45. F. 187

XXXIV

JVVENAL

F. 11.

1708

Digitized by Google

Digitized by Google

INSTITUTIONES THEOLOGICÆ AD USUM SEMINARIORUM.

AUTHORE

GASPARE JUENIN,

Oratorii Gallicani Preſbytero, & in Seminario Eminentiſſ. Cardinalis DE NOAILLES Archiepiſcopi Pariſienſis, Sacræ Theologiæ Profeſſore.

Editio Veneta anterioribus multò auctior, & accuratior.

TOMUS QUARTUS.

VENETIIS,
Apud PAULUM BALLEONIUM.

M. DCCIV.

Superiorum Permiſſu, ac Privilegiis.

[illegible]

I N D E X.

PARS IV. *De Deo incarnato.* pag. 1
DISSERTATIO I. *De poſſibilitate Incarnationis.* 3
QUÆSTIO I. *Vtrum poſſibilitas Incarnationis demonſtrari poſſit adversùs Gentiles.* ibid.
QUÆSTIO II. *Vtrum mens creata poſſit ſuſpicari, Incarnationem eſſe poſſibilem.* 9
DISSERTATIO II. *De exiſtentia Incarnationis.* 14
QUÆSTIO I. *Vtrum Incarnationis exiſtentia demonſtretur contra Gentiles.* ibid.
QUÆSTIO II. *Vtrum exiſtentia Incarnationis poſſit adversùs Iudæos demonſtrari.* 17
Caput I. *De Prophetia Iacob Geneſis* 49. 18
Articulus I. *Quis ſit Prophetiæ ſenſus.* ibid.
Articulus II. *Vtrum ex Prophetia Iacob contra Iudæos demonſtretur, Meſſiam veniſſe.* 23
Articulus III. *Quomodo Prophetiæ verba cum eventu cohæreant.* 26
Caput II. *Vtrum ex Danielis ſecundo Capite probari poſſit, Meſſiam veniſſe.* 39
Caput III. *De Prophetia quæ de Meſſia legitur Danielis* 9. 45
Articulus I. *Vtrum Prophetia Danielis* 9. *intelligatur de Meſſia.* 46
Articulus II. *Quid ſint hebdomades Danielis* 9. 49
Articulus III. *Vnde ſumi debeat hebdomadarum Danielis initium.* 50
Articulus IV. *Vtrum Prophetia Danie-*

 lis

lis 6. contra Iudæos valeat. 62
Articulus V. *De ſenſu verborum, ex quibus conſtat Prophetia Danielis 9.* 63
Caput IV. *Vtrum Meſſias qui venit, ſit Ieſus Nazarenus.* 67
Caput V. *Vtrum Incarnatio Verbi peracta ſit debito tempore.* 77
QUÆSTIO IV. *Vtrum Angeli Incarnationis exiſtentiam cognoverint.* 81
DISSERTATIO III. *De neceſſitate Incarnationis.* 84
QUÆSTIO I. *Vtrum Incarnatio neceſſaria fuerit neceſſitate ſtrictè ſumpta.* ibid.
QUÆSTIO II. *Vtrum Incarnatio neceſſaria fuerit neceſſitate latè ſumpta.* 91
Caput I. *Vtrum Incarnatio fuerit conveniens ad hominem redimendum.* 92
Caput II. *Vtrum Incarnatio Deo redimenti conveniens fuerit.* 94
DISSERTATIO IV. *De motivo Incarnationis.* 103
QUÆSTIO I. *De cauſa meritoria Incarnationis.* 104
Caput I. *Vtrum humanitas Chriſti Incarnationem meruerit.* 105
Caput II. *Vtrum Patriarchæ meruerint Incarnationem.* 107
Caput III. *Vtrum B. Virgo Maria meruerit Incarnationem.* 111
QUÆSTIO II. *De cauſa finali Incarnationis.* 112
Caput I. *Vtrum Incarnatio facta ſit ad liberandum hominem à peccato.* 113
Caput II. *Vtrum homine non peccante Verbum fuiſſet incarnandum.* 115

Caput III. *Vtrum Incarnatio potiùs propter peccatum originale, quàm propter actuale peracta ſit.* 131
DISSERTATIO V. *De eſſentia Incarnationis.* 132
QUÆSTIO I. *De Perſona aſſumente.* ibid.
Caput I. *Vtrum ſola Perſona Filii humanitatem aſſumpſerit.* 133
Caput II. *Vtrum naturæ, an verò perſonæ tantùm conveniat aſſumere.* 137
Caput III. *Vtrum tres Perſonæ divinæ potuerint eandem humanitatem aſſumere.* 140
QUÆSTIO II. *De natura aſſumpta.* 143
Caput I. *Quam naturam Verbum aſſumpſerit.* 144
Caput II. *Vtrum natura quam verbum aſſumpſit, propriam habeat exiſtentiam.* 149.
Caput III. *An Verbum perſonam humanam aſſumpſerit.* 151
Caput IV. *An Verbum aſſumpſerit verum corpus.* 155
Caput V. *An Verbum corpus terrenum aſſumpſerit.* 161
Caput VI. *Vtrum Chriſti corpus fuerit Corruptibile.* 164
Caput VII. *De ſanctitate corporis quod Verbum aſſumpſit.* 169
Caput VIII. *De pulchritudine corporis quod Verbum aſſumpſit.* 174
Caput IX. *An Verbum hominis animam aſſumpſerit.* 177
Caput X. *An Verbum intellectum humanum aſſumpſerit.* 180
Caput XI. *An Verbum humanam volun-*

tatem aſſumpſerit. 183
Articulus I. *In quo poſita fuerit hæreſis Monothelitarum.* 184
Articulus II. *Quid fides catholica doceat de voluntate & operatione Chriſti.* 187
Articulus III. *Quotuplicis generis operationes fuerint in Chriſto.* 199
Caput XII. *An Verbum corporis defectus aſſumpſerit.* 204
Caput XIII. *An Verbum aſſumpſerit animæ humanæ defectus.* 207
Articulus I. *Vtrum paſſiones fuerint in Chriſto.* ibid.
Articulus II. *Vtrum in Chriſto fuerit ignorantia.* 210
Articulus III. *Vtrum peccatum fuerit in Chriſto.* 211
QUÆSTIO III. *De unione quæ Verbum inter & humanam naturam reperitur.* 218
Caput I. *In quo poſita ſit unionis eſſentia.* ib.
Caput II. *Vtrum unio Verbi cum humanitate ſit ſubſtantialis.* 224
Articulus I. *An Neſtorius negaverit ſubſtantialem Verbi cum humana natura unionem.* 277
Articulus II. *Vtrum Cyrilli contra Neſtorium capitula ſapiant Apollinariſtarum hæreſim.* 238
Articulus III. *An demonſtrari poſſit ſubſtantialis unio Verbi cum humana natura.* 248
§. I. *Vtrum divinitas Chriſti contra Iudæos & Mahumetanos oſtendi poſſit.* 249
§. II. *Vtrum divinitas Chriſti poſſit adverſùs hæreticos Scripturis demonſtrari.* 252
§. III. *Vtrum divinitas Chriſti poſſit ex*

traditione demonſtrari. 278
Caput III. *Vtrum unio Verbi cum humanitate fuerit univerſalis.* 284
Caput IV. *Vtrum unio Verbi cum humanitate fuerit indiſſolubilis.* 287
Caput V. *An ex unione Verbi cum humana natura ſecuta ſit naturarum confuſio.* 289
Articulus I. *Eutychianæ hæreſeos hiſtoria deſcribitur.* ibid.
Articulus II. *In quo præcisè poſitus ſit Eutychianorum error.* 294
Articulus III. *Defenditur adversùs Eutychem Eccleſiæ doctrina.* 298
Caput IV. *Vtrum in unione ſubſtantiali cum humanitate ſequatur in Chriſto idiomatum communicatio.* 306
Articulus I. *Vtrum in Chriſto admitti debeat idiomatum communicatio.* 307
Articulus II. *In quo poſita ſit idiomatum communicatio.* 312
Articulus III. *De regulis, ad quas exigi debeat idiomatum communicatio.* 319
Articulus IV. *De quibuſdam in ſpecie propoſitionibus, vel admittendis, vel rejiciendis.* 322
Caput VII. *Vtrum ex unione ſubſtantiali Verbi cum humanitate ſequatur, perſonam Chriſti eſſe perſonam compoſitam.* 326
DISSERTATIO VI. *De termino Incarnationis.* 330
QUÆSTIO I. *De Chriſti ſcientia.* 331
QUÆSTIO II. *De Chriſti ſanctitate.* 339
QUÆSTIO III. *De libertate Chriſti.* 343
Caput I. *Vtrum Chriſtus fuerit liber ad amandum Deum.* 344

Caput II. *Vtrum Chriſtus fuerit liber ad mortem ſubeundam.* 353
Quæstio IV. *De merito Chriſti.* 360
Quæstio V. *De ſubjectione Chriſti.* 364
Quæstio VI. *De adoptione Chriſti.* 378
Caput I. *An Fœlix & Elipandus agnoverint in Chriſto filiationem naturalem.* 380.
Caput II. *Vtrum Fœlix & Elipandus Chriſto tantùm cum additamento, prout eſt homo, adoptionem tribuerint.* 384
Caput III. *Quibus argumentis omnis adoptiva filiatio à Chriſto excludatur.* 387
Caput IV. *Solvuntur argumenta Fœlicis & Elipandi.* 392
Quæstio VII. *De Prædeſtinatione Chriſti.* 395
Quæstio VIII. *De dignitate Capitis in Chriſto.* 402
Quæstio IX. *De Regia Chriſti dignitate.* 405
Quæstio X. *De Chriſti Sacerdotio.* 408
Quæstio XI. *De oratione Chriſti.* 415
Quæstio XII. *De redemptione per Chriſtum.* 420
Caput I. *An Chriſtus ſit omnium hominum redemptor.* ibid.
Caput II. *Vtrum Chriſtus propriè homines redemerit.* 430
Caput III. *An Chriſtus homines redemerit per ſatisfactionem, quæ ſit ex rigore juſtitiæ.* 444
Quæstio XIII. *De Chriſti mediatione.* 453
Caput I. *Vtrum Chriſtus ſit mediator Deum*

inter & hominem. 454
Caput II. *Vtrum Chriſtus ſit mediator prout homo, an verò prout Deus.* 458
Caput III. *Vtrum invocatio ſanctorum oppoſita ſit Chriſti mediationi.* 468
Articulus I. *Vtrum ſancti in cœlis pro viventibus orent.* 471
Articulus II. *An liceat ſanctos invocare.* 475
Articulus III. *Vtrum invocatio ſanctorum ſit utilis & præcepta.* 480
QUÆSTIO XIV. *De Adoratione Chriſti.* 500
Caput I. *De Adoratione quæ debetur Chriſto.* ibid.
Caput II. *De Adoratione quæ debetur ſanctis.* 517
Caput III. *De Adoratione Reliquiarum.* 540
Caput IV. *De Imaginum Adoratione.* 548
Articulus I. *An Deus in antiqua lege omnes prorsus imagines aut pingere, aut ſculpere prohibuerit.* 549
Articulus II. *An in nova lege liceat Trinitatis ſtatuas aut imagines effingere.* 563
Articulus III. *Vtrum Angelorum, Chriſti, hominum, imagines pingere aut ſculpere liceat.* 571
Articulus IV. *Vtrũ Crucis Chriſti effigies ſive tabellis, ſive in aere exprimi poſſit.* 577
Articulus V. *Vtrum ſacræ imagines rectè in templis collocentur.* 581
Articulus VI. *Vtrum ſacræ imagines coli debeant.* 592
Articulus VII. *An cultus imaginibus debitus,*

bitus, ſit abſolutus, an verò relativus tantum. 637

QUÆSTIO XV. *De fide in Chriſtum Mediatorem.* 650

Caput I. *An fides in Mediatorem fuerit quovis tempore neceſſaria neceſſitate medii.* 651

Caput II. *Quæ in Chriſtum fides ad ſalutem neceſſaria ſit neceſſitate medii.* 659

Articulus I. *An explicita in Chriſtum fides ante Euangelium neceſſaria fuerit.* ibid.

Articulus II. *An explicita in Chriſtum fides poſt Euangelii promulgationem neceſſaria ſit neceſſitate medii.* 665

Caput III. *Vtrum ante Chriſti nativitatem præter Iſraeliticum populum gentes aliquæ fidem habuerint.* 672

INSTI-

INSTITUTIONES THEOLOGICÆ AD USUM SEMINARIORUM.

PARS QUARTA.

De Deo Incarnato.

DEI incarnati nomine intelligitur compoſitum reſultans ex unione naturæ divinæ cum humanâ in perſonâ Verbi. Actio, per quam illa unio facta eſt, vocatur *Incorporatio*, *Inhumanatio*, ſed frequentiùs *Incarnatio*. Utitur eo nomine Concilium Nicænum I. in Symbolo, *Et incarnatus eſt*. Utuntur quoque Auguſtinus lib. 10. de Civit. Dei cap. 29. Hieronymus in primum caput Marci, Cyrillus in anathematiſmis adversùs Neſtorium, & deinceps ferè omnes alii Patres, quibus adhæſit S. Thomas, cum in ſecundo ſcripto ſuper tertium Sentent. art. 1. ſic incarnationem definiit: *Incarnatio eſt divinæ perſonæ ad humanam naturam unio*.

Non eo autem ſenſu unio perſonæ Verbi cum

humanâ naturâ dicitur *Incarnatio*, quòd Verbum aſſumpſerit carnem animâ deſtitutam, ut nonnulli Ariani docuerunt: aut carentem mente, ſicut Apollinariſtæ blaſphemarunt: ſed quòd totum hominem ſibi conjunxerit: ſcilicet in Scripturis, carnis nomine, plerumque, per ſynechdochen, totus homo ſignificatur, ut patet in hiſce verbis Geneſis 6. *Omnis caro corruperat viam ſuam*.

A carne verò potiùs quàm ab animâ denominatum eſt iſtud myſterium, 1. quia (ut ait Apoſtolus primæ ad Timotheum tertio) manifeſtatum eſt in carne: unde Leo Magnus Serm. 2. de Nativitate ſic loquitur: *Inviſibilis in ſuis, viſibilis factus eſt in noſtris*. 2. Caro eſt hominis infima pars; ac proindè per nomen *Incarnationis*, exprimitur aliquo modo, quantùm ſe depreſſerit Verbum per ſui cum homine unionem.

Myſterium quod *Incarnationem* dicimus, Patres Græci nonnunquam appellarunt Oeconomiam: *Ne in Theologiam*, ſeu in Deum & in ejus attributa, *intenti* (inquit Baſilius) *Oeconomiam*, ſive Incarnationem, *contemnamus*. Nec id mirum eſt; ſcilicet hocce myſterio Deus tanquam ſapiens œconomus & ſibi & nobis conſuluit: ſibi quidem, quòd per Verbum incarnatum redimens hominem, ſuæ juſtitiæ jura illæſa ſervaverit; nobis verò, quòd infinitam in nos miſericordiam probaverit.

Explicatis nominibus myſterii de quo agitur, proponendus eſt ordo diſſertationum, quas hæc noſtrarum Inſtitutionum quarta pars complectetur. In primâ dicemus de poſſibilitate Incarnationis, in alterâ de illius exiſtentiâ, in tertiâ de neceſſitate, in quartâ de motivo, in quintâ de eſſentiâ, & tandem in ſextâ de termino qui ex Incarnatione reſultat.

DIS-

DISSERTATIO PRIMA.

De Poſſibilitate Incarnationis.

Not. GEntiles aſſerunt, Incarnationem eſſe prorsùs impoſſibilem; Judæi poſſibilem fatentur, ſed negant eſſe peractam; Chriſtiani èccontra & poſſibilem & peractam eſſe contendunt. Judæos aggrediemur ſubſequenti diſſertatione, iſtam verò contra Gentiles impendemus; quæremus nimirùm 1. utrum Chriſtiani demonſtrare poſſint adversùs Gentiles, Incarnationem eſſe poſſibilem; 2. utrum ſeclusâ revelatione, aliqua mens creata ſuſpicari valeat poſſibilitatem Incarnationis; 3. utrum ſuppoſitâ revelatione, exemplis aliquibus poſſit reddi veriſimilis.

QUÆSTIO PRIMA.

Vtrum poſſibilitas Incarnationis demonſtrari poſſit adversùs Gentiles.

Not. POſſibilitas rei poteſt demonſtrari dupliċi argumento, poſitivo nimirùm & negativo. Prius petitur ex medio, ex quo certò & evidenter colligitur alicujus rei poſſibilitas; alterum verò petitur ex medio, ex quo colligitur rem aliquam non eſſe impoſſibilem: Igitur ut Incarnationis poſſibilitas adversùs Gentiles à Chriſtianis demonſtretur, expendendum eſt hìc 1. utrum poſſit demonſtrari argumento poſitivo; 2. utrum id ſaltem fieri poſſit argumento negativo.

Conclusio 1. Poſſibilitas Incarnationis non poteſt, ſecluſâ revelatione, poſitivè contra Gentiles demonſtrari.

Probatur. Id non poteſt, ſecluſâ revelatione, poſitivè demonſtrari, quod nec à priori, nec à poſteriori cognoſci poteſt: atqui poſſibilitas Incarnationis (ſecluſâ revelatione) nec à priori, nec à poſteriori cognoſci poteſt. Non quidem à priori: ſiquidem quod cauſam non habet, non poteſt à priori demonſtrari; nempè demonſtratio quam vocant à priori, fit per cauſam: atqui poſſibilitas Incarnationis non habet in rebus naturalibus cauſam: ergo, &c. Non poteſt quoque demonſtrari à poſteriori; quia demonſtratio à poſteriori, eſt ea quæ fit per effectus rei quæ demonſtratur: Sed in rebus naturalibus nullus eſt effectus poſſibilitatis Incarnationis, cum ſit ordinis omninò diverſi: ergo demonſtrari non poteſt à poſteriori.

Conclusio 2. Poſſibilitas Incarnationis poteſt (ſecluſa revelatione) adversùs Gentiles negativè demonſtrari.

Probatur. Ut poſſibilitas Incarnationis negativè demonſtretur, ſatis eſt demonſtrare, Incarnationem non eſſe impoſſibilem: Sed id reverà demonſtrari poteſt; ſcilicet demonſtrare Incarnationem non eſſe impoſſibilem, eſt oſtendere poſſibilitatem Incarnationis nullam involvere contradictionem: atqui id poteſt oſtendi; nam contradictiones quas Gentiles ex eâ ſequi contendunt, reverà non ſunt contradictiones; ut mox patebit ex ſolutione argumentorum quæ à Gentilibus objiciuntur.

Objicies 1. Illud implicat contradictionem, ex quo ſequeretur Deum fore mutabilem; in illâ enim ſuppoſitione eſſet Deus, & non eſſet Deus, cùm mutabilitas Deo eſſentialiter repugnet: atqui ex poſſibilitate Incarnationis ſequeretur Deum fore mutabilem: ſiquidem ille foret mutabilis, qui poſſet de novo aliquid acquirere:

nempè

nempè propter eam rationem manus quæ ex calidâ fit frigida, reverà mutatur: ſed Deus, ſuppoſitâ incarnationis poſſibilitate, poſſet de novo aliquid acquirere, videlicet humanam naturam quam antea non haberet: ergo, &c.

Reſp. ad 1. conc. maj. neg. min. Ad 2. diſt. maj. ille foret mutabilis, qui poſſet de novo aliquid acquirere per receptionem, ſicuti manus cum ex calidâ fit frigida, conc. maj. per ſui communicationem, neg. maj. Deus, ſuppoſitâ incarnationis poſſibilitate, non poſſet acquirere naturam humanam per receptionem, hoc eſt, eam recipiendo in ſe tanquam in ſubjecto, ſed eam acquireret per ſui collationem, hoc eſt, dando ei ſuum eſſe divinum. Igitur, quemadmodum ſol non mutatur interiùs, cum aerem ſuâ luce de novo perfundit, eo quòd aerem non recipiat in ſe tanquam in ſubjecto, ſed potiùs ei ſe quodam modo tradat: ita neque Deus, ſuppoſitâ incarnatione, mutaretur; nec enim acquireret humanam naturam, eam recipiendo in ſe, ſed (ut dictum eſt) per ſuæ divinæ perſonæ communicationem. Vide quæ de unione dicentur inferiùs.

Inſtabis. Deus per incarnationem acquireret humanam naturam, eam recipiendo in ſe tanquam in ſubjecto: ergo interiùs ac ſubſtantialiter mutaretur. Probatur ant. Deus reverà, in ſuppoſitione de quâ agitur, reciperet aliquid; ſiquidem acquiſitio novæ realis denominationis, ſupponit alicujus rei novæ receptionem: nempè nova & realis denominatio non oritur, niſi à formâ quæ realiter & de novo in ſubjecto denominato recipiatur; ſic corpus in utero matris de novo, ac realiter denominatur animatum, eò quòd aliquid, animam nimirùm, de novo recipiat: Atqui, ex ſuppoſitione incarnationis, Deus acquireret novam & realem denominationem; quippè ex non unito cum humanâ natura, denominaretur unitus, ex non homine denominaretur homo:

Sed

Sed id quod Deus reciperet, non aliud eſſet, quàm natura humana: ergo, &c.

Reſp. ad 1. conc. ant. neg. conſeq. Ad 2. neg. maj. Ad 3. diſt. maj. Acquiſitio novæ ac realis denominationis ſupponit alicujus rei novę receptionem, vel in ſubjecto, vel in termino denominationis, conc. maj. in ipſo ſubjecto, ſaltem ſemper, neg. maj. Fatendum eſt, quòd ex ſuppoſitione incarnationis, Deus novam ac realem denominationem reciperet, ut probat objectio; fatendum eſt iterum, eam denominationem petendam eſſe ex novâ aliquâ formâ: ſed negandum eſt, quòd ea nova forma reciperetur in naturâ divinâ: aſſerendum eſt è contra, quòd reciperetur in ſolâ humanâ naturâ, cui Deus ſuum eſſe perſonale tribueret. Sic Deus in tempore denominatus eſt creator, non quidem per formam quam ex rebus à ſe creatis de novo receperit, ſed per eſſe, ſeu per exiſtentiam, quam eis in tempore contulit.

Objicies 2. Ut incarnatio ſit poſſibilis, neceſſe eſt, ut natura humana ſpolietur naturali ſubſiſtentiâ; propriâ ſuâ (ut loquuntur) hypoſtaſi: nempè myſterium incarnationis excludit ab humanâ naturâ propriam ejuſdem humanæ naturæ perſonam: definitur enim, unio perſonæ Verbi cum humanâ naturâ: atqui humana natura ſpoliari non poteſt naturali ſubſiſtentiâ; cum, (ſecundùm plures philoſophos, etiam Catholicos) ſubſiſtentia realiter à naturâ non diſtinguatur: ergo, &c.

Reſp. ad 1. conc. maj. neg. min. Ad 2. neg. ant. Ratio eſt 1. quia non omnes Catholici philoſophi docent, ſubſiſtentiam eſſe realiter idem cum naturâ, cujus eſt ſubſiſtentia; plures enim reperire eſt, qui contendunt eam realiter à naturâ diſtingui: at in eorum philoſophorum ſyſtemate, facilè patet naturam propriâ ſuâ ſubſiſtentiâ poſſe, ſaltem divinitùs, ſpoliari. Ratio eſt 2. quia etiam ex ſuppoſitione, quòd ſubſiſtentia non diſtingua-

tur realiter à naturâ, explicari poteſt, quâ ratione natura poſſit eâ ſpoliari: nimirùm in eâ ſuppoſitione, ſubſiſtentia licèt aliquid poſitivum non addat naturæ cujus eſt ſubſiſtentia, addit tamen aliquid negativum, ſeu incommunicabilitatem: hoc eſt, ſubſiſtentia eſt ipſamet natura, non quidem abſolutè conſiderata, ſed prout dicit negationem communicabilitatis. Verùm facilè explicatur, quomodò tollatur ea negatio: tollitur enim cùm humana natura perſonam Verbi in ſe recipit, quia tunc deſinit eſſe ſui juris; ac proindè deſinit habere ſubſiſtentiam propriam, cum deſinat habere illiûs effectum, in eo poſitum, quòd efficiat, ut natura quam afficit, proprii ſit juris, non autem alieni.

Objicies 3. Implicat contradictionem Deum eſſe mortalem ſimul & immortalem; Deum eſſe aut animæ, aut corporis humani virtutem; unam numero perſonam habere operationes diverſæ ſpeciei. Atqui ea omnia ſequuntur ex poſſibilitate incarnationis: Nam 1. Deus, in eâ ſuppoſitione, eſſet Deus & homo ſimul, ac proindè mortalis & immortalis. 2. Eſſet unitus animæ & humano corpori non ſub ratione formæ, quia forma, ex ſe, dicit compartem; ac proindè & imperfectionem: ergo eſſet per modum virtutis tranſeuntis; quod eſt abſurdum. 3. Duæ eſſent in Deo incarnato naturæ differentes ſpecie: ergo & operationes quæ ſpecie differrent.

Reſp. ad 1. diſt. ant. Implicat Deum eſſe mortalem & immortalem ſub eodem reſpectu, conc. ant. ſub diverſo reſpectu, neg. ant. Deus incarnatus, ſub uno reſpectu, ſeu ratione naturæ divinæ, eſſet immortalis, & ſub altero, nimirùm ratione humanæ naturæ, foret mortalis: at compoſitum aliquod eſſe mortale ſub uno reſpectu, & immortale ſub alio, non ſunt contradictoria, quia contradictoria debent eſſe de eodem ſecundùm idem.

Reſp.

Reſp. ad 2. dari medium inter eſſe in alio per modum formæ, aut per modum virtutis; nimirùm eſſe per modum termini: hoc modo, non autem duobus aliis, Deus, ex ſuppoſitione quòd incarnatio ſit poſſibilis, eſſet in humanâ naturâ; ſiquidem eſſet in eâ per modum immeationis, aut aſſumptionis ad ſeipſum: ea autem immeatio, ea aſſumptio efficiunt, ne natura humana ſit ſui juris, ac proindè ne propriam perſonam habeat; quotieſcumque enim inferior natura accedit ad ſuperiorem, quoties ſuperior aſſumit inferiorem, toties inferior fit juris naturæ ſuperioris.

Reſp. ad 3. conc. ant. neg. conſeq. Ratio eſt, quia licèt una & eadem perſona quæ ſimul non eſt in diverſis naturis, non poſſit habere operationes ſpecie diverſas, poteſt tamen eas habere ſi in diverſis naturis exiſtat: ſic quamvis ſit unicus truncus in arbore, diverſos tamen ſpecie fructus producit pro diverſitate ramorum, qui illi trunco inſerti fuerint. Hincque ſequitur non fore abſurdum, quòd ex ſuppoſitione incarnationis, eidem perſonæ operationes diverſæ tribuerentur.

Objicies 4. Si incarnatio eſſet poſſibilis, Deus conciperetur in potentiâ ad unionem cum humanâ naturâ; ſiquidem myſterium incarnationis in eâ unione poſitum eſt: atqui Deus concipi non poteſt in potentiâ ad unionem cum humanâ naturâ; cum enim Deus ſit actus purus, in eo nulla poteſt concipi potentia: ergo, &c.

Reſp. ad 1. neg. min. Ad 2. diſt. ant. In Deo concipi non poteſt potentia paſſiva, conc. ant. potentia activa, neg. ant. Prior repugnat actui puro, quia ſupponit ſubjectum non eſſe infinitè perfectum; ſupponit enim illud non habere perfectionem, ad quam eſt in potentiâ;ècontra poſterior arguit perfectionem, quia dicit infinitam virtutem aut ratione cauſæ efficientis reſpectu effectuum quos poteſt operari, aut reſpectu terminorum quorum vices ſupplere poteſt.

Ob-

Objicies 5. Quod ſuperat humanæ mentis captum, non eſt poſſibile: ſed incarnatio eam reverà ſuperat: ergo eſt impoſſibilis. Ita Sociniani ratiocinantur.

Reſp. neg. maj. Scilicet ipsâ ratione docemur, Deum, cùm ſit infinitæ virtutis, multò plura poſſe, quàm quæ mens creata, utpotè finita, comprehendere valeat: *Fateamur* (ait Auguſtinus epiſt. ad Voluſianum, de hocce agens myſterio) *Deum aliquid poſſe, quod nos fateamur inveſtigare non poſſe.*

Quæstio II.

Utrum mens creata poſſit ſuſpicari, Incarnationem eſſe poſſibilem.

Concl. I. Nulla mens creata poteſt (ſeclusâ revelatione) ſuſpicari poſſibilitatem incarnationis.

Probatur. Nulla mens creata poteſt (ſeclusâ revelatione) ſuſpicari poſſibilitatem rei, quæ tum ratione ſubſtantiæ, tum ratione modi, eſt omninò ſupernaturalis; ſcilicet mens creata nullam habet proportionem cum ejuſmodi re: atqui poſſibilitas incarnationis eſt omninò ſupernaturalis, tum ratione ſubſtantiæ, tum ratione modi; eſt enim unio finiti cum infinito, eſt perſonalis unionis modus: ſed unio finiti cum infinito, perſonalis unionis modus, ſunt omninò ſupernaturales, ſeu viribus naturæ fieri minimè poſſunt; nihil enim inter opera Dei incarnatione majus excogitari poteſt: unde per antonomaſiam *Opus Dei* in Scripturis appellatur.

Confirmatur argumentum. Illud mens creata non poteſt (ſeclusâ revelatione) ſuſpicari, quod ſeclusâ revelatione, à mundi exordio ad Chriſti tem-

tempora in nulliûs hominis mentem venit: atqui poſſibilitas incarnationis (ſeclusâ revelatione) in nulliûs hominis mentem venit; unde Apoſtolus hocce myſterium vocat myſterium abſconditum à ſæculis in Deo.

Objicies 1. Angeli (ſeclusâ revelatione) ſuſpicari potuerunt, humanam naturam poſſe aſſumi à Verbo: ergo mens creata (ſeclusâ revelatione) poteſt ſuſpicari poſſibilitatem incarnationis. Probatur ant. Illi potuerunt ſuſpicari, humanam naturam poſſe aſſumi à Verbo, qui comprehendunt humanam naturam; ſcilicet comprehendere rem aliquam, eſt eam cognoſcere non tantùm ſecundùm ſubſtantiam, ſed etiam ſecundùm omnes modos, quibus poteſt exiſtere; ac proindè eſt cognoſcere, naturam poſſe ſubſiſtere per ſubſiſtentiam Verbi, ſi ejuſmodi ſubſiſtendi modus ſit poſſibilis: atqui Angeli, ſeclusâ revelatione, comprehendunt humanam naturam: ſiquidem (ut docent theologi in tractatu de Angelis) Angeli & ſe ipſos, & naturas ſibi inferiores naturaliter comprehendunt: ergo Angeli, ſeclusâ revelatione, ſuſpicari potuerunt poſſibilitatem incarnationis.

Reſp. ad 1. neg. ant. Ad 2. neg. maj. Ad 3. diſt. ant. Comprehendere rem aliquam, eſt eam cognoſcere ſecundùm modos omnes naturales, quibus poteſt ſubſiſtere, conc. ant. ſecundùm modos ſupernaturales & obedientiales, neg. ant. Ratio eſt, quia ſi Angelus poſſet naturaliter cognoſcere modos omnes obedientiales (ut loquuntur) quibus humana natura poteſt exiſtere, comprehenderet ipſam divinam omnipotentiam: ſiquidem divinam omnipotentiam comprehendere, non eſt aliud, quàm cognoſcere ea omnia quæ Deus poteſt in creaturis operari. Cùm ergo modus ſubſiſtendi in Verbo non ſit modus humanæ naturæ connaturalis, ſed ſupernaturalis & obedientialis, ex eo quòd Angelus humanam naturam comprehendat, non ſequitur, eum poſſe,

ſe-

ſeclusâ revelatione, ſuſpicari poſſibilitatem incarnationis.

Objicies 2. Angelus poteſt, ſeclusâ revelatione, id ſuſpicari, quod non involvit contradictionem: atqui poſſibilitas incarnationis non involvit contradictionem, ut adversùs philoſophos Gentiles probant theologi Chriſtiani: ergo, &c.

Reſp. diſt. maj. Si ſit ordinis naturalis, conc. maj. ſi ſit ordinis ſupernaturalis, neg. maj. Ratio eſt 1. quia naturalis facultas intelligendi, non habet proportionem cum iis quæ ſunt alteriûs & ſupernaturalis ordinis. Ratio eſt 2. quia alioquin (ut jam obſervatum eſt) Angelus poſſet Dei omnipotentiam comprehendere; nempè cognoſceret ea omnia, cujuſcumque ſint generis, ad quæ Dei omnipotentia ſe ſe poteſt extendere.

Inſtabis. Angelus cognoſcit naturaliter, Deum eſſe omnipotentem: ergo etiam naturaliter cognoſcit ea omnia eſſe poſſibilia, quæ non involvunt contradictionem,

Reſp. conc. ant. diſt. conſeq. Cognoſcit indeterminatè & confusè, conc. conſeq. cognoſcit determinatè & diſtinctè, neg. conſeq. hoc eſt, quamvis Angelus naturaliter cognoſcat indeterminatè & confusè, Deum poſſe ea omnia quæ non involvunt contradictionem, non cognoſcit tamen determinatè & diſtinctè, quænam ſint ea quæ contradictionem non involvunt.

Objicies 3. Angeli, ſeclusâ revelatione, cognoſcunt humanam naturam poſſe ſpoliari propriâ ſubſiſtentiâ: nempè cognoſcunt prius poſſe eſſe ſine poſteriori, ut eſt ſubſiſtentia reſpectu naturæ: atqui cognoſcere humanam naturam poſſe ſpoliari propriâ ſubſiſtentiâ, eſt cognoſcere poſſibilitatem incarnationis: ſiquidem poſſe cognoſcere naturam humanam poſſe ſpoliari propriâ ſubſiſtentiâ, eſt cognoſcere eam poſſe ſubſiſtere per alienam ſubſiſtentiam; ac proindè per ſubſiſtentiam Verbi, cum naturaliter cogno-

ſci

ſci poſſit, ſubſiſtentiam Verbi id omne poſſe reſpectu alicujus naturæ creatæ, quod aliena ſubſiſtentia quæ creata ſit: ergo, &c.

Reſp. 1. neg. ant. Ratio 1. eſt, quia nullum eſt in naturalibus exemplum quo conſtet, naturam creatam ſpoliari poſſe ſubſiſtentiâ ſibi propriâ. 2. Natura humana eſt quidem indifferens ad extrinſecos quoſdam exiſtendi modos, cujuſmodi ſunt ceræ reſpectu, variæ figuræ, in quas cera poteſt deſinere: at verò natura non eſt indifferens, ſed intrinſecè ac neceſſariò determinata ad propriam ſubſiſtentiam.

Reſp. 2. Dato quòd Angelus poſſit ſuſpicari naturam humanam poſſe ſpoliari propriâ ſubſiſtentiâ, non ſequitur tamen eum poſſe ſuſpicari, quòd poſſit ſubſiſtere per ſubſiſtentiam Verbi, quia ſumma eſt inter naturam humanam, & Verbi ſubſiſtentiam diſproportio.

Objicies 4. Ab eo, ſecluſâ revelatione, cognoſci poteſt incarnationem eſſe poſſibilem, à quo ſolvi poſſunt argumenta quæ contra illius poſſibilitatem moveri poſſunt: atqui à mente creatâ ſolvi poſſunt argumenta quæ moveri poſſunt contra poſſibilitatem incarnationis: ergo, &c.

Reſp. conc. maj. diſt. min. Atqui à mente creatâ ſolvi poſſunt argumenta quæ contra poſſibilitatem incarnationis moveri poſſunt, ſi ipſa incarnatio priùs venerit in mentem, conc. min. ſi priùs non venerit in mentem, neg. min. Ut quis ſolvat argumenta de quibus agitur, neceſſe eſt, ut incarnationis idea priùs in illius mentem venerit: at venire non poteſt, ſecluſâ revelatione; ac proindè nec ſine ipſâ cognoſci.

Objicies 5. Mens creata, ſecluſâ revelatione, poteſt ſuſpicari poſſibilitatem rei quæ eſt evidenter credibilis: atqui poſſibilitas incarnationis eſt evidenter credibilis: ergo, &c.

Reſp. neg. maj. Ratio diſparitatis eſt, quia evidentia credibilitatis ſumitur ex extrinſecis my-

myſterii circumſtantiis, poſſibilitas verò ex cauſis intrinſecis: illæ patent omnium oculis; iſtæ verò latent omninò naturalem creatæ mentis cognitionem, cùm ſint ſuperioris ac ſupernaturalis ordinis.

Conclusio 2. Suppoſita revelatione, mens creata poteſt aliquibus exemplis reddere veriſimilem poſſibilitatem incarnationis.

Probatur. Reddere veriſimilem incarnationis poſſibilitatem, eſt aliquibus exemplis minuere difficultates,quæ circa illiûs poſſibilitatem occurrunt: atqui mens creata, ſuppoſitâ revelatione, poteſt aliquibus exemplis minuere difficultates quę circa incarnationis poſſibilitatem occurrunt. Nam eæ difficultates ſunt 1. quòd videatur fieri non poſſe,ut duæ naturæ per unicum ſuppoſitum terminentur, ſeu ut ſint unius, ejuſdemque perſonæ; 2. quòd duæ naturæ, divina & humana quæ infinitè à ſe invicem diſtant, ſecum tamen perfectiſſimè uniantur; 3. quòd per idiomatum communicationem, ea, quæ Deo conveniunt, humanæ naturæ tribuantur, & viciſſim quæ humanæ naturæ, de Deo prædicentur. Atqui difficultates illæ exemplis ex revelatione petitis minuuntur: ergo, &c.

Et ſanè 1. in SS. Trinitate, eadem & indiviſa natura reperitur in tribus perſonis realiter à ſe invicem diſtinctis: verùm non magis repugnat duas naturas exiſtere in unâ perſonâ, quàm unam naturam in tribus perſonis. 2. In homine anima quæ omninò ſpiritualis eſt, unita cùm corpore materiali, unum cum eo hominem conſtituit; ac proindè nihil impedit,quin per ſummam Dei potentiam ea quæ à ſe ſummè diſtant, ſibi invicem intimè conjungantur. Tandem 3. licèt corpus & anima diverſi ſint generis, tamen propter unionem quam habent in homine, patiuntur idiomatum communicationem; ſic de homine dicitur quòd ſit mortalis, quamvis ille defectus ipſi ſecundùm corpus tantùm conveniat: ergo à pari

nihil

nihil obſtat, quin, ſuppoſitâ incarnatione, ea quæ Deo conveniunt, humanitati, prout ſubſiſtens eſt in Verbo, tribuantur.

DISSERTATIO SECUNDA.

De Exiſtentia Incarnationis.

Not. GEntiles negant, reverâ peractum eſſe myſterium incarnationis: id quoque inficiantur Judæi: hoc eſt, aſſerunt Meſſiam in Lege promiſſum nondum veniſſe. Neceſſe eſt igitur, ut hìc quæramus 1. utrum incarnationis exiſtentia poſſit contra gentiles demonſtrari; 2. an contra Judæos; 3. utrum debito tempore peracta ſit; 4. utrum eam Angeli ante Chriſti mortem cognoverint.

QUÆSTIO PRIMA.

Vtrum Incarnationis exiſtentia demonſtretur contra gentiles.

CONCL. INcarnationis exiſtentia poteſt adversùs gentiles demonſtrari.

Probatur. Illud poteſt demonſtrari, in cujus teſtimonium vera miracula patrata fuerunt: nempè cum miracula ſuperent naturæ vires, neceſſe eſt, ut ſint à Deo ſolo: Deus autem vera miracula patrare non poteſt in teſtimonium rei falſæ; cum enim ſit infinitè bonus, neminem poteſt in errorem inducere; cum ſit infinitè ſapiens, ipſe falli minimè poteſt; ac proindè ſi vera miracula patrata ſint in confirmationem exiſtentiæ incarnationis, neceſſariò ſequitur, incarnationem eſſe

eſſe peractum, hoc eſt, exiſtere myſterium incarnationis. Atqui vera miracula patrata fuerunt in teſtimonium exiſtentiæ incarnationis; ſiquidem ea miracula verè patrata fuerunt in teſtimonium incarnationis, quæ ob id patrata narrantur in libris, qui ſunt authoritatis divinæ: ii nimirùm libri falſum pro vero referre non poſſunt: Sed miracula de quibus agitur, narrantur in libris, qui ſunt authoritatis divinæ: ſcilicet narrantur in Scripturis Novi Teſtamenti, quas harum Inſtitutionum tom. 1. agentes de libris canonicis, demonſtravimus eſſe divinæ authoritatis.

Probatur 2. Fides de incarnationis myſterio, paucis poſt Chriſti mortem ſæculis, totum pervaſit orbem: ex omni quippè tribu, linguâ & populo innumeri homines cujuſcumque ætatis, gradus, ſectæ, religioni Chriſtianæ quæ incarnationis exiſtentiam profitetur, dederunt nomen: ergo myſterium incarnationis verè peractum eſt, verè exiſtit; ſiquidem fieri non poteſt, ut myſterium quod non eſt verum, ſubjiciat ſibi omnium gentium, omniumque conditionum innumeros homines, præſertim ſi rationi in ſpeciem repugnet, ſi abſque armis ac eloquentiâ perſuadeatur; ſi non à plebejis modò, ſed etiam à ſapientioribus extorqueat aſſenſum; ſi diſſeminetur à rudibus & imperitis hominibus, quibus nulla propter id, honoris aut divitiarum ſpes affulgeat, imò immineat mors certiſſima; ſi vulgatum imperatores potentiſſimi mox totis viribus extinguere conentur, enſe animadvertendo tum in concionatores, tum in credentes. Neminem, qui præjudiciis liber fuerit, reperire eſt, qui non judicet, myſterium cui ea omnia conveniunt, ſuam veritatem, vim, fœcunditatem, ac propagationem Deo ſoli debere; proindèque myſterium eſſe certiſſimum. Atqui hujuſmodi eſt fides incarnationis, ſeu, eo quo dictum eſt modo, mortalium ubique terrarum mentes pervaſit: eâ ra-

tione homines ſubjecit ſibi, quamvis ſit myſterium creditu difficillimum, ac in ſpecie rationi naturali repugnet: ergo myſterium eſt, quod non eſt ficticium; ſed myſterium quod certò ac verè peractum eſt.

Confirmatur argumentum ex comparatione fidei de Incarnatione cum antiquis Philoſophorum ſectis. Eæ verò ſectæ pauciſſimos homines addixerunt ſibi, quamvis ſenſibus plerumque faverent, licèt præ ſe ferrent ſpeciem veri, etſi à viris diſertiſſimis evulgarentur, & quantumcumque à ſæculi principibus foverentur. Econtrà fides de Incarnatione abſque illis adminiculis totum (ut mox obſervatum eſt) orbem ſibi ſubjecit: atqui ideò id factum eſt, quòd verum ſit illius fidei objectum, hoc eſt, certum ſit Incarnationis myſterium; philoſophorum verò doctrina, falſa fuerit, & incerta: ergo, &c.

Nec obſtat, quòd de ultimo fine vera eſſet Platonicorum doctrina: ſummum enim bonum in ipſius veritatis contemplatione conſtituebant, docebantque, animum, ut veritatem contempletur, liberum eſſe debere ab amore rerum fluxæ ac labentis naturæ. Non obſtat (inquam) ſiquidem, licèt illi philoſophi verum in aliquibus dicerent, optimaque in aliquibus traderent morum principia, pauciſſimos tamen habuerunt diſcipulos: nempè non homo purus, ſed ſolus Deus incarnatus potuit ſibi, ſuæque doctrinæ ſubjicere omnes omnium hominum animos: *Cum igitur* (ait Auguſtinus Epiſt. 56.) *tanta ſit cæcitas mentium per ingluviem peccatorum, amoremque carnis, ut etiam iſta ſententiarum portenta* (loquitur de Epicuræorum, aliorumque ſimilium, circa ſummum bonum & virtutis exercitium doctrinâ) *otio Doctorum diſputando conterere potuerint, dubitabis tu Dioſcore, vel quiſquam vigilanti ingenio præditus, ullo modo ad ſequendam veritatem meliùs conſuli humano*

no generi potuiſſe, quàm ut homo ab ipſa veritate ſuſceptus ineffabiliter atque mirabiliter, & ipſius in terris perſonam gerens, recta præcipiendo, & divina faciendo, ſalubriter credi perſuaderet, quod nondum prudenter poſſet intelligi. Hujus nos gloriæ ſervimus, huic te immobiliter atque conſtanter credere hortamur, per quem factum eſt, ut non pauci, ſed populi etiam qui non poſſunt iſta dijudicare ratione, fide credant, donec ſalutaribus præceptis adminiculati, evadant ab his perplexitatibus in auras puriſſimæ atque ſinceriſſimæ veritatis.

QUÆSTIO II.

Vtrum exiſtentia Incarnationis poſſit adversùs Judæos demonſtrari.

Not. 1. UT à Chriſtianis adversùs Judæos demonſtretur Incarnationis exiſtentia, oſtendant oportet 1. Meſſiam in Lege promiſſum veniſſe: Meſſiam etenim Deum ſimul & hominem eſſe, ſeu Verbum Incarnatum, ſupponimus ex dicendis inferiùs. Oſtendant oportet 2. illum Meſſiam eſſe JESUM NAZARENUM, qui, Pontio Pilato Præſide, ad Judæorum poſtulationem Hieroſolymis actus eſt in crucem.

Not. 2. Veniſſe Meſſiam Lege promiſſum variis argumentis Theologi contra Judæos demonſtrant. Nos hìc tria tantùm expendemus, videlicet Prophetiam Jacob Geneſis 49. Prophetiam alteram Danielis 2. tertiam denique Danielis 9.

Not. 3. Ut oſtendatur, Jeſum Nazarenum, qui Pontio Pilato in Judæâ pro Romanis Præſide, actus eſt in crucem, eſſe Meſſiam Lege promiſſum, unum requiritur, nempè ut probetur

in Jeſu Nazareno completas fuiſſe prophetias, quæ de Meſſia in Veteri Teſtamento leguntur.

Caput Primum.

De Prophetia Jacob Geneſis 49.

Not. 1. Prophetia Jacob quæ Geneſis 49. legitur, ſic habet: *Iuda, te laudabunt fratres tui: manus tua in cervicibus inimicorum tuorum: adorabunt te filii patris tui. Catulus leonis Iuda; ad prædam, fili mi, aſcendiſti: requieſcens accubuiſti ut leo, & quaſi leæna: quis ſuſcitabit eum? Non auferetur ſceptrum de Iuda, & dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus eſt, & ipſe erit expectatio gentium, ligans ad vineam pullum ſuum, & ad vitem, ò fili mi, aſinam ſuam. Lavabit in vino ſtolam ſuam, & in ſanguine uvæ pallium ſuum. Pulchriores oculi ejus vino, & dentes ejus lacte candidiores.*

Not. 2. Ut in eâ Prophetiâ nihil obſcuri remaneat, hìc tria præſtanda ſunt: 1. tradendus eſt germanus illius ſenſus, tum literalis, tum myſticus: 2. Adversùs Judæos oſtendendum eſt, rectè ex eâ prophetiâ concludi, jampridem veniſſe Meſſiam: 3. Exponendum eſt, quâ ratione Prophetiæ verba cum eventu cohæreant.

Articulus I.

Quis ſit Prophetiæ ſenſus.

Concl. 1. Prophetia Jacob, Geneſis 49. non ad Judæ perſonam, ſed ad tribum cujus fuit caput, præcipuè ſpectat.

Probatur. Quæ continentur in prophetiâ Jacob, ad hæc capita reducuntur. Primò, Jacob Judæ pollicetur excellentiam laudis & honoris: *Iuda, laudabunt te fratres tuis ..... Adorabunt te filii*

filii patris tui. Pollicetur 2. ſingularem fortitudinem: *Manus tua in cervicibus inimicorum tuorum*. Pollicetur 3. imperium atque principatum uſque ad adventum Meſſiæ: *Non auferetur ſceptrum de Iuda, & dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus eſt*. Pollicetur 4. incredibilem bonorum temporalium copiam: *Lavabit in vino ſtolam ſuam, & in ſanguine uvæ pallium ſuum*. Atqui nullum ex iis capitibus convenit perſonæ Judæ; nec enim docet nos hiſtoria ſacra, Judæ perſonam præ cæteris filiis Jacob ejuſmodi privilegiis potitam fuiſſe; imò Joſephus Judam in iis omnibus ſuperavit: ergo quæ continentur in prophetiâ Jacob, non ipſius Judæ perſonam, ſed tribum cujus fuit, reſpiciunt.

Conclusio 2. Prophetiæ Jacob poteſt aſſignari germanus ſenſus literalis.

Probatur afferendo literalem expoſitionem ſingulorum terminorum, ex quibus conſtat prophetia, de quâ eſt hìc quæſtio. *Iuda, te laudabunt fratres tui*: vox hæc *Iuda*, hebraicè idem eſt ac *Laus*; unde hic eſt ſenſus illorum verborum: Meritò vocaris laus; te enim futuro tempore laudabunt fratres tui, & ex nomine tuo Judæi vocabuntur: ut poſt captivitatem Babyl. contigit.

Manus tua in cervicibus inimicorum tuorum, ad eos vincendos, ac tibi ſubigendos. Eſt enim periphraſis perfecti victoris, quo ſenſu Joſue 10. Hebræi jubentur ponere pedes ſuper colla regum: id de Judæ tribu meritò fuiſſe prænuntiatum, docuit eventus, ſcilicet fuit numeroſiſſima, & fortiſſima, maximaque bella ſub Davide & cæteris regibus feliciter geſſit.

Catulus leonis Iuda, id eſt, inſtar catuli leonis erit; qui quidem ſicut fortiſſimus eſt, & ad nullius pavet occurſum: ita & Judas, de quo hæc leguntur lib. 1. Paralippom. cap. 5. *Iudas erat fortiſſimus inter fratres ſuos: de ſtirpe ejus principes gene-*

rati ſunt. Per catulum verò peculiariter ſignificatur robur, quo tribus Judę præ ceteris enituit in ſuis initiis, tum ſub Moyſe; ſub eo nimirùm antealias auſa eſt, perſequentibus Ægyptiis, ingredi mare rubrum; tum etiam ſub Joſue & judicibus: Iſraelitis enim Dominum interrogantibus Jud. 1. quis futurus eſſet dux belli, reſponſum fuit, *Iudas aſcendet*. Davidi præ cæteris Judæ poſteris convenit nomen Catuli Leonis: ſiquidem cum adhuc eſſet adoleſcens, cum leonibus & urſis pugnavit, devicitque Goliath Hebræorum terrorem.

Ad prædam, fili mi, aſcendiſti. Præteritum (ut plerumque fit in prophetiis) pro futuro ponitur, id eſt, aſcendes ad prædam, ut ſolet victor hoſtibus ſuperatis. Poſita eſt vox, *Aſcendiſti*, ut ſignificetur, tantam fore tribus Judæ fortitudinem, ut potiùs ad prædam, quàm ad prælium aſcenſurus ſit. Prætereà per eadem verba, *Ad prædam, &c.* deſignatur ſecundus regni Judaici ſtatus ſub Davide, qui pluribus victoriis ac præliis clarus fuit. *Requieſcens accubuiſti*, hoc eſt, accumbes, *Vt Leo*, ut ſcilicet partâ præliis prædâ quietè fruaris, ita ut nemo eam à te, utpotè fortiſſimo, auferre valeat. *Quis ſuſcitabit eum?* id eſt, quis audebit eum bello laceſſere, ac eum prædâ fruentem turbare?

Non auferetur ſceptrum, id eſt, principatus, cujus inſigne ſceptrum eſt, *De Iuda*, hoc eſt, aut de tribu Judæ (ut nonnulli exponunt) aut de gente Judaicâ (ut placet aliis.) *Et dux*, ſeu Princeps qui leges ferendo Judæis imperet, *De femore ejus*, qui ſcilicet natus ſit aut ex poſteris Judæ, aut ſaltem de gente Judaicâ, *Donec veniat qui mittendus eſt*, hoc eſt, uſque ad adventum Meſſiæ, ſeu Chriſti, quem Deus primò pollicitus eſt Geneſis 3. *Inimicitias ponam inter ſemen tuum, & ſemen mulieris, & ipſa*, per Chriſtum qui ex eâ naſciturus eſt, *conteret caput tuum*. Additur: *Et ipſe erit*, in ſecundo adventu, *expectatio gentium*

tium quæ primum illius adventum crediderint, *aut ipſe*, etiam in adventu primo, *erit*, metaphoricè, *expectatio*, ſeu res neceſſaria, *gentium*, etiam quæ nondum crediderint.

Ligans ad vineam pullum ſuum, & ad vitem aſinam ſuam. His verbis & aliis proximè ſequentibus, (ait Pererius) Jacob prædicit fertilitatem regionis, quæ in diviſione terræ Chanaam ſorte obventura erat tribui Judæ. Ejuſmodi verò fertilitatis duo proferuntur argumenta: primò quidem, quòd tam grandes habitura eſſet vites, eaſque uvis adeò onuſtas, ut poſſet aſinus ad unam vitem alligari, & uvis ex eâ productis onerari; cui rei fidem faciat, quod prodidit Moſes in libro Numerorum, cap. 13. Deinde ſignificat tantam vini abundantiam, ut non modò ſufficiat ad potum, ſed etiam (quod quidem hyperbolicè ſumendum eſt) ſuperſit ad lavandas veſtes.

Pulchriores ſunt oculi ejus vino, & dentes ejus lacte candidiores: Hoc eſt, in regione quæ obveniet Judæ, tanta erit vini lactiſque copia, ut in incolarum tum oculis tum dentibus conſpicienda ſit: nempè præ frequente vini epotatione, rubicondiores erunt incolarum oculi, ſicut præ lactis quo paſcentur, abundantiâ, dentes eorum ipſius lactis candorem referent.

CONCLUSIO 3. Poteſt aſſignari myſticus ſenſus prophetiæ Jacob.

Probatur proponendo myſticum ſenſum, qui ſingulis prophetiæ terminis continetur. *Iuda*, hoc eſt, Chriſte qui de tribu Juda oriundus es, *te laudabunt fratres tui*, Apoſtoli nimirùm & omnes electi, quos non dedignaberis vocare fratrum nomine. *Manus tua in cervicibus inimicorum tuorum*, id eſt, ſubjicies tibi mundum, dæmonem & omnes qui tibi futuri ſunt adverſarii. *Adorabunt te filii patris tui*: quod quidem his aliis terminis ad Philippenſes 2. Paulus expreſſit: *Vt in nomine ejus omne genu flectatur, cæleſtium*,

terreſtrium & infernorum. Idem etiam Pſal. 109. prædicitur, *Catulus leonis Iuda*, quia (inquit Hilarius) ſicut leonis catulus eſt conſubſtantialis ei à quo natus eſt, ita & Chriſtus Patri ſecundùm perſonam; eſt enim Deus de Deo, lumen de lumine.

Ad prædam, fili mi, aſcendiſti: nimirùm Chriſtus morte quam in cruce paſſus eſt, multos deprædatus eſt, eripuitque de faucibus diaboli. *Requieſcens*, per mortem, quando inclinato capite, tradidit ſpiritum; *accubuiſti*, per ſepulturam; *ut leo*, quia in ipſâ morte victus non es, ſed viciſti ut leo: nempè (ut exponit Auguſtin.) ſicut leo terror eſt omnibus dum vigilat, & ſecurus dum dormit; ita Chriſtus per confidentiam & ſecuritatem dormivit intrepidus. *Quis ſuſcitabit eum?* hoc eſt, nullus hominum Chriſtum ſuſcitabit à mortuis, ſed ipſe ſe ipſum ſuſcitabit, eâ fermè ratione, eâ facilitate, quâ quis è ſomno ſurgit.

Non auferetur ſceptrum de Iuda, hoc eſt, Eccleſia quæ propria eſt Chriſti tribus, utpotè ex eo orta, ejuſque ſanguine in cruce fuſo prognata, nuſquam deficiet: *Et dux de femore ejus*; ſummus nimirum pontifex aliique paſtores, myſticum Chriſti corpus regent ac paſcent, *donec veniat qui mittendus eſt*, uſque ad Chriſti adventum in gloriâ. *Ligans ad vineam pullum ſuum, & ad vitem aſinam ſuam*. Pullus (ait Pererius) ſignificat populum Gentilem, aſina Judaicum; vitis, eſt ipſe Chriſtus; vinea, Eccleſia quæ ex Gentibus & Judæis congregata eſt. Duplex autem eſt ligamen fidelium, unum ad vitem, id eſt, cum Chriſto, per fidem, ſpem, & charitatem; alterum ad vineam, id eſt, cum Eccleſiâ, per unitatem, pacem, & concordiam. Prius ligamen ab hæreticis ſolvitur, poſterius à ſchiſmaticis. *Lavabit in vino*, quod quidem non aliud eſt, quàm Chriſti ſanguis; *ſtolam ſuam*, id eſt Eccleſiam quæ Chriſti indumentum eſt.

Pul-

Pulchriores ſunt oculi ejus vino. Per oculos intelligi poſſunt Prophetæ & Apoſtoli: nam ſicut oculi in ſuperiori corporis parte collocati, illud regunt ac moderantur: ita Prophetæ & Apoſtoli ad Eccleſiæ thronos evecti ſunt, ut illam regerent, ac moderarentur. Cum autem in vino tria ſint, color, ſapor, vis: ita etiam tria præ cæteris eluxerunt in Prophetis & Apoſtolis, nimirum ſanctitas exterioris vitæ, virtutum interiorum ſapor, vis ac efficacia prædicationis.

Dentes ejus lacte candidiores. Dentes de quibus ſanctus Propheta loquitur, ſunt Eccleſiæ Chriſtianæ paſtores: nempè paſtores ſpiritualem cibum atterunt & comminuunt, ut faciliùs in cordis veluti ſtomacho, à fidelibus digeratur. Mordent quoque, eòs nimirùm arguendo, qui ſive fidem labefactare, ſive mores corrumpere, ſive diſciplinam, verbis aut facto, infirmare auſi fuerint, juxta illud 2. ad Timoth. 4. *Prædica verbum, inſta opportunè, importunè; argue, obſecra, increpa*, &c.

ARTICULUS II.

Vtrum ex Prophetia Iacob contra Iudæos demonſtretur, Meſſiam veniſſe.

Not. 1. JUdæi qui poſt adventum Chriſti ſcripſerunt, varias commenti ſunt prophetiæ, de quâ agitur, interpretationes. Nonnulli contendunt, vocem Hebræam *Schevet*, quam Latinus interpres vertit *Sceptrum*, ſive *Virgam*; hoc loco non ſignificare virgam dominationis, ſed virgam tribulationis & tyrannicæ oppreſſionis; ita ut ſenſus ſit: *Non recedent à tribu Iuda vexatio & oppreſſio, quoad veniat Meſſias*. Alii aſſeruerunt, non aliud Prophetiâ ſignificari, quàm quòd poſt adventum Meſſiæ, ſceptrum quod

Meſſias tribui Judæ reſtituet, ab eâ deinceps nuſquam auferendum ſit. Docuerunt alii, verbum illud, *Siloh*, pro quo Latinus interpres poſuit: *Qui mittendus eſt*, ſignificare urbem *Silo*, in quâ multo tempore fuit arca Domini, & ubi (inquiunt) Saul unctus eſt in regem; ita ut iſte ſit prophetiæ ſenſus: *Non recedet principatus à tribu Iuda, donec veniat Silo, hoc eſt, donec in Silo Saul, in quem transferri debet Iudæ principatus, in regem ungatur.* Alii denique voluerunt per hæc verba, *Qui mittendus eſt*, non ſignificatum eſſe Meſſiam, ſed Nabuchodonoſor regem Chaldæorum, quem Hieremiâ & Ezechiele teſtibus, Deus miſit ad caſtiganda Judæorum ſcelera: unde concludunt, hunc eſſe prophetiæ ſenſum: *Tribus Iuda potietur imperio, donec veniat Nabuchodonoſor rex.* Confirmant ex eo, quòd Nabuchodonoſor capto Sedeciâ, effoſſiſque illius oculis, ſceptrum ita abſtulerit à tribu Judæ, ut nullus ex eâ tribu poſt Sedeciam Judæis imperaverit.

Not. 4. Ut ex Prophetiâ de quâ agitur, demonſtretur, veniſſe Meſſiam, oſtendendum eſt 1. falſas eſſe, quas inprimo notando retulimus, Judæorum interpretationes; oſtendendum erit 2. quòd ex ſuppoſitione, quòd falſæ ſint Judæorum interpretationes, ex Prophetiâ neceſſariò colligatur, veniſſe Meſſiam.

CONCLUSIO I. Vox, *Sceptrum*, in prophetiâ Jacob non ſignificat virgam afflictionis.

Probatur 1. Quæcumque tribui Judæ promittuntur in Prophetiâ, proſpera ſunt ac fauſta, ut patet ex iis quæ ſuperiori articulo dicta ſunt. 2. Falſum eſt, vexationem ac oppreſſionem à Jacobi morte uſque ad adventum Meſſiæ non receſſiſſe à tribu Judæ: ſcilicet conſtat ex libris Regum, tribum Judæ à Davide uſque ad Sedeciam, hoc eſt, per annos ferè quingentos, Summâ rerum apud Judæos potitam fuiſſe.

CON-

Conclusio 2. Hæc verba : *Donec veniat qui mittendus eſt*, non ſignificant tempus præteritum, ſed futurum.

Probatur 1. Alia omnia quæ Prophetiâ, de qua agitur, continentur, futurum tempus reſpiciunt ut patet ex iis quæ articulo ſuperiore dicta ſunt: ergo etiam & ea de quibus eſt quæſtio. 2. Judæi quos confutamus, ſine ullo fundamento, & abſque ullo Scripturarum exemplo, vertunt adverbium *Donec* per adverbium *Poſtquam*: ac proindè immeritò hunc ſenſum Prophetiæ affingunt : *Poſtquam venerit Meſſias, ſceptrum à tribu Iuda deinceps non auferetur.*

Conclusio 3. Verbum Hebræum *Siloh* pro quo Latinus interpres poſuit, *Qui mittendus eſt*, non ſignificat urbem *Silo*, aut, *Saulem regem*.

Probatur 1. Prophetia in ſuppoſitione de quâ agitur, careret ſenſu; is enim eſſet: *Non auferetur ſceptrum dè Iuda, donec veniat urbs Silo.* 2. Immediatè ante Saulis regnum, ſceptrum ſeu adminiſtratio non erat in tribu Judæ, ſed in tribu Levi: nimirùm Heli, & poſt eum Samuel Judæis præfuerant: falſum eſt igitur, principatum à tribu Judæ ad Saulem fuiſſe translatum. 3. Tantùm abeſt, ut ſceptrum à tribu Judę ad Saulem tranſierit, quin potiùs à Saule ad tribum Judę translatum ſit: ſiquidem poſt Saulem regnavit David, & à Davide reges ex tribu Juda oriundi, uſque ad Sedeciam regem qui Babylonem captivus ductus eſt. 4. Falſum eſt, Saulem in urbe Silo creatum fuiſſe regem: ſcilicet ut conſtat ex capite 10. primi libri Regum, in Maſphat rex conſtitutus fuit. 5. Quâ ratione hæc Prophetiæ verba: *Et ipſe erit expectatio gentium*, Sauli, aut Jeroboamo, aut alicui alii ex Judæis principi convenire poſſunt?

Conclusio 4. Voces iſtæ, *Qui mittendus eſt*, non ſignificant Nabuchodonoſor regem.

Probatur 1. Nabuchodonoſor regi non conveniunt, quæ prophetia tribuit ei quem mittendum prædicit: *Et erit expectatio gentium*: ècontra tantùm abeſt, ut eum gentes expectaverint, quin potiùs eum velut hoſtem infenſiſſimum, ac crudelem tyrannum oderint. 2. Nabuchodonoſor, fatentibus Judæis, non eſt Meſſias lege promiſſus: at ſolus Meſſias lege promiſſus, dicitur ſimpliciter & abſolutè *Miſſus*, aut *Mittendus*.

Conclusio 5. Ex ſuppoſitione, quòd Prophetia Jacob de Meſſiâ lege promiſſo intelligatur, ex eâ certò demonſtratur, veniſſe Meſſiam lege promiſſum.

Probatur. Ille venit, quem Jacob venturum prædixit, ubi ſceptrum ablatum fuiſſet, ſive à tribu Juda, ſive à totâ Judæorum gente: ſcilicet ab annis ſeptingentis ſupra mille, ſceptrum ablatum eſt ſive à tribu Juda, ſive à totâ Judæorum gente: atqui (ut ex dictis patet) Jacob prædixit Meſſiam lege promiſſum, venturum eſſe, ubi ablatum eſſet ſceptrum ſive à tribu Juda, ſive à totâ Judæorum gente: ergo venit Meſſias lege promiſſus.

Articulus III.

Quomodo Prophetiæ verba cùm eventu cohæreant.

Not. 1. Populus Hebræus ſtatim poſt egreſſum ex Ægypto, & legem à Deo receptam, cœpit habere principes, qui ex ſuâ eſſent gente, non eâdem tamen principatus ſpecie.

Qui Hebræis primùm imperarunt, fuerunt duces, Moyſes nimirum & Joſue, penes quos fuit rerum Summa per annos ſexaginta ſex: neuter tamen fuit ex tribu Juda; Moyſes enim ex tribu Levi, & Joſue ex tribu Ephraim originem duxerant.

Duci-

Ducibus ſucceſſere judices, qui ad Saulem uſque, hoc eſt, per annos trecentos & ampliùs, Hebræorum rempublicam adminiſtrarunt. Ex quindecim judicibus qui ſibi invicem ſucceſſerunt, duo tantùm extiterunt, qui orti eſſent ex tribu Juda, Othoniel & Abeſam, qui (ut patet ex 1. Regum 10.) per annos ſeptem ſupra quadraginta Iſraelitis jus dixerunt.

Poſt hæc, imperium fuit penes reges, quorum primus fuit Saul ex tribu Benjamin: Sauli ſucceſſit David ex tribu Juda: à Davide uſque ad captivitatem Babylonicam, hoc eſt, per annos quadringentos ſeptuaginta tres, poteſtas regia manſit in tribu Juda. Poſt reverſionem autem Hebræorum ex captivitate Babylonicâ uſque ad Herodem, id eſt, per annos viginti ſupra quingentos, Pontifices, qui erant ex tribu Levi, principatu fruiti ſunt.

His præmiſſis, quæſtio eſt, quâ rationè cum iis factis Prophetia Jacob cohærere poſſit: ſcilicet aſſerit, principatum futurum eſſe in tribu Juda uſque ad Chriſti adventum, & tamen conſtat, ex mille & quingentis annis qui ab egreſſu ex Ægypto ad Chriſtum uſque fluxerunt, tribum Juda per annos dumtaxat ſeptuaginta tres ſupra quadringentos, rerum Summâ potitam fuiſſe.

Not. 2. Theologi Catholici, ut eum nodum ſolverent, in varias ſententias abierunt. Euſebius Cæſarienſis libro octavo de Demonſtratione Euangelicâ, docet, ſceptrum eo ſenſu ſemper fuiſſe in tribu Judâ, quòd quamvis homines ex aliis tribubus principatu potiti ſint; ipſa tamen aliis tribubus & numeroſior, & florentior extiterit.

Cyrillus Alexandrinus, lib. 8. in Julianum apoſtatam, ſcribit, reipublicæ Judaicæ adminiſtrationem fuiſſe penès tribum Juda, etiam ſolutâ Babylonicâ captivitate, ad Herodem uſque.

Lyranus, Toſtatus, Carthuſianus, aliique non pauci contendunt, poſt captivitatem Babylonicam uſque ad Herodis tempora ſceptrum remanſiſſe in tribu Juda: nam (inquiunt) licèt principatus tunc fuerit penes Pontifices, ipſi tamen Pontifices, qui ſecundùm paternum genus erant ex tribu Levi, ſecundùm maternum tamen erant ex tribu Juda; ſcilicet (addunt) propter nobilitatem duarum illarum tribuum mutua inter illas inibantur matrimonia: idque patet exemplo Aaronis, qui (ut habetur Exodi 6.) duxit Eliſabeth filiam Abinadab principis ex tribu Juda: patet iterum exemplo Jojadæ Pontificis, qui (ut legitur libro 2. Paralippomenon) iniit matrimonium cum Joſabeth filiâ Joram regis Juda.

Nonnulli poſt Genebrardum in Chronologiâ, ubi de Machabæis, docent, eos omnes qui Judæis poſt captivitatem Babylonicam imperarunt, non paterno tantùm genere, ſed etiam materno, ortos fuiſſe ex tribu Juda.

Non pauci alii ſcriptores poſt Paulum Burgenſem, aſſerunt, ſceptrum, etiam ſolutâ captivitate Babylonicâ, eo ſenſu remanſiſſe in tribu Juda, quòd rerum Summa in iis quæ ſpectabant ad Moyſis legem, eſſet penes ſenatum conſtantem viris ſeptuaginta, electis ex tribu Juda; hunc verò ſenatum poſtea *Sanhedrin* appellarunt.

Alii theologi, quibus adhæret Pererius, in commentario in caput. 49. Geneſeos, ſcribunt, his verbis: *Non auferetur ſceptrum de Iuda, donec veniat qui mittendus eſt*, non ſignificari tribum Juda, prout ab aliis diſtinctam, ſed totam Hebræorum gentem: ita ut ſenſus ſit, futurum in viris ex Hebraicâ gente progenitis principatum donec Meſſias veniat. Si quis autem objiciat Prophetiam loqui de tribu Juda in ſpecie, *Non auferetur ſceptrum de Iuda*, reſpondent ii authores, id dictum fuiſſe per congruam quandam appli-

plicationem, quam ſcholaſtici appropriationem vocant. Si quis iterum objiciat, ſceptrum, quamdiu captivitas Babylonica perduravit, non fuiſſe penes aliquem virum ex Hebræis natum, iidem authores reſpondent, illud ſpatium, licèt annorum ſeptuaginta, parvi eſſe momenti, ac proinde, habitâ ratione tot annorum per quos ſceptrum penes Hebræos remanſit, non efficere interruptionem quæ numerari debeat; præſertim cum deinceps, ſolutâ captivitate, ſceptrum, ſeu gentis Iſraeliticæ præfectura, Hebræis ad Herodem uſque reſtituta ſit.

Cajetanus exponens Prophetiam de quâ agitur, ſcribit 1. unam tribum Juda intelligi vocibus iſtis: *Non auferetur ſceptrum de Iuda*: Scribit 2. eo ſenſu ſceptrum per captivitatem Babylonicam, & deinceps poſtquam ſoluta fuit, in tribu Juda remanſiſſe, quòd ea tribus nunquam exciderit jure, quod ex Dei electione, ac decreto habebat in regnum; quòd nuſquam illiùs proprietatem amiſerit; quòd uſque ad Meſſiæ adventum ſemper ſpem habuerit recuperandi regnum, quod ſibi divinitùs conceſſum fuerat: *In reliquis tribubus* (inquit Cajetanus) *potuit omninò deficere principatus, ita quòd nunquam ampliùs recuperaretur: in tribu autem Iuda, quicumque & quotcumque acciderint defectus principatus, ſive Regalis, ſive Ducalis, certa tamen erat ſpes, principatum eſſe reddendum tribui Iuda.*

Quid nos de variis illis catholicorum theologorum opinionibus ſentiamus, ſubſequentes concluſiones aperient.

Conclusio I. Non eo ſenſu hæc verba: *Non auferetur ſceptrum de Iuda*, ſumuntur, quòd licèt tribus Juda ſceptrum non geſſerit, aliis tamen tribubus numeroſior & florentior fuerit.

Probatur. Primò, vox, *Sceptrum*, vel (ut legitur in Hebraico textu) *Virga regia*, aut (ut verterunt Septuaginta) *Princeps*, & illud vocabulum

bulum, *Dux*, pro quo Hebræi legunt, *Legiſlator*, non ſignificant tantùm ingentem numerum, aut ampliſſimas divitias tribûs Juda; ſed apertè denotant ſummam principatûs & imperii dignitatem: ergo non eo tantùm ſenſu ſceptrum (ut habet prophetia) permanſurum erat in tribu Juda, quòd ceteris & florentior & numeroſior futura eſſet. 2. Falſum eſt, tribum Juda ſemper cæteris florentiorem extitiſſe: cùm enim ſupremus principatus per quingentos & ampliùs annos, ſolutâ Babylonicâ captivitate, fuerit penes tribum Levi, fieri non potuit, quin cæteris & nobilior & honoratior extiterit, præſertim cum plerique pontifices regiam dignitatem cum pontificiâ conjunxerint.

Conclusio 2. Poſt captivitatem Babylonicam, ſupremus Hebræorum principatus non fuit in tribu Juda ad Herodem uſque.

Probatur. Quamvis Zorobabel ex tribu Judâ oriundus, primus ex Hebræis, poſt ſolutam captivitatem, ſuæ genti præfuerit; non habuit tamen ex ſuâ ſtirpe ſucceſſorem: nec enim id aut in Scripturis, aut in Joſephi libris reperire eſt: imò contrarium evincitur ex Jeremiæ cap. 22. qui de Jechoniâ, cujus Zorobabel fuit nepos, ſic loquitur: *Scribe virum iſtum ſterilem, virum qui in diebus ſuis non proſperabitur; nec enim erit de ſemine ejus vir, qui ſedeat ſuper ſolium David, & poteſtatem habeat ultra in Iuda.*

Conclusio 3. Sceptrum non eo ſenſu poſt captivitatem remanſit in tribu Juda, quòd geſtatum ſit à viris, qui paterno genere eſſent ex tribu Levi, materno verò ex tribu Juda.

Probatur. Primò, nullum eſt argumentum quo probetur, Pontifices qui à Zorobabele ad Herodem uſque præfuerunt reipublicæ Judæorum, ordinariè iniiſſe matrimonia cum mulieribus ex tribu Juda; imò contrarium evincitur ex eo quòd cùm tribus Levi propter imperium quo fruebatur, eſſet florentiſſima, veriſimilius ſit

Pon-

Pontifices ex eâ tribu potiùs, quàm ex aliis, uxores duxiſſe.

2. Licèt detur, Pontifices toto temporis ſpatio quod immediatè poſt Zorobabelem ad Herodem uſque fluxit, injerint matrimonia cum filiabus ex tribu Juda; non ſequitur tamen, ſceptrum tunc in tribu Juda permanſiſſe, quemadmodum ad Prophetiæ veritatem permanere debuit: nempè conſtat, apud Judæos reſpectu capeſcendi imperii nullo loco fuiſſe mulieres; unde in ſacris codicibus nulliûs geneologia per mulieres deſcribitur, imò (ut nonnullis videtur) nec ejus qui ex matre ſine patre natus eſt, Chriſti videlicet; idque (addunt) patet ex primo Matthæi capite.

3. Dato, quòd Pontifices materno genere fuerint ex tribu Juda, paterno verò ex tribu Levi, Maria quæ Chriſtum genuit, paterno genere fuiſſet quidem ex tribu Juda, materno verò ex tribu Levi; ac proinde Chriſtus non minùs ex tribu Levi, quàm ex tribu Juda, originem duxiſſet ſuam: ſiquidem in eâ ſuppoſitione, Chriſtus, ſicut Maria, utriûſque tribûs fuiſſet particeps, ſicque in utrâque tribu cenſeri debuiſſet, potuiſſetque dici ſacerdos ex tribu Levi & ſecundùm Aaronis ordinem: quod tamen negat Paulus ad Hebræos, cap. 7.

4. Sceptrum quod mulierum tantùm habitâ ratione remanet in aliquâ tribu, non dicitur in eâ eſſe ſimpliciter, ſed ſolùm ſecundùm quid: ècontra ſceptrum quod eſt in aliquâ tribu ratione virorum, in eâ abſolutè ac ſimpliciter eſſe dicitur: ergo, ſi tribus Levi immediatè poſt Zorobabelem ad Herodem uſque potita ſit Judæorum imperio, Prophetia Jacob præcipuè ſpectare debuiſſet tribum Levi; ac proindè tantùm abeſt, ut Jacob diceret: *Non auferetur ſceptrum de Iuda, donec veniat qui mittendus eſt*, quin potiùs dicere debuerit: *Non auferetur ſceptrum de Levi, donec veniat qui mittendus eſt*.

Ob-

Objicies. Certum videtur, Pontifices uxores duxiſſe ex tribu Juda; ſiquidem non ob aliud lib. 1. Machabæorum, cap. 5. Judas & fratres ejus qui haud dubiè paterno genere nati erant ex tribu Levi, dicuntur viri Juda: *Et viri Iuda magnificati ſunt valdè in conſpectu omnis Iſrael, & gentium omnium, ubi audiebatur nomen eorum*: ergo &c.

Reſp. neg. ant. Ratio eſt 1. quia alia lectio ſic habet: *Et vir Iudas & fratres ejus magnificati ſunt*. Dato quòd ſic habeat lectio, ut in argumento refertur, nihil tamen adversùs noſtram concluſionem inferri poteſt: ſiquidem voces iſtæ, *Et viri Iuda*, &c. ſic reddi poſſunt: *Et viri qui Iudam ducem ſequebantur, magnificati ſunt valdè*. 3. Nec Judas, nec illiùs fratres regnum Iſraeliticum hæreditario jure, ſed ex electione populi conſecuti ſunt: *Et congregati ſunt omnes amici Iuda*, (ait Scriptura lib. 1. Machabæorum, c. 9.) *& dixerunt Ionathæ: Nunc te hodie eligimus eſſe nobis in principem & ducem ad bellandum bellum noſtrum*: at ſi ex materno ſaltem genere conſecuti fuiſſent principatum, poſſediſſent illud hæreditario jure: quod tamen (ut patet ex laudato Scripturæ loco) planè falſum eſt.

Conclusio 4. Hæc Prophetiæ verba: *Non auferetur ſceptrum de Iuda, donec veniat qui mittendus eſt*, non ſignificant, principatum eo ſenſu permanſurum in tribu Juda, quòd ad Chriſtum uſque futurus eſſet in Sanhedrin, ſeu collegio ſeptuaginta virorum, qui ex tribu Juda ſelecti fuiſſent.

Probatur. Primò, licèt ejuſmodi collegium Moyſis tempore viſum fuerit, poſteà tamen apud Hebræos non remanſit: unde nec Joſephus, nec Philo illiûs unquam meminerunt. 2. Detur (quod tamen falſum eſt) illum ſeptuaginta virorum ſenatum ad Herodem uſque permanſiſſe, immeritò ſupponitur, illum ex ſolâ tribu Juda compoſitum fuiſſe: èc contra, ſi extiterit, veriſimilius

milius eſt, illum coaluiſſe ex viris delectis ex ſingulis tribubus: ſiquidem par fuit, ut ex omnibus tribubus deligerentur judices, qui jus ſingulis tribubus dicturi erant. Ita nimirùm factum eſt, cum pertractanda fuerunt negotia ſingulis tribubus communia. Exodi cap. 18. Moyſes ſoceri ſui conſilio conſtituit judices ex ſingulis tribubus delectos. Ex libro Numerorum conſtat, ſeptuaginta viros quos Moyſes elegit, de ſenibus Iſrael, non autem de ſenibus Juda, delectos fuiſſe. In eodem Numerorum libro, cap. 13. legitur, duodecim exploratores à Moyſe miſſos ad perluſtrandam terram Chanaam, fuiſſe electos ex quâlibet tribu. 3. Dato quòd ſenatus ille ad Herodem uſque permanſerit apud Hebræos, dato quoque quòd idem ſenatus conſtaret tantùm ex viris qui ex ſola tribu Juda ſelecti fuiſſent, non exhaurietur tamen Prophetiæ ſenſus. Nempè ſceptrum nuſquam fuit in illo ſenatu, ſed ſucceſſivè fuit vel in duce, vel in judice, vel in rege, vel in pontifice. Se habuiſſet apud Hebræos ſenatus ille, ſicut apud Gallos ſe habet privatum regis conſilium: quemadmodum igitur non apud illos regis conſiliarios, ſed apud regem eſt rerum ſumma poteſtas; ita apud Hebræos non fuit penes Sanhedrin, ſed penes aut ducem, aut judicem, aut regem.

CONCLUSIO 5. Hæc Prophetiæ verba: *De Iuda*, non ſignificant gentem Hebræorum, prout omnes ac ſingulas tribus complectitur: ſeu, ſenſus Prophetiæ non eſt, quòd ſceptrum permanſurum ſit in una ex tribubus Hebræorum, abſtrahendo, an ſit tribus Juda, an tribus Levi, an aliqua alia.

Probatur. Sententia de quâ eſt queſtio, Scripturis repugnare videtur: nempè Scripturæ innuunt, hæc Prophetiæ verba, *De Iuda*, intelligi debere de ſola tribu Juda, cum excluſione Leviticæ, Benjamiticæ & aliarum.

Et ſanè 1. quæ de Ruben, ac aliis Jacobi filiis Ge-

Geneſ. 49. capite leguntur, de ſolis tribubus Ruben & Benjamin cum aliarum excluſione intelliguntur: cur ergo quæ eodem in capite de Judâ dicuntur, non intelligentur de ſolâ tribu Juda, hoc eſt, de tribu Juda cum aliarum excluſione?

2. Si verba, *De Iuda*, de peculiari tribu Juda non intelligerentur, falſa eſſent quæ Scriptura ibidem hiſce verbis tradit: *Omnes hi in tribubus duodecim: hæc locutus eſt eis pater ſuus, benedixitque ſingulis, benedictionibus propriis*; neque enim in ſuppoſitione quam hìc impugnamus, Jacob ſingulis tribubus, benedictionibus propriis benedixiſſet.

3. Hæc, *Iuda, te laudabunt fratres tui.... adorabunt te filii patris tui*, quæ præcedunt iſta, *Non auferetur ſceptrum de Iuda*, dicuntur de ſolâ tribu Juda: ergo & iſta quæ eodem tenore ſequuntur, *Non auferetur ſceptrum de Iuda*, de ſolâ tribu Juda cum aliarum excluſione intelligi debent.

4. Hæc alia, *Ligans ad vineam pullum ſuum, & ad vitem, ò fili mi, aſinam ſuam*, quæ iſta, *Non auferetur ſceptrum de Iuda*, ſubſequuntur, de unâ tribu Juda intelliguntur; nempè ſignificant fertilitatem terræ quæ ipſi in ſortem obventura erat: ergo & ea de quibus agitur, *Non auferetur ſceptrum de Iuda*, de ſolâ tribu Juda cum aliarum excluſione intelligi debent.

5. Hic loquendi modus: *Dux de femore ejus*, quo Jacob uſus eſt, ſignificat aliquam perſonam ſingularem, ex qua dux ille genitus ſit: neque enim duces qui modò ex unâ tribu, modò ex aliâ progeniti ſunt, dici poſſunt de eodem femore generati: ſic in Galliis reges primæ, ſecundæ, & tertiæ ſtirpis, dici non poſſunt de eodem femore progeniti.

6. Tandem nulla fuit ratio, cur Jacob tribui Juda adſcripſerit, quæ ei cum aliis tribubus futura erant communia. Et ſanè non eſt uſus eo loquendi modo, quòd (ut ajunt adverſarii) per

pro-

propheticum ſpiritum noviſſet, ſceptrum per multa ſecula fore penes homines qui ex tribu Juda progeniti eſſent: ſiquidem Aſſamonęi pluribus pariter ſæculis poſt ſolutam captivitatem Babylonicam Judæis imperarunt. Non etiam quòd Hebræi aliquando accepturi eſſent nomen à tribu Juda, ut reverà acceperunt poſt ſolutam captivitatem Babylonicam: ſiquidem inde non ſequitur (quod tamen prædicit prophetia) ducem de femore Juda oriundum eſſe, qui Hebræis præſit uſque ad adventum Meſſiæ. Non denique quòd ſceptrum poſt captivitatem Babylonicam geſtatum à Pontificibus, eo ſenſu remanſerit in tribu Juda, quòd ſola ferè tribus Juda ex captivitate redierit, occuparitque ſedes quæ in primâ terræ Chanaan diviſione ei ſorte obvenerant: nam quamvis ferè ſola tribus Juda, poſt captivitatem Babylonicam, in rempublicam coaluerit; tamen penes eam ſceptrum non fuit, ſed penes tribum Levi; ac proinde in ea (cujus tamen contrarium Prophetiâ continetur) ſceptrum uſque ad adventum Meſſiæ non permanſit.

Conclusio 6. Non eo ſenſu ſceptrum uſque ad adventum Meſſiæ permanſit in tribu Juda, quòd ſemper actu fuerit penès duces ortos ex tribu Juda; ſed quòd illa tribus ex quo ſceptrum habuit, nuſquam exciderit jure quod in illud habebat; hoc eſt, licèt actu illius uſum non habuerit, nuſquam tamen illiûs proprietatem amiſerit.

Probatur prior concluſionis pars. Certum eſt 1. ſceptrum ab exitu Hebræorum ex Ægypto uſque ad Davidem, non fuiſſe ſemper penes viros qui orti eſſent ex tribu Juda, nempè (ut jam ſuperiùs obſervatum eſt) ſucceſſivè fuit penes duces, & judices, ex variis tribubus progenitos; & immediatè ante Davidis imperiũ, penes Saulem qui fuit ex tribu Benjamin. Certum eſt 2. penes nullũ Hebræum fuiſſe ſceptrum, quamdiu perduravit captivitas Babylonica. Certum eſt 3. à ſucceſſo-

re

re Zorobabelis uſque ad Herodem, idem ſceptrum fuiſſe penes Aſſamonæos, qui, cùm pontifices eſſent, originem ſuam ex tribu Levi duxerant.

Probatur altera pars. Deus in Scripturis hominibus ortis ex tribu Juda pollicitus fuerat terrenum regnum, quod per Meſſiam mutandum erat in ſpirituale: at non eo ſenſu hujuſmodi regnum eis pollicitus fuerat, quòd illiûs uſufructum habituri eſſent: ergo eo tantùm ſenſu, quòd jus ad illud, ſeu illiûs proprietatem, ſemper habituri eſſent.

Confirmatur argumentum ex trito loquendi modo. Nimirùm (ut advertit doctiſſimus Huetius, Demonſtratione Euangelicâ, Propoſitione IX. pag. 413.) jus ad ſceptrum, ſive jus poſſidendi ſceptrum, ſimpliciter appellatur ſceptrum, regnum, principatus. Dicere enim poſſumus, non ablatum fuiſſe Angliæ ſceptrum à Stuartorum gente, poſtquam in eam ſerr el conceſſit, quamvis per multos annos Carolus II. Rex patriâ regnoque depulſus vixerit; nempè tunc quoque jus ad regnum, & regni proprietatem habebat, quamvis actu illo non potiretur.

Objicies 1. Si in prophetiâ Jacob vox, *Juda*, intelligeretur de ſolâ tribu Juda, & ſi nomine *Sceptri* intelligeretur jus ad ſceptrum, ſequeretur ſceptrum defeciſſe in Judâ ante Davidis tempora: tunc enim tribus Juda nullum jus habebat ad ſceptrum, non habebat principatûs proprietatem: atqui id repugnat oraculo, *Non auferetur ſceptrum de Juda, donec veniat qui mittendus eſt:* ergo, &c.

Reſp. neg. maj. Ratio eſt, quia ſceptrum non cenſetur ibi defuiſſe, ubi nec illiûs poſſeſſio, nec jus ad poſſeſſionem aliquando fuerat: atqui ante Davidis tempora, nec poſſeſſio ſceptri, nec jus ad illiûs poſſeſſionem fuerat in tribu Juda: nec enim id ſibi vult Jacob, ut ſtatim poſt ſuam prædictionem tribus Juda regni poſſeſſionem aut ad

illam

illam jus habitura ſit; ſed hoc unum vult, ſceptrum, ubi ſemel tribus Juda eo potiri cœperit, (quod quidem factum eſt in Davide) ab ea non auferendum eſſe, ſaltem quoad jus & proprietatem, donec veniat qui mittendus eſt. Confirmatur reſponſio ex eo quòd, Scripturâ teſte, Jacob non in proximum tempus, ſed in remotiſſimum reſpexerit, cum edidit oraculum, de quo eſt quæſtio: *Congregamini* (ait filiis ſuis, Geneſis 49.) *ut annuntiem quæ ventura ſunt vobis in diebus noviſſimis*.

Objicies 2. In ſuppoſitione concluſionis, ſceptrum defeciſſet in Juda tum tempore captivitatis Babylonicæ, tum ſolutâ captivitate Babylonicâ; ſcilicet iis temporibus tribus Juda nullum jus habebat ad ſceptrum: delatum enim fuerat ad Chaldæos & poſtea ad Aſſamonæos, ſive ex electione populi, ſive jure præſcriptionis, cum à Zorobabelis ſucceſſore ad Herodem uſque eo potiti ſint: atqui id repugnat oraculo Jacobi, ergo, &c.

Reſp. neg. maj. Ratio eſt 1. quia Nabuchodonoſor rex per vim ſceptrum abſtulerat à tribu Juda: at (ut ſuperiùs obſervatum eſt) jus ad ſceptrum non eripitur à principe, qui per vim è ſuo ſolio deturbatur. Ratio eſt 2. quia jus ad ſceptrum in Davidis perſonâ divinitùs conceſſum fuerat tribui Juda uſque ad Meſſiæ tempora: at nulla populi electio, nulla præſcriptio, contra Dei ordinationem valere poſſunt: ac proinde, regnantibus etiam Aſſamonæis, qui erant ex tribu Levi, jus ad ſceptrum ablatum non fuerat à tribu Juda.

Objicies 3. Si vox *Iuda* in prophetia Jacob de ſolâ tribu Juda intelligatur, & vox *Sceptrum* de ſolo ad ſceptrum jure explicetur, Chriſtiani uti non poterunt eâ prophetiâ, ut adversùs Judæos probent, Meſſiam Lege promiſſum veniſſe; ſiquidem Judæi reſpondere poterunt, ſceptrum, in ſenſu quo ſumitur, nondum defeciſſe in tribu

Juda,

Juda, ſeu, dicere poterunt, tribum Juda etiamnunc jus habere ad ſceptrum;ac proinde nondum eſſe completum oraculum: ergo, &c.

Reſp. neg. ant. Ratio eſt, quia eversâ per Titum urbe Jeroſolymitanâ, nulla ſervata fuit, nec ſervatur modò, nec etiam ſervari poteſt, tribuum diſtinctio, quæ tamen tum in captivitate Babylonicâ,& poſt captivitatem Babylonicam ad Chriſtum uſque in ſcriniis publicis, tum Jeroſolymis in templo, tum in aliis regionum locis, diligentiſſimè ſervata fuit: unde nec regni Judaici proprietas, nec ſpes recuperandi illiûs uſum, in tribu Juda reperitur.

Objicies 4. Herodis tempore tribus Juda habebat jus ad ſceptrum: accuratè nimirùm tunc temporis diſtinctio ſive tribuum, ſive familiarum ſervabatur: ergo Herodis tempore Meſſias venire non debuiſſet; ſiquidem venire non debuit niſi poſt completum oraculum Jacob: *Non auferetur ſceptrum de Iuda, donec veniat qui mittendus eſt:* atqui, Herodis tempore, nondum completum erat oraculum Jacob; tunc enim tribus Juda jus habebat ad ſceptrum, quod Herodes alienigena uſurpaverat; ſpem habebat illud aliquando recuperandi: ergo, &c.

Reſp. ad 1. conc. ant. neg. conſeq. Ad 2. neg. maj. Ratio eſt, quia ſenſus oraculi non eſt, quòd Meſſias venturus non ſit, niſi ablato à tribu Juda ſceptro: ſed ſenſus eſt, quòd circa tempus quo auferri debet, ſit in lucem proditurus: neque enim particula illa, *Donec*, ſemper in Scripturis ſignificat, rem quæ affirmatur, tunc præcisè deſituram, cum acciderit ea quæ particulæ *Donec*, ſubjicitur: eo ſenſu dicitur Job. 27. *Donec deficiam, non recedam ab innocentia mea.*

Caput II.

Vtrum ex Danielis ſecundo capite probari poſſit, Meſſiam veniſſe.

Not. 1. PRophetia quæ legitur Danielis c. 2. duas partes complectitur: prior continet Nabuchodonoſoris ſomnium, quod quidem ſic verſu 31. & ſequentibus Daniel revocat in regis memoriam, ex quâ exciderat: *Tu rex videbas, & ecce quaſi ſtatua una grandis: ſtatua illa magna, & ſtatura ſublimis ſtabat contra te, & intuitus ejus erat terribilis. Hujus ſtatuæ caput ex auro optimo erat, pectus autem & brachia de argento, porrò venter & femora ex ære: tibiæ autem ferreæ, pedum quædam pars erat ferrea, pars autem fictilis. Videbas ita, donec abſciſſus eſt lapis de monte ſine manibus: & percuſſit ſtatuam in pedibus ejus ferreis & fictilibus, & comminuit eos. Tunc contrita ſunt pariter, ferrum, teſta, æs, argentum, & aurum, & redacta quaſi in ſavillam æſtivæ areæ, quæ rapta ſunt vento, nulluſque locus inventus eſt eis: lapis autem qui percuſſerat ſtatuam, factus eſt mons magnus, & implevit univerſam terram.*

Altera pars ejuſdem prophetiæ complectitur ſomnii regis explicationem, quam Daniel hiſce verbis verſu 36. & ſequentibus tradit: *Hoc eſt ſomnium: Interpretationem quoque ejus dicemus coram te, rex. Tu rex regum es: & Deus cæli, regnum & fortitudinem & imperium & gloriam dedit tibi .... Tu es ergo caput aureum. Et poſt te conſurget regnum aliud minus te argenteum. Et regnum tertium aliud æreum, quod imperabit univerſæ terræ. Et regnum quartum erit velut ferrum: quomodo ferrum comminuit, & domat omnia, ſic comminuet & conteret omnia hæc.*

Poſt explicationem ſomnii ſic Daniel proſequitur verſu 44. *In diebus autem regnorum illo-*

rum ſuſcitabit Deus cœli regnum quod in æternum non diſſipabitur, & regnum ejus alteri populo non tradetur : comminuet autem & conſumet univerſa regna hæc, & ipſum ſtabit in æternum.

Not. 2. Ut in relatis Prophetiæ verbis nihil obſcurum remaneat, duo hìc agenda ſunt: 1. tradendus eſt prophetiæ ſenſus: 2. oſtendendum eſt adversùs Judæos rectè concludi, veniſſe Meſſiam Lege promiſſum.

Conclusio i. Tradi poteſt verus ſenſus Prophetiæ, quæ Danielis cap. 2. legitur.

Probatur. Prophetia de quâ eſt hìc quæſtio, deſignat quatuor imperia quæ ſibi invicem ſucceſſura erant, & quibus quintum aliud, quod eſt imperium Chriſti, ſuccedere debebat. Primò, hæc verba: *Tu es ergo caput aureum*, hoc eſt, imperium Caldæorum qui Judæos, Ægyptios, Aſſyrios, Moabitas ſibi ſubjecerant, exhibetur per caput aureum ſtatuæ, quæ Nabuchodonoſori per ſomnium apparuit. Illud autem imperium, dictum eſt *Caput*, non ratione amplitudinis, ſed ratione ſucceſſionis, hoc eſt, primum fuit; quia ſicut poſt caput alia corporis membra ſequuntur, ita Babylonicum imperium, tria alia ſubſequi debebant. Dictum eſt caput *aureum*, non quidem ratione divitiarum; Perſicum enim, Macedonicum, & poſteà Romanum imperium, divitiarum abundantiâ longè ſuperarunt Chaldaicum, ſed ratione ſucceſſionis, ac interitûs; ita ut quemadmodum quò longiùs ab auro receditur, & ad teſtam acceditur, eò magis acceditur ad ultimum metallorum gradum; ſic quò magis à regno Babylonico diſcedetur, eò magis accedendum erit ad finem humanæ monarchiæ, cui ad extremum ſucceſſura eſt alia diverſi generis, Chriſti nimirum, cujus regnum non ſit de hoc mundo, nec finem ullum habiturum ſit.

2. His verbis, *Et poſt te conſurget regnum aliud minus te*, S. Vates deſignat imperium Perſarum, quod quidem dicitur *minus* Chaldaico, non quidem

dem propter potentiam & opes, cum (ut hiſtoriâ docemur) Perſæ Chaldæos bellaverint: ſed quòd fuerit inferius tempore, hoc eſt, ſecundum à Chaldaico. Illud verò ſecundum imperium (ſi tamen vera ſit aliquorum interpretatio) exhibitum fuit per ſtatuæ pectus & brachia, quòd duobus, altero Medorum, altero Perſarum, conſtaret regnis: ſed veriùs ſentiunt qui volunt, partes ſtatuæ ſpectari non debere, ſed locum quem inter ſe tenent: quemadmodum ergo pectus & brachia poſt caput ſequuntur in humano corpore, ita & imperium Perſarum ſubſequi debebat Chaldaicum.

3. His vocibus: *Et regnum tertium aliud æreum*, prædicitur Græcorum, ſeu Macedonum imperium ſub Alexandro Magno. Hieronymus illud æri propter ſonitum comparari putat, Græci nimirùm, omnes alios populos eloquentiâ ſuperarunt. Veriſimilius tamen eſt, prophetam non ad metalli proprietatem aliquam, ſed ad illius in ſtatuâ ſitum & gradum reſpexiſſe. Cur autem dicit, *Imperabit univerſæ terræ*, quod non dixerat de Perſarum regno? Id factum eſt partim quòd multò majus (ut ex hiſtoriâ conſtat) Macedonum quàm Perſarum regnum fuerit; partim etiam accommodè ad futuram hominum opinionem, qui Alexandrum Macedonum regem, totum terrarum orbem ſubjugaſſe crediderunt. Scitum eſt, illum, cum ex Democriti ſententiâ audiiſſet, infinitos eſſe mundos, ingemuiſſe dolenter, quòd nondum unum ſubjugaſſet. Partim tandem quòd ſecundùm receptum in Scripturis loquendi morem, totus orbis pro majore illius parte cognitâ ſumatur.

4. Hæc verba: *Et regnum quartum erit veluti ferrum*, omnes ferè ſcriptores interpretantur de Romanorum imperio; & quidem meritò: nam Macedonum imperio ſucceſſit: quemadmodum enim (ut ait Propheta) ferrum comminuit, & domat omnia; ſic Romanum imperium, Ma-

cedonum regnum, aliaque ferè omnia comminuit, ac contrivit. Hæc alia verba: *Quia vidiſti pedum & digitorum partem teſteam figuli, & partem ferream, regnum diviſum erit*, ſignificant, imperium, pro variâ civium aut concordiâ aut diviſione, fore aut fortius aut debilius. Iſta: *Et digitos pedum ex parte ferreos, & ex parte fictiles*, ſignificant, quartum illud imperium non fore immune ab incurſionibus barbarorum, & populorum rebellionibus, quibus ſive incurſionibus, ſive rebellionibus, imperii vires plurimùm imminuentur; unde ſubdit Propheta: *Ex parte regnum erit ſolidum, & ex parte contritum*. Quartum illud imperium quod cetera comminuerat, tandem diſſipabitur, nec fœdera quæ per matrimonia tentabit, ſtabilitatem illi conferent: *Quod autem vidiſti ferrum mixtum teſtæ ex luto, commiſcebuntur quidem humano ſemine, ſed non adhærebunt ſibi, ſicuti ferrum miſceri non poteſt teſta*.

Quamvis ea quæ Daniel de quarto imperio prædicit, optimè (ut mox oſtenſum eſt) Romano conveniant, intelligi tamen poſſunt de Alexandri Magni ſucceſſoribus. Quatuor præcipui ex ducibus, qui Alexandri exercitibus præfuerant, mortuo Alexandro, Macedonum imperium inter ſe partiti ſunt: Nempè Ptolomæus regnavit in Ægypto, Seleucus Babylone & in Syria, Caſſander in Macedoniâ & in Græcia, & Antigonus in Aſiâ. Ducum illorum imperium, exhibitum fuit in tibiis & pedibus ſtatuæ, quam Nabuchodonoſor in ſomnio viderat. Ea regna, ac præſertim Syriæ, & regnum Ægypti, ſive à ſe invicem, ſive à Judæis per Machabæos, ſive à Romanis, poſtea contrita ſunt. 5. Propheta prædicit, regnum Chriſti ſucceſſurum quatuor illis imperiis, de quibus locutus fuerat. *In diebus autem regnorum illorum*, hoc eſt, poſtquam quatuor illa imperia viſa fuerint, *ſuſcitabit*, id eſt, eriget, *Deus cæli*, non autem aliquis homo, aut armis, aut divitiis,

aut

aut eloquentiâ, aut induſtriâ, *regnum*, in Chriſto filio ſuo, *quod in æternum non diſſipabitur*, ſcilicet adversùs Eccleſiam Chriſti nuſquam vel ipſæ inferorum portæ prævalebunt. *Et regnum ejus alteri populo non tradetur*: non quidem quòd fides ex unâ gente ad aliam gentem tranſmigratura non ſit; ſed quòd Eccleſia non ita tyrannis, aut hæreticis tradi debeat, ut eam omninò deſtruant. *Comminuet autem, & conſummet omnia regna hæc*, non quidem immediatè: jam enim, cùm Chriſtus in lucem prodiit, evanuerant Chaldæorum, Perſarum & Græcorum imperia; ſed mediatè tantùm, quatenùs nempè Romanum comminuit Græcum, à quo cætera penitùs contrita ſunt. *Comminuet autem*, modo qui naturæ ſuæ conveniat, hoc eſt, cum regnum Chriſti ſit omninò ſpirituale, *Regnum meum non eſt de hoc mundo*; ſpirituali modo Romanum imperium comminuet, abolendo nimirum idololatriam, alioſque ſuperſtitioſos cultus, qui in eo uſque ad Eccleſiæ Chriſtianæ tempus invaluerant: Ita ut Roma ipſa quæ fuerat erroris magiſtra, facta ſit ipſius veritatis ſedes.

Conclusio 2. Ex prophetiâ quæ legitur Danielis capite ſecundo, rectè contra Judæos oſtenditur, veniſſe Meſſiam lege promiſſum.

Probatur. Ut ex capite ſecundo Danielis oſtendatur Meſſiam veniſſe, neceſſe eſt, ut probetur 1. præteriiſſe quatuor imperia, quæ ex Daniele quintum exceptura erant; 2. quintum regnum quod quatuor priora ſubſecuturum prædicitur, eſſe regnum Chriſti, ſeu regnum Eccleſiæ Chriſtianæ: atqui duo illa probari poſſunt. Nam, *primò*, quatuor imperia quæ præcedere debebant imperium Meſſiæ, ſunt imperia Babyloniorum, ſeu Chaldæorum, Perſarum, Macedonum, Romanorum: atqui quatuor illa imperia præterierunt: ergo, &c. *Secundò*, non aliud regnum quàm regnum Chriſti, ſucceſſit quatuor illis imperiis,

periis, neque enim aliud fingi poteſt; ipſum enim ſolum pervaſit totum orbem, omnes omnium gentium populos ſibi ſubjecit, nullâ unquam creatâ poteſtate diſſipari potuit, nec aliquando diſſipabitur.

Objicies 1. Imperium Romanum his etiam temporibus ſtat: nam Romanorum Imperator etiam nunc in Germaniâ ſedet; Turca qui ex parte antiquis Romanorum Imperatoribus ſucceſſit, ſedet Conſtantinopoli: ergo nondum advenit Meſſiæ regnum; neque enim (Prophetâ teſte) venturum eſt, niſi poſtquam quatuor alia præceſſerint.

Reſp. diſt. ant. Imperium Romanum his etiam temporibus ſtat nomine & loco, conc. ant. re ipsâ & à parte rei, neg. ant. unde neg. conſeq. Ratio eſt, quia nomen & locus ſatis non ſunt, ut imperium ſtare dicatur; requiritur enim inſuper eadem reipublicæ forma, idem regiminis modus: at eandem ſive apud Germanos, ſive apud Turcas non eſſe reipublicæ formam, quæ erat olim apud Romanos, nemo non videt. Confirmatur: ſi nomen & locus ſatis eſſent ad idem imperium conſtituendum, dici poſſet, quòd ſtaret Turcarum imperium, etiamſi Perſæ illud invaderent, ſuiſque armis illud ſibi ſubjicerent.

Objicies 2. Meſſiæ regnum debet eſſe ejuſdem generis cum regnis quibus comparatur; comparatio enim non fit niſi inter ſimilia: atqui nondum advenit regnum, quod ſit ejuſdem generis cum quatuor illis quæ, ex Prophetâ, Meſſiæ regnum præcedere debent: ergo, &c.

Reſp. ad 1. neg. maj. Ad 2. diſt. ant. Comparatio non fit niſi inter ſimilia, aut univocè aut analogicè, conc. ant. inter ſimilia univocè tantùm, neg. ant. Unde Deus ipſe in Scripturis per analogicam comparationem dicitur Rex regum, & Dominus dominantium. Ipſe etiam Chriſtus cùm dixit: *Regnum meum non eſt de hoc mundo*,

re-

regnum ſuum cum regnis temporalibus per analogiam comparavit.

Objicies 3. Chriſti regnum non potuit eſſe quintum illud, quod quatuor à Daniele memoratis ſuccedere debuit; ſiquidem Chriſti regnum, cum ſit omninò ſpirituale, quintum à quatuor aliis diſtinctum non conſtituit: nec enim regna, dicuntur regna diverſa ac diſtincta, propter diverſitatem ac diſtinctionem religionis: alioquin dicendum eſſet, Perſicum, Macedonicum, imò & Romanum, fuiſſe unum ac idem imperium: eadem enim illis multorum idolorum fuit ſuperſtitio. Dicendum iterum foret, mutatâ religione, mutari regnum; ac proindè imperium Romanum non fuiſſe idem imperium ſub Conſtantino, quod ante fuerat ſub Diocletiano: ergo, &c.

Reſp. diſt. ant. Diverſitas religionis non conſtituit diverſum imperii genus in omnibus imperiis, conc. ant. in aliquibus tantùm, neg. ant. In mundi regnis, cum temporalia ſint & terrena, arma, non autem religio, mutant imperii genus; èrcontra in regno Chriſti, cum ſpirituale ſit & cœleſte, non arma, ſed religio, regnum conſtituit; ſcilicet religio efficit, ut Deus in iis hominibus regnet, qui ipſi per fidem & amorem inhærent.

CAPUT III.

De prophetia quæ de Meſſia legitur Danielis 9.

Not. 1. PRophetia quæ de Meſſiâ legitur Danielis 9. ſic habet: *Septuaginta hebdomades abbreviatæ ſunt ſuper populum tuum, & ſuper urbem ſanctam tuam, ut conſummetur prævaricatio, & finem accipiat peccatum, & deleatur iniquitas, & adducatur juſtitia ſempiterna, & impleatur viſio & prophetia, & ungatur Sanctus ſanctorũ.*

Scito ergo & animadverte: Ab exitu ſermonis, ut iterum ædificetur Ieruſalem, uſque ad Chriſtum ducem, hebdomades ſeptem, & hebdomades ſexaginta duæ erunt: & rurſum ædificabitur platea, & muri in anguſtia temporum.

Et poſt hebdomades ſexaginta duas occidetur Chriſtus: & non erit ejus populus, qui eum negaturus eſt. Et civitatem & ſanctuarium diſſipabit populus cum duce venturo: & finis ejus vaſtitas, & poſt finem belli ſtatuta deſolatio.

Confirmabit autem pactum multis hebdomada una, & in dimidio hebdomadis deficiet hoſtia & ſacrificium: & erit in templo abominatio deſolationis, & uſque ad conſummationem & finem perſeverabit deſolatio.

Not. 2. Ut cum methodo celebris illa prophetia pertractetur, expendendum eſt 1. utrum de Meſſiâ intelligi debeat; 2. quid ſint hebdomades de quibus propheta loquitur; 3. unde peti debeat illarum hebdomadarum initium; 4. utrum ex eâ prophetiâ demonſtretur, Meſſiam lege promiſſum veniſſe; 5. denique utrum omnes prophetiæ circumſtantiæ in Jeſu Nazareno locum habuerint.

ARTICULUS I.

Vtrum Prophetia Danielis 9. intelligatur de Meſſia.

CONCL. PRophetia quæ Danielis capite 9. verſu 24. & ſequentibus legitur, intelligitur de Meſſiâ lege promiſſo.

Probatur. Quæ priori parte Daniel aſſerit, ſoli Meſſiæ lege promiſſo conveniunt. Scribit enim 1. hebdomades abbreviatas eſſe, *ut conſummetur prævaricatio, & finem accipiat peccatum*: at peccato finem imponere, ac regnum illius evertere, ſoli Meſſiæ lege promiſſo Prophetarum oracula tribuunt: *Spiritus Domini ſuper me* (ait Meſſias

ipſe

ipſe apud Iſaiam cap. 61. *) eò quòd unxerit Dominus me: ad annuntiandum manſuetis miſit me, ut mederer contritis corde, & prædicarem captivis indulgentiam & clauſis apertionem, ut prædicarem annum placabilem Domino.* Zacharias cap. 3. expreſsè pariter aſſerit, Meſſiam deleturum eſſe mortalium peccata: *Ecce enim adducam ſervum meum orientem ..... & auferam iniquitatem terræ illius in die una.* Daniel ſcribit 2. abbreviatas eſſe hebdomadas, ut *adducatur juſtitia ſempiterna*: Illa autem juſtitia vel eſt Meſſias ipſe, qui in Veteri Teſtamento non rarò vocatur juſtitia: *Et orietur* (apud Malachiam cap. 4.) *vobis timentibus nomen meum ſol juſtitiæ*; vel eſt fructus adventus Meſſiæ: *In diebus illis* (apud Jeremiam cap. 33.) *& in tempore illo, germinare faciam David germen juſtum: faciet judicium & juſtitiam in terra.* Scribit 3. abbreviatas eſſe eaſdem hebdomadas, ut *impleatur viſio & prophetia*: ſed id ſoli Meſſiæ convenit, cum ſit ipſamet veritas umbris ac figuris deſignata: unde Chriſtus ſic Matthæi 11. loquitur: *Omnes enim Prophetæ & Lex uſque ad Ioannem prophetaverunt.* Scribit 4. abbreviatas eſſe hebdomadas, ut *ungatur Sanctus ſanctorum*: at Sanctus ſanctorum, unus eſt Meſſias lege promiſſus: neque enim illud nomen in Scripturis datum reperitur alicui Judæo, ſive regi, ſive pontifici. Scribit denique 5. eum quem tot nominibus commendavit, morti tradendum eſſe: *Et poſt hebdomades ſexaginta duas occidetur Chriſtus:* atqui id de Meſſiâ lege promiſſo Prophetæ prædixerant: *Sicut ovis ad occiſionem ducetur* (apud Iſaiam cap. 53.) *& quaſi agnus coram tondente ſe obmuteſcet, & non aperiet os ſuum.*

Objicies. Chriſtus quem Propheta occidendum eſſe prænuntiat, non eſt Meſſias lege promiſſus; ſed metaphoricè vel eſt Sacerdotium quod Daniel prædicit à Judæis auferendum poſt completas hebdomadas, vel eſt Templum, quod

deſtruendum prænuntiat; vel denique eſt Agrippa junior, quem Rabi Selomoh aſſerit à Romanis trucidatum fuiſſe, cum templum ſecundum exſcinderetur: ergo, &c.

Reſp. neg. ant. Ratio eſt 1. quia ex Rabbinorum reſponſiones, Danielis hebdomadas uſque ad Hieroſolymitanam expugnationem proferunt; neque enim ante Hieroſolymorum expugnationem, aut Sacerdotium penitùs deſiit apud Judæos, aut Templum exſciſum eſt: Verùm ad illud uſque tempus proferri non poſſunt Danielis hebdomadæ, ut ſuo loco dicetur. Ratio eſt 2. quia neque ſacerdotes, neque reges qui poſt ſolutam captivitatem Judæis præfuerunt, Chriſti, ſive uncti fuerunt. Quinque enim rebus (ait Huetius pag. 450. colum. 2.) Templum primum ſecundo antecelluiſſe, Judæi docent, quarum duæ fuerunt oleum unctionis, & Spiritus ſanctus, ſine quibus nulla poteſt eſſe legitima unctio, nec quiſquam Chriſti titulum meritò conſequi. Igitur cum templum ſecundum utrâque caruerit, qui poſt primi Templi excidium, regium & pontificale munus obtinuerunt, Chriſti, hoc eſt, uncti nunquam fuerunt: Ratio eſt 3. quia reſponſio quam confutamus, ſupponit Agrippam Juniorem, in Hieroſolymitano per Titum excidio, occiſum fuiſſe: at id omninò falſum eſt, tum quòd Hieroſolymis abſuerit, cum Urbs & Templum everſa ſunt; tum etiam quòd, Joſepho teſte lib. 2. de bello Judaico, cap. 6. cladi Hieroſolymitanæ per aliquot annos ſuperſtes fuerit. Ex his ergo patet, Chriſtum, ſive Unctum de quo Daniel loquitur, nec eſſe Sacerdotium, nec Templum, nec Agrippam Juniorem, ſed unum Meſſiam Lege promiſſum.

ARTI-

ARTICULUS II.

Quid ſint hebdomades Danielis 9.

CONCL. 2. HEbdomades de quibus Daniel loquitur, non ſunt hebdomades aut dierum, aut menſium, aut decenniorum, aut Jubilæorum, aut ſæculorum; ſed ſunt hebdomades annorum.

Probatur. Primò, evidens eſt, hebdomadas de quibus Propheta loquitur, non eſſe hebdomadas dierum aut menſium: ſcilicet nec mors Chriſti, nec deſtructio templi ac civitatis Hieroſolymitanæ contigerunt intra nonaginta ſupra quadringentos dies aut menſes, qui fluxerunt ab edicto quo Perſarum reges Judæis fecerunt facultatem, ut dirutum ſub Nabuchodonoſore Hieroſolymitanum templum iterùm ædificarent.

2. Non minùs eſt evidens, hebdomadas illas non eſſe hebdomadas Jubilæorum, hoc eſt, quinquaginta annorum, aut ſæculorum, aut decenniorum. Nam civitatem & templum exciſum iri poſt ſeptuaginta hebdomades, ſacrificia verò in medio poſtremæ hebdomadis abolitum iri, prædicit Daniel: Atqui multò ante hæc evenerunt, quàm forent elapſæ hebdomades decem, vel quinquaginta, vel centum annorum, etiamſi à Cyro qui primus rex Perſarum regibus Judæis permiſit, ut iterum Hieroſolymis templum ædificaretur, numerandi ducatur exordium. Supereſt ergo, ut hebdomades, de quibus agitur, ſint hebdomades annorum, hoc eſt ſint ſpatium, quod quadringentis & nonaginta annis concluditur.

Confirmatur 1. ex eo quòd is loquendi modus nitatur Levitici, cap. 25. verſu 8. ubi hæc habentur: *Numerabis quoque tibi ſeptem hebdomadas annorum, id eſt, ſepties ſeptem, quæ ſimul faciunt*

annos quadraginta novem: cum ècontra nullibi in Scripturis legantur hebdomades decenniorum, aut Jubilæorum, aut ſæculorum.

Confirmatur 2. ex eo, quòd ea quæ à Prophetâ prædicuntur, ab edicto de reædificando Hieroſolymorum templo, intra ultimam ex illis hebdomadibus reverà contigerint, ut ſuo loco dicetur.

ARTICULUS III.

Unde ſumi debeat hebdomadarum Danielis initium.

Not. 1. QUi in Perſide, expugnatâ Babylone, & ſuperatis Chaldæis, imperarunt, ſunt Cyrus, anno Mundi 3468. Aſſuerus, ſeu Cambyſes, qui Cyri major filius, patri ſucceſſit anno Mundi 3475. Oropaſtes magnus, qui Eſdræ 1. verſu 6. Artaxerxes dicitur, quique mortuo Cambyſe, fratrem regis Smerdim mentitus, per aliquot menſes regnum obtinuit; idque anno Mundi 3482. Darius Hiſtaſpis filius, qui regnum auſpicatus eſt anno Mundi 3483. Xerxes qui ex Atoſsâ filiâ Cyri progenitus, regnare cœpit anno Mundi 3519. Artaxerxes Longimanus Xerxi patri, quem Artabanus regiorum ſatellitum præfectus occiderat, ſucceſſit anno Mundi 3531. Xerxes ejus filius anno Mundi 3579. ad unum dumtaxat annum Artaxerxi Longimano ſucceſſit. Ochus Artaxerxis Longimani frater, qui mutato nomine Darius Nothus appellatus eſt, regnum auſpicatus eſt anno Mundi 3581. Dario Notho ſucceſſit anno Mundi 3600. filius ejus major natu Artaxerxes, qui à memoriæ felicitate *Mnemonis*, ſeu *Memorioſi* cognomen obtinuit, Perſis per annos 43. imperavit. Poſt Artaxerxem Memorioſum, Ochus ejus filius anno Mundi 3644. rex inauguratus eſt.

Not. 2. Inter Perſarum reges, qui Judæis fa-

verunt, numerantur Cyrus, 1. Eſdræ 1. Darius primi Eſdræ, cap. 4. Artaxerſes ejuſdem libri capite 7. Idem Artaxerſes lib. 2. Eſdræ cap. 2. Dubitatur, quis fuerit Darius ille cujus, primi Eſdræ, cap. 4. ſit mentio; nec enim Scriptura dicit Darium illum fuiſſe aut Hiſtaſpis filium, aut Darium Nothum. Incertum pariter eſt, an Artaxerſes cujus idem primus Eſdræ liber meminit, c. 7. ſit Artaxerſes Longimanus, an verò ſit Artaxerſes Memorioſus. Scaliger voluit, Darium & Artaxerſem de quibus eſt quæſtio, fuiſſe Darium Nothum, & Artaxerſem Memorioſum: indeque cenſuit, ſeptuaginta Danielis hebdomadas initium ducere. Alii ècontra chronologi paſſim aſſerunt, Darium illum fuiſſe Hyſtaſpidem, ſeu Hyſtaſpis filium, non autem Darium Nothum; Artaxerſem de quo agitur, fuiſſe Longimanum non autem Memorioſum. Ex authoribus quibus placet, Darium cujus ſit mentio 1. Eſdræ 4. eſſe Hyſtaſpidem, nonnulli docent hebdomadas Danielis, initium ab illius edicto ſumere; alii verò docent ab edicto quod Artaxerſes Longimanus promulgavit, imperii non quidem anno ſeptimo, ſed vigeſimo. Quid nos circa eas controverſias ſentiamus, ſubſequentes concluſiones aperient.

Conclusio I. Darius qui (ut habetur 1. Eſdræ 4.) Judæis permiſit, ut Templum Jeroſolymis extruerent, non eſt Darius Nothus, ſed Darius Hyſtaſpides.

Probatur. In ſententiâ quæ aſſerit Darium de quo agitur, fuiſſe Darium Nothum, dicendum eſt aliquot Hebræorum duces ultra humanæ vitæ modum longævos fuiſſe. Nam 1. Zorobabel dux fuit Judæorum qui à Cyro, anno Mundi 3468. Babylone dimiſſi ſunt. Annus ſecundus Darii Nothi fuit Mundi anno 3582. neceſſe eſt igitur Zorobabelem qui anno ſecundo Darii, Eſdræ lib. 1. c. 3. templum inſtauravit, Judæorum principatum tenuiſſe per annos quatuordecim ſupra

cen-

centum, & ampliùs; neque enim ſcimus, quando mortuus ſit. Jam verò ſi addatur ætas quam habuit, cum ſub Cyro ſoluta eſt captivitas Babylonica, quæ potuit eſſe aut viginti vel triginta annorum, conſequens erit, Zorobabelem vixiſſe annis circiter centum quadraginta.

Idem manifeſtiùs apparet in Joſue Joſedeçis filio. Is cum Zorobabele Babylone in Judæam reddit: tunc autem jam attigerat annum circiter quadrageſimum, tum quia ſummus erat ſacerdos, & fortè jamdiu in eâ dignitate, ad quam nemo, niſi ætate maturâ, provehebatur, pluribus annis ante Cyrum egerat; tum etiam quia Joſedec Joſue pater, quique cum Sedecia rege Babylonem translatus fuerat, diu ante ſolutam captivitatem è vivis exceſſerat: unde conſequens eſt Joſue, quem certum eſt vixiſſe, cùm ſub Dario inſtauratum eſt Templum, annis circiter centum ſexaginta in humanis egiſſe.

Vim habet illud argumentum in Eſdra: Si enim ſub Dario Notho Templum ædificatum eſt: ergo centum & quindecim annis poſt Cyri edictum in ruinis jacuit; tot enim ab anno 1. Cyri qui eſt Mundi 3468. ad 2. Darii Nothi fluxerunt. Si autem tanto tempore Templum in ruinis jacuit, Eſdram qui inter ſeniores ſub Cyro aſcendentes nominatur, quique hujus Templi dedicationem & vidit & deſcripſit, uſque ad hanc ætatem vitam produxiſſe, neceſſe eſt.

Id validiùs adhuc & manifeſtiùs poteſt in Nehemiâ urgeri. Ipſe enim inter eos quoque annumeratus eſt, qui ſub Cyro cum Zorobabele aſcenderant: *Qui* (verba ſunt 1. Eſdræ 2.) *venerunt cum Zorobabele, Ioſue, Nehemia, &c.* Idem deinde novæ ſub Artaxerſe coloniæ dux fuit, acceptis, anno regni ejus 20. diplomatibus. Nempe ſi Darius, ſub quo abſolutum eſt Templum, is eſt qui Nothus dicitur, Artaxerſes cujus anno 20. Nehemias Jeruſalem ſe contulit, erit Artaxerſes Memorioſus Darii Nothi filius, qui regnum auſpi-

auſpicatus eſt anno Mundi 3600. & ſic dicendum erit, Nehemiam vitam produxiſſe ad annum 3620.

Si quis Nehemiæ caput decimum cum capite duodecimo conferat, reperiet homines pluſquàm viginti, ex eorum numero, qui unâ cum Zorobabele ex captivitate aſcenderunt; nam fœderi, procurante Nehemiâ, inito ſubſcripſerunt: Atqui credibile non eſt, tot viros ſimul, eodem ſæculo & loco, tot annos, hoc eſt, pluſquam ducentos, vixiſſe: ſiquidem ab anno Cyri quem Mundi eſſe diximus 3468. ad hunc annum 3620. fluxerunt anni 171. quibus addendi præterea ſunt anni, quos jam vixerant illi homines, cùm ſub Zorobabele aſcenderunt, & Principes familiarum meruerunt appellari.

Objicies 1. Ingens fuit ſpatium temporis inter edictum Cyri & edictum Darii: ſcilicet neceſſe fuit, ut Darius Archiva conſuleret, ut de conceſsâ à Cyro Templum inſtaurandi facultate conſtaret; quod tamen minimè neceſſarium fuiſſet, ſi recenter conceſſa fuiſſet ea facultas: *Tunc* (cum dubium eſſet ortum de Cyri edicto, quo Judæi, templi ædificationem tuebantur) *Darius rex præcepit* (inquit Scriptura 1. Eſdræ, cap. *6.*) *& recenſuerunt in bibliotheca librorum, qui erant repoſiti in Babylone*: Atqui ſi Darius de quo eſt quæſtio, eſſet Darius Hyſtaſpides, non ingens, imò breve fuiſſet ſpatium, quod inter Cyri & Darii edictum fluxit; non enim ſunt anni plus quàm octodecim: ergo Darius ille non eſt Darius Hyſtaſpides, ſed Darius Nothus.

Reſp. ad 1. neg. maj. Ad 2. diſt. ant. Quod tamen neceſſarium non fuiſſet, ſi de edicti ſubſtantiâ fuiſſet quæſtio, tranſeat ant. Dixi, tranſeat, eo quòd homines paſſim ſoleant ad ipſa exemplaria recurrere, cùm agitur de privilegiis etiam recenter conceſſis, ſi circa ea lis intentetur. Si quæſtio fuerit non de edicti ſubſtantiâ, ſed de circumſtantiis, neg. ant. Edictum à Cyro latum fortè

non-

nondum exciderat ex Perſarum memoriâ; ſed facilè excidere potuerant circumſtantiæ, clauſulæ, ac conditiones, ſub quibus conceſſum fuerat, nempè dubium eſſe potuit, an Templum ſumptibus ærarii publici extrui juſſiſſet Cyrus, an cum facultate inſtaurandi Templum, conceſſa fuiſſet facultas urbem ipſam reædificandi; ac proinde mirum non eſt, quòd Darius Hyſtaſpides archiva conſuli voluerit.

Conclusio I. Artaxerſes cujus ſit mentio tum primi Eſdræ, cap. 7. tum libri ſecundi, cap. 2. non eſt Artaxerſes Memorioſus, ſed Artaxerſes Longimanus.

Probatur. Artaxerſes de quo eſt quæſtio, is eſt à cujus edicto ſecundo, ſeptuaginta Danielis hebdomadæ debent initium ſumere: atqui (ut concluſione tertiâ dicetur) Artaxerſes à cujus edicto ſecundo, ſeptuaginta Danielis hebdomadæ ſumpſerunt initium, non eſt Memorioſus, ſed Longimanus: ergo, &c.

Objicies I. Sanaballetus Samaritanus Nehemiam Jeroſolymorum mœnia reficientem prohibere conatus eſt: *Factum eſt autem* (2. Eſdræ 4.) *cum audiſſet Sanaballat, quòd ædificaremus murum, iratus eſt valde, & motus nimis ſubſannabat Iudæos*. Sanaballetus verò Alexandro Magno coævus fuit: Nam (Joſepho teſte, lib. 11. Antiq. cap. ultimo) ad ipſum, cùm Tyrum oppugnaret, defecit. Unde ſic arguitur: Nehemias & Sanaballetus eodem vixerunt tempore: ergo Artaxerſes cujus ſit mentio 2. Eſdræ 2. non fuit Artaxerſes Longimanus, ſed Memorioſus. Probatur conſeq. Si Artaxerſes ille fuiſſet Longimanus, Nehemias ab Artaxerſe Longimano uſque ad Alexandrum Magnum vitam produxiſſet; nempè vixit cum Sanaballeto, qui (ut mox obſervatum eſt) fuit Alexandro Magno coætaneus: atqui Nehemias vitam non produxit ab Artaxerſe Longimano uſque ad Alexandrum Magnum: alioquin dicendum eſſet, quòd vixiſſet pluſquam cen-

centum & viginti ſex annis: nempè Artaxerſes Longimanus Perſis triginta duobus annis imperavit, Darius Nothus 19. Artaxerſes Memorioſus 43. Ochus 23. Arſen 3. Darius Codomannus ultimus Perſarum Imperator, quem & Alexander Magnus ſuperavit, ſex annis.

Reſpondet Petavius, lib. 12. de Doctrinâ Temporum, cap. 25. par eſſe arbitrari, duos omninò Sanaballetos extitiſſe: quorum unus Nehemiæ & Artaxerſis Longimani, alter Darii Codomanni & Alexandri ætate vixit. Unde ad argumentum reſpondendum eſt, neg. maj. ad cujus probationem, negandum eſt, Sanaballetum qui ad Alexandrum defecit, eſſe eundem qui Nehemiam muros inſtaurantem prohibere conatus eſt. Nec obſtat auctoritas Joſephi contrarium aſſerentis: ſcilicet in eo capite fidem non meretur, cùm (ut patet ex lib. 11. antiquit. c. 5. ubi de Sanaballeto loquitur) in plures errores impegerit: nempè ſcribit, Eſdram anno ſeptimo Xerſis in Judæam adventaſſe, Nehemiam Xerſis vigeſimo quinto eòdem perveniſſe; & opus ipſum anno vigeſimo octavo Xerſis omninò abſolutum fuiſſe: Quæ quidem omnia repugnant capiti ſeptimo lib. 1. Eſdræ, nec non ſecundo capiti ſecundi libri. Prætereà Xerſi concedit annos 28. quem tamen conſtat ex Herodoto non plures viginti regnaſſe.

CONCLUSIO 4. Septuaginta hebdomadæ de quibus fit mentio Danielis 9. non ducunt initium aut à primo Cyri anno, aut à ſecundo Darii Hyſtaſpidis, aut à ſeptimo Artaxerſis Longimani.

Probatur. Ab eo tempore ſeptuaginta Danielis hebdomadæ non ducunt initium, quo Judæis facta non fuit facultas inſtaurandi urbem Jeroſolymitanam; nempè S. Vates expreſsè aſſerit, ab edicto ejuſmodi ducendum eſſe illarum initium: *Scito ergo & animadverte* (ait Gabriel Danielem alloquens) *ab exitu ſermonis, ut iterum ædificetur*

Jeru-

Hieruſalem, uſque ad Chriſtum ducem hebdomades ſeptem, & hebdomades ſexaginta duæ erunt: & rurſum ædificabitur platea & muri ejus in anguſtia temporum. Atqui nec anno 1. Cyri regis, nec 2. Darii Hyſtaſpidis, nec 7. Artaxerſis Longimani Judæis facta eſt facultas inſtaurandi urbem Jeroſolymitanam: Scilicet edicta quæ à regibus illis emanarunt, de soliûs Templi aut inſtauratione, aut cultu loquuntur; altumque eſt in illis de reædificandâ urbe ſilentium.

Objicies. Tum anno 1. Cyri regis, tum 2. Darii Hyſtaſpidis, tum ſeptimo Artaxerſis, Judæis facta fuit facultas reædificandi non templum tantùm, ſed etiam Urbem: ergo ab iis temporibus hebdomadæ Danielis ducunt initium. Probatur ant. Primò, Iſajæ capite 44. hoc de Cyro prænuntiatum eſt: *Qui dico Cyro: Paſtor meus es, & omnem voluntatem meam complebis. Qui dico Ieruſalem, ædificaberis; & Templo, fundaberis*. Apud eundem Prophetam capite 25. hæc etiam habentur: *Ego ſuſcitavi eum* (Cyrum) *ad juſtitiam, & omnes vias ejus dirigam, ipſe ædificavit civitatem meam*. Hoc verò, ſeu & Urbis, & Templi ædificationem fuiſſe tunc inchoatam, docent literæ quas Judæorum hoſtes poſt Cyri mortem ad Aſſuerum, vel Artaxerſem Oropaſtem, dederunt, Eſdræ 1. capite 4. *Notum ſit* (inquiunt) *Regi, qui aſcenderunt à te ad nos, venerunt in Ieruſalem civitatem rebellem, & peſſimam, quam ædificant, extruentes muros ejus, & parietes componentes*.

2. Idem oſtenditur de Dario. Aggæus qui per illud tempus vaticinabatur, Darii edictum interpretatur de reædificanda urbe: ſiquidem cap. 1. populum increpat, quòd vulgò jactaret, nondum veniſſe tempus ædificandæ domûs Domini; eumque ſic arguit cap. 4. *Numquid tempus vobis eſt, ut habitetis in domibus laqueatis, & domus iſta deſerta?*

3. Idem

3. Idem pariter evincitur ex edicto, quod in Judæorum gratiam Artaxerſes Longimanus tulit anno ſeptimo, quodque legere eſt Eſdræ 1. c. 7. ubi dicitur, Artaxerſem Eſdræ dediſſe *ſecundum omnem petitionem ejus*. Ergo non à vigeſimo Artaxerſis Longimani anno, ſed ab antiquiore tempore, Danielis hebdomadæ ſeptuaginta ucunt initium.

Reſpondet ad illud argumentum Petavius quòd quamvis Cyrus, Darius & Artaxerſes Longimanus anno ſeptimo, Urbis ac Templi pariter excitandi poteſtatem fecerint; ab eo tamen tempore numerari non debeant Danielis hebdomadæ, quia Judæi ſive propter defectum rei pecuniariæ, ſive propter impedimenta quæ ab eorum hoſtibus apponebantur, regum edicta, quoad urbem iterum ædificandam, executioni mandare non poterunt: ècontra verò anno vigeſimo Artaxerſis Longimani, ſuppeditatis ex ærario publico ſubſidiis, Judæi, Nehemia duce, Urbem iterum ædificarunt: Par autem fuit (addit laudatus author) Angelum ad hebdomadarum initium, illud tempus elegiſſe præ cæteris, cujus vi & auctoritate Urbs ipſa primùm extrui cœperit.

Reſpondet Huetius, negando tribus prioribus edictis quæ in gratiam Judæorum à Perſarum regibus exierunt, factam fuiſſe facultatem iterum ædificandi non Templum modò, ſed & Urbem ipſam.

Huetio ſubſcribimus, & quidem meritò: ſiquidem nec in edicto Cyri, neque in Darii reſcripto, neque in illo priore Artaxerſis, ulla apparet inſtaurandæ Urbis mentio, ſed Templi tantùm: circumſtantia tamen de reædificandâ Urbe, cùm magni ſit momenti, maximèque differat ab inſtauratione Templi, omitti non debuiſſet in edictis, ſi iis edictis facta fuiſſet facultas Urbem, ſicut & Templum, iterum ædificandi. Unde neganda eſt minor argumenti propoſitio. Ad cujus pri-

primam probationem diſt. hæc quæ de Cyro prędicuntur Iſajæ, cap. 25. Ipſe ædificavit civitatem meam, excitatis ad habitandum domibus, conc. ant. extructis publicis ædificiis, mœnibus, ac munimentis, neg. ant. Priore modo reædificari Jeroſolymam, prioribus edictis permiſerunt Perſarum reges; cùm enim Judæis facultatem fecerint extruendi Templum, conſequens fuit, ut permiſerint quoque extrui domos ad habitandum; nimirùm arcendi fuerunt imbres, æſtus, aliæque temporum injuriæ: at verò ante vigeſimum Artaxerſis annum non fecerunt facultatem extruendi mænia, ædificia publica, propugnacula, quibus à vicinis populis extructas à ſe domos tuerentur.

Ad alteram ejuſdem minoris propoſitionis probationem, diſting. ant. Judæorum hoſtes ad Aſſuerum ſcripſerunt, Judæos Urbis muros extruere; & in hoc Judæis impoſuerunt, conc. ant. & Judæis non impoſuerunt, neg. ant. Judæorum hoſtes, cùm viderent domos ad habitandum excitari, (quod quidem Judæis, ut ſe immunes præſtarent ab aeriis injuriis, neceſſariò faciendum erat) Urbis mœnia reædificari conqueſti ſunt, ut Judæos coram rege in rebellionis ſuſpicionem adducerent; unde reſcriptum eſt ad præfectos, ut curarent, ne Urbs reficeretur: quo quidem reſcripto præfecti abuſi ſunt ad impediendam ipſius etiam Templi inſtaurationem: *Tunc* (verba ſunt 1. Eſdræ, cap. 4.) *intermiſſum eſt opus domus Domini in Ieruſalem*. In quæ quidem verba obſervare eſt, Scripturam non dicere, *Opus Vrbis*, ſed *Opus domus Domini*.

Ad tertiam probationem, neg. Prophetam Aggæum edictum Cyri interpretatum fuiſſe de reædificandâ urbe. Nec enim valet hoc argumentum: Aggæus arguit Judæos, quòd neglectâ ædificatione Templi, totos ſe darent ædificandis domibus: ergo Judæi urbem extruebant: Siquidem (ut jam obſervatum eſt) aliud eſt extrue-

truere domos ad habitandum, aliud Urbem extruere. Aggæus illud, non autem iſtud, in Judæis arguit: reverà enim rei erant, quòd, neglecta templi reædificatione, toti eſſent in quærendis per domorum extructionem propriis ſuis commodis.

Ad quartam minoris propoſitionis, de quâ agitur, probationem, reſp. diſt. ant. Primi Eſdræ, cap. 7. Artaxerſes dicitur Eſdræ dediſſe ſecundùm omnem petitionem ejus, ea quæ ſpectabant ad Dei cultum ac legis obſervationem, conc. ant. ad inſtaurationem Urbis, neg. ant. Eſdras in ſuâ petitione nihil aliud ſibi quàm Dei cultum & obſervationem legis propoſuerat: unde non alterius rei fit mentio in edicto, quod ſeptimo Artaxerſis anno obtinuit: *A facie enim regis, & ſeptem conſiliatorum ejus* (Edicti verba ſunt 1. Eſdræ 7.) *miſſus es, ut viſites Judæam & Ieruſalem in lege Dei tui, quæ eſt in manu tua.*

Conclusio 5. Initium hebdomadarum, quarum fit mentio Danielis 9. ſumi non debet ab anno vigeſimo Artaxerſis Memorioſi.

Probatur. Si Danielis hebdomadæ ſumerent initium ab anno vigeſimo Artaxerſis Memorioſi, Chriſtus occiſus fuiſſet ante expletam hebdomadam ſexageſimam nonam: ſcilicet (ut patet ex calculo Petavii lib. 12. de Doctrinâ Temporum, cap. 32.) in ſuppoſitione de quâ agitur, ſexageſima nona hebdomas protenderetur uſque ad Jeroſolymitanum ſub Tito excidium: atqui falſum eſt, Chriſtum occiſum fuiſſe ante expletam hebdomadem ſexageſimam nonam: nam, cùm Propheta verſu 25. ſeptuaginta hebdomades in ſeptem & ſexaginta duas partitus eſſet, ſtatim verſu 26. hæc habet: *Et poſt hebdomades ſexaginta duas occidetur Chriſtus.*

Conclusio 6. Septuaginta hebdomadæ quarum fit mentio Danielis 9. ducunt initium ab anno vigeſimo Artaxerſis Longimani.

Pro-

Probatur 1. Hebdomadæ de quibus eſt quæſtio, ducunt initium ab anno, quo Judæis facta fuit facultas iterum extruendi non Templum, ſed Urbem Jeroſolymitanam: atqui facultas hujuſmodi facta eſt anno vigeſimo Artaxerſis Longimani: *Anno vigeſimo Artaxerſis* (verba ſunt Nehemiæ, 2. Eſdræ 2.) *dixi ad regem: Si videtur regi bonum, & ſi placet ſervus tuus ante faciem tuam, ut mittat me Iudæam ad civitatem ſepulchri patris mei, & ædificabo eam..... Et placuit ante vultum regis, & miſit me..... Et dixi regi: Si ergo videtur bonum, epiſtolas det mihi ad duces regionis trans flumen..... & epiſtolam ad Aſaph cuſtodem ſaltus regis, ut det mihi ligna..... & dedit mihi rex juxta manum Dei mei bonam mecum:* ergo, &c.

Dices, equidem Artaxerſis anno vigeſimo exiiſſe edictum de Urbe reædificanda, ſed Artaxerſem à quo exiit, non eſſe Longimanum.

Verùm facilè ex dictis ſuperiùs expugnari poteſt illa reſponſio. Inter reges Perſarum, tres tantùm ſunt Artaxerſes à quibus edictum de Urbe reædificandâ exire potuerit; Oropaſtes nimirum qui mortuo Cambyſe, fratrem regis Smerdim ementitus, ſub Artaxerſis nomine (Juſtino & Herodoto teſtibus) per aliquot menſes regnum obtinuit; Artaxerſes Longimanus qui Xerſi patri ſuo ſucceſſit, & tandem Artaxerſes Memorioſus qui poſt Darium Nothum imperavit: Atqui edictum de quo agitur, nec ab Oropaſte, nec à Memorioſo, latum eſt: Non ab Oropaſte quidem, cum ècontra prohibuerit, ne Judæi Urbis ædificationem molirentur: Is enim eſt Artaxerxes ille de quo Scriptura loquitur, lib. 1. Eſdræ, c.4. verſ.7. *Et in diebus Artaxerſis, ſcripſit Beſelam Mithridates*, &c. Promulgatâ Oropaſtis prohibitione, Judæi à Templi ædificatione temperaverunt: *Itaque* (ait Scriptura 1. Eſdræ c.4.) *exemplum edicti Artaxerſis lectum eſt. Tunc intermiſſum*

miſſum eſt opus domus Domini in Ieruſalem, & non fiebat uſque ad annum ſecundum regni Darii (Hiſtaſpidis) *regis Perſarum*.

Probatur 2. Eo præciſè anno incœperunt hebdomadæ prænuntiatæ à Daniele, ex quo ad Chriſti mortem fluxerunt hebdomadæ ſexaginta novem cum aliquot annis hebdomadæ ſeptuageſimæ: atqui ab anno vigeſimo Artaxerſis Longimani ad Chriſti mortem fluxerunt hebdomadæ ſexaginta novem cum aliquot annis hebdomadæ ſeptuageſimæ; nempè, vigeſimus Artaxerſis Longimani annus, eſt Mundi 3552. Ab hoc hebdomades ſeptuaginta putatæ, ſive anni 490. deſinunt in annum Mundi 4051. qui ſaltem juxta chronologicorum aliquorum calculum, eſt annus poſt paſſionem Domini quartus. Ita anno tertio hebdomadis ſeptuageſimæ Chriſtus occiſus eſt. Ita enim exiſtimandum eſt, non ſic illud intervallum hebdomadarum ſeptuaginta oportere ſumi, ut totæ ac integræ ante myſterium, cujus gratiâ præfinitæ ſunt, decurrerint; ſed ſatis eſſe, ut in hebdomade poſtremâ, eâque labente necdum finitâ, peractum fuerit. Unde non poſt hebdomades ſeptem & ſexaginta tres, id eſt, abſolutis ſeptuaginta, Chriſtum occiſum iri prædicit Angelus; quod tamen dicendum erat, ſi ad Chriſti necem ſeptuaginta hebdomades completæ numerarentur; verùm poſt ſeptem & ſexaginta duas, quæ ſunt ſexaginta novem, nempè in ſeptuageſimâ dicit eum occidi debere. Vide Huetium Demonſtratione Euangelicâ, Propoſitione IX. Petavium lib. 12. de Doctrinâ Temporum, cap. 32. Biblia Pariſis apud Vitré, excuſa in notis marginalibus ad libros Eſdræ. Vide etiam Chronologiæ ſacræ, quæ ad eorumdem Bibliorum calcem legitur, cap. 31. & 32.

ARTICULUS IV.

Vtrum Prophetia Danielis 9. contra Iudæos valeat.

CONCL. EX prophetiâ Danielis 9. demonſtratur adversùs Judæos, veniſſe Meſſiam lege promiſſum.

Probatur. Ut ex Prophetiâ demonſtretur, veniſſe Meſſiam lege promiſſum, ſatis eſt, ut demonſtretur, elapſam eſſe hebdomadem, in cujus medio, ex prophetiâ, illiùs adventus futurus erat: atqui reverà demonſtratur, hebdomadem illam eſſe elapſam: ſiquidem elapſa eſt hebdomas illa, ſi quæ, ex prophetiâ, poſt illam erant futura, reverà contigerint: atqui reverà contigerunt. *Primò*, Propheta prænuntiarat, poſt ultimæ hebdomades exitum Urbem & Templum diruenda eſſe: ſed reverà à mille ſexcentis annis & ampliùs, Urbs & Templum diruta ſunt, à Veſpaſiano nimirùm & Tito Romanis Imperatoribus.

Secundò, Propheta prædixerat, ſacrificia deſitura eſſe in ultimâ hebdomadâ: atqui reipsâ deſierunt; in uno enim Jeroſolymorum Templo, juxta legis Moſaicæ præſcriptum, ſacrificia offerri poterant: ergo, cum à ſexdecim ſæculis & ampliùs Jeroſolymorum Templum dirutum fuerit, ſacrificia apud Judæos omninò deſierunt.

Tertiò, Peracta ſemel deſolatio, aſſeritur à Propheta perſeveratura uſque ad conſummationem & finem: atqui reverà perdurabit; ſcilicet nuſquam aliud Templum Jeroſolymis ædificabitur; id enim certò colligere licet ex eventu præterito, quo docemur, id olim à Judæis fieri non potuiſſe, quamvis tentatum ſæpiùs fuerit. Eâ Templi inſtauratione prohibiti ſunt primùm ab Hadriano & à Conſtantino, cùm ſe ad opus illud accin-

accinxiſſent. Deindè opus, imperante Apoſtatâ Juliano, incœptum, terræ motus excuſſit, ita ut nec antiquæ urbis lapis ſuper lapidem remanſerit: ſicque completum eſt ad litteram iſtud Chriſti Vaticinium: *Non relinquetur lapis ſuper lapidem*.

Objicies. Dubium eſt, quo tempore hebdomades de quibus agitur, cœperint: nonnulli enim volunt eas initium ſumere à Cyro, alii à Dario, aliqui ab Artaxerxe Longimano, alii deniquè ab Artaxerxe Memorioſo: ergo ex Prophetiâ Danielis 9. non poteſt colligi, ſaltem certò, veniſſe Meſſiam lege promiſſum.

Reſp. conc. ant. neg. conſeq. Ratio eſt, quia quæſtio de tempore, quo cœperunt hebdomadæ de quibus agitur, impertinens eſt ad quæſtionem an Meſſias, de quo Propheta loquitur, reipsâ venerit: certum eſt enim ultimam elapſam eſſe; ac proindè certum eſt etiam veniſſe Meſſiam, cum Meſſias à Prophetâ prænuntietur futurus in medio ultimæ hebdomadis. Verùm ea reſponſio manifeſtior fiet ex iis quæ de Prophetiæ ſenſu ſubſequente articulo dicentur.

ARTICULUS V.

De ſenſu verborum ex quibus conſtat Prophetia Danielis 9.

CONCL. TRadi poteſt literalis ac germanus ſenſus Prophetiæ, quæ legitur Danielis 9.

Probatur expoſitione ſingularum vocum, ex quibus Prophetia conſtat. *Septuaginta hebdomades abbreviatæ ſunt*, hoc eſt ex infinito & incerto, hominum reſpectu, tempore, determinatæ ſunt ad finitum & certum tempus. *Super populum tuum*, id eſt, ut ea quæ in populi tui gratiam à Deo decreta ſunt, perficiantur; nempè ut & Hieroſolyma inſtauretur, & in fine hebdoma-

dum Chriſtus veniat, ac morte ſuâ peccata diluat. *Vt conſummetur prævaricatio, & finem accipiat peccatum*; non quidem ita ut deinceps nullum peccatum fiat, ſed ita ut per Chriſti meritum præparentur media, quibus homo peccatum vitare, & vitutem exercere valeat. *Et adducatur juſtitia ſempiterna*, nempè aut Euangelium quod priſcæ ac legali juſtitiæ, quæ ad tempus conceſſa fuerat, in perpetuum ſucceſſit; aut vera ac interna ſanctitas, quam legalis olim adumbrarat: *Et impleatur viſio & Prophetia*, hoc eſt, ut per illius adventum quem Prophetæ prænuntiarunt, viſionibus ac prophetiis finis imponatur. *Et ungatur Sanctus ſanctorum*, Chriſtus nimirum qui tria illa quæ commemorata ſunt, per paſſionem ſuam eſt adimpleturus.

Ab exitu ſermonis. Quæ Daniel de ſeptuaginta hebdomadum intervallo generatim dixerat, deinceps diſtinctiùs exponit. *Ab exitu ſermonis*, ſeu edicti non cujuslibet, ſed ejus quo à regibus Perſarum decernetur, *ut iterum ædificetur Ieruſalem*, fluent hebdomades ſexaginta novem, deſinentque *ad Chriſtum ducem*, non naſcentem quidem, ſed in apertum prodeuntem, hoc eſt, ad baptiſmum ipſius, qui anno primo ſeptuageſimæ hebdomadis occurrit.

Illæ hebdomades ſexaginta novem in Prophetiâ dividuntur, primò in ſeptem, tum in ſexaginta duas: *Ab exitu ſermonis, ut iterum ædificetur Ieruſalem, uſque ad Chriſtum ducem, hebdomades ſeptem, & hebdomades ſexaginta duæ erunt*. Annus primus hebdomadis primæ eſt, (ut ſuperiùs dictum eſt) Artaxerxis Longimani vigeſimus: poſtremus verò, Darii Nothi 17. nimirùm ab anno vigeſimo Artaxerxis ad decimum ſeptimum Darii Nothi, fluxerunt anni quadraginta novem; ex eo enim annorum numero quælibet hebdomas componitur. Veriſimile eſt, (ut advertit Petavius) toto illo ſpatio Urbem penitùs abſolutam fuiſſe, hoc eſt publica, privataque

ope-

opera, & ædificia, domos, viarum ſtrata, & id genus reliqua.

Et rurſum ædificabitur platea & muri; Urbs nimirùm quæ à Nabuchodonoſor deleta fuerat, *in anguſtia temporum*, hoc eſt, intra ſeptem hebdomadas priores; quæ quidem ſunt anguſtum ſpatium, ſi cum ſexaginta duabus aliis hebdomadis conferantur: aut ſecundùm alios, *in anguſtia temporum*, id eſt, temporibus illis difficillimis, quorum fit mentio 2. Eſdræ 3. *Et poſt hebdomades ſexaginta duas*, expletas, ac proindè intra hebdomadem ſeptuageſimam, *occidetur Chriſtus*, Meſſias lege promiſſus: Reverà enim Jeſus Nazarenus, quem credimus eſſe Meſſiam illum, poſt expletas hebdomadas ſeptem, & ſexaginta duas, id eſt (ut jam obſervavimus) ſeptuageſimâ, eſt occiſus. *Et non erit ejus populus*, id eſt, nihil ad Chriſtum pertinebit, ſed alienus habebitur ab eo populus Judaicus, *qui eum negaturus eſt*.

Et civitatem & ſanctuarium diſſipabit populus cum duce venturo. Nihil hæc ad ſeptuaginta hebdomadarum calculum pertinent; unde nonnulli poſt Scaligerum immeritò contendunt, hebdomadas illas extendi debere uſque ad excidium Hieroſolymitanum. Dicendum eſt igitur, Prophetiam narrare calamitates, quibus Deus poſt Chriſti mortem, & multò poſt expletas hebdomadas, in Judæos per Veſpaſianum & Titum animadverſurus erat. *Et poſt finem belli deſolatio*, hoc eſt, deſolatio ac vaſtitas urbis à Deo decreta nonniſi poſt belli finem implebitur.

Confirmabit autem pactum hebdomada una. Chriſtus, abſolutis hebdomadis novem & ſexaginta, in ſeptuageſimâ, ejuſque dimidiâ parte, hoc eſt, triennio priore, novum fœdus confirmabit prædicatione, miraculis, morte quam à Judæis patietur. *Et in dimidio hebdomadis deficiet hoſtia, & ſacrificium*, non quòd reipsâ ſacrificia Judaica tunc ceſſaverint, ſed quòd abrogata fue-

rint, ſeu vis eorum ac præceptum evanuerint ubi Chriſtus hanc in cruce vocem protulit, *Conſummatum eſt*; quod quidem myſterium velo Templi conſciſſo adumbratum eſt.

Et erit in Templo abominatio deſolationis. Illam deſolationis abominationem permulti ſcriptores Romanum exercitum interpretantur: alii ſeditioſorum manus, qui obſidionis tempore in Urbe ac Templo graſſabantur, uti erant Zelotæ: alii denique ſtatuas & idola in Templi ipſius deſtructi loco conſtituta. Iis qui Romanum exercitum interpretantur, Lucas favere videtur c. 21. ubi hæc habentur: *Cum autem videritis circumdari ab exercitu Ieruſalem*.

De ſeditioſis Judæis ſuadet, quod ſcribit Joſephus lib. 5. cap. 32. Poſtquam enim Zelotarum immanitatem expoſuit, ſic loquitur: *Vetus erat hominum fama, tunc Vrbem expugnatum iri, ac bellica vaſtatione ſancta conflagratura, poſtquam incubuiſſet ſeditio, ac civium manibus ipſis Dei templum pollueretur*. Aut igitur gentilium exercitus ſanctam Urbem obſidens, aut ſeditioſi illi non Urbem modò, ſed etiam Templum occupantes, aut ambo ſimul, abominatio deſolationis à Daniele & à Chriſto appellantur.

Hieronymus in caput 24. Matthæi, Chryſoſtomus, Theophylactus ac Theodoretus in Danielem, *abominationem deſolationis*, de quâ agitur, de idolis ac ſimulacris interpretantur. Confirmant ex eo, quòd abominationis vocabulum ex uſu Scripturæ idolis maximè conveniat: ſic enim Machab. lib. 1. cap. 1. verſ. 57. appellatur illa ſtatua, quam Antiochus Jeroſolymis in Templo collocavit. Ea exponendi ratio rejicitur à pluribus, eò quòd ſimulacra in Templo Jeroſolymitano nuſquam reipſa conſtituta fuerint; etſi id à Præſidibus, vel Procuratoribus tentatum ſit, ut à Pilato, qui (authore Joſepho lib. VIII. cap. IV.) Judæis renitentibus ceſſit tandem, nec non à Petronio, qui de eâdem re

Caji

Caji mandatum exequi cupiens, ab incepto poſteà deſtitit.

Aliorum eſt ſententia, abominationem deſolationis nihil aliud eſſe præter templi ruinas, Judaicarum omnium ceremoniarum interitum, ac ipſius loci ſacri proculcationem, ac ſempiternam vaſtitatem; quæ quidem omnia, ſaltem ſimul, abſque quoddam horrore videri minimè poſſunt. His adjungi debet Adriani ſtatuæ equeſtris collocatio, quæ Urbis ac Templi vaſtitatem eſt conſecuta.

Et uſque ad conſummationem, & finem perſeverabit deſolatio; hoc eſt, ad finem uſque ſæculi perdurabit illa deſolatio, ita ut nuſquam Templum reædificandum ſit, nuſquam Deus antiquam Judaicæ reipublicæ formam reſtituturus ſit.

Caput IV.

Utrum Meſſias qui venit, ſit Ieſus Nazarenus.

Not. 1. Cum ſuperioribus capitibus fusè probatum ſit, veniſſe Meſſiam lege promiſſum, quærendum eſt modò, quis in individuo ſit Meſſias ille, an Jeſus Nazarenus qui, Pontio Pilato in Judæâ Præſide, actus eſt in crucem, an aliquis alius.

Not. 2. Ut oſtendatur, Jeſum Nazarenum eſſe Meſſiam lege promiſſum, neceſſe eſt oſtendere, completas in eo fuiſſe prophetias quæ de Meſſiâ habentur in antiquo teſtamento; ac vera eſſe miracula quæ Jeſus Nazarenus in ſuæ divinæ miſſionis teſtimonium patravit, necnon etiam quæ in eundem finem ab Apoſtolis peracta ſunt.

Not. 3. Prophetiæ quæ de Meſſiâ in antiquo teſtamento continentur, duplicis ſunt generis: nimirùm nonnullæ ſunt prophetiæ verborum, ſeu verbis expreſſæ; aliæ verò rerum, ſeu non

verbis, ſed ſignis quibuſdam exhibitæ. Prioris Prophetiarum generis eſt iſta, *Non auferetur ſceptrum de Iuda, donec veniat qui mittendus eſt*; aut hæc alia quæ legitur Oſee, cap. 3. *Dies multos ſedebunt filii Iſrael ſine rege, & ſine principe, ſine ſacrificio, & ſine altari, & ſine Ephod & ſine Theraphim*. Poſterioris verò prophetiarum generis exemplo eſſe poteſt illud Ahiæ Silonitæ factum, qui pallium novum in duodecim partes ſciſſum juſſit Jeroboamum colligere, præſignificans, eum imperatum ire decem tribubus, quæ poſt Salomonis mortem à Roboamo defecerunt. Hìc igitur quærendum eſt, utrum utriuſque illius generis prophetiæ in Jeſu Nazarenó completæ fuerint: mentem noſtram ſubſequentibus concluſionibus aperiemus.

Conclusio I. Prophetiæ verborum completæ fuerunt in Jeſu Nazareno.

Probatur ex comparatione Veteris Teſtamenti cum Novo. Primò, in Veteri Teſtamento Meſſias prædicitur oriturus ex Abrahamo, Iſaaco, & Jacobo; ſic enim Gen. 12. Deus Abrahamum alloquitur: *In te benedicentur univerſæ cognationes terræ*. Geneſis 15. *Benedicentur in ſemine tuo omnes gentes terræ*. Idem Iſaaco Geneſis 26. promittitur: *Apparuitque ei Dominus & ait: Benedicentur in ſemine tuo omnes gentes terræ*. Geneſis 28. idem promiſſum Deus Jacobo confirmat: *Benedicentur in te & in ſemine tuo cunctæ tribus terræ*. Prænuntiatur quoque naſciturus ex tribu Judâ: *Non auferetur ſceptrum de Iuda* (Geneſis 49.) *donec veniat qui mittendus eſt*. Jeſſe promittitur Iſaiæ 11. *Et egredietur virga de radice Ieſſe, & flos de radice ejus aſcendet, & requieſcet ſuper eum ſpiritus Domini*: Variis in locis aſſeritur, quòd proditurus ſit ex Davide: *Ecce dies veniunt* (Jeremiæ 23.) *dicit Dominus, & ſuſcitabo David germen juſtum, & regnabit rex & ſapiens erit*. Atqui Jeſus Nazarenus ex Abrahamo, Iſaaco, Jacobo, Judæ, Jeſſe, Davide reverà pro-

progenitus eſt, ut patet ex Matthæi cap. 1. ubi Chriſti genealogia deſcribitur; idque etiam teſtantur tabulæ cenſoriæ, quibus, imperante Auguſto, Maria & Ioſephus vir illius inſcripti fuerunt; & ad quas Tertullianus labente ſæculo ſecundo hæreticos Chriſti carnis veritatem negantes provocabat.

Quæres, an de Jeſu Nazareno intelligatur hæc prophetia Numerorum 24. *Dixit Balaam filius Beor .... Orietur ſtella ex Iacob, & conſurget virga de Iſrael, & percutiet duces Moab, vaſtabitque omnes filios Seth.*

Reſp. affirmativè: Nam 1. ſtella, Jeſu Chriſti ſymbolum eſt; nempè frequenter in Scripturis dicitur Sol, Ignis, Lux. 2. Vox hæc *Virga*, pro qua in Hebraico textu legitur *Sceptrum*, ſignificat regiam dignitatem, quam Jeſu Nazareno convenire docebitur inferiùs. 3. Hæc verba: *Percutiet duces Moab*, vera fuerunt in Jeſu Nazareno: ſcilicet intelliguntur idololatræ omnes, qui Moabitis, utpotè in ſcripturâ propter Deorum cultum famoſis, adumbrantur: illos idololatras, Chriſtus percuſſit, cum eorum ſuperſtitiones ac inanem cultum ubique terrarum deſtruxit; juxta illud Zachariæ 9. *Et poteſtas ejus à mari uſque ad mare.*

Confirmatur reſponſio ex eo, quòd ea Balaami verba Davidi (ut Rabbini commenti ſunt) non poſſint convenire: Quomodo enim in Davide hæc poſſunt eſſe vera: *Vaſtabit omnes filios Seth?* Nunquid omnes homines, qui à Seth Noemi patre progeniti ſunt, David armis ſuis ſubjecit? Sed (reponunt Rabbini) Balaami verba ad literam ſumenda ſunt, ſic verò ſumpta Jeſu Nazareno convenire non poſſunt. At falſum eſt, ea ſumi debere ad literam, idque non obſcurè innuitur, cum Propheta vaſtatorem illum vocat ſtellam ex Jacob; ſeu eo modo Meſſias percutiet Moab, quo eſt ſtella: ergo quemadmodùm metaphoricè tantùm eſt ſtel-

la, ita etiam metaphoricè ſolùm percutiet Moab.

2. Prophetæ prædixerunt, Meſſiam naſciturum eſſe tempore, quo homines ſummâ pace fruerentur: Iſaiæ 11. *Et egredietur virga de radice Ieſſe .... Habitabit lupus cum agno, & pardus cum hædo accubabit*. Zachariæ 3. *Ecce enim ego adducam ſervum meum orientem .... In die illa, dicit Dominus exercituum, vocabit vir amicum ſuum ſubter vitem, & ſubter ficum*. Iidem prophetæ aſſeruerunt, virginem futuram eſſe Meſſiæ matrem; eum Betlehemi in lucem proditurum eſſe: *Et tu* (apud Micheam cap. 5.) *Betlehem Ephrata, parvulus es in millibus Iuda: ex te enim mihi egredietur qui ſit dominator in Iſrael, & egreſſus ejus ab initio, à diebus æternitatis*. Atqui ea omnia exitum habuerunt in Jeſu Nazareno: Id enim conſtat ex euangeliis, quæ quidem libros non ſuppoſititios, ſed genuinos, non humanæ, ſed divinæ authoritatis eſſe, hujuſce operis Tom. 1. fusè demonſtravimus.

3. Ex antiquis oraculis conſtat, Meſſiam futurum fuiſſe ſacerdotem, Pſal. 109. futurum Prophetam, Deuteron. cap. 18. *Prophetam de gente tua & de fratribus tuis ſicut me, ſuſcitabit tibi Dominus Deus tuus: ipſum audies*; ipſum fore legislatorem, Jeremiæ 31. Miracula patraturum, Iſaiæ 42. *Ego Dominus dedi te in fœdus populi, in lucem gentium, ut aperires oculos cæcorum, & educeres de concluſione vinctum, de domo carceris ſedentes in tenebris*. Atqui Jeſus Nazarenus illis omnibus dotibus inſignitus fuit, ut videre eſt apud Paulum ad Hebræos 6. apud Matthæum cap. 21. apud Lucam cap. 6. apud Joannem cap. 20. *Multa quidem & alia ſigna fecit Ieſus in conſpectu diſcipulorum ſuorum, quæ non ſunt ſcripta in libro hoc*.

4. Sacri codices prædixerunt, Meſſiam vectum aſinâ quam pullus comitaretur, palam exceptum iri Jeroſolymis: *Exulta ſatis, filia Sion*, (apud Zachariam cap. 9.) *iubila, filia Ieruſalem: ecce*

rex

rex tuus veniet tibi juſtus & Salvator: ipſe pauper, & aſcendens ſuper aſinam & ſuper pullum filium aſinæ; Principes Judæorum adversùs Meſſiam inituros iniquum concilium: *Adſtiterunt reges terræ, & principes convenerunt in unum, adversùs Dominum, & adversùs Chriſtum ejus*; Eum à diſcipulo proditum iri: *Quoniam* (verba ſunt Pſal. 54.) *ſi inimicus meus maledixiſſet mihi, ſuſtinuiſſem utique: & ſi is qui oderat me, ſuper me magna locutus fuiſſet, abſcondiſſem me forſitan ab eo. Tu verò, homo unanimis, dux meus, & notus meus; qui ſimul mecum dulces capiebas cibos, in domo Dei ambulavimus cum conſenſu.* Iidem codices ſacri prædixerunt Meſſiam cædendum & conſpuendum ab inimicis; Iſaiæ 50. Manus illius perforendas eſſe, veſtem in partes dividendam, Pſalmo 21. Eum denique morti tradendum eſſe, Sap. 2. *Morte turpiſſima condemnemus eum*. Atqui Jeſus Nazarenus opprobria illa ſuſtinuit, mortem reverà paſſus eſt, ut manifeſtum eſt ex Euangeliis.

Nec audiendi ſunt Judæi contendentes, loca proximè adducta, aut de Iſaiâ, aut de Davide intelligi debere. Nam 1. Iſaias & David Meſſiam adumbrarunt: quæ ergo illis conveniunt, Meſſiæ pariter tribui poſſunt. 2. Nuſquam Iſaias, aut David, manuum ac pedum perforationem paſſi ſunt. 3. Nec Iſaias, nec David de ſe ipſis vaticinati ſunt, quòd morti tradendi eſſent.

5. Antiqua vaticinia declarant, Meſſiam deſcenſum ire ad inferos, indèque patriarchas eductorum, Pſalmo 67. *Qui educit vinctos in fortitudine, ſimiliter eos qui exaſperant, qui habitant in ſepulchris*. Prænuntiant, eum poſt mortem reditum ire ad vitam, Pſal. 15. *Non derelinques animam meam in inferno, nec dabis Sanctum tuum videre corruptionem.* Aſcenſurum ad cœlos, Pſ. 23. Sed ea omnia in Jeſu Nazareno completa ſunt: ergo, &c.

6. Denique prophetæ teſtati ſunt, Meſſiam erecturum eſſe Eccleſiam, ad quam omnes gentes confluerent; Iſaiæ 2. *Et erit in noviſſimis diebus præparatus mons domus Domini in vertice montium & elevabitur ſuper colles, & fluent ad eum omnes gentes*: Meſſiæ diſcipulos paſſuros eſſe martyria Pſal. 43. Gentes amplexuras eſſe illius legem, *Et ipſe* (ait Scriptura Geneſis 49.) *erit expectatio gentium*: Atqui hiſtoriâ docemur, ea omnia exitum habuiſſe in Jeſu Nazareno: Ergo omnes Prophetiæ verborum in eo completæ fuerunt; ac proindè Jeſus Nazarenus eſt ille ipſe Meſſias, quem adversùs Judæos jam veniſſe demonſtravimus.

Conclusio 2. Prophetiæ quæ in ſignis conſiſtunt, completæ fuerunt in Jeſu Nazareno.

Probatur. Signa quibus Deus Pater in antiquâ lege Meſſiam futurum adumbravit, petuntur 1. ex rebus quibuſdam ſenſibilibus, ſub quibus Meſſias latuit, cujuſmodi fuit ſerpens æneus quem Deus erigi voluit in deſerto: Ejus etiam generis fuerunt nubes ignea quæ Hebræis in ſolitudine præluxit; Manna quod Iſraelitis è cœlo pluit; Petra ex quâ ad Moyſis contactum aquæ largiſſim æ fluxerunt. Ea ſigna petuntur 2. ex certis perſonis, quarum opera, imò & tota fermè vita, fuerunt figura futuri Meſſiæ. Atqui utriuſque illius ſpeciei ſigna completa fuerunt in Jeſu Nazareno. Et quidem 1. ſigna quæ petuntur à rebus ſub quibus Meſſias latuit, Paulus 1. ad Corinth. 10. fusè explicat, oſtenditque, quâ ratione exitum habuerint in Chriſto. 2. Adamus, Abrahamus, Iſaacus, Jacob, Moyſes, David, non paucique alii, quorum vetus teſtamentum meminit, ſuis factis Jeſum Nazarenum ad vivum adumbrarunt: nimirùm inter antiquos illos & Chriſtum Dominum æquiſſimæ poſſunt inſtitui comparationes, quas apud Patres, Auguſtinum præſertim in ſuis adversùs Manichæos operibus, nec

nec non in libris de civitate Dei, fusè pertractatas legere eſt.

Quæres 1. unde fiat, quòd Judæi negent, Jeſum Nazarenum eſſe Meſſiam lege promiſſum, cum ipſi conveniant notæ ſingulares, quibus Deus in antiquo teſtamento Meſſiam futurum deſignavit.

Reſp. erroris cauſam in Judæis eſſe judicium quod ferunt de caracteribus, ad quos Meſſiæ veritas exigi debet. Nempè multa quæ in myſticum ſenſum trahenda ſunt, ad literam præpoſterè ſumunt. Velut cum Meſſiam formâ externâ præcellere putant, quòd Pſal. 44. ſcriptum ſit: *Specioſus forma præ filiis hominum*; ſicut etiam cum eum terreno regno potiturum cenſent, quòd de eo Pſal. 2. ſcriptum ſit: *Dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & poſſeſſionem tuam terminos terræ*. Bellatorem illum, gentiumque domitorem futurum ſperant, quòd Pſal. 44. de eo prædictum ſit: *Sagittæ tuæ acutæ, populi ſub te cadent*. Rebus tandem ab eo compoſitis, ſummâ inter ſe pace non homines ſolùm, ſed etiam bruta animalia fruitura collegerunt ex cap. 11. Iſaiæ: *Habitabit lupus cum agno, & pardus cum hædo accubabit: puer parvulus minabit eos, leo quaſi bos comedet paleas*. Aſſerunt, illum regibus fore terrori, ubi primùm in lucem prodierit, eo quòd ſic de eo prophetarit Iſaias cap. 52. *Super ipſum continebunt reges os ſuum*. Contendunt, eum ſoliûs loquelæ vi homines interfecturum, quòd hæc de eo Iſaiæ 11. ſcripta ſint: *Percutiet terram virga oris ſui, & ſpiritu labiorum ſuorum interficiet impium*.

Altera erroris cauſa in Judæis eſt, quòd quemadmodum ad literam exponunt, quæ myſticè ſumi deberent: itaècontra myſticè interpretentur quæ ad verbum accipienda ſunt; cujuſmodi eſt illud Pſal. 21. *Foderunt manus meas & pedes meos: dinumeraverunt omnia oſſa mea, & ſuper veſtem meam miſerunt ſortem*; nec non & iſtud

aliud Pſal. 68. *Et dederunt in eſcam meam fel, & in ſiti mea potaverunt me aceto*; & iſtud Zachariæ 9. *Ipſe pauper & aſcendens ſuper aſinam, & ſuper pullum filium aſinæ*: & deinde, capite nimirùm 11. *Projicite illud ad ſtatuarium decorum pretium, quo appretiatus ſum: & tuli triginta argenteos, & projeci illos in domum Domini ad ſtatuarium.*

Quæres 2. quid Judæi reſpondeant ad argumentum, quod pro divinâ Jeſu Nazareni miſſione petitur ex miraculis.

Reſp. Judæos 1. negare veritatem miraculorum, quæ Chriſto à Chriſtianis tribuuntur; 2. contendunt, extraordinaria quædam illius opera, non virtuti divinæ, ſed magicis incantationibus adſcribi debere; 3. iis miraculis opponunt quædam ſigna à magis, & idololatris quondam perpetrata. Sed quantùm aberrent, facilè demonſtrare poſſumus.

Et quidem 1. veritas miraculorum quæ Chriſto tribuuntur, iiſdem argumentis aſſeritur, quibus veritas miraculorum quæ in Pentateucho à Moyſe patrata narrantur: nempè ideò iſta ſunt vera, ſeu verè facta creduntur, quòd coram innumeris teſtibus occulatis facta legantur, quòd eorum teſtium occulatorum filii ea poſteris ſuis tradiderint, quòd nemine contradicente, ab omni Judæorum populo pro veris non interruptâ ſerie habita ſint: Atqui idem dici poteſt de miraculis quæ Chriſto tribuuntur; nempè duodecim Apoſtoli, eorum teſtes oculati, ea narraverunt nobis, mortem pro illorum veritate oppetierunt, nullum ex ea narratione præmium, quàm cruces & tormenta ſperarunt; & (quod majus eſt) ipſimet miracula patrarunt in confirmationem teſtimonii, quod Chriſto reddiderant.

2. Impoſſibile eſt, ut miracula quæ Chriſto tribuuntur, non aliud fuerint, quàm illuſio magicis artibus in ſenſibus effecta, quaſi verò cæcus natus cui Chriſtus viſum reſtituit, Lazarus quem

ſuſci-

ſuſcitavit à mortuis, apparenter tantùm, non autem verè, aut viſum aut vitam receperint. Vide de hoc argumento, quæ hujuſce operis Tom. 1. diximus, de divinitate librorum Novi Teſtamenti. Prætereà nulli rei Chriſtus magis infenſus fuit, quàm diabolo & arti magicæ. Sæpiùs nimirùm ejecit invitos dæmones ex obſeſſorum corporibus; Chriſti invocato nomine, idem poſteà fecerunt Apoſtoli. Refert Lucas in actis, cap. 19. Pauli diſcipulos, *qui fuerant curioſa ſectati, contuliſſe libro, combuſiſſe coram omnibus.* Curioſa hæc fuerunt artes magicæ, quarum ſtudio infames fuiſſe Epheſios, antiqui ſcriptores produnt.

3. Quæ ethnicis quibuſdam miracula tribuuntur, fictitia ſunt omninò. Unde quæ adſcribuntur Imperatori Veſpaſiano de reſtituto per inſputationem cœco cuidam viſu, de homine curato, calcatâ ab Imperatore illius manu, commentitia ſunt. Tacitus qui hiſt. lib. 4. cap. 82. illa facta commemorat, multa ſcribit, ex quibus facilè conjici poteſt, ſimulata fuiſſe ejuſmodi miracula. Nam 1. uterque ægrotus ab Ægyptiis, inter quos tunc verſabatur Veſpaſianus, oblatus eſt Imperatori: at Ægyptios ſubornaſſe viros qui ſe ægros fingerent, colligitur ex eo, quòd cùm Ægyptii audiiſſent, Veſpaſiano à Joſepho accommodata fuiſſe quædam oracula ſacra quæ in unum Judæorum Meſſiam conveniebant, ne in arte adulatoriâ Joſepho cederent, Deum facere conati ſunt, affingendo ipſi quædam divinitatis opera. 2. Tacitus ibidem aſſerit, Veſpaſianum ad primam ſimulatorum illorum ægrotorum poſtulationem, confeſſum fuiſſe, ſe non habere vim reſtituendi eis ſanitatem: *Veſpaſianus* (inquit) *primò irridere, aſpernari*, &c. 3. Idem author ſcribit, Veſpaſianum vocibus adulantium Ægyptiorum in ſpem inductum fuiſſe, ſe poſſe hominibus illis reſtituere ſanitatem: *Vocibus* (inquit) *adulantium in ſpem induci*. Hinc igitur mirabile

bile non eſt, quod addit idem Tacitus: *Utrumque qui interfuerunt, nunc quoque memorant, poſtquam nullo mendacio pretium.*

De Apollonio quoque Tyanæo multa quæ maxima miracula videntur, referuntur in libris quos Philoſtratus de Apollonii vitâ ſcripſit. Nempè ſcriptor ille non eum dumtaxat in cœlum elatum eſſe prædicat, ſed tot ac tanta de eo jactat miracula, ut Hierocles in Ægypto præfectus, & Chriſtianæ religionis infenſiſſimus hoſtis inde occaſionem hauſerit inſtituendæ comparationis Apollonium inter & Jeſum Dominum. Verùm Philoſtrati liber nullam omninò fidem meretur. Nam 1. Apollonius Imperante Domitiano vixit; Philoſtratus verò Imperante Severo; ac proindè centum poſt Apollonium annis, ex alieno tantùm teſtimonio, res ab eo geſtas literis mandavit. 2. Ex ipſo etiam Philoſtrato, prodigia quæ ab Apollonio facta narrantur, paucis, & nonnunquam etiam nullis præſentibus, patrata ſunt. 3. Idem Philoſtratus profitetur, ſe à tribus tantùm, Damide nimirùm, Maximo Ægienſi, & Mœragene, didiciſſe quæ de Apollonio in ſuum de Apollonii vitâ librum retulit: at ii teſtes nullâ fide digni ſunt.

Nàm quod ad primum ſpectat, nihil eſt quo probetur, illum non eſſe vaniloquum ac deceptorem. Prætereà Damis ſuos ipſe commentarios non edidit in lucem, ſed per quemdam ſuum familiarem, qui ut amico aſſentaretur, potuit ipſis plurima inſerere, quæ à veritate aliena eſſent. Addendum eſt, Philoſtratum Juliæ Severi uxoris juſſu, Damidis libros recognoviſſe & in ordinem digeſſiſſe: num igitur ipſe Philoſtratus fabulas immiſcere potuit, ut de Juliâ quæ philoſophis delectabatur, bene mereretur?

Perpauca verò erant quæ Maximus de Apollonio ſcripſit: non enim de aliis ſcripſit, quàm de iis quæ egit Apollonius cum Ægis verſaretur. Mœrageni fidem ipſe Philoſtratus hiſt. lib. 1. c. 3. de-

detrahit, ſcribens eum multarum rerum quæ ad Apollonium ſpectant, ignarum fuiſſe.

Præterea Philoſtratus videtur ſuos de Apollonio libros edidiſſe, ut invaleſcentem jam religionem Chriſtianam deprimeret; unde omnia ferè quæ Scriptura Chriſto tribuit, Apollonio adſcripſit; ita ut ex ſacris literis, mutato nomine, ſuos de Apollonii vitâ libros edidiſſe videatur. Quæ aliunde quæſita ſunt, aniles ſunt fabulæ, ut videre eſt apud doctiſſimum Huetium in ſuâ Demonſtratione Euangelicâ pag. 663.

Tandem ipſe Philoſtratus lib. 1. cap. 1. expreſſè aſſerit, Apollonium ubique ferè pro vaferrimo mago audiiſſe, atque ob id in carcerem ab Imperatore Domitiano conjectum fuiſſe: nec abſque fundamento fuit ejuſmodi ſuſpicio; ſiquidem (Philoſtrato teſte hiſt. lib. 1. cap. 1.) Apollonius Babylonios magos, Brachmanos, Gymnoſophiſtas, alioſque ejuſmodi homines, magiſtros audierat.

CAPUT III.

Utrum Incarnatio Verbi peracta ſit debito tempore.

Not. HOc in capite aggrediemur 1. Gentiles qui quondam Chriſtianis exprobrabant, quòd Chriſtus veritatis dux ac magiſter prioribus ſæculis ſe ſubduxiſſet: 2. Judæos impugnabimus, qui contendunt, Meſſiam tunc non debuiſſe venire, cùm Jeſus Nazarenus in lucem prodiit.

CONCLUSIO I. Incarnatio fieri non debuit prioribus mundi ſæculis.

Probatur 1. Conveniens fuit, ut homines per præcedentia oracula diſponerentur ad fidem myſterii, quod eſt creditu difficillimum; ac per multa ſæcula præpararentur ad Meſſiam eâ, quâ par eſt, reverentiâ excipiendum. Ex Auguſtino de-

deſumpta eſt illa ratio; ſic enim tract. 31. in Joannem loquitur: *Multi dicunt, Quare non antè venit Chriſtus? quibus reſpondendum eſt, quia nondum venerat plenitudo temporis, moderante illo per quem facta ſunt tempora. Sciebat enim, quando venire deberet. Primò per multam ſeriem temporum & annorum prædicendus fuit: non enim aliquid parvum venturum fuit. Diu fuerat prædicendus, ſemper tenendus. Quantò major judex veniebat, tantò præconum longior ſeries præcedebat.*

Probatur 2. Expediit, ut homo lapſus, per multa ſæcula experiretur & imbecilles naturæ ſuæ vires ad operandum bonum, & legis inſufficientiam ad conſequendam juſtificationem; ut nimirùm & iſtiûs inſufficientiâ, & illiûs imbecillitate, ad Meſſiam confugeret, ac in ejus meritis & auxilio totam ſpem collocaret ſuam. Eam rationem, quæ deſumpta eſt ex epiſtolâ ad Romanos, multis proſequitur Auguſtinus, contra Pelagianos agens.

Objicies cum Ethnicis ſic apud Auguſtinum loquentibus epiſt. 49. ad Preſbyterum, Deo gratias, quæſt. 2. *Si Chriſtus ſe ſalutis viam dicit, gratiam & veritatem, in ſeque ſolo ponit animis ſibi credentibus reditum, quid egerunt tot ſæculorum homines ante Chriſtum? Quare Salvator qui dictus eſt, ſeſe tot ſæculis ſubduxit?* Ergo conveniens fuit, ut Deus humanam carnem indueret ſtatim poſt Adami peccatum, ut tot hominum millibus, qui ante illiûs adventum vixere, conſuleret.

Reſp. homines qui ante Chriſtum vixerunt, ſi in eum aliquando futurum crediderint, per eam in redemptorem fidem, ſalutem conſecutos fuiſſe: ſcilicet hæc fuit virtus Chriſti, ut etiam antequam actu naſceretur, operaretur in eos qui per fidem ad myſticum illiûs corpus pertinebant: *Itaque* (ait Auguſtinus epiſt. 49.) *ab exordio generis humani, quicumque in eum cre-*

crediderunt, eumque utcumque intellexerunt, & ſecundùm ejus præcepta piè & juſtè vixerunt, quandolibet & ubilibet fuerint, per eum procul dubio ſalvi facti ſunt. Sicut enim nos in eum credimus & apud Patrem manentem, & qui in carne jam venerit: ſic credebant in eum antiqui & apud Patrem manentem, & in carne venturum.

Conclusio 2. Incarnatio ad finem uſque ſæculorum differri non debuit.

Probatur 1. Si Incarnatio ad finem uſque mundi fuiſſet dilata, periculum fuiſſet, ne deſiiſſet eſſe in votis hominum: ſiquidem, cum homines vident ſua deſideria, etiam poſt multa tempora, non expleri, ſolent in deſperationem abire, ſeu deſinunt rem deſiderare, quam ſe conſecuturos eſſe priùs ſperaverant: at ſummum malum eſſet non expectare Meſſiam, cùm non ſit aliud nomen, in quo nos oporteat ſalvos fieri, ſeu, cùm fides in eum, cuique adulto ſemper neceſſaria fuerit neceſſitate medii. 2. Per adventum Meſſiæ Lex Antiqua abrogari debuit, & ſanciri Nova: hæc, ſi Incarnatio tamdiu dilata fuiſſet, paucis (ut patet) profuiſſet hominibus, non multi ex Chriſti myſteriis, ex Euangelii prædicatione uberes illos fructus percepiſſent, quos Deus homini per ſuum Filium incarnatum, & peracta illius myſteria, contulit.

Objicies. Geneſis 49. Jacob prædicturus adventum Meſſiæ, ſic filios ſuos alloquitur: *Congregamini, ut annuntiem quæ ventura ſunt noviſſimis diebus*: Iſajas, capite 2. hæc de Chriſti Eccleſiâ vaticinatur: *Et erit in noviſſimis diebus præparatus mons domus Domini in vertice montium, & fluent ad eum omnes gentes*: atqui noviſſimis illis diebus deſignatur extrema mundi periodus: ergo juxta Prophetarum oracula Incarnatio ad finem uſque ſæculorum differri debuit.

Reſp.

Reſp. neg. min. Ratio eſt, quia per noviſſimos dies, de quibus Jacob & Iſajas loquuntur, intelligitur mundi ætas in quâ verſamur, & quæ reſpectu aliarum quinque præcedentium, noviſſima dicitur. Scilicet prior mundi ætas ab Adamo ad diluvium fluxit; altera à diluvio ad Abrahamum; tertia ab Abrahamo ad Davidem; quarta à Davide uſque ad captivitatem Babylonicam; quinta à captivitate Babylonicâ uſque ad Chriſtum; ſexta denique quæ noviſſima eſt, quamque Prophetæ prænuntiarunt, ad finem uſque ſæculorum perdurabit.

Conclusio 3. Incarnationis myſterium convenienti tempore peractum eſt.

Probatur 1. Illud tempus fuit conveniens, quo expletæ erant prophetiæ de futuro Meſſiâ: atqui, cum Incarnactio peracta fuit, expletæ erant: Nimirum ſexageſima nona hebdomada poſt quam Meſſias (ex Danielis 2. capite) naſciturus erat, expleta erat omninò, cum Chriſtus in lucem prodiit. Jam ab aliquot annis ablatum fuerat ſceptrum à tribu Juda, aut ſaltem imminebat tempus, circa quod tribus Juda ſpolianda erat jure ad ſceptrum quod divinitùs acceperat. Romanum Imperium quod (ut patet ex Danielis capite 2.) domare ac conterere debebat imperia Caldæorum, Perſarum, Græcorum, & cui Meſſiæ regnum immediatè ſuccedere debebat, aut ſaltem intra quod Chriſtus, ex eodem Propheta, naſciturus erat, jam à multis annis eminebat in orbe, cùm Verbum humanam carnem induit: Ergo convenienti tempore peractum eſt Incarnationis myſterium.

Quae-

QUÆSTIO IV.

Vtrum Angeli Incarnationis exiſtentiam cognoverint.

Not. CErtum eſt, exiſtentiam Incarnationis, hoc eſt, peractum Incarnationis myſterium, ſanctis Angelis ante Chriſti mortem innotuiſſe. Nam 1. Gabriel Archangelus illud Mariæ nuntiavit: *Ecce concipies & paries Filium*: 2. Paſtores illud ab Angelis docti ſunt eâdem nocte, quâ Chriſtus in lucem Bethlemi prodiit: 3. Euangelia fidem faciunt, Angelos ſanctos Chriſto, dum viveret, ſæpiùs miniſtraſſe. Igitur difficultas de ſolis Angelis deſertoribus intelligi debet; ſeu, quæſtio eſt ſolùm, utrum Angeli deſertores cognoverint ante Chriſti mortem, peractum eſſe myſterium Incarnationis, ſeu utrum cognoverint, Jeſum Nazarenum eſſe Chriſtum, Meſſiam lege promiſſum.

CONCLUSIO. Angeli deſertores certò non cognoverunt Jeſum Nazarenum, dum viveret, eſſe Meſſiam lege promiſſum.

Probatur 1. Illi certò non cognoverunt Jeſum Nazarenum eſſe Meſſiam lege promiſſum, qui neſcierunt eum de virgine natum fuiſſe; ſcilicet ex Prophetarum oraculis Meſſias ex Virgine abſque ſemine virili in lucem proditurus erat: atqui Angeli deſertores neſcierunt Jeſum Nazarenum de virgine natum fuiſſe: ideò enim Chriſtus ex deſponſatâ naſci voluit, ut (teſte Ignatio Martyre,) partus illius diabolo celaretur, hoc eſt, ut dum putaret de corruptâ natum, Meſſiam non ſuſpicaretur. 2. Diabolus (ut ſæpiùs aſſeritur ab Auguſtino) author fuit Judæis, ut Jeſum Nazarenum in crucem agerent: Atqui nequaquam ad illud facinus Judæos impuliſſet, ſi illi fuiſſet perſua-

ſuaſum, Jeſum Nazarenum fuiſſe Meſſiam lege promiſſum: noverat enim ex Prophetis, ſe per Meſſiæ mortem ſpoliandum eſſe imperio, quo à primi parentis peccato in homines ſæviebat. 3. Angeli deſertores noverant ex Scripturis, Meſſiam eſſe futurum Deum & hominem ſimul: ergo ſi ſciviſſent, hujuſmodi fuiſſe Jeſum Nazarenum, ab eo non expetiiſſent (ut expetierunt tamen) latriæ cultum. 4. Una vox eſt Patrum; dæmonem cum videbat Jeſum Nazarenum eſurire, ſitire, pati, communibuſque humanæ vitæ miſeriis obnoxium eſſe, ſubdubitaſſe, an Meſſias eſſet: nempè non ſinebat Deus, ut illos defectus cum eſu Nazareni divinitate conciliarent.

Objicies. Ex euangelio conſtat, Jeſum Nazarenum à diabolis ſæpiùs vocatum fuiſſe Dei Filium *Quid nobis & tibi, Ieſu Nazarene?* (inquiunt apud Lucam, cap. 4.) *veniſti perdere nos? Scio te quis ſis, Sanctus Dei.* Conſtat 2. diabolos nonnunquam à Chriſto prohibitos fuiſſe, ne illum palam confiterentur: *Et Spiritus immundi cum illum videbant* (inquit Marcus c. 3.) *procidebant ei, & clamabant dicentes: Tu es Filius Dei. Et vehementer comminabatur eis, ne manifeſtarent illum.* Conſtat 3. Euangelium expreſsè aſſerere, dæmones Jeſum Nazarenum pro ipſomet Chriſto agnoviſſe: *Exibant autem* (inquit Lucas Euangel. cap. 4.) *dæmonia à multis, clamantia & dicentia: Quia tu es Filius Dei. Et increpans non ſinebat ea loqui, quia ſciebant ipſum eſſe Chriſtum.* Ergo dæmones ante mortem Domini cognoverunt, Jeſum Nazarenum eſſe Chriſtum, ſeu Meſſiam lege promiſſum.

Reſp. conc. ant. ſeu, dæmones Jeſum Nazarenum, dum viveret, appellaſſe Dei Filium, Sanctum Dei: ſciviſſe ipſum eſſe Meſſiam, diſt. conſeq. Ergo dæmones cognoverunt cognitione dubiâ Jeſum Nazarenum eſſe Meſſiam, conc. conſ. cognoverunt cognitione certâ, neg. conſeq. *Dæmones* (ait Hieronymus in allatos ex Euangelio textus) *ſuſpicari magis Filium Dei, quàm noſſe, intelligendi ſunt.*

ſunt. Adducebantur autem in eam ſuſpicionem tum quòd cernerent adveniſſe tempus, quo Prophetæ Meſſiam venturum eſſe prædixerant; tum quòd miſſionem quam ſibi à Patre commiſſam Chriſtus prædicabat, multis miraculis confirmatam viderent; tum quòd Chriſti miracula ſine ſuo miniſterio, imò & iis invitis, patrari experirentur.

Objicies 2. Patres non rarò contra Arianos urgent diaboli teſtimonium, ut Verbi divinitatem aſſerant: *Anne hujus nominis proprietatem dæmones neſcierunt?* (verba ſunt Hilarii lib. 6. de Trinit.) *Dignum eſt enim hæreticos non jam Apoſtolicis doctrinis, ſed dæmonum clamore convinci. Clamant enim, & ſæpe clamant: Quid mihi & tibi eſt, Ieſu Fili Dei altiſſimi? Invitis veritas elicuit confeſſionem, & naturæ poteſtatem teſtatur dolor obediendi:* ergo Patribus perſuaſum fuit, diabolum cognoviſſe Jeſum Nazarenum eſſe Meſſiam lege promiſſum: alioquin enim non valeret illorum adversùs Arianos argumentum.

Reſp. conc. ant. diſt. conſ. Patribus perſuaſum fuit, diabolum cognoviſſe cognitione dubiâ Jeſum Nazarenum eſſe Meſſiam, conc. conſeq. cognitione certâ, neg. conſeq. Valet contra Arianos Hilarii argumentum, quamvis in diabolo conjecturalis tantùm & dubia ſupponatur Jeſu Nazareni notitia. Scilicet Ariani, in eâ etiam ſuppoſitione, erant iniquiores diabolo; iſte enim divinitatem in Jeſu Nazareno ex miraculis, aliiſque circumſtantiis ſuſpicatus eſt; illi ècontra nullâ ratione judicarunt, illi divinitatem ineſſe. Confirmatur reſponſio ex Caſſiano qui eadem, quâ Hilarius, ratione uſus, diaboli de Jeſu Nazareno cognitionem vocat meram ſuſpicionem: *Ille* (inquit lib. 3. de Incarnat. c. 13.) *eum Filium Dei eſſe ſuſpicatus eſt, etiam cùm mortem pertulit: tu negas eum, cùm reſurrexit? ille enim Deum ſuſpicatus eſt, cui ſe occuluit: tu negas, cui probavit?*

DIS-

DISSERTATIO TERTIA.

De neceſſitate Incarnationis.

Not. NEceſſitas vel ſtrictè vel latè ſumitur: ſtrictè quidem, cùm res ita exiſtit, ut non poſſit non exiſtere; latè verò, cùm decet & convenit rem eſſe, ita tamen ut, abſolutè loquendo, poſſit non eſſe. De Incarnatione ad duplicem illam neceſſitatem comparatâ, in hâc diſſertatione diſputabimus.

QUÆSTIO PRIMA.

Vtrum Incarnatio neceſſaria fuerit neceſſitate ſtrictè ſumpta.

Not. NEceſſitas ſtrictè ſumpta dividitur à Logicis in abſolutam, & hypotheticam. Prior eſt independens à quâcumque ſuppoſitione; poſterior ècontra ab aliquâ ſuppoſitione dependet. Hìc igitur quærendum eſt 1. utrum Incarnatio ſimpliciter & abſolutè neceſſaria fuerit: 2. Utrum neceſſaria fuerit ex ſuppoſitione peccati per ſatisfactionem eluendi.

CONCLUSIO I. Incarnatio non fuit ſimpliciter & abſolutè neceſſaria.

Probatur. Illud non fuit ſimpliciter & abſolutè neceſſarium, quod Deus potuit non facere, atqui Deus potuit non incarnari: ſiquidem ille potuit non incarnari, cujus beatitudo, & cujus gloria intrinſeca, ſunt omninò independentes ab operibus ad extra, cujuſmodi eſt Incarnatio, cum per Incarnationem Verbum quaſi extra ſe exierit,

rit, agendo ſcilicet in humanam naturam, quam terminat ac ſubſtantialiter perficit; atqui Dei beatitudo ac gloria ſunt omninò independentes ab operibus ad extra: Deus enim, cum ſit infinitè perfectus, ſatis eſt ſibi ipſi, nec ullâ re extra ſe ipſum poſitâ illi opus eſt, ut ſummâ beatitudine fruatur; alioquin à rebus extra poſitis penderet, quod dictu impium eſt.

Objicies 1. Deus neceſſariò vult ſibi perfectiſſimum bonum; nempè ſe ipſum amat perfectiſſimè: at effectus amoris eſt perſonæ amatæ velle bonum, amoris perfectioni proportionatum: atqui incarnatio eſt bonum perfectiſſimum; quippe quòd nihil fingi aut excogitari poſſit, quod magis ad Dei gloriam conferat: ergo, &c.

Reſp. diſt. maj. Deus neceſſariò vult ſibi perfectiſſimum bonum intrinſecum, conc. maj. extrinſecum, neg. maj. Ratio eſt, quia Deus eſt in ſuâ beatitudine ac perfectione omninò independens à rebus extra ſe ipſum poſitis; ac proinde, licèt incarnatio maximè conferat ad extrinſecam Dei gloriam, cum per eam attributa divina perfectè manifeſtentur; Deus tamen illiûs reſpectu maximè fuit indifferens, hoc eſt, pro libito potuit aut eam ponere, aut ab eâ temperare.

Objicies 2. Patres docuerunt Deum, etiam in operibus ad extra, velle ſemper quæ meliora ſunt ac perfectiora. Nam 1. ſic loquitur Auguſtinus lib. 1. contra adverſarium Legis & Prophetarum, cap. 14. *Uſque adeo deſipiendum non eſt, ut homo videat aliquid melius fieri debuiſſe, & Deum credat facere noluiſſe*. Hæc etiam habent Patres Concilii Francofordienſis: *Credamus Deum omnia velle quæ meliora ſunt:* ergo, cum Incarnatio ſit inter Dei opera quæ ſunt ad extra, perfectiſſimum opus, Deus eam neceſſariò voluit.

Reſp. neg. ant. Ad cujus priorem probationem diſt.

diſt. ant. Ex Auguſtino, Deus vult ſemper id quod melius eſt, & per has voces, *Quod melius eſt*, intelligitur opus quod malitiâ & imprudentiâ vacuum ſit, conc. ant. & non intelligitur, neg. ant. Auguſtinus in loco de quo agitur, agit contra Manichæos, qui præter Deum bonum, ſeu cujuslibet boni authorem, fingebant alium Deum qui author eſſet malorum: ut autem Manichæos eo in capite confutaret, neceſſe non fuit, ut oſtenderet Deum velle ſemper quod, etiam extrinſecè, melius eſt; ſed ſatis fuit, ut aſſereret nullum opus à Deo prodire, quod non ſit bonum, hoc eſt, malitiâ & imprudentiâ omninò vacuum, licèt peccatum, quod quidem eſt ſummum malum, permittat. Ad alteram probationem dicendum eſt, Patres Francofordienſes aſſerere Deum velle ſemper quæ meliora ſunt, comparativè, conc. abſolutè, neg. Hoc eſt Patres illi volunt, Deum ſemper eligere media quæ magis conveniunt ad finem quem ſibi propoſuit, conſequendum. Hinc autem factum eſt, ut poſito decreto de homine reparando per condignam ſatisfactionem, id elegerit quod fuit melius, hoc eſt, aptius ad eam ſatisfactionem perſolvendam.

Conclusio 2. Incarnatio, etiam ſuppoſito peccato, non fuit ex parte Dei abſolutè neceſſaria.

Probatur. Primò Scriptura, etiam ſuppoſito hominis peccato, non neceſſitati, ſed divinæ in hominem charitati, Incarnationem adſcribit: *Sic* (inquit Joannis 3.) *Deus dilexit mundum, ut Filium ſuum Unigenitum daret*. 2. Patres ſæpiùs aſſerunt, penes Deum fuiſſe perditos homines relinquere in miſeriis, in quas ſe præcipites egerunt, ut reliquit Apoſtatas Angelos. Nec mirum: Dei enim beatitudo eſt (ut jam obſervatum fuit) à creaturarum redemptione prorsùs independens.

Objicies. Si, ſuppoſito peccato, Deus non incarnaretur, vel totum genus humanum æternæ damna-

damnationi addictum remaneret; vel ſi ſalvaretur, ſcelus impunitum dimitteretur: Atqui neutrum dici poteſt. Non primum: alioquin enim ars diaboli qui hominem ad interitum rapuit, prævaleret arti Dei ipſius, qui hominem creavit, ut beatitudine frueretur. Non etiam ſecundum, cum dimiſſio peccati nullâ pœnâ caſtigati, quandam dicat deordinationem: ergo, ſuppoſito peccato, neceſſe fuit Deum incarnari.

Reſp. neg. min. Ratio eſt 1. quia, in perpetuâ diaboli ex hominibus victoriâ, Dei in homines juſtitia eluceret quàmmaximè. 2. In dimiſſione peccati, quod nullâ pœnâ caſtigatum fuiſſet, miſericordia, quæ nullam pœnam expoſcit à reo, plurimùm commendaretur. Unde in neutro caſu aliquid inordinatum in Deo reperiretur: quod enim miſericordiam deprimere videretur, commendaret juſtitiam; quod autem juſtitiæ labem aliquam inferre, miſericordiam illuſtriorem faceret.

Conclusio 3. Incarnatio non fuit neceſſaria, etiam ſuppoſito decreto de hominum per ſatisfactionem imperfectam redemptione.

Probatur. Incarnatio non fuiſſet in caſu de quo agitur, neceſſaria, ſi creatura ſimplex potuiſſet imperfectè Deo ſatisfacere: atqui id reverà potuiſſet per virtutum actus ex auxilio gratiæ elicitos: Scilicet ad imperfectam ſatisfactionem non requiritur æqualitas inter perſonam læſam & perſonam ſatisfacientem. Nec obeſt, quòd Patres dicant, uno Chriſti ſanguine hominem redimi potuiſſe: Siquidem, cum hæc ajunt, non loquuntur de redemptione imperfectâ, ſed de perfectâ tantùm, ad quam (ut dicemus) requiritur dignitas infinita perſonæ ſatisfacientis. Jam verò quòd Patres dicant, uno Chriſti ſanguine hominem redimi potuiſſe, id intelligitur ſuppoſitâ liberâ Dei ordinatione; eâ enim ordinatione

ſeclusâ, Chriſtus per alium quemcumque à morte actum, perfectè Deo Patri ſatisfeciſſet: omnes enim ac ſinguli actus Chriſti, ob perſonæ dignitatem, infiniti meriti fuerunt.

Conclusio 4. Ex ſuppoſitione decreti de redemptione hominum per condignam ac perfectam ſatisfactionem, Incarnatio fuit omninò neceſſaria.

Probatur. Ad condignam & perfectam pro peccato ſatisfactionem requiritur, ut ſatisfactio ſit pretii, quod æquivaleat gravitati injuriæ quæ Deo per peccatum illata eſt: atqui ſatisfactio, ſine Incarnatione, non poteſt eſſe pretii, quod æquivaleat gravitati injuriæ quæ Deo per peccatum illata eſt: Siquidem ut pretium ſatisfactionis æquivaleat gravitati injuriæ, requiritur ut inter ſatisfacientem & læſum ſit aliqua proportio: quia ſicut gravitas injuriæ, major aut minor eſt pro dignitate perſonæ læſæ; ita pretium ſatisfactionis eſt majus vel minus pro dignitate perſonæ ſatisfacientis, quia ſatisfactio non aliud eſt, quàm reverentia exhibita in compenſationem injuriæ illatæ; at reverentia, major eſt vel minor pro dignitate exhibentis: ſic minor eſt reverentia exhibita à ruſtico, quàm quæ à viro nobili exhibita fuerit: Sed inter Deum læſum & hominum ſatisfactionem, nulla omninò eſt proportio, imò in ratione dignitatis, quæ in ſatisfactione præcipuè conſideratur, à ſe invicem infinitè diſtant: ergo purus homo condignam ſatisfactionem Deo exhibere non potuit: ac proindè ad hujuſmodi ſatisfactionem Incarnatio fuit abſolutè & ſimpliciter neceſſaria.

Dices, illud argumentum nimis probare: nimirùm probat peccati, etiam venialis, malitiam eſſe infinitam; eò enim major eſt malitia peccati, quò perſona quæ per illud læditur, majoris eſt dignitatis: ac proindè cum Deus per peccatum veniale læſus, ſit perſona infinitæ digni-

gnitatis, ſequitur, malitiam peccati venialis eſſe infinitam.

Sed contra eſt, quia cum dicitur gravitatem injuriæ ſumi ex dignitate perſonæ læſæ, ſenſus non eſt, quòd tanta ſit, quanta eſt dignitas perſonæ læſæ; ſed ſenſus eſt, quòd creſcat, aut minuatur ſecundùm majorem vel minorem dignitatem perſonæ læſæ; ac proindè ex argumento noſtro non ſequitur, malitiam peccati venialis eſſe infinitam, quamvis per illud infinitæ dignitatis perſona lædatur. Peccatum mortale & veniale in eo conveniunt, quòd utrumque lædat perſonam infinitæ dignitatis; ſed differunt in eo, quòd in peccato mortali major ſit averſio à Deo, majorque converſio ad creaturam, quàm in peccato veniali: ſcilicet in peccato mortali creatura ſimpliciter & abſolutè conſtituitur ultimus finis perſonæ peccantis, cumècontra id (ut de peccatis agentes, dicemus) in peccato veniali minimè contingat.

Objicies 1. Purus homo per actum perfectæ charitatis potuit Deo condignè ſatisfacere: ergo ad id Incarnatio non fuit ſimpliciter & abſolutè neceſſaria. Probatur ant. Ut quis perfectè ac condignè ſatisfaciat, ſatis eſt, ut id Deo reddat, quod abſtulerat per peccatum: atqui purus homo per actum perfectæ charitatis reſtituiſſet Deo quod ab ipſo per peccatum abſtulerat; reſtituiſſet nimirùm per actum charitatis ſuper omnia, reſtituiſſet (inquam) Deo rationem ultimi finis, quam in quantùm ipſo fuerat, Deo per peccatum ſuum abſtulerat.

Reſp. ad 1. neg. ant. Ad 2. neg. maj. Ratio eſt, quia licèt redditio rei ablatæ ſufficiat ad reſtitutionem, ſatis tamen non eſt ad condignam ſatisfactionem, ut videre eſt in homine plebejo, quem ſanè nemo dixerit tunc condignè reſarcire injuriam illatam Principi, cum ab illo poſteà veniam deprecatur, illique reverentiam exhibet.

Objicies 2. Patres ſæpiùs aſſerunt, mortem Chriſti non fuiſſe neceſſariam ad condignam pro peccatis ſatisfactionem : ergo nec Incarnationem.

Reſp. conc. ant. neg. conſeq. Ratio eſt, quia opera Chriſti, alia ab illius morte, fuerunt (ut jam obſervatum eſt) pretii infiniti, quippè quæ à perſonâ infinitæ ſanctitatis proceſſerint : unde eorum meritum fuit æquale gravitati injuriæ quâ creatura per peccatum creatorem affecit : Hincque ſequitur, mortem non fuiſſe neceſſariam, niſi quia Chriſtus alia ſua opera ad completam hominis redemptionem non ordinavit.

Objicies 3. Purus homo ſanctus, adjutus gratiâ actuali, poteſt de condigno mereri vitam æternam, ut docet Concilium Tridentinum : ergo poteſt quoque pro ſuo peccato ſatisfacere.

Reſp. conc. ant. neg. conſeq. Ratio diſparitatis eſt, quia in merito non attenditur dignitas perſonæ merentis, ſed tantùm dignitas operis quod exercetur : èccontra verò in ſatisfactione præcipuè conſideratur dignitas perſonæ ſatisfacientis, quia ſatisfactio eſt actus quo quis ſeipſum alteri ſubjicit : ergo dignior eſt ſatisfactio, quò perſona quæ ſe ſubjicit, dignior eſt ac præſtantior.

Objicies 4. Homo juſtificatus poteſt per auxilium gratiæ actualis de condigno ſatisfacere pro pœnâ temporali, quæ debetur illius peccato jam quoad culpam dimiſſo : ergo à pari poteſt pro culpâ ipsâ ſatisfacere.

Reſp. conc. ant. neg. conſeq. Ratio eſt, quia ſatisfactio pro pœnâ temporali fit quidem ab homine puro, ſed ex præſuppoſitis meritis Incarnationis: *Neque verò* (verba ſunt Cnncilii Tridentini ſeſſ. 14. cap. 8.) *ita noſtra eſt ſatisfactio hæc, quam pro peccatis noſtris exſolvimus, ut non ſit per Chriſtum Ieſum .... Omnis gloriatio noſtra in Chriſto eſt; in quo vivimus, in quo meremur, in*

quo

quo ſatisfacimus, facientes fructus dignos pœnitentiæ, qui ex illo vim habent, ab illo offeruntur Patri, & per illum acceptantur à Patre. Econtrà ſatisfactio pro culpa, in ſuppoſitione de quâ agitur, fieret independenter à meritis perſonæ infinitæ; ac proindè non eſſet æquivalens injuriæ quæ Deo per peccatum, ſive mortale, ſive veniale, illata fuiſſet.

Quæ hucuſque dicta ſunt, confirmantur ex Patribus. Baſilius in hæc Pſal. 47. verba: *Frater non redimit, redimet homo,* ſic loquitur: *Non homo nudus, ſed homo Deus Ieſus Chriſtus, quia nullus alius poterat offerre condignum pretium.* Baſilio ſubſcribit Auguſtinus: *Neque* (inquit Enchiridii cap. 105.) *per ipſum liberaremur unum mediatorem Dei & hominum Ieſum Chriſtum, niſi eſſet & Deus.* Eòdem ſpectant hæc Leonis Magni Serm. 11. de Nativit. Domini: *Niſi eſſet verus Deus, non afferret remedium: niſi eſſet verus homo, non præberet exemplum.*

QUÆSTIO II.

Vtrum Incarnatio neceſſaria fuerit neceſſitate latè ſumpta.

Not. 1. Neceſſitas latè ſumpta, eſt (ut ſuperiùs obſervatum eſt) idem cum convenientiâ: unde in eo ſenſu, neceſſarium & conveniens ſunt unum & idem.

Not. 2. Convenientia Incarnationis conſiderari poteſt vel reſpectu hominis redimendi, vel reſpectu Dei redimentis: unde neceſſe eſt, ut hìc quæramus 1. Utrum Incarnatio fuerit medium conveniens ad hominem redimendum; 2. Utrum ex parte Dei conveniens fuerit, ipſum incarnari.

Caput Primum.

Vtrum incarnatio fuerit conveniens ad hominem redimendum.

Conclusio. Incarnatio fuit medium maximè conveniens ad generis humani redemptionem.

Probatur 1. Maximè fuit conveniens, ut homo ex perfectâ juſtitiâ redimeretur; ea nimirùm redimendi ratio longè dignior eſt redemptione quę per nudam peccati dimiſſionem fieret: atqui (ut jam dictum eſt ſuperiùs) ſola Incarnatio efficere potuit, ut homo ex perfectâ juſtitiâ redimeretur; ipſa enim eſt, quæ efficit, ut tum ex parte redimentis, tum ex parte pretii ad redemptionem exhibiti, tantæ dignitatis, tantique valoris fuerit redemptio, quantæ gravitatis fuit offenſa, cujus homo ſe reum conſtituerat. Ex eo principio, quòd Verbum Incarnatum condignè, ſeu ex perfectâ juſtitiâ, redemerit hominem, S. Athanaſius concluſit olim adversùs Arianos, Verbum non eſſe creaturam, ſed Deum: *Neque enim* (ait Orat. 2.) *rerum conditarum natura, digna erat aut idonea ad id negotium; cum & Angeli prævaricati eſſent, & homines inobedientes fuiſſent. Ideò opus erat ipſo Deo. Verbum autem eſt Deus, ut eos qui ſub maledictione erant, aſſereret. Si igitur ex non entibus extitiſſet, Chriſtus eſſe non potuiſſet, utpotè unus è vulgo rerum, ac participator cum cæteris futurus.*

Dices, Deum per redemptionem merè gratuitam, ſeu, quæ non fieret ex juſtitiâ, magis liberalem ſeſe præbiturum fuiſſe, proindèque perfectior fuiſſet ille redimendi modus.

Sed illud effugium facilè præcluditur. Nam juſtitia quæ in redemptione hominis elucet, nullum, dicente Scripturâ, infert miſericordiæ detrimentum: *Miſericordia & veritas obviaverunt ſibi,*

ſibi, juſtitia & pax oſculatæ ſunt. Ratio eſt, quia per juſtitiam quam Deus Pater exercuit in Filium, ſeſe in genus humanum maximè miſericordem præbuit: ideò enim ſæviit in Chriſtum, quòd homini parcere ſtatuiſſet.

Probatur 2. Per peccatum, duo hæc præcipua mala homines contraxerant, cœcitatem ex parte intellectûs, & propenſionem ad bonum commutabile ex parte voluntatis: Sed utrique illi malo depellendo Incarnatio maximè fuit conveniens; nempè per Incarnationem Veritas ipſa, Deus Verbum, ſub humanitatis nube noſtros veluti ob oculos poſita eſt; ac proindè per eam conſultum eſt ignorantiæ, quâ laborabat intellectus. Per Incarnationem incommutabile bonum, Deus ipſe, ad nos acceſſit, cum ne ad illud voluntas progrederetur, contracta per peccatum infirmitas impediret.

Dices, Deum potuiſſe ſine Incarnationis beneficio, hominem & docere & à creaturis revocare: unde conſequi videtur, Incarnationem homini ſanando neceſſariam non fuiſſe.

Verùm nulliùs eſt ponderis ea reſponſio. Nam, quamvis ad docendum hominem, & ad eum à creaturis revocandum, ſimpliciter & abſolutè Incarnatio neceſſaria non fuerit, ut rectè probat argumentum; aptiſſima tamen fuit, ut homo modo ſuæ naturæ convenienti ſanaretur: Scilicet homo ejus eſt ſortis, ut ad cœleſtia nonniſi per ſenſibilia progrediatur: Unde Deus Patriarchis, quos edocturus erat, videndum olim ſe præbuit in humanâ ſpecie, ſeſe veluti ſubjecit Judæorum oculis, cum legem conſcripſit. Divinitas (aiunt Patres) eſt quidem hominis cibus, ſed ubi humanitatis lacte temperata fuerit.

Probatur 3. Hominibus redimendis conveniebat Magiſter, qui ſimul foret Deus & homo; ſiquidem opus erat magiſtro, qui mortalibus perſuaderet, beatitudinem non eſſe poſitam in ſen-

ſuum illecebris, ut putarant Epicurei; non in fruitione propriæ mentis, ſeu in ſuperbâ mentis virtute, ut Stoici ſomniarunt; ſed èontra poſitam eſſe in contemplatione veritatis incommutabilis. Opus erat Magiſtro, qui non ſolùm verbis, ſed etiam exemplo præiret; præceptis quippè premitur libertas, ſed exemplis juvatur: atqui utrumque illud munus non potuiſſet obire qui ſimul non fuiſſet Deus & homo; jam enim (ut ſuperiùs obſervatum eſt) inanis ac irritus fuerat conatus Philoſophorum, præſertim Platonicorum, qui id & arte, & ingenii acumine tentaverant: at Deus homo non habetur, niſi per Incarnationem: ergo, &c.

Probatur 4. Ut homo repararetur, opus ei fuit auxilio, quo determinaretur ad fugiendum malum, & ad proſequendum bonum; inutile nimirum eſt (ajunt Patres) magiſterium veritatis, niſi adſit auxilium charitatis: atqui Incarnatio maximè fuit conveniens ad ſufficiendum auxilium ejuſmodi: Nam 1. Incarnatio ipſa exemplar eſt perfectiſſimum divinæ gratiæ: quippè quòd ex parte hominum, nulla merita bona, ſed ècontra multa merita mala eam præceſſerint. 2. Per Incarnationem juſtitia, ſeu ſanctitas, inexpugnabiliter humanæ naturæ implicatur: id autem videbatur neceſſarium, ne tota humana natura, ut olim in primis parentibus contigit, à ſanctitate deinceps excideret.

Caput II.

Vtrum Incarnatio Deo redimenti conveniens fuerit.

Not. ID Deo redimenti conveniens eſt, per quod apud homines præcipua illius attributa manifeſtantur; neque enim alio modo quæ extrinſeca ſunt, ut eſt Incarnatio, Deo poſſunt eſſe convenientia. Hìc igitur quærendum eſt,

eſt, utrum Dei attributa per Incarnationem manifeſtentur: De omnibus autem attributis non agemus, ſed tantùm de Bonitate, Potentiâ, Sapientiâ & Juſtitiâ diſſeremus.

Conclusio i. In Incarnatione multùm elucet Dei Bonitas.

Probatur 1. Primum bonitatis, ſeu amoris ſignum in ſuperiore, reſpectu inferioris, eſt ſui conſpectûs objecto amato copiam facere: atqui per Incarnationem Deus ſui conſpectus copiam hominibus fecit, & in hoc ardentiſſimis eorum votis fecit ſatis: quantùm enim id Moyſes, aliique pii quondam peroptarint, Scripturis docemur. 2. Bonitatis eſt extrema copulare, ſummam amantis majeſtatem inclinare, ut cum perſonâ dilectâ colloqui & permanere poſſit: Id verò per Incarnationem præſtitum eſt; nimirum Deus per Incarnationem ſeſe ad ipſam ſervi conditionem depreſſit, ut ſervum ad Deum uſque eveheret. 3. Amantis eſt opem ferre amico laboranti, etiamſi furioſus ſit ac amens: atqui Deus per Incarnationem eâ charitatis lege perfunctus eſt: Cum enim adhuc inimici eſſemus, ipſe prior dilexit nos, & proprium Filium pro nobis tradidit. 4. Quò quis magis effuſus eſt in beneficia, eò magis eſt bonus; bonitas enim eſt ſui diffuſiva: atqui Deus maximum beneficium nobis per Incarnationem contulit; ſcilicet nec ſe ipſum humiliùs deprimere, nec nos altiùs extollere potuit; per eam non hominem homini, ſed creaturæ creatorem reddidit.

Objicies cum Socinianis. Primò, Si Deus Deum homini dederit, prodigalitatis argui debet, non autem ex liberalitate, ſeu amore ordinato commendari; ſiquidem prodigalitatis eſt, rem quæ ſuprà omne pretium eſt, profundere pro vili ac miſero peccatore, præſertim cum alioquin, ſeu aliâ viâ, ſervus redimi potuerit. 2. Deo indignum eſt tantùm ſe deprimere, quantùm ſe per Incarnationem depreſſiſſet in eorum

ſententiâ qui ſunt ex Communione Romanâ: ergo, &c.

Reſp. ad 1. neg. ant. Ratio eſt, quia amor non neceſſaria tantùm elargitur, ſed quæ etiam minimè neceſſaria ſunt; amor non expletur, niſi cum amantem dedit amato: id innuit Scriptura, cum ait, *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium ſuum Unigenitum daret.* Reſp. ad 2. neg. ant. Scilicet nihil indignum eſt Deo, quàm vitium: ergo Verbi per Incarnationem exinanitio, Deum minimè dedecet.

CONCLUSIO 2. Dei Sapientia per Incarnationem maximè commendatur.

Probatur. Primò, ſummæ ſapientiæ eſt, hominis ſapientiam ſtultitiâ ſuperare, ſeu medio quod hominibus ſtultum videtur: Sed Deus id præſtitit per Incarnationem. 2. Sapientiæ eſt contraria contrariis curare: atqui Deus per Incarnationem contraria curavit contrariis, ſuperbiam humilitate, voluptatis amorem doloris amore, divitiarum deſiderium paupertatis exercitio, & ita de cæteris. 3. Deus in Incarnatione, maximâ œnonomiâ uſus eſt, homines veluti infantes deditos puerilibus ludis, humanitatis lacte pavit, ut Divinitatis cibo paſceret.

CONCLUSIO 3. Dei omnipotentia maximè claruit in Incarnatione.

Probatur. Primò, in hominis creatione enituit maximè Dei omnipotentia: ergo & in illius per Incarnationem reparatione: Siquidem eadem vis, ars eadem, requiruntur ad refingendum opus, quàm quæ ad illud primò faciendum neceſſariæ fuerant. 2. Dici poteſt, vero aliquo ſenſu majori virtute opus fuiſſe Deo ad reparandum hominem, quàm ad ipſum creandum: Hìc enim ludus, (ut utamur Scripturæ verbis) illic verò labor maximus. 3. In Incarnatione Verbi fit unio plurium in ſpeciem impoſſibilium, ut cuilibet meditanti patebit: Sed in illâ unione maxima elucet potentia: ergo, &c.

Obji-

Objicies. Primò, Deus per Incarnationem factus eſt impotens & debilis; ſcilicet, excepto peccato, omnes hominis miſerias contraxit: at omnipotentiæ non eſt redigi ad impotentiam & debilitatem. 2. Deus per Incarnationem ſibi viam ad mortem aperuit: ſed infirmitatis eſt mori: ergo & incarnari.

Reſp. ad 1. neg. min. Ratio eſt, quia maximâ opus fuit potentiâ, ut ipſa omnipotentia fieret infirmitas: ad hoc enim oportuit, ut Deus ipſe in ſe ipſum & contra propriam naturam egerit, ut debilis ac infirmus fieret. Tantùm abeſt igitur, ut Dei omnipotentia per redactionem ad infirmitatis ſtatum deprimatur, quin potiùs quàm maximè commendetur. Reſp. ad 2. infirmitatem non eſſe, pati mortem, per quam inſenſiſſimus & fortiſſimus hoſtis ſuperetur, ut reverà per Chriſti mortem in diabolo ſuperatus eſt: præſertim ſi is qui mortem patitur, eâ deinceps ſe per reſurrectionem liberet.

Conclusio 4. Divina juſtitia reſpectu Dei Patris maximè enituit in Incarnatione.

Probatur. Juſtitia maximè enituit reſpectu illiûs, cui par debito pretium exhibitum eſt: atqui Deo Patri par debito, ſeu peccato, pretium exhibitum eſt; infinita nimirum Verbi incarnati ſanctitas pro infinitâ peccati malitiâ: ea verò ſanctitas oblata eſt à perſonâ, quæ non minoris eſt dignitatis, quàm perſona cui exhibita eſt: ergo, &c.

Objicies 1. Ibi juſtitia locum non habuit, ubi innocens deſtinatus fuit ad ſupplicium; repugnat enim juſtitiæ legibus, ut innocens plectatur: *Sub Deo juſto* (ait Auguſtinus) *nemo miſer, niſi mereatur*: atqui in Incarnatione innocens deſtinatus fuit ad ſupplicium, Chriſtum dico, qui in primo ſui conceptionis inſtanti ſic Patrem allocutus eſt, Pſal. 39. *Sacrificium & oblationem noluiſti, aures autem perfeciſti mihi. Holocauſtum*

& pro peccato non poſtulaſti, tunc dixi, Ecce venio.

Reſp. 1. diſt. maj. Si ſupplicium illud habeat rationem pœnæ, tranſeat maj. ſic enim acceptum, videtur eſſe correlativum ad demeritum: ſi habeat rationem ſatisfactionis, neg. maj. in eo nimirùm caſu ſupplicium non arguit demeritum in patiente, ſed eximiam charitatem. Reſp. 2. datâ majore propoſitione, diſt. min. Atqui in Incarnatione innocens deſtinatus fuit ad ſupplicium, & ille innocens in ſe ſuſceperat hominis rei demeritum, conc. min. & in ſe non ſuſceperat hominis demeritum, neg. min. Chriſtus non habuit propria demerita, fuit enim impeccabilis ab intrinſeco, ſed aliena peccata in ſe voluntariè ſuſceperat; unde Deus Pater pœnâ alieno peccato debitâ meritò in eum ſævìit.

Objicies 2. Læditur juſtitia, quoties ad finem conſequendum eligitur medium iniquum: neque enim patiuntur juſtitiæ leges alicujus jus lædi, ut alterius jus ſervetur illæſum: atqui per Incarnationis decretum, læſum eſt alicujus jus, ut alterius ſervaretur illæſum; nam ut Deus hominum ſaluti conſuleret, prædefiniit medium maximè injuſtum, quippè prædefiniit crucifixionem Chriſti, quæ quidem ſcelus fuit graviſſimum: ergo, &c.

Reſp. ad 1. conc. maj. neg. min. Ad 2. diſt. maj. prædefiniit crucifixionem Chriſti, permittendo, conc. maj. impellendo, neg. maj. Unde licèt mors Chriſti iniqua fuerit, tum ex parte Judæ, qui ſuum Dominum prodidit, tum ex parte Judæorum, qui eam à Pilato petierunt, tum ex parte Pilati, qui eam decrevit, tum denique ex parte militum, à quibus peracta eſt: tamen æquiſſima fuit ex parte Chriſti qui eam pertulit, nec non ex parte Dei Patris, qui eam permiſit, & permiſſam, ſapienter ordinavit ad hominis ſalutem. *Potuit* (inquit Bernardus Epiſt. 199.) *in uno eodemque facto diſplicere iniquitas malignan-*

gnantium, & placere pietas patientis.... nec peccato ſive peccantibus adſcribitur hæc victoria, ſed: bene utenti peccato, & peccatores fortiter perſerenti, & convertenti in uſum pietatis, quidquid in ipſum auſa eſt crudelitas impiorum.

Conclusio 5. In Incarnatione enituit juſtitia etiam reſpectu diaboli.

Probatur. Reſpectu illius enituit juſtitia, qui non poteſtate, ſed lege juſtitiæ victus eſt: atqui in Incarnatione diabolus non poteſtate, ſed lege juſtitiæ ſuperatus eſt; nempè *Vnicus Dei Filius* (inquit Auguſtinus lib. 3. de lib. arbitr. c. 10.) *diabolum..... homini ſubjugavit, nihil ei extorquens violento dominatu, ſed ſuperans eum lege juſtitiæ:* hoc eſt, Dei Filius non ex potentiæ, ſed juſtitiæ legibus, diabolum ſuperavit, ut ipſemet ait Auguſtinus lib. 13. de Trinit. cap. 13. *Non autem* (ait) *diabolus potentia Dei, ſed juſtitia ſuperandus fuit.*

Confirmatur 1. Ille lege juſtitiæ ſuperatus eſt, qui poſt Incarnationem & Chriſti mortem meritò excidit ex jure, quo æquiſſimè fruebatur in totum genus humanum: atqui diabolus per Incarnationem & per Chriſti mortem meritò excidit ex illo jure. Nam 1. diabolus transgreſſus eſt limites poteſtatis, quam illi Deus Pater conceſſerat; nempè cùm in ſolos aut originalis aut actualis peccati reos ſævire permiſſus fuiſſet, ſævit in innocentem, Chriſtum dico, quem per Judæos affixit cruci: Atqui meritò is exuitur poteſtate ſibi conceſsâ, qui in re omnium graviſſimâ limites ſibi præſcriptos tranſgreditur: *Per injuſtitiam plus petendi* (ait Leo Magnus Serm. 2. in Nativit. Domini) *totius debiti ſumma vacuatur.*

Confirmatur 2. Ille meritò excidit ex ſuo jure, qui victus eſt in carne, quam ipſe vicerat in Adamo: ſiquidem conqueri non debet de divinâ poteſtate, cum quo certamen redintegravit natura, quam ſibi olim ſubjeciſſet: Sed diabolus, in

Chriſto per eandem carnem, quam in Adamo vicerat, ſuperatus eſt: ergo meritò excidit ex jure, quo in humanum genus æquiſſimè fruebatur.

Objicies 1. Ibi locum non habet juſtitia, ubi fraus & dolus reperiuntur: atqui in certamine quod Chriſtus iniit cum diabolo, fraus & dolus reperiuntur; ſiquidem Chriſtus diabolo objecit carnem in quam ſæviret, ſed abſcondit divinitatem quæ diabolum perimeret: *Dum in illo* (inquit Gregorius Magnus lib. 33. Moralium, c. 7.) *appetit eſcam corporis, transfixus eſt aculeo divinitatis.*

Reſp. diſt. min. In certamine quod Chriſtus iniit cum diabolo, fraus pia, & dolus juſtus reperiuntur, conc. min. fraus impia & dolus injuſtus, neg. min. Victoria per iniquam fraudem parta, cujuſmodi fuit ea quâ diabolus in primos parentes uſus eſt, poteſt abſque injuſtitiâ auferri per aliam piam ac ſalutiferam, ſi tamen ita loqui liceat, fraudem; cujuſmodi haud dubiè fuit ea quam Chriſtus adversùs diabolum adhibuit.

Objicies 2. Ut juſtitia quæ in hominis per Incarnationem redemptione enituit, locum habuerit etiam reſpectu diaboli, neceſſe eſt, diabolum ante Incarnationem æquum jus habuiſſe in homines; neque enim juſtitia dicitur ſervari reſpectu illiûs qui non juſtè rem aliquam detinet: atqui diabolus, antequam Verbum incarnaretur, nullum jus, ſaltem quod eſſet æquum, habebat in homines qui ex Adamo geniti fuerant: ſiquidem vel habuiſſet jus illud ex furto, quo ſibi hominem rapuerat, vel ex homine qui ſe ipſum liberè diabolo tradidiſſet: ſed neutrum dici poteſt. Non primum, cùm furi in rem ablatam nullum omninò jus acquiratur. Nec etiam ſecundùm: neque enim mancipium, ut eſt homo reſpectu Dei, poteſt ſe ipſum alteri domino tradere: ergo, &c.

Con-

Confirmatur argumentum ex Anſelmo, qui lib. 2. *Cur Deus homo*, cap. 7. ſic loquitur: *Illud quod dicere ſolemus, Deum ſcilicet debuiſſe prius per juſtitiam contra diabolum agere, ut liberaret hominem, quàm per fortitudinem, non video, quam vim habeat. Nam ſi ipſe diabolus, aut homo ſuus eſſet, aut alterius quàm Dei, aut in alia quàm Dei poteſtate maneret, forſitan hoc rectè diceretur*: ergo, &c.

Reſp. ad 1. neg. min. Nam doctrina, quâ jus de quo eſt quæſtio, aſſeritur diabolo, nititur 1. Scripturis: eò nimirùm tendit, quod affirmat Apoſtolus, Chriſtum condonaſſe nobis omnia delicta, deleto quod adversùs nos erat, chirographo decreti, & illud ſuſtuliſſe è medio affixum cruci; expoliaſſe Principatus & Poteſtates de illis per ſemetipſum triumphando. Eòdem etiam tendunt loca, in quibus diabolus dicitur princeps mundi hujus, tenebrarum harum, peccantium omnium: nec enim eſt princeps omnium peccantium, tantùm ratione temporis aut gravitatis quæ in illius rebellione continetur, ſed etiam ratione perſuaſionis & influxûs. Nititur 2. unanimi Patrum conſenſu: nempè Auguſtinus lib. 3. de libero arbitrio, capite 10. ſcribit, dæmonem *jure æquiſſimo* totum ſibi genus humanum vindicaſſe per victoriam quam in primis parentibus ex eo retulerat. Leo Magnus ait diabolum *non indebito dominatu* impiis omnibus præeſſe. Bernardus epiſt. 190. ſic in unum colligit Patrum doctrinam: *Sciendum eſt, quod omnes doctores noſtri poſt Apoſtolos in hoc conveniunt, quòd diabolus dominium & poteſtatem habebat ſuper hominem, & jure eum poſſidebat; ideò ſcilicet quòd homo ex libertate arbitrii quam habebat, ſpontè diabolo conſenſit. Ajunt namque, quòd ſi quis aliquem vicerit, victus jure victoris ſervus conſtituitur*. Idem S. Doctor ſcribit, aliud Abaelardo viſum fuiſſe etiamſi fateretur, Patres in oppoſitâ fuiſſe ſententiâ: *Sed ùt mihi videtur* (inquit Abaelardus ipſe

apud

apud Bernardum ep. 190.) *nec diabolus unquam jus aliquod in homine habuit, niſi fortè, Deo permittente, ut carcerarius; nec Filius Dei, ut hominem liberaret, carnem aſſumpſit*. Quæ quidem verba ubi Bernardus retulit, ſic exclamat: *Quid in his verbis intolerabilius judicem, blaſphemiam, an arrogantiam? Quid damnabilius, temeritatem, an impietatem?*

Ad primam argumenti probationem, diſt. ant. Furto jus non acquiritur in rem aliquam, invito legitimo rei domino, conc. ant. non invito legitimo rei domino, neg. ant. Deus ad quem tanquam ad legitimum dominum quælibet creatura pertinet, hominem lapſum diaboli dominio dimiſit, vel in pœnam defectionis, vel ut turpem illam ſervitutem expertus, priori tandem aſpiraret.

Ad tertiam probationem, negandum eſt ant. Ratio eſt, quia creatura mente prædita, aliquâ ratione à Deo ipſo emancipata fuit, ſeu facta proprii juris, cùm accepit liberum arbitrium, quo vel malum, vel bonum eligeret; proindeque ſe ipſam, Deo non contradicente, diabolo mancipare potuit.

Ad confirmationem ex Anſelmo petitam, reſpondendum eſt cum diſtinctione: Anſelmus docuit, diabolum *juſtè* non poſſidere hominem quem ſuperavit, ſumendo vocem illa *juſtè* in ordine ad dæmonis voluntatem, conc. ant. in ordine ad poteſtatem, neg. ant. Hoc eſt, Anſelmus voluit jus diabolo ex victoriâ partum, licèt in ſe, propter hominis in Deum rebellionem, juſtum, injuſtâ tamen voluntate ab eo poſſideri: unde cùm ait poſteà, diabolum non potuiſſe Dei dominio hominem ſubtrahere, loquitur de poteſtate quæ per juſtam voluntatem acquiſita ſit: *Quamvis homo* (ait Anſelmus lib. 2. cap. 7.) *juſtè à diabolo torqueretur, ille tamen eum injuſtè torquebat. Homo namque meruerat, ut puniretur; nec ab ullo convenientiùs quàm ab illo cui conſenſerat, ut peccaret: Diaboli verò meritum nullum erat ut puniret: imò hoc tantò faciebat injuſtiùs, quantò non ad hoc amore juſtitiæ*

tra-

trahebatur, ſed inſtinctu malitiæ impellebatur. Addi poteſt, diabolum cùm ſibi ſubjecit hominem, ipſum abſoluto Dei dominio non ſubtraxiſſe, cum & ipſe diabolus creatoris dominio neceſſariò ſubjectus ſit: unde quod Anſelmus ſcribit hominem etiam lapſum remanere ſub Dei dominio, non impedit, quin & ipſiûs dæmonis poteſtati ſubjectus ſit. Eum explicandi modum tradidit ante Anſelmum, Auguſtinus lib.13.de Trin. c.12. ubi ſic loquitur: *Modus autem quo traditus eſt homo in diaboli poteſtatem, non ita debet intelligi, tanquam hoc Deus fecerit aut fieri juſſerit, ſed quòd tantùm permiſerit, juſtè tamen. Illo enim deſerente peccantem, peccati author illico invaſit.... Nec hominem à lege ſuæ poteſtatis emiſit, quando in diaboli poteſtate eſſe permiſit, quia nec ipſe diabolus à poteſtate eſſe permiſit, quia nec ipſe diabolus à poteſtate omnipotentis alienus eſt*. Vide de Incarnationis neceſſitate, de qua in hâc diſſertatione tertiâ diſputavimus, S. Thomam 3.p. q.1. art.2. Thomaſſinum noſtrum Theologicorum Dogmatum de Incarnatione Verbi lib.1. cap.3.

DISSERTATIO QUARTA.

De Motivo Incarnationis.

Not. MOtivum eſt id, quod operantem movet ad agendum. Operans autem movetur vel à clientum meritis, vel à fine quem ſibi proponit. Igitur ut adæquatum Incarnationis motivum explicetur, agendum eſt 1. de causâ meritoriâ Incarnationis; 2. de illius causâ finali: ſeu quærendum eſt, an aliquà merita Incarnationem præceſſerint, & ob quem finem Verbum carnem induerit.

QUAE-

Quæstio Prima.

De cauſa meritoria Incarnationis.

Not. 1. MEritum dividitur in meritum de condigno, & in meritum de congruo. Prius, eſt illud, cui ſtricto jure merces debetur, ita ut ſine injuſtitiâ negari non poſſit: alterum eſt illud cui præmium conceditur quidem, ſed ita, ut abſolutè negari poſſit, & etiam actu aliquando negetur. Juſti de condigno (ut ſuo loco dicetur) merentur augmentum gratiæ ſanctificantis, & vitam æternam; de congruo verò res alias, auxilia actualia quibus ad ſuperandas tentationes indigent.

Not. 2. Incarnatio duobus modis poteſt conſiderari, nimirùm ſecundùm ſubſtantiam, & ſecundùm varias illiûs circumſtantias. Priore modo conſiderata, dicit hypoſtaticam Verbi cum humanâ naturâ unionem; poſteriore verò, dicit locum, tempus, parentes ex quibus Chriſtus prodiit.

Not. 3. Ii, quorum meritis fingi poteſt Incarnationem fuiſſe conceſſam, ſunt humanitas Chriſti, veteres Patriarchæ, beatiſſima Virgo Maria. Quærendum eſt igitur 1. utrum humanitas Chriſti meruerit, ſive de condigno, ſive de congruo, ſuam cum Verbo hypoſtaticam unionem: 2. an veteres Patriarchæ meruerint Incarnationem ſumptam ſecundùm ſubſtantiam, an verò ſecundùm circumſtantias tantùm: 3. utrum beatiſſima Virgo aliquo modo meruerit eſſe Chriſti mater,

Caput Primum.

Utrum humanitas Chriſti, Incarnationem meruerit.

Concl. I. Humanitas Chriſti nec de condigno, nec de congruo meruit hypoſtaticam cum Verbo unionem.

Probatur. Ut humanitas Chriſti, ſive de condigno, ſive de congruo, meruerit hypoſtaticam cum Verbo unionem, neceſſe fuit, ut aliquando extiterit ante illam unionem; nempè cauſa debet eſſe prior effectu: atqui humanitas Chriſti nuſquam fuit ante hypoſtaticam cum Verbo unionem; ſiquidem in primo inſtanti ſuæ conceptionis unita fuit cum Verbo, ut docet fides adversùs Photinum & Neſtorium: ergo, &c.

Quæres 1. Utrum humanitas Chriſti, non quidem in inſtanti reali temporis, ſed ſaltem in inſtanti naturæ in quo poteſt conſiderari ſine unione, aliquo modo unionem hypoſtaticam mereri potuerit.

Reſp. negativè. Ratio eſt, quia in eo inſtanti naturæ, humanitas Chriſti concipitur cum finitis tantùm gratiæ donis, ut ſunt ſanctitas, & auxilia actualia, à Deo creatore (ut ſupponitur) conceſſa: atqui humanitas Chriſti cum donis finitis concepta, nullo modo mereri potuit hypoſtaticam unionem cum Verbo; illa enim nullam habent proportionem cum iſtâ: ſcilicet unio cum Verbo eſt ſubſtantialis & infinita gratia,ècontra dona illa, quantumcumque perfecta ſuppponantur, ſunt gratiæ finitæ & accidentales.

Quæres 2. Utrum humanitas Chriſti potuerit mereri Incarnationem meritis ipsâ Incarnatione poſterioribus; hoc eſt, meritis quæ Deus prævidit habenda ab humanitate poſt hypoſtaticam unionem cum Verbo.

Reſp.

Reſp. negativè. Ratio eſt, quia merita quæ neceſſariò ſupponunt exiſtentiam Incarnationis, non poſſunt eſſe meritoria exiſtentiæ Incarnationis, alioquin enim effectus præcederet cauſam; quod quidem, etiam ſecundùm noſtrum concipiendi modum, repugnat: atqui merita quæ natura habitura erat poſt unionem, neceſſariò (ut patet) ipſam unionem ſupponunt: ergo, &c.

Objicies 1. Scriptura ſic loquitur Apocalypſeos cap. 5. *Dignus eſt agnus accipere virtutem & divinitatem*. Eo autem in loco humanitas conſideratur ſine unione cum Verbo, quippè quæ concipiatur quaſi potens ad eam recipiendam: atqui ſic conſiderata, dicitur mereri unionem, ſeu divinitatem: ergo, &c.

Reſp. ad 1. neg. maj. Ad 2. diſt. ant. In illo loco conſideratur quaſi potens ad recipiendam divinitatem, quoad manifeſtationem, conc. ant. quoad illius ſubſtantiam, neg. ant. Hoc eſt eo in loco dicitur Chriſtum per paſſionem ſuam meritum fuiſſe, ut in reſurrectione divinitas illius certa apud homines fieret. Confirmatur reſponſio ex eo quòd ferat Scripturarum uſus, ut res fieri dicantur, cùm hominibus de novo apparere incipiunt, ut patet in his apud Lucam verbis: *Creſcebat* (Chriſtus) *ſapientia & ætate coram Deo & hominibus*.

Objicies 2. Pſalmo 44. hæc de Chriſti humanitate prænuntiantur: *Dilexiſti juſtitiam & odiſti iniquitatem, propterea unxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ præ conſortibus tuis*. Unde ſic arguitur: Unctio de quâ ſanctus Pſaltes loquitur, eſt, ſecundùm Patres, unio hypoſtatica: atqui ejuſmodi unio tribuitur meritis; ſunt enim (ut patet ex hâc voce cauſali *Propterea*) cauſa unionis: Ea verò merita tribui non poſſunt humanitati conceptæ cum unione: ergo illi conveniunt conceptæ, in inſtanti ſaltem naturæ, ante illam unionem.

Reſp.

Reſp. 1. neg. maj. ſeu nego, unctionem de quâ ſanctus Pſaltes loquitur, eſſe unionem humanitatis cum Verbo. Scilicet à multis Patribus intelligitur de gloriâ quæ Chriſto in reſurrectione conceſſa eſt in mercedem amoris, quo, dum viveret, flagrarat in juſtitiam. Reſp. 2. conc.maj. neg. min. ſeu nego, in hâc voce, *Propterea*, unionem hypoſtaticam tribui meritis humanitatis Chriſti. Ratio eſt, quia vox *Propterea*, ſumitur pro causâ finali: hoc eſt dilectio juſtitiæ eſt finis ad quem unio Verbi cum humanitate facta fuit: unde ſenſus eſt: *Dilexiſti juſtitiam: nec mirum, ad hoc enim te Deus tuus unxerat*, hoc eſt, cum Verbo unierat.

Caput II.

Vtrum Patriarchæ meruerint Incarnationem.

Not. Incarnatio, ex obſervatis ſuperiùs, conſiderari poteſt vel ſecundùm ſubſtantiam vel ſecundùm circumſtantiam temporis, vel ſecundùm circumſtantiam parentum, ex quibus Chriſtus prodiit. Quærendum eſt igitur, utrum veteres Patriarchæ meruerint Incarnationem ſumptam ſecundùm aliquem ex iis modis.

Conclusio 1. Veteres Patriarchæ nullâ ratione, hoc eſt, nec de condigno, nec de congruo, meruerunt Incarnationem ſumptam ſecundùm ſubſtantiam.

Probatur. Veteres Patriarchæ nullâ ratione meruerunt id quod cuilibet merito præſupponitur: atqui Incarnatio ſumpta ſecundùm ſubſtantiam, hoc eſt, prout dicit hypoſtaticam humanæ naturæ cum Verbo unionem, præſupponitur cuilibet merito; nullum enim eſt (ut fides docet) in ſtatu naturæ lapſæ meritum, niſi ex meritis Dei incaanati: ergo in ratione cauſæ priùs eſt Deum incarnari, quàm hominem lapſum aliquid mereri;

ri; proindeque Incarnatio cuilibet merito præſupponitur.

Dices, hominis lapſi merita præſupponere quidem Chriſti merita in intentione divinâ, non autem in executione, hoc eſt, Incarnationem prædefinitam à Deo, præſupponi meritis hominum, non præſupponi verò, prout in executione peracta prævidetur.

Verùm falſa eſt illa reſponſio: ſiquidem Incarnatio non eſt principium meriti prout prædefinita, ſed prout prævidetur in executione peracta. Ratio eſt, quia Chriſtus non meruit ex eo quòd Deus Pater illius futuritionem ab æterno decreverit, ſed quòd reverà & actu inter homines, ſaltem in præviſione, vixerit.

Objicies 1. Id meruerunt Patriarchæ veteres quod putarunt ſe mereri poſſe; neque enim aliunde inſita fuit eis merendi opinio, quàm à Deo qui nec fallitur, nec fallere poteſt: atqui Patriarchæ veteres putarunt ſe mereri poſſe, ſaltem de congruo, Incarnationem, ſumptam etiam ſecundùm ſubſtantiam; id enim putarunt ſe poſſe mereri, quod enixiſſimè poſtularunt; ſtultè nimirum petitur, quod quis certò ſcit ſe conſequi non poſſe: ſed Patriarchæ veteres enixiſſimè poſtularunt Incarnationem: *Mitte* (inquiunt in Scripturis) *quem miſſurus es. Rorate cœli deſuper, & nubes pluant juſtum: aperiatur terra, & germinet Salvatorem.*

Reſp. ad 1. conc. maj. neg. min. Ad 2. diſting. min. Patriarchæ veteres poſtularunt Incarnationem ſumptam ſecundùm ſubſtantiam, poſtulatione impropriè dictâ, conc. min. propriè dictâ, nego min. Hoc eſt preces, quas antiqui circa Meſſiæ adventum fudiſſe leguntur, non aliud erant, quàm ſignum deſiderii quo in eum ardebant: ſicut cùm nos hanc orationem fundimus, *Adveniat regnum tuum*, non poſtulamus, ut extrema judicii dies abſolutè adveniat,

niat, ſed noſtra exprimimus vota in illam diem quâ Chriſti gloria cunctis hominibus innoteſcet.

Objicies 2. Sanctus Thomas in 3. Sent. quæſt. 3. art. 1. ſic loquitur: *Acceleratio Incarnationis potuit cadere ſub merito de condigno, Incarnatio autem ſub merito de congruo.* Sanctus Doctor iis verbis diſtinguit Incarnationem ſumptam ſecundùm ſubſtantiam, ab Incarnatione ſumptâ ſecundùm circumſtantiam temporis; hoc ſenſu ſumptam contendit cadere ſub meritum de condigno, ſumptam autem priore ſenſu docet cadere ſub meritum de congruo: ergo S. Thomæ perſuaſum fuit, veteres Patriarchas meruiſſe de congruo Incarnationem ſumptam ſecundùm ſubſtantiam.

Reſp. ita quidem, ut fert argumentum, ſenſiſſe Sanctum Thomam, dum in Sententias ſcriberet: verùm ab eâ opinione diſceſſit poſteà. Ratio eſt, quia in Summâ Theologicâ abſolutè ſcribit principium meriti ſub meritum non cadere, ſive ſit meritum de condigno, ſive meritum de congruo: ergo cenſuit, neminem potuiſſe mereri Incarnationem, cum in rei veritate, & in doctrinâ S. Doctoris, Incarnatio ſit principium cujuslibet meriti: *Secundò*, (inquit 3. part. quæſt. 2. art. 11. in Corp.) *quia gratia non poteſt cadere ſub merito, quia eſt merendi principium. Vnde multò minùs Incarnatio cadit ſub merito, quia eſt principium gratiæ, ſecundùm illud Ioannis* 1. Gratia & veritas per Jeſum Chriſtum facta eſt.

Nec obſtant hæc quæ ibidem ſcribit S. Doctor: *Ex congruo tamen meruerunt ſancti Patres Incarnationem*. Non obſtant (inquam) quia ſumit Incarnationem ſecundùm circumſtantiam temporis; alioquin ſibi ipſi contradiceret, cùm paulò ante docuerit Incarnationem eſſe principium cujuslibet meriti, ac proindè eam ſub meritum nullo modo cadere.

CON-

Conclusio 3. Veteres Patriarchæ meruerunt de congruo Incarnationem ſumptam ſecundùm circumſtantiam temporis, hoc eſt, meruerunt illiûs accelerationem.

Probatur. Primò, ita ſenſit Sanctus Thomas *Ex congruo tamen* (inquit) *meruerunt ſancti Patres Incarnationem, deſiderando & petendo: congruum enim erat, ut Deus exaudiret eos qui ei obediebant.* 2. Id meruerunt veteres Patriarchæ, quod non eſt primum principium meriti: atqui circumſtantia temporis ad Incarnationem comparata, ſeu ejus acceleratio, non eſt ejuſmodi; id enim privilegii debetur Incarnationi ſumptæ ſecundùm ſubſtantiam: nimirùm ex intuitu futuræ Incarnationis, abſtrahendo à tempore quo erat determinatè futura, Deus largiri potuit auxilia ad illius accelerationem de congruo promerendam neceſſaria: ergo, &c.

Conclusio 4. Patriarchæ non meruerunt, etiam de congruo, hanc Incarnationis circumſtantiam, quòd Chriſtus de eorum gente naſceretur.

Probatur. Id Patriarchæ non meruerunt, quod præſupponi debuit cuilibet illorum merito; neque enim effectus poteſt mereri ſui cauſam: atqui hæc circumſtantia, quòd Chriſtus de Patriarcharum gente naſceretur, præſupponi debuit cuilibet Patriarcharum merito; ſiquidem Chriſtus ut operans, ſaltem in Dei prævisione, præſupponi debuit cuilibet Patriarcharum merito: nempè Chriſtus non eſt principium meriti, niſi per opera quibus gratiam nobis promeritus eſt; ſed non poteſt præſupponi operans, etiam in Dei præviſione, niſi prout ex Patriarchis natus: nam non potuit prævideri ut operans, niſi priùs, ſecundùm noſtrum concipiendi modum, præviſus ſit ut exiſtens; non potuit verò prævideri ut exiſtens, niſi prout ex hâc matre, ex illis avis ac proavis genitus: ergo, &c.

Ob-

Objicies 1. Geneſeos 22. Meſſiæ promiſſio Abrahamo facta eſt in remunerationem ſingularis obedientiæ, quam in immolatione Iſaaci Deo exhibuerat: *Quia obediſti voci meæ, benedicentur in ſemine tuo omnes gentes*; eam nimirùm promiſſionem Paulus ad Galatas 3. de Chriſto exponit: *Abrahæ* (inquit) *dictæ ſunt promiſſiones, & ſemini ejus: non dicit, & ſeminibus, quaſi in multis, ſed quaſi in uno, & ſemini tuo, qui eſt Chriſtus*.

Reſp. diſt. ant. Meſſiæ jam ex Abrahamo futuri promiſſio facta eſt in remunerationem obedientiæ, conc. ant. Meſſiæ nondum ex Abrahamo futuri, neg. ant. Hoc eſt, Abrahamus ſuâ obedientiâ meruit, ut Deus Meſſiam ex illius ſtirpe jam futurum ex divino decreto, promiſerit, promiſſionemque ſuam juramento confirmaverit: *Nec etiam fuit* (inquit S. Thomas 1. 2. quæſt. 98. art. 4. in Corpore) *propter meritum ipſius Abrahæ, ut talis promiſſio ei fieret, ut ſcilicet Chriſtus ex ejus ſemine naſceretur; ſed ex gratuita Dei electione & vocatione. Vnde dicitur Iſaiæ 41. Quis ſuſcitavit ab oriente juſtum, vocavit enim, ut ſequeretur ſe? Sic ergo patet, quòd ex ſola gratuita electione Patres promiſſionem acceperint .... Si autem rurſus quæratur, quare hunc populum elegit, ut ex eo Chriſtus naſceretur, & non alium, conveniet reſponſio Auguſtini quam dicit ſuper Ioannem: Quare hunc trahat & illum non trahat, noli velle dijudicare, ſi non vis errare.*

Caput III.

Vtrum B. Virgo Maria meruerit Incarnationem.

Concl. Virgo Maria, nec de condigno, nec de congruo, meruit divinam maternitatem.

Probatur. Verbi incarnati merita, futura fuerunt, antequam Virgo Maria quidquam mereri poſſet: ergo futura erat ejuſdem Dei incarnati mater, antequam quidquam poſſet mereri; non enim realiter futurum fuit Verbum Incarnatum niſi ex hâc matre in particulari.

Confirmatur hoc argumentum omnibus rationibus, quæ pag. 110. in quartæ concluſionis confirmationem prolatæ ſunt.

Objicies. De B. Virgine Mariâ canit Eccleſia quòd Dominum omnium portare meruerit: ſed id non aliud eſt, quàm divinam maternitatem mereri: ergo, &c.

Reſp. diſt. maj. quòd Dominum portare meruerit metaphoricè, conc. maj. meruerit propriè, neg. maj. Metaphoricè meruit portare Dominum, quia eum conſecuta eſt ſanctitatis ac puritatis gradum, quo idonea, quantùm tamen id in creaturâ fieri poteſt, Chriſto concipiendo facta eſt.

Confirmatur ex S. Thomâ, qui 3. p. quæſt. 2. art. 11. ſic loquitur: *Ad tertium dicendum, quod B. Virgo dicitur meruiſſe portare Dominum omnium: non quia meruit ipſum incarnari; ſed quia meruit ex gratia ſibi data illum puritatis & ſanctitatis gradum, ut congruè poſſet eſſe mater Dei*. Confirmatur ex eo quòd gratia B. Virgini collata, data ſit ex illius in Dei matrem electione.

QUÆSTIO II.

De cauſa finali Incarnationis.

Not. QUæremus hìc 1. Utrum generis humani liberatio à peccato fuerit finis Incarnationis; 2. Utrum fuerit finis adæquatus: ita ut homine non peccante, Verbum non induturum

turum fuiſſet carnem; 3. An Incarnatio potiùs facta ſit propter peccatum originale, quàm propter actuale.

Caput Primum.

Vtrum Incarnatio facta ſit ad liberandum hominem à peccato.

Concl. Fide certum eſt, Incarnationem factam fuiſſe ad liberandum hominem à peccato.

Probatur. Id fide certum eſt, quod tum in Scripturâ, tum in Traditione expreſsè legitur: atqui in utroque illo ſacræ doctrinæ fonte expreſsè legitur, humani generis liberationem à peccato fuiſſe finem Incarnationis.

Et quidem 1. in Scripturâ: *Venit* (ait Chriſtus de ſe ipſo Matth. cap. 18. verſ. 12.) *Filius hominis ſalvare quod perierat*. Hæc etiam habet Paulus primæ ad Timoth. 1. *Fidelis ſermo & omni acceptione dignus, quia Chriſtus Ieſus venit in hunc mundum peccatores ſalvos facere*. Hæc iterum ad Rom. 8. *Nam quod impoſſibile erat legi in quo infirmabatur per carnem, Deus Filium ſuum mittens in ſimilitudinem carnis peccati, & de peccato damnavit peccatum in carne*. Primæ Joannis 2. *Ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris*.

Eòdem ſpectant & illæ parabolæ tum Paſtoris qui (ut habetur Matt. 18.) relictis nonaginta novem ovibus vadit ad recuperandam centeſimam quæ perierat; tum mulieris amiſſam drachmam ſolicitè requirentis; & tandem hæc primæ Joannis 3. *Ille* (Chriſtus) *apparuit, ut peccata noſtra tolleret .... In hoc apparuit Filius Dei ut diſſolvat opera diaboli*. Idem 2. legitur in Traditione: *Qui propter nos homines & propter noſtram ſalutem deſcendit, & incarnatus eſt, & homo factus eſt*: verba ſunt Concilii Nicæni I. &

 alio-

aliorum, in quibus poſteà editæ ſunt fidei formulæ. Athanaſius lib. de Incarnatione pag. 40. veteris editionis, ſic loquitur: *Noſtra cauſa occaſionem illi deſcendendi præbuit, & noſtra tranſgreſſio Verbi divini humanitatem elicuit: adeo ut ad nos veniret, & appareret inter homines Dominus. Illius enim incorporationi nos cauſam dedimus*. Huc etiam adduci poſſunt loca quæ tum ſecundo tum tertio hujuſce quæſtionis capitibus proferentur.

Quæres, quo ſenſu verum ſit, Chriſtum veniſſe ut hominum peccata deleret.

Reſp. quinque opus fuiſſe, ut per adventum Chriſti peccata hominis lapſi delerentur: Primò, opus fuit lege, per quam tenebræ quibus involutus erat homo, depellerentur: lex autem illa non aliud eſt, quàm Euangelium, de quo Propheta loquitur: *Sedentibus in regione umbræ mortis lux orta eſt eis*. Opus fuit 2. exemplo, quod quidem abundè exhibitum fuit à Chriſto: *Exemplum dedi vobis* (ait ipſe Joannis 13.) *ut quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis*. Neceſſe fuit 3. ut Deus placaretur per ſatisfactionem, cujus meritum non eſſet minus peccati malitiâ: Hanc autem ſatisfactionem Chriſtum exhibuiſſe Deo Patri, etiam ex rigore juſtitiæ, fusè inferiùs à nobis dicetur. Neceſſe fuit 4. ut Chriſtus mereretur ſanctitatem, quæ nobis per ſacramenta confertur, nec non auxilia actualia quibus indigemus, ut futurum peccatum vitemus, & ut pro præteritis Deo ſatisfaciamus. Ea omnia hiſce verbis complectitur Auguſtinus Epiſt. 3. *Venit hominibus magiſterium & adjutorium ad capeſcendam ſempiternam ſalutem*.

Objicies. Id non fuit finis Incarnationis, quod Verbum Incarnatum aſſecutum non eſt; nempè propoſito ſibi fine, cum ſit omnipotens, fruſtrari non potuit: atqui Verbum Incarnatum non delevit nec extinxit peccatum, quippè quòd innumera ſingulis diebus committantur: ergo deletio

& ex-

& extinctio peccati non fuit finis, quem ſibi Verbum in Incarnatione propoſuerit.

Reſp. conc. maj. diſt. min. Verbum Incarnatum non delevit peccatum, quantùm ad radicem ex quâ pullulat, conc. min. quantùm ad culpam quæ in eo reperitur, neg. min. Chriſtus, quantum in ſe fuit, delevit peccaci culpam; meritus eſt enim media quibus, ubi applicarentur hominibus, peccati culpa penitùs tolleretur; ſed non abſtulit peccati radicem, ſeu concupiſcentiam quæ ex peccato eſt & ad peccatum inclinat, quam tamen per auxilia, quæ nobis Chriſtus promeruit, poſſumus ſuperare.

CAPUT II.

Vtrum, homine non peccante, Verbum fuiſſet incarnandum.

Not. Circa eam quæſtionem duæ ſunt theologorum Catholicorum ſententiæ. Rupertus lib. 14. de gloriâ & honore Filii hominis, Naclantus Clugiacenſis epiſcopus, eorum qui Concilio Tridẽtino interfuêre, non poſtremus, in epiſtolas ad Romanos, & ad Hebræos; Scotiſtæ omnes docent, Verbum, etiam homine non peccante, incarnandum fuiſſe, non quidem in carne paſſibili, ſed in impaſſibili. Hinc illi ſcriptores inferunt, Verbum incarnatum fuiſſe vi duplicis decreti: unum quod ſecundùm noſtrum concipiendi modum præceſſit humani lapsûs prævisionem; alterum quod ejuſdem lapsûs præviſionem ſubſecutum eſt. Econtra Thomiſtæ omnes poſt ſuum Angelicum Doctorem, contendunt Verbum, homine non peccante, non induturum fuiſſe carnem, ſive paſſibilem, ſive impaſſibilem; unde concludunt, Verbum incarnatum fuiſſe tantùm vi decreti de homine per condignam ſatisfactionem liberando.

CONCLUSIO. Si homo non peccaſſet, Verbum nullo modo fuiſſet incarnatum.

Probatur 1. Nuſquam aut Scriptura aut Patres aſſerunt, Verbum incarnandum fuiſſe, ſi homo non peccaſſet: unde ſic arguitur. Dogma quod nec Scripturâ, nec Patribus nititur, invehi non debet in theologiam, tum quia Scriptura & Traditio, ſoli ſunt fontes ex quibus hauriri debeant dogmata Chriſtianæ religionis; tum etiam quia quæ à liberâ Dei voluntate pendent, ut reverà pendet Incarnatio, cum ſit opus ad extra, aſſeri non debent, niſi Dei circa res hujuſmodi voluntas nobis innotuerit: at innoteſcere non poteſt, niſi per Scripturam aut Traditionem, ac proindè invehi non debet in theologiam dogma quod nec Scripturâ, nec Traditione nititur: Atqui dogma quo aſſeritur, Verbum incarnandum fuiſſe, etiamſi homo non peccaſſet, nec Scripturâ nec Traditione nititur, ut patebit ex ſolutione argumentorum, quæ pro oppoſitâ ſententiâ ab adverſariis objiciuntur: ergo, &c.

Probatur 2. Tantùm abeſt, ut Scriptura aſſerat Verbum, homine non peccante, incarnandum fuiſſe, quin potiùs contrarium, implicitè ſaltem, affirmet.

Et ſanè quoties de Chriſto loquitur, (quod quidem fit in ſingulis penè Novi Teſtamenti verſibus) ſemper eum nobis exhibet tanquam, aut legiſlatorem, aut mediatorem, aut redemptorem, aut medicum: *Ecce* (inquiunt de illo Scripturæ) *agnus Dei qui tollit peccatum mundi. Vt ſalvum faciat populum ſuum à peccatis eorum. In hoc apparuit Filius Dei, ut diſſolvat opera diaboli. Sic Deus dilexit mundum, ut Filium ſuum unigenitum daret, ut omnis qui credit in eum, non pereat. Eum qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit, ut nos efficeremur juſtitia Dei in ipſo. Vnus Deus, unus mediator Dei & hominum homo Chriſtus Ieſus, qui dedit ſemetipſum redem-*

ptio-

ptionem pro omnibus. Innumera ſunt ſimilia in Scripturis loca: plura collegit Auguſtinus lib. 1. de peccatorum meritis & rem. cap. 16. Ergo Scriptura excludit alium ab humani generis redemptione finem; ſi enim alium finem noluiſſet excludere, ut quid eum, cum in ſententiâ adverſariorum non minus ſit præcipuus, quàm is quem recenſet, prætermiſiſſet? cur myſterium illud de Deo, etiam homine non peccante, incarnando nuſquam aperuiſſet? In adverſariorum ſuppoſitione, Scriptura ſimilis eſſet hiſtorico, qui quamvis certò ſciret, Regem è regno ſuo diſceſſiſſe propter duplicem, & quidem æquè primarium, finem, unum tantùm in hiſtoriâ recenſeret.

Prætereà Scripturæ ex eo Dei in homines charitatem commendant, quòd ad peccatores & malè meritos per Incarnationem venerit: *Deus qui dives eſt in miſericordia, propter nimiam charitatem ſuam qua dilexit nos, cum eſſemus mortui peccatis, convivificavit nos in Chriſto Ieſu*: Atqui ſi, homine non peccante, Verbum tamen incarnandum fuiſſet, Scripturæ immeritò commendarent Dei in homines charitatem ex eo, quòd ad peccatores venerit; cum alioquin non minus incarnandus fuiſſet, ſi ſtetiſſent ſemper, ac quovis peccato liberi eſſent. Quemadmodum igitur immeritò quis commendaret medicum, eo quòd ad ægrotum acceſſerit, ſi aliunde, hoc eſt, etiamſi non fuiſſet æger, ad eum tamen acceſſurus fuiſſet: ita ex eo præcisè commendari non debuit Dei in nos charitas, quòd ad malè meritos filium ſuum miſerit, quem alioquin, hoc eſt, ſi benè meriti eſſemus, ad nos miſſurus fuiſſet.

Probatur 3. ex Traditione. Græci patres abſolutè pronuntiarunt Chriſtum, homine non peccante, venturum non fuiſſe. Irenæus lib. 15. cap. 14. ſic loquitur: *Si non haberet caro ſalvari, nequaquam Verbum Dei caro factum eſſet*: ſic

etiam Athanaſius Orat. 3. contra Arianos: *Cæterum*, ait, poſtquam collegit in unum plurima Scripturæ loca, *ut fieret homo, nunquam deſtinatum fuiſſet Verbum, niſi hominum neceſſitas ejus rei cauſam præbuiſſet*. Sic quoque Chryſoſtomus hom. 31. in Matthæum, in hæc Chriſti verba: *Non veni vocare juſtos, ſed peccatores*, loquitur: *Adeo procul abeſt, ne peccatores abominetur, ut propter ipſos ſolos advenerit*. Origenes adhuc clariùs mentem aperit ſuam: *Si non fuiſſet peccatum .... manſiſſet hoc quod in principio erat, Deus Verbum*.

Idem non minùs apertè docuerunt Latini Patres. Auguſtinus lib. 1. de peccat. meritis & remiſſ. capite 16. ſcribit, Jeſum Chriſtum *non aliam ob cauſam in carne veniſſe, niſi ut hac diſpenſatione miſericordiſſimæ gratiæ omnes .... vivificaret, ſalvos faceret, liberaret*. Serm. 7. de verbis Apoſtoli, ſic iterum loquitur: *Chriſtus Ieſus venit in mundum. Quare venit in mundum? peccatores ſalvos facere. Alia cauſa non fuit, quare veniret in mundum*. Hæc etiam habet in Pſ. 140. *Si tu, ò homo, non dimitteres Deum, non fieret pro te Deus homo*. Sermone 9. de verbis Apoſtoli adhuc clariùs loquitur, ſi tamen meridiano ſoli lux addi poſſit: *Nulla cauſa fuit veniendi Chriſto Domino, niſi peccatores ſalvos facere*. Leo Magnus Auguſtino conſentaneus eſt: *Si enim* (inquit Serm. 3. de Pentec.) *homo in ſuæ honore naturæ manſiſſet, Creator mundi creatura non fieret*. Auguſtino & Leoni ſubſcribit Gregorius Magnus: *Et quidem* (inquit lib. 4. in 1. Regum cap. 1.) *niſi Adam peccaret, Redemptorem carnem ſuſcipere noſtram non oporteret: Non enim venit vocare juſtos, ſed peccatores ad pænitentiam. Si ergo peccatoribus venit, ſi peccata deeſſent, eum venire non oporteret*.

Ex iis autem ſive Græcorum, ſive Latinorum Patrum textibus, ſic argumentum conficitur: Illi non cenſuerunt, Verbum, homine non peccante,

incar-

incarnandum eſſe, qui ſcripſerunt, ipſum reverà non induturum fuiſſe carnem, ſi homo non peccaſſet: atqui id expreſsè ſcripſerunt Patres ſive Græci ſive Latini: ergo, &c. Præterea, illi non crediderunt Verbum, homine non peccante, incarnandum eſſe, qui aliam à redemptione generis humani, veniendi cauſam excluſerunt: atqui eam excluſerunt Patres: *Nulla cauſa fuit veniendi Chriſto Domino* (ait Auguſtinus,) *niſi peccatores ſalvos facere*.

Ad tam apertos traditionis textus adverſarii reſpondent, iis probari quidem Chriſtum, homine non peccante, non venturum fuiſſe in carne paſſibili; non probari verò, quòd abſolutè, ſeu in carne impaſſibili venturus non fuiſſet.

Sed facilè præcluditur illud effugium. Nam 1. Origenes expreſsè aſſerit, Verbum, homine non peccante, manſurum fuiſſe, quod erat in principio Deus Verbum: ergo & ſine carne tum paſſibili tum impaſſibili; neque enim in principio habuit carnem aut paſſibilem aut impaſſibilem. 2. Si Patres, cum aſſeruerunt Chriſtum, homine non peccante, non fuiſſe venturum, credidiſſent venturum fuiſſe in carne impaſſibili, id in aliquibus ſuis ſcriptis dicere debuiſſent; non enim ad explicandam eorum mentem de Incarnationis causâ parùm conducebat illa circumſtantia de Chriſto venturo, alioquin, in impaſſibili carne. 3. Quando futuritionis rei alicujus duo ſunt motiva, & quidem æquè præcipua, res illa non dicitur abſolutè & ſimpliciter non futura, ſi deſinente uno motivo, futura ſit tamen propter aliud. Sic falſum diceret, qui ſimpliciter & abſolutè aſſereret, Petrum non profecturum Romam, licèt reipsâ in eam urbem profecturus eſſet ad conſulendum ſuis negotiis, non verò ad oſcula pedum Summi Pontificis: Ergo Patres falſum aſſeruiſſent, cum abſolutè ac ſimpliciter ſcripſerunt, homine non peccante, Chriſtum non

 fuiſ-

fuiſſe venturum, ſi tamen propter aliud à redemptione motivum venturum credidiſſent. 4. Auguſtinus probat peccati originalis exiſtentiam in parvulis ex ipsâ Chriſti exiſtentiâ; ſic enim diſcurrit: Non alia Chriſto fuit cauſa veniendi, quàm peccatum: ergo, ſi venerit, ut venit reverà, infantes rei ſunt peccati: at nullius ponderis eſſet illud Auguſtini argumentum in adverſariorum ſyſtemate; nempè Pelagiani quos eo argumento S. Doctor impugnat, facilè reſpondere potuiſſent, Chriſto aliam à peccato cauſam veniendi fuiſſe; ac proinde non ſequi, parvulos eſſe reos peccati orginalis, ex eo quòd Verbum carnem induerit.

Solvuntur Scotiſtarum argumenta.

Objicies 1. Ille, homine non peccante, venturus fuiſſet, ſaltem in carne impaſſibili, quem Deus futurum voluit, antequam Adami futuritionem decerneret: atqui Deus voluit Chriſtum futurum, antequam Adami futuritionem decerneret; eum enim voluit eſſe futurum, antequam Adami futuritionem decerneret, de quo hæc habentur Proverbiorum 8. *Dominus poſſedit me in initio viarum ſuarum, antequam quidquam faceret à principio:* ſiquidem is quem Deus voluit eſſe initium viarum ſuarum, antequam quidquid operaretur ad extra, haud dubiè futurus fuit, antequam Adami futuritio decerneretur: Atqui de Chriſto dicitur in Scripturis, *Dominus poſſedit me*, &c. ergo Deus voluit Chriſtum eſſe futurum, antequam Adami futuritionem decerneret.

Reſp. ad 1. conc. maj. neg. min. Ad 2. neg. primam partem minoris, ſeu, nego hæc verba: *Dominus poſſedit me*, &c. intelligi de Chriſto, ut homo eſt; contendo enim poſt Hieronymum, multoſque alios Patres, ea intelligi de Chriſto, ut Deus eſt, ſeu de Verbo, ut eſt Patris Verbum: mirum enim in modum ſingula ſententiæ mem-

bra

bra Verbo, ut Verbum eſt, conveniunt; nempè is eſt eorum ſenſus: *Dominus poſſedit me tanquam filium ſuum*: nam vox, *Poſſedit* (Hieronymo, Tertulliano lib. contra Hermogenem c. 18. Athanaſio ad Decret. Nicænæ Synodi, teſtibus) ſignificat, quòd ſemper in Patre Filius fuerit. *In initio viarum ſuarum*, id eſt, in ipſo exordio operationum ſuarum, quibus creaturas condendo, quaſi ad extra progreſſus eſt: Imò poſſedit me, *antequam quidquam faceret à principio*, ſcilicet ab æterno; quibus quidem terminis Verbi divinitas, & æqualitas cum Patre ſignificantur. Nec obſtat, quòd Septuaginta & poſt eos, plures Patres legant: *Dominus creavit me*, ut etiam habetur Eccl. 24. *Ab initio & ante ſæcula creata ſum, & prior omnium creata eſt ſapientia*: nam in ſimilibus locis æternitas adjuncta creationi, ſatis indicat non propriè dictam creationem ex nihilo, quam impoſſibile eſt eſſe, antequam Deus quidquam faceret, ſed generationem & productionem eſſe intelligendam.

Verùm cum plures alii Patres, ſive Græci, ſive Latini, textum de quo agitur, de incarnatâ quoque Sapientiâ interpretentur, in eâ ſuppoſitione dicendum erit, eo textu ſignificari Chriſtum, ut eſt homo Deus, eſſe in initio viarum, antequam quidquam Deus faceret in iis quæ ſpectant ad hominis lapſi ſalutem, conc. ant. in iis quæ ſpectant ad illius exiſtentiam naturalem, neg. ant. hoc eſt, Deus Chriſti futuritionem decrevit, antequam de hominis lapſi reparatione, quæ ſecunda eſt creatio, quidquam decerneret.

Objicies 2. Chriſtus in Epiſt. ad Coloſſenſes cap. 1. dicitur *Primogenitus omnis creaturæ*: unde ſic arguitur: Ille, homine non peccante, fuit futurus, qui futurus fuit ante omnem creaturam: atqui Chriſtus fuit futurus ante omnem creaturam; dicitur enim genitus ante omnem creaturam; quippè non aliud ſignificant hæc

verba, *Primogenitus omnis creaturæ*: non fuit verò genitus ante omnem creaturam ſecundùm ordinem executionis, quia ex Maria natus eſt: ergo in ordine intentionis; ac proindè habitâ ratione divini decreti futurus fuit, antequam Deus Adami futuritionem decreviſſet.

Reſp. ad 1. conc. maj. neg. min. Ad 2. diſt. ant. Chriſtus prout Deus eſt, dicitur genitus ante omnem creaturam, conc. ant. prout homo, neg. ant. Confirmatur ex ipſo Apoſtolo, à quo explicatur, quâ ratione Chriſtus ſit primogenitus omnis creaturæ; hæc enim immediatè ſubjicit: *Quoniam in ipſo condita ſunt univerſa in cœlis & in terra, viſibilia & inviſibilia, ſive Throni, ſive Dominationes .... omnia per ipſum & in ipſo creata ſunt*: atqui à Chriſto, ut homo eſt, condita non ſunt univerſa; omnia per ipſum & in ipſo, ut homo eſt, creata non ſunt, ſed tantùm prout Deus eſt. Nec obſtat, quòd hæc verba *Ipſe eſt caput corporis Eccleſiæ*, quæ iſta: *Omnia per ipſum & in ipſo creata ſunt*, ſequuntur, de Chriſto, ut homo eſt, intelligantur; ſiquidem cum in Chriſto duplex ſit natura, mirum non eſt, quòd Scriptura modò de eo ſecundùm divinitatem, modò verò ſecundùm humanitatem loquatur: quandonam autem de eo loquatur ſumpto ſecundùm unam aut alteram ex iis duabus naturis, dijudicandum eſt ex iis, quæ aut præcedunt aut ſubſequuntur.

Addendum eſt, textum de quo agitur, intelligi poſſe de Chriſto, ut homo eſt, ſed ſic, prout homo eſt, primogenitus dignitate, non autem futuritione, ita ut ſenſus ſit, Chriſtùm etiam prout eſt homo, eſſe quâlibet creaturâ præſtantiorem, non verò præordinatum ac prædefinitum ante omnes creaturas. Dici etiam poteſt, eundem textum explicari poſſe de prioritate etiam futuritionis, ſi tamen creaturæ ſumantur ſecundùm reparationem, non verò quoad entitatem: ſiquidem Chriſtus in intentione divinâ, reipſa prior

eſt

eſt prioritate futuritionis, ſeu originis, creaturis reparatis; cùm ex Chriſti meritis prævifis ipſe etiam Adamus redemptus fuerit. *Qui* (ait Paulus ad Coloſſ. 1.) *eripuit nos de poteſtate tenebrarum, & tranſtulit in regnum filii dilectionis ſuæ; in quo habemus redemptionem per ſanguinem ejus, remiſſionem peccatorum*.

Objicies 3. cum Naclanto Epiſcopo Clugiacenſi. In epiſt. ad Rom. cap.1. hæc habentur de Chriſto: *Qui factus eſt ei ex ſemine David ſecundùm carnem, qui prædeſtinatus eſt filius Dei in virtute ſecundùm ſpiritum ſanctificationis*; unde ſic arguitur: Chriſtus, prædeſtinatus eſt filius Dei, longè antequam fieret ex ſemine David ſecundùm carnem: atqui prædeſtinatus non eſt in eâ formâ, in quâ eſt eſſentialiter Deus; quippe qui in illâ non eſt prædeſtinatus, ſed genitus filius Dei; nec illam à totâ Trinitate, ſed à ſolo Patre accepit: ergo in eâ tàntùm formâ, in quâ eſt homo; ac proinde per divinam prædefinitionem futurus fuit homo, antequam alii homines prædefinirentur, ut exiſterent & eſſent homines.

Confirmatur ex epiſtolâ ad Hebræos. Deus noviſſimè locutus eſt nobis in filio, procul dubio humanitate veſtito. Hunc filium humanitate veſtitum, hæredem conſtituit univerſarum rerum: per eum filium humanitate veſtitum, effectum hæredem univerſarum rerum, Deus Pater fecit non Angelos tantùm, ſed & cœlos & elementa; unde rursùs ſic argumentum conficitur: Ille fuit futurus, homine non peccante, qui in mente divinâ futurus fuit ante cœlos, elementa, & totum hoc univerſum aſpectabile: atqui Chriſtus in mente divinâ futurus fuit, etiam ut homo, ante cœlos, elementa, & totum hoc aſpectabile univerſum; ille enim ante hoc univerſum fuit in mente divinâ futurus, per quem Deus fecit & ſæcula: atqui per Chriſtum, etiam ut homo eſt, Deus fecit & ſæcula: ergo, &c.

Reſp.

Reſp. 1. multos Interpretes, & imprimis Chryſoſtomum, cui plures Greci ſubſcribunt, contendere, vocem hanc, *prædeſtinatus*, reddi debere per hanc aliam, *manifeſtatus*: idque juxta Scripturæ conſuetudinem, quæ ſæpiùs dicit fieri ac prædeſtinari, quæ incipiunt hominibus apparere: in eâ autem ſuppoſitione planè corruit Naclanti argumentum; nimirùm Paulinæ ſententiæ is erit ſenſus: ille idem qui factus eſt ex ſemine David ſecundùm carnem, quem proindè conſtat eſſe verum hominem, etiam declaratus eſt ac certiſſimis argumentis comprobatus eſſe filium Dei: Ea autem argumenta ſunt 1. *Ex virtute*, id eſt, per potentiam miraculorum. 2. *Secundùm ſpiritum ſanctificationis*, ſeu, ut habetur in Græco, *ſanctitatis*; hoc eſt, per ſpiritum ſanctum quem credentibus in ſe, per evidentia ſigna multipliciter impertitus eſt. 3. *Ex reſurrectione mortuorum*, ſive, *à mortuis*: nempè quia, ſicut prædixerat, ſemetipſum à morte ad vitam ſuſcitavit. His præmiſſis, ad argumentum Naclanti reſpondemus in formâ, negando Chriſtum fuiſſe prædeſtinatum filium Dei, antequam ex ſemine David naſceretur: nempè non ante ſuam nativitatem ſecundùm carnem, manifeſtatus eſt filius Dei in virtute, ſecundùm ſpiritum ſanctificationis, ex reſurrectione mortuorum.

Reſp. 2. multos alios Patres hæc verba, *Prædeſtinatus eſt filius Dei*, intelligere de prædeſtinatione ad divinam filiationem; ſed contendunt propoſitionis ſubjectum, quod per relativum, *Qui*, exprimitur, ſumi pro Chriſto homine: ita ut ſenſus ſit, ab æterno præordinatum eſſe, ut homo qui dicitur Chriſtus, eſſet filius Dei. Quamvis enim (inquiunt) propter unitatem perſonæ Eccleſia Catholica contra Neſtorium doceat, hunc hominem ſemper & ab æterno fuiſſe Dei filium; non tamen ab æterno verum fuit dicere, Hic homo eſt Filius Dei; nam unio Verbi cum carne facta eſt in tempore. Hoc igitur, in-

inquit Eſtius, quod in tempore factum eſt, effectus fuit divinæ prædeſtinationis; ideoque prædeſtinatum rectè dicitur. Eâ autem factâ ſuppoſitione, ad idem argumentum Naclanti ſic in formâ reſpondetur: Chriſtus prædeſtinatus eſt Filius Dei, antequam in tempore fieret ex ſemine David, conc. ant. Nimirùm homo ille, qui Chriſtus dicitur, cum in tempore verè fuerit Filius Dei, ab æterno ad eam filiationem prædeſtinatus eſt; neque enim Deus aliquid efficit in tempore, quod ab æterno non prædeſtinarit, ſeu prædefinierit, hoc eſt, ſe effecturum ſtatuerit. Chriſtus prædeſtinatus eſt Filius Dei, antequam ab æterno prædeſtinatus ſit, ut fieret ex ſemine David, neg. ant. neque enim Chriſtus prædeſtinatus eſt Filius Dei, niſi in ſigno rationis præcedenti prædeſtinatus fuerit, ut ex ſemine David naſceretur; ac proindè Chriſtus non fuit futurus independenter à prævifione peccati, cum non fuerit futurus niſi ex ſemine David, quod haud dubiè prævidebatur in Adamo jam corruptum.

Ad argumenti confirmationem non aliud reſpondendum eſt, quàm quod reſpondet Thomaſſinus noſter, *Theologicorum Dogmatum de Incarnatione Verbi*, *lib.* 2. *cap.* 6. ſcilicet, Apoſtolum in epiſt. ad Hebræos de Chriſto, cum ſit homo Deus, loqui modò ſecundùm ea quæ illi ut Deo conveniunt, modò verò ſecundùm ea quæ illi, ut homo eſt, propria ſunt. Mirum igitur non eſt, quòd dicat Deum noviſſimè nobis locutum fuiſſe in filio carne veſtito; quòd per eundem filium, non jam ut carne veſtitum, ſed prout Verbum, ipſa etiam ſæcula fecerit: unde negatur hæc propoſitio, quam ut veram Naclantus ſupponit: Per filium prout humanitate veſtitum, prout hæredem univerſorum, Deus fecit ſæcula.

Objicies 4. Ille futurus fuit, Adamo non peccante, qui eſt caput Adami innocentis; caput enim

enim morale, eſt futurum ante membra, quæ ab illo pendent: atqui Chriſtus eſt caput Adami innocentis, cùm, ex Apoſtolo, conſtitutus ſit caput ipſorum etiam Angelorum, *Caput hominum & Angelorum*. Confirmatur argumentum ex eodem Apoſtolo, qui ad Coloſſenſes 1. ſic de Chriſto loquitur: *Et ipſe eſt caput corporis Eccleſiæ*: ergo eſt etiam caput hominum in ſtatu innocentiæ exiſtentium.

Reſp. diſt. min. Chriſtus eſt Adami innocentis caput dignitate, conc. min. influxu, neg. min. Ratio eſt, quia licèt Chriſtus infinitè quoad dignitatem & ſanctitatem Adamum innocentem, & Angelos omnes ſuperet; illius tamen meritorum intuitu, nec Adamo innocenti, nec ſanctis Angelis data fuit gratia, ſive actualis, ſive habitualis. Nempè dona quæ primis parentibus ante lapſum, & Angelis ſanctis, dum eſſent in viâ, conceſſa ſunt, erant dona Dei creatoris, non autem Chriſti redemptoris. Unde hæc verba, Joannis 1. *De plenitudine ejus nos omnes accepimus*, de hominibus lapſis, non autem de Adamo & Eva innocentibus, aut de Angelis ſanctis, intelligi debent. Ad confirmationem verò dicendum eſt, Chriſtum eſſe caput Eccleſiæ, quæ conſtat ex hominibus lapſis, non autem Eccleſiæ, quæ, Adamo non peccante, ex hominibus ſanis ac integris coaluiſſet.

Objicies 5. Ille futurus fuit, homine non peccante, qui in Adami & Evæ adhuc innocentium matrimonio adumbratus eſt: atqui Chriſtus eo fuit adumbratus; non enim de ſolo hominis lapſi matrimonio intelligi debent hæc Apoſtoli ad Epheſios 5. *Sacramentum hoc magnum eſt, ego autem dico in Chriſto & in Eccleſia*.

Confirmatur argumentum ex S. Thomâ, qui 2. 2. quæſt. 2. art. 7. in Corpore ſic loquitur: Nam antè ſtatum peccati homo habuit explicitam fidem de Chriſti Incarnatione, ſecundùm quod ordinabatur ad conſummationem gloriæ,

non autem ſecundùm quod ordinabatur ad liberationem à peccato per paſſionem & reſurrectionem, quia homo non fuit præſcius peccati futuri: videtur autem Incarnationis Chriſti præſcius fuiſſe per hoc, quod dixit: Propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, ut habetur Gen. 2. Et hoc Apoſtolus ad Epheſ. 5. dicit ſacramentum magnum eſſe in Chriſto & Eccleſia; quod quidem ſacramentum non eſt credibile primum hominem ignoraſſe. Hactenùs S. Doctor.

Reſp. neg. maj. Ratio eſt, quia Adamo & Eva ſtantibus in gratiâ, jam futura erat Incarnatio ex vi decreti, quod de eâ, prævíſo primorum parentum peccato, Deus tulerat: mirum igitur non eſt, quòd matrimonio quo Deus Adamum & Evam innocentes conjunxerat, adumbrata fuerit unio Verbi cum Eccleſiâ: quam quidem unionem primi parentes adhuc innocentes non noverant, niſi prout erat ordinata ad extrinſecæ divinæ gloriæ conſummationem, licèt ex ſolo intuitu divinæ gloriæ, tanquam finis proximi, futura non eſſet.

Objicies 6. Ille fuit venturus homine non peccante, qui fuit exemplar, ad quod exacta fuit formatio corporis Adami; cauſa enim efficiens ad quam (ut philoſophi docent) exemplaris reducitur, prior eſt effectu ſuo: atqui Chriſtus, ſeu corpus Chriſti, fuit exemplar ad quod exacta eſt formatio corporis Adami. *Recogita* (inquit Tertullianus lib. de reſurrectione carnis) *totum illic Deum occupatum & deditum, manu, ſenſu, opere, conſilio, ſapientia, providentia, & ipſa imprimis adfectione, quæ lineamenta dictabat. Quodcumque enim limus exprimebatur, Chriſtus cogitabatur homo futurus, quod & limus: & Sermo caro, quod & terra tunc. Sic enim præfatio patris ad filium, Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram. Et fecit hominem Deus, id utique quod finxit. Ad imaginem Dei fecit*

illum,

illum, ſcilicet Chriſti. Ita limus ille jam tunc imaginem induens Chriſti futuri in carne, non tantum Dei opus erat, ſed & pignus: ergo, &c.

Reſp. conc. maj. diſting. min. Chriſti jam prædefiniti corpus fuit exemplar, ad cujus normam exacta eſt formatio corporis Adami, conc. min. Chriſti nondum prædefiniti, neg. min. Chriſtus fuit quidem futurus, antequam Deus in tempore primum hominem plaſmaverit, non verò antequam decreverit illiûs futuritionem. Hincque patet, Chriſtum jam prædefinitum in remedium peccati, potuiſſe (ut vult Tertullianus) eſſe exemplar, ad cujus ſimilitudinem Adami corpus effectum ſit. Uſus eſt verò eâ loquendi ratione Tertullianus, ut carnem quam Marcion deprimebat, extolleret, oſtenderetque, in eâ condendâ & efformandâ Deum peccati futuri præſcium, ſuam de homine redimendo & carne per hypoſtaticam cum Verbo unionem glorificandâ, quaſi oppigneraſſe fidem.

Objicies 7. Si Chriſtus tantùm poſt præviſionem peccati prædefinitus fuerit, Maria Virgo non fuit immunis à debito contrahendi peccatum originale; ſi quidem Deus prævidendo peccatum Adami, prævidit quoque illud propagandum eſſe in omnes qui ex Adami corrupti ſemine naſcituri erant, niſi eo, ex ſpeciali per Chriſtum privilegio, liberarentur: atqui Maria Virgo, fuit immunis à debito contrahendi peccatum originale: ergo, &c.

Reſp. neg. min. Ratio eſt, quia licèt plures doceant, Virginem Deiparam nuſquam actu contraxiſſe peccatum originale, pauci tamen ſunt qui contendant illam à debito contrahendi ejuſmodi peccatum immunem fuiſſe. Virginem Deiparam contraxiſſe peccatum originale Theologis, poſt Summorum Pontificum bullas ubique promulgatas, docere non licet; ſed nullo unquam

quam Eccleſiæ præcepto vetati ſunt, ne docerent illam incurriſſe debitum contrahendi ejuſmodi peccatum. Vide quæ harum Inſtitutionum Tom. 1. Diſſert. 4. Art. 19. §.2. Seſſ. 5. dicta ſunt.

Objicies 8. Summum bonum eſt eſſentialiter & perfectiſſimo modo ſui ipſius communicativum: atqui Deus eſt ſummum bonum: ergo perfectiſſimo modo eſt ſui ipſiûs communicativum: Sed communicatio per unionem hypoſtaticam eſt modus perfectiſſimus: ergo Deus per ſe ipſum, ac independenter à peccato, debuit incarnari.

Reſp. diſt. maj. Summum bonum eſt eſſentialiter & modo perfectiſſimo ſui ipſiûs communicativum ad intra, conc. maj. ad extra, neg.maj. Ratio eſt, quia ſummum bonum, ſive quoad perfectionem, ſive quoad beatitudinem, eſt omninò independens à rebus quæ ſunt ad extra; ac proindè ab ipsâ etiam Incarnatione, quæ eſt opus ad extra, cùm ſit actio, per quam perſona Verbi humanæ naturæ communicatur. Vide quæ ſuperiùs diximus agentes de Incarnationis neceſſitate.

Objicies 9. Si Verbum ita propter peccatum induerit carnem, ut ſublato peccato eam non induturum fuiſſet, multa ſequerentur abſurda: Sequeretur enim 1. tantum bonum, quantum eſt Incarnatio, fuiſſe bonum conceſſum per accidens, per occaſionem. Sequeretur 2. lætari nos poſſe de primorum parentum peccato, quod tanto bono, quantum eſt Incarnatio, occaſionem præbuit. Sequeretur 3. nobilius, Chriſtum dico, ordinatum ac relatum fuiſſe ad ignobilius, ſcilicet ad humani generis redemptionem: quod quidem per abſurdum eſt, cùm is qui, ut Deus, ordinatè ſemper agit, nobilius ad ignobilius referre non debeat.

Reſp. ad 1. diſting. ant. Sequeretur, tantum bonum, fuiſſe bonum per accidens & per occaſionem ex parte naturæ humanæ, conc. ant.

ex

ex parte Dei, neg. ant. Ratio eſt, quia Deus prævisô peccato, à quo primi parentes temperare potuerunt, poſitivè voluit incarnationem, ut; ubi abundarat delictum, abundaret & gratia: quæ autem, prævisâ aliquâ re, decernuntur, non dicuntur fieri per accidens ex parte illius, à quo decernuntur ac prædefiniuntur.

Reſp. ad 2. neg. ant. Ratio eſt, quia peccatum primorum parentum non fuit cauſa neceſſaria Incarnationis; Deus enim primos parentes relinquere potuit in perditionis ſtatu, in quem inciderant: ſed unica cauſa Incarnationis eſt ſumma Dei in homines charitas: *Sic Deus dilexit mundum, ut filium ſuum unigenitum daret:* unde horum verborum quæ canit Eccleſia in conſecratione Cerei Paſchalis: *O felix culpa, quæ talem ac tantum meruit habere redemptorem*, ſenſus eſt, quòd culpa per quam homo mortis æternæ reatum incurrerat, ei, ex ſummâ Dei in homines benignitate, feliciter ceſſerit.

Reſp. ad 3. diſting. ant. Sequeretur, nobilius relatum fuiſſe ad ignobilius, tanquam ad finem *Cui*, conc. ant. tanquam ad finem *Cujus gratia*, neg. ant. Incarnatio à Deo quidem relata fuit ac ordinata in generis humani redemptionem, tanquam ad finem *Cui*; ceſſit nimirùm in bonum hominis; non verò tanquam ad finem *cujus gratia*: hoc eſt, Deus voluit, ut humani generis per Incarnationem redemptio, medium eſſet, per quod ſummam ſibi extrinſecam gloriam compararet; ita tamen ut eam per illud medium comparaturus non fuiſſet, ſi primi parentes in ſtatu gratiæ ſanctificantis ſtetiſſent.

CA-

Caput III.

Utrum Incarnatio potiùs propter peccatum originale, quàm propter actuale peracta ſit.

Concl. I. Fide Catholicâ certum eſt, Chriſtum veniſſe tum propter originale, tum propter actualia peccata.

Probatur. Id fide catholicâ certum eſt, quod expreſsè legitur in Scripturis: atqui Chriſtum veniſſe tum propter peccatum originale tum propter actualia, expreſsè legitur in Scripturis: *Vulneratus eſt* (ait Iſajas c. 53.) *propter iniquitates noſtras, attritus eſt propter ſcelera noſtra.* Matthæi 1. *Ipſe ſalvum faciet populum ſuum à peccatis eorum.* 1. Joannis 1. *Sanguis Ieſu Chriſti emundat nos ab omni peccato.* Cap. 2. *Ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris: non pro noſtris autem tantùm, ſed etiam pro totiùs mundi.* Cap. 3. *In hoc apparuit Filius Dei, ut diſſolvat opera diaboli.* Apocal. 1. *Lavit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo.*

Conclusio 2. Incarnatio magis præcipuè facta eſt propter peccatum originale.

Probatur. Incarnatio magis præcipuè facta eſt propter peccatum, quod gravius infert humano generi detrimentum: atqui peccatum originale reverà illud infert; ſcilicet actuale peccatum eam tantùm inficit perſonam, cujus voluntate committitur; cum ècontra peccatum originale, totum humanum genus infecerit.

Quæres 1. Utrum Chriſtus venturus fuiſſet etiamſi nulla peccata actualia ſubſecutura fuiſſent originale.

Reſp. affirmativè. Ratio eſt 1. quia peccatum originale fuit, ut mox dictum eſt, præcipuum motivum Incarnationis. 2. Poſito ſolo originali ſine redemptione, omnia individua humanæ na-

turæ

turæ excluſa fuiſſent à beatitudine, ad quam fuerunt creata; ſicque, in aliquo ſenſu, diabolus Deo potentior fuiſſet, quod dictu impium eſt.

Quæres 2. An Deus in inſtanti rationis, ante decretum de Verbi Incarnatione, viderit omnia peccata actualia, quæ ex originali ſubſecutura erant.

Reſp. affirmativè. Ratio eſt, quia licèt Deus prçcipuè carnem induerit propter peccatum originale, induit tamen quoque propter omnia peccata actualia: ergo prævidit actualia omnia in inſtanti rationis ante decretum de Incarnatione Verbi.

DISSERTATIO QUINTA.

De Eſſentia Incarnationis.

Not. INcarnationis eſſentia, ex dictis ſuperiùs, poſita eſt in actione, per quam natura Divina & humana in unâ Verbi perſonâ uniuntur. Ut autem explicemus ea omnia quæ ad illam actionem pertinent, dicemus 1. de perſonâ quæ naturam humanam aſſumpſit; 2. De naturâ aſſumptâ; 3. De unione quæ vinculum eſt, quo duo extrema, Verbi perſona & humana natura, conjuncta ſunt.

QUÆSTIO PRIMA.

De perſona aſſumente.

Not. HAc in quæſtione expendemus 1. An ſola Filii perſona humanitatem aſſum-

ſumpſerit. 2. Utrum divina natura, ſeclufis perſonalitatibus, humanitatem potuerit aſſumere. 3. Utrum una perſona plures naturas aſſumere potuerit. Licèt duæ ultimæ difficultates ſint Metaphyſicæ; hìc tamen omitti non debent, eò quòd non parum conferant ad explicandum myſterium, de quo agimus in hâc quartâ noſtrarum Inſtitutionum parte.

Caput Primum.

Utrum ſola perſona Filii humanitatem aſſumpſerit.

Not. 1. Sabellius (ut harum Inſtitut. Tom. 3. dictum eſt) unicam in Deo perſonam admiſit. Eam verò perſonam aſſeruit vocari Patrem, quòd Filius & Spiritus ſanctus, quos pro veris perſonis Catholica Fides agnoſcit, non aliud, ex ipſo, ſint, quàm quædam Dei functiones temporariæ. Ex eo autem principio conſequens erat, Patrem incarnatum fuiſſe in ſinu Virginis, eum per idiomatum communicationem eſſe mortuum ac paſſum in cruce. Propter illud conſequens Sabelliani à veteribus Patripaſſiani dicti ſunt: *Olim quippe illos* (ait Ferrandus Diaconus in epiſtolâ ad Severum) *veritas confutavit hæreticos, qui ſic unum Deum Trinitatem dicere voluerunt, ut quem Patrem fatebantur, ipſum ſibi filium, ipſum fingerent Spiritum ſanctum, Deum ſcilicèt qui manens in cæleſtibus creaturæ totius Pater fuit, protenſus in virginem etiam naſcendo inter homines filius fieret; rursùſque diſpenſationis humanæ conſummato myſterio ſuper Apoſtolos in linguis igneis veniens, Spiritus ſanctus vocaretur. Hoc errore compulſi, non filium Dei Patris, ſed patrem credidere crucifixum. Unde eos etiam Patripaſſianos appellari vetuſtas oſtendit.*

Not. 2. Licèt Catholici fateantur, ſolam Filii perſonam humanitatem aſſumpſiſſe; docent tamen

men Patrem & Spiritum ſanctum eſſe in humanitate Chriſti, ſed diſſident circa id per quod in eâ ſunt. Alvarez cum quibuſdam aliis contendunt id oriri ex Dei immenſitate, alii verò ex concomitantiâ. Id igitur expendendum eſt, ubi fidem catholicam aſſeruerimus.

Conclusio. Sola Filii perſona naturam humanam aſſumpſit.

Probatur 1. tum ex Scripturâ, tùm ex Traditione. Scripturâ docemur 1. Deum Patrem nobis per Incarnationem Filium ſuum dediſſe: *Sic*, inquit Joannes, *Deus dilexit mundum, ut filium ſuum unigenitum daret*. Docemur 2. eum ſolum qui Patrem habet, ratione aſſumptæ humanitatis, eſſe eodem Patre minorem: *Pater major me eſt*. 3. De Verbo tantùm, non autem de cæteris perſonis, dicitur, quòd carnem induerit: *Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis*. Idem dogma Traditione continetur. Symbola omnia, ut videre eſt in Apoſtolico, Nicæno & Conſtantinopolitano, ſoli Filio tribuunt aſſumptionem humanæ naturæ: *Et in Ieſum Chriſtum Filium ejus unicum, Dominum noſtrum, qui conceptus eſt de Spiritu ſancto, natus ex Maria Virgine*. Tandem damnati ſunt olim Patripaſſiani quòd ex eorum de Trinitate principiis ſequeretur, Patrem pro nobis incarnatum ac paſſum fuiſſe.

Probatur 2. ratione. Conveniens fuit, ut ſola Filii perſona naturam humanam aſſumeret. Nam 1. par erat, ut qui ab æterno erat Dei Filius, in tempore fieret filius hominis; nec erat conſentaneum, ut is qui ab æterno pater eſt, in tempore filius fieret. 2. Æquum fuit, ut Dei Patris opus per eandem ſapientiam reficeretur, per quam olim conditum fuerat. 3. Decuit, ut homines fierent filii adoptivi per eum, qui Dei filius eſt naturalis. 4. Rationi fuit conſentaneum, ut accidentalis imago Dei, per ſubſtantialem illius imaginem ad prototypi ſui ſimilitudinem rediret.

Con-

Congruentiam ſapiunt illa argumenta, ſed vera ac unica ratio, cur ſolus Filius carnem induerit, fuit ſuprema ac ſola Dei voluntas.

Objicies 1. Una perſona non potuit ſine aliâ incarnari: ergo non ſola filii perſona humanam naturam aſſumpſit. Probatur ant. Una perſona non poteſt ſine aliâ incarnari, ſi una perſona ſine aliâ non poſſit agere ad extra; incarnatio enim eſt opus Dei ad extra, cum per eam Deus aliquâ ratione extra ſe ipſum exierit: atqui una perſona non poteſt ſine aliâ agere ad extra: ergo nec incarnari.

Reſp. ad 1. neg. ant. Ad 2. neg. maj. Ad 3. diſt. ant. Incarnatio eſt opus ad extra, quod actionem ſimul & terminum importat, conc. ant. quod ſolam actionem, neg. ant. Incarnatio, duo dicit, actionem per quam aſſumpta fuit humana natura, & terminum illius aſſumptionis. Prius ſeu actio, eſt communis toti Trinitati, quia emanat tanquam à causâ efficiente; poſterius verò, hoc eſt, terminus, ſingulare eſt Filio, quia emanat non tanquam à causâ efficiente, hoc eſt, tanquam à naturâ, quæ communis eſt, ſed tanquam à causâ ſubſiſtente & relativâ, quæ ſingularis eſt perſonæ Verbi: *Cum* (inquit Concilium Toletanum VI. capite 1.) *tota cooperata ſit Trinitas formationem ſuſcepti hominis, quoniam inſeparabilia ſunt opera Trinitatis; ſolus tamen filius ſuſcepit humanitatem in ſingularitate perſonæ, non in unitate divinæ naturæ*, id eſt, *in eo quod proprium eſt filii, non quod commune Trinitati.* Quâ autem ratione id fieri potuerit, declarat Auguſtinus Serm. 3. de tempore, ubi ſic loquitur: *Ars dictat, manus tangit cytharam, corda reſonat: cum chorda autem ars pariter & manus operantur. Sic non Pater, non Spiritus ſanctus ſuſceperunt carnem, & tamen cum Filio pariter operantur.*

Objicies 2. Una perſona videri non poteſt à beatis ſine aliâ: ergo neque poteſt ſine aliis incarnari.

Reſp. conc. ant. neg. conſeq. Ratio diſparitatis eſt, quia tres perſonæ ſunt realiter idem cum eſſentiâ divinâ, quæ primarium eſt objectum viſionis beatificæ; tres autem perſonæ à ſe invicem realiter diſtinguntur; ac proindè mirum non eſt, quòd uni tribuatur effectus relativus, qui cæteris minimè convenit.

Conclusio 2. Licèt nec Pater nec Spiritus ſanctus humanitatem aſſumpſerint, ſunt tamen per concomitantiam in humanitate, quam ſolum Verbum aſſumpſit.

Probatur. Eſſe per concomitantiam, eſt eſſe ratione alicujus, cum quo vel eſt identitas, vel unio: atqui hâc ratione Pater & Spiritus ſanctus ſunt in humanitate Chriſti; ſcilicet perſona Filii quæ in eâ eſt, idem eſt realiter cum naturâ divinâ, quæ tribus perſonis communis eſt: ergo, &c.

Hinc autem patet ratio, cur Chriſtus Joannis 8. ſic loquatur: *Solus non ſum, ſed ego & qui miſit me Pater*. Et cap. 14. *Non creditis, quia ego in Patre, & Pater in me eſt?* Eòdem ſpectant quæ leguntur ad Coloſſ. 2. *In ipſo* (Chriſto) *inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter*. Hùc etiam ſpectat hæc Cyrilli Alexandrini ſententia, in Concilio Epheſino, Tom. 6. cap. 17. *Erat Deus Pater cum Filio, hoc eſt, cum incarnato, inhumanatoque Verbo, prout is à filio ſeparari nequaquam poteſt*.

Objicies 1. Si Pater & Spiritus ſanctus eſſent in humanitate per concomitantiam, in eâ eſſent vi incarnationis, ſicut ideò ſunt in Euchariſtiâ per concomitantiam, quòd in eâ ſint vi conſecrationis: atqui ſic non ſunt in humanitate Chriſti, alioquin enim dicerentur incarnati, ſaltem mediatè; ſcilicèt eſſent ſecundarius terminus Incarnationis: quemadmodum natura filii quæ ob id ſecundariò dicitur incarnata.

Reſp. ad 1. conc. maj. neg. min. Ad 2.3.4. neg. ant. Ratio diſparitatis eſt, quia natura Filii non

ideò

ideò eſt terminus ſecundarius Incarnationis quòd ſit natura divina ſimpliciter; ſed præcisè quòd ſit natura filii, ſeu natura quæ per Verbi hypoſtaſim terminatur.

Objicies 2. Pater & Spiritus ſanctus dici non poſſunt eſſe in filio per concomitantiam: ergo neque in humanitate Chriſti. Probatur ant. Dici non poteſt, quòd tota Trinitas ſit in Filio per concomitantiam: ergo neque dici poteſt, quòd Pater & Spiritus per concomitantiam ſint in Filio.

Reſp. ad 1. neg. ant. Ad 2. conc. ant. neg. conſ. Ratio eſt, quia per hanc propoſitionem: *Tota Trinitas eſt in Filio*, ſignificatur, perſonam Filii eſſe quartam perſonam à Trinitate diſtinctam, quod eſt falſum, ut patet ex cap. *Damnamus*, *de ſumma Trinit.* At verò per hanc propoſitionem, *Pater & Spiritus ſanctus ſunt in Filio*, non ſignificatur quaternitas, ſed tantùm trinitas perſonarum: non ſignificatur pariter per hanc aliam *Pater*, *Filius & Spiritus ſanctus ſunt in Chriſto*, quia vox, *Chriſto*, in eâ propoſitione ſupponit pro humanitate: ita ut ſenſus ſit, tres perſonas eſſe in humanitate, Filium quidem directè & primariò, alias verò perſonas indirectè & ſecundariò, nimirum ratione alteriùs, id eſt, quòd ſint idem cum naturâ quæ in Filio reperitur.

Caput II.

Utrum naturæ, an verò perſonæ tantùm, conveniat aſſumere.

Not. Aſſumptio duobus modis poteſt conſiderari, vel ratione principii activi., vel ratione termini.

Iterum aſſumptio ſumi poteſt propriè, vel impropriè. Hic igitur quæri poteſt 1. Utrum aſſumere, aliquo modo naturæ divinæ conveniat.

 2. Utrum

2. Utrum ſecluſis perſonis, natura divina ſubſtantialiter uniri potuerit humanæ naturæ.

Conclusio 1. Aſſumptio aliquo modo convenit naturæ divinæ.

Probatur. Quod naturæ divinæ convenit tanquam principio activo, ei aliquo modo convenit: atqui aſſumere convenit naturæ divinæ tanquam principio activo; ſcilicèt natura divina eſt principium effectivum *Quo* unionis hypoſtaticæ, ſeu eſt principium efficiens actionis per quam Verbum humanitati fuit hypoſtaticè conjunctum.

Conclusio 2. Aſſumptio propriè ſumpta non convenit naturæ divinæ.

Probatur. Aſſumptio propriè ſumpta dicit per ſe & primariò rationem termini: atqui ratio termini non convenit naturæ divinæ, ſed perſonæ tantùm; perſona nimirum eſt quæ naturam reddit incommunicabilem; ac proindè quæ eam terminat, hoc eſt, efficit, ut natura alteri non communicetur.

Objicies 1. Ex ſanctis Athanaſio & Cyrillo natura divina dicitur incarnata; unde ſic arguitur: Aſſumptiò ei propriè convenit, quod dicitur incarnatum: atqui natuta divina dicitur incarnata: ergo, &c.

Reſp. diſt. maj. Aſſumptio ei propriè convenit, quod dicitur incarnatum primariò & per ſe, conc. maj. ſecundariò & tantùm ratione alterius, neg. maj. Non illo, ſed iſto tantùm modo, natura divina dicitur incarnata: ſic enim dicitur ratione perſonæ Verbi, quæ humanæ naturæ immediatè communicata fuit: *Et ideò* (inquit S. Thomas 3. p. quæſt. 3. in Corpore (*primò quidem & propriiſſimè perſona dicitur aſſumere; ſecundariò autem poteſt dici, quòd etiam natura aſſumpſit naturam ad ſui perſonam. Et ſecundùm etiam hunc modum dicitur natura incarnata, non quòd ſit in carnem converſa, ſed quia naturam carnis aſſumpſit. Vnde Damaſcenus dicit: Dicimus naturam Dei incarna-*

carnatam eſſe ſecundùm beatos Athanaſium & Cyrillum.

Conclusio 2. Si per impoſſibile natura divina eſſet ſine relationibus, paternitate nimirùm, filiatione & ſpiratione paſſivâ, poſſet humanam naturam aſſumere.

Probatur. Ad aſſumendum requiruntur tria, omnipotentia, perſona aſſumens, natura aſſumenda: atqui in ſuppoſitione de quâ agitur, tria illa reperirentur. Et quidem 1. omnipotentia, cum ſit idem cum naturâ, quæ (ut ſupponitur) remaneret: 2. Reperiretur perſona; Deus enim in eo caſu tanquam res ſubſiſtens conciperetur, & eſset ſui juris: 3. denique reperiretur natura aſsumenda, humana nimirùm, aut quævis alia: ergo natura divina concepta ſine relationibus, poſset humanam naturam aſsumere.

Objicies. Aſsumptio eſt actio, per quam natura creata unitur divinæ perſonæ: atqui in ſuppoſitione de quâ agitur, impoſſibilis eſset ejuſmodi actio; ſiquidem in Deo non eſset perſona: ſcilicèt perſonæ in divinis per relationes conſtituuntur: atqui nullæ in Deo forent relationes: ergo neque aliqua perſona.

Reſp. diſt. ant. In Deo non eſset perſona ejuſdem generis, ac eſt modò, conc. ant. alterius generis, neg. ant. Perſona in illo caſu eſset in Deo, quemadmodum eſt in creatis, aliquid abſolutum.

Conclusio 3. Naturâ divina, conjuncta, ut eſt reverà, relationibus perſonalibus, non poſset creatam naturam aſsumere, non communicando ei aliquam perſonalem relationem.

Probatur. Ut natura divina creatam aſsumat, neceſse eſt, ut ei ſubſiſtentiam divinam communicet, alioquin enim eſset tantùm aſsumptio accidentalis, per authoritatem nimirùm, amorem & gratiam: atqui in ſuppoſitione, de quâ eſt

quæſtio, natura divina nullam creatæ naturæ ſubſiſtentiam communicaret; neque enim (ut Tom. 3. diximus) natura divina habet aliquam ſubſiſtentiam abſolutam, quæ tribus perſonis communis ſit; ſed quæcumque eſt in eâ, ſubſiſtentia, eſt omninò relativa.

Objicies. Repugnat concluſio S. Thomæ: ſic enim loquitur 3. p. q. 3. art. 3. in Corp. *Et ſecundùm hoc abſtracta perſonalitate per intellectum, poſſumus adhuc intelligere naturam aſſumentem*: ergo, &c.

Reſp. diſt. textum S. Thomæ: Poſſumus adhuc intelligere naturam aſſumentem, in alio ſtatu in quo res non ſunt, conc. ant. in ſtatu in quo res ſunt, neg. ant. S. Doctor non loquitur de Deo ſecundùm ſtatum realem, in quo eſt modò, hoc eſt ſecundùm ſtatum in quo tres habet ſubſiſtentias relativas; ſed loquitur de eo ſecundùm ſtatum in quo reverà non eſt, ſeu in quo intellectus eum concipit, ſicut & Judæi eum concipiunt, contendentes, unam eſſe in divinitate perſonam, quemadmodum una eſt tantùm natura. Vide ejuſdem S. Doctoris reſponſionem ad tertium argumentum.

Caput III.

Utrum tres perſonæ divinæ potuerint eandem humanitatem aſſumere.

Not. Scotiſtæ paſſim contendunt, tres perſonas non potuiſſe ſimul eandem humanitatem aſſumere; affirmant è contra Thomiſtæ poſt Angelicum Doctorem 3. p. q. 3. art. 6. Quæri etiam ſolet, utrum una perſona duas diverſas naturas aſſumere potuerit. Noſtram iis de rebus mentem ſubſequentes concluſiones aperient.

Concluſio I. Tres perſonæ S.S. Trinita-

nitatis potuerunt eandem humanitatem ſimul aſſumere.

Probatur. Non implicat, neque ex parte divinarum perſonarum, neque ex parte humanitatis, neque ex parte aſſumptionis: ergo fieri potuit. Probatur ant. per partes. Non implicat 1. ex parte divinarum perſonarum: ſi enim implicaret, id oriretur ex eo, quòd tres divinæ perſonæ ſeſe invicem ab eâdem naturâ excludant; at ex eo non oritur, cum ex myſterio S. S. Trinitatis conſtet, eandem divinam naturam eſſe in tribus perſonis realiter diſtinctis, & tres illas perſonas eandem divinam naturam terminare. Non implicat 2. ex parte humanitatis: cum enim per potentiam divinam fiat capax perſonalitatis Verbi, quæ eſt infinita, non repugnat quin per eandem potentiam fiat capax perſonalitatis Pat ris & Spiritûs ſancti. Tandem 3. non implicat ex parte aſſumptionis; quia (ut jam ſupra dictum eſt) aſſumptio conſiderata in ordine ad principium activum à quo oritur, communis eſt tribus perſonis SS. Trinitatis.

Objicies 1. Unus effectus pendere non poteſt à pluribus cauſis totalibus; eſſent enim totales ex ſuppoſitione, & non eſſent totales, quia admitterent aliarum conſortium: atqui ſi tres perſonæ aſſumerent eandem humanitatem, unus effectus penderet à pluribus cauſis totalibus; ſiquidem idem humanæ naturæ terminus, eſſet à tribus perſonis, itaut quælibet reverà eam adæquatè terminaret: ergo, &c.

Reſp. neg. maj. Ratio eſt, quia conſortium alterius cauſæ impedit tantùm, ne alia cauſa ſit totalis, cum impedit, ne totum effectum producat. Verùm in ſuppoſitione de quâ agitur, id nulla divina perſona impediret: nam per ſubſiſtentiam Patris v. g. humanitas ita ſubſiſteret, ut eâ ſublatâ, ſubſiſteret adhuc per aliam ſubſiſtentiam, Filii nimirum, aut Spiritus ſancti.

Objicies 2. Divina perſona non poteſt aſsumere humanitatem propriâ ſubſiſtentiâ terminatam: ergo neque terminatam aliquâ divinâ ſubſiſtentiâ.

Reſp. conc. ant. neg. conſeq. Ratio diſparitatis eſt, quia humanitas quæ propriam habet ſubſiſtentiam, per ſe ſubſiſtit; quæ verò alienam, per ſe non ſubſiſtit, ſed in alio: humanitas autem quæ per ſe ſubſiſtit, capax non eſt alterius ſubſiſtentiæ, quia per propriam ſubſiſtentiam fit proprii juris; in hoc enim poſitus eſt formalis (ut loquuntur) effectus ſubſiſtentiæ; ac proindè non poteſt fieri alieni juris; alioquin eſset ſimul & non eſset juris proprii. E contra humanitas quæ ſubſiſtit in alio, poteſt eſse duplici titulo juris alieni, per duplicem nimirum alienam ſubſiſtentiam, ſeu per conjunctionem cum duplici perſonâ, quæ naturâ aſsumptâ ſuperior ſit.

Objicies 3. Si tres perſonæ eandem humanitatem aſsumerent, de eâdem humanitate dici poſset, 1. quòd eſset ſimul Pater, Filius & Spiritus ſanctus, ac proindè ingenitum & genitum de eâ dici poſsent; 2. quòd Pater eſset Filius, ſicut dicitur, quòd homo ſit Verbum, eo quòd in perſonâ Verbi ſubſiſtat: atqui hæc abſurda ſunt: ergo, &c.

Reſp. Non fore abſurdum in caſu de quo agitur, dicere, quòd idem homo eſset ſimul Pater, Filius, & Spiritus ſanctus. Ratio eſt, quia in hâc propoſitione, *Eadem humanitas eſſet ſimul Pater, Filius, & Spiritus ſanctus*, ſubjectum, *Humanitas*, ſupponeret pro naturâ, prædicata verò, *Pater*, *Filius & Spiritus ſanctus*, pro perſonis; unde ſenſus eſset, quòd eadem natura tribus ſubſiſtentiis, Patris nimirum, Filii & Spiritus ſancti ſubſiſteret. Econtra verò in hâc propoſitione, *Pater eſt Filius*, ſubjectum, *Pater*, prædicatum, *Filius*, pro perſonis ſupponunt; ac proindè falſa eſt, cum certum ſit, perſonam Pa-

tris

tris eſse realiter diſtinctam à perſonâ Filii. Vide S. Thomam, hìc in reſp. ad 3.

CONCLUSIO 2. Una perſona poteſt aſsumere plures naturas ſimul.

Probatur. Id non implicat neque ex parte perſonæ, quæ infinitam habet vim terminativam, quæ proindè non exhauriatur per ſui cum unâ naturâ creatâ unionem: Non implicat quoque ex parte naturarum, cum nulla omninò ſit natura quæ propriâ ſubſiſtentiâ ſpoliari non poſſit; ac proindè quæ per divinam terminari non valeat: ergo, &c.

Objicies. In eâ ſuppoſitione dici poſset, quòd Deus eſset plures homines, nempè multiplicatur denominatio, quoties natura multiplicatur: ſed id videtur abſurdum, quia ſecundùm receptum loquendi modum, voces iſtæ, *plures homines*, ſignificant pluralitatem tum naturarum, tum ſuppoſitorum.

Reſpondet S. Thomas negando maj. & ejus probationem: *Nuſquam* (inquit 3. p. q. 3. art. 7. ad 2.) *nomen ab aliqua forma impoſitum, pluraliter dicitur*, niſi *propter pluralitatem ſuppoſitorum*. Ex eo principio S. Doctor colligit, quòd ſi perſona divina aſsumeret duas naturas humanas, propter unitatem ſuppoſiti diceretur unus homo, habens duas naturas humanas.

QUÆSTIO II.

De natura aſſumpta.

Not. QUæremus hìc 1. Quam naturam Verbum aſsumpſerit; 2. An humanam exiſtentiam; 3. Utrum perſonam; 4. Utrum corpus ab eo aſsumptum, fuerit verum, è cœlis delatum, corruptibile, ſanctum, commendatum venuſtate formæ; 5. Utrum Verbum aſsumpſerit

animam humanam; 6. An in animâ aſſumptâ fuerint intellectus & voluntas; 7. Denique utrum in animâ aſſumptâ aliquæ paſſiones extiterint.

Caput Primum.

Quam naturam Verbum aſſumpſerit.

Not. In naturâ quam Verbum aſſumpſit, conſiderari poſſunt ſpecies, abſtractio ab individuis, exiſtentia in omnibus individuis: hic igitur quærendum eſt 1. Cujus ſpeciei fuerit natura quam Verbum aſſumpſit; 2. Utrum aſſumpſerit naturam ab omnibus individuis abſtractam; 3. Denique an naturam in omnibus individuis exiſtentem.

Conclusio 1. Natura cujuſcumque ſit ſpeciei, potuit aſſumi à Verbo.

Probatur 1. Verbum potuit aſſumere naturam angelicam, id enim ſupponit Apoſtolus, cum divinæ in homines clementiæ tribuit, quòd Deus non angelos, ſed Abrahæ ſemen apprehenderit. 2. Uniri potuit creaturæ irrationali, tum quòd in triduo mortis Chriſti, Verbum hypoſtaticè remanſerit unitum cum corpore quod jacebat in ſepulchro; tum etiam quòd id ſuppoſuerint Patres, cum adversùs Arianos diſputarunt. Iſti contendebant, Verbum aſſumpſiſſe corpus animâ deſtitutum: illi verò, efficaci alioquin hoc argumento, quòd Verbum cum naturâ irrationali hypoſtaticè conjungi non potuerit, uſi non ſunt. 3. Ut natura poſſit aſſumi à Verbo, ſatis eſt, ut ſpoliari poſſit propriâ ſubſiſtentiâ, & terminari divinâ: atqui natura, cujuſcumque ſit ſpeciei, id poteſt; non enim propria ſubſiſtentia magis eſt eſſentialis alicui naturæ, quàm humanæ; ac proinde, cum, ut fides docet, humana poſſit propriâ ſubſiſtentiâ ſpoliari, ita & quælibet alia creata, cujuſcumque ſit ſpeciei. Addendum eſt

ſubſi-

ſubſiſtentiam Verbi non minoris eſſe virtutis reſpectu naturarum quæ ſunt ſpeciei ab humanâ diverſæ, quàm reſpectu naturæ humanæ; proindèque non minùs poteſt ſupplere ſubſiſtentias aliarum naturarum, quàm naturæ humanæ.

CONCLUSIO 2. Verbum nec angelum, nec aliam ab humanâ naturam uſquam aſsumpſit.

Probatur ex Scripturâ, quæ excludit Angelos ab hypoſtaticâ cum Verbo unione: *Non Angelos, ſed ſemen Abrahæ apprehendit*. 2. Tertulliani tempore nonnulli ſomniarant, Verbum aſſumpſiſse naturam Angelicam: *Sed* (verba ſunt Tertulliani lib. de carne Chriſti, novatorum illorum ſomnium referentis) *Angelum, ajunt, geſtavit Chriſtus. Qua ratione? Qua & hominem*. Eos autem ſic idem Tertullianus urget: *Homo perierat, hominem reſtitui oportuerat. Vt Angelum geſtaret Chriſtus, nihil tale de cauſa eſt. Nam etſi Angelis perditio reputatur, in ignem præparatum diabolo & angelis ejus, nunquam tamen illis reſtitutio repromiſſa eſt. Nullum mandatum de ſalute Angelorum ſuſcepit Chriſtus à Patre*. 3. Cum unio Verbi cum aliquâ naturâ creatâ, ſit opus, Dei reſpectu, liberum, eſt enim ad extra; aſseri non debet, ſi nec Scripturâ, nec Traditione contineatur: atqui neutrâ continetur Verbi cum angelicâ naturâ unio hypoſtatica; nempè ambo illi Theologiæ fontes, cum de Verbi exinanitione loquuntur, hominis ſolius meminerunt: *Verbum caro factum eſt. Venit Filius hominis quærere & ſalvum facere quod perierat*.

Objicies. Nonnulli ſunt Patres qui aſseruerunt, Verbum Angelos aſsumpſiſse. 1. Hæc habet Origenes Com. in Joan. *Factus eſt omnibus omnia, ut omnes lucrifaceret vel perficeret: & manifeſtè homo hominibus, Angelus Angelis factus eſt*. 2. Eam naturam, Dei filius aſsumpſit, pro qua mortuus eſt: atqui mortuus eſt pro Angelis: hunc

enim Apoſtoli locum in Epiſtolâ ad Hebræos, *Vt ſine Deo pro omnibus guſtaret mortem*, ſic poſt Theodoretum Oecumenius exponit: *Ita* (inquit) *hoc accipiendum eſt, quòd ſine Deo, ſeu excepto Deo, pro omnibus aliis mortuus ſit Chriſtus*. Origenes docuit, Chriſtum nondum quidem pro Angelis paſsum eſse, ſed contendit paſsurum aliquando: *Ad extremum* (inquit Hieronymus in Epiſtolâ ad Avitum, ubi recenſet errores qui Origenianis libris Periarchon continentur) *intulit, quod & cogitaſſe ſacrilegium eſt, pro ſalute dæmonum Chriſtum etiam in aere, & in ſupernis locis eſſe paſſurum:* ergo, &c.

Reſp. ad 1. Origenem, ſi ea docuerit, turpiter erraſse, ſicut & in multis aliis capitibus erravit; ac proindè nullam authoritatis illius hac in re haberi debere rationem. Reſp. ad 2. Theodoretum & Oecumenium ab Origene differre, quòd non aſseruerint, Chriſtum aut mortuum eſse aut aliquando moriturum eſse pro ſalute dæmonum. Quantùm verò ad beatos Angelos, docuerunt, mortuum eſſe pro eis Chriſtum, non quidem quantùm aut ad gratiam quam receperunt in viâ, aut quantùm ad gloriam eſsentialem quâ fruuntur in cœlis, ſed tantùm quantùm ad gloriam accidentalem, gaudium nimirùm quod ex hominum per Chriſti mortem reparatione perceperunt: nonnullâ enim, ſaltem impropriè dictâ, triſtitiâ affecti fuerant ex eorum lapſu, ut hiſce verbis declarat Theodoretus, & poſt eum nonnulli alii Patres: *Hoc etiam dicit in Epiſtola ad Hebræos: Vt ſine Deo pro omnibus guſtaret mortem. Sola autem divina natura ab egeſtate aliena eſt, omnis verò creatura opus habebat incarnationis medicamento. Elementa enim quæ propter uſum hominum facta ſunt, correptioni obnoxia fecit, quandoquidem hunc etiam mortalem factura erat tranſgreſſio. Inviſibiles autem poteſtates ægrè ferebant, ut eſt veriſimile, dum improbitatem viderent graſſantem inter homines.*

Si

Si enim lætantur propter unum peccatorem pœnitentiam agentem, ſicut dicit Dominus, clarum eſt, eas ægrè ferre, dum vident contraria.

Conclusio 3. Conveniens fuit, ut Verbum naturam humanam, non autem aliquam aliam aſſumeret.

Probatur variis argumentis. 1. Par fuit (ut obſervat Auguſtinus lib. 13. de Trinitate, cap. 18.) ut diabolus in eâdem quam vicerat, naturâ vinceretur. 2. Conveniens fuit, ut natura quæ peccaverat, ipſa cum Verbo hypoſtaticè conjuncta ſatisfaceret. 3. Dei potentia in eo maximè elucet, quòd per corruptam ac infirmam naturam, tantum dignitatis homini contulerit.

Dices, ea argumenta nimis probare: probant nimirùm Verbum debuiſſe aſſumere ipſam quæ peccaverat, Adami naturam.

Sed facilè præcluditur illud effugium; ſiquidem oportuit eum qui venerat, ut tolleret peccata, eſſe immunem à peccato: neque enim par erat, ut liberaturus liberatione indigeret.

Quæres, an Verbum unitum carni potuiſſet dæmones liberare, niſi Pater irrevocabili decreto eos pœnis æternis damnaſſet.

Reſpondent nonnulli negativè, quia (inquiunt) Angeli non ſunt capaces pœnitentiæ, eò quòd (addunt) ſic à naturâ comparati ſint, ut ubi unum objectum elegerint, ipſi immobiliter inhæreant. Reſpondent alii affirmativè: Unde (inquiunt) quòd Chriſtus pro dæmonum ſalute paſſus non ſit, id factum eſt, quòd Pater eos liberari noluerit.

Jam verò ſi quis urgeat, quare Pater homines non autem Angelos liberari voluerit; reſpondendum erit 1. non aliam certam cauſam, quàm ipſam Dei voluntatem aſſignari poſſe. Reſpondendum erit 2. multas ejuſmodi conſilii à S. Doctoribus cauſas afferri. Id factum eſt (ait Auguſtinus Tract. 110. in Euang. Joannis) quòd

An-

Angelorum culpa, noſtrâ multùm gravior fuerit: *Tantò enim minùs quàm nos peccare debuerunt, quantò meliores nobis fuerunt*. Id contigit (ait idem Sanctus Doctor lib. 3. de libero arbitrio, cap. ult.) quòd homo fuerit imitator ſuperbiæ, diabolus verò illiùs author. Sic ſe Deus geſſit quòd omnes Angeli in uno non peccaſſent, cum ècontra homines in uno Adamo rei facti ſint: *Angeli* (inquit Anſelmus lib. 2. cur Deus homo cap. 21.) *ſunt omnes pariter creati, non ab uno Angelo, ſicut homines ab uno homine nati. Ideo ſi Chriſtus ab uno Angelo naturam Angelicam ſumeret, illum redimeret, alii extra redemptionem remanerent.*

Conclusio 4. Verbum non debuit aſſumere naturam humanam ab omnibus individuis abſtractam, nec naturam in omnibus individuis exiſtentem.

Probatur prior pars. Natura ab omnibus individuis abſtracta, eſt natura quæ exiſtit tantùm in intellectu hominis cogitantis, non autem à parte rei: at æquum fuit, ut Verbum aſſumeret veram & realem naturam, quò eam verè & realiter ſanaret; non enim ſanavit, niſi id quod aſſumpſit.

Probatur altera pars. Si Verbum omnes in individuo naturas humanas aſſumpſiſſet, nullus foret inter Deum & homines mediator: ſcilicet propter unitatem ſuppoſiti, unus tantùm eſſet homo qui plures haberet naturas. Præterea per aſſumptionem uniûs naturæ, abundè conſultum fuit humanæ ſaluti: ergo ſuperfluum fuiſſet plures, & à fortiori omnes omninò naturas aſſumere.

Caput II.

Vtrum natura quam Verbum aſſumpſit, propriam habeat exiſtentiam.

Not. PLures ex Thomiſtis contenderunt, naturam humanam quam Verbum aſſumpſit, carere propriâ exiſtentiâ, aſſeruuntque quòd ſicut ſubſiſtit per ſubſiſtentiam Verbi, ita etiam exiſtat per ejuſdem Verbi exiſtentiam. Econtra alii ſcholaſtici paſſim docent, naturam humanam quam Verbum aſſumpſit, propriam habere exiſtentiam, ſicut & propriam eſſentiam.

Probatur 1. Natura humana quam Verbum aſſumpſit, eſt ens verum ac reale: atqui ens verum & reale habet exiſtentiam ſibi propriam; ſiquidem ens verum & reale, id habet quod neceſſariò ex ideâ entis veri & realis ſequitur: ſed exiſtentia propria ex eâ ſequitur; ens enim verum & reale differt à non ente, quòd cùm iſtud exiſtentiam non habeat, ſeu ſit in nihilo, illud econtrà habeat exiſtentiam, ſeu in nihilo minimè jaceat.

Probatur 2. ex comparatione quam Patres nonnunquam inter Trinitatem & Incarnationem inſtituerunt. Aſſeruerunt, quòd cùm in Trinitate, quæ abſoluta ſunt, minimè multiplicentur; ècontra in Incarnatione multiplicia ſint: atqui exiſtentia eſt aliquid abſolutum; non enim *ad aliud* dicitur, ſicut ſubſiſtentia, hypoſtaſis, perſona, ſed *ad ſe*: ergo multiplicatur in Incarnatione; ac proinde ſive divina, ſive humana, natura propriam in eâ exiſtentiam habent.

Confirmatur authoritate Cyrilli Alexandrini. Is in primo adversùs Neſtorium opponit exiſtentiam Verbi exiſtentiæ humanæ naturæ: nimirùm ubi aſſeruit, quòd illa nullum habere

poſſit

poſſit initium: *Impium eſt* (inquit) *vel opinari ſolùm, Verbum quod ex Patre prodiit, ad novum initium, ut eſſe inciperet, vocatum fuiſſe, aut exiſtentiæ propriæ velut radicem quandam, cepiſſe ſanctiſſimæ Virginis carnem*: Ubi (inquam) id aſſeruit, docet econtrà, exiſtentiam humanæ naturæ, initium accepiſſe in Virginis ſinu: *Nec* (ait) *exiſtentiæ carnalis initium viam alteram* (quàm per generationem & nativitatem) *habere poſſit*.

Objicies 1. Sophronius Jeroſolymitanus Patriarcha in epiſtolâ Synodicâ, quam miſit ad Sergium Patriarcham Conſtantinopolitanum, quæque probata eſt à ſextâ generali Synodo, ut patet ex Actione 2. ſic loquitur de humanâ Chriſti naturâ: *In ipſo* enim (Verbo) *& non per ſeipſam, exiſtentiam habuit*. S. Joannes Damaſcenus lib. 3. c. 12. ſcribit, *carnis extantiam in ipſo Verbo habere*: ergo tum Sophronio, tum Joanni Damaſceno perſuaſum fuit, humanam naturam in Chriſto non habere propriam exiſtentiam.

Reſp. ad 1. diſt. ant. Ex Sophronio, natura humana non per ſeipſam, hoc eſt, ante ſuam unionem cum Verbo, exiſtentiam habuit, conc. ant. Non per ſeipſam, hoc eſt, non propriam ac ex ipsâ naturâ fluentem exiſtentiam habuit, neg. ant. Solutionis veritatem probant tum quæ in Sophronio præcedunt verba quæ nobis objecta ſunt, tum quæ ipſa immediatè conſequuntur; ſic enim habet textus: *Simul enim caro; ſimul Dei Verbi caro; ſimul animata rationalis; ſimul Dei Verbi caro animata rationalis. In ipſo enim, & non per ſe ipſam, exiſtentiam habuit. Quippè ſimul cum Verbo concepta, corpus & anima ad conſiſtendum iſta producta ſunt, & unita ſunt ipſi ſecundùm hypoſtaſim, ſimul atque ad conſiſtendum producta ſunt*. Nec obeſt, quòd in veteri interpretatione Latinâ legeretur: *In illo itaque, & non per ſe ipſam habuit exiſtentiam unam*: Siquidem vox, *unam*, deeſt in Græco textu; unde in

in interpretatione recentiore meritò prætermiſſa fuit.

Reſp. ad 2. diſt. ant. Ex Damaſceno natura humana habet extantiam in Verbo, ſibi propriam, conc. ant. non ſibi propriam, neg. ant. Naturam humanam habere extantiam in Verbo, & habere extantiam propriam, non ſunt duo quæ ſe invicem excludant. Damaſcenus eâ loquendi ratione non aliud voluit, quàm quod Eccleſia contra Neſtorianos docuit, naturam humanam ne momento quidem extitiſſe ante ſuam cum Verbo unionem: ſcribit enim, *aſſumptionem carnis, hujus extantiam, & deificationem à Deo Verbo eodem momento fuiſſe.*

CAPUT III.

An Verbum perſonam humanam aſſumpſerit.

Not. NEſtorius de quo jam aliqua diximus T. 1. Diſſert. 4. art. 3. §. 1. de quo etiam multò plura dicemus agentes de unione Verbi cū naturâ humanâ, docuit, Verbum non humanam tantùm naturam, ſed etiam perſonam aſſumpſiſſe: indeque concluſit, in Chriſto duas eſſe perſonas, divinam & humanam, duos eſſe filios, Filium Dei & filium Mariæ virginis; moralem tantùm, non autem ſubſtantialem Verbum inter & humanam naturam unionem reperiri, poſitam nimirum in authoritate, ſanctitate, ac donis accidentalibus humanitati conceſſis; neque enim aliâ quàm morali & accidentali unione duæ perſonæ à ſe invicem realiter diſtinctæ copulari poſſunt.

Not. 2. Eutyches de quo nonnulla diximus T. 1. diſſert. 4. art. 4. §. 1. & de quo redibit ſermo, cùm agemus de unionis proprietatibus, docuit quoque, Verbū aſſumpſiſſe perſonā humanam. Uterque, Neſtorius & Eutyches, hoc utebantur principio,

cipio, quòd natura & perſona eſſent unum & idem, ac proinde ab invicem ſeparari non poſſent.

Not. 3. Licèt quoad illud caput Neſtorius & Eutyches convenirent, diſcrepabant tamen in concluſione, quam ex eo capite inferebant. Scilicet Neſtorius ſupponens, poſt unionem duas in Chriſto naturas remanſiſſe, docebat duas quoque remanſiſſe perſonas. Econtra Eutyches ſupponens, unam tantùm perſonam poſt unionem in Chriſto remanſiſſe, contendebat, unam quoque tantùm naturam remanſiſſe.

Conclusio. Verbum non aſſumpſit perſonam humanam.

Probatur. Verbum non aſſumpſit id quod poſt unionem non remanſit in Chriſto, tum quod Verbum nuſquam dimiſerit quod ſemel aſſumpſit; tum etiam quòd (ut inferiùs contra Eutychem oſtendemus) per unionem nulla facta ſit in aſſumptis confuſio: atqui humana perſona poſt unionem non remanſit in Chriſto. Nam 1. id apertè contra Neſtorium in Concilio Epheſino 1. definitum eſt. 2. Id pariter expreſsè fuit aſſertum in Concilio Calcedonenſi, quod quidem Actione 5. in definitione fidei pronuntiat *Vtriuſque naturæ proprietates ſalvas manere, & in unam perſonam, atque unam hypoſtaſim concurrere.* 3. Nulla inter humanam naturam & Verbum divinum admitti deberet communicatio idiomatum, ſi duæ eſſent in Chriſto perſonæ: non enim alio principio nititur idiomatum communicatio, quàm quòd unum ſit in Chriſto ſuppoſitum, una perſona in quâ duæ naturæ ſubſiſtant: at admitti debere eam idiomatum communicationem, apertè Scriptura & traditio docent, ut fusè ſuo loco dicetur: ergo, &c.

Objicies 1. Si Verbum non aſſumpſit humanam perſonam, humanam ſubſiſtentiam, non aſſumpſit quoque humanam ſubſtantiam: ſed impium eſt conſequens: ergo, &c. Probatur maj.

Sub-

Subſtantia humana in ſuo conceptu eſſentiali includit perſonam, includit ſubſiſtentiam: Siquidem eſſentialis ſubſtantiæ conceptus, in eo poſitus eſt, quòd ſit aliquid per ſe ſubſiſtens; & in hoc differt ab accidente, quod neceſſariò in alio ſubſiſtit; ac proinde ſi Verbum non aſſumpſit humanam ſubſiſtentiam, humanam quoque ſubſtantiam non aſſumpſit.

Reſp. ad 1. neg. maj. Ad 2. neg. ant. Ad 3. diſt. ant. Quòd ſit aliquid per ſe ſubſiſtens in exigentiâ, conc. ant. actu, neg. ant. Equidem eſſentiale eſt cuilibet ſubſtantiæ, ut exigat *per ſe* ſubſiſtere, & in hoc differt ab accidente, quòd accidens per ſe indigeat alio in quo ſubſiſtat; ſed non eſt eſſentiale, ut actu *per ſe* ſubſiſtat. Unde licèt humanitas in Chriſto per ſe non ſubſiſtat actu, exigit tamen per ſe ſubſiſtere, & reverà ſi à Verbo ſepararetur, *per ſe* ſubſiſteret; cumècontra accidens à ſubjecto ſeparatum ſubſiſtere minimè poſſit.

Objicies 2. Si Verbum naturam humanam aſſumpſit, non aſſumptâ humanâ perſonâ, aſſumpſit mancam ac imperfectam naturam: illa nimirùm natura manca eſt ac imperfecta, cui deeſt congruum illi complementum, modus exiſtendi quem naturaliter exigit: atqui naturæ humanæ à Verbo aſſumptæ deeſſet congruum illud complementum, modus exiſtendi quem naturaliter exigit: ergo, &c.

Reſp. diſt. maj. Aſſumpſit mancam & imperfectam accidentaliter naturam, conc. maj. mancam & imperfectam ſubſtantialiter, neg. maj. Subſiſtentia eſt modus exiſtendi accidentalis ſubſtantiæ, non autem ſubſtantialis; ſubſtantia enim in ratione ſubſtantiæ, non aliud dicit, quàm ens quod exigit per ſe, hoc eſt, independenter ab alio, ſubſiſtere; & in hoc (ut jam obſervatum eſt) differt ab accidente, quod ex naturâ ſuâ exigit eſſe in alio.

Objicies 3. Individuum eſt idem cum perſonâ: at-

atqui Verbum aſſumpſit individuum humanum : ergo & perſonam.

Reſp. neg. maj. Ratio eſt, quia individuum prout individuum, non aliud eſt, quàm aliquid ſingulare; nempè opponitur communi: at id omne quod eſt ſingulare, non eſt perſona: ſiquidem ſingulare excludit tantùm id quod eſt commune multis, perſona verò excludit prætereà conjunctionem cum ente ſuperiore, à quo pendeat; ſcilicet perſona in ſuo conceptu dicit rem quæ ſui ſit juris: amittitur verò jus illud per conjunctionem cum ente ſuperiore, quippe quòd ens ſuperius ſpoliet proprio jure naturam inferiorem, quam ad ſe ſumit, eamque ſibi ita vindicat, ut illiûs actus enti ſuperiori tribuantur.

Inſtabis. In humanitate Petri v. g. eſt perſona humana: ergo etiam & in humanitate Chriſti.

Reſp. conc. ant. neg. conſeq. Ratio eſt, quia eſt negatio communicationis in humanitate Petri, quæ non reperitur in humanitate Chriſti; ſcilicet humanitas Chriſti communicata eſt Verbo, ac proinde jam non ſui juris eſt, ſed Verbi, cum Verbum infinitâ virtute ac dignitate humanitatem ſuperet: econtrà humanitas Petri non eſt communicata alteri perſonæ ſuperiori; & conſequenter non alieni, ſed proprii eſt juris: nempè eſſentia perſonæ in eo poſita eſt, quòd ens cujus eſt perſona, proprii ſit juris, non autem alieni.

Quæres, an verbum ſubſtantialiter aſſumere potuerit humanam perſonam.

Reſp. negativè. Ratio eſt, quia perſona humana dicit negationem communicationis naturæ ſuperiori, à quâ pendeat: at ſi Verbum humanam perſonam aſſumeret, tolleretur hujuſmodi negatio communicationis, ac proindè ipſa etiam perſona tolleretur.

Confirmatur reſponſio ex Patribus, qui Neſtorium impugnarunt. Humana natura (inquiebant)

bant) cùm ſit unita Verbo, non poteſt ſubſiſtere eo modo quo, non poſitâ ejuſmodi unione, ſubſtitiſſet: ergo propriam non habet ſubſiſtentiam. Ita ratiocinantur Cyrillus & alii qui in Epheſinâ Synodo Neſtorium damnarunt.

Caput IV.

An Verbum aſſumpſerit verum corpus.

Not. 1. Eccleſia adhuc erat in incunabulis, cùm veritas carnis Chriſti ab hæreticis impugnari cœpit. *Multis* (inquit Joannes in primâ epiſt. Canon. cap. 4.) *Pſeudoprophetæ exierunt in mundum. In hoc cognoſcitur Spiritus Dei. Omnis ſpiritus qui confitetur Ieſum Chriſtum in carne veniſſe, ex Deo eſt. Et omnis ſpiritus qui ſolvit Ieſum* (vel ut Græcè ſcriptum eſt) *qui non confitetur Ieſum Chriſtum in carne veniſſe, ex Deo non eſt, & hic eſt Anti-Chriſtus.*

Not. 2. Hæreticorum qui negarunt Chriſti carnis veritatem, agmen ducit Simon Magus, Auguſtino teſte lib. de hæreſibus. Simonis blaſphemiam probarunt, eodem Auguſtino teſte, Saturninus, Baſilides & Marcus. Iis (ut Tertullianus refert libro de prçſcriptionibus, cap. 51.) adhæſit Cerdo, qui ex Syriâ Romam venit Hygini Papæ temporibus: adhæſit quoque Marcion Ponticus genere, ut videre eſt apud eumdem Tertullianum lib. de Carne Chriſti, cap. 1. & 5. lib. contra Marcionem, cap. 9. Manes, à quo Manichæi, circa annum Chriſti 277. in eandem hæreſim impegit. *Dicit* (ait de eo Auguſtinus libro de hæreſibus, cap. 46.) *Chriſtum nec fuiſſe in carne vera, ſed ſimulatam ſpeciem carnis ludificandis humanis ſenſibus prætuliſſe: ubi non ſolùm mortem, verùm etiam reſurrectionem ſimiliter mentiretur.* Manichæis ſubſcripſerunt Priſcilianiſtæ: de iis enim hæc habet Leo Magnus, epiſt. 93. *Chriſtum Dominum in vera hominis natura natum eſſe non credunt.*

Con-

Conclusio. Verbum aſſumpſit verum ac reale corpus.

Probatur 1. Scriptura Chriſto verum corpus tribuit; ſic enim ipſemet loquitur apud Iſajam, cap. 50. *Corpus meum dedi percutientibus*; ſic etiam Joannis 2. *Solvite templum hoc*; quæ quidem verba ſic ibidem explicantur: *Ille autem dicebat de templo corporis ſui*. Apoſtolus hæc habet ad Hebræos 2. *Quia ergo pueri communicaverunt carni & ſanguini, & ipſe ſimiliter participavit eiſdem*. Joan. 8. Chriſtus ſeipſum dicit hominem: *Quæritis me interficere, hominem qui veritatem locutus ſum vobis*. Matth. 20. aſſerit ſe verè paſſurum: *Ecce aſcendimus Ieroſolymam, & filius hominis tradetur, & occidetur, & tertia die reſurget*. Poſt reſurrectionem ſeipſum ſuis Apoſtolis palpandum tradidit: *Videte* (inquit Lucæ ult.) *manus meas & pedes meos, quia ego ipſe ſum*. Tandem poſt reſurrectionem cum Apoſtolis non ſemel manducavit, ut probaret ſe non eſſe phantaſma, quemadmodum Apoſtoli ſuſpicati fuerant, cùm eum primùm poſt reſurrectionem viderunt. Ex iis autem locis ſic argumentum conficitur: Ille verum habuit corpus, qui ſibi ipſi tribuit corpus, qui communicavit carni & ſanguini ſicut alii homines, qui verè mortuus eſt ac verè reſurrexit, qui ſe videndum ac palpandum non ſemel diſcipulis tradidit: atqui Chriſtus, &c. ergo, &c.

Reſpondent Phantaſiaſtæ, nomine corporis de quo in textibus mox laudatis fit mentio, intelligi debere corpus fictum & apparens tantùm, non autem corpus verum ac reale.

Verùm quàm falſa ſit illa reſponſio, variis momentis oſtenditur. 1. Si Chriſtus aſſerere voluiſſet ſe verum habere corpus, non aliis terminis uti potuiſſet, quàm iis quibus uſus eſt. 2. Si poſt reſurrectionem ſuam probare voluiſſet ſe verum habere corpus, non aliis argumentis uti potuiſſet; Apoſtolis enim ſingulatim, ac deinde congre-

gregatis ſe oſtendit, voluit ut palparent ejus corpus, cum iis ſæpiùs manducavit. 3. Si Chriſtus non habuit verum corpus, natus eſt ac paſſus eſt tantùm ſpecie tenus, ac proinde apparenter tantùm, non autem realiter & verè genus humanum redemit. 4. Si non habuit verum corpus: ergo verè non reſurrexit, proindeque (ut ait Apoſtolus) inanis eſt ſpes noſtra; ſiquidem Chriſtus in ſuæ divinæ miſſionis teſtimonium ac confirmationem, ſuam ex mortuis reſurrectionem pollicitus fuerat: *Solvite templum hoc, & in tribus diebus reædificabo illud. Ille autem dicebat de templo corporis ſui.* Tandem 5. Chriſtus eſt ipſamet veritas, ipſamet bonitas: igitur nec ipſe falli, nec cæteros per ementitum corpus fallere potuit.

Probatur 2. iis omnibus locis, in quibus tum Scriptura tum Patres teſtantur, Verbum factum fuiſſe carnem, verum fuiſſe hominem: *Aliter* (inquit Tertullianus in libro de Carne Chriſti) *non diceretur homo Chriſtus ſine carne, nec hominis filius ſine aliquo parente homine. Quid dimidias cum mendacio Chriſtum? totus veritas fuit.*

Probatur 3. argumento, quo Tertullianus utitur contra Marcionem. Ille verum habuit corpus, qui ex matre, avis, proavis, progenitus eſt: Sed Chriſtus progenitus eſt ex verâ matre, veris avis, veris proavis; hos enim ab Abrahamo ad ipſum Chriſtum uſque recenſet Matthæus cap. 1. imò eorum ab ipſo Adamo Lucas catalogum texit: ergo, &c.

Reſpondebant olim Phantaſiaſtæ, primum Matthæi caput, in quo Chriſti genealogia deſcribitur, non eſſe genuinum ipſiûs Matthæi textum.

Sed quantùm errarent, facilè poteſt oſtendi; nempè primum Matthæi caput eſſe genuinum iiſdem argumentis demonſtratur, quibus Tom. 1. aliorum capitum, imò & librorum novi Teſtamenti veritatem demonſtravimus.

Ob-

Objicies 1. Paulus ad Philippenſes 2. loquendi modo utitur, quo veritas carnis à Chriſto videtur ablegari: *In ſimilitudinem* (inquit) *hominum factus, & habitu inventus ut homo*. Ad Rom. 8. *Miſit Deus filium ſuum in ſimilitudinem carnis peccati*. 2. ad Corinth. 5. *Et ſi cognovimus ſecundùm carnem Chriſtum, ſed nunc jam non novimus*; hoc eſt, licèt olim putaremus, Chriſtum habuiſſe verum corpus, nunc doctiores facti, id non credimus: ergo, &c.

Reſp. ad 1. diſt. ant. Factus in ſimilitudinem hominum quoad ſtatum, in quo ſunt homines, conc. ant. quoad ſubſtantiam, neg. ant. Hoc eſt, licèt non fuerit homo purus & peccator, exteriùs tamen viſus eſt *in ſimilitudinem*, (ut ait Apoſtolus ad Rom. 8.) *carnis peccati*. Sed factus non eſt in ſimilitudinem, ſeu externam tantùm ſpeciem hominum quoad ſubſtantiam; verè enim & ſubſtantialiter fuit homo. Ita Græci locum illum paſſim interpretantur. Ad eundem textum reſponderi poteſt iterum, factus eſt in ſimilitudinem veram & realem, conc. ant. apparentem tantùm, neg. ant. Id eſt, Chriſtus verè fuit ſimilis aliis hominibus, ac proinde verus fuit homo, ſicut verus eſt Deus, quia factus eſt æqualis Deo.

Inſtabis. Chriſtus dicitur *habitu inventus ut homo*: habitus verò externam ſpeciem ſignificat cum excluſione ſubſtantiæ, idque innuit particula *ut*; unde ſenſus eſt, Chriſtus in externâ hominis ſpecie viſus eſt, ſeu apparuit exteriùs ut homo, quamvis tamen non eſſet realiter homo: ergo, &c.

Reſp. neg. ant. Habitus ſignificat figuram, unde in Græco textu, loco *habitu*, *figura* legitur: figura autem, ſeu externa ſpecies, per ſe realitatem non excludit à ſubjecto, in quo reperitur: ſic, ut vulgò dicitur, licèt nihil magis ſit ſimile quàm ovum ovo, non ſequitur, ovum non eſſe realiter ovum. Particula *Vt*, eò loci veritatis, non autem

tem meræ ſimilitudinis eſt nota: quod & Theophylactus annotavit, adducens locum, ubi Joannes dicit: *Vidimus gloriam ejus quaſi unigeniti*, cum verè Chriſtus ſit unigenitus, ſicut ibidem dicitur: *Vnigenitus qui eſt in ſinu Patris, ipſe enarravit.*

Reſp. ad 2. ſimilitudinem referri non ad carnem, ſed ad peccatum, ita ut ſenſus ſit, Verbum induiſſe carnem, quæ licèt realiter ſummè ſancta eſſet, in ſpeciem tamen caro peccatrix videbatur; cum iiſdem miſeriis externis obnoxia eſſet, fami nimirum, ſiti & dolori, quibus obnoxia eſt aliorum hominum caro.

Reſp. ad 3. hunc eſſe verborum, de quibus agitur, ſenſum: *Et ſi cognovimus ſecundum carnem Chriſtum*, id eſt, licèt olim pluris fecerimus gentilem & conſanguinem eſſe Chriſti ſecundùm carnem: *Sed nunc jam non novimus*, hoc eſt, ita mortui ſumus vitæ veteris affectibus, ut cenſeamus, in hujuſmodi re gloriandum non eſſe. Hinc patet, Paulum eò loci carpere Pſeudo-Apoſtolos qui (ut conſtat ex capite 9. Epiſtolæ ad Romanos) eo imprimis gloriabantur, quòd Chriſto carne & ſanguine conjuncti eſſent. Apoſtolus ejuſmodi prærogativam non multi faciendam eſſe didicerat ab ipſomet Chriſto, quandoquidem nonnullis ſibi nuntiantibus ſuæ matris & conſanguineorum adventum, Lucæ 8. reſpondit: *Mater mea & fratres mei ſunt, qui verbum Dei audiunt & faciunt*. Ea expoſitio confirmari poteſt ex Epiſtolâ ad Philippenſes; ſcilicet Paulus capite 3. adversùs eoſdem Pſeudo-Apoſtolos *in carne fiduciam habentes* agens, ſcribit, ſe quidem etiam habere, unde in carne confidere poſſit; ſed univerſam illam in carne gloriandi materiam æſtimaſſe propter Chriſtum ut detrimenta & ſtercora.

Inde verò evidenter colligitur, locum qui nobis objectus eſt, nullo modo favere Manicheis: imò in eos ſic cum Auguſtino lib. 11. contra Fauſtum c. 7.

intorqueri poteſt: Si Chriſtus nunquam fuit ſecundùm carnem, mentitus eſt Paulus, cum ait: *Cognovimus eum ſecundùm carnem*: ſiquidem nemo cognoſcit, quod non eſt; nempè Paulus non dixit, *putavimus*, quod eſt opinantis verè aut falsò, ſed, *cognovimus*. Prætereà (alterum eſt argumentum Auguſtini) ſi Chriſtus ideò non habuit carnem, quia dicit Apoſtolus, *ſe nunc* eum non noviſſe ſecundùm carnem; igitur nec illi carnem habuerunt, de quibus verſu præcedente dixit, *Ex hoc neminem novimus ſecundùm carnem*.

Addendum eſt cum Eſtio, dici non poſſe, Paulum his verbis: *Sed nunc jam non novimus*, correxiſſe priorem ſuam de carnis veritate ſententiam; nempè in aliis Epiſtolis quæ poſt Epiſtolas ad Corinthios ſcriptæ ſunt, eam multoties repetit ac confirmat: *Memor eſto* (inquit 2. ad Timoth. 2.) *Ieſum Chriſtum reſurrexiſſe à mortuis ex ſemine David ſecundùm Euangelium meum*.

Objicies 2. Humana caro eſt Deo prorsùs indigna, tum quòd ab eo diſtet infinitè, tum quòd adversùs ſpiritum concupiſcat, tum deniquè quòd ſit à principio nequam. Ita Manichæi quondam ratiocinabantur: ergo, &c.

Reſp. ad 1. neg. ant. Nempè 1. Deum ipſum non dedecet, quod propriis manibus, & quidem ex conſilio SS. Trinitatis effectum eſt. 2. Caro quæ in Adamo in varia membra diſponebatur, ipſummet futurum Chriſtum adumbrabat. 3. Deus carnem multis beneficiis cumulavit; animam nimirum quæ Dei ipſius eſt imago, illi inſeruit; Chriſtus eam redemit; illi ſacramentorum receptio debetur; in carne virginitas multæque aliæ virtutes exercentur. Vide Tertul. lib. de reſurrect. carnis.

Nec valent Phantaſiaſtarum inſtantiæ. Nam 1. ex infinitâ carnis à Deo diſtantiâ non colligitur carnis indignitas, ſed ſummus Dei in homi-

minem amor; nimirùm amoris eſt, amantem, quantumcumque emineat, ad objectum amatum deprimere. 2. Caro quæ hominis peccato fuit commaculata, concupiſcit quidem adversùs ſpiritum, non autem caro virgo & ſanctiſſima, quam Verbum aſſumpſit. 3. Fictitium eſt nequam illud mali principium, quod Manichæi ſuppoſuerunt; ſcilicet aliud non eſt, quàm iniqua voluntas hominis, quam Deus ſinit abuti arbitrio, quod illi conceſſum eſt.

Objicies 3. Ex multis Patribus Græcis, Verbum carne indutum antiquis Patriarchis apparuit, coram eis ambulavit, peregitque alia quæ realem cum carne unionem arguebant, & tamen phantaſticum erat illud corpus: ergo ex eo quòd Chriſtus hominibus viſus ſit, quòd cum eis biberit, ac manducarit, colligi non debet, ipſum habuiſſe verum ac reale corpus.

Reſp. neg. conſeq. Ratio eſt 1. quia vera non eſt aliquorum veterum ſententia, qui contenderunt, apparitiones de quibus agitur, factas fuiſſe in perſonâ Verbi: nempè harum Inſtitutionum tom. III. cum Auguſtino probavimus, eas apparitiones factas fuiſſe per Angelos qui Deum ſe dicebant, quòd tunc illius partes agerent. 2. Veteres illi quibus placuit, apparitiones de quibus agitur, factas fuiſſe in perſonâ Verbi, docuerunt corpus in quo Verbum ſeſe Patriarchis videndum præbebat, fuiſſe non fictitium, ſed verum & reale corpus, quo, licèt nondum nato, Verbum utebatur, ut homines ad veri, nati, ac paſſuri corporis fidem diſponeret.

CAPUT V.

An Verbum corpus terrenum aſſumpſerit.

Not. VAlentinus (Irenæo teſte lib. 3. de hæreſibus cap. 4.) ex Ægypto Romam,

Hygino Pontifice, venit. Sub Pio celebrem fuiſſe & ad Anicetum uſque manſiſſe, idem author ſcribit. Ex Heſiodi Theogoniâ plurium Deorum fabulam in Eccleſiam Chriſtianam transferre conatus eſt: nempè Deos triginta conſtituit, quos Æonas nominavit. Docuit, *Vnigenam* ex illis Æonibus unum, procreaſſe Chriſtum & Spiritum ſanctum; Jeſum autem ab Æonibus ſimul omnibus velut ex collatitiâ ſtipe procreatum fuiſſe. *Hunc* (verba ſunt Epiphanii hæreſi 31.) *è cælo detuliſſe corpus, ac per Mariam Virginem, velut aquam per canalem, tranſiſſe, nec ex ejus utero quidquam ſumpſiſſe.*

CONCLUSIO. Verbum non detulit è cœlo carnem, cui unitum eſt, ſed eam ex Mariâ ſumpſit.

Probatur 1. iis omnibus Scripturæ locis, in quibus Chriſtus dicitur filius hominis: at filius hominis non eſt, niſi qui fit ex alteriùs hominis ſubſtantiâ. 2. Matthæi capite primo Chriſtus dicitur natus non in Mariâ, ſed de Mariâ: *De qua natus eſt Ieſus qui vocatur Chriſtus*: Eam verò loquendi rationem adhibuit Euangelium, quòd Chriſtus ex Mariæ ſubſtantiâ efformatus ſit: ideò nimirùm aqua quæ per hortum vehitur, non dicitur ex horto naſci, quòd ex horti ſubſtantiâ non generetur. 3. Idem oſtenditur iis omnibus locis, quibus Chriſtus aſſeritur genitus ex ſemine David. 4. Eandem veritatem demonſtrat Chriſti genealogia, quam per avos & atavos Matthæus ad Abrahamum uſque deducit; Lucas verò uſque ad Adamum. Tandem 5. articulum de quo agitur, probant argumenta omnia quibus ſuperiùs oſtenſum eſt, conveniens fuiſſe, ut Verbum carnem humanam indueret.

Objicies 1. Paulus primæ ad Corinth. 15. in eo Chriſtum opponit Adamo, quòd cum Adamus terrenum corpus habuerit, Chriſtus è contra habuerit cœleſtem: *Primus homo* (ait) *de*

terra

terra terrenus; ſecundus homo de cœlo cœleſtis: ergo, &c.

Reſp. diſt. ant. Apoſtolus in eo Chriſtum opponit Adamo, quòd habuerit corpus cœleſte poſt reſurrectionem, conc. ant. ante reſurrectionem, neg. ant. Ratio eſt, quia Apoſtolus opponit ſtatum in quo nunc eſt corpus Chriſti, ſtatui in quo erat Adami corpus, dum viveret: Hoc eſt, cum mortale ac paſſibile fuerit Adami corpus, eò quòd de terrâ confectum eſſet, & poſt peccatum careret gratiâ, per quam erat immortale, ècontra corpus Chriſti nunc poſt reſurrectionem ſit impaſſibile ac immortale, non tantùm ratione beneficii gratuiti, quod Deus omnibus juſtorum corporibus aliquando conceſſurus eſt; ſed etiam ratione perſonæ cui unitum eſt, & ratione cujus perſonæ Chriſtus de cœlo ſit, hoc eſt, cœleſtem in ſinu Patris originem habeat.

Objicies 2. Si Chriſtus in terrâ carnem ſumpſiſſet, deterioris conditionis fuiſſet, quàm Angeli: at non fuit deterioris conditionis; alioquin enim humanitas Chriſti ſupra choros Angelorum, poſt illius mortem exaltari non debuiſſet, quod tamen factum eſt.

Reſp. diſt. maj. Chriſtus quâ homo, deterioris fuiſſet conditionis quàm Angeli, conc. maj. de eo enim ſecundùm humanitatem conſiderato, intelliguntur hæc Pſalmi verba, *Minoraſti eum paulò minùs ab Angelis*: quâ Deus, neg. ant. Ad 2. dicendum eſt, Chriſti humanitatem fuiſſe ſupra choros angelorum, quòd merita humanitatis Chriſti, ex unione hypoſtaticâ, infinitè ſuperaverint merita, quibus Angeli viatores ſe commendarunt.

Caput VI.

Vtrum Chriſti Corpus fuerit corruptibile.

Not. INter Julianum Halicarnaſſi Epiſcopum, & Severum Monachum non ultimos Eutychetis ſectarios, agitata quondam fuit hæc quæſtio: *An Chriſti caro ante reſurrectionem corruptibilis fuerit, an verò incorruptibilis ex ſua cum Verbo unione.* Julianus cenſebat, fuiſſe incorruptibilem, ita ut (inquiebat) ſecundùm Eutychetis principia, ſicut natura humana per ſuam cum Verbo unionem in ipſo penitùs abſorpta fuerat, ita & proprietates quæ ex carne ſive ſubſtantiâ ſive ſtatu neceſſariò ſequebantur. Severus è contra quamvis cum Eutychete naturas confunderet, diſtinguebat tamen earum proprietates; ac proindè concludebat, carnem Chriſti degentis in terrâ fuiſſe corruptibilem.

Conclusio. Caro Chriſti ante reſurrectionem fuit corruptibilis.

Probatur 1. ex Scripturis. Chriſtus ipſe hæc ait de carne quam cum cæteris hominibus communem habuit: *Spiritus quidem promptus eſt, caro autem infirma.* Apoſtolus de Chriſto: *Etſi crucifixus eſt ex infirmitate, ſed vivit ex virtute Dei.* Vetus Teſtamentum prædixerat, quòd novum refert accidiſſe: *Homo* (inquit Iſaias) *in plaga exiſtens, & ſciens ferre infirmitatem.*

Probatur 2. Ea caro fuit corruptibilis, in quâ Chriſtus verè paſſus eſt; nimirum caro non eſt occaſio doloris, niſi ratione alterationis quæ in eâ fit, alteratio autem eſt principium corruptionis: atqui Chriſtus verè paſſus eſt in carne; ſi enim tantùm ſpecie tenus dolores in carne ſuſtinuerit, nullo argumento contra Manichæos, alioſque Phantaſiaſtas, probari poterit, Chriſtum veram & non phantaſticam carnem habuiſſe: ſi-

qui-

quidem dici poterit, quòd ſicut tantùm ſpecie tenus paſſus eſt, ita etiam tantùm ſpecie tenus corpus geſtaverit.

Reſpondebat Julianus cum aliis incorrupticolis, Chriſtum verè quidem in carne paſſum eſſe, hoc eſt, ſuſtinuiſſe dolores quos alii homines occaſione carnis experiuntur; ſed id non accidiſſe naturaliter, ſed divinitùs, nimirùm ex divinâ diſpenſatione.

Verùm inanis eſt illa reſponſio. Nam 1. fruſtra carni per ſuam cum Verbo unionem conceſſa fuiſſet incorruptibilitas, ſi præcipuo incorruptibilitatis privilegio, immunitate nimirum à paſſione, mox ita ſpolianda fuiſſet, ut Chriſti inter homines vita non aliud fuerit, quàm paſſionum continuata ſeries, nullo aut vix ullo interrupta interſtitio. 2. Deus non ſolet patrare miraculum, ut rei naturam immutet, & ſtatim aliud miraculum operari, quo illi rei per ſuam omnipotentiam mutatæ proprias ac naturales operationes conſervet. 3. Æquius fuiſſet impedire, ne caro ex ſuâ cum Verbo unione incorruptibilitatem contraheret, quàm poſt contractam illam incorruptibilitatem efficere, ut caro perinde ſe haberet, ac ſi reipsâ foret corruptibilis. Vide Leontium Byſantinum libro 1. adversùs Neſtorium & Eutychetem.

Probatur 3. noſtra concluſio authoritate Patrum, qui (ut videre eſt apud Auguſtinum lib. 2. de peccatorum meritis cap. 29.) docent, Verbum, excepto peccato, omnes humanæ carnis miſerias aſſumpſiſſe: unde non aſſumpſit carnem, qualem Deus in Adamo innocente plaſmaverat; ſed qualem, excepto peccato, ipſum Adami peccatum effecerat.

Objicies 1. Chriſtus Pſal. 15. ſic Deum Patrem alloquitur: *Non dabis ſanctum tuum videre corruptionem*: ergo David prædixit, Chriſti carnem incorruptibilem fore.

Reſp. diſt. conſeq. Fore incorruptibilem poſt

Chriſti mortem, conc. conſeq. ante Chriſti mortem, neg. conſeq. *Chriſtus ergo* (ait Fulgentius Epiſtolâ ad Reginum, cap. 4.) *non vidit corruptionem, quia nullam ſenſit caro ejus putredinem. Hoc autem non ejuſdem carnis incorruptibilitas, ſed reſurrectionis celeritas fecit.*

Objicies 2. Chriſtus, ex Scripturâ, eſt novus Adam: ergo prioris, hoc eſt, Adami innocentis, carnem geſtavit: atqui caro Adami innocentis fuit incorruptibilis, hoc eſt, non erat Adamo occaſio doloris: ergo, &c.

Reſp. neg. maj. Ratio eſt, quia Verbum eam carnem aſſumpſit, quam ſanavit; non ſanavit verò carnem Adami innocentis: ergo eam non aſſumpſit.

Objicies 3. Dionyſius Alexandrinus, qui tertio Eccleſiæ ſæculo vixit, in Epiſtolâ adversùs Paulum Samoſatenum conſcriptâ, illum tanquam hæreticum inſectatur, quòd dixiſſet, Chriſti ſanguinem fuiſſe corruptibilem: *Surrexit itaque primùm Samoſatenſis loquens iniqua, qui diceret eſſe corruptibilem ſanguinem Ieſu, qui eſt Deus Iſrael, & Ieſus, & qui omnem corruptionem & paſſionem & mortem ſolvit, qui redemit nos à ſervitute corruptionis. Sanguinem mortalis & patibilis hominis dicit, quia dixit Dominus gloriæ diſcipulis, Accipite & dividite: Novum teſtamentum eſt in meo ſanguine: & quia dicit idem, Qui pro vobis effunditur:* ergo Dionyſius cenſuit, corpus Chriſti fuiſſe incorruptibile; idem enim ferri debet judicium de corpore Chriſti, ac de illius ſanguine.

Reſp. diſt. ant. Dionyſius Paulum Samoſatenum inſectatur tanquam hæreticum, quòd dixiſſet ſanguinem Chriſti eſſe corruptibilem poſt reſurrectionem, conc. ant. ante reſurrectionem, neg. ant. Contedebat Samoſatenus, Chriſti ſanguinem, etiam ſecundùm ſtatum in quo Chriſtus eſt modò, eſſe corruptibilem; voluit enim eum eſſe corruptioni obnoxium in myſtico poculo

culo quem Eccleſia ex ipſius Chriſti mandato conſecrat: *Sanguinem mortalis & patibilis hominis dicit, quia dixit Dominus gloriæ diſcipulis: Accipite & dividite*, &c. Duobus autem argumentis utebatur, ut errorem illum adſtrueret. 1. Contendebat Chriſtum eſſe purum hominem; ac proindè nihil eſſe divinum in Chriſti ſanguine, quod illius corruptionem impediret. Contendebat 2. verba iſta, *Dividite*, *Qui pro vobis effunditur*, in ſenſu literali ſumi debere, hoc eſt, pro diviſione & effuſione, quæ non tantùm in ſigno, ſeu in vini ſpecie, ſed etiam in ipſo Chriſti ſanguine fiat: *Quia* (inquiebat) *dixit Dominus gloriæ diſcipulis: Accipite & divite .... Et quia dicit idem, Qui pro vobis effunditur*.

Calviniſtæ, apud quos Chriſti corpus & ſanguis non niſi in figurâ, in Euchariſtiâ continentur, obſervent velim, quâ ratione in Pauli Samoſateni mentem venire potuiſſet ſententia de corruptibilitate ſanguinis Chriſti in Euchariſtiâ, ſi illi perſuaſum non fuiſſet, Chriſti corpus & ſanguinem eâ realiter ac ſubſtantialiter non contineri. Obſervent iterum, Dionyſium hoc argumento, *Quod Chriſti ſanguis non realiter, ſed in figura tantùm Euchariſtia continetur*, uſurum fuiſſe adversùs Samoſatenſem, ſi crediḋiſſet, eum ipsâ realiter ac ſubſtantialiter non contineri: eo tamen uſus non eſt, proindèque perſuaſum illi fuit, Chriſtum eſſe corporaliter præſentem in Euchariſtiâ.

Objicies 4. Ille non habuit corpus corruptibile, qui mortem obiit non neceſſitate, ſe poteſtate, hoc eſt, non vi cruciatuum, ſed ex plenâ ac perfectâ voluntate: atqui Chriſtus non neceſſitate, ſed poteſtate mortem obiit: *Plus mirati ſunt* (inquit Auguſtinus Tractatu 31. in Joannem) *iſtam poteſtatem morientis, quàm potentiam miracula facientis*. Id verò probat S. Doctor ex eo, quòd Salvator paulò ante mortem, cum omnes

illius vires exhauſtæ viderentur, prævalidâ voce (ut narrat Euangelium) exclamarit; *Conſummatum eſt*: ergo, &c.

Reſp. diſt. maj. Qui mortem obiit non neceſſitate, ſed poteſtate quæ erat in carne, conc. maj. quæ erat in Verbo tantùm, neg. maj. Equidem Chriſtus poteſtate mortuus eſt, ſed ea poteſtas ex illius carnis conditione repeti non debuit: *Spiritus quidem promptus eſt, caro autem infirma*: ſed tantùm ex infinitâ virtute Verbi, quod carni ſubſtantialiter erat unitum: *Quando Chriſtus* (quæſtio eſt, quam ſibi proponit Auguſtinus Tractatu 47. in Joannem) *animam poſuit? Quando Verbum voluit: Principatus enim in Verbo erat, ibi poteſtas erat, quando poneret animam, & quando ſumeret.*

Objicies 5. Cyrillus lib. 9. de adoratione in ſpiritu & veritate, apertè profitetur, corpus Chriſti propter ſuam cum Verbo unionem fuiſſe prorsùs incorruptibile: *Incorruptibile namque eſt Chriſti corpus* (inquit) *& divinam in ſeipſo naturam habet. Verbum caro factum, & habitavit in nobis. Primitiæ porrò noſtræ atque radix noſtri generis Chriſtus eſt: quod genus hoc ipſo quod Deo junctum eſt, ad incorruptionem recreatur*: ergo, &c.

Reſp. diſt. ant. Cyrillus profitetur, corpus Chriſti fuiſſe prorsùs incorruptibile, ſumendo incorruptibilitatem pro reſolutione in prima elementa, conc. ant. ſumendo incorruptibilitatem pro privatione læſionis aut alicujus alterationis, neg. ant. Cyrillus multoties docet, Chriſtum verè eſuriiſſe, paſſum fuiſſe dolores quos occaſione corporis experiri ſolemus; ac proindè non omnem incorruptibilitatem ablegavit à Chriſti corpore, ſed tantùm quæ in ſuâ ideâ reſolutionem in prima elementa complectitur: nec immeritò: nempè, Verbum quod ſemper unitum remanſit corpori, quod aſſumpſerat, ejuſmodi corruptionem impediit, ut demonſtrant ipſa Cyrilli verba:

ba: *Incorruptibile namque eſt Chriſti corpus, & divinam in ſeipſo naturam habet.*

CAPUT VII.

De ſanctitate corporis quod Verbum aſſumpſit.

Not. COmmaculatam fuiſſe Chriſti carnem blaſphemarunt Ebion, nonnullique alii hæretici prioris ſæculi: nempè docuerunt Chriſtum ex Joſephi cum Mariâ congreſſu, proindèque ex libidine, genitum fuiſse. Idem affirmarunt veteres Judæi, & affirmant hodierni. Ut igitur carni Chriſti ſanctitas aſseratur contra Judæos & hæreticos, oſtendendum eſt, Chriſtum genitum fuiſſe ex puellâ, quæ partum cum virginitate conjunxerit.

CONCLUSIO. Chriſtus genitus eſt ex puellâ quæ partum cum virginitate conjunxit.

Probatur 1. Iſaias cap. 7. prædixerat, Meſſiam naſciturum eſse ex puellâ quæ partum cum virginitate conjungeret: ergo Meſſias, quem ſupra oſtendimus non alium eſse, quàm Jeſum Nazarenum, reverà genitus eſt ex puellâ quæ partum cum virginitate conjunxit. Probatur ànt. ex capite 7. Iſaiæ, ubi hæc habentur: *Et adjecit Dominus loqui ad Achaz, dicens: Pete tibi ſignum à Domino Deo tuo in profundum inferni, ſive in excelſum ſupra. Et dixit Achaz: Non petam & non tentabo Dominum. Et dixit: Audite ergo domus David: numquid parum vobis eſt, moleſtos eſſe hominibus, quia moleſti eſtis & Deo meo? Propter hoc dabit Dominus ipſe vobis ſignum: Ecce virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen ejus Emmanuel.* Ergo Iſaias prædixerat, Meſſiam naſciturum eſse ex puellâ quæ partum cum virginitate conjungeret.

Reſpondent Judæi 1. apud Iſaiam non legi *Bethulah*, quæ propriè *virgo eſt*, ſed èċontra le-

gi *habhalmah*, quod non virginem, ſeu conditionem, ſed puellam, hoc eſt ætatem ſignificat: unde is eſt (inquiunt) prophetiæ ſenſus: *Adoleſcentula concipiet, & pariet filium*.

Verùm nullius eſt ponderis ea reſponſio. 1. Falſum eſt, vocem, *habhalmah*, teneram tantùm puellæ ætatem ſignificare; ſignificat enim præterea puellam quæ virum paſſa non fuerit, ſcilicet ſignificat puellam *abſconditam*, ſeu, puellam quæ ad virginitatem cuſtodiendam abſtinuerit publico, ac intimâ domo concluſa fuerit: ſic Rebecca, de quâ Geneſis 24. verſu 16. Vulgata ſic loquitur: *Puella decora nimis, virgoque pulcherrima & incognita viro*, in Hebræo textu *habhalmah* dicitur. Sic etiam Maria ſoror Moyſis, de quâ hæc habentur Exodi 2. verſu 8. *Perrexit puella, & vocavit matrem ſuam*, dicitur *habhalmah*. Addendum eſt, Judæos ne unum quidem exemplum proferre poſſe quo probent, vocem de quâ agitur, in Scripturis aliquando ſumi ad ſignificandam adoleſcentulam tantùm, hoc eſt, pro muliere quæ cum ætate tenerâ virginitatem non conjunxerit.

Quæ hucuſque dicta ſunt, deſumpta ſunt ex Hieronymo, qui in Traditionibus Hebraicis ſic loquitur: *Alma, quod interpretatur abſcondita, id eſt, virgo nimia diligentia cuſtodita, majoris mihi videtur eſſe laudis, quàm virgo. Virgo quippè juxta Apoſtolum, poteſt eſſe corpore, non ſpiritu. Abſcondita verò quæ virgo eſt* ἐπίτασιν *virginitatis habet ut & virgo ſit, & abſcondita: & quæ abſcondita eſt, juxta idioma linguæ Hebrææ, conſequenter & virgo eſt: quæ autem virgo, non ſtatim ſequitur, ut abſcondita ſit*. Iis præmiſſis, ſic S. Doctor concludit: *Oſtendant igitur Judæi in Scripturis alicubi poſitum* Alma, *ubi adoleſcentulam tantùm, & non virginem ſonet, & concedimus eis illud quod in Iſaia apud nos dicitur, Ecce virgo concipiet, & pariet, non abſconditam virginem, ſed adoleſcentulam ſignificare jam nuptam*.

Reſ-

Reſpondent 2. ex Judæis alii, vocem *habhalmah*, apud Iſajam ſignificare quidem virginem, quæ virum paſſa non fuerit uſque ad conceptum, non autem quæ in ipſo conceptu virginitatem ſervaverit: unde concludunt, hunc eſſe Iſajæ ſenſum, Virgo quæ prius abſcondita fuerat, tradetur nuptui & filium pariet.

Sed facilè demonſtratur, quàm vanum ſit reſponſum illud: Iſajas inauditum prodigium, rem maximè extraordinariam, Regi Achaz prædicit: *Pete tibi ſignum à Domino Deo tuo in profundum inferni, ſive in excelſum ſupra...... Propter hoc dabit vobis Dominus ipſe ſignum: Ecce virgo concipiet*. Signum illud Jeremias: *Novum appellavit: Creavit* (inquit capite 31.) *Dominus novum ſuper terram: femina circumdabit virum*. Atqui ſi valeat Judæorum quos confutamus, reſponſum, ſignum quod Iſajas pollicetur, non foret inauditum prodigium, res extraordinaria, res aliqua nova: quid enim frequentiùs accidit quàm partus ex virgine quæ nuptui tradita fuerit? Unde jam olim Juſtinus in dialogo cum Tryphone, Tertullianus libro adversùs Judæos, aliique veteres illud Judæorum effugium meritò irriſerunt.

Reſpondent 3. alii Judæi, verba de quibus eſt quæſtio: *Ecce virgo concipiet*, dicta eſſe de uxore Regis Achaz & de ejus filio Ezechiâ, quem brevi erat paritura. Verùm illa reſponſio cum hiſtoriâ ſtare minimè poteſt. Edita enim eſt hæc prophetia, regnante jam Achaz (argumentum eſt Hieronymi in caput 7. Iſajæ;) ad eum enim tanquam Regem dirigebatur. Supponamus, editam fuiſſe anno quo regnare cœpit; at jam tunc Ezechias novem ut minimùm annos natus erat: nempè regnavit Achaz ſexdecim annos, ut patet ex libr. 4. Regum, cap. 6. Eo mortuo, ſtatim regnavit filius ejus Ezechias: Erat autem (ut conſtat ex libr. 4. Regum, cap. 16.) vigintiquinque annorum, cùm regnare cœpit.

Re-

Reſpondent denique 4. nonnulli alii, prophetiam, *Ecce virgo concipiet*, intelligi non poſſe de partu Meſſiæ, ſive is ſit Jeſus Nazarenus, ſive aliquis alius: neque enim (inquiunt) Achaz dari debuit ſignum, quod ipſe videre non poſſet, cum nonniſi octingentis poſt annis eſſet eventurum.

Quænam ad illud argumentum adhibenda ſit reſponſio, tradit Chryſoſtomus in Commentario ad locum, de quo eſt quæſtio: nempè docet ſignum non dari Achaz, ſed domui David, quæ non ſolùm uſque ad Chriſtum permanſura, ſed & quæ ipſum paritura erat. Principio quidem Iſajas regi Achaz conditionem obtulerat petendi ſignum, ex quo intelligeret, Deum ſibi contra regem Aſſyriorum adfuturum: *Pete tibi ſignum à domino Deo tuo*. Quod quidem cum ex contemptu petere noluiſſet, commutatâ oratione, Propheta aliud majus ſignum, quàm quod petere non auderet, pollicetur; prædicit enim Deum daturum eſſe non jam regi Achaz, ſed domui David, majoris liberationis argumentum: *Audite domus David, numquid parum vobis eſt moleſtos eſſe hominibus, quia moleſti eſtis & Deo meo? Propterea ecce Dominus ipſe dabit vobis ſignum: Ecce virgo concipiet*, &c. Quaſi dicat (inquit Maldonatus in hunc locum) quia vos petere negligitis, ipſe ultrò dabit, non jam quale Regi obtuli, fore ut Deus populum ſuum à rege Aſſyriorum liberet; ſed longè majus, fore ut liberet à peccatis, à diaboli tyrannide. Itaque à majore probat minus.

Probatur 2. noſtra concluſio ex novo Teſtamento. Matthæi capite 1. hæc habentur: *Chriſti autem generatio ſic erat: Cum eſſet deſponſata mater ejus Maria Ioſeph, antequam convenirent, inventa eſt in utero habens de Spiritu ſancto..... Hoc autem factum eſt, ut adimpleretur quod dictum eſt à Domino per Prophetam dicentem: Ecce virgo in utero habebit, & pariet filium, & vocabunt nomen ejus*

Em-

Emmanuel. Hæc quoque leguntur Lucæ 1. *Et ait Angelus ei: Ne timeas Maria, inveniſti enim gratiam apud Deum: Ecce concipies in utero, & paries filium, & vocabis nomen ejus Ieſum........ Dixit autem Maria ad Angelum: Quomodo fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco? Et reſpondens Angelus, dixit ei: Spiritus ſanctus ſuperveniet in te, & virtus Altiſſimi obumbrabit tibi: ideoque & quod naſcetur ex te ſanctum, vocabitur filius Dei*. Apertè igitur Novi Teſtamenti Scripturæ declarant, Mariam virginitatem cum partu compoſuiſſe, & in eâ completam fuiſſe Iſajæ prophetiam: *Ecce virgo concipiet*, &c. Unde mirum non eſt, quòd omnia fidei ſymbola quæ ab Eccleſiæ incunabulis ad hæc uſque tempora condita ſunt, expreſsè articulum illum tradant, quòd Chriſtus ex Maria virgine prodierit.

Objicies cum impiis Ebionitis. Paulus ad Galatas 4. ſic de Chriſto loquitur: *Miſit Deus Filium ſuum, factum ex muliere*: atqui mulier eſt nomen feminæ corruptæ: ergo, &c.

Reſpondet Tertullianus, de virginibus velandis, cap. 4. vocem, *Mulier*, ſignificare ſexum non verò conditionem, aut qualitatem ſexûs, ſeu, nomen eſſe quod ſumitur pro feminâ, ſive ſit virgo, ſive non ſit: id autem probat ex eo, quòd Eva ſtatim à ſuâ creatione, & antequam à viro cognita fuiſſet, mulier appellata ſit.

Quæres 1. Utrum caro Chriſti, quæ fuit in Mariæ progenitoribus, in ipſis ante Mariæ ortum mundata fuerit.

Reſpondeo negativè. Ratio eſt, quia alii omnes ante Mariam, & peccato originali & peccato actuali inquinati fuerunt, proindeque caro Chriſti in ſolo Mariæ ſinu, quæ nuſquam peccavit, actu mundata fuit.

Dices, ſi Chriſti caro in Mariæ avis mundata non fuerit, cur (ut habetur ad Hebræos 7.) decimato Levi, Chriſtus qui in eo erat, non fuit decimatus?

Re-

Reſpondet his verbis Auguſtinus lib. 2. de peccatorum meritis, cap. 25. *Secundùm rationem ſeminalem fuit ibi Levi, qua ratione per concubitum venturus erat in matrem, ſecundùm quam rationem non ibi erat Chriſti caro, quamvis ſecundùm ipſam ibi fuerit Mariæ caro........ Levi in lumbis fuit Abrahæ ſecundùm concupiſcentiam carnalem, Chriſtus autem ſecundùm ſubſtantiam corporalem.*

Caput VIII.

De pulchritudine corporis quod Verbum aſſumpſit.

Not. Circa quæſtionem, an Chriſti corpus venuſtate formæ floruerit, triplex eſt antiquorum Patrum ſententia. Clemens Alexandrinus ſenſiſſe videtur, vilem fuiſſe formam de quâ agitur: *Non ſine cauſa* (aït Stromatum, lib. 6.) *Dominus habere voluit vilem corporis formam.* Alii contendunt, elegantem admodùm fuiſſe formam corporis, quod Verbum aſſumpſit. Tertii docent, formam illam nec multùm vilem, nec multùm elegantem fuiſſe, ita ut Chriſtus nec deformitate, nec pulchritudine, hominum oculos aut abalienaverit, aut illexerit.

Conclusio 1. Chriſtus formæ venuſtate non floruit.

Probatur. Maximè congruum fuit 1. ut Chriſtus externâ oris formâ, ac temporali pulchritudine, mortalium oculos ad ſe non alliceret. 2. Incarnatio eſt Verbi exinanitio: par igitur fuit, ut Chriſtus omnem, etiam quæ ex ore petitur, humanam gloriam abdicaret. 3. Ut quid Chriſtus eo ſe commendaſſet, quod cuique hominum deſpectui eſſe debet?

Objicies 1. Scriptura Pſalm. 44. ſic de Chriſto loquitur: *Speciosus forma præ filiis hominum, diffuſa eſt gratia in labiis tuis*: ergo, &c.

Reſp.

Reſp.diſt. conſeq. Ergo Chriſtus fuit ſpecioſus formâ internâ præ filiis hominum, conc. conſeq. formâ externâ, neg. conſeq. *Hic autem* (inquit Chryſoſtomus in Pſalm. 44.) *ſpecioſus forma præ filiis hominum, ſignificans gratiam, ſapientiam, doctrinam, miracula*. Eadem eſt Theodoreti ſententia; hanc enim ex aliis ejuſdem Pſalmi verbis concluſionem infert: *Manifeſtò per hæc docens, veritatem, & manſuetudinem, & juſtitiam, ejus eſſe pulchritudinem, & potentiam & arma & victoriam.*

Objicies 2. Hieronymus in epiſtolâ ad Principiam virginem aſſerit, nonnihil ſidereum emicuiſſe in vultu Chriſti. Idem quoque docet in caput IX. Matthæi, ubi ſic loquitur: *Arguit in hoc loco Porphyrius & Iulianus Auguſtus vel imperitiam hiſtorici mentientis, vel ſtultitiam eorum qui ſtatim ſecuti ſunt Salvatorem, quaſi irrationabiliter quemlibet vocantem hominem ſint ſecuti......... Certè fulgor ipſe, & majeſtas divinitatis occultæ, quæ etiam in humana facie relucebat, ex primo ad ſe videntes trahere poterat aſpectu*: ergo, &c.

Reſp. diſt. ant. Hieronymus aſſerit, nonnihil ſidereum aliquando emicuiſſe in Chriſti vultu conc. ant. emicuiſſe ſemper; nego ant. Nemini dubium eſſe debet, quin majeſtas, gravitas, ſidereum aliquid, emicuerint in Chriſti vultu aliquibus in circumſtantiis, v.g. cùm ad ſe diſcipulos vocavit, cùm terrefecit milites, cùm quæſtuarios ejecit è Templo: Verùm eam oris majeſtatem, id ſidereum, in Chriſto ſemper emicuiſſe negamus.

Conclusio 2. Chriſtus deformi non fuit facie.

Probatur 1. Oris deformitas Chriſto nuſquam exprobrata fuit, quæ tamen, ſi deformi fuiſſet facie, proculdubio exprobrata fuiſſet ab eis qui non ſemel ſuboſcuros parentes illi verterunt contumeliæ: *Nonne eſt hic faber, & fabri filius?* 2. Quemadmodum Chriſtus eleganti formâ non debuit

debuit (ut concluſione 1. dictum eſt) hominum oculos ad ſe convertere, ita nec deformi abalienare: nempè decuit, ut eo in capite auream mediocritatem ſervaret.

Objicies 1. Iſajæ cap. 43. hæc de Chriſto leguntur: *Non eſt ſpecies ei neque decor: & vidimus eum, & non erat aſpectus, & deſideravimus eum:* ergo, &c.

Reſp. diſt. ant. Non eſt ſpecies ei, neque decor, tempore paſſionis, conc. ant. extra tempus paſſionis, neg. ant. Chriſtus Iſajæ viſus eſt, qualis futurus erat ſuæ paſſionis tempore. *Deſpectus erat & ignobilis* (inquit Hieronymus in Iſajæ caput 43.) *quando pendebat in cruce, & factus eſt pro nobis maledictum, peccata noſtra portabat, & loquebatur Patri: Deus, Deus meus, quare me dereliquiſti?* Eadem eſt Auguſtini ſententia, ſic enim loquitur Serm. 22. de verbis Apoſtoli: *Pendebat ergo in cruce deformis, ſed deformitas illius, pulchritudo noſtra erat. In hac ergo vita deformem Chriſtum tenemus. Quid eſt deformem Chriſtum? Abſit mihi gloriari, niſi in Cruce Domini, per quem mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo.*

Objicies 2. Origenes in ſuis contra Celſum operibus, refert quidem Celſi hominis gentilis convitia in Chriſtum, petita ex deformitate quam in Chriſto fuiſſe ſupponebat, ea tamen convitia Origenes non confutat: igitur videtur iis faviſſe, qui Chriſtum ore deformi extitiſſe cenſuerunt.

Reſp. conc. ant. neg. conſeq. Ratio eſt, quia Patres ſoliti non ſunt ea gentilium argumenta ſolvere, quæ nullam fidei labem inferunt. Satis fuit Patribus, Chriſto dum in terris degerit, divinam à Patre miſſionem, omnium virtutum cumulum adversùs gentiles vindicare, nec ipſis curæ fuit de externâ oris corporiſque formâ.

CAPUT IX.

An Verbum, hominis animam aſſumpſerit.

Not. 1. **A**Thanaſius libro de adventu Chriſti adversùs Apollinarium, Epiphanius hæreſi 60. Auguſtinus libro de hæreſibus ad Quodvultdeum, nonnullique alii veteres ſcripſerunt, Arium, ejuſque diſcipulos docuiſſe, Chriſtum animâ humanâ fuiſſe deſtitutum, ejuſque vices Verbum corpori ſubſtantivè conjunctum impleviſſe. In eam opinionem Arius ejuſque ſectatores abierunt, ut Verbi divinitati faciliùs inſidiarentur. Nempè dum Verbo adſcribebant affectiones, dolores, aliaſque paſſiones quæ in Chriſto viſæ ſunt, neceſſe erat, ut illiûs cum Patre conſubſtantialitatem inficiarentur: neque enim is poteſt eſſe Deus, cui affectiones, ſolis turis propriæ, conveniunt.

Not. 2. Quamvis error ille maximi ſit momenti, uno tamen excepto Athanaſio, & Epiphanio, vix alios Patres reperire eſt, qui eum in Ario, ejuſque ſectatoribus impugnaverint. *In eo autem* (ait Auguſtinus) *quòd Chriſtum ſine anima ſolam carnem ſuſcepiſſe arbitrantur, minùs noti ſunt; nec adversùs eos ab aliquo inveni de hac re fuiſſe certatum.* Nec id mirum eſt: ſiquidem Patribus in more poſitum eſt, ut vel omittant, vel ſaltem leviùs pertractent ea, quæ ſunt aliorum capitum conſectaria & appendicula quædam. Veteres omninò intenti in aſſerendâ adversùs Arium Verbi conſubſtantialitate, diſſimularunt, quod circa Incarnationem blaſphemaverat. Econtra cum in Apollinario (ut infra dicetur) error de non aſſumptâ à Verbo humanâ mente palmarius eſſet, eum deditâ operâ in Apollinario ejuſque diſcipulis impugnarunt.

Conclusio. Verbum humanam animam aſſumpſit.

Probatur 1. ex Scripturâ. Joannis 10. ſic Chriſtus ipſe loquitur: *Propterea me diligit Pater: quia ego pono animam meam, ut iterùm ſumam eam. Nemo tollit eam à me: ſed ego pono eam à meipſo, & poteſtatem habeo ponendi eam: & poteſtatem habeo iterum ſumendi eam*. In iis Chriſti verbis anima ponenda & ſumenda expreſsè diſtinguitur à perſonâ, quæ eam ponat & aſſumat: ergo Verbum in Chriſto non eſt idem cum animâ.

Probatur 2. ex Traditione. 1. Id Verbum aſſumpſit, quod ab eo ſanatum eſt: *Cavendum eſt* (inquit Auguſtinus lib. de fide & operibus, c. 4.) *ne cùm crediderit aliquid noſtrum non pertinere ad iſtam ſuſceptionem, non pertineat ad ſalutem*: atqui anima à Chriſto ſanata eſt; imò ad animæ ſalutem magis præcipuè quàm ad carnis ſalutem Verbum Incarnatum eſt: ergo, &c. 2. Deus id aſſumpſit, in quo dat auxilium; nempè non dat auxilium, niſi in eo in quo tentatus eſt: *In quo enim paſſus eſt, ipſe & tentatus* (ait Fulgentius de Incarnat. ad Traſimundum, cap. 15.) *potens eſt his qui tentantur, auxiliari. Si ergo in eo quod tentatus eſt, tentatis auxilium donat, profectò in quo tentatus non eſt, tentatis auxilium non miniſtrat*: atqui Deus dat auxilium tentatis in animâ; hanc enim præcipuam hominis partem tentationes impetunt; ipſa eſt cui per Dei gratiam victoria tentationum tribuitur: ergo Deus animam humanam aſſumpſit. 3. Totus homo alienatione à Deo perierat: totus ergo copulatione cum Deo ſalvari debuit. 4. Si Deus animam non ſuſcepiſſet, non eſſet Pontifex: neque enim illo munere fungi poteſt, niſi ratione animæ humanæ, per quam res noſtras agat apud Deum Patrem, ipſumque pro nobis oret: ſcilicet Verbum, ut Verbum eſt, non eſt inferius Patre, ac proinde ſub illo reſpectu non poteſt

Deum orare, cùm oratio ſoli naturæ inferiori conveniat.

Probatur 3. ratione. Scriptura & Traditio explicitè docent, Chriſtum eſſe verum hominem: atqui verus homo non eſt qui humanâ caret animâ; homo enim eſt compoſitum, quod eſſentialiter ex animâ & corpore conſtat: ergo, &c.

Objicies 1. Eam tantùm hominis partem Verbum aſſumpſit, cujus Joannes meminit Euangelii cap. 1. ubi recenſet Incarnationis myſterium: atqui non meminit animæ, ſed carnis tantùm: ergo Verbum carnem, non autem animam, aſſumpſit.

Reſp. neg. maj. Ratio eſt, quia Joannes per ſynecdochen locutus eſt, hoc eſt, partem pro toto ſumpſit. Is autem loquendi modus non eſt in Scripturis inuſitatus, ut videre eſt apud ipſummet Joannem, ubi Chriſtus carnem pro toto homine ſumit: *Sicut* (inquit) *dediſti ei poteſtatem omnis carnis*. Præterea animæ nomine ſæpiùs totus homo intelligitur, ut cùm dicitur Jacob deſcendiſſe in Ægyptum *cum ſeptuaginta animabus*, aut cùm dicitur de Joſeph, quòd *ferrum pertranſiit animam ejus*. Si quis verò roget, cur Joannes carnis potiùs quàm animæ meminerit, dicendum erit, id factum fuiſſe, ut magis commendaretur Dei in nos charitas, qui, ut nobis mederetur, non dedignatus eſt viliorem noſtri partem aſſumere: *More ſuo* (inquit Auguſtinus ep. 120.) *Scriptura ut Chriſti humilitatem magis oſtenderet, ne carnis nomen quaſi indignum aliquid refugiſſe videretur, carnem pro homine poſuit. Nec enim quia ſcriptum eſt, Videbit omnis caro ſalutare Dei, animæ ibi non ſunt intelligendæ.*

Objicies 2. Si anima humana fuiſſet in Chriſto, fuiſſent etiam humanæ cogitationes; ergo fuiſſet quoque peccatum, cum ex humanis cogitationibus tanquam ex iniquâ radice profluat.

Reſp. diſt. ant. Fuiſſent humanæ cogitationes, quales fuerunt in Adamo innocente, conc. ant. in Adamo lapſo, neg. ant. Concupiſcentia, ſeu propenſio ad malum, non fuit in animâ Adami antequam per peccatum lapſus eſſet: at Verbum animam aſſumpſit ei ſimilem, quæ Adamo ante peccatum infuſa fuerat.

Objicies 3. Ideò tantùm Verbum carnem induit, ut per eam cum hominibus congreſſum iniret, eoſque ſub ſenſibili formâ viam ſalutis doceret: atqui ad id ſatis fuit caro, nec adhiberi debuit anima, cùm ſpiritualis ſit, ac proindè ſub ſenſum minimè cadat.

Reſp. neg. maj. Ratio eſt, quia Verbum carnem induit ut animæ ſaluti conſuleret: proindeque conveniens fuit, ut ipſammet animam aſſumeret, quia (ut jam obſervavimus) Verbum non ſanavit, niſi quod aſſumpſit.

Caput X.

An Verbum intellectum humanum aſſumpſerit.

Not. Sanctus Auguſtinus in libro de hæreſibus ſcribit, Apollinariſtas initio idem docuiſſe, quod anteà Ariani docuerant, nempè Verbum aſſumpſiſſe carnem ſine animâ; verùm poſteà Scripturæ textibus victos, ſic priorem ſententiam emolliiſſe, ut contenderint, aſſumptam quidem fuiſſe animam ſecundùm eam partem quâ vivimus, ſentimus, ac præſtamus communia cum animantibus officia; non verò ſecundùm eam partem, quâ rationales ſumus, id eſt, ſecundùm mentem: unde omnes effectus qui ab animâ, ut eſt mente prædita, naſcuntur, Verbo tribuerint: *Apollinariſtas* (ait Auguſtinus) *Apollinarius inſtituit, qui de anima Chriſti à catholica diſſenſerunt, dicentes ſicut Ariani, Deum Chriſtum carnem ſine anima ſuſcepiſſe. In quæſtione teſtimoniis victi,*

victi, mentem qua rationalis eſt anima hominis, non fuiſſe in anima Chriſti, ſed pro hac ipſum Verbum in ea fuiſſe, dixerunt. Idem de Apollinariſtis ſcripſit Epiphanius, hæreſi 77.

Conclusio. Verbum aſſumpſit animam mente præditam.

Probatur. 1. Verbum aſſumpſit animam quæ ſit principium & ſubjectum voluntariarum quarumdam paſſionum, ut in Chriſto fuerunt metus & triſtitia: atqui ea anima non alia eſt, quàm quæ mente prædita ſit; tum quia, ut ſupponitur, eæ paſſiones voluntariæ fuerunt in Chriſto; ac proindè excitatæ à facultate quæ libera fuerit, tum etiam quia eæ paſſiones non aliud ſunt, quàm affectus qui ex perceptione mali imminentis oriuntur: ergo, &c.

Dices, Verbum in Chriſto ſuppleviſſe vices animæ, prout rationalis eſt; ac proinde fuiſſe tum principium, tum ſubjectum ejuſmodi paſſionum.

Sed contra eſt, quia ſequeretur, Verbum non eſſe Deum: ſcilicet cum diverſæ paſſiones, diverſę ſint mutationes ſubjecti in quo recipiuntur, dicendum eſſet in Apollinariſtarum ſiſtemate Verbum eſſe mutabile; quod quidem aſſerere, non aliud eſt, quàm cum Arianis dicere, Verbum non eſſe Deum.

Probatur 2. iis omnibus argumentis, quibus hujuſce quęſtionis capite nono adversùs Arianos oſtendimus, Verbum humanam animam aſſumpſiſſe; non ſanaſſe niſi quod aſſumpſit; Chriſtum fuiſſe verum ac perfectum hominem; id quod aſſumptum eſt à Verbo, fuiſſe non brutum animal, ſed hominem.

Quæres 1. Quis eſſet Apollinarius. 2. Ubi & à quibus expreſsè damnata ſit illius hæreſis.

Reſp. ad 1. duos fuiſſe Apollinarios, patrem & filium: ille (teſte Socrate hiſt. lib. 2. cap. ult.) Alexandrinus genere, profeſſione grammaticus,

cùm

cùm Beryti aliquandiù literas docuiſſet, Laodiceam ſe contulit, ubi, uxore ductâ, filium ſuſcepit cognominem, qui humanis literis totum ſe dedidit. Ambo in Clerum cooptati ſunt; pater quidem presbyter conſecratus fuit, filius verò donatus eſt epiſcopatu, ut patet ex epiſtolâ ſynodicâ Concilii, quod Alexandriæ habitum eſt anno 362. Theodoretus hiſt. lib. 5. cap. 3. ſcribit eum Antiochiæ Epiſcopum ſediſſe, cùm, eodem titulo, in eâ urbe ſederent Meletius, Paulinus, Euzojus. Verùm licèt Apollinarius Vitalem ſuæ partis Epiſcopum Antiochiæ conſtituerit, nuſquam tamen ipſe in eâ urbe Epiſcopatum geſſit, ſed Laodiceæ tantùm: id enim apertè teſtantur Ruffinus hiſtoriæ lib. 1. cap. 20. Hieronymus in libro de Scriptoribus Eccleſiaſticis, & Liberatus in Breviario cap. 3.

Reſp. ad 2. Apollinariſtarum hæreſim, primùm, tacito auctoris nomine, damnatam fuiſſe in Concilio quod Alexandriæ poſt Conſtantii obitum, anno 362. ab Athanaſio celebratum eſt. Nempè (ut patet ex epiſtolâ ſynodicâ ad Antiochenſes) definitum eſt, *Salvatorem non habuiſſe corpus inanimum, nec ſenſus aut mentis expers*. Damnata fuit iterum in altero Concilio quod, mortuo Imperatore Juliano, Alexandriæ coactum eſt ab Athanaſio, anno 363. in eo nimirùm edita eſt fidei formula, quam Athanaſius Imperatori Joviniano obtulit, & in quâ prioris Concilii Alexandrini decretum de Incarnatione confirmatum eſt. Aliquibus poſt annis Romæ proſcripta fuit à Damaſo, qui tum in Apollinarium, tum in ejus diſcipulum Timotheum, tulit excommunicationis ſententiam. In eam pariter dictum eſt anathema in Concilio Conſtantinopolitano primo quod anno Chriſti 381. habitum eſt, ut in Synodicâ Concilii ad Damaſum miſsâ videre eſt. Tandem unanimi Patrum conſenſu rejecta eſt in aliis omnibus ſynodis, quæ poſtea, etiam propter alias cauſas, celebratæ ſunt.

Quæ-

Quæres 2. Cur Athanaſius, Baſilius, non paucique alii veteres maximè catholici, cum Apollinario impii dogmatis auctore communicaverint.

Reſp. Apollinarium optimè quidem de iis Patribus meritum fuiſſe, quandiù conceptam hæreſim in mente retinuit; ſed ubi eam prodidit, eos ubique adverſarios paſſus eſt, ut videre eſt tum in Conciliis quæ jamjam relata ſunt, tum in Baſilii Epiſtolis 74. & 82.

Quæres, quinam præcipui fuerint Apollinarii diſcipuli.

Reſp. duos fuiſſe præcipuos, Timotheum, in quem (ut mox obſervatum eſt) Damaſus tulit excommunicationis decretum, & Vitalem, qui Apollinariſtis Antiochiæ ab ipſo Apollinario præfectus fuerat. Is cum apud Damaſum in hæreſeos ſuſpicionem veniſſet, Romam profectus eſt, ubi oblatâ ſummo Pontifici ſubdolâ fidei confeſſione, in communionem catholicam admiſſus eſt. Verùm poſtea Damaſus, detectâ illius fraude, eum à fidelium communione ſegregavit, damnavitque ambiguam fidei confeſſionem, quam Vitalis priùs obtulerat. De eo facto vide Gregorium Nazianzenum Epiſtolâ ſecundâ ad Cledonium.

Caput XI.

An Verbum humanam voluntatem aſſumpſerit.

Not. Quæſtioni, *An Verbum humanam voluntatem aſſumpſerit*, hæretici, qui Monothelitæ dicti ſunt, occaſioni fuere. Ut eam cum methodo pertractemus, quæremus 1. quis fuerit auctor hæreſis Monothelitarum. 2. Quinam ejuſdem hæreſeos præcipui fautores extiterint. 3. Quinam fuerint præcipui Monothelitarum impugnatores. 4. In quo præcisè poſita fue-

rit eorum hæreſis: 5. denique, quibus argumentis catholica veritas adversùs eos aſſeri, confirmarique poſſit.

Not. 2. Harum inſtitutionum Tom. 1. Diſſert. 4. q. 3. c. 2. art. 6. §. 1. appellavimus hæreſis Monothelitarum authores, fautores, impugnatores: ſatis eſt igitur, ut hìc tum facti, tum juris veritatem expendamus, ſeu ut quæramus 1. In quo ejuſmodi hæreſis poſita fuerit: 2. Quibus argumentis adversùs eam catholica veritas confirmari poſſit: 3. Quotuplicis generis operationes in Chriſto fuerint.

ARTICULUS I.

In quo poſita fuerit hæreſis Monothelitarum.

CONCL. IN eo poſita fuit Monothelitarum hæreſis, quòd contenderent, unicam in Chriſto eſſe voluntatem, divinam nimirùm, unicamque operationem, quam *Theandricam*, ſeu, Dei virilem appellabant.

Probatur prior concluſionis pars. Primò, Theodorus Pharanites, ſectæ author, in Epiſtolâ ad Sergium Arſenoitam, apertè profitetur unicam in Chriſto fuiſſe tum voluntatem, tum operationem. *Omnia* (inquit) *quæ velut de Deo, aut humanè de ipſo dicuntur, una eſt operatio Verbi divinitatis ..... una eſt voluntas, eaque divina.* 2. Pyrrhus in diſputatione, quam cum Maximo Monacho ſuſcepit in Africâ, expreſsè tuetur, *unam eſſe voluntatem divinitatis, humanitatiſque Chriſti*. 3. Macarius Antiochenus in fidei profeſſione, quam legere eſt in Actione 8. ſynodi ſextæ, aſſerit, Verbum per humanam naturam omnia quæ carni propria ſunt, expleviſſe, *unica & ſola voluntate divina*. 4. In Ecthesi quam Heraclius Imperator ex Monothelitarum conſilio promulgavit, hæc habentur: *Unde ſanctos*

Pa-

Patres in omnibus, & in hoc ſequentes, unam voluntatem Domini noſtri Ieſu Chriſti veriſſimi Dei confitemur. Vide quæ Tom. 1. Diſſert. 4. quæſt. 3. c. 2. art. 6. §. 1. dicta ſunt.

Probatur altera pars, ſeu Monothelitas unicam operationem, eamque divinam, in Chriſto agnoviſſe. Primò, Sergius Conſtantinopolitanus Patriarcha ab Heraclio Imperatore conſultus, an *Vnica eſſet operatio in Chriſto*, reſpondit, unicam eſſe, ut patet ex ejus ad Imperatorem Epiſtolâ, quæ ſexti generalis Concilii Actione 13. legitur. 2. Cyrus in Concilio quod Alexandriæ anno 633. celebravit, poſtquam profeſſus eſt duas in Chriſto naturas, realiter à ſe invicem diſtinctas, anathematiſmo ſeptimo definiit, in duabus naturis *Chriſtum unum, & filium, tam illa quæ Deo conveniunt, quàm humana, operari unica operatione Theandrica.* 3. Qui contra Monothelitas, tum ante Concilium ſextum Oecumenicum, tum in ipſo Concilio manus conſeruerunt, apertè declarant, eos reos fuiſſe, quòd contenderent unicam tantùm, non voluntatem modò, ſed etiam operationem, in Chriſto fuiſſe.

Objicies. Monothelitæ apertè quidem profeſſi ſunt, unam tantùm in Chriſto eſſe voluntatem, ſed non ita clarè docuerunt, unicam tantùm in eo operationem fuiſſe. Nam, illi non docuerunt unicam tantùm operationem eſſe in Chriſto, qui expreſsè prohibuerunt, ne una aut duplex operatio diceretur: atqui Monothelitæ id expreſsè prohibuerunt.

Et quidem 1. Ecthesis Heraclii quæ legitur in Secretario quarto ſynodi Lateranenſis ſub Martino primo celebratæ, nullo modo concedit *alicui ex omnibus unam, vel duas dicere, ſive docere operationes in divina Domini Incarnatione; ſed magis, ſicut ſanctæ & univerſales tradiderunt ſynodi, unum eundemque filium unigenitum Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, verum Deum confiteri operari divina & humana.*

I 2 2. Ty-

2. Typus Conſtantis apertè pariter prohibet ne quis unam aut duas operationes in Chriſto dicat, imò nec unam aut duas voluntates: *Vt qui ſunt Catholicæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ* (verba ſunt Typi, ſeu Edicti, quod ab Imperatore Conſtante latum eſt) *non habeant licentiam invicem à præſenti de una voluntate, aut una operatione, aut duarum voluntatum, aut duarum operationum qualemcumque proferre altercationem, aut contentionem, aut rixam*.

3. Sergius Patriarcha Conſtantinopolitanus in Epiſtolâ ad Honorium Papam, aſſerit ſe, cum à Cyro Alexandrino, & à Sophronio qui ex Monacho nuper inauguratus fuerat Epiſcopus Hieroſolymitanus, conſultus fuiſſet, *An una, an verò duplex in Chriſto operatio dici deberet*, utrique ſuaſiſſe, ut ab unius aut duarum operationum appellatione deſiſterent, quòd prior, etſi ab aliquibus Patribus uſurpata legitur, nonnullis tamen ſit offendiculo, tanquam quæ duarum in Chriſto naturarum diſtinctionem tollat; poſterior verò, præterquam quòd nullus è veteribus illius meminerit, inducere videatur in Chriſto *duas voluntates invicem contrarias, ex quo volentes duos & quidem contraria, colliguntur; quod eſt impium; cum impoſſibile ſit, in uno eodemque ſubjecto duas ſimul voluntates ſubſiſtere*. Ex iis textibus conſequens eſſe videtur, Monothelitas non negaſſe duplicem in Chriſto operationem, ſed œconomiæ causâ, tantùm prohibuiſſe, ne una aut duplex operatio diceretur.

Reſp. neg. maj. Nimirùm Monothelitæ ſubdolè prohibuerunt, ne una aut duplex operatio diceretur; ita enim ſeſe geſſerunt, ut à Catholicis tolleretur facultas impugnandi operationis unitatem, quam in Chriſto eſſe contendebant. Petitur ea reſponſio 1. ex eo quòd antequam controverſia de quâ agitur, orbem commoviſſet, Sergius ab Heraclio de hâc re quæſitus, expreſsè reſponderit, unam eſſe *energiam* ſeu operatio-

rationem in Chriſto, ut patet ex Epiſtolâ Cyri ad Sergium, quæ in ſextâ ſynodo Actione 13. recitata eſt. 2. Cyrus ubi primùm Alexandriæ ſedit, ſynodum (ut jam obſervavimus) habuit, in quâ definiit, unam tantùm operationem in Chriſto dici debere. 3. Monothelitæ ex duplici operatione contendebant, ſequi duas eſſe voluntates in Chriſto: at apertè negarunt, duas eſſe voluntates in Chriſto, ut patet ex Epiſtolâ Sergii ad Honorium: ergo pariter negabant, duas operationes dici debere.

Addendum eſt, hæreſeos initio Monothelitas non minùs apertè duas operationes negaſſe, quàm duas voluntates: ſed cum viderent errorem ſuum ſine maximâ fidelium offenſione promulgari non poſſe, tempori ſervientes, prohibuerunt, ne una aut duplex operatio diceretur.

ARTICULUS II.

Quid fides Catholica doceat de voluntate & operatione Chriſti.

CONCL. IN Chriſto non una, ſed duplex eſt voluntas; non una, ſed duplex eſt operatio.

Probatur prior pars. Matthæi 26. Chriſtus ſic Patrem alloquitur; *Verumtamen non ſicut ego volo, ſed ſicut tu vis.* Lucæ 22. *Non mea, ſed tua voluntas fiat.* Joannis 6. *Deſcendi de cælo, non ut faciam voluntatem meam, ſed ejus qui miſit me.* Paulus docet, Chriſtum Deo Patri obedientem fuiſſe uſque ad mortem: Sed ii textus demonſtrant, humanam voluntatem in Chriſto fuiſſe; demonſtrant nimirùm voluntatem à voluntate Patris diſtinctam: *Non mea, ſed tua voluntas fiat*; ac proindè voluntatem diſtinctam à voluntate Verbi, cum Patris & Verbi voluntas, ſint una ac eadem voluntas: atqui voluntas, quæ in Chriſto diſtinguitur à

voluntate Patris, eſt humana voluntas: ergo, &c.

Probatur altera pars. In eo duplex fuit operatio, in quo duplex fuit natura: Scilicet natura quælibet propriam habet operationem; per eam enim propriam operationem cognoſcitur differre ab aliis naturis ſpecie diverſis: *Quorum operatio una eſt* (inquit Baſilius adversùs Eunomium) *horum eſſentia una eſt*: E contra *quorum natura diverſa* (ait Damaſcenus de fide orth. lib. 3. c. 15.) *illorum diverſa actio*: atqui (ut adversùs Eutychetem inferiùs oſtendetur, & ut, ſaltem ore tenus, Monothelitæ fatebantur) duplex fuit in Chriſto natura, etiam poſt unionem: ergo etiam & duplex operatio.

Confirmatur 1. Nonnullæ fuerunt actiones in Chriſto, quæ divinæ voluntati tribui non poſſunt. Et quidem 1. eæ omnes quibus corpus eſt occaſio, ut ſunt turbari, triſtari, hilareſcere, eſurire, ſitire, & alia ejuſmodi: 2. Eæ etiam quibus corpus non eſt occaſio, ſi inferioritatem arguunt, ut eſt oratio: ergo humanæ voluntati adſcribi debent. Fuerunt etiam aliæ actiones quæ à ſolâ humanâ voluntate eſſe non potuerunt, ut excitatio Lazari è mortuis, aliaque miracula quæ à Chriſto patrata ſunt: ergo non una, ſed duplex in Chriſto, divina nimirùm & humana, fuit operatio.

Confirmatur 2. Si una tantùm eſſet operatio in Chriſto, divina nimirùm, corruerent argumenta omnia quibus Patres uſi ſunt, ut adversùs Phantaſiaſtas, Arianos, Apollinariſtas probarent, eum habuiſſe verum corpus, veram animam, animam mente præditam: ſiquidem ideò id aſſeruerunt, quòd in Chriſto viſæ ſint operationes quæ corpus, animam, mentem, arguunt: atqui argumenta ex eo capite deſumpta corruerent in ſyſtemate Monothelitarum: nempè quæ in Chriſto viſæ ſunt operationes, non eſſent humanæ, ſed divinæ; ac proindè divinam quidem natu-

naturam arguerent, ſed non humanam. Vide plura alia argumenta tum in Concilio Lateranenſi, quod ſub Martino Papa celebratum eſt, tum in Actis ſexti Concilii generalis.

Objicies 1. Unitas aut multiplicitas, ſive voluntatis, ſive operationis, deſumuntur ex unitate vel multiplicitate ſuppoſiti: ſcilicet (ut fert ipsâ ratione confirmatum axioma) actiones ſunt ſuppoſitorum, non autem eſſentiæ aut naturæ; atqui in Chriſto unum eſt ſuppoſitum, divinum nempè, quod eſt Verbum, ut docet fides adverſùs Neſtorium: ergo pariter unica eſt voluntas, unicaque operatio, eaque non humana, ſed divina.

Reſp. neg. maj. Unitas aut multiplicitas operantium ſumuntur quidem ex unitate aut multiplicitate ſuppoſiti, unde in Chriſto unus tantùm eſt operans, quia unicum eſt ſuppoſitum: at verò unitas aut multiplicitas operationum petuntur ab unitate aut multiplicitate naturarum. Ratio eſt, quia principium operationum eſt ipſamet rei ſubſtantia, non autem illius ſubſiſtentia, ſeu perſonalitas; ſiquidem ſubſiſtentia ſeu perſonalitas, eſt modus exiſtendi, ſubſtantia verò eſt res ipſa quæ exiſtit: at modus exiſtendi non eſt principium operationis, ſed res ipſa quæ exiſtit: ſic ſeſſio in Petro non eſt in eo alicujus operationis principium, ſed ipſa Petri natura: ac proinde, cum in Chriſto duplex ſit natura, duplex eſt etiam operatio, quamvis unicus in eo ſit exiſtendi modus. Confirmatur illa reſponſio ex myſterio SS. Trinitatis, in quo licèt ſint tres perſonæ; quia tamen eſt una tantùm natura, ideò non multiplex ad extra, ſed una tantùm eſt operatio.

Objicies 2. Cauſæ principalis & cauſæ inſtrumentalis una eſt, ac eadem operatio; aſciæ v. g. & manûs quæ aſciam movet, non multiplex, ſed una eſt actio: atqui natura humana in Chriſto, fuit cauſa inſtrumentalis reſpectu Verbi, & Ver-

bum fuit reſpectu humanitatis, cauſa principalis: *Deus* (inquit Athanaſius Orat. 4.) *exiſtens proprium corpus habuit, & hoc uſus inſtrumento, homo propter nos factus eſt*. Eodem modo loquitur Cyrillus Alexandrinus in dialogo de Incarnatione : *Vſus* (ait) *tanquam inſtrumento propria quidem carne ad opera carnis .... anima itidem propria ad humanas, & expertes vitii actiones*: ergo, &c.

Reſp. 1. diſt. maj. Cauſæ principalis & cauſæ inſtrumentalis una eſt ac eadem operatio, ſi cauſa principalis & cauſa inſtrumentalis ejuſdem ſint naturæ, conc. maj. Propter eam rationem actio quæ in cerebro nervis imprimitur ad pingendum, & actio per quam manus pingit, ſunt una & eadem actio. Si cauſa principalis & inſtrumentalis ſint diverſæ naturæ, neg. maj. nam ob id actio, per quam ignis comburit ſubjectum cui applicatur, diverſa eſt ab actione, per quam applicatur ſubjecto. Hinc patet, actionem humanæ naturæ in Chriſto, eſſe aliam actionem ab ea per quam Verbum humana natura uſum eſt ad operandam hominis ſalutem: ſiquidem Verbum quod fuit cauſa principalis, fuit diverſæ omnino naturæ à naturâ humanâ, quæ fuit cauſa inſtrumentalis.

Reſp. 2. conc. maj. diſt. min. Natura humana in Chriſto fuit inſtrumentum Verbi ad operandam hominis ſalutem, conc. min. ad actus ſibi proprios, neg. min. diſt. pariter conſequens: ergo Verbi & humanæ naturæ una fuit actio reſpectu ſalutis efficiendæ, conc. conſeq. reſpectu actuum qui proprii ſunt humanæ naturæ, neg. conſeq. Deſumptum eſt illud reſponſum ex S. Thomâ, qui 3. p. q. 19. art. 1. ſic loquitur: *Actio inſtrumenti inquantum eſt inſtrumentum non eſt alia ab actione principalis agentis: poteſt tamen habere aliam operationem, prout eſt res quædam. Sic igitur operatio quæ eſt humanæ naturæ in Chriſto inquantum eſt, inſtrumentum divinæ*

vinitatis, non eſt alia ab operatione divinitatis; non enim eſt alia ſalvatio, qua ſalvat humanitas Chriſti & divinitas ejus. Habet tamen humana natura in Chriſto, inquantùm eſt natura quædam, quandam propriam operationem præter divinam.

Objicies 3. Cyrillus Alexandrinus lib. 4. in Euang. Joannis pag. 361. expreſsè aſſerit, unam tantùm fuiſſe Verbi, ac humanæ naturæ operationem; ſic enim loquitur: *Cum principis ſynagogæ filiam ſuſcitavit, dicens, filia, ſurge, apprehendit manum ejus, ut ſcriptum eſt: eam nempe omnipotenti ſuo juſſu ut Deus, & rursùs tactu ſanctæ carnis vivificando, unam & congeneam per hæc ambo oſtendit operationem*: ergo, &c.

Reſp. 1. diſt. ant. Cyrillus aſſerit, unam tantùm fuiſſe Verbi, ac humanæ naturæ operationem reſpectu effectuum extraordinariorum, ut ſunt miracula, tranſeat ant. reſpectu functionum quæ naturæ humanæ naturaliter conveniunt, ut intelligere & velle, neg. ant. Non in eo Monothelitæ fuerunt hæretici, quòd in rebus extraordinariis & miraculoſis humanitati Chriſti non tribuerent actionem diſtinctam ab actione Verbi, ſed quòd in functionibus quæ humanitati naturaliter conveniunt, ut intelligere & velle, quamcumque ipſi actionem detraherent.

Reſp. 2. diſt. ant. Cyrillus aſſerit, unam fuiſſe operationem, divinitatis ipſius, conc. ant. duarum naturarum, neg. ant. Hoc eſt, Cyrillus docet Verbum carnem factum; divinam operationem, qualem, antequam homo fieret, habebat cum Patre communem, explicuiſſe per carnem in extraordinariis operibus ac miraculis faciendis.

Reſp. 3. diſt. ant. Cyrillus aſſerit, unam fuiſſe operationem unitate impropriè dictâ, conc. ant. unitate propriè dictâ, neg. ant. Illa unitas, eſt unitas numerica; iſta ècontra eſt ea quæ petitur ex arctiſſimâ conjunctione duorum inter ſe: hoc,

non autem illo modo, operatio eſt una in duabus Chriſti naturis, id eſt, utrique propter intimam earum in uno ſuppoſito conjunctionem tribuitur, quamvis utraque ad effectus extraordinarios, de quibus Cyrillus loquitur, modo ſibiconveniente concurrat, divina quidem jubendo, humana verò per ſuum contactum exequendo. Vide Maximi cum Pyrrho diſputationem Actioni 13. Concilii ſexti generalis inſertam.

Objicies 4. Id admitti non debet in Chriſto quod Honorius Papa primus docuit admitti non debere; ſcilicet decreta Romanorum Pontificum ſunt (ut Tom. 1. dictum eſt) loci Theologici, ſeu loci ex quibus pro fide vel moribus argumenta petuntur: atqui Honorius Papa docuit, unam tantùm eſſe voluntatem in Chriſto, unicam tantùm operationem: ergo, &c. Minor propoſitio ſubſequentibus momentis oſtenditur.

Primò. Honorius in Epiſtolâ ad Sergium quæ lecta eſt Actione 12. ſexti Concilii generalis, laudat eundem Sergium, quòd Cyro Alexandriæ Epiſcopo, qui in Alexandrinâ ſynodo definierat unam tantùm in Chriſto eſſe operationem, & Sophronio tunc quidem Monacho, & poſteà Hieroſolymitano Epiſcopo, qui duas operationes & eſſe in Chriſto & dici debere contenderat, author fuiſſet, ut ſive ab unius, ſive à duplicis operationis vocabulo abſtinerent: *Intuentes ſatis providè, circumſpectèque fraternitatem veſtram ſcripſiſſe, ladamus novitatem vocabuli auferentem, quod poſſet ſcandalum ſimplicibus generare.*

Secundò, docet, nec Scripturam, nec Patres unquam meminiſſe unius aut duplicis operationis in Chriſto: *Vt unam vel duas energias aliquis præſumat Chriſti Dei prædicare, quas neque Euangelicæ, vel Apoſtolicæ literæ, neque ſynodalis examinatio ſuper his habita, viſæ ſunt terminaſſe.*

Ter-

Tertiò, contendit, quæſtionem de intelligendâ aut dicendâ in Chriſto unâ vel duplici operatione, ad Theologos minimè pertinere, ſed ad grammaticos tantùm: *Vtrum autem propter opera divinitatis & humanitatis, una, an geminæ operationes debeant derivatæ dici vel intelligi, ad nos iſta pertinere non debent, relinquentes ea grammaticis, qui ſolent parvulis exquiſita derivando nomina venditare.*

Quartò, vetat, ne quis unam, vel duas operationes dicat; ne ſi unam, audiat tanquam Euthychianus; aut ſi duas, Neſtorio faveat. *Et nos quidem ſecundùm ſanctiones divinorum eloquiorum oportet ſapere, vel ſpirare, illa videlicet refutantes, quæ quidem novæ voces noſcuntur ſanctis Dei Eccleſiis ſcandala generare, ne parvuli aut duarum operationum vocabulo offenſi, ſectantes Neſtorianos, nos veſana ſapere arbitrentur: aut certè, ſi rursùs unam operationem Domini noſtri Ieſu Chriſti fatendam eſſe cenſuerimus, ſtultam Eutychianiſtarum attonitis auribus dementiam fateri putemur.*

Quintò, apertè definit, unam tantùm, non autem multiplicem voluntatem & eſſe & dici debere in Chriſto: *Vnde & unam voluntatem fatemur Domini noſtri Ieſu Chriſti:* ideoque probat 1. ex eo, quòd alioquin ſequeretur (ut Sergius ad eum ſcribens ſequi contenderat) in Chriſto fore duas contrarias voluntates; id enim innuunt hæc illius verba: *Quia profectò à divinitate aſſumpta eſt noſtra natura, non culpa, illa profectò quæ ante peccatum creata eſt, non quæ poſt prævaricationem vitioſa.* Probat 2. ex eo quòd putet, non propriè, ſed metaphoricè tantùm accipi debere Euangelii verba, quibus paſſim oſtenditur, humanam voluntatem verè ac propriè in Chriſto & eſſe nunc in cœlis, & fuiſſe dum in terris viveret: *Et ſi quidem ſcriptum eſt* (ait) *Non veni facere voluntatem meam, ſed ejus qui miſit me patris. Et: Non quod ego volo, ſed quod tu*

vis Pater, & alia hujuſmodi, non ſunt hæc diverſæ voluntatis, ſed diſpenſationis humanitatis aſſumptæ. Iſtà enim propter nos dicta ſunt, quibus dedit exemplum, ut ſequamur veſtigia ejus, pius magiſter diſcipulos imbuens, ut non ſuam unuſquiſque noſtrum, ſed potius Domini in omnibus præferat voluntatem. Ex iis verò Honorii textibus patet ipſum docuiſſe, unam tantùm in Chriſto eſſe voluntatem, unam tantùm & eſſe & dici debere operationem.

Reſp. non unam fuiſſe de Honorii Epiſtolâ ad Sergium antiquorum ſententiam. Joannes Papa IV. qui non multò poſt Honorii mortem Romanam ſedem tenuit, ad Conſtantinum imperatorem Heraclii filium litteras dedit, in quibus conatur oſtendere, Honorii Epiſtolâ ad Sergium ſenſum catholicum contineri: Docuit nimirum 1. ipſum prohibuiſſe quidem ne quis duplicis operationis vocabulum adhiberet, non verò ne quis crederet dogma quod eodem vocabulo ſignificatur. Docuit 2. Honorium, cum dixit unam eſſe in Chriſto voluntatem, locutum fuiſſe de Chriſto, prout eſt homo, non verò prout eſt Deus & homo ſimul.

Nonnullos hiſce temporibus Theologos reperire eſt, qui eandem quam Joannes IV. inierunt viam. Itaque ad argumentum quod adversùs noſtram concluſionem objectum eſt, in formâ reſpondent, conceſsâ majore, neg. min.

Ad cujus priorem probationem diſt. ant. Honorius laudat Sergium, quòd Cyro & Sophronio author fuiſſet, ut ſive ab unius, ſive à duplicis operationis vocabulo abſtinerent, & credidit, Sergium ſuaſiſſe, ut non res ipſa, ſed nomen tantùm aboleretur, conc. ant. & credidit, Sergium ſuaſiſſe, ut res & nomen abolerentur, neg. ant.

Ad alteram ejuſdem minoris probationem, diſtingunt pariter antecedens. Honorius docet nec Scripturam nec Patres unquam meminiſse unius aut duplicis operationis ſecundùm nomen,

conc.

conc. ant. ſecundùm rem quæ iis vocibus ſignificatur, neg. ant.

Ad tertiam probationem, diſtinguunt etiam antecedens. Honorius contendit, quæſtionem de unâ aut duplici operatione pertinere ad grammaticos, ſi ſumatur ſecundùm terminos *unius aut duplicis operationis*, conc. ant. ſi ſumatur ſecundùm ſenſum qui iis nominibus ſignificatur, neg. ant.

Ad quartam probationem, eâdem ratione reſpondent: Honorius vetat, ne aut duplex aut una operatio dicatur ſecundùm terminos, concedunt ant. ſecundùm rem iis terminis ſignificatam, negant ant. Hoc eſt (inquiunt) Honorius non vetuit, ne duplex operatio crederetur in Chriſto, ſed tantùm ne quis voces uniûs aut duplicis operationis adhiberet, quia voces illæ nonnullis erant offendiculo, quòd proferentes adducerent in ſuſpicionem aut Neſtorianæ aut Eutychianæ hæreſeos: ſed nequaquam prohibuit, ne duplex operatio crederetur.

Ad quintam probationem, diſtinguunt pariter antecedens. Honorius definiit, unam tantùm eſſe voluntatem Chriſti, prout eſt homo, conc. ant. prout eſt Deus ſimul & homo, neg. ant. In quolibet homine qui ex virili ſemine progenitus ſit, duplex eſt voluntas, una per quam caro concupiſcit adversùs ſpiritum, quæ & concupiſcentiæ nomine paſſim appellatur, quæque ad peccatum inclinat; alia verò per quam homo vult quæ recta ſunt, ſeu quæ ſunt conformia rectæ rationi. In Chriſto (inquiunt illi authores) eſt prior voluntas, non autem poſterior. Hanc (addunt) Honorius docuit in Chriſto locum non habuiſſe; idque probari poteſt 1. ex eo quòd Honorius id tantùm improbet, quod Sergius in ſuis epiſtolis dixerat ſe improbare in Sophronio: At dixerat ſe iſtud tantùm improbare in Sophronio, nimirùm in Chriſto, hoc eſt, in humanitate Chriſti, non eſſe, ſicut ſunt in nobis, duæ voluntates contra-

trariæ: *Ex iis* (hoc eſt, duabus operationibus) *conſequens fit* (verba ſunt Sergii ad Honorium ſcribentis) *duas agnoſcere voluntates inter ſe contrarias*. Probari poteſt 2. ratione quâ Honorius ſuam de unâ in Chriſto voluntate ſententiam confirmat: *Vnam* (inquit) *voluntatem fatemur Domini noſtri Ieſu Chriſti, quia profectò à divinitate aſſumpta eſt noſtra natura, non culpa; illa profectò quæ ante peccatum creata eſt, non quæ poſt prævaricationem vitiata.*

Nec adversùs quintam reſponſionem quæ mox tradita eſt, poteſt objici ſextum Concilium generale, in quo Honorius cum Pirrho, Sergio, & aliis Monothelitis damnatus eſt. Nam (inquiunt reſponſionis de quâ agitur, defenſores) non ideò damnatus eſt Honorius, quòd illius ad Sergium epiſtola contineret Monothelitarum hæreſim, ſed quòd illius fautor eſſe videretur, tum quia prohibuit, ne dogma catholicum de duplici voluntate, & de duplici operatione prædicaretur, tum quia terminis uſus eſt, quibus ad hæreſim ſuam exprimendam Monothelitæ utebantur.

Econtra ſextum Concilium generale, quod poſt Joannem Papam IV. celebratum eſt, quodque à Leone II. confirmatum fuit, & cui adhæſerunt Patres ſeptimi & octavi Concilii generalis, judicavit, epiſtolam Honorii ad Sergium, in ſenſu obvio, ſeu quem verba præ ſe ferunt, abſtrahendo ab Honorii mente, continere Monothelitarum hæreſim: *Retractantes* (verba ſunt Concilii actione 13.) *dogmaticas epiſtolas quæ tanquam à Sergio quondam Patriarcha hujus à Deo conſervandæ regiæ urbis ſcriptæ ſunt, tam ad Cyrum, quàm ad Honorium; ſimiliter autem & epiſtolam ab Honorio reſcriptam ad eundem Sergium, haſque invenientes omninò alienas exiſtere ab Apoſtolicis dogmatibus, & à definitionibus ſanctorum Conciliorum & cunctorum probabilium Patrum, ſequi verò falſas doctrinas hæreticorum, eas omninò abjicimus, & tan-*

& tanquam animæ noxias execramur. Paulò poſt ea verba ſic idem ſextum generale Concilium proſequitur: *Cum his verò ſimul projici à ſancta Dei catholica Eccleſia, ſimulque anathematizari prævidimus, & Honorium, qui fuerat Papa antiquæ Romæ, eo quòd invenimus per ſcripta, quæ ab eo facta ſunt ad Sergium, quia in omnibus ejus mentem ſecutus eſt, & impia dogmata confirmavit.*

Non pauci ſunt Theologi, qui idem quod ſexti Concilii Patres, de Honorii epiſtolâ judicium ferunt: unde contendunt, non videri veram eorum authorum explicationem, qui aſſerunt Honorium nomina tantùm uniûs aut duplicis operationis, non autem rem ipſam prohibuiſſe. Nam 1. Honorius non ſolùm aſſerit, duas operationes dici non debere, ſed addit nec debere in Chriſto *intelligi*. 2. Scribit, ſe idem cum Sergio ſentire ac prædicare: *Hæc nobiſcum fraternitas veſtra prædicet, ſicut & nos ea vobiſcum unanimiter prædicamus*: atqui Sergius non tantùm aboleri voluit nomen duplicis operationis, ſed & rem eo nomine ſignificatam. 3. Ideò docuit, non debere dici duas operationes in Chriſto, quòd hinc ſequeretur, duas eſſe voluntates in Chriſto, quas tamen Honorius negat in eo eſſe: *Vnde* (ait) *unam voluntatem fatemur Domini noſtri Ieſu Chriſti*.

Nec audiendi ſunt (addunt illi Theologi) authores qui reponunt, unam ab Honorio dictam fuiſſe voluntatem humanitatis, non autem duplicis naturæ, quæ in Chriſto poſt unionem remanſit. Nam 1. in eo ſenſu Honorius dicere potuiſſet, unam in Chriſto fuiſſe naturam, ſubintelligendo, (ut illi authores eum in hâc propoſitione *Vnam voluntatem fatemur Domini noſtri Ieſu Chriſti*, ſubintellexiſſe volunt) in Chriſto ut homo eſt. 2. Honorius in eâ propoſitione loquitur ad mentem Sergii, ad quem reſcribit, & cujus probat epiſtolam ad Cyrum & Sophronium:

nium: atqui Sergius aſſerens unam in Chriſto voluntatem, humanam excluſit: ergo & Honorius. 3. Satis non fuit Honorio dicere, unam eſſe in Chriſto voluntatem; ſed præterea enervavit argumentum quo Patres adversùs Monothelitas probarunt, præter divinam voluntatem, eſſe humanam; ſcilicet aſſeruit, hæc Chriſti verba: *Non veni facere voluntatem meam, ſed ejus qui miſit me Patris: Non quod ego volo, ſed quod tu vis*, non propriè, ſed metaphoricè debere intelligi. 4. Nè apex quidem eſt in Honorii epiſtolâ quo probetur, illum docuiſſe duplicem eſſe in Chriſto ſive voluntatem ſive operationem. Siquidem levis eſt ponderis, quod à nonnullis reponitur; nempè hæc verba, *quia profectò à divinitate aſſumpta eſt noſtra natura, non culpa*, quæ ab Honorio iſtis ſubjiciuntur, *Vnam voluntatem fatemur Domini noſtri Ieſu Chriſti*, probare, laudatum Pontificem de voluntate tantùm humanâ quæ divinæ contraria eſſet, locutum fuiſſe. Nam Honorius potuit non attendere ad duplicem voluntatem quæ in homine etiam per peccatum lapſo reperitur, ſicque defectu ejuſmodi attentionis, præoccupatus Sergii epiſtolis, judicare potuit, ex dogmate de duplici operatione, de duplici voluntate, ſequi futuras fuiſſe in Chriſto contrarias voluntates. 5. Aut Honorii epiſtola hæreſim continet, aut illiûs expertes ſunt epiſtolæ Sergii ad Cyrum, ad Sophronium, ad Honorium; iiſdem nempè terminis conſtant, idem eſt in utriſque loquendi modus: at nemo hucuſque dixit, erroris expertes eſſe epiſtolas Sergii ad Cyrum, ad Sophronium, ad Honorium: ergo, &c.

Ex iis quæ hucuſque dicta ſunt, patet apertè non conſtare, quinam ſit ſenſus obvius epiſtolæ Honorii ad Sergium: judicarunt nempè nonnulli Pontifices, catholicum eſſe ſenſum illum: judicavit ècontra ſextum Concilium generale, non eſſe catholicum: hincque concludimus, nulliûs eſſe ponderis argumentum quod ex eâ epiſtolâ contra

Chriſti

Chriſti duplicem tum voluntatem tum operationem petitur. Vide quæ harum Inſtitutionum Tom. 1. Diſſert. 4. quæſt. 3. cap. 1. art. 4. dicta ſunt. Sed corrige, ſi lubet, erratum quod in eas paginas irrepſit; ſcilicet ubi diximus, Honorium prohibuiſſe, ne una vel duplex *voluntas* in Chriſto diceretur, lege, prohibuiſſe, ne una vel duplex *operatio* diceretur.

Articulus III.

Quotuplicis generis operationes fuerint in Chriſto.

Not. Superiore articulo demonſtratum eſt adverſùs Monothelitas, non unam, ſed duplicem eſſe operationem in Chriſto, divinam nimirum quæ à naturâ divinâ, & humanam quæ à naturâ humanâ, ſecum invicem unitis in perſonâ Verbi oriuntur. Operæ prætium eſt, ut hìc expendamus 1. Cujuſmodi ſit duplex illa pro numero naturarum operatio. 2. Utrum ſint aliquæ regulæ quæ ad explicandas Chriſti operationum conditiones conferant.

Conclusio 1. Chriſti operationes triplicis ſunt generis.

Probatur. Ex operationibus Chriſti nonnullæ ſunt divinæ, ſeu quæ emanant à Chriſto, ut Deus eſt, hoc eſt, abſque ullo ad humanam naturam reſpectu: hujuſmodi ſunt animarum mente præditarum, hujuſce aſpectabilis univerſi creatio. Aliæ ſunt humanæ, & definiuntur eæ quæ naturæ humanæ propriæ ſunt, velut edere, bibere, flere, pati. Aliæ denique ſunt mixtæ, eæ nimirùm, in quibus agit utraque natura, ut cùm Chriſtus ſuo contactu curabat ægrotos; in eâ enim curatione agebat natura divina per ſuam omnipotentiam, humana verò per ſuum contactum.

Tri-

Triplicis ejuſmodi operationum generis meminit Cyrillus Alexandrinus in epiſtolâ ad Acacium Melitinenſem Epiſcopum, ubi ſic loquitur: *Aliæ ſunt voces quæ divinæ* , naturæ , *maximè conveniunt ; aliæ quæ in humanam naturam congruunt : aliæ medium quendam ordinem tenent , ac Dei filium pariter & hominem ſimul , & eadem ſignificatione comprehendunt* . Prioris operationum generis exemplum petit ex his Chriſti verbis: *Ego in Patre & Pater in me eſt* ; alteriùs exemplum deſumit ex his aliis : *Quæritis me interficere , hominem qui veritatem vobis locutus ſum* : tertii tandem , ex hâc Apoſtoli ſententiâ : *Ieſus Chriſtus heri, & hodie, & ipſe in ſæcula* .

Quæres 1. quo nomine apud Patres appellentur operationes mixtæ , ſeu quæ tum à naturâ divinâ, tum à naturâ humanâ, per modum cauſæ efficientis proficiſcuntur .

Reſp. operationes mixtas , à Græcis vocari , *Theandricas* , à Latinis verò Dei viriles . *Cæterum* (ait Dionyſius epiſt. 4. ad Cajum) *neque diviva ut Deus gerebat , neque humana , ut homo , ſed inhumanato Deo , novam quandam* θεανδρικὴν , latinè *Dei virilem , operationem nobiſcum converſando exhibebat* .

Quæres 2. utrum operatio Theandrica , ſeu Deivirilis , ſit una vel multiplex .

Reſp. 1. Monotheletas exiſtimaſſe unam tantùm , non verò multiplicem fuiſſe operationem Theandricam , hoc eſt , cenſuerunt eam operationem non eſſe mixtam ex divinâ & humanâ , voluerunt enim eam eſſe merè divinam , ſeu à naturâ divinâ ut causâ efficiente elicitam . Facti illiûs veritas oſtenditur ex eo quòd Monotheletæ , ut ſuum de unâ in Chriſto operatione dogma confirmarent , textum Dionyſii laudarent , ac pro *nova* operatione, fraudulenter *unam* ſubſtituere auderent . Crimen illud temeratæ Dionyſii ſententiæ exprobrarat illis Martinus Papa in Synodo Lateranēſi Conſultatione 3. ubi hæc habet :

B. Dio-

B. Dionyſio aſſerente, novam quandam Deivirilem operationem inter nos converſatam: uterque eorum apertiſſimè contra Patrem mentitus eſt. Et Cyrus quidem in ſuo ſeptimo capitulo novam immutando, & unam pro nova aſſerendo...... Sergius autem immutationem novæ cum illo confirmans, & non ſolum hoc, ſed & Deivirilem amputans penitùs vocem, & unam abſolutè in Chriſto Dei dogmatizans operationem.

Reſp. 2. apud Catholicos operationem Theandricam non unam eſſe, ſed duplicem; eſt enim compoſitum quid ex divinâ & humanâ operatione, quæ tamen remaneant à ſe invicem realiter diſtinctæ, licèt non ſint diviſæ. Ratio petitur 1. ex ipſo nomine operationis Theandricæ, quod quidem, ſicut Deum atque hominem connectit, non confundit: ita & operationem humanam atque divinam arctiſſimè copulatus declarat. Petitur 2. ex Martino Papâ qui in Concilio Lateranenſi conſultatione III. ſic adversùs Monothelitas diſcurrit: Si una eſt operatio quæ Theandrica dicitur, eaque ſit divina; vel ſimplex eſt, & ſic Patri Deo competet, quod tamen dici non poteſt, cùm inde ſequatur Patrem (quod & voluit Sabellius) carnem humanam induiſſe; vel eſt compoſita, & ſic operatio Verbi quæ priùs erat ſimplex, per incarnationem facta eſt compoſita; ac proinde (quod tamen repugnat) mutationem paſſa eſt.

Quæres 3. utrum omnes Chriſti operationes fuerint Theandricæ.

Reſp. quòd licèt omnes operationes elicitæ ab humanitate Chriſti ſummam in eo dignitatem habuerint à perſonâ Verbi, cui natura humana ſemper fuit unita, & licèt eodem Verbo dirigente ac movente prodierint; non omnes tamen Theandricæ fuerint, ſed eæ tantùm quæ mixtæ fuerunt ex operatione Verbi tanquam cauſæ efficientis, & ex operatione naturæ humanæ agentis quoque per modum cauſæ efficientis.

Ra-

Ratio eſt, quia ita ſenſerunt veteres: *Illam miſcellaneam operationem ſolam, Dei virilem appellavit* (inquit Maximus Martyr, Scholio in epiſtolam quartam Dionyſii;) *ſiquidem ut Deus tantùm, operabatur, quando abſens Centurionis filium ſanabat: in quantùm verò homo tantum, etſi Deus erat, quando comedebat & triſtabatur: mixtim autem operabatur miracula, cæcis oculos illiniendo reſtituens, hemoroiſſæ fluxum ſolo tactu ſiſtens*. Sophronius à quo ad Honorium Papam delata eſt primùm Monothelitarum hæreſis, idem, quod Maximus, docet in epiſtolâ quæ inſerta eſt Actioni II. ſextæ ſynodi generalis.

Conclusio 2. Certæ regulæ ſtatui poſſunt ad explicandas Chriſti operationes.

Probatur earum regularum enumeratione. *Prima regula*. Chriſti operationes quarum aliæ ſunt humanæ, aliæ divinæ, ſunt uniûs ac ejuſdem operantis. Ratio eſt, quia unitas aut multiplicitas operantis ſumuntur ab unitate aut multiplicitate perſonæ: atqui (ut Eccleſia adversùs Neſtorianos docet) unica eſt in Chriſto perſona, Verbi nimirùm: ergo omnes Chriſti actiones, ſive divinæ, ſive humanæ, uniûs tantùm ſunt operantis.

Secunda regula. Quamvis in Chriſto ſit unus tantùm operans, ſunt tamen duæ & diverſæ operationes: ſcilicet (ut ait Leo Magnus ep. 10. c. 4.) Verbum operatur quod Verbi eſt, ſeu quod naturæ divinæ eſt proprium; & caro exequitur quod carnis eſt, hoc eſt, quod humanæ naturæ convenit.

Tertia regula. Una natura nuſquam diviſim, ſed ſemper cum alterâ conjunctim operatur. Ratio eſt, quia natura humana ſemper eſt divinæ hypoſtaticè conjuncta, ac proindè nuſquam diviſim operatur: *Agit* (ait Leo Magnus) *utraque natura cum alterius communione, quod ſuum eſt*.

Quarta regula. Omnes actiones humanæ in

Chri-

Chriſto, etiam naturales, ex nutu divinitatis gubernatæ fuerunt: hinc colligitur, motus qui nobis ſunt naturales, hoc eſt, neceſſarii, in Chriſto fuiſſe liberos: *Turbaris tu nolens* (verba ſunt Auguſtini Tractatu 49. in Joannem) *turbatus eſt Chriſtus, quia voluit. Eſurivit Ieſus, verum eſt, ſed quia voluit. Dormivit Ieſus, verum eſt, ſed quia voluit. Mortuus eſt Ieſus, verum eſt, ſed quia voluit. In illius poteſtate erat ſic affici, vel non affici.* Eodem ferè modo loquitur Sophronius in epiſtolâ ſynodicâ, quam legere eſt in ſextâ ſynodo Actione II.

Quinta regula. Caro humana Chriſti, naturæ divinæ fuit inſtrumentum, per quod natura divina operabatur tum ea quæ humanum modum excedebant, tum etiam ea quæ naturæ quidem humanæ conveniebant, ſed ad ſalutem noſtram referebantur: *Vſus* (inquit Cyrillus in Dialogo de Incarnatione) *tanquam inſtrumento, propria quidem carne ad opera carnis, & ad naturales ægritudines, & ejuſmodi alia: anima verò itidem propria, ad humanas, & expertes vitii paſſiones: nam & eſuriiſſe dicitur, & longinquarum peregrinationum labores pertuliſſe*. In quo autem poſita fuerit ea inſtrumenti ratio, expoſuimus ſolventes quæ adversùs duas operationes à Monothelitis objiciuntur.

Sexta regula. Verbum non egit omnia per naturam humanam tanquam per inſtrumentum ſibi hypoſtaticè conjunctum, ſed ea tantùm quæ ad ſalutem noſtram, & ad mediatoris officium pertinebant. Hinc patet, Verbum non conſervare mundum, aut producere Spiritum ſanctum per humanitatem cui hypoſtaticè conjunctum eſt.

CA-

Caput XIII.

An Verbum, corporis defectus aſſumpſerit.

Not. Corporis defectus ſunt duplicis generis: nonnulli enim communes ſunt humanæ ſpeciei, ut eſt corruptibilitas; alii verò aliquibus tantùm individuis conveniunt, ratione ſcilicet aliquarum particularium cauſarum, ut febris, lepra & alia hujuſmodi.

Conclusio i. Corporis defectus toti ſpeciei communes, fuerunt in Chriſto.

Probatur 1. Corpus Chriſti (ut adversùs Incorrupticolas ſuperiùs oſtenſum eſt) fuit corruptibile. 2. Motus corporis in Chriſto fuerunt occaſio variarum ſenſationum quæ defectum arguunt, ſitis nimirùm, famis, doloris. 3. Corpus Chriſti obnoxium fuit morti: verè enim (ut ajunt ſymbola) pro nobis paſſus ac mortuus eſt.

Quæres 1. cur Verbum corpus aſſumpſerit communibus defectibus obnoxium.

Reſp. plures rationes moviſſe Verbum ut communes corporis defectus aſſumeret. 1. Ii defectus videntur fuiſſe neceſſarii, ut per eos filius debitam Patri ſatisfactionem perſolveret. 2. Ut carnis aſſumptæ veritas adversùs futuros illius hoſtes aſſereretur. 3. Ut eſſent materies patientiæ, humilitatis, cæterarumque virtutum, quibus Deus incarnatus præire nobis debuit. 4. Ut tanquam caput, in omnibus, excepto peccato, nobis ejus membris aſſimilaretur.

Quæres 2. utrum corporei defectus, in Chriſto neceſſarii fuerint.

Reſp. 1. eos defectus non fuiſſe neceſſarios quantum ad aſſumptionem: ſcilicet Verbum potuit aſſumere corpus ei ſimile quod Deus in Adamo plaſmaverat. Reſp. 2. eos defectus etiam

aſſumptos, non fuiſſe neceſſarios quoad illorum actus: nempè humanitas Verbo hypoſtaticè conjuncta potuiſſet actus illorum defectuum impedire; ſic potuiſſet impedire ne orirentur ſenſationes famis, ſitis, doloris, aliorumque defectuum quos experimur. Reſp. 3. eos defectus fuiſſe neceſſarios, ſpectatâ conditione naturæ quam Verbum aſſumpſerat, ſeu, ſi natura aſſumpta ſibi relicta eſſet, ex eâ neceſſario conſequi debuiſſent.

Objicies. Hilarius lib. 10. de Trinitate, negat in Chriſto locum habuiſſe dolores, quibus certæ corporis modificationes eſſe ſolent occaſioni: docet enim ictibus laceratum quidem fuiſſe corpus Jeſu, ſed hinc animæ nihil doloris illatum fuiſſe: ſcilicet animam Chriſti comparat cum aquâ, cum igne, cum aere, quæ telum aliquod pervaſerit: ergo quemadmodum in eo caſu nec aqua, nec ignis, nec aer aliquid doloris ſentiunt; ita nec anima Chriſti ad corporis cui unita erat, diviſionem: *Unigenitus Deus* (ait S. Doctor) *hominem verum, non deficiens à ſe Deo ſumpſit: in quem quamvis aut ictus incideret, aut vulnus deſcenderet, aut nodi concurrerent, aut ſuſpenſio elevaret, afferrent quidem hæc impetum paſſionis, non tamen dolorem paſſionis inferrent, ut telum aliquod aquam perforans*: ergo, &c.

Reſp. 1. Claudianum Mamertum in Tractatu de ſtatu animæ, nonnulloſque alios cenſere, Hilarium, in iis quæ objecta ſunt, humanam aliquid paſſum fuiſſe, Sed contradicit Hieronymus epiſtolâ ad Letam, ubi hæc habet: *Cypriani opuſcula ſemper in manu teneat, Athanaſii epiſtolas, & Hilarii libros inoffenſo decurrat pede. Illorum tractatibus, illorum delectetur ingeniis, in quorum libris pietas fidei non vacillet. Cæteros ſic legat ut magis judicet quàm ſequatur.*

Reſp. 2. ad primum, diſt. ant. Hilarius negat in Chriſto locum habuiſſe dolores quantùm ad modum ſecundùm quem ſunt in nobis, conc. ant. quan-

quantùm ad rei veritatem, neg. ant. *Hilarius* (inquit S. Thomas 3. p. q. 15. art. 5. ad 1.) *à carne Chriſti non veritatem doloris, ſed neceſſitatem excludere intendit*. Ad 2. diſt. ant. Hilarius comparat animam Chriſti cum aquâ quæ telo perforatur, quantùm ad actum primum, conc. ant. quantùm ad actum ſecundùm, neg. ant. Hoc eſt, Hilarius non dicit, quòd anima Chriſti actu non ſenſerit dolorem, ſed tantùm quod potuerit ipſum non magis ſentire, quàm aqua, quod telum aliquod pervaſerit.

Reſp. 3. diſt. ant. Hilarius negat, dolores in Chriſto, prout Verbum eſt, habuiſſe locum, conc. ant. prout homo, neg. ant. Ratio ſolutionis petitur ex ſcopo quem eò loci Hilarius ſibi proponit: intendit autem ſolvere Arianorum argumentum, qui ex eo quòd fames, ſitis, dolor, extiterint in Chriſto, concludebant, Verbum non eſſe Deum: nimirùm aſſerebant, Verbum in Chriſto animæ humanæ vices ſuppleviſſe.

Conclusio 2. Verbum non aſſumpſit corporis defectus, qui ex humanæ naturæ ſpecie non conſequuntur.

Probatur. Verbum eos defectus non aſſumpſit, qui oriuntur aut ex culpâ, aut à vitio hominis, aut ex imbecillitate virtutis formatricis: atqui defectus de quibus agitur in concluſione, ex illis capitibus oriuntur: ergo, &c.

Objicies. Chriſti corpus per febrim, peſtem, aliaſque externas cauſas mori potuiſſet: ergo Chriſtus eos etiam defectus aſſumpſit, qui ex cauſis quibuſdam particularibus oriuntur; non autem eos tantùm qui naturam humanam ſumptam ſecundùm ſpeciem conſequuntur.

Reſp. neg. ant. Ratio eſt, quia tanta fuit virtus quæ Chriſti corpus formavit, ut illud reddiderit aptum ad reſiſtendum impreſſioni cauſarum ſecundarum, quæ illius temperiem invertere potuiſſent.

Caput XIV.

An Verbum aſſumpſerit animæ humanæ defectus.

Not. AD animæ defectus reduci poſſunt paſſiones, ignorantia, peccatum. Quærendum eſt igitur, an in humanâ Chriſti animâ locum habuerint.

Articulus I.

Vtrum paſſiones fuerint in Chriſto.

Concl. IN Chriſti animâ paſſiones locum habuerunt.

Probatur. Paſſiones ſunt quidam motus, qui in animâ oriuntur ex alicujus objecti apprehenſione: atqui motus hujuſmodi locum habuerunt in animâ Chriſti.

Et quidem 1. dolor, ſeu læſio ſenſu tactus percepta, juxta illud Iſaiæ 53. *Languores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe portavit.*

2. Fuiſſe in eo triſtitiam, ſuadent hæc apud Lucam verba: *Cœpit contriſtari & mæſtus eſſe.* Confirmatur ex eo, quòd triſtitia oriatur ex apprehenſione mali quod aut apprehendenti, aut alteri noceat: atqui in Chriſto fuit ejuſmodi mali apprehenſio, ſive cum futuram paſſionem apprehendit, ſive cum attendit ad diſcipulorum fugam aut ad gravitatem peccati, quod Judæi in illius occiſione perpetraturi erant.

3. Fuit quoque timor: ſcilicet Chriſtus apprehendit malum futurum ſibi certò impendens; ac proindè in ipſo natura humana quæ de corporis integritate ſolicita eſt, illud timere debuit, ut & reverà timuit, cum tanti mali diſpenſationem à Patre petiit: *Si poſſibile eſt, tranſeat à me Calix iſte.*

4. Fuit etiam ira: *Circumſpiciens eos* (inquit Scriptura, Marci 3.) *cum ira*, &c. Confirmatur ex eo quòd ira ſit appetitus vindictæ: atqui Chriſtus vindictam appetiit, & quidem ſecundùm ordinem juſtitiæ: ergo, &c.

Objicies 1. Hieronymus in caput 26. Matthæi, ſcribit, Chriſtum nullas paſſiones expertum fuiſſe, ſed propaſſiones tantùm, id eſt, externam paſſionum ſimilitudinem in eo nonnunquam viſam fuiſſe, ita ut vultum compoſuerit perinde, ac ſi interiùs motum aliquem paſſus fuiſſet: ergo, &c.

Reſp. diſt. ant. Hieronymus ſcribit, paſſiones noſtris quoad modum ſimiles non fuiſſe in Chriſto, conc. ant. ſimiles quoad ſubſtantiam & veritatem, neg. ant. Hoc eſt, S. Doctor non ablegavit à Chriſto paſſiones ipſas, ſed modum tantùm quo in nobis ſunt: & quidem meritò; neque enim Chriſtus motus aliquos invitus perſenſit, nec excitati rationem in eo perturbarunt, ut tamen in nobis paſſim contigit. *Illud* (ait Hieronymus ipſe) *quod ſupra diximus de paſſione & propaſſione, etiam in præſenti capitulo oſtenditur, quòd Dominus, ut veritatem probaret aſſumpti hominis, verè quidem contriſtatus ſit, ſed ne paſſio in animo illius dominaretur, per propaſſionem cœperit contriſtari.*

Objicies 2. Hilarius libro 10. de Trinit. à Chriſto removet metum mortis quatuor argumentis. 1. Quòd ipſe Chriſtus ab Apoſtolis omnem mortis timorem abegerit: *Interrogo* (inquit) *an ratione ſubſiſtat, ut mori timuerit, qui omnem ab Apoſtolis terrorem mortis propellens, ad gloriam eos ſit martyrii cohortatus.* 2. Quòd Chriſtus infirmior non fuerit iis martyribus quibus mors in votis fuit: *Quòd ſi illi, fidei calore, & beati martyrii gloria timere neſciunt, quæ timentur: Chriſtus .... per crucem manſurus Deus & mundum judicaturus, & rex æternorum ſæculorum futurus, triſtis metu crucis eſſet?* 3. Quòd

mori,

mori, aut non mori, in illius eſſet poteſtate. *Non eſt terror mortis in poteſtate moriendi*. 4. Quòd ipſe cæteris, militibus nimirùm à quibus comprehenſus eſt, timorem incuſſerit: *Anne metuit, qui armatis ad corripiendum ſe obvius prodiit? Et in corpore ejus, infirmitas fuit, ad cujus occurſum conſternata perſequentium agmina conciderunt?* ergo, &c.

Reſp. 1. Hilarium loqui de timore qui in Chriſto, prout eſt Verbum, extiterit. Nimirum (ut jam ſuperiùs obſervatum eſt) agebat adverſùs Arianos qui contendentes, Verbum in Chriſto ſuppleviſſe vices animæ, ex metu reliquiſve paſſionibus concludebant, illud non eſſe Deum. Reſp. 2. dici poſſe, S. Doctorem loqui de timore ei ſimili qui in nobis propter malum impendens reperitur, hoc eſt, de timore qui neceſſarius ſit, non verò liber: illum abegit à Chriſto, non autem iſtum: *Hilarius* (inquit S. Thomas 3. p. q. 15. art. 7. ad 2.) *eo modo à Chriſto excludit timorem, quo excludit triſtitiam, ſcilicet quoad neceſſitatem timendi*.

Objicies 3. In eo non fuit triſtitia, qui à primo ſuæ conceptionis inſtanti verâ beatitudine fruitus eſt; nempè triſtitia cum ſit quoddam malum, ſtare non poteſt cum beatitudine quæ definitur ſtatus omnium bonorum aggregatione perfectus: atqui Chriſtus à primo ſuæ conceptionis inſtanti verâ beatitudine fruitus eſt: ergo, &c.

Reſp. diſt. maj. In eo non fuit triſtitia, qui verâ beatitudine, tum quoad eſſentiam, tum quoad effectum, fruitus eſt, conc. maj. qui fruitus eſt quidem verâ beatitudine ſecundùm eſſentiam, non autem ſecundùm effectum, neg. maj. Chriſtus fruitus eſt quidem verâ beatitudine ſumptâ ſecundùm eſſentiam quæ in clarâ Dei viſione & amore perfecto conſiſtit; at verò non fruitus eſt ſemper verâ beatitudine ſumptâ ſecundùm omnes illius effectus: ſcilicet aliqui, ex diſpenſatio-

ne quâdam in eo impediti ſunt: nec id mirum eſt, cum Deus pro libito cujuslibet cauſæ efficientis vires cohibere valeat.

ARTICULUS II.

Vtrum in Chriſto fuerit ignorantia.

CONCL. IN Chriſto nulla fuit ignorantia.

Probatur. In eo non fuit ignorantia, in quo fuit plenitudo ſcientiæ; ſicut enim plenitudo ſanctitatis excludit omne peccatum, ita plenitudo ſcientiæ omnem ignorantiam excludit: ſed in Chriſto (Apoſtolo teſte) fuit plenitudo ſcientiæ: ergo, &c.

Objicies 1. Chriſtus non novit peccatum: ſcilicet hæc ſcribit Apoſtolus 2. ad Corinth. 5. *Eum qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit*: ergo, &c.

Reſp. diſt. ant. Chriſtus non novit peccatum per experientiam, conc. ant. neque enim unquam peccavit; per ſimplicem cognitionem, neg. ant. ſcilicet id cognovit, ad quod tollendum mortem paſſus eſt in cruce.

Objicies 2. Chriſtus, ſaltem dum eſſet infans, ignorantiâ laboravit; de eo enim ſic loquitur Iſaias cap. 8. *Antequam ſciat puer vocare patrem ſuum & matrem ſuam, auferetur fortitudo Damaſci*: ergo, &c.

Reſp. diſt. ant. Chriſtus, ſaltem dum eſſet infans, laboravit ignorantiâ quæ dicit privationem ſcientiæ experimentalis & acquiſitæ, conc. ant. privationem ſcientiæ ſimpliciter, neg. ant. Prophetæ ſenſus eſt 1. quòd auferetur fortitudo Damaſci, antequam puer acquiſierit cognitionem humanam eorum qui ſibi patris ac matris ſunt loco. 2. Antequam ſciat, hoc eſt, poſſit ore humano vocare patrem & matrem, ſeu vulgari & humano modo dicere, *Pater mi*; ſic enim habent

bent Hebræa: *Antequam ſciat puer vocare, Pater mi, & mater mea.* 3. Antequam natus ſit, populum ſuum ſolâ invocatione à fortitudine Damaſci, hoc eſt, dæmonis ſervitute, liberabit.

Objicies 3. In Chriſto fuit admiratio; ait enim Euangelium Matthæi 8. *Audiens Ieſus*, verba Centurionis, *miratus eſt*: atqui admiratio præſupponit ignorantiam; eſt enim illius effectus: nempè ex hoc cauſatur (inquiunt Philoſophi) quòd aliquis videt effectum, & ignorat cauſam: ergo, &c.

Reſp. diſt. ant. In Chriſto fuit admiratio metaphoricè ſumpta, conc. ant. propriè ſumpta, neg. ant. Admiratio priori modo ſumpta, non eſt admiratio, ſed illius effectus, certa nimirum vultus compoſitio; ſumpta verò poſteriore modo, eſt animi motus qui naſcitur ex aliquo novo & inſolito: Illa fuit in Chriſto, audiens enim Centurionis fidem, eâdem ratione faciem ſuam compoſuit, quâ ſolent homines qui mirantur: ſic verò ſe geſſit exteriùs, ut auditores moveret ad ponderandum, quanta eſſet Centurionis fides.

Quæres, ad quæ objecta ſe extenderit Chriſti ſcientia quæ ignorantiæ opponitur.

Reſp. quæſtionem illam pertinere ad ea quæ inferiùs de Chriſti dotibus dicentur.

ARTICULUS III.

Vtrum peccatum fuerit in Chriſto.

Not. HIc tria expendemus: 1. an reverà peccatum aliquod in Chriſto fuerit: 2. an potuerit peccare: 3. unde ſumeretur illius impeccabilitas.

CONCLUSIO 1. Nullum in Chriſto fuit peccatum.

Probatur 1. ex Scripturâ. Chriſtus ad Hebræos 4. dicitur: *Tentatus per omnia pro ſimilitudine abſ-*

que peccato. Ejuſdem Epiſtolæ cap. 7. hæc habentur: *Talis enim decebat, ut nobis eſſet pontifex ſanctus, innocens, impollutus, ſegregatus à peccatoribus*. Ipſe Salvator in Euangelio hæc habet de ſe ipſo: *Quis ex vobis arguet me de peccato?*

Probatur 2. ex Traditione. Concilium Epheſinum can. 10. hæc ait: *Non eguit oblatione, qui peccatum omninò neſcivit*. Concilium ſextum Oecumenicum, actione 8. multis probat, in Chriſto non fuiſſe peccatum, quamvis in eo fuerit humana voluntas; contra quod tamen Monothelitæ docebant, contendentes voluntatem humanam, ſi fuiſſet in Chriſto, futuram fuiſſe voluntatem Deo contrariam, ac proindè peccato vitiatam. Huc referri debent loca Patrum quibus hujuſce articuli concluſione 2. Chriſto impeccabilitas aſſeretur.

Probatur 3. rationibus. 1. Si Chriſtus peccaſſet, ipſe indiguiſſet redemptore: 2. Id egiſſet quod legibus vetaſſet ſuis: 3. Nullum fuiſſet inter eum & reliquos Sacerdotes diſcrimen; cum eis enim primò pro ſe ipſo, & poſteà pro populo orare debuiſſet: quod quidem dictu impium eſt.

Objicies. David Pſal. 21. hæc habet in Chriſti perſona: *Deus, Deus meus, reſpice in me, quare me dereliquiſti? longè à ſalute mea verba delictorum meorum*. Secundæ ad Corinth. 5. Paulus ſcribit, Chriſtum pro nobis factum fuiſſe peccatum: *Eum qui non novit peccatum, pro nobis peccatum fecit*.

Reſp. ad primum, Chriſtum aliena delicta vocaſſe propria delicta, quòd propter ea Deo Patri fidejuſſorem ſeſe exhibuerit. Reſp. ad ſecundum, peccatum à Paulo ſumi pro victimâ, ſeu hoſtiâ, idque juxta Scripturæ morem, quæ ſacrificia, peccati nomine nonnunquam appellat: *Peccata populi mei comedent*, Oſee 4.

CONCLUSIO 2. Chriſtus, etiam prout homo, fuit impeccabilis.

Pro-

Probatur 1. authoritate Patrum: *In cujus* (inquit Auguſtinus lib. 2. de peccatorum meritis & remiſſione, capite 13.) *non tantùm divinitate, ſed nec in anima, nec in carne, ullum potuit eſſe peccatum*. Id autem S. Doctor capite 14. probat verbis Pauli ad Hebræos 1. *Talis enim decebat, ut nobis eſſet Pontifex, ſanctus, innocens*, aitque iis verbis non ſolùm probari, quòd Chriſtus non peccaverit, ſed & quòd peccare non potuerit. Libro de Prædeſtinatione Sanctorum cap. 15. ſic idem Auguſtinus de Chriſto loquitur: *An ideò in illo libera voluntas non erat, ac non tantò magis erat, quantò magis peccato ſervire non poterat?* Vide alios Patres, quos ad tertiæ concluſionis probationem adducemus.

Probatur 2. ratione. Si Chriſtus, etiam prout eſt homo, peccare potuiſſet, idem de Verbo dici potuiſſet; ſiquidem ea omnia quæ dicuntur de naturâ tanquam principio *Quo*, prædicantur quoque de ſuppoſito tanquam de principio *Quod*: ideò enim veræ ſunt hæ propoſitiones, Deus paſſus eſt, Deus mortuus eſt, quòd paſſio, quòd mors, naturæ cui Verbum eſt ſubſtantialiter unitum, tribuantur tanquam principio *Quo*: atqui ſuppoſitum humanæ naturæ in Chriſto non aliud eſt, quàm Verbum: ergo, &c.

Objicies 1. Ille potuit peccare, in quo fuit potentia quâ peccatur: atqui in Chriſto fuit potentia quâ peccatur, ſcilicet liberum arbitrium: ergo, &c.

Reſp. diſt. maj. In quo potentia quâ peccatur, fuit non impedita, conc. maj. impedita, neg. maj. Equidem in Chriſto fuit potentia, ſeu facultas naturalis, quâ peccatur; ſed illa potentia, ſeu facultas, impedita erat in Chriſto, tum (ut dicetur infrà) per Verbum cui erat hypoſtaticè conjuncta, tum per viſionem beatificam quâ anima Chriſti à primo ſuæ conceptionis inſtanti fruita eſt.

Objicies 2. Perſona Verbi nihil prorsùs immuta-

mutavit in operationibus humanæ naturæ: ergo, ſi ſeclusâ unione, humanitas peccare potuerit, ita & poſitâ unione.

Reſp. diſt. ant. Nihil phyſicum immutavit, conc. ant. nihil morale, neg. ant. Nimirum perſona Verbi, quæ in omnibus humanam naturam dirigit, ac gubernat, effecit, ut ſemper ejus voluntas non operaretur, niſi ſervato ordine finis.

Objicies 3. Mors non minùs Deo repugnat, quàm peccatum; quippè Deus non minùs eſt vivens per eſſentiam, quàm ſit ſanctus per eſſentiam: atqui mors Deo non repugnat, prout in humanâ naturâ ſubſiſtit: ergo neque peccatum repugnat humanæ naturæ quæ ſubſiſtit in Verbo.

Reſp. neg. maj. Ratio diſparitatis eſt, quia mors eſt malum pœnæ, cujus Deus ipſe poteſt author eſſe; unde mirum non eſt, quòd illi, prout in naturâ creatâ ſubſiſtit, per idiomatum communicationem, mors tribuatur. Econtra Deus nec directè, nec indirectè poteſt eſſe author peccati, cum peccatum ſit eſſentialiter aliquid inordinatum: ac proindè peccatum magis repugnat ſanctitati per eſſentiam, quàm mors repugnet vitæ per eſſentiam, in alienâ naturâ ſubſiſtenti.

Objicies 4. Ille potuit peccare, qui potuit non obedire præcepto, quo Pater mortem imperavit; peccatum enim in tranſgreſſione, ac in inobſervatione præcepti, ſeu legis, poſitum eſt: atqui Chriſtus potuit non obedire præcepto quo Pater mortem imperavit; ſiquidem ille potuit non obedire ejuſmodi præcepto, qui potuit non mori: ſed Chriſtus potuit non mori; liberè nimirum & non neceſſariò mortuus eſt, juxta illud Scripturæ: *Oblatus eſt, quia ipſe voluit*: ergo, &c.

Reſp. ad primum, conc. maj. neg. min. Ad ſecundum, diſt. maj. Ille potuit non obedire ejuſ-
modi

modi præcepto, qui potuit non mori privativè, conc. min. non mori negativè, neg. min. Non mors negativè ſumpta, eſt non mors conſiderata abſque reſpectu, ac ordine ad aliquod præceptum: Non mors ècontra privativè ſumpta, eſt non mors, prout comparatur cum præcepto. Non mortem illo modo, non autem iſto, conſideratam, Chriſtus velle potuit: Idque (ut dicetur inferiùs) ad libertatem ſufficit; ſcilicet ad libertatem non requiritur indifferentia ſpecificationis moralis, ſed phyſicæ tantùm, hoc eſt, non requiritur, ut voluntas poſſit eligere objectum honeſtum ut honeſtum eſt, aut non eligere; ſed ſatis eſt, ut objectum phyſicè ſumptum eligere poſſit aut non eligere.

Conclusio 3. Impeccabilitas in Chriſto oritur ex hypoſtaticâ naturæ humanæ conjunctione cum Verbo.

Probatur 1. auctoritate Patrum. Dionyſius Alexandrinus in Epiſtolâ Synodicâ ad Paulum Samoſatenum, ſic loquitur: *Niſi Chriſtus idem eſſet Deus Verbum, non poterat à peccato immunis eſſe.* Cenſet igitur S. Præſul, cauſam impeccabilitatis in Chriſto eſſe, quòd ſit Deus Verbum: atqui non eſt Deus Verbum, niſi ratione unionis hypoſtaticæ quam natura humana habet cum Verbo.

Athanaſius expreſsè docet, in humanam naturam invehi non potuiſſe impeccabilitatem, niſi per ſuam cum Deo conjunctionem: *Impoſſibile erat* (inquit in libro de Incarnatione Verbi, veteris editionis pag. 461.) *alio modo integritatem & impeccantiam in humanam recipi naturam, niſi Deus in carne crederetur eſſe.*

Cyrillus Alexandrinus libro ſexto Commentariorum in Joannem pag. 564. agens de his Chriſti verbis: *Quis ex vobis arguet me de peccato?* ſeu quærens cauſam, cur Chriſtus peccare non potuerit, hanc profert rationem: *Quòd prorsùs fieri nequeat, ut in peccatum incidat, qui ex Deo prodiit Deus verus*: igitur humanæ Chriſti

naturæ impeccabilitatem Cyrillus adſcribit illius divinitati, ac proindè unioni hypoſtaticæ, per quam Chriſtus eſt Deus. Hæc etiam habet Hilarius lib. x. de Trinitate: *Nec eſt* (Jeſus) *in vitioſa hominis infirmitate, quia Chriſtus eſt*: atqui Jeſus eſt Chriſtus per hypoſtaticam unionem: ergo per eam quoque eſt impeccabilis.

S. Auguſtinus in eandem, in quam cæteri Patres, radicem refundit humanæ in Chriſto naturæ impeccabilitatem: *Neque enim* (ait in libro de Corrept. & Gratiâ cap. XI.) *metuendùm erat, ne iſto ineffabili modo in unitatem perſonæ à Verbo Deo natura humana ſuſcepta, per liberum voluntatis peccaret arbitrium, cum iſta ſuſceptio talis eſſet, ut natura hominis à Deo ita ſuſcepta, nullum in ſe motum malæ voluntatis admitteret.* Tandem Patres aſſeruerunt, naturam humanam ideò eſſe impeccabilem, quòd facta ſit natura propria Dei, ita ut quidquid in eam caderet, caderet & in Verbum; quòd quodammodo deificata ſit; quòd vivificâ Verbi virtute donata fuerit: atqui ideò facta eſt natura propria Dei, ideò fuit deificata, ideò donata vivificâ Verbi virtute, quòd hypoſtaticè cum Verbo conjuncta ſit: ergo Patres humanæ in Chriſto naturæ impeccabilitatem refuderunt in illius hypoſtaticam cum Verbo conjunctionem.

Probatur iterùm concluſio ratione. Verbum divinum ratione unionis hoc ſibi debet, ut in omnibus omninò actibus humanitatem regat, ac gubernet. Nam quoties duo ſunt perfectè conjuncta, ſuperioris eſt inferiorem regere: ſiquidem defectus cauſæ quæ ſubordinata eſt alteri, refunduntur in ſuperiorem cui ſubjicitur, ut in corpore reſpectu animæ videre eſt. Rationem illam tradit ſexta Synodus generalis, Actione octavâ ubi hæc habentur: *Quemadmodum corpus noſtrum regitur, & ornatur, atque ordinatur ab intellectuali & rationali anima noſtra: ita in homine Chriſto tota humana ejus conſperſio ab ejuſdem Verbi divinitate*

nitate

nitate ſemper & in omnibus mota, *Deo mobilis fuit*: atqui ſi humana Chriſti natura ſemper in omnibus à Verbo, ratione unionis, regi ac moveri debuit, neceſſe fuit, ut eadem humana Chriſti natura ratione ejuſdem unionis fuerit prorsùs impeccabilis.

Objicies. Verbum humanam naturam non reddit impeccabilem, quâ Verbum eſt, ſeu quatenùs eſt perſona quæ à Patre & Filio diſtincta ſit: nempè perſonæ, ut eſt perſona, effectus, non eſt abſolutus, (ut eſt tamen humanæ naturæ ſanctificatio) ſed relativus tantùm. Non reddit quoque naturam impeccabilem ratione naturæ divinæ; alioquin enim humanitatis impeccabilitas, tam à Patre & Spiritu ſancto, quàm à Verbo oriretur, cum opera ad extra, toti Trinitati communia ſint; ac proinde humanitas Chriſti non fuiſſet impeccabilis ratione unionis hypoſtaticæ.

Reſp. diſt. maj. Verbum quâ Verbum eſt, non reddit naturam humanam impeccabilem per modum cauſæ efficientis, conc. maj. Quæ enim ſunt ab unâ perſonâ per modum cauſæ efficientis, cæteris quoque perſonis communia ſunt. Per modum cauſæ formalis, & exigentis, ut Deus per ſuam omnipotentiam efficiat, ne humanitas peccare poſſit, neg. maj. Cum tres SS. Trinitatis perſonæ contulerint auxilia ac dona, quibus humana natura in Chriſto fuit impeccabilis, tres perſonæ fuerunt cauſa efficiens impeccabilitatis ejuſmodi; at verò perſona Verbi, ut Verbum eſt, ratione unionis fuit cauſa quæ exegit, ut aliæ perſonæ impeccabilitatem conferrent: hincque patet, radicem impeccabilitatis in Chriſti humanitate, fuiſſe hypoſtaticam illius cum Verbo conjunctionem.

QUÆSTIO III.

De Vnione quæ Verbum inter & humanam naturam reperitur.

Not. IN unione quæ naturam humanam cum perſonâ Verbi conjungit, perpendi poſſunt, eſſentia, proprietates, conſequentia; unde quærendum eſt hìc 1. quid ſit unio quæ naturam humanam cum perſonâ Verbi conjungit; 2. quænam ſint illius proprietates, hoc eſt, an fuerit ſubſtantialis, univerſalis, indiſſolubilis; 3. quænam ex illâ unione conſequantur, id eſt, an ex eâ ſecuta ſit naturarum confuſio, an ex eâ idiomatum communicatio neceſſariò colligatur.

CAPUT PRIMUM.

In quo poſita ſit Vnionis eſſentia.

Not. DE eſſentiâ unionis, per quam humana natura cum Verbo copulatur, ſcholaſtici multa vocant in controverſiam. Nos quæ ad eam ſpectant, ad quatuor tantùm reducemus: quæremus nimirùm 1. utrum unio ſit aliquid diſtinctum à productione humanitatis Chriſti: 2. an ſit modus realiter diſtinctus ab extremis: 3. quâ ratione hæc quatuor, unio, unitio, aſſumptio, incarnatio differant: 4. tandem quæ ſit poſitiva ac germana ejuſdem unionis idea.

CONCLUSIO I. Unio Verbi cum humanâ naturâ realiter diſtinguitur à productione humanitatis Chriſti.

Probatur. Illud diſtinguitur realiter à productione humanitatis Chriſti, quod ſupponit humanitatem jam productam in priori naturæ; propter eam rationem lux diſtinguitur à ſole: atqui unio

unio Verbi cum humanitate, ſupponit humanitate jam productam in priori naturæ: ſcilicet vinculum ſupponit exiſtere (ſaltem in priori naturę) duo extrema quæ conjungit, ut patet in corpore & animâ, quæ quidem in inſtanti naturæ ſupponuntur exiſtere, antequam uniri poſſint.

Objicies. Leo Magnus epiſt. 11. aſſerit, humanitatem Chriſti fuiſſe creatam ipsâ ſui aſſumptione. *Natura noſtra non ſic aſſumpta eſt* (inquit) *ut priùs creata, poſteà aſſumeretur, ſed ut ipſa aſſumptione crearetur*: ergo unio Verbi cum humanâ naturâ non diſtinguitur ab ipsâ humanitatis aſſumptione.

Reſp. diſt. ant. Natura noſtra non ſic aſſumpta eſt, ut priùs prioritate temporis creata aſſumeretur, conc. ant. priùs prioritate naturæ, neg. ant. Illud, non autem iſtud, voluit Leo Magnus, idque contra Neſtorium qui contendebat, humanitatem Chriſti aliquo tempore realiter extitiſſe ſine unione cum Verbo, indeque concludebat Virginem eſſe quidem Chriſtiparam, non autem Deiparam.

Objicies 2. Humanitas Chriſti per unionem cum Verbo accepit exiſtentiam: ergo unio non diſtinguitur à creatione humanitatis. Probatur ant. ex Sophronio qui ſic loquitur in ſextâ generali Synodo: *Humanitas in Verbo, non in ſemetipſa, habuit exiſtentiam unam*: ergo, &c.

Reſp. ad 1. neg. ant. nempè ſuperiùs à nobis oſtenſum eſt, naturam humanam à Verbo aſſumptam fuiſſe cum propriâ exiſtentiâ. Ad 2. reſpondeo, Sophronium nomine exiſtentiæ intellexiſſe ſubſiſtentiam, ut patet ex his quæ ſubjungit: *Chriſtus eſt unum & duo; unum ſecundùm ſubſiſtentiam, duo ſecundùm naturam*.

Objicies 3. Ea non diſtinguuntur, quæ habent unum ac eundem terminum: atqui unio & actio productiva, in Chriſto habent eundem terminum; nimirùm unio hypoſtatica habet pro termino ſubſiſtentiam humanitatis in Verbo: ſed

actio

actio productiva humanitatis habet quoque pro termino eandem humanitatis ſubſiſtentiam ; ſiquidem creatio non terminatur, niſi ad rem ſubſiſtentem : non minùs enim reſpectu termini , quàm reſpectu cauſæ efficientis, locum habet hoc philoſophorum axioma: *Actiones ſunt ſuppoſitorum*.

Reſp. ad 1. & 2. neg. min. Scilicet actio creativa abſtrahit à ſuppoſito ; ſiquidem ſubſtantia ſive per ſe ipſam,ſive per alium ſubſiſtat, eſt adæquatus terminus creationis. Unde verum non eſt, quòd termino creationis applicari poſſit laudatum ex philoſophis axioma . Nec urgent qui reponunt,inde conſequi rem aliquam poſſe creari ſine ſubſiſtentiâ. Non urgent (inquam) nam res illa quæ creatur, vel eo inſtanti temporis quo producitur, communicatur alteri , vel non communicatur. Si primum,non habet propriam ſubſiſtentiam, cum (ut dicetur infra) propria rei ſubſiſtentia poſita ſit in negatione communicabilitatis. Si ſecundum, ſui juris eſt, ac proinde in ſe ſubſiſtit. Hinc verò patet, creationem eſſe, ad ſubſiſtentiam propriam aut alienam, prorsùs indifferentem.

Conclusio 2. Unio in Chriſto non eſt modus ab extremis realiter diſtinctus.

Probatur. Ille modus à Verbo, ut ſupponitur, diſtinctus, eſſet aliquid creatum: ergo non poſſet humanitatem immediatè cum Verbo conjungere; non enim magis eſſet proportionatus cum Verbo,quàm ipſa humanitas;ac proindè, cùm ex adverſariis,humanitas ideò immediatè non uniatur Verbo, quòd ei ſit improportionata, ita nec ille modus cum eo uniri poſſet. 2. Concipi non poteſt, quomodo unio illa, (ut dictum fuit) eſſet creatura, reciperetur in Verbo, ut tamen recipi debet, ut ipſum cum humanitate conjungat. 3. Fruſtra ſupponitur ille nexus medius, cùm Verbi ſubſiſtentia ſatis ſit, ut per ſe ac immediatè compleat humanitatem, eamque juri

ſuo

ſuo vindicet; ſeu ut efficiat, ne humanitas ſit juris proprii, ſed alieni.

Objicies 1. Humanitas intrinſecè mutatur per ſui cum Verbo unionem: ergo aliquid intrinſecè recipit per quod mutetur; non enim in ſubjecto fit nova intrinſeca mutatio, niſi ſubjectum quod mutatur, novam ac intrinſecam formam ſibi accidentalem recipiat: Sed id quod humanitas Chriſti recipit per ſui cum Verbo unionem, non aliud eſt, quàm modus diſtinctus à Verbo: ergo, &c.

Reſp. neg. ſubſumptum. Nimirùm humanitas intrinſecè & phyſicè mutatur per ſubſiſtentiam Verbi, quam intriſecè ac phyſicè recipit, ut hujuſce Inſtitutionum noſtrarum partis diſſertatione 1. dictum eſt.

Objicies 2. Humanitatem eſſe unitam Verbo, eſt aliquid reale de novo poſitum in rerum naturâ; juxta illud Cyrilli: *Anathema iis qui non dixerint unionem illam eſſe phyſicam*, id eſt, realem & veram. Sed illud reale de novo poſitum in rerum naturâ, non eſt ſola humanitas, nec ſola Verbi ſubſiſtentia; nam utraque poteſt exiſtere ſine unione: ergo eſt modus ab utrâque naturâ phyſicè diſtinctus.

Reſp. conc. maj. diſt. min. Non eſt ſola humanitas, nec ſola Verbi ſubſiſtentia ſeorſim ſumptæ, conc. min. conjunctim ſumptæ, neg. min. Unio eſt ipſamet humanitas cui Verbi ſubſiſtentia communicatur; undè ſubſiſtentia Verbi, reduplicativè prout communicata, eſt ipſa unio de quâ hìc agitur.

Conclusio 3. Unio ſecundùm diverſos reſpectus differt ab unitione, incarnatione, aſſumptione, terminatione.

Probatur. Unio eſt vinculum extrema conjungens; unitio verò eſt actio, ex quâ unio tanquam terminus reſultat. 2. Incarnatio effectivè ſumpta eſt omninò idem cum unitione, accepta verò formaliter, idem eſt cum unione, ſeu vinculo extre-

ma

ma conjungente. 3. Aſſumptio, quæ eſt quaſi ad ſe, ſeu ad proprium eſſe, ſumptio, differt ab Incarnatione, quòd iſta dicat relationem Verbi ad carnem, illa verò relationem carnis ad Verbum. 4. Terminatio ſolùm deſignat effectum formalem, aut quaſi formalem ſubſiſtentiæ Verbi reſpectu humanitatis.

Ex iis quæ mox dicta ſunt, colligitur 1. unitionem, & incarnationem entitativè ſumptam, eſſe effectum tribus perſonis SS. Trinitatis communem. Ratio eſt, quia procedunt à naturâ divinâ, ut natura eſt, non autem prout eſt in perſonas diſtincta; unitio enim, & Incarnatio effectivè ſumptæ, ſunt opus ad extra. Colligitur 2. aſſumptionem & terminationem eſſe proprias Verbo, ut Verbum eſt: Nam aliæ à Verbo perſonæ humanam naturam nec aſſumpſerunt, nec terminarunt.

Conclusio 4. Unio hypoſtatica Verbi cum humanitate nihil aliud eſt, quàm communicatio eſſe divini facta humanitati.

Probatur. Primò, ſuppoſitâ illâ communicatione, intelligitur 1. quomodo natura humana in Chriſto non ſit perſona humana, ſed divina. Nam ratio propriæ perſonæ poſita eſt in eo, quòd natura aliqua ſit juris proprii, nō autem alieni; quòd ſe ipſam regere ac gubernare poſſit: atqui communicatione eſſe divini factâ humanitati ſuppoſitâ, rectè intelligitur, quomodo natura humana nō ſit juris proprii, ſed alieni, quomodo non à ſe ipſâ regi ac gubernari poſſit. Scilicet quoties natura inferior accedit ad ſuperiorem, tunc inferior deſinit eſſe juris proprii, natura inferior regitur ac gubernatur à ſuperiore naturâ. Id videre eſt in corpore humano reſpectu animæ rationalis; nam ideò corpus hominis non habet perſonam, à perſonâ animæ diſtinctam, quòd per modum naturę inferioris accedat ad animam, quæ natura eſt ſuperior; quòd non à ſeipſo, ſed ab animâ regatur ac gubernetur, illique tribuātur ea omnia quæ fiunt à cor-

à corpore: *Anima* (ait Cyrillus in Scholiis pag. 782.) *omnia quæ ſunt corporis, ſua facit, licèt per naturam propriam expers ſit paſſionum corporis..... Et ſua quidem facit Deus Verbum ea quæ ſunt ſuæ carnis propria, quia ipſius eſt corpus & non alterius.* Eâ de causâ Patres aſſeruerunt humanitatem & Verbum unam eſſe perſonam, ſicut una ſunt perſona anima & corpus humanum: *Filius hominis* (inquit Auguſtinus tractatu 19. in Joannem) *habet animam, habet corpus. Filius Dei quod eſt Verbum Dei, habet hominem, tanquam anima corpus. Sicut anima habens corpus, non facit duas perſonas, ſed unum hominem; ſic Verbum habens hominem, non facit duas perſonas, ſed unum Chriſtum. Quid eſt homo? Anima rationalis habens corpus. Quid eſt Chriſtus? Verbum Dei habens hominem.*

Hinc colligitur 1. unionem quæ reperitur inter Verbum & naturam humanam, non eſſe unionem tantùm moralem, per gratiam & alia dona, ut docebat Neſtorius; ſed realem, phyſicam ac ſubſtantialem: Oritur nimirùm illa unio ex intimâ ipſiuſmet divinæ ſubſtantiæ communicatione factâ humanitati, quemadmodum unio corporis humani cum animâ rationali ideò non eſt moralis, ſed phyſica & ſubſtantialis, quòd ex intimâ ipſiûs animæ communicatione corpori factâ naſcatur: *Piè rectèque aſſeveramus* (inquit Cyrillus lib. de rectâ fide, pag. 144.) *dum magnus ille Paulus omnem divinitatis plenitudinem in ipſa inhabitaſſe ſcribit, non quidem per alicujus doni participationem, aut habitudinem, aut gratiæ communicationem; ſed corporaliter, hoc eſt, eſſentialiter, ſicut in homine dicitur inhabitare ſpiritus ejus, non aliàs exiſtens præter ipſum.*

Colligitur 2. omnes humanitatis actiones, per idiomatum communicationem, tribui debere Verbo, ſicut corporis actiones, animæ rationali cui conjunctum eſt, tribuuntur: *Quamvis igitur* (ait Cyrillus epiſtolâ ſecundâ ad Succeſſum) *in*

Em-

Emmanuel, hominis naturam ac divinitatis dicant; ipſa tamen humanitas, propria facta eſt Verbi, unuſque cum ipſa filius intelligitur. Cùm verò Scriptura divina dicat ipſum carne paſſum, ſatius eſt nos quoque ſic dicere, quàm in natura humanitatis. Sed his lux addetur maxima ex iis quæ ſubſequentibus capitibus dicentur.

CAPUT II.

Vtrum unio Verbi cum humanitate ſit ſubſtantialis.

Not. I. NEſtorius primùm monachus, poſteà Sacerdotio functus apud Antiochenos, & tandem anno 428. ad Epiſcopatum Conſtantinopolitanum evectus, aſſeruit, unionem Verbi cum humanâ naturâ eſſe ſolùm accidentalem, per dona nimirùm ab ipſo Dei Verbo realiter diſtincta.

Ex eo autem principio collegit 1. Verbum non aliâ ſecundùm ſpeciem, licèt diversâ ſecundùm gradum, ratione humanitatem inhabitaſſe, quàm eâ quâ homines juſtos cum cæteris SS. Trinitatis perſonis inhabitet. Collegit 2. aut ſaltem ex ejus principiis conſequens fuit, licèt id nuſquam apertè profeſſus ſit, duplicem eſſe in Chriſto perſonam, inhabitatam quidem, ſeu humanam, & inhabitantem, hoc eſt, divinam. Collegit 3. Mariam Virginem non eſſe *Theotocon*, ſed tantùm *Chriſtotocon*, id eſt, non Deiparam, ſed Chriſtiparam, quòd nempè Deum ipſum non genuiſſet, ſed merum hominem, qui ſuâ eximiâ virtute poſteà meruiſſet ita ſingularem & authoritatis & gratiæ cum Deo conjunctionem, ut Deus appellatus ſit, ac adorationis cultu dignatus. Collegit tandem 4. admitti non debere realem idiomatum communicationem, ſeu contendit, veras non eſſe propoſitiones, in quibus perſonæ Verbi tribuuntur, quæ uni humanæ naturæ conveniunt,

aut

aut in quibus ea quæ perſonę Verbi propria ſunt, humanæ naturæ adſcribuntur; proindeque haſce enuntiationes: *Deus mortuus eſt*, *Homo eſt immortalis*, impias eſſe cenſuit.

Not. 2. Neſtorio præiverant Paulus Samoſatenus, Photinus, & alii qui Chriſti divinitatem negaverant; cum hoc tamen diſcrimine, quòd Neſtorius, ſaltem voce tenùs, Chriſtum diceret Deum, unum Filium, unam perſonam; ſed ut dicetur infrà, œconomicè tantùm ſic loquebatur, ne ſcilicet audiret tanquam Paulianiſta & Photinianus: reverà enim ex illiùs principiis ſequebatur, Chriſtum non alio modo eſſe Deum quàm homines, quos ſive propter dignitatem, ſive propter eminentem aliquam dotem Scriptura nonnunquam Deos appellat; non aliâ unitate eſſe unum Filium, unam perſonam, quàm unitate morali quæ in conſenſione & concordiâ poſita eſt.

Not. 3. Etſi inter Paulianiſtarum, Photinianorum & Neſtorii dogmata, maxima fuerit ſimilitudo, ab iis tamen Neſtorius ſuam hæreſim non hauſit, ſed à Diodoro Tarſi in Ciliciâ Epiſcopo, quem Theodorus Mopſueſtiæ antiſtes (Theodoreto teſte, lib. 5. hiſt. cap. 39.) unà cum S. Joanne Chryſoſtomo magiſtrum audiit. Illi (Diodorum dico) Cyrillus Alexandrinus in epiſtolâ priore ad Succeſſum, hunc errorem tribuit, quòd ſenſerit, alterum eſſe Filium qui natus eſt ex Virgine, alterum qui è ſinu Patris ab æterno prodiit. Iſtiùs verò, hoc eſt, Theodori Mopſueſteni, ſcripta damnavit quinta generalis Synodus, tanquam hæreſi, quæ deinceps à Neſtorio promulgata eſt, conſentanea.

Not. 4. Neſtorii hæreſis cum Pelagianâ multùm affinis fuit, unde Pelagiani, licèt toto in Occidente damnati, à Neſtorio benignè excepti ſunt in Oriente: ab illius partibus conſtanter ſteterunt in conciliabulo, quod Joannes Antiochenus Epiſcopus celebravit adversùs Cyrillum, & Con-

cilium Epheſinum, in quo Neſtorius proſcriptus fuerat. Utriuſque affinitatem hiſce verſibus deſcribit S. Proſper: *Neſtoriana lues ſucceſſi Pelagianæ, Quæ tamen eſt utero progenerata meo. Infelix miſeræ genitrix, & filia natæ, Prodivi ex ipſo germine quod peperi. Nam fundare arces meritis prior auſa ſuperbis, In capite ad corpus ducere opus volui. Nam Chriſtum pietate operum & mercede volentes, Eſſe Deum, in capitis fœdere non ſtetimus: Sperante ſque animi de libertate coronam, Perdidimus quam dat, gratia juſtitiam.* Inter Pelagianos verò qui expreſsè Neſtorianam hæreſim profeſſi ſunt, emicuit Leporius monachus. Is antequam Neſtorius ſuum impium dogma promulgaret, illud jam Leporius evulgaverat; ſed poſteà agnitum errorem ejuravit, ut videre eſt in emendationis libello quem Aurelio Carthaginenſi, & Auguſtino Hypponenſi Epiſcopis porrexit.

Not. 5. Ut quæ ad Neſtorianam cauſam ſpectant, ex integro pertractentur, quærendum eſſet 1. Utrum Neſtorius reverà negarit perſonalem ac ſubſtantialem Verbi cum humanâ naturâ conjunctionem: 2. An Anathematiſmi quos Cyrillus in eum intorſit, à quolibet errore ſint immunes: 3. An Concilium Epheſinum I. in quo damnatus eſt Neſtorius, verè fuerit œcumenicum: 4. Utrum Theodorus Mopſueſtenus, & Diodorus Tarſenſis Neſtorio præluſerint: 5. An Theodoretus qui impugnavit Cyrilli adversùs Neſtorium anathematiſmos, Neſtoriano errori faverit: 6. Utrum Joannes Antiochenus, aliique orientales Epiſcopi, qui Cyrillum & celebratam ab eo Synodum Epheſinam damnarunt, rei fuerint hæreſeos Neſtorianæ: 7. Denique quibus argumentis Catholica veritas adversùs Neſtorium confirmari poſſit.

Not. 6. Ex iis quæ mox propoſita ſunt, capitibus, nonnulla jam Tom. 1. pertractata ſunt; ſcilicet Diſſert. 4. q. 3. c. 2. ar. 3. §. 3. probavimus, Concilium Epheſinum I. eſſe Concilium verè œcumenicum.

nicum. Diſſert. 4. qu. 3. c. 2. art. 5. §. 2. prolata ſunt quæ in quintâ generali Synodo de Thedori Mopſueſteni & Theodoreti ſcriptis adversùs Cyrillum definita ſunt. Diſſert. 4. q. 3. c. 2. art. 3. §. 3. dictum eſt de Joanne Antiocheno, aliiſque orientalibus Epiſcopis, qui illi contra Cyrillum & Epheſinum primum Concilium adhæſerunt. Igitur ſupereſt, ut hìc tria tantùm expendamus: 1. An Neſtorius negaverit ſubſtãtialem Verbi cum humanâ natura unionem: 2. An Cyrillus Neſtorium impugnans, oppoſito errori, Eutychiano nimirùm, faverit: 3. Denique quibus argumentis fides Catholica contra Neſtorium confirmari poſſit.

ARTICULUS I.

An Neſtorius negaverit ſubſtantialem Verbi cum humana natura unionem.

Not. NOnnulli cenſent, Neſtorium reverà non negaviſſe ſubſtantialem Verbi cum humanâ naturâ conjunctionem, ſed nonnulla tantùm quæ ex eâ ſequuntur, ſcilicet Virginem eſſe *Theotocon*, ſeu Deiparam, nec non idiomatum communicationem, per quam quæ Verbo propriè conveniunt, humanæ naturæ tribuuntur, & viciſſim quæ propria ſunt humanæ naturæ, Verbo adſcribuntur. Econtra omnibus ferè, tum antiquis tum recentioribus, viſum eſt Neſtorium, moralem tantùm, non autem realem ac ſubſtantialem, admiſiſſe Verbum inter & humanam naturam unionem.

CONCLUSIO. Neſtorius non admiſit realem ac ſubſtantialem Verbi cum humanâ naturâ unionem.

Probatur. Neſtorius apertè negavit, Chriſtum eſſe verè ac ſubſtantialiter Deum. Nam 1. ſic loquitur Anathematiſmo primo inter eos quos Cyrillianis oppoſuit: *Si quis eum qui eſt Emmanuel, Deum verum eſſe dixerit, & non potiùs*

no-

nobiſcum Deum........ anathema ſit. 2. Quaternione 27. libri à Neſtorio conſcripti, quem legere eſt actione 1. Concilii Epheſini, docet, Chriſtum eâdem ratione dici Deum, Filium Dei, Sanctum, quâ nonnulli homines, quorum Scriptura meminit, appellati ſunt Dii, Filii Dei, Sancti. *Verbum* (inquit) *ut rerum omnium opificem Deum appellamus, & Moyſen rurſum Deum, ait enim: Conſtitui te Deum Pharaonis, & Iſrael filium Dei. Nam filius (inquit) meus primogenitus Iſrael eſt, & ſicut Saul appellatur Chriſtus: non enim (inquit) injiciam manum meam in eum, quia Chriſtus Domini eſt: Et de Cyro ſimiliter dictum eſt: Hæc dicit Dominus Chriſto meo Cyro; Et Babylonios ſanctos: Ego enim (ait) præcipiam eis; ſanctificati enim ſunt, & ego ducam eos: ita quoque Chriſtum dominum, & Deum, & Filium, & ſanctum, & Chriſtum appellamus*. 3. Variis in locis docet, eum qui conceptus eſt in ſinu Virginis, eum qui ex eâ natus eſt, nec eſſe nec dici debere Deum: *Non per ſeipſum Deus eſt* (inquit) *quod in utero figuratum eſt*. Quaternione 21. hæc etiam habet: *Divina proindè Scriptura Deum ex Chriſtipara Virgine genitum eſſe nuſquam affirmat, ſed Ieſum Chriſtum & Filium, & Dominum*. 4. Conſtanter ſemper aſſeruit, ſe Deum bimeſtrem aut trimeſtrem non adorare: *Deum* (inquit Actione primâ Epheſini Concilii) *bimeſtrem, aut trimeſtrem non adoro*. Docuit 5. eum qui jacuit in ſepulchro, non eſſe Deum: *Non per ſe* (inquit Quaternione 16.) *& ſecundùm ſe Deus eſt, quod in monumento conditum eſt*. Docuit 6. (ut patet ex Quaternione 18.) eos qui ad ſacram ſynaxim accedunt, manducare quidem Chriſti carnem & bibere ejus ſanguinem, non autem deitatem, abſtractum ſubdolè pro concreto ponens.

Ex iis autem textibus ſic in formâ conficitur argumentum: Ille non admiſit realem ac ſubſtantialem Verbi cum naturâ humanâ unionem, qui apertè negavit, Chriſtum eſſe realiter ac ſub-

ſtan-

ſtantialiter Deum; ſiquidem cùm duæ naturæ ſubſtantialiter uniuntur, verè ac realiter prædicantur de compoſito in quo reperiuntur: propter eam rationem anima & corpus de homine verè ac realiter prædicantur. Atqui Neſtorius apertè negavit, Chriſtum eſſe realiter ac ſubſtantialiter Deum: Non enim alio modo voluit eum eſſe Deum, quàm Moyſes; aſſeruit eum qui conceptus eſt in Virgine, qui ex eâ natus eſt, qui bimeſtris ac trimeſtris fuit, qui jacuit in ſepulchro, qui manducatur in Euchariſtiâ, nec eſſe nec dici debere Deum: ergo, &c.

Probatur iterum noſtra concluſio. Neſtorius non aliam Verbum inter & humanam naturam unionem admiſit, quàm quæ reperitur inter templum & inhabitatorem templi, inter rem geſtatam & perſonam gerentem, inter duos qui ejuſdem dignitatis ac honoris communione fruuntur: ſic enim loquitur in epiſtolâ ad Cyrillum, quam legere eſt cap. 9. part. 1. Concilii Epheſini: *Quaſi verò quæ in Dei Verbum naturaliter conveniunt, ea templi conjunctione abolita ſint: aut parvi apud homines fieri debeat, templum illud nullo unquam peccato conſarcinatum, & à divina natura inſeparabile, peccatorum noſtrorum cauſa & natum & mortuum eſſe*. Hæc etiam ait Quaternione 16. *Propter geſtantem geſtatum veneror, propter latentem adoro apparentem..... naturas ſeparo, ſed adorationem conjungo*. Libro 3. apud Cyrillum pag. 90. aſſerit, ſe in Chriſto diſcernere quidem naturas: *Sunt enim* (ait) *naturæ duplices*; ſed ſi quæ ſit unitas, ex auctoritate repeti debere: *Sed* (inquit) *dignitate ſingulares: Siquidem naturarum auctoritas, propter conjunctionem eſt una, naturis in ordine ſuo perpetuò manentibus, dignitate verò conjuncta, ut dixi, in ſingularem auctoritatem*. Atqui is qui non aliam unionem Verbum inter & naturam humanam admiſit, quàm quæ reperitur inter templum & inhabitatorem templi, inter rem geſtatam & perſonam gerentem, inter duos qui ſolâ dignitatis

tis & honoris communione fruuntur, non admiſit realem ac ſubſtantialem unionem: ergo,&c.

Probatur 3. Ille non admiſit in Chriſto ſubſtantialem unionem Verbi cum humanâ naturâ, qui indirectè ſaltem, docuit, duas eſſe in Chriſto perſonas; nempè unio ſubſtantialis non in naturâ, (ut ſuperiùs dictum eſt) ſed in ſolâ perſonâ fieri poteſt: atqui Neſtorius docuit, duas eſſe in Chriſto perſonas: nam ille docuit duas eſſe in Chriſto perſonas, qui ſcripſit, non eſſe unum Filium poſt aſſumptionem; eum qui formatus eſt in ſinu Virginis, non eſſe unigenitum Filium Patris; eum qui Pontifex eſt confeſſionis noſtræ, non eſſe Dei Verbum: atqui Neſtorius id ſcripſit: *Si quis* (inquit anathematiſmo 5.) *unum eſſe poſt aſſumptionem hominis naturaliter Dei Filium audet dicere, cum ſit Emmanuel* (hoc eſt, Nobiſcum Deus) *anathema ſit*. *Si quis* (ait anathematiſmo 7.) *hominem qui in Virgine creatus eſt, hunc eſſe unigenitum dixerit, qui ex utero Patris ante Luciferum natus eſt..... anathema ſit*. *Si quis* (ait anathematiſmo 10.) *illum in principio Verbum, pontificem, & apoſtolum confeſſionis noſtræ factum eſſe, ſeque ipſum obtuliſſe pro nobis dicat.... anathema ſit*. Ergo Neſtorius, indirectè ſaltem, docuit, duas eſſe in Chriſto perſonas; ac proindè non admiſit ſubſtantialem unionem Verbi cum humanâ naturâ.

Probatur 4. Ille non admiſit ſubſtantialem unionem Verbi cum humanâ naturâ, qui diſertè negavit ea omnia, quæ neceſſariò ſequuntur ex illâ ſubſtantiali unione; qui enim omnes omninò cauſæ alicujus effectus negat, cenſeri debet negare cauſam ipſam: atqui Neſtorius diſertè negavit ea omnia, quæ neceſſariò ſequuntur ex ſubſtantiali unione cum humanâ naturâ.

Etquidem 1. negavit Virginem eſſe ac debere dici Deiparam; nimirùm, Cyrillo teſte in epiſtolâ ad Celeſtinum, illo in cathedra Conſtantino-

tinopolitanæ Eccleſiæ ſedente, ac probante; Dorotheus Epiſcopus magnâ elatâque voce inclamare auſus eſt: *Si quis Mariam Deiparam dixerit, anathema ſit*. Ipſe Neſtorius in Epiſtolâ ad Cœleſtinum, ſic mentem aperit ſuam: *Sed & Virginem Chriſtotocon, auſi* (Catholici) *cum modo quodam Theotocon dicere*. Eum verò, quem arguit, loquendi ac ſentiendi modum, declarat adverſari Nicænis Patribus, additque, nuſquam à Scripturis adhibitum fuiſſe: *Et taceo Scripturas quæ ubique Virginem matrem Chriſti, non Dei Verbi, & per Angelos & per Apoſtolos prædicarunt*. Idem, etiam cum anathemate, confirmat anathematiſmo primo ex iis quos Cyrillianis oppoſuit: *Si quis Mariam, matrem etiam Dei Verbi, & non potiùs ejus qui Emmanuel eſt, nuncupaverit .... anathema ſit*. 2. Idem Neſtorius negavit ea quæ carni propriâ ſunt, Verbo per communicationem idiomatum tribui debere: *Si quis* (ait anathematiſmo 4.) *eas voces quæ tam in Euangeliis, quàm in Epiſtolis apoſtolicis de Chriſto, qui eſt ex utraque, ſcripta ſunt, accipiat tamquam de una natura; ipſiuſque Dei Verbo tentet paſſiones tribuere, tam ſeçundùm carnem, quàm ſecundùm deitatem, anathema ſit*. Atqui tamen ex ſubſtantiali unione Verbi cum humanâ naturâ neceſſariò ſequitur, Virginem non eſſe tantùm Chriſtiparam, ſed etiam Deiparam; ſequitur, ea quæ carni propriâ ſunt, tribui debere Verbo: ſiquidem ratione unionis ſubſtantialis, quæ inter corpus & animam reperitur, quæ corpori tantùm conveniunt, per idiomatum communicationem animæ tribuuntur.

Quæres, num cenſura aliqua debeatur ſententiæ, quâ aſſeritur Neſtorium admiſiſſe realem, ac ſubſtantialem unionem Verbi cum humanâ naturâ.

Reſp. ſententiæ de quâ agitur, inuri debere non falſitatis tantùm, ſed & temeritatis notam.

Ratio eſt 1. quia repugnat Cyrillo, cui haud dubiè perſpecta eſſe debuit, Neſtorii ſententia cum & ejus ſcripta, & reſponſiones ad objecta ſibi argumenta, præ manibus habuerit. Repugnat 2. judicio tum Romanæ Sedis, tum Concilii Epheſini I. ubi Neſtorius tanquam hæreſeos reus, & Conſtantinopolitano pontificatu, & fidelium communione dejectus eſt. Repugnat denique 3. Leoni Magno Epiſt. 97. Vincentio Lirinenſi Commonitorio 1. cap. 17. Caſſiano lib. 1. de Incarn. cap. 1. Euagrio lib. 1. Hiſt. Eccleſ. cap. 2. Liberato in Breviario cauſæ Neſtorianæ & Eutychianæ, cap. 4. Facundo Hermianenſi, lib. 1. & tandem omnibus ferè ſcriptoribus, qui ab ipſo Neſtorio ad elapſum proximè ſæculum ſcripsêre.

Solvuntur quæ pro Neſtorio objiciuntur.

Objicies 1. Non alio nomine reus fuit Neſtorius, quàm quòd credens cum Catholicis Mariam genuiſſe hominem Verbo ſubſtantialiter unitum, eam tamen Deiparam non vocaret, nec vocandam cenſeret, ne initium æterno Verbo cum Arianis tribueretur: ergo, &c.

Antecedens colligitur 1. ex Socrate, qui lib. 7. Hiſt. Eccleſ. cap. 32. ſic loquitur: *Ego verò dum ejus* (Neſtorii) *libros luſtro, hominem imperitum reperio .... nec tamen mihi videtur imitari Paulum Samoſatenum, aut Photinum, & Dominum omninò ſimplicem hominem dicere; ſed ſolam Deiparæ vocem tanquam larvam reformidare.*

Colligitur 2. ex Joanne Antiocheno, cui, utpotè Neſtorii amiciſſimo, & acerrimo adversùs Cyrillum, Synodum Epheſinam, defenſori, doctrina haud dubiè perſpecta fuit. Is in Epiſtolâ ad Neſtorium, quæ legitur 1. par. Concilii Epheſini, c. 25. ſic eum hortatur, ut Deiparæ vocem adhibeat: *Neque id nunc apud ſe cogitet, turpe eſſe ſibi pugnantia docere. Si enim mens tua eadem ſapit & ſentit, quæ ſancti Patres, Eccleſiæque*

que

que doctores ſentiunt, & ſapiunt: (nam hoc, domine mi, & ex multis, & ex communibus amicis de te accepimus) quorſum vereris pium ſenſum convenienti voce publicare? .... Quis laudibus non efferat, ſi nomen cujus ſenſum pietas tua, ut cognovimus, poſſidet, propter publicam quietem, communemque orbis pacem admittat? ..... Ego verò non ad probroſam aliquam orationis correctionem, neque ad puerilem palinodiam, ut ſic loquar, pietatem tuam invito; ſed quia multi, ut intelligo, non infrequenter ex te audierunt, quòd ipſam ſolam vocem, non piam quoque ipſius vocis notionem, averſeris; ſi qui verò celebrioris famæ Eccleſiaſtici authores tibi fuerint, ut ipſo quoque nomine admiſſo, ſacram Virginem Mariam deiparam appelles, te iſtud neutiquam recuſaturum eſſe: hanc ob rem te moneo, &c.

Colligitur 3. ex Theodoreto, qui in Epiſtolâ ad Alexandrum Hieropolitanum, conqueritur quòd Joannes Antiochenus, pacem cum Cyrillo iniens, & abdicationi Neſtorii conſentiens, obliquè ejus ſanam doctrinam damnaſſet: *Id ipſum* (inquit) *ſentiens, indiſcretè atque iniquè damnavit eum, qui nihil præter doctrinam ſanam novit aliquid & docuit*. Hæc addit idem Theodoretus: *Iam tuæ ſanctitati prædixi, quia ſi domini mei venerabilis & ſanctiſſimi Epiſcopi Neſtorii fuerit dogma damnatum, nec ego cum his qui hoc faciunt, communicabo*. Ergo Neſtorius non alio nomine reus fuit, quàm quòd vocem, *Deipara*, cujus ſenſum tenebat, adhibere pertinaciter detrectarit.

Reſp. neg. ant. Ad cujus priorem probationem dicendum eſt, Socratem non aſſecutum fuiſſe Neſtorii mentem: nimirùm tum ex Neſtorii ſcriptis, tum ex veteribus ferè omnibus, conſtat Neſtorium, licèt à Paulo Samoſateno quoad ea quæ ad Trinitatem ſpectant, diſſenſerit, in iis tamen capitibus quæ pertinent ad Incarnationem, ejuſdem fuiſſe cum ipſo dogmatis, ſeu, credidiſſe

Chriſtum non fuiſſe verè Deum, ſed purum ac ſimplicem hominem; donis tamen præditum quæ excellentiora fuerint iis, quæ aliis hominibus conceſſa fuerunt, aut in poſterum concedentur.

Ad alteram ejuſdem antecedentis probationem, dicendum eſt, Joannem Antiochenum, cum hæc ſcriberet ad Neſtorium, nondum penitùs detexiſſe hæreticum dogma, quod Neſtorius omittens ac condemnans vocem *Deipara*, propugnare voluerat: at poſteà, quando nempè cum Cyrillo pacem iniit, detexit hæreſim quam idem Neſtorius Orbi propalare contenderat.

Ad tertiam probationem, reſpondendum eſt, Theodoretum, amicitiâ in Neſtorium, antiquiſve pro illo præjudiciis excœcatum, ſtatim non advertiſſe impium dogma, quod latebat ſub verbis æquivocis: verùm detectâ poſtmodum fraude, hanc fidei profeſſionem edidit in Epiſt. ad Dioſcorum: *Si quis ſanctam Virginem Deiparam non dicit, aut purum hominem vocat Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, vel in duos filios dividit unum Vnigenitum ac Primogenitum omnis creaturæ, à ſpe in Chriſtum excidat, & dicet omnis populus, fiat, fiat.* Hinc etiam factum eſt, ut eumdem Neſtorium in hæreticorum catalogum retulerit lib. 4. Hæreticarum fabularum, cap. 12.

Objicies 2. Neſtorius unum tantùm Filium agnovit in Chriſto: *Chriſtus* (inquit Serm. 11.) *ſecundùm quod eſt Chriſtus, indiviſus eſt; & Filius, ſecundùm quòd eſt Filius, indiviſus eſt: Non enim habemus duos Chriſtos, vel duos Filios.* 2. Conceptis terminis confeſſus eſt, unam eſſe in eo perſonam: nimirùm laudavit Cyrillum, quòd duas naturas in unâ perſonâ conjunctas prædicaret: *In eo autem laudo* (inquit in Epiſtolâ ad eundem Cyrillum, quæ legitur 1. parte Concilii Epheſini cap. 9.) *quod diſtinctionem naturarum, ſecundùm*

dùm divinitatis & humanitatis rationem, harumque in unâ perſona conjunctionem prædicas. 3. Non ſemel ſcripſit, ſe admittere vocem, *Deipara*, modò non dicatur, Virginem eſſe Deam: *Dixi jam ſæpiùs* (ait Sermone 6.) *ſi quis inter vos ſimpliciter voce Theotocos gaudet, apud me nulla eſt de voce invidia; tantùm ne Virginem deam*. Idem in Epiſtolâ ad Cœleſtinum Papam hiſce verbis confirmat: *Ferri tamen poteſt hoc vocabulum*. Sermone 12. ſcribit, ſe non in alio quàm in Apollinaris & Arii ſenſu damnare vocem de quâ agitur: *Damna* (inquit) *eos qui dicunt ſecundùm Apollinaris & Arii ſenſum, Dei genitricem, & ego unà tecum clamo, Theotocon*. Rationem reddit, cur in eâ ſuppoſitione vocabulum adhibiturus ſit: *Filius Dei natus eſt, Deus Verbum & homo; ergo quæ peperit, propter unitatem dicatur Dei genitrix, Theotocos*.

Ex iis autem textibus ſic arguitur. Ille admiſit ſubſtantialem unionem Verbi cum humanâ naturâ, qui unum tantùm Filium, unam tantùm perſonam agnovit in Chriſto; qui ſcripſit, Virginem dici poſſe Deiparam, qui aſſeruit ſe, cum negavit, Virginem dici debere Deiparam, non aliud in eo vocabulo damnaſſe, quàm Apollinaris & Arii ſenſum, qui docuerunt, Verbum vices animæ rationalis in Chriſto ſuppleviſſe: Atqui Neſtorius 1. unum tantùm Filium: 2. unam tantùm perſonam agnovit in Chriſto: 3. aſſeruit, ſe in ſolo Apollinaris & Arii ſenſu damnare vocem *Theotocos*: 4. ſcripſit, Mariam propter Verbi, & hominis unitatem reverâ eſſe Dei genitricem, *Theotocon*: 5. ipſam etiam idiomatum communicationem admiſit, dicens, Filium Dei natum, eſſe Verbum ſimul & hominem: Ergo Neſtorius admiſit ſubſtantialem unionem Verbi cum humanâ naturâ.

Reſp. ad 1. diſt. ant. Neſtorius agnovit, in Chriſto Filium unum unitate morali, conc. ant. unum unitate phyſicâ, neg. ant. Prior unitas (ut

 jam

jam ſuperiùs obſervatum eſt) poſita eſt in ejuſdem honoris ac dignitatis conſortio, poſterior in communicatione reali propriæ hypoſtaſis: Illam non autem iſtam, Neſtorius agnovit in Chriſto; ait enim apud Cyrillum lib. 2. contra Neſtorium pag. 44. *Nec duos habere nos Chriſtos, vel filios duos; ſed unum & eundem eſſe dignitate, non natura.*

Reſp. ad 2. diſt. ant. Neſtorius unam in Chriſto perſonam agnovit fictione juris, conc. ant. à parte rei, neg. ant. Qui eodem aut dignitatis aut poteſtatis conſortio gaudent, in jure una tantùm perſona dicuntur, licèt à parte rei ſint plures perſonæ: ſic duo conjuges, pater & filius, ſunt una tantùm perſona, quia una eſt amborum poteſtas.

Reſp. ad 3. diſt. ant. Neſtorius admiſit vocem *Deipara*, modò Maria non diceretur dea, modò ſenſus Apollinaris & Arii excluderetur: Et exiſtimavit, Mariam in ſenſu Cyrilli fore deam, ac ſenſum Catholicorum eſſe ipſum ſenſum Apollinaris & Arii, conc. ant. Et id non exiſtimavit, neg. ant. Neſtorius non ſemel aſſeruit, ex Cyrilli doctrinâ ſequi Mariam fore deam, quia (inquiebat) generans & genitum debent eſſe ejuſdem ſubſtantiæ. Sæpè Cyrillum calumniatus eſt, quòd Apollinaris & Arii hæreſim per hanc vocem, *Theotocon*, in Eccleſiam inveheret; ac proindè cum profeſſus eſt ſe admiſſurum eſſe vocabulum illud, modò Maria non diceretur dea, modò excluderetur Apollinaris & Arii ſenſus, non aliud voluit, quàm Mariam non eſſe deiparam in ſenſu Catholicorum, hoc eſt, prout genuit hominem ſubſiſtentem in Verbo.

Reſponſio noſtra confirmari poteſt 1. ex his Neſtorii verbis in Epiſtolâ ad Cœleſtinum: *Si quis autem hoc nomen, Theotocon, propter natam humanitatem conjunctam Deo Verbo, non propter parentem proponet, dicimus quidem, hoc vocabulum in ea quæ peperit, non eſſe conveniens; oportet*

enim

enim veram matrem de eadem eſſe eſſentia, qua ex ſe natum.

Confirmari poteſt 2. ex Epiſtolâ ejuſdem Neſtorii ad Cyrillum, quæ legitur 1. part. Conc. Epheſ. c. 9. ſcilicet in eâ Epiſtolâ apertè declarat, Cyrilli de incarnatione ſententiam ab Apollinaris & Arii doctrinâ non diſcrepare: *Verùm* (inquit) *propter hanc appropriationem, divino verbo adſcribere nativitatem, paſſionem, mortem, cæteraſque carnis proprietates, id demum, mi frater, mentis eſt aut ethnicorum more verè errantis, aut certè inſani Apollinarii & Arii, aliorumque hæreticorum morbo, aut alio etiam graviori laborantis.* Eâ perſuaſione ductus, quòd ſenſus quem Cyrillus in voce *Theotocos* ſubintelligebat, eſſet ſenſus Apollinaris aut Arii, aut ſaltem illi indirectè faveret, idem Neſtorius ad Cœleſtinum ſcripſit ſe multa certamina adiiſſe, ut doctrinam Ario, & Apollinario plurimùm affinem, ex quorumdam animis evelleret: *Vnde* (inquit) *& nos non modicam corruptionem orthodoxiæ apud quoſdam hìc reperientes, & ira & lenitate circa ægros quotidiè utimur: eſt enim ægritudo non parva, ſed affinis putredini Apollinaris & Arii.*

Confirmari poteſt 3. ex eo, quòd ipſe Neſtorius explicuerit, quo ſenſu voluerit Mariam poſſe *Theotocon* appellari: nempè Mariam ſic dici voluit, quòd hominem genuiſſet, non Deum, ſed Deo moraliter conjunctum, per ſanctitatem, dignitatem, poteſtatem, unitum Deo ſicut templum unitur inhabitanti: *Ferri tamen poteſt* (ait in Epiſtolâ ad Cœleſtinum) *hoc vocabulum propter ipſam conſiderationem, & quod ſolùm nominetur de Virgine hoc Verbum, propter inſeparabile templum Dei Verbi ex ipſa, non quia ipſa mater ſit Dei Verbi; nemo enim antiquiorem ſe parit.*

ARTICULUS II.

Vtrum Cyrilli contra Neſtorium capitula ſapiant Apollinariſtarum hæreſim.

Not. 1. Tres à Cyrillo ad Neſtorium datæ ſunt Epiſtolæ: Prior continet purgationem illius, quam Cyrillus ſcripſerat ad Ægypti monachos, in quorum manus venerant nonnulla de Incarnatione ſcripta. Altera confutat errores Neſtorii, exponitque Catholicam de Incarnatione fidem. Tertia, non eſt Cyrilli ſolius, ſed totius Alexandriæ Synodi, quæ Neſtorii doctrinam damnaverat: huic duodecim capitula, ſeu, duodecim anathematiſmi, ſubjecta ſunt, quibus Neſtorius ſubſcribere jubebatur, ut excommunicationis & depoſitionis ſententiam declinaret.

Not. 2. Neſtorius duodecim capitulis à Cyrillo & Alexandrinâ Synodo conſcriptis, oppoſuit alia duodecim. In ea pariter inſurrexit Concilium Orientalium, quod ſub Joanne Antiocheno contra Synodum Epheſinam convenerat. Andreæ Samoſatenſium, & Theodoreto Cyrenſium Epiſcopis ab eo Concilio datum eſt in mandatis, ut anathematiſmos illos ſcriptis impugnarent; quod & illi executi ſunt, contenderuntque probare, Cyrillum, dum Neſtorium configere viſus fuerat, impegiſſe in errorem quem Eccleſia Catholica in Apollinare proſcripſerat.

CONCLUSIO. Duodecim Cyrilli, ſeu, anathematiſmi, ſeu capitula, immunia ſunt à quolibet errore.

Probatur. Primò, capitula de quibus agitur, probata ſunt à totâ Ægyptiorum Eccleſiâ, quæ ſub Cyrillo ad Concilium convenerat. 2. Ea capitula non aliam doctrinam continent, quàm eam quam Cyrillus in ſuis, tum ad Neſtorium, tum

ad

ad Cœleſtinum, tum ad Ægypti monachos Epiſtolis tradiderat: at ea doctrina probata eſt à Cœleſtino: *Nefariam doctrinam ſuam anathematizet*, (verba ſunt Cœleſtini ad Cyrillum de Neſtorio reſcribentis) *eamque de Chriſti Dei noſtri generatione fidem in poſterum confeſſurum ſe ſpondeat, quam & Romana, & tuæ ſanctitatis Eccleſia, & univerſa denique religio Chriſtiana prædicat*. Idem ad Neſtorium reſcripſit laudatus pontifex: *Alexandrinæ Eccleſiæ ſacerdotis* (inquit) *fidem & probavimus & probamus*. Eædem Cyrilli ad Neſtorium literæ, probatæ ſunt pariter à Concilio Epheſino: *Lectæ deinde ſunt literæ* (inquiunt Epheſini Patres in relatione ad Cœleſtinum poſt Actionem quintam) *quas ſanctiſſimus, Deoque dilectiſſimus Alexandrinæ Eccleſiæ Epiſcopus Cyrillus ad eum ſcripſerat, quas ſancta Synodus approbavit, ut rectè inculpatèque exaratas*. Solemniter quoque probatæ ſunt in Concilio Chalcedonenſi: *Epiſtolas Synodicas* (inquit laudatum Concilium actione 5.) *beatiſſimi Cyrilli Alexandrinæ Eccleſiæ Præſulis ad Neſtorium, & ad Orientales, congruenter habentes ſuſcepit*. Tandem quintum Generale Concilium eo nomine capitula Theodoreti damnavit, quòd adverſarentur doctrinæ à Cyrillo traditæ: *Si quis* (inquit can. 3.) *defendit impia Theodoreti conſcripta, quæ contra rectam fidem, & contra primam Epheſinam ſynodum, & ſanctum Cyrillum, & duodecim ejus capitula expoſuit .... anathema ſit*.

Objicies 1. Orientales qui ſub Joanne Antiocheno convenerant ad Concilium, damnarunt duodecim Cyrilli capitula, tanquam quæ erroribus jam damnatis, ac præſertim Apollinariſmo faverent. In ea pariter inſurrexerunt Theodoretus, in ſuis (ut vocat) reprehenſionibus, Ibas Edeſſennus in Epiſtolâ ad Marim Perſam, Gennadius qui Anatalio in ſede Conſtantinopolitanâ ſucceſſit, & tandem Iſidorus Peluſiota, ut patet

ex illius ad Cyrillum Epiſtolâ, quæ numero eſt 370. ergo ea capitula non ſunt ab omni errore immunia.

Confirmatur 1. ex eo, quòd Theodoretum tanquam maximè Catholicum, Concilium Chalcedonenſe admiſerit, quamvis Cyrilli capitula ſcriptis ſuis impugnaſſet. Confirmatur 2. ex eo, quòd nec Joannes Antiochenus, nec celebrati ab eo Concilii Patres unquam pro hæreticis habiti ſint, quamvis eadem capitula damnaverint.

Reſp. diſt. ant. Orientales, Theodoretus, Ibas, Gennadius, Iſidorus, duodecim Cyrilli capitula damnarunt, errore facti, conc. ant. errore juris, neg. ant. Hoc eſt, Epiſcopi de quibus agitur, eandem quidem de Incarnatione doctrinam cum Cyrillo profitebantur, ſed ex cæco in Neſtorium amore, privatâque in Cyrillum ſimultate excæcati, S. Præſulis in duodecim capitulis mentem minimè aſſecuti ſunt: *Fatendum eſt* (inquit Facundus Hermianenſis lib. 6. pag. 242.) *hanc Epiſtolam ſatis oſtendere, quòd reverendiſſimus Ibas, cum Orientalibus, aliarumque provinciarum Epiſcopis, intentionem dictorum beati Cyrilli minùs intelligens, & ſuſpicatus, quòd negaret in Chriſto differentiam naturarum, conſequens judicavit, quia in Apollinaris dogma incidiſſet, qui non aſſumptione humanæ naturæ Deum Verbum credebat hominem factum, ſed partem ſubſtantiæ ipſius Dei Verbi putabat in carnem eſſe converſam.*

Ad argumenti verò confirmationem, ſive priorem, ſive poſteriorem, dicendum eſt, Concilium Chalcedonenſe admiſiſſe quidem ipſum Theodoretum pro Catholico, poſtquam Neſtorio, impiiſque ejus dogmatis, anathema dixiſſet; ſed nuſquam probaſſe aut editas ab eo capitulorum Cyrillianorum reprehenſiones, aut Epiſtolam Ibæ ad Marim Perſam. Scilicet Theodoreti confeſſio fidei edita in Concilio Chalcedonenſi,

fuit

fuit tacita revocatio, aut ſaltem explicatio reprehenſionum, quæ in ſenſu obvio, ſeu in ſenſu quem verba præ ſe ferunt, errori Neſtoriano patrocinabantur: unde poſteà in illo ſenſu obvio, & non in ſenſu quem Theodoretus ſibi in mente propoſuerat, reprehenſiones illæ in quintâ generali Synodo damnatæ ſunt.

Objicies 2. Ea capitula non ſunt à quolibet errore immunia, quorum doctrinam Cyrillus, cum Joanne Antiocheno, aliiſque Orientalibus Epiſcopis pacem iniens, revocare coactus eſt: atqui Cyrillus capitulorum ſuorum doctrinam tunc revocare coactus eſt. Nam 1. ſubſcripſit confeſſioni fidei, quam Orientales ad eum per Paulum Emiſenum Epiſcopum miſerant: 2. Ab Orientalibus non exegit, ut ſuis capitulis ſubſcriberent: 3. Theodoretus poſt initam cum Cyrillo pacem, hæc ſcripſit Epiſtolâ 112. quę eſt ad Domnum Antiochenum Patriarcham: *Nec priùs illi* (de Cyrillo loquitur) *qui hæc* (capitula) *ſcripſerat, communicavimus, quàm iis quæ expoſueramus, aſſentiens, conſonam his doctrinam accommodavit, nullam capitum illorum faciens mentionem*: 4. Concilium Chalcedonenſe, cum Theodoretum à prædatoriâ Epheſinâ Synodo ſub Dioſcoro dejectum admiſit, non poſtulavit ab ipſo, ut ſuas Cyrillianorum capitulorum reprehenſiones revocaret; ſed tantùm ut Neſtorio, impiiſque illius dogmatis anathema diceret.

Reſp. conc. maj. neg. min. Ad cujus primam probationem, diſt. ant. Cyrillus confeſſioni fidei ab Orientalibus editæ ſubſcripſit, & illa fidei confeſſio, conſona erat doctrinæ capitulorum Cyrillianorum, conc. ant. & non erat conſona, neg ant. Licèt fidei confeſſio ab Orientalibus oblata Cyrillo, non iiſdem conſtaret terminis, quibus capitula conſtabant, eundem tamen præ ſe ferebat ſenſum. Nam 1. articulum de Virgine Deiparâ expreſsè complectebatur: *Secundùm hunc inconfuſæ unitatis intellectum, ſanctam Virgi-*

nem Deiparam eſſe confitemur, propterea quòd Deus Verbum incarnatum & homo factum, & ex ipſo conceptu templum ex illa ſumptum ſibi univerit. 2. Unicum tantùm in Chriſto filium ratione factæ unionis agnoſcebat: *Siquidem duarum naturarum facta eſt unio: propter quod unum Chriſtum, unum Filium, unum Dominum confitemur*. 3. Admittebat idiomatum communicationem ratione unitatis perſonæ, quæ in Chriſto reperitur: *Euangelicas autem & Apoſtolicas de Domino voces, ſcimus graves theologos alios quidem communes facere, tanquam ad unam perſonam pertinentes; alios verò propter naturarum diverſitatem, diviſim nuncupare: & illas quidem quæ Deo conveniunt, ad Chriſti divinitatem; humiles verò, ad ejuſdem humanitatem referre ſolere*. Eâdem idiomatum communicatione nititur vox Deipara, quam (ut obſervavimus) illa Orientalium confeſſio admittebat. 4. Damnato ipſo Neſtorio, tum ejus doctrinâ, loquendi modum quem in Eccleſiam invehere conatus fuerat, apertè proſcribebat: *Placuit nobis Neſtorium quondam Conſtantinopolitanum Epiſcopum pro depoſito habere, tum pravas illius, profanaſque vocum novitates anathematizare*: Atqui ad articulos de Virgine Deiparâ, unitate Filii in Chriſto, idiomatum reali ac verâ communicatione, proſcriptione novarum ac profanarum Neſtorii vocum, reducebantur duodecim Cyrilli capitula: ergo confeſſio fidei ab Orientalibus oblata Cyrillo, quoad ſubſtantiam & ſenſum à Cyrilli capitulis minimè diſcrepabat; ac proindè Cyrillus ſubſcribens Orientalium confeſſioni fidei, ſuorum capitulorum doctrinam minimè revocavit.

Confirmatur reſponſio ex ejuſdem Cyrilli Epiſtolâ ad Acacium Melitenæ Epiſcopum, in quâ ſic loquitur: *Scribi ad me curarunt* (Orientales) *conventionis modum, id eſt, ſanctarum Eccleſia-*

cleſiarum pacis, niſi eo modo quem ipſi præſcriberent, fieri non debere. Erat autem ea petitio gravis ac moleſta. *Volebant enim ea omnia aboleri, quæ vel epiſtolis, vel tomis, vel libris evulgaveram, & ſoli fidei quæ à ſanctis Patribus noſtris Nicææ edita fuerat, conſentire. Ego verò ad iſta ita reſcripſi: Expoſitioni fidei, quam Nicæni patres ediderunt, adhæremus omnes..... Quæ verò rectè contra Neſtorii blaſphemias ſcripſimus, ea ejuſmodi eſſe, ut nulla nobis ratione perſuaderi poſſit, ut rectè ſcripta eſſe negemus.*

Ad alteram minoris propoſitionis à nobis negatæ probationem, reſp. diſt. ant. Cyrillus duodecim capitulorum ſubſcriptionem ab Orientalibus non exegit, œconomiæ, ac pacis causâ, conc. ant. erroris alicujus in illis capitulis contenti causâ, neg.ant. Ea eſt hominum Eccleſiaſticæ pacis amantiſſimorum conſuetudo, ut ab iis qui ad unitatem redire ſatagunt, non exigant ea omnia quæ,ſtricto jure ſpectato,poſſent exigere: Sat nimirùm eis eſt, ut qui redeunt, apertè damnent errores, quibus favere viſi fuerant,ac veritates confiteantur, quas aut verè, aut ſaltem in ſpeciem, ambiguis quibuſdam verbis impugnaverant.

Ad tertiam ejuſdem minoris probationem, reſp. diſt. ant. Theodoretus exiſtimavit,Cyrillum recantaſſe edita à ſe capitula, & in hoc Theodoretus erravit errore facti, conc. ant. & non erravit errore facti, neg. ant. Theodoretus, cùm hæc ad Domnum ſcriberet, nondum erat liber antiquis ſuis in Cyrilli capitula præjudiciis: *At ſcito, domine,* (inquiebat in eâdem ad Domnum epiſtolâ) *neminem eorum qui inſitam in his hæreſim norunt, adductum iri ut ea recipiat, quamvis duplò plures decernant.* Erroris autem facti, quo tunc Theodoretus laborabat, duplex fuit cauſa: 1. Recantationi adſcribebat omiſſionem quæ dum pax inita eſt, ſoliûs charitatis causâ facta fuerat à Cyrillo; nempè (ut jam obſervatum eſt)

eſt) Orientalium confeſſio eandem, quam Cyrilli capitula, doctrinam complectebatur: 2. Ita comparati ſunt homines, ut quando pacem ineunt cum iis quibuſcum habuere ſimultates, ſibi ſemper primas tribuant; ac proindè mirum non eſt, quòd Theodoretus qui (ut dictum eſt) adversùs Cyrilli capitula, reprehenſionum tomum ediderat, crediderit Cyrillum, cùm pax inita eſt, iis reprehenſionibus deterritum fuiſſe, ne in pace ſanciendâ ſuorum capitulorum ſubſcriptionem ab Orientalibus expoſceret.

Ad quartam probationem, eadem quæ ad ſecundam adhiberi debet reſponſio, ſcilicet diſt. ant. Concil. Calcedonenſe, cum Theodoretum admiſit, ab illo reprehenſionum ſuarum recantationem non poſtulavit œconomiæ causâ, conc. ant. ſtricto jure, neg. ant. Par fuit, ut ſacra Synodus eâdem uteretur diſpenſatione, quam Cyrillus adhibuerat, cùm ipſe cum Theodoreto pacem iniit: *Reſpondemus* (inquit Leo Byzantinus lib. de Sedis Actione 6. ubi ſolvit argumentum quod Acephali contra Concilium Calcedonenſe movebant) *ob id non tam accuſandam Synodum, quàm Cyrillum hominem ſanctum. Nam is communione cum Orientalibus, & cum ipſo Theodoreto conſtituta, non poſtulavit ab eo, ut anathemate ſcripta ſua, quæ contra duodecim capitula facta fuiſſent, execraretur. Quod igitur ipſe Cyrillus vir ſanctus non fecit, ob ejus intermiſſionem an Synodus culpari meretur?*

Objicies 3. Cyrilli capitula ſecundùm verborum tenorem conſiderata, reprehenſioni obnoxia ſunt. Et ſanè primum capitulum ſic habet: *Si quis non confitetur, Emmanuelem verè Deum eſſe, & ob id ſanctam Virginem deiparam (genuit enim illa carnaliter incarnatum Dei Patris Verbum) anathema ſit:* at in eo capitulo reprehenſioni obnoxia eſt, vox *carnaliter*; pugnare nimirùm videtur cum intemeratâ Mariæ virginitate.

Alte-

Alterum capitulum quod anathemate damnat eum, *qui non confitetur Dei Patris Verbum carni ſecundùm hypoſtaſim unitum*, in eo deficit, quòd Verbi conjunctionem cum humanâ naturâ vocet *unionem ſecundùm hypoſtaſim*; is enim loquendi modus apud antiquos non legitur. In tertio capitulo quo damnatur is, *qui in uno Chriſto poſt unionem dividit hypoſtaſes, ipſaſque ea tantùm conjunctione inter ſe connectit, quæ eſt ſecundùm dignitatem, & non eo potiùs concurſu qui eſt ſecundùm naturalem unionem*, reprehendit Theodoretus 1. hæc verba: *Vnionem naturalem*, quia (inquit) vox *naturalis* neceſſarium ſignificat, quòd ſanè Incarnationi non convenit. Reprehendit 2. hæc alia: *Dividit hypoſtaſes*, eo quòd (ait) cum eò loci hypoſtaſis nomine, naturæ ſignificentur; qui eas connectit, neceſſariò ſupponit eas eſſe à ſe invicem diſcretas, cum unio nonniſi in diſcretis locum habeat. In quarto capitulo, quo anathemate feriuntur, *qui eas voces quæ de Chriſto in Scripturis aut à Sanctis dictæ ſunt, ſoli Patris Verbo adaptat*, arguit Theodoretus, inde ſequi ſoli Patris Verbo adaptari debere hanc Chriſti orationem: *Pater ſi poſſibile eſt, tranſeat à me calix iſte: Et horam illam nemo novit, neque filius hominis*. In quinto capitulo Cyrillus ferit anathemate eos qui dicere auſi fuerint *Chriſtum hominem deiferum:* Sed id arguitur ab eodem Theodoreto, eò quòd is loquendi modus à Baſilio in ſermone de Spiritu ſancto ad Amphilochium adhibitus ſit. Capitulum ſextum quo rejiciuntur ii qui dixerint *Dei Patris Verbum, Chriſti Deum vel dominum eſſe*, reprehendit Theodoretus, eò quòd Iſajæ 49. Chriſtus nominetur Patris ſervus. Capitulum ſeptimum, quod ſic habet: *Si quis Ieſum Chriſtum ut hominem à Dei Verbo operante motum fuiſſe dixerit, anathema ſit*, pugnare videtur cum his Apoſtoli verbis ad Epheſ. 1. *Secundùm operationem potentiæ virtutis ejus, quam operatus eſt in Chriſto, ſuſcitans eum à mortuis*. Nonum capitulum quo

dam-

damnantur, qui dixerint Chriſtum *à Spiritu clarificatum*, *& vim accepiſſe qua contra immundos ſpiritus operaretur*, non cohæret cum his Chriſti verbis: *Si in Spiritu Dei ejicio dæmonia*. Contra decimum capitulum, quod ſic habet: *Si quis dixerit, Pontificem & Apoſtolum noſtrum non eſſe ipſum Dei Verbum...... anathema ſit*, objici poſſunt hæc Apoſtoli verba: *Non enim habemus Pontificem qui non poſſit compati infirmitatibus noſtris, ſed tentatum per omnia, ſecundùm ſimilitudinem, abſq; peccato*: & iſta: *Chriſtus non ſemetipſum clarificavit, ut Pontifex fieret*: nec non hæc alia: *Exauditus eſt pro ſua reverentia*: neque enim ea quæ Pontifici noſtro conveniunt, Dei Verbo tribui poſſunt. Duodecimum capitulum, quod ſic habet: *Si quis non confitetur, Dei Verbum carne paſſum & crucifixum eſſe, mortemque carne guſtaſſe, &c.* reprehendi poteſt, quòd Verbo paſſionem ac mortem adſcribat, cùm econtrà ſoli carni Verbo unitæ adſcribi debeat. Ex iis quæ hucuſque dicta ſunt, quæque in Concilio Epheſino, parte tertiâ, fuſiùs pertractata legi poſſunt, colligitur, Cyrilli capitula non eſſe ab errore quolibet immunia.

Reſp. ad 1. vocem *carnaliter*, pro eodem ſumi ac *ſecundùm carnem*: ita ut ſenſus ſit, Mariam genuiſſe Verbum, non quidem ſecundùm divinitatem, cùm ſub eo reſpectu expers ſit cujuslibet initii, ſed ſecundùm carnem.

Ad 2. reſpondet Cyrillus, per unionem ſecundùm hypoſtaſim, ſe intellexiſſe unionem ſecundùm naturam; idque contra Neſtorium qui non aliam Verbum inter & humanam naturam admittebat, quàm moralem. Addit, ſe nova hæreſi coactum fuiſſe, ut novo nomine uteretur.

Ad 3. idem Cyrillus reponit, verbum hoc, *Naturalem*, ſumi pro his aliis, *realem ac veram*, idque juxta Apoſtolum qui ſic loquitur: *Eramus natura*, hoc eſt, reverà, *filii iræ*. Addit, ſe per hypoſtaſes intellexiſſe naturas, quæ reipſa poſt unionem diſtin-

ſtinctæ ſunt, licèt minimè diviſæ, cùm ſu bſiſtant in unâ Verbi perſonâ.

Ad 4. reſpondet idem Sanctus Doctor, omnes voces quæ de Chriſto in Scripturis dicuntur, convenire quidem & adſcribi Verbo, ſed ratione diſtinctarum naturarum, quæ in eo uno ſubſiſtunt.

Ad 5. dicendum eſt, Cyrillum negaviſſe Chriſtum dici debere *Deiferum*, non quidem in ſenſu Baſilii, hoc eſt, prout vox illa ſignificat Chriſtum habere unitam ſibi totam Filii deitatem; ſed in ſenſu Neſtorii qui contenderat, humanam naturam in Chriſto geſtaſſe divinitatem, ſicut bajulus onus ſuum geſtat, ſicut templum continet inhabitatorem ſuum.

Ad 6. reſpondet Cyrillus, Chriſtum dici quidem Patris ſervum, ratione ſcilicet humanæ naturæ, quæ ſubſiſtit in Verbo, quod quidem perſona eſt à perſonâ Patris diſtincta; ſed non poſſe dici ſervum ſui ipſiûs, eo quòd vox iſta *Sui-ipſius* perſonam importet, ac proindè ſervitutem excludat.

Ad 7. reſpondet idem S. Doctor, ſe excludere Verbi in humanâ naturâ operationem in ſenſu Neſtorii, hoc eſt, tanquam in altero à ſe diſtincto & in propriâ perſonâ ſubſiſtente.

Ad 8. reponit, ſe per *Spiritum ſanctum*, intellexiſſe vim alienam & non ipſi Chriſto propriam: ita ut ſenſerit, Chriſtum ejeciſſe quidem dæmones per virtutem Spiritûs ſancti, ſed quæ propria eſſet Chriſto, cum Deus ſit; non autem aliena ac extranea Chriſto, ut Neſtorius contenderat.

Ad 9. reſpondet, Verbum eo modo dici Pontificem, quo dicitur homo, *Verbum caro factum eſt*: ac proinde cùm dicatnr homo ratione humanæ naturæ quæ in eo ſubſiſtit, Pontifex quoque dici debet ratione ejuſdem naturæ: Sub eo autem reſpectu, hoc eſt, ratione humanæ naturæ, Patri ac ſibi ipſi offert ſacrificium.

Ad

Ad 10. reponit, Verbum non dici paſſum ſimpliciter, ſed cum hoc addito, *Carne*; unde concludit, paſſionem ac mortem tribui Dei Verbo, non ratione ſui, ſed ratione humanæ naturæ quæ in eo ſubſiſtit. Is verò, aliique ſimiles loquendi modi ad Scripturæ normam exacti ſunt: nempè Scriptura paſſim Verbo tribuit, quæ propria ſunt humanæ naturæ, & viciſſim naturæ humanæ tribuit, quæ ſoli Verbo conveniunt. Vide Cyrilli apologeticum, nec non Cyrilli defenſiones quæ 3. parte Concilii Epheſini de verbo ad verbum deſcriptæ leguntur. Vide quæ ad alia ejuſdem Cyrilli loca dicemus, cùm expendemus, utrùm ex unione ſubſtantiali Verbi cum humanâ naturâ ſequatur naturarum (ut voluit Eutyches) confuſio.

ARTICULUS III.

An demonſtrari poſſit ſubſtantialis unio Verbi cum humana natura.

Not. 1. UT demonſtretur ſubſtantialis unio Verbi cum humanâ naturâ, neceſſe eſt, ut probemus Chriſtum eſſe verè ac ſubſtantialiter Deum: non enim poteſt eſſe Deus, niſi quia Verbum non moraliter tantùm, per dona nimirùm, ſed realiter ac ſubſtantialiter, unitum ſit humanæ naturæ.

Not. 2. Chriſti divinitatem negarunt olim Ebion, Cerinthus, Paulus Samoſatenſis, Photinus, Neſtorius; eam quoque hiſce temporibus negant Judæi, Mahumetani, Sociniani.

Not. 3. Cùm (ut tom. 1. diximus) non ſola Scriptura ſit locus theologicus, ſed etiam Patrum traditio, poſt aſſertam Scripturis Chriſti divinitatem, eam deinceps authoritate Patrum confirmabimus. Traditioni adjungemus duplex aliud argumentum, quod Præſcriptionis & Unitatis argumentum vocabimus. Quærendum eſt igitur

1. utrum

1. utrum divinitas Chriſti tum adversùs Judæos, tum adversùs Mahumetanos oſtendi poſſit; 2. an tum ex Scripturis, tum ex traditione, tum ex præſcriptione adversùs hæreticos demonſtretur.

Not. 4. Argumenta quæ ex Scripturis petuntur, reduci poſſunt ad loca, in quibus Dei nomina, attributa, opera, cultus, Chriſto adſcribuntur.

§. I.

Utrum divinitas Chriſti contra Judæos & Mahumetanos oſtendi poſſit.

Conclusio 1. Divinitas Chriſti poteſt adversùs Judæos Veteri Teſtamento demonſtrari.

Probatur. Chriſtus (ut hocce Tomo demonſtravimus) eſt Meſſias Lege promiſſus: atqui ex Veteri Teſtamento demonſtrari poteſt, Meſſiam Lege promiſſum, eſſe realiter ac ſubſtantialiter Deum: ergo ex eodem Veteri Teſtamento divinitas Chriſti poteſt adversùs Judæos demonſtrari. Minor propoſitio ſubſequentibus locis oſtenditur.

Secundus Pſalmus, fatentibus etiam Rabbinis, de Meſſiâ intelligitur: atqui Pſalmus ille docet, Meſſiam eſſe Deum. Nam 1. Deus Pater eum ſic alloquitur: *Filius meus es tu, ego hodie genui te:* Si Filius eſt, quòd ſit à Patre genitus, ergo ejuſdem eſt eſſentiæ cum Patre; ſiquidem generatio non fit niſi ex ſubſtantiâ generantis: 2. Ibidem prædicitur, Filium à Patre genitum, ab omnibus regibus adorandum eſſe: *Et nunc reges intelligite, apprehendite diſciplinam*; quorum quidem verborum loco, hæc in hebræo textu leguntur: *Oſculamini Filium*, hoc eſt, in ſignum adorationis & ſubjectionis, oſculamini illius ſive manum, ſive pedem. 3. præcipitur in eum fiducia:

Cùm

Cum exarſerit in brevi ira ejus, beati omnes qui confidunt in eo: at ultima noſtra fiducia poni non debet in creaturâ, juxta illud Scripturæ: *Maledictus qui confidit in homine*.

Iſajæ 35. hæc leguntur: *Deus ipſe veniet, & ſalvabit nos: tunc aperientur oculi cæcorum, & aures ſurdorum patebunt: tunc ſaliet ſicut cervus claudus, & ſoluta erit lingua mutorum*. Locus ille de ſolo Meſſiâ intelligitur: cùm enim quæ hìc prædicantur, ab aliquo Veteris Teſtamenti prophetâ nuſquam acta fuerint, ſequitur, ea ſoli Meſſiæ convenire: atqui is cui illa miracula tribuuntur, Deus eſt: *Deus ipſe veniet & ſalvabit nos*: ergo, &c.

Iſajæ 45. hæc leguntur: *Hæc dicit Dominus: viri ſublimes ad te tranſibunt, & tui erunt, poſt te ambulabunt, vincti manicis pergent, & te adorabunt, teque deprecabuntur: tantùm in te eſt Deus, & non eſt abſque te Deus: verè tu es Deus abſconditus: Deus Iſrael Salvator*. In eo Iſajæ loco is qui loquitur, Deus eſt, *Hæc dicit Dominus*: Is ad quem loquitur, eſt etiam Deus, tum quòd adoratio illi exhibenda ſit & ad ipſum dirigenda oratio. *Te adorabunt, teque deprecabuntur*, tum quòd ſub Dei nomine exorandus ſit; nimirùm hæc verba: *Tantùm in te eſt Deus*, &c. ſunt verba eorum qui oraturi prædicuntur: atqui is quem Deus alloquitur, non alius eſt quàm Meſſias; neque enim in aliquo alio locum habere poſſunt, quæ eò loci prænuntiantur: ergo, &c. Vide Hieronymum in hunc locum.

Baruch, capite 3. hæc habentur: *Hic eſt Deus noſter, & non æſtimabitur alius ad eum: hic adinvenit omnem viam diſciplinæ, & tradidit eam Iacob dilecto ſuo: poſt hæc in terra viſus eſt, & cum hominibus converſatus eſt*. Is quem Propheta Deum vocat, prædicitur videndus in terris, & cum hominibus converſaturus: at is non alius eſſe poteſt quàm Meſſias; ſiquidem alius ab ipſo, dici non poteſt Deus, æqualis Deo,

tra-

tradidiſſe Iſraelitis diſciplinam, ſive Legem: ergo Meſſias eſt verè ac ſubſtantialiter Deus. Vide Auguſtinum libro 18. de Civitate Dei, capite 33.

Zachariæ, capite 2. hæc habentur: *Hæc dicit Dominus exercituum: Poſt gloriam miſit me ad gentes quæ ſpoliaverunt vos: qui enim tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei. Ecce ego levo manum meam ſuper eos, & erunt prædæ his, qui ſerviebant ſibi: & cognoſcetis, quia Dominus exercituum miſit me.* Is quem Propheta prædicit ad gentes mittendum, Meſſias eſt: tum quia Prophetæ Veteris Teſtamenti non mittebantur ad gentes, tum etiam quia dicitur gentes futuras eſſe in populum ejus qui mittendus eſt, *Et erunt mihi in populum:* atqui is qui mittendus prædicitur, eſt verè ac ſubſtantialiter Deus; eo enim nomine ſe ipſum appellat; ſcilicet hæc verba: *Miſit me ad gentes*, ſunt Dei ipſiûs loquentis: *Hæc dicit Dominus exercituum: Poſt gloriam miſit me ad gentes:* ergo Meſſias eſt Deus: *Ecce* (inquit Auguſtinus lib. 20. de Civit. Dei, cap. 30.) *dicit Dominus omnipotens, à Domino omnipotente ſe miſſum. Quis hìc audeat intelligere, niſi Chriſtum loquentem; ſcilicet ovibus quæ perierunt domus Iſrael, quas hìc comparat pupillæ oculi Dei, propter excellentiſſimum dilectionis effectum?*

Zachariæ 12. hæc habentur: *Effundam ſuper domum David, & ſuper habitatores Ieruſalem ſpiritum gratiæ, & precum, & aſpicient ad me quem confixerunt.* Is qui in eo textu loquitur, Deus eſt Iſrael: at Meſſias, eſt ille Deus Iſrael; ille enim qui loquitur, futurus eſt ſpes Iſraelitarum, poſtquam eum confixerint: *Aſpicient ad me quem confixerunt:* at id nulli alteri quàm Chriſto Meſſię convenit; unde S. Joannes cap. 19. obſervat illud vaticinium impletum fuiſſe, cùm Judæi cruci Chriſtum affixerunt: ergo, &c.

Conclusio 2. Divinitas Chriſti poteſt adversùs Mahumetanos demonſtrari.

Pro-

Probatur. Chriſtus eſt verè ac ſubſtantialiter Deus, ſi dixerit ſe eſſe verè ac ſubſtantialiter Deum, ſi idem Apoſtoli prædicaverint: atqui Chriſtus dixit ſe eſſe verè ac ſubſtantialiter Deum, idem quoque Apoſtoli prædicarunt: ergo Chriſtus eſt verè ac ſubſtantialiter Deus. Minor propoſitio proximè ſequente paragrapho contra Socinianos demonſtrabitur. Itaque probatur major. Chriſtus in confirmationem eorum quæ de ſeipſo dixit, vera patravit miracula, patrata ſunt quoque ab Apoſtolis in confirmationem eorum quæ prædicarunt; ut tomo 1. demonſtravimus agentes de veritate librorum Canonicorum: ergo quod Chriſtus de ſe ipſo teſtatus eſt, quod de illo prædicarunt Apoſtoli, veriſſimum eſt; neque enim (ut ibidem jam obſervavimus) miracula, cum ſint ſolius Dei opus, in mendacii, & quidem tanti momenti, quanti foret illud de quo agitur, confirmationem edi poſſunt: ergo Chriſtus eſt verè ac ſubſtantialiter Deus.

§. II.

Vtrum divinitas Chriſti poſſit adverſus hæreticos Scripturis demonſtrari.

Conclusio. Divinitas Chriſti poteſt adversùs hæreticos Scripturis demonſtrari.

Probatur. Illius divinitas poteſt Scripturis demonſtrari, cui Scripturæ tribuunt Dei nomen, attributa, operationes, æqualitatem cum ente ſupremo, adorationem ſoli Deo debitam: atqui Scripturæ Chriſto tribuunt Dei nomen, attributa, operationes, æqualitatem cum ente ſupremo, adorationem ſoli Deo debitam: ergo divinitas Chriſti poteſt Scripturis demonſtrari. Major argumenti propoſitio videtur evidens: nam ſi is Deus non ſit, cui Scripturæ tribuunt ea omnia de quibus in argumento, ipſæ nos in errorem

rorem ac idololatriam inducerent; ſcilicet ideam ſoli Deo propriam, characterem ſoli Deo convenientem, id per quod ipſe Deus diſcerni voluit à creaturis, homini puro, meræ creaturæ, enti creato tribuunt; idque eò validioris eſt roboris quòd tum Lex ipſa, tum Prophetæ, tum Euangelium, nihil frequentiùs ac majori cum curâ prædicent, quàm unum eſſe Deum, à quo alia omnia entia pendeant: *Non habebis Deos alienos coram me*. Itaque minor propoſitio per partes oſtendenda eſt.

Proferuntur textus in quibus Dei nomen Chriſto tribuitur.

Primò, Iſajæ 9. Chriſtus ſimpliciter & abſolutè appellatur Deus: *Vocabitur nomen ejus admirabilis, Deus, fortis, princeps pacis*. Joannis 20. Thomas hiſce poſt reſurrectionem verbis eum affatur: *Dominus meus, & Deus meus*. Actorum 20. Sanguis Chriſti dicitur ſanguis Dei: *Attendite vobis* (ait Paulus) *& univerſo gregi, in quo vos Spiritus ſanctus poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei quam acquiſivit ſanguine ſuo*. Ad Romanos 9. Chriſtus, etiamſi antea nulla facta fuerit mentio Dei, ſine ullâ reſtrictione, ac ad aliud relatione, dicitur Deus: *Quorum Patres, & ex quibus eſt Chriſtus ſecundùm carnem, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen*. Primæ Joannis 3. anima ſeu vita Chriſti, dicitur anima Dei: *In hoc cognovimus charitatem Dei, quoniam ille animam ſuam pro nobis poſuit*.

Secundò, Chriſtus non tantùm dicitur Deus, ſed filius Dei, ac proindè ejuſdem cum Deo eſſentiæ. Matthæi 16. ſic eum Petrus alloquitur: *Tu es Chriſtus filius Dei vivi*. Vox illa *Vivi* demonſtrat, Petrum intellexiſſe filiationem, non adoptivam, ſed naturalem: ſcilicet viventium proprium eſt generare ſibi ſimile in naturâ, hoc eſt, generare naturam quæ ejuſdem ſit cum generante ſpeciei. Prætereà Petrus in mercedem illius

illius confeſſionis: *Tu es Chriſtus filius Dei vivi*, accepit Eccleſiæ claves: *Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & tibi dabo claves regni cælorum*; at tantam mercedem Chriſtus Petro non rependiſſet, ſi Petrus non aliam in Chriſto quàm adoptivam filiationem agnoviſſet; nimirùm ejus generis filiationem non Apoſtoli tantùm, ſed etiam plures ex Judæis, in Chriſto eſſe fatebantur.

Confirmatur illud argumentum ex aliis locis, in quibus nomina quæ conjunguntur huic voci *Filius*, quam Petrus Chriſto tribuit, demonſtrant Petri verba intelligi non debere de filiò adoptivo. Joannis cap. 3. Chr iſtus dicitur: *Filius unigenitus*. Ad Romanos 8. *Filius proprius*. Primæ Joannis 5. *Filius verus*. Ad Hebræos, cap. 1. Chriſtus dicitur Dei Filius per oppoſitionem ad Angelos: *Cui enim dixit aliquando Angelorum, Filius meus es tu, ego hodie genui te?* Ergo, Chriſti filiatio, alia eſt à filiatione quæ convenit Angelis; ac proindè cum iſta ſit adoptiva, neceſſariò ſequitur, illam eſſe naturalem. Joannis 19. coram Judæis accuſatus eſt, quòd ſe Dei filium prædicaſſet: *Nos* (inquiunt ibidem Judæi) *legem habemus, & ſecundùm legem noſtram debet mori, quia filium Dei ſe fecit*: Igitur Judæi judicarunt, Chriſtum, ſeipſum dixiſſe filium Dei naturalem, non adoptivum; neque enim Judæi Chriſto vertiſſent crimini, quòd ſe adoptivum Dei filium prædicaſſet, cùm & ipſi (ut habetur Joan. 8.) eo nomine gloriarentur: *Vnum Patrem habemus Deum*. Idque manifeſtè patet ex alio Joannis loco, in quo Judæi Chriſtum accuſant, quòd ſe æqualem Deo jactaret: *Magis quærebant eum Iudæi interficere* (Joannis 5.) *quia non ſolum ſolvebat ſabbatum, ſed etiam patrem ſuum dicebat Deum, æqualem ſe faciens Deo*.

Ad ea Scripturæ loca reſpondent adverſarii 1. hæc Thomæ poſt Chriſti reſurrectionem verba, *Dominus meus; & Deus meus*, non referri ad

Chri-

Chriſtum, ſed ad Deum Patrem; nempè Thomas Chriſto apparente ſtupefactus, per exclamationem dixit, *Dominus meus & Deus meus!*

Sed admitti non poteſt ea reſponſio. Ratio eſt 1. quia in græco textu præponitur articulus, non autem ſignum exclamationis. 2. Verba de quibus agitur, ad eum referuntur, cum quo Thomas loquebatur; at non loquebatur cum Patre, ſed cum Chriſto. 3. Immediatè ante illa Thomæ verba: *Dominus meus, & Deus meus*, iſta in Euangelio leguntur: Reſpondit Thomas, & dixit ei: *Dominus meus & Deus meus*; ac proinde, *Dominus meus, & Deus meus*, referuntur ad eum de quo aſſeritur, *Dixit ei*.

Reſpondent 2. in hâc ſententiâ quæ ex capite 9. Epiſtolæ ad Romanos laudata fuit: *Qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula*, vocem, *Deus*, non eſſe Scripturæ, ſed inſertam fuiſſe aut à commentatoribus, aut ab amanuenſibus: ſiquidem locus ille ſine illâ voce, *Deus*, à Cypriano lib. 2. contra Judæos cap. 6. & Hilario in Pſalm. 122. laudatur.

Verùm nulliûs eſt momenti reſponſum illud. Nam 1. vox, *Deus*, ab omnibus ferè Patribus legitur etiam antiquioribus, ut videre eſt apud Tertullianum lib. de Trinitate. 2. Pamelius teſtatur eam reperiri in duobus manuſcriptis, quibus uſus eſt in adornandâ ſuâ Cypriani editione. 3. Ipſe Cypriani contextus convincit, Cyprianum legiſſe vocem illam; ſi enim in Cypriano deeſſet, textus Apoſtoli quem Cyprianus laudat, nihil ad ejuſdem Cypriani ſcopum conferret: nam capite ſexto libri ſecundi adversùs Judæos intendit probare, Chriſtum eſſe Deum, cum caput illud ſic inſcribat: *Quòd Deus Chriſtus*. 4. Mirum non eſt, quòd Hilarius in Pſal. 122. vocabulum illud non legat, nempè eò loci non refert integrum textum: ſed eum cum illo laudat lib. quarto de Trinit. 4. Etiamſi vox, *Deus*, deeſſet in Scriptu-

ræ textu, ſubintelligi deberet: ſoli nimirùm Deo convenit, quòd (ut Apoſtolus de Chriſto dicit) ſit ſuper omnia benedictus.

Reſpondent 3. adverſarii, equidem Chriſtum non ſemel ſe dixiſſe Deum ac Filium Dei: ſed, (inquiunt) id intelligi debet metaphoricè, nimirùm pro eo qui divinitatem habet, ſed participatam, hoc eſt, pro eo cui auctoritas à Deo conceſſa eſt, præſertim ſi eminens ſit ejuſmodi dignitas. Probant reſponſionem illam ex capite decimo Joannis, ubi Chriſtus, cum Judæi vellent eum lapidare eò quòd ſe Dei Filium faceret, reſpondit, ſe non alio ſenſu Deum eſſe, quàm ii qui in dignitate conſtituti jus cæteris dicunt. *Reſponderunt ei Iudæi: De bono opere non lapidamus te, ſed de blaſphemia, & quia tu homo cum ſis, facis te ipſum Deum. Reſpondit eis Ieſus: Nonne ſcriptum eſt in lege veſtra, Quia ego dixi, Dii eſtis? Si illos dixit deos, ad quos ſermo Dei factus eſt, & non poteſt ſolvi Scriptura: quem Pater ſanctificavit, & miſit in mundum, vos dicitis: Quia blaſphemas, quia dixi, Filius Dei ſum?*

Verùm rejici debet illa reſponſio. Nam 1. innumeris in locis Chriſtus ſeſe dixit & Deum & Dei Filium ſimpliciter, ſeu abſque ullâ reſtrictione, abſque ullâ expoſitione, & quidem coram iis qui ea quæ Joannis cap. 10. leguntur, nuſquam aut audierant, aut audituri erant: igitur iis locis Dei nomen propriè ſibi tribuit; ac proindè voluit, ut auditores eum pro vero Deo haberent. 2. Quod Joannis cap. decimo legitur, non eſt (ut ſupponunt adverſarii) explicatio locorum in quibus Chriſtus ſe Deum & Dei Filium vocaverat; ſcilicet argumentum eſt, quod vocant à minori ad majus, & cujus hic eſt ſenſus: Ii quibus Deus nonnihil ſuę authoritatis conceſſit, in Scripturis dii dicuntur: ergo non jam appellativo nomine, quod pluribus commune eſt (ac proindè participatam divinitatem ſignificat,) ſed proprio nomine, quod ſingulare eſt, & conſe-

quen-

quenter totam divinitatem ſignificans, Deus appellari debet is, quem Pater ſanctificavit, per divinæ ſuæ eſſentiæ in perſonâ Verbi communicationem.

Ex iis quæ hucuſque dicta ſunt, patet 1. Chriſtum ſæpiùs ſeſe Deum, & Dei Filium appellaſſe. Patet 2. eodem nomine ab Apoſtolis in ſuis ſcriptis canonicis appellatum fuiſſe, & quidem in numero ſingulari. Patet 3. nec Chriſtum, nec Apoſtolos ullam unquam nominis illius expoſitionem tradidiſſe, quæ illud ad aliam quàm veræ ac propriè dictæ divinitatis ideam determinet. Patet 4. ſive Chriſtum, ſive Apoſtolos cum illo nomine *Deus*, ea conjunxiſſe, quæ auditorum mentes ad Dei veri & propriè dicti ideam determinent: Ergo Chriſtus, ſive cum ſe Deum dixit, ſive Apoſtoli, cum eum Deum appellavere, docere voluerunt, Chriſtum reverà & ſubſtantialiter eſſe Deum. Vide quæ poſt cæteras è Scripturis petitas rationes inferiùs dicentur.

Proferuntur Scripturæ textus in quibus Dei attributa Chriſto tribuuntur.

I. Æternitas unum eſt ex præcipuis Dei attributis, nempè Geneſis 21. hæc habentur: *Invocavit ibi nomen Dei æterni*; Ad Rom. 16. *Secundùm præceptum æterni Dei*: Primæ ad Tim. 6. *Qui ſolus habet immortalitatem*: Atqui Scripturæ Chriſto tribuunt æternitatem. Joannis 8. Chriſtus ſic de ſeipſo loquitur: *Antequam Abraham fieret, ego ſum*. Nec audiendi ſunt, qui reſpondent, Chriſtum fuiſſe ante Abrahamum tantùm in typo, & variis promiſſionibus de ipſo mittendo: ſiquidem eò loci Chriſtus ſolvit objectionem Judæorum: *Quinquaginta annos nondum habes, & Abraham vidiſti*, reponitque: *Antequam Abraham fieret, ego ſum*; ac proinde ejus reſponſio debet intelligi de exiſtentiâ reali, quemadmodum de eâ intelligitur objectio Judæo-

rum. Joannis 17. Chriſtus ſic Deum Patrem orat: *Clarifica me tu Pater apud temetipſum claritate quam habui, priuſquam mundus eſſet apud te.* Rectè Bellarminus in hunc locum obſervat, Scripturam hoc loquendi modo: *Priuſquam mundus eſſet apud te*, deſignare æternitatem; idque colligit ex Joannis cap. 17. ubi Chriſtus hæc ait: *Dilexiſti me ante conſtitutionem mundi*; nec non ex his primæ Petri, cap. 1. *Præcogniti ante mundi conſtitutionem*. Ad Hebræos c. 13. Chriſti æternitatem hiſce verbis tradit Apoſtolus: *Chriſtus heri, & hodie, & in ſæcula.*

II. Omnipotentia titulus eſt, qui Deo ſoli convenit, juxta illud Scripturæ 1. ad Timot. 6. *Qui ſolus eſt potens*: atqui titulus ille Chriſto in Scripturis tribuitur: Apocalypſis 4. de Chriſto hæc habentur: *Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus omnipotens, qui erat, & qui eſt, & qui venturus eſt.*

III. Deo tanquam ſpecialis character adſcribitur vis ſcrutandi corda: *Pravum eſt cor hominis* (ait Scriptura, Hieremiæ 17.) *& inſcrutabile: quis cognoſcet illud? Ego Dominus ſcrutans corda & probans renes*: atqui vim eandem Scripturæ adſcribunt Chriſto: nempè Joannis capite 21. ſic Petrus eum alloquitur: *Tu ſcis, quia amo te.*

Reſpondent adverſarii 1. Petri quidem eſſe ſententiam illam, ſed tamen quam Chriſtus ipſe non probarit.

Sed contra eſt: vel Petrus verum dixit, vel falſum. Si primum, habetur intentum, ſcilicet Chriſtum noſſe intima cordis arcana: Si ſecundum, Petrus reus fuit ingentis blaſphemiæ, cum homini puro tribuerit, quod convenit Deo ſoli: Chriſtus ipſe ejuſdem ſceleris particeps eſſet, quippè quia creatura pati non debet, ut ſibi tribuatur, quod Dei character eſt ſingulare.

Reſpondent 2. Chriſtum, per ſeipſum ac immediatè non cognoviſſe cordium ſecreta, ſed tantùm

tùm alienâ virtute, revelatione nimirùm à Deo acceptâ, quam & Deus nonnunquam aliis à Chriſto conceſſiſſe legitur.

Verùm ſtare non poteſt illa reſponſio. Nam 1. qui vindicat ſibi titulum, propter quem venit in ſuſpicionem uſurpatæ poteſtatis, tenetur exponere ſententiam, per quam viſus fuerat eam poteſtatem ſibi tribuere: at Chriſtus nuſquam expoſuit eos textus, in quibus ſive ipſe ſibi, ſive Apoſtoli vim adſcripſerunt ſcrutandi hominum corda; ſeu nuſquam dixit, ſe virtutem illam non à ſe, ſed ab alio habere. 2. Petrus vim de quâ agitur, non refundit in revelationem ſpecialem, ſed in infinitam, ſeu ad omnia ſeſe extendentem, Chriſti cognitionem: *Domine tu omnia noſti, tu ſcis quia amo te.* 3. Qui non ex ſe ipſo, ſed ex revelatione tantùm novit cordium ſecreta, dici non poteſt abſolutè ac ſine reſtrictione ſcrutator cordium, eam ob cauſam nullus unquam Apoſtolus illud nomen ſibi tribuit: at Chriſtus ſimpliciter & abſolutè ſe ipſum dicit cordium ſcrutatorem: *Et ſcient* (ait Apocal. 2.) *omnes Eccleſiæ, quia ego ſum ſcrutans renes & corda.*

IV. Sacri codices non ſemel affirmant, ſolum Deum eſſe principium & finem rerum omnium: *Ego Dominus* (Iſaiæ 41.) *primus & noviſſimus ego ſum:* atqui iidem ſacri codices idem aſſerunt de Chriſto: *Ego ſum alpha & omega, principium & finis* (ait ipſemet Chriſtus Apocalyp. 1.) *dicit Dominus Deus qui eſt, & qui erat, & qui venturus eſt, omnipotens.* Idem legitur c. 22. verſ. 13. *Ego ſum alpha & omega, primus & noviſſimus, principium & finis.* Ne quis autem alteri, quàm Chriſto, verba illa tribuat, obſtant quæ poſt aliquot verſus ſequuntur: *Ego Ieſus miſi Angelum meum teſtificari vobis hæc in Eccleſiis.*

Ex iis textibus patet, novum teſtamentum adſcribere Chriſto omnes ferè titulos, quos Prophetæ in veteri teſtamento uni Deo vero tribuerunt; æternitatem nimirum, omnipotentiam, ſcru-

tandorum cordium virtutem, rationem primi & ultimi finis. Inde verò facilè colligitur, novi teſtamenti ſcriptoribus propoſitum fuiſſe docere populos, Chriſtum eſſe verè ac ſubſtantialiter Deum: alioquin enim, ſi error eſt, ſi piaculum eſt, Chriſtum pro Deo vero habere, error ille, piaculum illud in Apoſtolos refundi deberet, qui cum de Chriſto locuti ſunt, uſi ſunt iiſdem terminis, quibus in veteri teſtamento Prophetæ Deum verum expreſſerant.

Proferuntur textus quibus Dei opera Chriſto tribuuntur.

Primò, præcipuum Dei opus eſt hujuſce aſpectabilis orbis creatio: *Ego ſum Dominus* (ait Deus ipſe, Iſaiæ 44.) *faciens omnia, extendens cælos ſolus, ſtabiliens terram, & nullus mecum:* atqui Scriptura rerum creationem, & earum conſervationem adſcribit Chriſto. Primæ ad Corinth. 8. hæc ait Apoſtolus: *Vnus Deus Pater, ex quo omnia: Vnus Dominus Ieſus Chriſtus, per quem omnia.* Ad Hebræos 1. *Per quem fecit & ſæcula.* Ibidem: *Et tu in principio Domine terram fundaſti, & opera manuum tuarum ſunt cæli.*

II. Rerum creatarum conſervatio, Dei quoque character eſt, juxta illud Actorum 17. *In ipſo vivimus, movemur & ſumus.* Atqui ſacri codices opus illud Chriſto tribuunt. Ad Hebræos 1. *Qui portat omnia verbo virtutis ſuæ:* Ad Coloſſenſes 1. *Omnia in ipſo conſtant*, hoc eſt, (ut Chryſoſtomus exponit) omnia in ipſo habent ſubſiſtentiam: Joannis 5. Chriſtus ipſe ſibi ipſi tribuit non creationem modò, non conſervationem tantùm, ſed omnia opera quæ à Patre fiunt: *Quæcumque* (ait) *Pater facit, hæc & Filius ſimiliter facit. Pater meus uſque modo operatur, & ego operor.* Deus in Scripturis ſæpiùs appellatur redemptor, ſub eâ ideâ Prophetæ illum Judæis non ſemel propoſuerunt: *Hæc dicit*

Dominus (Iſaiæ 44.) *rex Iſrael*, *&* *redemptor ejus .... Hæc dicit Dominus redemptor tuus*, *&* *formator tuus ex utero*: Oſee 13. *Ego ſum Dominus Deus*, *&* *Salvator non eſt præter me*: atqui eædem Scripturæ ſacræ Chriſtum ſub Salvatoris ideâ exhibent ſæpiſſimè; Matthæi 1. *Vocabis nomen ejus Ieſus*, *ipſe enim ſalvum faciet populum*: Cap. 18. *Venit enim filius hominis ſalvare quod perierat*.

III. Patrare miracula authoritate propriâ opus eſt Deo ſoli conveniens, Pſal. 135. *Qui facit mirabilia magna ſolus*: ſed Scriptura id concedit Chriſto; ſiquidem ex Euangelio conſtat eum omnis generis miracula patraſſe: *Quis eſt hic*, *quia venti & mare obediunt ei?* Solo verbo, ſolo voluntatis nutu, ægris ſanitatem reſtituit ut videre eſt Matth. 8. ubi abſens centurionis puerum ſanavit. Imò ad Chriſti invocationem Apoſtoli miracula patrarunt: *In nomine Ieſu Chriſti Nazareni* (ait Petrus Actor. 3.) *ſurge*, *&* *ambula*.

Ex his evidenter conſtat, Scripturam ſacram Chriſto tribuere opera quæ Deo ſoli propria ſunt; rerum nimirùm creationem, conſervationem, hominum redemptionem, miracula, & quidem authoritate propriâ facienda: ergo Scriptura nos docere intendit, Chriſtum eſſe verè ac ſubſtantialiter Deum.

Proferuntur textus in quibus Scriptura adorationem Chriſto tribuit.

Nemo revocat in dubium, quin adoratio, ſeu latriæ cultus, Deo ſoli exhiberi debeat. Nam 1. id expreſsè docetur Matthæi 4. *Scriptum eſt* (ait Chriſtus) *Dominum Deum tuum adorabis*, *&* *illi ſoli ſervies*. 2. Curarunt Apoſtoli, ne vel externa adorationis ſigna ſibi exhiberentur: *Et factum eſt* (ait Lucas Actorum 10.) *cum introiſſet Petrus*, *obvius venit ei Cornelius*, *&* *procidens ad pedes ejus*, *adoravit*. *Petrus verò elevavit eum*, *dicens*:

cens : Surge : & ego ipſe homo ſum. 3. Angeli ſedulò curarunt, ne homines eadem externa adorationis ſigna exhiberent ſibi: *Poſtquam vidiſſem & audiſſem* (inquit Joannes Apocalyp. cap. 22.) *cecidi, ut adorarem ante pedes angeli qui mihi hæc oſtenderat . Et dixit mihi : Vide ne feceris : conſervus enim tuus ſum..... Deum adora :* 4. Perpetuo gentium omnium uſu mos invaluit ut adoratio haberetur pro cultu, qui Deo ſoli exhibendus eſt. Ideo gentiles fuerunt idololatræ, quòd creaturis adorationis cultum exhibuerint.

Atqui Scripturæ teſtantur, adorationem exhibitam fuiſſe Chriſto: infans à Magis adoratus eſt: *Et procidentes* (ait Euangelium Matthæi 1.) *adoraverunt eum*. Præceptum eſt angelis, ut eum ejuſmodi cultu proſequerentur : *Et cum iterum* (ait Paulus, ad Hebr. 1.) *introducit primogenitum in orbem terræ, dicit : Et adorent eum omnes Angeli Dei*. Paſſim in Euangelio legitur, quòd ab hominibus adoratus fit : *Et ecce leproſus veniens* (ait Scriptura Matth. 8.) *adorabat eum, dicens : Domine, ſi vis, potes me mundare*. Nuſquam legimus, quòd Chriſtus prohibuerit, ne ſibi cultus ille exhiberetur, quemadmodum prohibuerunt Apoſtoli, ut jamjam oſtendimus in Petro, Centurionis reſpectu; nec non in Joanne, reſpectu Angeli, à quo tot tantaque didicerat. Ergo &c.

Reſpondent adverſarii, Chriſto exhibitam quidem fuiſſe adorationem, ſed relativam, non autem abſolutam : hoc eſt, in Chriſto adoratus eſt Deus, cujus vices Chriſtus in terris agebat.

Verùm falſa eſt illa reſponſio. Nam 1. Scriptura nullibi præbet fundamentum aſſerendi, relativam tantùm adorationem exhibitam fuiſſe Chriſto, imò, cum ſupremi Dei & nomen, & dotes, & opera ſibi, ex Scripturâ, vindicaverit, evidens eſt, eum abſolutam quoque adorationem vin-

vindicaſſe, quemadmodum abſolutum regium honorem ſibi vindicare cenſeretur regis legatus, qui regis nomen & inſignia ſumeret, qui vellet monetam excudi proprio ſuo nomine, qui (ut ferunt aliquorum regnorum conſuetudines) præciperet, ut populi flexis genibus ſibi miniſtrarent, qui ipſo Majeſtatis titulo vellet inſigniri. 2. Chriſtus, dum in terris ageret, triplicem ab hominibus adorationem expetiit, adorationem mentis, adorationem oris, adorationem operis.

Et quidem adorationem mentis & oris: voluit enim, ut homines eandem de ſe ipſo quàm de ſupremo Deo ideam haberent, ut idem quod de Deo ſupremo cogitarent, ut cùm de ipſo loquuntur, iiſdem vocibus utantur, ac cùm de ſupremo Deo loquuntur. Expetiit quoque adorationem operis: præcepit nimirum, ut illius ergo id operemur, quod pro ſolo Deo ſupremo licitum ac præceptum eſt operari: quippe quòd velit, ut eum ſuper omnia diligamus: *Si quis* (ait ipſe Lucæ 5.) *venit ad me, & non odit patrem ſuum, & matrem, & filios, & fratres, & ſorores, adhuc autem & animam ſuam, non poteſt meus eſſe diſcipulus*. Præcepit quoque, ut ipſi offeramus ſacrificium, non taurorum aut hædorum, ſed propriæ mentis: *Si quis* (ait Marci 8.) *vult me ſequi, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me*. Exegit à nobis propriæ vitæ temporalis ſacrificium, ſeu voluit, ut illius ergo eam profundamus: *Qui enim* (inquit ibidem) *voluerit animam ſuam ſalvam facere, perdet eam. Qui autem perdiderit animam ſuam propter me & Evangelium, ſalvam faciet eam*.

Confirmatur ex eo quòd licèt Apoſtoli fuerint Dei miniſtri: *Sic nos exiſtimet homo, ut Dei miniſtros, & diſpenſatores myſteriorum Dei*, licèt Dei ipſius nomine egerint, dum eſſent in vivis, nuſquam tamen aut eo modo locuti ſint de ſe

ipſius, quo Chriſtus de ſe ipſo locutus eſt, aut expetierunt, quod Chriſtus expetiit: imò quæ Chriſtus ſibi tribuit, quæ ab hominibus expetiit, ſoli Deo ſupremo tribuerunt, ac tribuendum eſſe dixerunt.

Conſtat igitur ex dictis 1. adorationem ſoli ſupremo Deo, ex Scripturâ, deberi, ac exhiberi poſſe. Conſtat 2. adorationem exhibitam fuiſſe Chriſto. Conſtat 3. adorationem, quæ Chriſto, dum in terris ageret, exhibita eſt, non fuiſſe relativam, ſed abſolutam. Conſtat 4. quòd tantùm abeſt, ut Chriſtus (quod nonnunquam fecerunt Apoſtoli) vetuerit, ne ſibi adoratio exhiberetur, quin potiùs adorationem, ſive mentis, ſive oris, ſive operis, omnibus ſuis diſcipulis, ſub periculo damnationis æternæ præceperit. Conſtat denique 5. Deum ipſum angelis, ac proindè creaturis omnibus præcepiſſe, quod Chriſtus poſtea à ab hominibus ſibi reddi voluit: *Et adorent eum omnes Angeli ejus*; ac proindè certò etiam conſtare debet, Chriſtum non metaphoricè, ſed verè ac ſubſtantialiter eſſe Deum.

Proferuntur textus in quibus Scriptura Chriſto æqualitatem cum Deo Patre tribuit.

Deus in Veteri teſtamento non ſemel prohibet, ne quis ipſi creaturam coæquare audeat: *Quis* (ait ipſe apud Iſaiam cap. 44.) *ſimilis mei?* ergo ſi Chriſtus ſeipſum dixerit æqualem Deo, ſi Apoſtoli idem dixerint, Chriſtus reverà eſt Deus: Atqui Chriſtus ſe ipſum dixit æqualem Deo, Apoſtoli idem dixerunt: ac proindè Chriſtus reverà eſt Deus.

Primò, Joannis 5. hæc habentur: *Propterea ergo magis quærebant eum Iudæi interficere, quia non ſolùm ſolvebat ſabbatum, ſed & Patrem ſuum dicebat Deum, æqualem ſe faciens Deo.*

Nec in hoc Judæi Chriſto impoſuerunt. Nam 1. æqualitatem illam (quæ, ſi Chriſtus reverà non

non eſſet Deus, maximum fuiſſet blaſphemiæ crimen) Chriſtus non negavit, imò confirmavit argumentis: *Quæcumque ille* (Pater) *fecerit, hæc & Filius ſimiliter facit ..... Sicut enim Pater ſuſcitat mortuos, & vivificat: ſic & Filius, quos vult, vivificat. Neque enim Pater judicat quemquam, ſed omne judicium dedit Filio.* Æqualitatem illam Joannis 20. confirmavit argumento à minori ad majus: *Quem Pater ſanctificavit, & miſit in mundum, vos dicitis: Quia blaſphemas, quia dixi, Filius Dei ſum?* 3. Chriſtus paulò antequam neci traderetur, idem confeſſus eſt, ſeu, æqualem ſe Deo dixit: *Rurſum* (verba ſunt Scripturæ, Marci. 14.) *ſummus ſacerdos interrogabat eum, & dixit ei: Tu es Chriſtus filius Dei benedicti? Ieſus autem dixit illi: Ego ſum.* Illud autem Chriſti reſponſum Judæi de verâ ac naturali filiatione, ac proindè de verà, non autem metaphoricâ tantùm æqualitate, interpretati ſunt: ob id enim contenderunt, eum eſſe reum blaſphemiæ: *Audiſtis blaſphemiam: quid vobis videtur?* ob id eum damnarunt morte: *Qui omnes condemnaverunt eum eſſe reum mortis.*

II. Paulus poſt Chriſti mortem, eandem ipſi æqualitatem tribuit; ſed iis terminis qui demonſtrant, de æqualitate ſubſtantiali ac reali intelligi debere æqualitatem, quam Chriſtus coram Judæis ſibi tribuerat: *Hoc enim* (ait Apoſtolus ad Philippenſes 2.) *ſentite in vobis, quod & in Chriſto Ieſu. Qui cum in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo.*

In eam ſententiam obſervare eſt 1. proferri eam ab homine, cui perſpecta erant Scripturæ loca, in quibus Deus ipſe dixerat, neminem ſibi æqualem eſſe: *Quis ſimilis mei?* 2. Sententiæ author noverat, Chriſtum apud Judæos audiiſſe tanquam blaſphemum; quòd ſe Deo æqualem feciſſet: *Æqualem ſe faciens Deo.* 3. Prævidere poterat, ac debebat, eum loquendi modum (qui alioquin, ſi Chriſtus verè non ſit Deus, apertè re-

tè repugnat modo quo Deus de ſe ipſo loquitur: *Quis ſimilis mei?*) pluribus fore ſcandalo, ſicut & fuerat Judæis, ſeu futuris Chriſtianis præbiturum occaſionem judicandi, Chriſtum verè ac ſubſtantialiter eſſe Deum. 4. Non ſimpliciter æqualitatem Chriſto tribuit, ſed conteſtatur juſtè id fieri, hoc eſt, Chriſtum, non rem alienam, ſed propriam vindicaſſe ſibi, dum ſe ipſum dixit æqualem Deo: *Non rapinam arbitratus eſt, eſſe ſe æqualem Deo*. 5. Rationem reddit, cur æqualitas illa Chriſto debita ſit, aſſeritque repeti debere ex eo, quòd Chriſtus habeat Dei formam, ſeu eſſentiam divinam: *Qui cum in forma Dei eſſet*. 6. De illa æqualitate loquitur, ut Verbi per Incarnationem factam exinanitionem commendet, ſeu ut oſtendat, quantùm ſeſe depreſſerit, cum in ſinu Virginis factum eſt homo: *Sed ſemetipſum exinanivit formam ſervi accipiens, in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo*.

Eæ in Apoſtolicam ſententiam obſervationes demonſtrant, Apoſtolum locutum fuiſſe de æqualitate naturæ, ſubſtantiæ, eſſentiæ. Siquidem 1. æqualitas impropriè dicta, quæ in aliquâ tantùm unius rei cum aliâ, ſimilitudine poſita eſt, non dicitur æqualitas ſimpliciter: ſic nemo, niſi impius, abſolutè dixerit hominem eſſe Deo æqualem, eò quòd inter Deum & ipſum ſit quædam relatio ſimilitudinis in eo poſitæ, quòd ſicut Deus, mente præditus ſit. 2. Si metaphorica tantū fuit ea æqualitas, neceſſe fuit, ut Apoſtolus eam metaphoram explicuerit, ne impietatem adſtrueret, quam Deus apertè prohibet in Scripturis: *Quis ſimilis mei?* 3. Ex charitate quam Apoſtolus Judæis & Chriſtianis debebat, tenebatur tollere blaſphemiæ ac idololatriæ occaſionem, quam (ut prævidere potuit ac debuit) præbitura erat illa æqualitas, ſi ad literam ſumeretur. 4. Si vera ac propriè dicta, non fuit illa æqualitas, cur Paulus eam ex Dei naturâ, tanquam ex Chriſti causâ for-

formali, repetit? *Qui cum in forma Dei eſſet, non rapinam*, &c. 5. Impropriè dicta æqualitas non conferebat ad Apoſtoli ſcopum; ſcilicet Apoſtolo propoſitum erat oſtendere, quanta Chriſti Jeſu depreſſio per incarnationem facta fuiſſet: *Exinanivit ſemetipſum formam ſervi accipiens* : at non magna foret ea depreſſio, ſi Chriſtus non haberet Dei formam, ſi eſſentiam Dei non haberet: *Cùm in forma Dei eſſet*; nam mirum non eſt quòd purus homo, ut eſſet Chriſtus in adverſariorum ſuppoſitione, ſub formâ ſervi viſus eſſet, cùm ſervitus cuilibet creaturæ ſit eſſentialis: nempè creatura quælibet eſt eſſentialiter à Deo dependens.

Proferuntur argumenta ex abſurdis petita.

Ex doctrinâ Neſtorianorum ac Socinianorum qui negant Chriſti divinitatem, graviſſima ſequuntur abſurda. Sequitur nimirùm 1. Judæos jurè ac meritò damnaſſe Chriſtum tanquam blaſphemiæ reum. Sequitur 2. Chriſtum & Apoſtolos deditâ operâ homines in errorem induxiſſe. Sequitur 3. non ſtare ſublimitatem, quam Scriptura fidei noſtræ myſteriis tribuit. Sequitur 4. nulliûs eſſe momenti titulos, quibus Chriſtus in Scripturis commendatur. Sequitur 5. Scripturæ loquendi modum eſſe falſum, impium, & blaſphemum. Sequitur 6. Apoſtolos in ſuis commentariis nuſquam aſſecutos fuiſſe, ſive Legis Moſaicæ, ſive Prophetarum ſenſum.

Primò, Judæi juſtè damnarunt eum qui, cùm purus eſſet homo, Deum ſe dixit, pro Deo haberi voluit; ſcilicet homo ille reus eſſet blaſphemiæ, homines alios in Idololatriam pertraheret: atqui in ſuppoſitione Neſtorianorum & Socinianorum, Judæi eum damnaſſent, qui cùm purus eſſet homo, ſe Deum dixit, pro Deo haberi voluit: Ille nimirùm ſe Deum dixit, & pro Deo haberi voluit qui Dei nomen ſumpſit, qui præcipua illius attributa ſibi tribuit, qui adorationem ſibi

ex-

exhiberi voluit, qui Deo ſe æqualem prædicavit, qui mortem paſſus eſt, ut Dei titulum, quem ſibi tribuerat, ſervaret ſibi: atqui Chriſtus (ut probatum eſt) egit ea omnia: ergo Judæi jurè ac meritò, in adverſariorum ſyſtemate, Chriſtum morte damnarunt.

II. Illi deditâ operâ homines in errorem pertraxerunt, qui loquentes de puro homine, abſolutè uſi ſunt terminis, qui in Scripturis conſecrati erant ad ſolum Deum verum ſignificandum, qui ex uſu apud homines ubique recepto ſoliûs Dei veri ideam excitant: atqui ſive Chriſtus, ſive Apoſtoli, loquentes de puro homine, abſolutè uſi ſunt ejuſmodi terminis, ut ſuo loco demonſtratum eſt: ergo, &c.

III. Sublimitas myſterii Incarnationis poſita eſt in infinitâ charitate, qua Deus eo in myſterio homines proſecutus eſt: *Sic* (ait Euangelium) *Deus dilexit mundum, ut Filium ſuum unigenitum daret*; poſita eſt in conjunctione Dei cum homine: *Et manifeſtè* (inquit Apoſtol. 1. ad Corinth. 3.) *magnum eſt pietatis ſacramentum, quod manifeſtatum eſt in carne, juſtificatum eſt in ſpiritu, apparuit Angelis, prædicatum eſt gentibus, creditum eſt in mundo, aſſumptum eſt in gloria*; poſita eſt in eo quòd humanæ mentis captum ſuperet, unde Judæis fuit ſcandalum, & gentibus ſtultitia. Atqui, ſi Chriſtus non ſit Deus, immeritò Dei in nos charitas commendatur ex dono filii: ſiquidem, quantumcumque filius ille ſupponatur juſtus & ſanctus, nuſquam erit majoris pretii, quàm ſint omnes ſimul prædeſtinati, præſertim cùm in cœlis perfectè Deum diligent. Si Chriſtus non ſit Deus, magnum non erit pietatis ſacramentum; ſcilicet in hoc tantùm poſitum erit, quòd Deus hominem ſuæ ſanctitatis, & auctoritatis participem fecerit: id autem extraordinarium non eſt, plura enim ejus rei, antequàm Chriſtus prodiret in lucem, viſa fuerant argumenta. Si Chriſtus non ſit Deus, nihil erit creditu difficile in myſte-

rio

rio Incarnationis: ſiquidem facilè capiunt homines, Deum homini puro poſſe conferre perfectam, ſed finitam, ſanctitatem; ſublimem, ſed quæ creaturam ex conditione creaturarum non eximat, dignitatem; graviſſimi momenti, ſed quæ Deo ſoli propria non ſint, officia committere. Ergo ex adverſariorum doctrinâ ſequitur, nihil eſſe ſublime, nihil mentis creatæ captum ſuperare in myſterio, ad cujus intuitum exclamat Apoſtolus: *Et manifeſtè magnum eſt pietatis ſacramentum.*

IV. Inter Chriſti dotes eminent Filiatio, dignitas Salvatoris: atqui ambæ illæ dotes infinitè ab adverſariis deprimuntur. Nam 1. Chriſtus per adoptionem tantùm, ſicut ceteri homines, filius erit, ſicque evaneſcent tituli, quibus Scriptura filiationem Chriſti commendat, cùm eum vocat: *Filium proprium, verum, unigenitum, qui eſt in ſinu Patris.* 2. Chriſtus Salvatoris dignitatem haberet communem cum martyribus; nempè non foret Salvator, quòd pro nobis Deo Patri ſatisfecerit: neque enim pretium obtuliſſet, quod noſtra erga Deum debita exæquet. In eo tantùm mors illius nobis prodeſſet, quòd traditam ab eo doctrinam confirmarit; quòd patientiæ ac humilitatis exemplum præbuerit: at non eſſet, cur iis titulis commendaretur, cùm idem effectum ſit martyrum morte, quippè quæ traditam ab eis doctrinam obſignarit, nobiſque tum patientiæ tum humilitatis exemplo fuerit.

V. Inter varios modos, quibus utitur Scriptura, cum de Chriſto loquitur, recenſeri poſſunt ii quos adhibet, cùm de Chriſti origine, præexiſtentiâ, ac divinitate ſermonem inſtituit: Atqui ii loquendi modi carent ſenſu, imò impii ſunt, ſi Chriſtus verè Deus non ſit. Nam quo ſenſu Chriſtus aſſerere potuit ſe de cœlo deſcendiſſe? *Ego ſum* (ait ipſe Joannis 6.) *panis vivus, qui de cœlo deſcendi. Deſcendi de cœlo, non ut faciam voluntatem meam, ſed voluntatem ejus qui miſit me.*

Iis verbis tribui non poteſt ſenſus aliquis metaphoricus, ſeu dici non poteſt, quòd deſcenderit de cœlo, quia corpus habet immediatè efformatum à Deo; alioquin enim Adamus dicere quoque potuiſſet ſe de cœlo deſcendiſſe: Non etiam, quia dona quibus præeminet, terrena non ſunt ſed cœleſtia, cùm (Scripturâ teſte) omne, etiam aliorum hominum, donum deſurſum ſit, ac deſcendens à Patre luminum: Non denique quia ſuam à Deo miſſionem habet; nimirùm ſi res ita ſit, Prophetæ quos Deus immediatè miſit, dicere poſſent ſe de cœlo deſcendiſſe. Præterea in Scripturis, deſcenſui è cœlis quem ſibi Chriſtus tribuit, conjunguntur alia, quæ impediunt, ne deſcenſus ille ſit metaphoricus, ſeu ratione donorum, ac titulorum qui à Deo ſint: *Si ergo* (ait Chriſtus) *videritis filium hominis aſcendentem ubi erat priùs*: Aſcenſus eo in loco eſt realis ac verus; ergo & deſcenſus.

Nec audiendi ſunt Sociniani, cùm reponunt Chriſtum reipſa in cœlum ante mortem ſuam aſcendiſſe: Siquidem ne apex quidem eſt in Scripturâ quo aſcenſus ille nitatur. Credibile non eſt Euangeliſtas qui res quæ minoris momenti videntur, accuratè narrarunt, hanc omiſſuros fuiſſe quæ eſt de Chriſti in cœlum aſcenſione, quæque ex adverſariis neceſſaria eſt, ne populi ex illo deſcenſu concludant, Chriſtum eſſe verè ac ſubſtantialiter Deum.

VI. In Socinianorum ſyſtemate explicari non poteſt, quo ſenſu Chriſto, antequam ex Virgine naſceretur, Scripturæ præexiſtentiam tribuant: *Amen, amen dico vobis* (ait Chriſtus ipſe Joannis 8.) *antequam Abraham fieret, ego ſum*: ſiquidem perabſurda eſt expoſitio Socini, qui contendit, Chriſtum eſſe antequam Abraham per fidem fieret pater credentium: nempè id non Chriſto peculiare fuit, ſed Judæis omnibus qui vivebant Chriſti tempore; tunc enim tantùm Abraham per ſuam fidem factus eſt pater gentium

cre-

credentium, cùm Euangelium gentibus prædicatum eſt. Non majoris eſt ſoliditatis, quod à nonnullis aliis Socini diſcipulis in medium profertur, Chriſtum extitiſſe in decreto divino, in Dei prædeſtinatione, antequam Abrahamus in humanas auras prodiiſſet: Eo nimirùm ſenſu præextiterunt Abrahamo Prophetæ, Apoſtoli, imò & quotquot ad ſæculorum conſummationem futuri ſunt homines.

VII. Ex doctrinâ quâ ſtatuitur, Chriſtum non eſſe verè ac ſubſtantialiter Deum, ſequitur, Apoſtolos non aſſecutos fuiſſe ſenſum Veteris Teſtamenti, quod quidem ſæpiùs in ſuis ſcriptis laudarunt. Sequitur nimirùm 1. Matthæum non intellexiſſe hanc Prophetiam, quæ Iſajæ 40. legitur: *Vox clamantis in deſerto: Parate viam Domini, rectas facite in ſolitudine ſemitas Dei noſtri:* nempè nominibus iſtis, *Domini, Dei noſtri*, Iſajas Deum rerum omnium authorem intellexit, cùm econtrà Matthæus intellexerit Chriſtum, qui, ex Socinianis, purus eſt homo: *Hic eſt enim* (inquit cap. 3. ubi de Joanne Baptiſtâ loquitur) *qui dictus eſt per Iſajam Prophetam dicentem: Vox clamantis in deſerto: Parate viam Domini, rectas facite ſemitas ejus.* Sequitur prætereà, Zachariam qui tamen, ut legitur Lucæ primo, repletus Spiritu ſancto prophetavit, non intellexiſſe quoque quid, *Domini, Dei noſtri*, nominibus Iſajas intelligi voluerit: Zacharias enim ea de Chriſto, puro, ut Sociniani docent, homine, intellexit, cumècontra apud Iſajam ſolum DEUM ſignificent: *Et tu puer* (ait Zacharias, Joannem filium ſuum alloquens) *propheta Altiſſimi vocaberis: præibis enim ante faciem Domini parare vias ejus.* 2. Si ſtet Socinianorum dogma, conſequens erit, Paulum non intellexiſſe hæc Pſalmi 101. verba, quæ ab eo in epiſtolâ ad Hebræos laudantur: *Initio tu, Domine, terram fundaſti & opera manuum tuarum ſunt cæli. Ipſi peribunt, tu autem permanes: & omnes ſicut veſtimentum*

tum veteraſcent: Et ſicut opertorium mutabis eos, & mutabuntur: tu autem idem ipſe es, & anni tui non deficient. Ratio eſt, quia Pſalmi author iis verbis intelligit eum qui verè Deus eſt: Paulus ècontra purum hominem, Chriſtum nimirùm, intelligit: *Et cùm iterum introducit primogenitum in orbem terræ, dicit: Et adorent eum omnes Angeli Dei. Et ad Angelos quidem dicit, &c. Ad filium autem, Thronus tuus, Deus, in ſæculum ſæculi...... Dilexiſti juſtitiam. Et tu in principio Domine terram fundaſti.*
3. Revelatio gloriæ divinæ quæ Iſajæ facta eſt capite ſexto, haud dubiè de ſoliûs Dei veri gloriâ intelligitur: *Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum & elevatum....... Seraphim ſtabant ſuper illud..... Et clamabant alter ad alterum, Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus exercituum:* Joannes tamen Euangelii cap. 12. revelationem illam de gloriâ Chriſti intelligit, ac proindè, aut Chriſtus eſt omninò idem cum Deo vero, cujus gloria Iſajæ revelata eſt, aut ſi non eſt idem, Joannes Prophetiæ ſenſum minimè aſſecutus eſt, cùm, ubi hæc ſcripſit: *Excæcavit oculos eorum & induravit cor eorum, ut non videant oculis, & non intelligant corde, & convertantur & ſanem eos,* immediatè poſt, hæc ait: *Hæc dixit Iſajas, quando vidit gloriam ejus, & locutus eſt ad eos.*

Nec audiendi ſunt Sociniani, cùm reſpondent Apoſtolos per accommodationem tantùm locutos fuiſſe, cùm dixerunt, nonnullas Veteris Teſtamenti Prophetias habuiſſe locum in iis quæ ad Chriſtum ſpectant. Et ſanè licèt nonnunquam eâ loquendi ratione uſi ſint, dici tamen non poteſt, quòd eam iis in locis quæ hucuſque à nobis laudata ſunt, adhibuerint. Nam Apoſtoli iis locis probare voluerunt aut divinam Chriſti miſſionem, aut illiûs præ creaturis, ipſis etiam Angelis, excellentiam; aut docere voluerunt, quænam cultus ſpecies ei exhiberi debeat; aut tandem tollere ſcandalum, quod ex incredulitate Judæorum natum eſt, ubi Chriſtus Euangelium prædicavit:

cavit: atqui ad ea non confert modus loquendi per accommodationem; ſiquidem ea quæ per accommodationem dicuntur, non continent ſenſum neceſſarium ſententiarum, quæ per accommodationem tantùm de aliquo ſubjecto, aut eventu novo dicuntur, ſed arbitrarium tantùm; unde ſenſus per accommodationem potiùs dici debet ſenſus loquentis, quàm ſenſus qui ab authore ſententiæ accommodatæ intentus fuerit.

Solvuntur argumenta Socinianorum.

Not. Quæ à Socinianis objiciuntur, petuntur 1. ex Scripturarum de Chriſti divinitate ſilentio; 2. ex capite 17. Joannis; 3. ex ratione naturali. Proferunt & aliqui ſcriptores, Scripturarum textus, qui probare videntur, Verbum non eſſe Deum. Sed ii ſcriptores probant, ſe multùm in Socinianorum ſyſtemate peregrinos eſſe: Sociniani enim contendunt, Verbum non eſſe perſonam à Patre diſtinctam; docent, Chriſtum ex duabus naturis minimè conſtare, ipſum ex nullâ ſui parte habuiſſe exiſtentiam realem, antequam è Virginis ſinu prodiret. Qui tamen ſcire voluerit quis ſit ſenſus textuum quibus Verbi divinitas impugnari videtur, conſulat ſecundum harum Inſtitutionum tomum iis in locis, ubi de Verbi cum Patre conſubſtantialitate diximus.

Objicies 1. Scriptura ſilet omninò de Chriſti divinitate: ergo Chriſtus non eſt Deus. Conſequens videtur evidens: cùm enim articulus de Chriſti divinitate maximi ſit momenti, certo certius eſt eum, ſi reipſa revelatus eſſet, in pluribus Scripturarum locis reperiri debere. Itaque probatur ant. 1. Chriſti divinitas non reperitur *explicitè* in aliquo Scripturæ loco; deberet tamen explicitè in eâ reperiri, cùm ex doctrinâ Eccleſiæ Romanæ, fides de Chriſti divinitate ſit ad ſalutem neceſſaria; neque enim ſine eo articulo credi poteſt Incarnatio. 2. Non reperitur etiam

im-

implicitè: ſiquidem Scripturæ loca, ex quibus Theologi qui ſunt ex communione Eccleſiæ Romanæ, inferunt Chriſti divinitatem, facilè ſolvi poſſunt. Scilicet Dei nomen quod Chriſto nonnunquam tribuitur, nomen eſt appellativum, quod in Scripturâ aliis à Deo entibus tribuitur, ut cùm Moyſes dicitur Deus Pharaonis. Dei attributa quæ illi aliquoties adſcribuntur, ſunt attributa per participationem, ſicut dignitas regis quæ licèt in Scripturis Deo tribuatur, ſæpiùs etiam hominibus conceditur. Opera Dei dicuntur quidem à Chriſto fieri, ſed virtute quæ ipſi à Deo vero communicata ſit, juxta illud Joannis 5. *Non poteſt Filius à ſe facere quidquam*; nec non & iſta Matth. 28. *Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo & in terra*.

Reſp. ad 1. neg. ant. Ad 2. dico 1. Chriſti divinitatem *expreſſè* reperiri in Scripturis: ſiquidem (ut ſuperiùs obſervatum eſt) ipſum Dei nomen non ſemel illi tribuitur. Dico 2. eam quoque *implicitè* Scripturis contineri, ſcilicet attributa quæ Deo ſoli conveniunt, opera quæ à ſolo Deo eſſe poſſunt, cultus qui uni Deo poteſt exhiberi, Chriſto in Scripturis adſcribitur. Nec opus eſt longo ſyllogiſmorum anfractu, ut tum ex Dei nomine, tum attributis, tum operationibus, tum cultu concludatur, Chriſtum eſſe Deum; ſed ſolâ ferè opus eſt terminorum explicatione. Ad 3. dicendum eſt, nomen, *Deus*, cum additione, ſeu reſtrictione prolatum, nonnunquam tribui creaturis, ut cùm Moyſes dicitur Deus Pharaonis; ſed ſimpliciter & abſolutè prolatum, nuſquam niſi ſoli Deo vero tribuitur. Ad 4. dicendum eſt falſum eſſe Dei attributa, quæ Chriſto tribuuntur, aliquando tribui creaturis. Ubi enim legitur creaturam eſſe æternam, omnipotentem, æqualem Deo? Ubi attributa, quæ in Veteri Teſtamento dicuntur de Deo vero, tanquam characteres qui eum à creaturis diſtinguunt, alicui aut Angelo aut homini conceſſa leguntur? Ubinam legi-

legitur, creaturas operari quæcumque Deus operatur, eas cœlos & terram creaſſe, quemadmodum de Chriſto legitur? Ad 5. dicendum eſt Filium recepiſſe, & nunc etiam recipere, eſſe à Patre, cum (ut in tractatu de Trinitate diximus) Filius à Patre procedat; recipiendo autem eſſe, recepit ſcientiam, omnipotentiam, æqualitatem, & alia attributa; cùm (ut conſtat ex tractatu de Attributis) in Deo, eſſe, attributa, operari, ſint unum & idem.

Objicies 2. Joannis 17. Chriſtus ſic Patrem alloquitur: *Hæc eſt autem vita æterna, ut cognoſcant te ſolum Deum verum, & quem miſiſti Ieſum Chriſtum*; unde ſic arguitur: Chriſtus eo in loco nobis Patrem exhibet tanquam ſolum Deum verum: ergo ſolus Pater eſt Deus verus: ac proindè Chriſtus excluditur à divinitate.

Reſp. neg. ant. Ratio eſt, quia verborum quæ ex Joanne laudata ſunt, triplex poteſt eſſe contextus: Nam 1. dici poteſt, hunc eſſe illorum ordinem: *Hæc eſt autem vita æterna, ut cognoſcant te eſſe ſolum Deum verum, & quem miſiſti Ieſum Chriſtum*. Dici poteſt 2. ſic eadem verba poſſe diſponi: *Hæc eſt autem vita æterna, ut cognoſcant te eſſe illum Deum qui ſolùs eſt verus Deus, & quem miſiſti Ieſum Chriſtum*. Dici poteſt 3. ſic conſtrui poſſe: *Hæc eſt autem vita æterna, ut cognoſcant te, & quem miſiſti Ieſum Chriſtum, eſſe ſolum Deum verum*. Quocumque ex tribus illis modis diſponantur verba, de quibus agitur, nihil officiunt divinitati Chriſti.

Et quidem 1. ſi prior conſtructio locum habeat, evidens eſt, Patrem non dici Deum cum excluſione filii, manifeſtum eſt ècontra divinitatem utrique tribui: in utroque enim propoſitionis membro, *Solum*, eſt prædicatum, non autem ſubjectum; ſcilicet non minùs in ſecundo membro, quàm in primo, ſubintelliguntur hæc verba, *eſſe ſolum Deum*, ſicut in his Chriſti verbis, *Manete in me, & ego in vobis*, ſubintelligitur verbum

ma-

manebo in vobis. Si altera conſtructio locum habeat, nihil erit quoque in ſententiâ de quâ agitur quod Socinianis faveat; nimirùm in ultimo propoſitionis membro ſubintelligi debebunt iſtæ voces, *eſſe ſolum Deum verum*, ita ut ſenſus ſit: *Vt cognoſcant te eſſe illum Deum qui ſolus eſt verus Deus, & quem miſiſti Ieſum Chriſtum, eſſe illum Deum qui ſolus verus eſt Deus.* Tertia tandem conſtructio apertè favet Catholicorum ſententiæ: *Vt cognoſcant te, & quem miſiſti Ieſum Chriſtum, eſſe ſolum Deum verum.*

Jam verò ſi quis roget, quænam ex tribus illis conſtructionibus alteri præponenda ſit, dicendum erit 1. priorem traditam fuiſſe ab Auguſtino: *Quaſi* (ait) *is ſit ordo verborum: Hæc eſt vita æterna ut te & quem miſiſti Ieſum Chriſtum, agnoſcant ſolum Deum verum*. Tradita quoque fuit ab authore libri de Trinit. qui inter Tertulliani opera legitur: *Si noluiſſet te* (ait cap. 24.) *etiam Deum intelligi, cur addit: Et quem miſiſti Ieſum Chriſtum, niſi quoniam & Deum accipi voluit? quoniam ſi ſe Deum nollet intelligi, addidiſſet: Et quem miſiſti hominem Ieſum Chriſtum: nunc autem nec addidit, nec ſe nobis hominem tantummodo Chriſtus tradidit, ſed Deo junxit, ut & Deum per hanc conjunctionem, ſicut eſt, intelligi vellet*. Dicendum erit 2. alteram conſtructionem videri magis convenire cum textu Græco, in quo pronomen, *Illum*, præponitur adjectivo, *Solum*, hoc modo, *Vt cognoſcant te illum ſolum Deum verum*, hoc eſt, *Vt cognoſcant te qui es ille Deus, qui ſolus verus eſt*. Confirmatur ex eo quòd Chriſtus eò loci de Patre loquatur per oppoſitionem ad idola gentilium, quæ non erant dii veri, ſed fictitii, indeque ſumat argumentum oſtendendi, quàm immeritò gentiles ſpem ſuam, ac fiduciam in idolis collocarent. Ita paſſim Græci Patres ratiocinantur.

Objicies 3. Equidem in Scripturis Chriſto tribuuntur Dei nomen, attributa, operationes: ſed ea Scripturæ, non ad literam, ſed metaphoricè, expo-

exponendæ ſunt; ſcilicet tunc Scripturæ non ad literam,ſed metaphoricè debent exponi,cùm ſenſus literalis eſt aut præter, aut contra rationem; ſiquidem licèt ratio non ſit formale motivum fidei, illi tamen præſupponitur: atqui Scripturæ loca quæ Chriſto, Dei nomen, attributa, operationes adſcribunt, ſi ſumantur in ſenſu literali, ſunt præter, imò contra rationem: Nam 1.nullus creatus intellectus capit, quâ ratione homo poſſit eſſe verè ac ſubſtantialiter Deus: 2. repugnat quòd homo ſit Deus, eò quòd id in Deo mutabilitatem arguat: ergo, &c.

Reſp.ad 1.neg.min. Ad 2.neg.priorem majoris propoſitionis partem, ſeu,nego Scripturas exponi debere in ſenſu metaphorico, quoties id quod ſignificatur per ſenſum literalem,eſt prętet creatę mentis captum. Ratio eſt, quia potentia Dei eſt infinita, ècontra finitus eſt humanæ mentis captus; ac proindè Deus plura poteſt operari, quæ ratio,etiam quæ per peccatum corrupta non fuerit, concipere non poteſt. Prætereà ſi id tantùm credi debeat,quod ratio concipit,ſequitur revelationem exigi debere ad rationis normam, non verò rationem ad revelationem,ſeu ad authoritatem Dei revelantis. Sequitur iterum,Paulum hæc immeritò ſcripſiſſe 1. ad Corinth. 1. *Nam quia in Dei ſapientia non cognovit mundus per ſapientiam Deum,placuit Deo per ſtultitiam prędicationis ſalvos facere credentes.* Rursùs ſequitur fidem non fore de obſcuris, ſed de viſis tantùm,ſeu de iis quæ creata mens intellexerit. Sequitur tandem fidem non magis fore Dei donum, quàm ſit conſenſus quem intellectus geometricis demonſtrationibus præbuerit. Reſp. iterum ad 2. neg. ſecundam partem minoris propoſitionis, ſeu nego Scripturæ loca quæ Chriſto divinitatem tribuunt, ſi ad literam ſumantur, pugnare contra rectam rationem; neque enim quidquam aut ex eſſentiâ divinâ, aut ex illiûs attributis detrahunt, ut harum Inſtitutionum, part.4. diſſert.1. fusè probatum eſt.

§. III.

§. III.

Vtrum divinitas Chriſti poſſit ex Traditione demonſtrari.

Not. Non erit quæſtio de Patribus qui poſt Epheſinam Synodum ſcripſerunt, certo nimirùm certius eſt, eos ad Socinum uſque, unanimi conſenſu ubique gentium docuiſſe, Chriſtum eſſe verè ac ſubſtantialiter Deum: ſed erit quæſtio de iis tantùm authoribus, qui ante Neſtorii tempora & ante Epheſinam primam Synodum vixere.

Conclusio. Patres qui à Chriſto ad Neſtorium uſque vixere, docuerunt, Chriſtum eſſe verè ac ſubſtantialiter Deum.

Probatur enumeratione. Ignatius qui labente priore ſæculo ſcripſit, epiſtolam ad Smyrnenſes hiſce verbis incipit: *Glorifico Ieſum Chriſtum Deum, qui ſic vos ſapientes fecit*. In ſalutatione epiſtolæ ad Epheſios, electos dicit eſſe prædeſtinatos *ex voluntate Patris, & Ieſu Chriſti Dei noſtri*. In ipsâ verò epiſtolâ apertè diſtinguit duplicem Chriſti nativitatem, duplicem naturam: *Vnus eſt medicus carnalis & ſpiritualis; factus & non factus in carne Deus; in morte, vita vera; & ex Maria & ex Deo*.

Polycarpus (Euſebio teſte hiſt. Eccleſ. lib. 4. cap. 15.) eandem gloriam Chriſto quam Deo Patri tribuit in oratione, quam fudit ſubiturus martyrium: *Quamobrem de omnibus te laudo, te benedico, te glorifico per ſupremum pontificem Ieſum Chriſtum, dilectum filium tuum, per quem tibi unà cum ipſo, in Spiritu ſancto, gloria nunc & in ſæcula ſæculorum, Amen*. Sed quæ fuerit Polycarpi de Chriſti divinitate ſententia, fuſiùs oſtendunt ea quæ de Irenæo dicentur; is enim Polycarpum per multos annos audiit.

Juſtinus in dialogo cum Tryphone, Judæos ar-

arguit, quòd negarent, *Chriſtum Deum eſſe, utpote ſingularis & ingeniti, ineffabiliſque Dei Filium*. Idem author ibidem multoties ſcribit, Chriſtum in Veteri Teſtamento ſæpiùs vocatum fuiſſe Deum & Dominum, Dominum virtutum, Iſraelis Deum, illum eſſe qui Abrahamo, Moyſi, & Patriarchis apparuit. Imò & quæ in eodem Veteri Teſtamento de ſummo omnium Deo dicuntur, probat ea Chriſto convenire: ſic citato Davidis loco, Pſal. 45. *Thronus tuus, Deus, in ſæculum ſæculi*, aſſerit (quod & antea Paulus in epiſtolâ ad Hebræos) prophetiam illam ad Chriſtum pertinere, indeque concludit, eum eſſe *adorandum & Deum*.

Irenæus lib. 4. capite 11. poſtquam probavit eum qui olim Patriarchis apparuit, quique in Scripturis Deus dicitur, eſſe Chriſtum, ſic concludit: *Ipſe igitur Chriſtus cum Patre, vivorum eſt Deus, qui & locutus eſt Moyſi, qui & Patribus manifeſtatus eſt*. Libro 3. capite 18. probaturus adversùs hæreticos, *non alium Ieſum, alterum Chriſtum fuiſſe, ſed unum & eundem Deum eſſe*, laudat Apoſtoli epiſtolam ad Romanos, in quâ Chriſtus expreſsè Deus dicitur: *Et iterum* (ait Irenæus) *ad Romanos ſcribens*, (Apoſtolus) *de Iſrael dicit: Quorum Patres, & ex quibus Chriſtus ſecundùm carnem, qui eſt Deus ſuper omnes benedictus in ſæcula*.

Clemens Alexandrinus in admonitione ad gentes, non longè ab initio, hiſce verbis Gentes hortatur, ut in Chriſtum credant: *Crede, homo, homini & Deo: crede homo ei qui paſſus eſt, & ei qui adoratur, Deo viventi: credite ſervi mortuo: credite omnes homines ei qui ſolus Deus eſt omnium hominum*. Ibidem Chriſtus à Clemente dicitur: *Verbum divinum, qui eſt manifeſtiſſimè verus Deus, qui eſt univerſorum Domino exæquatus*. In Pædagog. lib. 1. cap. 7. de Chriſto Pædagogo hæc ſcribit: *Noſter autem Pædagogus, ſanctus Deus Ieſus, Verbum quod eſt omnis hu-*

manæ naturæ dux, ipſe hominum amator Deus eſt pædagogus.

Tertullianus lib. 3. contra Marcionem, cap. 6. expreſsè dicit, Chriſtum & ſpiritum & ſubſtantiam eſſe creatoris. Libro de carne Chriſti, diſertè duplicem in Chriſto naturam agnoſcit, humanam & divinam: *Itaque* (inquit cap. 5.) *utriuſque ſubſtantiæ cenſus hominem & Deum exhibuit: hinc natum, inde non natum: hinc infirmum, inde præfortem*. Lib. 4. contra Marcionem, cap. 25. aſſerit, Deum Patrem omnia tradidiſſe Chriſto *non minori ſe*.

Origenes lib. 1. contra Celſum, de Magis qui (ut ait Matthæus cap. 1.) Chriſtum adorarunt, ſic loquitur: *Ferentes dona ei, qui componebatur (ut ſic loquar) ex Deo & homine mortali, ſymbola obtulerunt, aurum tanquam Regi, ut morituro myrrham, ut Deo thus*. Libro 3. objicienti Chriſtianis Celſo, quòd *Ieſum mortali corpore conſtantem credant eſſe Deum*, ſic reſpondet: *Sciant ipſi criminatores, hunc Ieſum, quem ab initio Deum, Deique filium eſſe credimus, ipſum eſſe Verbum, ipſam veritatem, ipſam ſapientiam: cæterum mortale ejus corpus, & humanam in eo animam illius Verbi non ſolùm communicatione, ſed etiam unione & permixtione, maxima quæque dicimus accepiſſe, & divinitatem ipſius participantia in Deum evaſiſſe*.

Cyprianus lib. 2. Teſtimoniorum adverſus Judæos, cap. 5. & 6. nomina & characteres, quibus Prophetæ Deum deſignant, docet de Chriſto intelligi debere. Ejuſdem libri capite 9. ex profeſſo probare contendit: *Quòd homo, & Deus Chriſtus, ex utroque genere concretus, ut mediator eſſe inter nos & Patrem poſſet*. Epiſtolâ 63. quæ eſt ad Cæcilium, Chriſtum appellat *Dominum & Deum noſtrum*. In libro de Idolorum vanitate ſic loquitur: *Hic* (Sermo, ſeu Verbum) *in Virginem illabitur, carnem Spiritu ſancto cooperante induitur, Deus cum homine miſcetur, hic*

Deus

Deus noſter, hic Chriſtus eſt. In Epiſtolâ ad Jubajanum hoc argumento probat, irritum eſſe datum ab hæreticis baptiſma: *Si baptizari quis apud hæreticos potuit, utique & remiſſam peccatorum conſequi potuit. Si peccatorum remiſſam conſecutus eſt, & ſanctificatus eſt, & templum Dei factus eſt. Quæro: Cujus Dei? Si creatoris, non potuit, qui in eum non credidit. Si Chriſti, nec hujus fieri poteſt templum, qui negat Deum Chriſtum. Si Spiritus ſancti, cum tres unum ſint, quomodo Spiritus ſanctus ei placatus eſſe poteſt, qui aut Patris, aut Filii inimicus eſt?*

Dionyſius Alexandrinus in Epiſtolâ quam non multò ante mortem ſcripſit adverſus Paulum Samoſatenum, Chriſtum diſertè dicit: *Increatum & creatorem .... Illum qui natura Dominus eſt, & Verbum Patris, quem ſancti Patres conſubſtantialem Patri dixerunt.* Addit, immutabilem eſſe Chriſtum, *quatenus eſt Dei Verbum.* Sic paulò poſt iterum loquitur: *Qui ſuper omnia Deus eſt, Dominus & Deus Iſraël, Ieſus Chriſtus.* Hæc rursùs ait: *Deus enim Iſraelis eſt Ieſus ille, qui eſt Verbum ſæcula antecedens, nec non & Spiritus ſanctus.*

Patribus Concilii Nicæni I. idem perſuaſum fuit; ſcilicet in ſymbolo profitentur, eum qui Deus eſt ab æterno, in tempore per Incarnationem factum fuiſſe hominis Filium. *Qui* (unigenitus Dei Filius Patri conſubſtantialis) *deſcendit de cælis, & incarnatus eſt, & homo factus eſt.*

Athanaſius, acerrimus ille adverſùs Arianos divinitatis Verbi defenſor, in epiſtolâ ad Epictetum ſic loquitur: *Quomodo autem quidam, qui inter Chriſtianos cenſentur, in quæſtionem vocare audent; dominuſne, quem Maria in lucem edidit, natura quidem & eſſentia Dei Filius exiſtat, ſecundùm carnem verò ex ſemine David, & ſanctæ Mariæ carne ortum ducat? Quidam verò in eam temeritatem prolapſi ſunt, ut dicere*

audeant Chriſtum, qui carne paſſus & crucifixus eſt, nec Deum eſſe, nec Dominum, nec Salvatorem, nec Patris filium.

Auguſtinus Enchiridii cap. 5. *Proindè* (inquit) *Chriſtus Ieſus, Dei Filius, Deus & homo eſt, Deus quia Dei Verbum, homo autem, quia in unitatem perſonæ acceſſit Verbo anima rationalis & caro.* Hæc etiam habet capite 46. *Quid enim natura humana in homine Chriſto meruit, ut in unitatem perſonæ unici filii Dei ſingulariter eſſet aſſumpta?*

Concilium Epheſinum I. totum eſt in aſſerendâ contra Neſtorium Verbi divinitate. Profert varia tum Scripturæ, tum Traditionis loca, quibus eam veritatem confirmat. Cyrillus in epiſtolâ primâ ad Neſtorium ſupponit, ipſimet Neſtorio perſuaſum eſſe, omnes ubique fideles ante illiûs tempora, ſimpliciter & abſolutè Chriſtum ſolitos eſſe vocare Deum. *Eò namque* (ait) *malum hoc paulatim ſerpendo pervenit, ut Chriſtum nonnulli Deum appellari ferè non patiantur, ſed potiùs divinitatis organum & inſtrumentum, hominemque deiferum, & alia his ineptiora.* In epiſtolâ ad Cæleſtinum ſcribit, omnes Orientis, imò & terrarum orbis Eccleſias credere Chriſti divinitatem: *Sciat nihilominus & hoc quoque pietas tua, idem ſentire cunctos etiam orientales Epiſcopos..... Et quia hoc Neſtorius non ignorat, ſe omnibus ſapientiorem exiſtimat, ſe ſolum divinæ Scripturæ ſcopum attigiſſe, ſe ſolum Chriſti myſterium cognoviſſe opinatur. Atqui quomodo non magis oportuit illud pro certo habere, cùm omnes per terrarum orbem ſparſi orthodoxi Epiſcopi, & laici, Chriſtum Deum, virginem verò quæ illum genuit, deiparam eſſe confiteantur,* &c.

Solvuntur Neſtorianorum argumenta.

Objicies 1. Se habet in Chriſto Verbum reſpectu humanitatis, ſicut ſe habet hoſpes reſpectu domûs quam inhabitat. Nam 1. Chriſtus de ſuo cor-

corpore loquens, hæc ait: *Solvite templum hoc.* 2. Non pauci ſunt Patres qui aſſeruerunt, humanitatem in Chriſto fuiſſe divinitatis templum: atqui inter hoſpitem & templum non eſt unio ſubſtantialis, ſed moralis tantùm: ergo, &c.

Reſp. ad 1. diſt. maj. Se habet &c. quantùm ad aliqua, conc. maj. quantùm ad omnia, neg. maj. In eo valet ſimilitudo de qua agitur, quòd quemadmodum hoſpes eſt verè in domo cujus eſt hoſpes; ita Verbum verè eſt in humanitate: ſed non valet quantùm ad modum exiſtendi, quia hoſpes impropriè tantùm & moraliter unitur domo, cujus eſt hoſpes, cumècontra Verbum propriè & ſubſtantialiter cum humanitate conjunctum ſit. Ad 2. diſt. ant. Chriſtus de ſuâ humanitate loquens, dixit, *Solvite templum hoc*; & illud templum quoad unionem ſe habet reſpectu Verbi, ſicut corpus humanum reſpectu animæ rationalis, conc. ant. quemadmodum enim eſt unio ſubſtantialis inter corpus humanum & animam rationalem, ita etiam inter Verbum & humanitatem: Se habet quoad unionem ſicùt domus reſpectu hoſpitis, neg. ant.

Objicies 2. In Chriſto ſe habet humanitas reſpectu Verbi, ſicut veſtimentum reſpectu veſtiti, juxta illud Pauli ad Philippenſes 2. *In ſimilitudinem hominum factus, & habitus inventus ut homo*: ergo quemadmodum inter veſtem & veſtitum non eſt unio ſubſtantialis; ita nec inter Verbum & humanitatem.

Reſp. in græco textu loco hujus vocis, *habitu*, quâ nititur adverſariorum argumentum, legi hanc aliam, *figura*: figura autem ſeu externa ſpecies realitatem non excludit, unde Apoſtoli ſenſus eſt, eum qui erat in formâ Dei, inventum fuiſſe, ſeu realiter fuiſſe hominem. Vide quæ in hunc locum diximus paginâ 158. His poſitis, ad argumentum in formâ reſpondendum eſt neg. maj.

Objicies 3. Ex unione ſubſtantiali Verbi cum humanitate, plura ſequuntur abſurda. Nam 1. ſequitur, Dei nomen abſolutè ac ſine addito, tribui poſſe ei, qui paſſus ac mortuus eſt: 2. Mariam quæ vocatur Deipara, genuiſſe antiquiorem ſe: atqui hæc abſurda ſunt: ergo, &c. Ita contra Cyrilli anathematiſmos Theodoretus argumentatur.

Reſp. conc. maj. neg. min. Siquidem 1. loquendi modus quem arguunt adverſarii, expreſsè legitur in Scripturis: *In hoc* (inquit Joannes primæ Epiſt. cap. 3.) *cognovimus charitatem Dei quoniam ille animam ſuam pro nobis poſuit*. 2. Maria non genuit antiquiorem ſe ſecundùm id quod in Chriſto erat antiquius, ſed ſecundùm humanitatem quæ ſubſtantialiter erat unita antiquiori, Verbo nimirùm.

CAPUT III.

Vtrum unio Verbi cum humanitate fuerit univerſalis.

Not. CErtum eſt, unionem Verbi cum humanitate, eo ſenſu eſſe univerſalem, quòd Verbum, aut mediatè aut immediatè, omnes omninò humanæ naturæ partes aſſumpſerit: ſed quæſtio eſt, quænam immediatè aſſumptæ fuerint, quæ verò mediatè tantùm.

CONCLUSIO I. Verbum immediatè corpus, animam, animæ potentias, intellectum & voluntatem, aſſumpſit.

Probatur. Verbum id aſſumpſit immediatè quod eſt eſſentiale humanitati, aut quod ex eâ neceſſariò ſequitur: atqui corpus & anima ſunt eſſentialia humanitati, & potentiæ animæ, intellectus nimirùm & voluntas, ex humanitate neceſſariò conſequuntur; imò juxta veriorem philoſophorum ſententiam, ab animâ realiter non diſtinguuntur: ergo, &c.

CON-

Conclusio 2. Verbum aſſumpſit immediatè manus, pedes, aliaſque integrantes corporis partes.

Probatur. Verbum aſſumpſit immediatè corpus, quod eſſet completum ac integrum: ergo & manus & pedes, reliquaſque integrantes corporis partes.

Conclusio 3. Verbum aſſumpſit, immediatè ſanguinem.

Probatur 1. Verbum (ex dictis) id aſſumpſit immediatè, quod eſt pars integrans humani corporis: atqui ſanguis eſt hujuſmodi. Nam 1. Levitici 17. *Anima*, animalis, *in ſanguine eſt*. 2. Medium eſt, quo anima omnes vitales operationes exercet, quodque ad carnis ipſius conſiſtentiam neceſſarium eſt. 3. Connexionem habet neceſſariam cum corpore; eâ enim de causâ Concilium Tridentinum ſeſſ. 13. c. 3. definiit, Chriſti ſanguinem eſſe per concomitantiam ſub ſpeciebus panis conſecrati, & corpus ſub ſpeciebus vini. 4. Non obeſt, quòd ſanguis carni non ſit unitus; nec enim requiritur unio, ſed ſatis eſt continuitas, ut corporis partem integrantem conſtituat.

Probatur 2. Chriſtus eo modo ſanguinem aſſumpſit, quo carnem: *Quia* (ait Apoſtolus ad Hebr. 2.) *pueri communicaverunt carni & ſanguini, & ipſe ſimiliter participavit eiſdem*: atqui Verbum immediatè carnem aſſumpſit: ergo & ſanguinem. Confirmatur ex Canone quinto Concilii Epheſini, quo anathema ei dicitur, qui negaverit, Verbum caro factum non communicaviſſe ſimiliter ut nos carni & ſanguini.

Probatur 3. Si Verbum immediatè ſanguinem non aſſumpſerit, ſequitur, ipſum non fuiſſe aſſumptum, niſi quia aſſumptum eſt corpus, in quo continetur: atqui eâ tantùm ratione aſſumptus non eſt ſanguis; ſiquidem ſi eâ tantùm ratione fuit aſſumptus, ſequitur non habere pretium aliquod ratione ſui, ſed tantùm ratione perſonæ, à

quâ oblatus eſt: contrarium tamen innuunt Scripturæ: *In quo* (ait Apoſtolus ad Epheſios 1.) *habemus redemptionem per ſanguinem ejus*. Ad Romanos 3. *Quem propoſuit Deus propitiationem per fidem in ſanguine ipſius*. Ad Hebræos 9. *Per proprium ſanguinem introivit ſemel in ſancta, æterna redemptione inventa*. Eo principio nixus Clemens VI. in Extravag. *Vnigenitus*, aſſerit poſt antiquos Patres, unam ſanguinis Chriſti guttulam fuiſſe ſufficiens noſtræ redemptionis pretium.

Objicies. Si ſanguis immediatè fuit unitus Verbo, ſanguis per communicationem idiomatum dici poſſet Deus, & viciſſim Deus dici poſſet ſanguis: Et quemadmodum ratione corporis quod à cruce depoſitum eſt, Deus dicitur depoſitus fuiſſe de cruce; ita ratione ſanguinis qui in paſſione effuſus eſt, Deus dici poſſet effuſus: quod eſt abſurdum.

Reſpondet Sylvius negando ſequelam, eò quòd (inquit) ſanguis non dicat naturam completam, ſed incompletam, & ad aliud ordinatam. Sicut ergo Verbum aſſumens animam, caput, pedes, non dicitur eſſe anima, caput, vel pes; ita nec debet dici ſanguis: & quemadmodum illæ partes non ſunt Deus, ſed Dei habentis illas; ita & ſanguis. Neque enim hinc ſequitur dici poſſe, quòd Deus fuerit ſparſus, effuſus, terræ commixtus, ſicut dicitur deſcendiſse ad inferos; ſcilicet ratione uniûs partis: nam ſpargi, effundi, miſceri, conveniunt ſanguini, quatenus eſt pars à toto diſtincta: quæ verò talia ſunt, non poſsunt prædicari, vel de toto, vel de ſuppoſito. Deſcenſus autem ipſi etiam ſuppoſito convenit, ideoque poteſt ſuppoſito tribui: nam quæ indifferenter denominant partem vel totum, poſsunt dici de ſuppoſito. Hactenùs Sylvius in 3. part. quæſt. 5. art. 2.

Conclusio 4. Probabile eſt, Verbum immediatè aſſumpſiſſe partes quæ ad corporis ornatum

tum pertinent, ut ſunt ungues & capilli: non autem partes excrementitias, ut ſunt ſudores & lacrymæ.

Probatur prior pars. Partes quæ ad ornatum, & ad meliorem corporis conditionem pertinent, animâ informantur, vivuntque vitâ totiûs compoſiti: par igitur fuit, ut in Chriſto ſubſtiterint ſubſiſtentiâ, per quam ſubſiſtit totum compoſitum. Altera pars eſt certa: nempè partes excrementitiæ propriè non pertinent ad corpus, ut patet in lacrymis & ſudore, quæ ob eam rationem in beatis minimè permanſura ſunt; unde ſi reverà Chriſti ſint lacrymæ, quæ in aliquibus locis religioſè ſervantur, non alium cultum merentur, quàm relativum, de quo quidem cultu, ad hujuſce quartæ partis calcem plurima dicentur.

Caput IV.

Utrum unio Verbi cum humanitate fuerit indiſſolubilis.

Concl. Unio Verbi cum humanitate fuit indiſſolubilis.

Probatur. Unio Verbi cum humanitate diſſoluta non fuit in triduo mortis Chriſti, 1. non ratione animæ, alioquin enim dici non poſſet quòd Deus ad inferos deſcenderit; 2. nec ratione carnis: nempè ratione corporis quod in ſepulchro jacuit, dicitur in ſymbolis omnibus quòd Dei filius ſepultus fuerit, 3. tandem nec ratione ſanguinis: quippè quòd ſanguis tunc eſſet pars corporis Chriſti, utpotè in reſurrectione iterum cum ipſo corpore uniendus: ergo, &c.

Confirmantur ea omnia trito hoc axiomate, quod plures ſcholaſtici tanquam ex Joanne Damaſceno laudant: *Quod ſemel Verbum aſſumpſit, nuſquam dimiſit*: atqui Verbum (ut ex

dictis patet) aſſumpſit animam, carnem, & ſanguinem: ergo ea nuſquam dimiſit.

Objicies. In Provinciâ apud S. Maximinum, Veſuntione in Sudario, Pariſiis in Spinâ quæ ſervatur in ſacello regio, Romæ in ferro lanceæ, nec non in aliis Dominicæ paſſionis inſtrumentis, guttulæ ſanguinis Chriſti remanſerunt. 2. Effuſus eſt ſanguis in circumciſione: & tamen cum illis particulis effuſis Verbum non remanſit unitum, ſicut nec cum ſpiritibus animalibus quos per defatigationem Chriſtus amiſit: ergo unio Verbi cum humanitate non fuit indiſſolubilis.

Reſp. dato antecedente, quod quidem hìc nolumus in examen adducere, diſt. conſeq. Ergo unio Verbi cum humanitate non fuit indiſſolubilis reſpectu partium quę in reſurrectione non erant conjungendæ cum corpore, conc. conſeq. cum iis quæ erant conjungendæ, neg. conſequentiam. Unio Verbi fuit indiſſolubilis tantùm cum partibus, quæ iterum corpori conjungendæ erant in reſurrectione, quia illæ tantùm ad corporis integritatem pertinebant: de iis autem, non autem de aliis intelligi debet axioma, quod Scholaſtici laudant ex Damaſceno.

Quæres, utrum aliqua cenſura inuri debeat ſententiæ quæ negat, Verbum in triduo mortis remanſiſſe unitum cum effuſo Chriſti ſanguine.

Reſp. negativè: id autem probatur authoritate Pii Papæ II. qui quæſtionem illam inter Dominicanos & Franciſcanos circa annum 1462. motam, ſic ſolvit, ut utriſque prohibuerit, ne ob id ſibi notam aliquam theologicam inurerent.

CAPUT V.

An ex unione Verbi cum humana natura ſecuta ſit naturarum confuſio.

Not. EUtyches, medio ſæculo quinto, Monaſterii, quod Conſtantinopoli celeberrimum erat, archimandrita, docuit, naturam divinam & humanam ita per unionem hypoſtaticam permixtas fuiſſe, ut mutuam à ſe invicem diſtinctionem non retinuerint; ſedècontra una, divina nimirum, aliam abſorpſerit. Ut quæ ad eam hæreſim pertinent, cum methodo pertractentur, hocce quintum caput in tres articulos partiemur: In priore, hæreſeos initium, progreſſum, variaſque ſectas exponemus; in altero quæremus, in quo præcisè poſitus fuerit Eutychianus error; in tertio denique Eccleſiæ Catholicæ fidem ejuſmodi errori contrariam adſtruemus multiplici argumentorum genere.

ARTICULUS I.

Eutychianæ hæreſeos hiſtoria deſcribitur.

Not. QUæ in hoc articulo dicentur, ad quædam capita revocanda ſunt.

I. Eutyches adhuc diaconus in Concilio Epheſino ſtrenuè contra Neſtorium pro Catholicâ fide decertaverat. A ſacrâ Synodo (ut videre eſt parte 2. Actione 3.) tradita eſt ei Epiſtola ad Imperatores communi Patrum nomine perferenda. Is ex odio Neſtorianæ hæreſis, ac ex malè intellectis quibuſdam Cyrilli ſententiis, in errorem Neſtoriano penitùs oppoſitum lapſus eſt. Nempè (ut articulo ſecundo dicetur) docuit unam tantùm in Chriſto, non perſonam tantùm,

uti definierat Concilium Epheſinum I.)ſed etiam naturam poſt unionem remanſiſſe.

Ab Euſebio Dorylæi in Phrygiâ Epiſcopo delatus eſt ad Flavianum Epiſcopum Conſtantinopolitanum, à quo in Synodo, quæ in eâ urbe tunc pro cauſis quibuſdam eccleſiaſticis celebrabatur, impium illiûs dogma damnatum eſt; ipſe etiam quòd pertinax eſſet, ex ſacerdotio, præfecturâ monaſterii, fidelium communione ſegregatus fuit. Verùm non multò poſt in Epheſinâ ſecundâ ſynodo à Dioſcoro Alexandriæ Epiſcopo probatum eſt ejuſdem Eutychetis dogma, ipſeque fidelium communionem, monaſterii præfecturam, Sacerdotii dignitatem recuperavit. Paucis poſt annis in Concilio Chalcedonēſi reſciſſa ſunt omnia, quæ à Dioſcoro in ſuâ prædatoriâ Synodo tentata fuerant, confirmataque fuerunt quæ Flavianus adversùs Eutichen & ejus errorem Conſtantinopoli peregerat. Vide quæ de eo argumento harum Inſtitutionum Tom. 1. Diſſert. 4. qu. 3. cap. 2. art. 4. §. 1. à nobis dicta ſunt.

II. Poſt Concilium Chalcedonenſe, Proterius vir maximè Catholicus, Alexandriæ in Dioſcori locum ſuffectus eſt: Verùm poſt Imperatoris Marciani mortem quæ contigit anno 457. factione Timothei Æluri, hæreſeos Eutychianæ propugnatoris acerrimi, qui ſedem Alexandrinam invaſerat, neci traditus eſt. Hunc Cherſonam Leo qui Marciano ſucceſſerat, in exilium deportari juſſit: ejus autem loco (ut ſcribit Evagrius Hiſt. lib. 2. cap. 10.) ſubſtitutus eſt Timotheus Solofaciolus, Catholicus Epiſcopus.

III. Anno 463. turbas adversùs Concilium Chalcedonenſe excitavit in Oriente Petrus Cnapheus, ſive, Fullo. Abſente Martyrio Antiochiæ Epiſcopo, Eutychis veneno Orientales infecit, ac Sedem Antiochenam, cui Martyrius publicè renuntiarat, invaſit. Sed Leonis Imperatoris decreto damnatus exilio, antequam in Oaſim deportaretur, clanculùm aufugit.

IV. Ba-

IV. Baſiliſcus qui anno Chriſti 475. poſt Leonis obitum, Zenone imperante, tyrannum agebat Conſtantinopoli, Timotheum Ælurum ab exilio revocavit. Is Alexandriam reversùs cum Petro Moggo, ejecit Timotheum Solofaciolum & Synodum Chalcedonenſem proſcripſit: verùm anno proximè ſequente, Zeno, victo Baſiliſco, rerum ſummâ potitus, reſtitui curavit Solofaciolum, Ælurumque damnavit exilio, in quo non multò poſt diem ultimam clauſit. Huic ab hæreticis ſuffectus eſt Petrus Moggus, qui ob Imperatoris metum per triennium Alexandriæ delituit; ſed mortuo Solofaciolo, agente Acacio, reſtitutus eſt, expulſo à Zenone Joanne Talajâ viro maximè Catholico.

V. Anno 482. Zeno, ſuadente Acacio Epiſcopo Conſtantinopolitano, qui clanculùm Eutychianis favebat, promulgavit decretum, quod *Henoticon*, ſeu *Conciliatorium*, appellavit, quòd (ut illi videbatur) Catholicos & Eutychianos inter ſe conciliaret. In eo laudatæ fuerunt Epheſina & Chalcedonenſis Synodi, rejecti quoque Neſtorius & Eutyches, ſed & de unâ & de duabus naturis, ne alicui parti præjudicium fieret, altum erat ſilentium. *Henoticon* admiſit Petrus Moggus, & ob id Acacius ſe cum eo communione conjunxit. Econtra Felix Papa III. *Henoticon* ejuſmodi Romæ damnavit anno 484. ipſumque Acacium & Sacerdotio & communione privavit. Is ea parvi pendens, perſeveravit in hæreticorum communione, ac inſuper Felicis ipſiùs nomen abraſit è ſacris diptychis. Quo ex tempore Apoſtolica ſedes à Conſtantinopolitanæ communione divulſa eſt, nec niſi poſt annos triginta quinque, Hormiſdæ Papæ operâ, Juſtino primo imperante, anno nimirum 519. redintegrata concordia eſt. Idem Acacius Petrum Cnapheum qui tunc agebat Conſtantinopoli, ejecto Catholico Calendione quem ipſe ordinaverat, Antiochiam miſit. Cnapheus verò recuperatâ ſede, rejecto *Henotico*,

Con-

Concilium Chalcedonenſe palam damnavit, & ad Triſagii finem, clauſulam addidit: *Qui paſſus es pro nobis, miſerere nobis.*

VI. Alexandriæ inter Eutychianos diſſidium ortum eſt occaſione *Henotici*, quod Petrus Moggus promulgaverat. Plures ægrè ferentes, quòd Concilio Chalcedonenſi anathema non dixiſſet, ſeſe ab illiûs communione ſegregarunt; ac proptereà (ait Leontius Byſantinus) nominati ſunt Acephali, quòd à capite, id eſt, Patriarchâ ſuo disjuncti, ſeorſim congregabantur; nec ii in Petri Moggi communionem redire voluerunt, etiam cùm Petrus poſteà Concilium Chalcedonenſe damnavit.

VII. Ex Acephalorum ſectâ prodiit Severus, primùm monachus, deindè operâ Anaſtaſii Imperatoris, ejecto Flaviano, antiſtite Catholico, conſecratus Epiſcopus Antiochenus. Is *Henoticon* admiſit, ac prætereà dicto in Calcedonenſe Concilium anathemate, è ſedibus expulit Epiſcopos omnes qui ejuſmodi anathemati ſubſcribere detrectarent. Mortuo Anaſtaſio, Juſtinus Imperator Catholicus Severum damnavit morte, ſed iſte fugâ ſupplicium antevertens, Alexandriam unà cum Juliano Halicarnaſſenſi Epiſcopo ejuſdem ſecum opinionis ſe contulit. Præerat tunc Alexandrinæ Eccleſiæ Timotheus hæreticus, qui profugos illos libenter excepit.

VIII. Inter Severum & Julianum non multò poſt Alexandriæ nata eſt quæſtio, an corruptibile, an verò incorruptibile fuiſſet Chriſti corpus. Severus contendebat, corruptibile fuiſſe, Julianus verò incorruptibile, eo quòd (inquiebat) ſi corruptibile fuerit, admittendæ erunt duæ naturæ in Chriſto, una quæ corrupta fuerit, ſcilicet humana, & altera quæ fuerit expers corruptionis, divina nimirùm; quod tamen omnes Eutychiani negabant. Hinc nata eſt ſecta duplex inter ipſos Eutychianos. Qui Severo adhærebant dicti ſunt *Corrupticolæ & Theodoſiani*, quòd Theodoſius

doſius inter Severi ſectatores emineret; qui autem Juliano, *Incorrupticolæ*, & nonnunquam etiam *Gajanitæ*, eò quòd Gajanus inter Incorrupticolas primo eſſe loco videretur.

IX. Inter *Corrupticolas*, Themiſtius Diaconus Agnoetanum ſectæ locum dedit. Perſuaſus, Timotheum Alexandrinum Severo contra Julianum favere, ſciſcitatus eſt ab eo, an ſicut Chriſtus corruptioni obnoxius fuerat, ita etiam aliquorum ignorantiâ laboraſſet. Negante illo, Themiſtius ab ejus communione recedens, ignorantiam Chriſto perſeveravit adſcribere, & Agnoetarum ſectam condidit, quæ ab authore Themiſtiana dicta eſt.

X. Ex Monophyſitarum, hoc eſt, unam in Chriſto naturam confitentium ſectâ orti ſunt Theopaſchitæ, id eſt, ii qui contra Sabellianos cum Catholicis fatentes tres eſſe in Trinitate perſonas, docebant, non ſolum Filium, ſed & Patrem & Spiritum ſanctum paſſos fuiſſe. Horum author fuit Petrus Cnapheus Antiochenſium Epiſcopus, qui (ut jam obſervavimus) clauſulam hanc: *Qui paſſus es pro nobis, miſerere nobis*, ad Triſagii finem adjecerat. Ex eâdem Monophyſitarum ſectâ orti ſunt quoque Tritheiſtæ, hoc eſt, ii qui ſicut tres perſonas in Trinitate cofitebantur, ita etiam tres naturas confeſſi ſunt. Tritheiſtarum author fuit Joannes Grammaticus, cognomento Philoponus. Scribit nimirùm Leontius Byzantinus, eum, cùm Alexandriæ adversùs Concilium Calcedonenſe diſputaret, argumentorum vi coactum, eò deveniſſe, ut contenderit, quòd ſicut tres ſunt hypoſtaſes in Trinitate, ita etiam tres ſint naturæ.

XI. Ex eiſdem Monophyſitis orti ſunt Jacobitæ, authore Jacobo qui genere Syrus, ac Eutychis, Petri Cnaphei, Severi, Theopaſchitarum, erroribus imbutus, eis populares ſuos infecit. Qui Catholicum dogma in Syriâ propugnabant, *Melchitæ*, ſeu *Imperatorii*, vulgò dicti ſunt, eò quòd

quartæ

quartę generali Synodo, ab Imperatore Marciano convocatæ adhærerent:ècontra qui Synodum illam deteſtabantur, Jacobitæ paſſim appellati ſunt. Impiis Jacobitarum dogmatis Armeni præ ceteris depravati ſunt, adeò ut apud eos ad Concilii Florentini tempora permanſerint, & nunc etiam plurimi ſint qui eis pertinaciter inhæreant. De argumento quod huc-uſque pertractatum eſt, vide Nicephorum Calliſtum lib. 15. Breviculum Eutychianæ hæreſis, Evagrium lib. 3. Baronium ad annum 460. & ſequentes alios, Petavium Theologicorum dogmatum de Incarnatione lib. 1. cap. 16. & 17.

Articulus II.

In quo præcisè poſitus ſit Eutychianorum error.

Concl. Eutyches docuit 1. Chriſti corpus non fuiſſe corpus noſtro conſubſtantiale. Docuit 2. ante unionem Verbi cum humanitate, duas naturas in Chriſto fuiſſe. Docuit 3. poſt ejuſdem Verbi unionem cum humanitate, unam tantùm remanſiſſe naturam.

Probatur prior pars. Primò, certum eſt, Eutychem, antequam in jus vocatus fuiſſet à Concilio Cõſtantinopolitano, quod ſub Flaviano celebratum eſt, nuſquam aſſeruiſſe, Chriſtum ſecundùm carnem eſſe nobis conſubſtantialem: *Sanctiſſimus archiepiſcopus dixit:* (verba ſunt Actorum ejuſdem Concilii, quæ inſerta ſunt Actioni primæ Synodi Chalcedonenſis) *Non dicis conſubſtantialem Patri ſecundùm divinitatem, & conſubſtantialem nobis eundem ſecundùm humanitatem? Eutyches presbyter dixit: Uſque ad hodiernum diem non dixi corpus Domini & Dei noſtri conſubſtantiale nobis: ſanctam autem Virginem confiteor nobis eſſe conſubſtantialem, & quoniam ex ipſa incarnatus eſt Deus noſter.*

Cer-

Certum eſt 2. Eutychem in ipſo Concilio confeſſum fuiſſe, ſe deinceps admiſſurum eſſe eum loquendi modum, quo Chriſti corpus dicitur nobis conſubſtantiale: *Si autem* (inquit iterum à Synodo interrogatus) *oportet, ut dicatur ex Virgine & conſubſtantiale nobis, & hoc dico... Ante quidem non dicebam; dico quidem modò tibi quod puto, in exordio non dixi: nunc autem quia veſtra ſanctitas hoc dicit, dico.*

Certum eſt 3. Eutychem, cùm urgeretur, ut damnaret eos qui non dixerint, Chriſtum eſſe nobis conſubſtantialem ſecundùm humanitatem, noluiſſe, ut jubebatur, eis anathema dicere. *Sancta Synodus dixit, oportet te clarè confiteri, & anathematizare omne dogma, quod contrarium eſt his quæ modò lecta ſunt. Eutyches preſbyter dixit: Dixi ſanctitati veſtræ, quoniam ante hoc non dicebam: nunc autem, quoniam hoc docet ſanctitas veſtra, dico & ſequor Patres. Neque autem in Scripturis inveni manifeſtè hoc, neque omnes Patres dixerunt. Si verò anathematizavero, væ mihi eſt quòd Patres meos anathematizo.*

Ex iis monumentis ſic arguitur. Ille docuit Chriſti corpus non eſſe conſubſtantiale noſtro qui ante Concilium Conſtantinopolitanum nunquam aſſeruerat eſſe conſubſtantiale; qui poſteà in ipſo Concilio id quidem confeſſus eſt, ſed non tanquam articulum fidei: atqui Eutyches ante Concilium Conſtantinopolitanum nuſquam aſſeruerat, Chriſti corpus eſse noſtro conſubſtantiale; id poſteà in Concilio confeſſus eſt quidem, ſed non tanquam articulum fidei, ſiquidem juſſus anathematizare eos qui contrarium cenſerent, noluit anathematizare: ergo reverà docuit, Chriſti corpus non eſſe conſubſtantiale noſtro.

Probantur duæ aliæ concluſionis partes ex ipſiuſmet Eutychis confeſſione. Magnificentiſſimus & glorioſiſſimus Florentinus patricius dixit: *Conſubſtantialem & ex duabus naturis poſt Incarnationem Dominum noſtrum, qui ex Virgine*

eſt,

eſt, dicis, an non? Eutyches preſbyter dixit: Confiteor ex duabus naturis fuiſſe Dominum noſtrum ante adunationem (& in hoc cum Neſtorio conſentiens erat;) *poſt adunationem verò unam naturam confiteor*. Idem, iterum interrogatus, reſpondit, ſed cum hoc addito: *Ego legi ſcripta beati Cyrilli, & ſanctorum Patrum, & ſancti Athanaſii, quoniam ex duabus quidem naturis dixerunt ante adunationem; poſt adunationem autem & incarnationem, non jam duas naturas, ſed unam naturam dixerunt.*

Quæres 1. An Eutyches qui negavit, Chriſti corpus eſſe noſtro conſubſtantiale, eandem ipſi quam Valentinus, originem adſcripſerit, hoc eſt, utrum putaverit, illud è cœlis à Verbo in Mariæ ſinum delatum fuiſſe.

Reſp. Eutychem non ſenſiſſe idem cum Valentino circa originem carnis Chriſti: nam 1. in Synodo Conſtantinopolitanâ ſub Flaviano, eam à ſe calumniam depulit, expreſsè profeſſus, ſe nunquam dixiſſe: *Deum Verbum carnem è cœlo detuliſſe*. 2. Conceptis terminis aſſeruit in eadem ſynodo, ſe credidiſſe ſemper Verbum ex Virgine carnem aſſumpſiſſe: *Confiteor autem* (ait in fidei profeſſione quam in Concilio recitavit) *factam ejus in carne præſentiam ex carne ſanctæ Virginis, & incorporatum eum perfectè propter noſtram ſalutem.*

Quæres 2. Quomodo Eutyches explicuerit naturas quæ ante unionem diſtinctæ erant, imò & ſecundùm ipſum, ſeparatæ (neque enim voluit humanitatem in primo ſuæ conceptionis inſtanti, cum Verbo hypoſtaticè conjunctam fuiſſe) in unam tamen, poſt factam unionem, naturam coaluiſſe.

Reſp. id ab ipſo Eutyche explicatum non fuiſſe; ſcilicet ejuſmodi expoſitionis ne apex quidem eſt in fidei confeſſione, quam obtulit Concilio Conſtantinopolitano: imò cùm à Flaviano Concilii præſide urgeretur, ſic reſpondit: *Quoniam*

con-

confiteor Deum meum, Dominum cœli & terræ, hactenus de ejus natura diſputare non mihi perſuadebam, (aut, ut fert alia lectio) *non permittebam*.

Verùm quod Eutyches ipſe non explicuit, explicatum eſt deinceps ab ejus ſectatoribus. Nonnulli contenderunt, Deum factum fuiſſe carnem per converſionem, hoc eſt, per mutationem divinitatis in carnem, ſicut panis in Euchariſtiâ per ſui mutationem fit Chriſti corpus. Docuerunt ècontra alii, carnem fuiſſe converſam in divinitatem; ſic autem converſam dicebant, *Abſorptam à Divinitate*. Apud Theodoretum in Dialogo ſecundo, Eraniſtes ſeu Eutychianus, ſciſcitanti Catholico, *Quomodo poſt unitionem unicam naturam agnoſceret*, reſpondet, *Ego divinitatem ajo manſiſſe: ab hac verò abſorptam eſſe humanitatem*. Alii tandem, ſed Semi-euthychiani, aſſerebant, divinitatem ita cum humanitate permixtam fuiſſe, ut ex utrâque illâ naturâ coaluerit tertia, quæ nec Deus eſſet nec homo, quemadmodum ex elementorum permixtione exurgit tertia natura, quæ compoſitum dicitur: Hinc ad intercludenda Eutychianorum effugia, Catholici in condendis fidei formulis hunc loquendi modum paſſim adhibebant: *Ex duabus & in duabus perfectis naturis Chriſtum ſine ulla confuſione ſubſiſtere*. Ita verò ſeu loquendi, ſeu ſentiendi occaſionem Eutychiani ſumpſerunt ex nonnullis, ſed perperam intellectis, Cyrilli ſententiis, ac præſertim ex iſtâ, quæ in epiſtolâ ejuſdem Cyrilli ad Acacium Melitinenſem Epiſcopum legitur: *Poſt unitionem in Chriſto, unam tantummodo Verbi Incarnati eſſe naturam* (ſeu, ut in aliis locis habetur) *Vna eſt incarnata Dei natura*.

Articulus III.

Defenditur adversùs Eutychem Eccleſiæ doctrina.

Not. Eccleſia Catholica adversùs Eutychem docet 1. in Chriſto duas eſſe naturas: 2. humanam nullo inſtanti temporis extitiſſe ſine unione cum Verbo: 3. humanitatem à Verbo aſſumptam, noſtræ conſubſtantialem eſſe; ſed ut ea Eccleſiæ fides methodicè aſſeratur, hìc nonnullas concluſiones ſtatuemus.

Conclusio 1. In Chriſto duæ ſunt naturæ à ſe invicem, etiam poſt unionem, diſtinctæ.

Probatur. Primò, in Chriſto eſſe naturam divinam, certum eſt ex iis omnibus, quibus ſuperiùs adversùs Ebionem, Photinum, Neſtorium, Socinum, oſtendimus, Chriſtum eſſe verè ac ſubſtantialiter Deum. 2. In eo quoque humanam naturam reperiri demonſtrant ea omnia, quæ contra Manichæos, aliosque Phantaſiaſtas dicta ſunt iis locis, ubi de veritate humanitatis aſſumptæ diſſeruimus. 3. Utramque illam naturam poſt unionem in Chriſto permanſiſſe demonſtrant Scripturæ: *De filio ſuo* (ait Apoſtolus ad Rom. 1.) *qui factus eſt ei ex ſemine David ſecundùm carnem, qui prædeſtinatus eſt filius Dei in virtute*. Huc etiam referri debent alia Scripturæ ac Patrum loca, in quibus Chriſtus dicitur eſſe Deus & homo ſimul.

Probatur iterum concluſio rationibus theologicis. Quatuor tantùm modis fieri potuit ut poſt unionem una tantùm in Chriſto natura permanſerit; vel per converſionem divinitatis in carnem, aut carnis in divinitatem; vel ita ut duæ in unam coaluerint; vel tandem ita ut ex duabus in ſuâ ſpecie remanentibus, tertia quæ ſit heterogenea, reſultaverit: atqui nullus

ex

ex iis modis admitti debet: Non quidem prior & alter; neque enim mutabilis eſt Dei natura. Non etiam tertius, ſiquidem duæ naturæ in unam coaleſcere non poſſunt, niſi per ſui mutationem in tertiam illam naturæ ſpeciem, in quam coaleſcunt. Non etiam quartus, quia cùm tertia natura quæ heterogenea ſit, reſultat ex duabus naturis in ſuâ ſpecie remanentibus, neceſſe eſt, ut illæ duæ naturæ ſe habeant per modum partis reſpectu tertiæ naturæ, quæ ex eis reſultat, ut videre eſt in naturâ humanâ quæ reſultat ex unione animæ cum corpore: atqui natura divina in Chriſto non ſe habet per modum partis; nempè pars eſſentialiter imperfectionem importat: ergo nullâ ratione fieri poteſt, ut in Chriſto poſt unionem una tantùm ſit natura.

Sed quidquid ſit de quarto illo modo explicandi Eutychianam hæreſim, obſervandum eſt illum ab ipſo Eutyche, aut præcipuis ejus ſectatoribus, nuſquam propoſitum fuiſſe. Et ſanè ſi aut Eutyches aut Eutychiani non aliud ſenſiſſet, ſeu, ſi crediдiſſent, poſt unionem hypoſtaticam duas naturas in ſuâ ſpecie ſine confuſione remanere, quemadmodum anima & corpus poſt mutuam ſecum invicem unionem in homine remanent, inter eos & Catholicos mera fuiſſet quæſtio de nomine: nempè quæſtio fuiſſet, utrum Chriſtus, ſeu compoſitum quod ex unione ſubſtantiali Verbi cum humanâ naturâ reſultat, debeat dici una natura, an verò duplex; ac proindè nec Concilium Conſtantinopolitanum, nec Calcedonenſe, nec Leo Magnus hæreſim in Eutychianis damnaſſent, ſed tantùm minùs proprium, & ad regulas philoſophiæ minùs exactum loquendi modum: Quod tamen falſum eſt. Hincque patet, quantùm à vero Gabriel Vaſquez aberret, cùm aſſerit, in eo poſitam fuiſſe Eutychis hæreſim, quòd contenderit, duabus naturis, divinâ & humanâ, poſt unionem in propriâ ſpecie remanen-

nentibus, Chriſtum debere dici unius tantùm naturæ.

Conclusio 2. Humana natura nullo unquam inſtanti reali temporis extitit ſine unione cum Verbo.

Probatur omnibus argumentis, quibus adversùs Neſtorium oſtendimus, Mariam concepiſſe ac genuiſſe Deum; eam verè eſſe Deiparam; nuſquam in Chriſto duos extitiſſe filios; naturas, licèt ſemper diſtinctæ fuerint, nuſquam tamen à ſe invicem fuiſſe ſeparatas. Hinc verò patet, quàm immeritò Eutyches aſſeruerit, duas in Chriſto ante unionem fuiſſe naturas, nempè (ut jam obſervavimus) is loquendi modus ſupponit, extitiſſe aliquando naturas ſine mutuâ ſecum invicem unione.

Conclusio 3. Humanitas à Verbo aſſumpta, noſtræ humanitati conſubſtantialis eſt.

Probatur. Si humanitas Chriſti non eſſet conſubſtantialis noſtræ, etiam poſt ſui unionem cum Verbo, non eſſet ejuſdem cum noſtrâ humanitate ſpeciei; unitas nimirùm ſpeciei petitur à formâ, quæ entibus ſub illâ ſpecie conſtitutis, communis ſit: at humanitas Chriſti eſt ejuſdem ſpeciei cum noſtrâ, cùm Chriſtus ſit homo, per omnia (ut ait Apoſtolus) ſimilis nobis, abſque peccato. 2. Is eſt conſubſtantialis nobis, qui carnem habet ex Virgine quæ nobis conſubſtantialis eſt: atqui Chriſtus (ut contra Valentinum oſtendimus) carnem habet ex Virgine quæ nobis conſubſtantialis eſt: ergo, &c. Concilii Conſtantinopolitani ſub Flaviano eſt illud argumentum. *Eutyches preſbyter dixit* (verba ſunt Concilii de quo agitur:) *Dixi quia virgo eſt conſubſtantialis nobis. Baſilius reverendiſſimus Epiſcopus dixit: Si mater eſt nobis conſubſtantialis, & ipſe: Quoniam filius hominis vocatus eſt. Si ergo mater ejus conſubſtantialis eſt nobis, & ipſe ſecundùm carnem conſubſtantialis eſt nobis.*

Objicies 1. Qui factus eſt caro, non remanſit

in

in propriâ ſuâ ſpecie; ideo enim aqua quæ in nuptiis Cana facta eſt vinum, non remanſit in propriâ ſpecie, quòd, Euangelio teſte, facta ſit vinum: atqui Verbum, cùm humanam carnem induit, factum eſt caro (dicente Scripturâ Joannis 1.) *Verbum caro factum eſt*: ergo Verbum in propriâ ſuâ ſpecie non remanſit, ſed mutatum eſt in carnem.

Reſp. 1. argumentum illud non favere iis Eutychianis, qui contendebant, humanam naturam per ſui unionem cum Verbo ſic in divinâ abſorptam fuiſſe, ut omninò evanuerit, ac loco illiûs alia, ſed phantaſtica tantùm, viſa ſit: unde conſequens erat, Chriſtum aut in ſpecie tantùm, ut fingebant Manichæi, paſſum fuiſſe, aut divinitatem ipſam eos dolores fuiſſe paſſam, qui Chriſto ſecundùm humanam naturam ſpectato tribuuntur.

Reſp. 2. diſt. maj. Qui per converſionem factus eſt caro, non remanſit in propriâ ſpecie, conc. maj. nam propter eam rationem aqua quæ in nuptiis Cana facta fuit vinum, in propriâ aquæ ſpecie, ſive naturâ, non remanſit: Qui factus eſt caro per unionem, neg. maj. Verbum iſto, non autem illo, modo factum eſt caro; ac proindè & Verbum & caro etiam poſt unionem, in propriâ ſpecie ſeu naturâ remanſerunt: nam unitio (ut docet Gelaſius libro contra Eutychem) *eſt duarum naturarum, non cujuslibet alterius abolitio*. Confirmatur ex eo quòd Euangelium verbis illis: *Verbum caro factum eſt*, hæc alia, *Et habitavit in nobis*, ſubjiciat, ut doceamur, nullam confuſionem aut mutationem in Verbo contigiſſe, cum factum eſt caro: *Quid enim* (ait Chryſoſtomus hom. 11. in Joannem) *ſubjicit? Et habitavit in nobis, tanquam ſic te alloqueretur: Vide ne quid abſurdi ſuſpiceris ex illa voce. Non enim mutationem illam immutabilis illius naturæ ſignificavi, ſed habitationem & commorationem. Porro id quod habitat, non eſt idem cum eo quod habitatur, ſed diverſum.*

Ob-

Objicies 2. Cyrillus in epiſtolâ 1. ad Succeſſum, conceptis terminis aſſerit, non duplicem ſed unam tantùm in Chriſto reperiri naturam: *Poſt unitionem* (inquit) *non dividimus naturas à ſe mutuò, neque in duos ſecamus filios illum, qui unus eſt & individuus. Sed unum dicimus Filium; & quemadmodum locuti ſunt Patres, unam naturam Dei Verbi incarnatam*: ergo poſt unionem, &c.

Reſp. ad 1. neg. ant. ad 2. diſt. ant. Unam dicimus naturam Dei Verbi incarnatam, & vox illa *Natura*, pro hypoſtaſi, ſeu perſona ſumitur, conc. ant. ſumitur pro ipsâ naturâ, prout virtualiter ab hypoſtaſi diſtinctâ, neg. ant. Ratio eſt, quia eâ loquendi ratione Cyrillus utitur, ut contra Neſtorium probet, in Chriſto non eſſe duos filios: ſcopum aſſequitur ſuum aſſerens, unicam in Chriſto hypoſtaſim eſſe: ſiquidem unitas filiationis non ex naturâ, ſed ex hypoſtaſi ſeu perſonâ ſumitur.

Reſp. 2. diſt. ant. Una eſt unitate ſuppoſiti, natura Dei Verbi incarnata, conc. ant. Una eſt unitate ſubſtantiæ, neg. ant. Contendebat Neſtorius, duas eſſe in Chriſto naturas, quarum quælibet diviſa eſſet ab aliâ, ac per ſe ſubſiſteret: ejuſmodi errori Cyrillus hanc ſententiam opponit: *Una eſt Dei Verbi incarnata natura*, quaſi dixiſſet: quælibet natura per ſe non ſubſiſtit, nulla eſt inter utramque diviſio, cum una ſit incarnata, hoc eſt, una carni ſubſtantialiter unita ſit. Confirmatur reſponſio ex ſolutione quam Cyrillus adhibuit ad objectionem, quam illiûs adverſarii ſumpſerunt poſteà ex ſententiâ de quâ agitur: ejuſmodi autem eſt objectio illa: *Si poſt unitionem natura eſt una incarnata, ſequitur Verbum ipſum in ſua natura eſſe paſſum*: huic autem objectioni ita Cyrillus occurrit, ut nullâ ratione innuat unam eſſe naturam ex duabus compoſitam, ſed duas omninò diſtinctas, non tamen ſeparatas conſtitui: ſiquidem vocabulum *Incarnatam*, quod iſtis vocibus addidit, *Una eſt Dei Verbi*, alteram na-

tu-

turam deſignat, in quâ Verbum pati potuit, & reverà paſſum eſt. Ex quo ſic in ſecundâ epiſtolà ad Succeſſum Cyrillus concludit: *Quænam ergo neceſſitas cogit dicere, ipſum propria in natura eſſe paſſum, cum poſt unitionem natura una Filii incarnata ponitur?*

Inſtabis. Cyrillus in eâdem ad Succeſſum Epiſtolâ ſcribit, duas in Chriſto naturas poſt unitionem ſolâ cogitatione diſtingui: *Sed ignorant* (inquit de Neſtorianis agens) *quæcumque non ſola mentis conſideratione diſtingui ſolent, ea prorsùs etiam in diverſitatem diſtinctam, omnifariam ac privatim à ſe mutuò ſegregari*. Unde ſic arguitur: Quæ ſolâ cogitatione diſtinguuntur, non ſunt diverſa: atqui ex Cyrillo, natura divina & natura humana in Chriſto poſt unionem ſolâ cogitatione diſtinguuntur: ergo non ſunt diverſæ naturæ, ſed una & eadem.

Reſp. diſt. maj. Quæ ſolâ cogitatione diſtinguuntur, non ſunt diverſa, ſumendo hæc verba, *Sola cogitatione*, prout opponuntur realitati, conc. maj. prout non opponuntur realitati, neg. maj. Cyrillus non eo ſenſu ſupponit, divinam & humanam naturam ſolâ cogitatione diſtingui, quòd putet, ea realiter à ſe invicem poſt unionem in Chriſto non diſtingui; ſed quòd à ſe invicem minimè ſeparentur, ac per ſe ſubſiſtant. Ratio eſt, quia Cyrillus in exemplum diſtinctionis, quam aſſerit ſolâ fieri cogitatione, profert unius ac ejuſdem hominis corpus & animam, quæ quidem haud dubiè non eo ſenſu ſolâ cogitatione diſtinguuntur, quòd realiter & à parte rei ſint unum & idem; ſed tantùm quòd à ſe invicem ſeparata ac per ſeſe ſubſiſtentia non ſint: *Sic* (inquit) *rurſus nobis in exemplum homo noſtri ſimilis: duas namque in eo naturas intelligimus, unam animæ, alteram corporis. Sed cùm ſola diſcreverimus intelligentia, & differentiam ſubtili contemplatione, ſeu mentis imaginatione conceperimus, non tamen ſeorſim ponimus naturas, neque illis in to-*

tum per diviſionem virtutem immittimus, ſed unius hominis eſſe intelligimus, ita ut illæ duæ jam non ſint duo, ſed utraque animal unum abſolvatur.

Objicies 3. In eo non ſunt duæ naturæ à ſe invicem diſtinctæ, in quo duæ naturæ ſecuminvicem permixtæ ſunt; ſcilicet mixtio confuſionem parit, & tollit diſtinctionem: atqui duæ naturæ, divina & humana, ſecuminvicem permixtæ ſunt in Chriſto; ſiquidem Patres cùm agunt de Incarnatione, non rarò mixtionis nomen uſurpant: *Naſcitur* (ait Tertullianus Apolog. cap. 21.) *homo Deo mixtus*. Auguſtinus in epiſtolâ ad Voluſianum, ſcribit, Chriſti perſonam *mixturam eſſe Dei & hominis*: ergo, &c.

Reſp. diſt. maj. In eo non ſunt duæ naturæ à ſe invicem diſtinctæ, in quo naturæ ſunt mixtæ per mutationem uniûs in alteram, conc. maj. per unionem tantùm, neg. maj. De hujuſce, non autem illiûs generis permixtione intelligendi ſunt Patres, qui cùm agunt de Incarnatione, mixturæ nomen uſurparunt: *Ea voce* (inquit Cyrillus lib. 1. contra Neſtorium, cap. 3.) *cùm ſummam unionem oſtenderent*. Confirmatur reſponſio ex eo quòd plerumque Patres de quibus agitur, unionem animæ cum corpore protulerint ad explicandam naturarum permixtionem, quam in Chriſto reperiri contendebant: *Sicut* (ait Auguſtinus in epiſtolâ ad Voluſianum) *in unitate perſonæ anima unitur corpori ut homo ſit; ita in unitate perſonæ Deus unitur homini ut Chriſtus ſit. In illa ergo perſona mixtura eſt animæ & corporis; in hac perſona mixtura eſt Dei & hominis*. Removet & idem S. Doctor ideam permixtionis quæ in corporibus fieri ſolet: *Si tamen* (addit) *recedat auditor à conſuetudine corporum, qua ſolent duo liquores ita commiſceri, ut neuter ſervet integritatem ſuam*.

Objicies 4. Juſtinus in Apologiâ ſecundâ Incarnationem cum Euchariſtiâ comparat, aitque Verbum factum fuiſſe carnem eo modo quo panis in Euchariſtiâ fit corpus Chriſti: *Quemadmodum*

dum (inquit) *per Verbum Dei caro factum Ieſus Chriſtus Servator noſter & carnem & ſanguinem ſalutis noſtræ cauſa habuit* ; *ad eundem modum etiam eam, in qua per preces Verbi ejus ab ipſo perfecti gratiæ ſunt actæ, alimoniam.... Incarnati illius Ieſu carnem & ſanguinem eſſe docti ſumus* : atqui panis in Euchariſtiâ fit corpus Chriſti per converſionem : ergo, &c.

Reſp. diſt. maj. Juſtinus Incarnationem comparat cum Euchariſtiâ quantùm ad aliqua, conc. maj. quantùm ad omnia, neg. maj. In eo valet allata ex Juſtino paritas, quòd ſicut Verbum per Incarnationem realiter factum eſt caro, ita panis in Euchariſtiâ fit realiter corpus Chriſti : non valet autem ea paritas quoad modum quo panis fit corpus Chriſti, hoc eſt, Juſtinus non aſſerit Verbum factum fuiſſe carnem per ſui mutationem in carnem, quemadmodum panis in Euchariſtia per ſui mutationem fit corpus Chriſti.

Quæres, utrum ad explicandam naturarum poſt unionem, diſtinctionem, potior ſit formula quâ aſſeritur, Chriſtum *Ex* duabus eſſe naturis, an quæ dicit, eum *In* duabus eſſe naturis.

Reſp. quæſtionem illam magnâ animorum contentione motam fuiſſe in Concilio Chalcedonenſi. Orientales Epiſcopi aſſerebant, dicendum eſſe Chriſtum *In* duabus eſſe naturis; Ægyptii verò contendebant, dici debere Chriſtum *Ex* duabus eſſe naturis. Sedis Romanæ legati effecerunt tandem, ut in definitione fidei obtineret fidei formula quæ dicit, Chriſtum *In* duabus eſſe naturis. Sic enim habet definitio fidei in Concilio Chalcedonenſi Actione quinta : *Vnum eundemque Chriſtum Filium, Dominum, unigenitum in duabus naturis, inconfuſè, immutabiliter, indiviſè, inſeparabiliter agnoſcendum.* Licèt utriuſque formulæ idem ſit ſenſus, prior tamen, agentibus Sedis Apoſtolicæ legatis, obtinuit, quòd Leo Magnus in epiſtolâ ad Flavianum, eum loquendi modum adhibuiſſet : *Paſchaſinus & Lucentius*

reverendiſſimi Epiſcopi, & Bonifacius presbyter, vicarii Sedis Apoſtolicæ Romæ, dixerunt: Si non conſentiunt epiſtolæ apoſtolici & beatiſſimi viri Papæ Leonis, jubete nobis conſcripta dari, ut revertamur, & ibi Synodus celebretur. Verba ſunt quæ legere eſt Actione quintâ Concilii Chalcedonenſis.

Si quis verò roget, quid ejuſmodi controverſiæ dederit occaſionem; reſpondendum erit, diſſidium illud ortum fuiſſe ex eo quòd Orientales qui Neſtorio adversùs Cyrillum favere viſi fuerunt, dixiſſent, Chriſtum in duabus eſſe naturis; cùm econtrà Cyrillus eum ex duabus eſſe naturis prædicaſſet.

Caput IX.

Utrum ex unione ſubſtantiali cum humanitate ſequatur in Chriſto idiomatum communicatio.

Not. Idioma & proprietas idem ſunt; hincque concluditur, idiomatum communicationem idem eſſe ac mutuam proprietatum communicationem. De eâ verò proprietatum communicatione quæremus 1. utrum admittenda ſit in Chriſto. 2. in quo ejuſmodi communicatio poſita ſit. 3. quænam ſint regulæ, ad quas mutua proprietatum communicatio exigi debeat. 4. quænam propoſitiones vi communicationis idiomatum admitti debeant, quænam verò rejiciendæ ſint.

Ar-

ARTICULUS I.

Vtrum in Chriſto admitti debeat idiomatum communicatio.

Not. NEſtorio neganti hypoſtaticam Verbi cum humanitate unionem, nihil magis inviſum fuit, quàm idiomatum communicatio inter divinam & humanam Chriſti naturam: *Rectum* (inquit in Epiſtolâ ad Cyrillum) *& evangelicæ traditioni conſentaneum eſt, ut Chriſti corpus divinitatis templum eſſe fateamur .... Verùm propter illud communicationis nomen, nativitatem, paſſionem, mortem, cæteraſque carnis proprietates divino Verbo adſcribere, id demum mentis eſt ethnicorum more errantis, aut certè inſani Apollinarii, & Arii, aliorumque hæreticorum morbo, aut alio etiam graviori laborantis*. Econtrà quotquot admittunt hypoſtaticam unionem Verbi cum humanâ naturâ, admittunt quoque realem idiomatum communicationem inter divinam & humanam Chriſti naturam.

CONCLUSIO. In Chriſto admitti debet realis idiomatum communicatio.

Probatur. Ex obſervatis, idiomatum communicatio eſt mutua attributio proprietatum quæ duabus naturis ſecuminvicem conjunctis conveniunt: atqui admitti debet ejuſmodi attributio; idque tum Scripturâ, tum Traditione demonſtrari poteſt: ergo, &c.

Primò, Scriptura Deo ſanguinem tribuit, qui tamen ſoli humanitati proprius eſt: *Attendite vobis* (inquit Apoſtolus Actorum 20.) *& univerſo gregi, in quo vos Spiritus ſanctus poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei, quam acquiſivit ſanguine ſuo.* Primæ Joannis cap. tertio, anima ſeu vita temporalis, quæ nonniſi humanitati convenit, ipſi Deo adſcribitur: *In hoc cognovimus*

charitatem Dei, *quoniam ille* (Deus) *animam ſuam pro nobis poſuit*.

Eadem Scriptura, quæ Deo (ut mox obſervatum eſt) tribuit, quæ homini propria ſunt, homini pariter adſcribit, quæ ſoli Deo propriè conveniunt. Deſcenſus è cœlis, exiſtentia in cœlis dum Chriſtus in terris ageret, Deo propria ſunt: utrumque tamen hominis filio tribuitur: *Nemo* (ait Chriſtus) *aſcendit in cœlum*, *niſi qui deſcendit de cœlo*, *filius hominis qui eſt in cœlo*. Æternitas quoque homini tribuitur, Joannis 8. *Antequam* (inquit Chriſtus) *Abraham fieret*, *ego ſum*.

Secundò, Traditio probat eandem mutuam proprietatum attributionem. Symbolum Nicænum Verbo tribuit nativitatem ex Virgine, mortem, paſſionem, quæ tamen ſoli humanitati propria ſunt: *Sacra namque & magna illa Synodus* (verba ſunt Cyrilli in Epiſt. ſecundâ ad Neſtórium) *tradit*, *ipſum unigenitum Dei Filium naturaliter ex Deo Patre natum*, *Deum verum de Deo vero*, *lumen de lumine*, *per quem Pater omnia condidit*, *deſcendiſſe*, *incarnatum*, *& hominem factum*, *paſſum eſſe*, *tertia die reſurrexiſſe*, *& ad cælos aſcendiſſe*.

Hilarius lib. 4. de Trinitate, ſic loquitur: *Qui erat*, *naſcitur*; *qui indemutabilis eſt*, *creſcit ætate*; *qui impaſſibilis*, *patitur*. Auguſtinus libro contra ſermonem Arianorum cap. 7. hæc habet: *Quis eſt ille qui cum in forma Dei eſſet*, *non rapinam arbitratus eſt*, *eſſe æqualis Deo?* *Reſpondetur voce apoſtolica*, *Chriſtus Ieſus*. *Ergo & illa divinitas hujus humanitatis nomen accepit*. *Item ſi quæramus*, *quiſnam ſit factus obediens uſque ad mortem crucis?* *Rectiſſimè reſpondetur*, *ille qui cum in forma Dei eſſet*: *Ergo & iſta humanitas illius divinitatis nomen accipit*.

Cyrillus, in ſuis adverſùs Neſtorium anathematiſmis, totus eſt in ſtatuendâ idiomatum de quibus agitur, communicatione: *Si quis* (ait ana-

anathematiſmo quarto) *duabus perſonis vel hypoſtaſibus eas voces attribuit, quæ in Evangelicis & apoſtolicis Scripturis paſſim occurrunt, quæve tanquam à ſanctis de Chriſto, aut ab ipſo quoque Chriſto de ſeipſo dictæ ſunt, & alias quidem homini ſeorſim à Dei Verbo conſiderato adſcribit, alias verò tanquam in divinam majeſtatem convenientes, ſoli Verbo quod ex Deo Patre eſt, accommodat, anathema ſit*. Uni igitur hypoſtaſi, non verò duplici, tribui debent, quæ Chriſto & ratione divinitatis, & ratione humanitatis conveniunt; ac proindè ratione unitatis hypoſtaſis, mutua eſt in Chriſto idiomatum communicatio. Sed hæc ex reſponſione ad ſubſequens argumentum clariora fient. Tandem non alio principio quàm reali idiomatum communicatione nititur vox *Deipara*, pro quâ tanquam pro religionis capite Cyrillus contra Neſtorium Eccleſiæ nomine pugnavit.

Objicies. Si idiomatum communicatio deberet admitti, admitti quoque deberet hæc propoſitio, *Unus de Trinitate paſſus eſt*. Scilicet unigenito Dei Filio per idiomatum communicationem tribui deberent, quæ humanitati, cui conjunctus eſt hypoſtaticè, propria ſunt; ac proindè cum unigenitus ille Dei Filius ſit unus de Trinitate, in rigore theologico dici poſſet, *Unus de Trinitate paſſus eſt*: Atqui propoſitio illa non debet admitti. Siquidem anno 483. eam in Petro Cnapheo, ſeu Fullone, Epiſcopo Antiocheno, damnavit Felix Papa III. ut patet ex illius ad eundem Petrum Fullonem Epiſtolâ; ergo, &c.

Reſp. conc. maj. diſt. min. Eam Felix Papa damnavit in ſenſu Petri Cnaphei, conc. min. in ſenſu obvio, ſeu quem verba præ ſe ferunt, neg. min. Propoſitio de quâ agitur, à Cnapheo prolata fuerat in ſenſu Eutychianorum, quorum ſectæ nomen dederat: ſcilicet ut illi hæretici exprimerent ſuum de Incarnatione errorem in eo po-

ſitum, quòd poſt unionem ſola natura divina, humanâ penitùs abſorptâ, remanſiſſet, aſſeruerunt, *Unum de Trinitate fuiſſe paſſum*. Verùm Felix eam non damnavit in ſenſu obvio: nam habitâ ratione ſolorum verborum, ex quibus conſtat, non aliud ſignificat, quàm iſtud, ſcilicet unam de Trinitate perſonam fuiſſe paſſam in carne. Confirmatur ea reſponſio auctoritate Joannis Papæ II. qui in Epiſtolâ ad Avienum, aliosque Senatores, docet, Catholicæ regulæ conſentaneum eſſe, ſive dicatur, *unum de Trinitate paſſum eſſe*, ſive, *unam de Trinitate perſonam paſſam fuiſſe*.

Inſtabis. Circa annum 519. Monachi quidam Scythæ aſſerebant, præter Chalcedonenſis Synodi profeſſionem dicendum eſſe, *unum de Trinitate eſſe crucifixum*. Ejus verò loquendi generis approbationem, Vitaliani Magiſtri militum operâ, conati ſunt extorquere à Legatis ad Imperatorem ab Hormiſdâ miſſis, ut Orientalis Eccleſiæ cum Romanâ reconciliationem tentarent; ſed ſpe ſuâ dejecti, Romam ad Hormiſdam ipſum profecti ſunt, à quo (ut patet ex Hormiſdæ ad Poſſeſſorem Epiſcopum Africanum Epiſtolâ) damnati ſunt: atqui propoſitio de quâ agitur, tunc damnata non fuit in ſenſu Eutychianorum; neque enim monachi Scythæ eo errore laborabant: ergo proſcripta fuit in ſenſu obvio, ſeu in ſenſu quem verba præ ſe ferunt.

Reſp. 1. neg. min. Ad 2. nonnulli reſpondent Monachos Scythas, de quibus eſt quæſtio, reverâ Eutychianâ hæreſi infectos fuiſſe; ac proindè Hormiſdam Papam non alio ſenſu propoſitionem illam damnaſſe, quàm quo Felix Papa III. pluribus antè annis damnaverat. Reſpondent alii Catholicos quidem fuiſſe Monachos Scythas, ſed temerarios, quippè qui contenderent, mancam fore Synodi Chalcedonenſis profeſſionem, niſi hæc illi adderetur clauſula: *Unus de Trinitate crucifixus eſt*: Scilicet Hormiſdas Papa in Epiſtolâ ad Poſſeſſorem Africanum Epiſcopum, nullam

lam aliam Scythis, à quibus prolata fuerat in medium, notam inurit, præter notam temeritatis, novitatis, ac ſuperbiæ; ſic enim loquitur: *Contemptores auctoritatum veterum, novarum cupidi quæſtionum, ſolam putantes ſcientiæ rectam viam, qualibet conceptam facilitate ſententiam. Eò uſque tumoris elati, ut ad arbitrium ſuum utriuſque orbis putent inclinandum eſſe judicium: nec in nomen fidelium deputantes ſequacem traditionis paternæ ſi ſuæ viderint credere nolle ſententiæ.* Itaque non ob aliud tunc ab Hormiſdâ proſcripta fuit illa propoſitio, quàm quòd eſſet nova, ac aſſereretur neceſſaria, ne manca foret, ac imperfecta fidei profeſſio, quam Chalcedonenſe Concilium promulgaverat.

Quæres 1. utrum impropriè tantùm, ſeu metaphoricè, ſit mutua inter Verbum & humanitatem idiomatum communicatio.

Reſp. communicationem de quâ agitur, non eſſe metaphoricam. Ratio eſt 1. quia Neſtorius proſcriptus eſt ab Epheſinâ Synodo, quamvis metaphoricam communicationem admitteret, qualis eſt inter veſtem & veſtitum, inter templum & habitatorem templi: *Corpus* (inquit ad Cyrillum reſcribens) *divinitatis templum eſſe fateamur, illudque nexu adeò ſublimi, divino, & admirabili ipſi conjunctum eſſe ſtatuamus, ut divina natura ea ſibi vindicet, quæ corporis alioqui ſunt propria.* 2. Ea communicatio non eſt metaphorica, quæ nititur unione ſubſtantiali ac perſonali duorum extremorum: ſic de homine, quòd perſona ſit quæ ex corporis & animę unione ſubſtantiali reſultat, propriè dicuntur ea quæ tum animæ tum corpori conveniunt; v.g. dicitur, quòd ſit mortalis & immortalis ſimul, ratione nimirum duarum partium, animæ & corporis, ex quibus eſſentialiter conſtat.

Quæres 2. quibus principiis nitatur vera ac propria idiomatum communicatio, quæ locum habet in Chriſto.

Reſp. communicationem illam niti variis principiis. Nititur enim 1. unitate hypoſtaſis, quæ in Chriſto reperitur: ſcilicet ratione unitatis ejuſmodi efficitur, ut uni Verbo, ſeu prout Verbum, ſeu prout incarnatum eſt, omnia tribuantur: *Vni igitur perſonæ* (inquit Cyrillus in Euaugelium Joannis pag. 667.) *attribuendæ ſunt euangelicæ voces, hypoſtaſi nimirum Verbi incarnati. Dominus enim unus Ieſus Chriſtus ſecundùm voces.* Nititur 2. altero principio, quod tamen fluit ex alio quod mox prolatum eſt: nempè humanitas ratione unionis hypoſtaticæ, facta eſt humanitas propria Verbi; ubi enim cum eo conjuncta fuit, deſiiit eſſe juris proprii; ac proindè mirum non eſt, quòd quæ humanitati conveniunt, Verbo propriè tribuantur: *Verbum enim* (ait Athanaſius Orat. 4. contra Arianos) *caro factum eſt, neceſſe eſt, paſſiones carnis ejus quoque dici, cujus eſt illa caro.* Nititur 3. immeatione naturæ alterius in alteram: *Commiſcuit ſe nobis Deus Verbum* (verba ſunt Cyrilli, Theſauri pag. 235.) *commixtus nobis, factuſque homo omnes infirmitates noſtras geſtavit, & ipſe paſſus eſſe cenſetur, cum omnes templi, quod inhabitavit, proprietates ſibi vindicaſſet.*

ARTICULUS II.

In quo poſita ſit Idiomatum communicatio.

Not. 1. LUtherani contendunt, in eo poſitam eſſe communicationem idiomatum quòd attributa unius naturę, in Chriſto communicentur alteri naturæ, non tantùm in concreto conſideratæ, ſed etiam in abſtracto; hincque concludunt, non ſolùm hanc propoſitionem quæ dicit formam & ſubjectum ſimul, *Chriſtus eſt ubique*, ſed etiam hanc aliam quæ dicit formam abſtractam à ſubjecto, *Humanitas Chriſti eſt ubique*, veram

veram eſſe. Ratio eorum eſt, quòd immenſitas quæ eſt atributum divinum, ratione unionis hypoſtaticæ communicetur humanitati. Ob id Lutherani qui ſic opinantur, *Vbiquiſtæ*, aut *Vbiquetarii*, vulgò nuncupati ſunt. Econtra Catholici omnes concludunt, attributa unius naturæ in Chriſto non communicari alteri in abſtracto conſideratæ, hoc eſt, ſine ſuppoſito, aut perſonâ in quâ ſubſiſtit: hincque concludunt immenſitatem prædicari non poſſe de humanitate in abſtracto conſideratâ, ac proindè ulteriùs inferunt, Chriſti humanitatem non eſſe ubique.

Not. 2. Unio hypoſtatica poteſt conſiderari vel ſecundùm eſſentiam, vel ſecundùm conſequentia. Hìc igitur quærendum eſt 1. utrum ratione unionis hypoſtaticæ conſideratæ ſecundùm eſſentiam, attributa unius naturæ in Chriſto, communicentur alteri: 2. utrum ea attributorum communicatio, ſit aliquid, quod ſaltem conſequatur unionem hypoſtaticam: 3. in ſpecie, utrum immenſitas communicetur humanitati.

Concusio I. Ratione unionis hypoſtaticæ conſideratæ præcisè ſecundùm eſſentiam, in Chriſto attributa unius naturæ non communicantur alteri.

Probatur. Unio hypoſtatica ſumpta præcisè ſecundùm eſſentiam, dicit communicationem ſolius perſonæ Verbi factam humanitati; per eam nimirum communicationem natura humana deſiit eſſe proprii juris, deſiit eſſe perſona humana, factaque eſt (ut de unione agentes diximus) juris ipſiuſmet Verbi, ita ut non alia ſit perſona quàm perſona Verbi: atqui ratione communicationis, ſolius perſonæ Verbi, attributa divina non communicantur humanitati; ſiquidem id ratione communicationis, ſolius perſonæ Verbi non communicatur humanitati, quod à perſonâ Verbi virtualiter diſtinguitur: nempè propter

diſtinctionem virtualem, licèt Pater æternus Verbo per generationem communicet naturam divinam, non communicat tamen paternitatem quæ idem eſt actu cum naturâ divinâ: Sed attributa (ut Tom. 2. dictum eſt) virtualiter à perſonâ Verbi diſtinguuntur: ergo ratione communicationis ſolius perſonæ Verbi, attributa divina in Chriſto non communicantur humanitati.

Conclusio 2. In Chriſto communicatio attributorum humanitati in abſtracto conſideratæ, non eſt quid conſequens unionem hypoſtaticam.

Probatur. Si communicatio attributorum humanitati in abſtracto conſideratæ, eſſet quid conſequens unionem hypoſtaticam; id eſſet vel quòd attributa ratione unionis hypoſtaticæ communicentur humanitati tanquam formæ aſſiſtentes, aut tanquam formæ eſſentiales: atqui neutrum dici poteſt. Non primum: ſiquidem formæ aſſiſtentes ſunt extrinſecæ ſubjecto, cui communicantur; unde nec de illis, nec de toto, quod ex eis & ſubjecto ſimul ſumptis reſultat, verè prædicari poſſunt; ſic de angelo à quo corpus aliquod movetur, dici non poteſt, quòd ſit corpus motum, aut quòd corpus motum & angelus, unum totum perfectum efficiant. Non etiam ſecundum, quia formæ eſſentiales unum quid efficiunt cum ſubjecto, in quo recipiuntur; ut videre eſt in animâ & corpore, quæ ſimul unita, unum hominem efficiunt: at humanitas Chriſti abſtracta ab hypoſtaſi, & attributa Dei non efficiunt quid unum: ergo attributa Dei nec tanquam formæ aſſiſtentes, nec tanquam formæ eſſentiales, humanitati abſtractæ ab hypoſtaſi communicantur. Confirmatur argumentum ex textibus omnibus, quibus ſuperiùs probatum eſt naturas, proprietates, operationes remanere diſtinctas & cuique naturæ proprias, etiam poſt duarum naturarum unionem.

Con-

Conclusio 3. Commimicatio immenſitatis humanitati in abſtracto conſideratæ, non eſt quid conſequens hypoſtaticam unionem, hoc eſt, non ſequitur ex unione hypoſtaticâ.

Probatur 1. ex iis Scripturæ locis, in quibus aſſeritur, humanitatem Chriſti non eſſe ubique. Joannis 11. *Lazarus mortuus eſt, & gaudeo propter vos, ut credatis, quia non eram ibi.* Joannis 16. *Cùm vidiſſet turba, quia Ieſus non eſſet ibi.* Matthæi ult. *Non eſt hìc, ſed ſurrexit.*

Nec audiendi ſunt adverſarii, cùm reponunt non aliud iis textibus ſignificari, quàm quòd humanitas Chriſti non eſſet modo ſenſibili in locis in quibus illi textus enuntiant non fuiſſe. Non ſunt (inquam) audiendi: Siquidem cùm ſubſtantia eſt alicubi aliquo modo reali, ſive modus ille ſit ſenſibilis, ſive non ſit ſenſibilis, abſolutè ac ſine explicatione dici non poteſt, quòd in eo loco non ſit; ſic dici non poteſt, quòd Chriſtus non ſit in Euchariſtiâ, licèt in eâ non ſit localiter; ſic etiam nemo dixerit, Deum in hoc orbe non eſſe eò quòd in eo non ſit modo corporeo & ſenſibili.

Confirmatur argumentum 1. iis Scripturæ textibus, qui immenſitatem Deo tribuunt tanquam characterem, quo à creaturis diſtinguatur: Jeremiæ 23. *Cælum & terram ego impleo.* Hinc Patres (ut videre eſt apud Auguſtinum lib. 3. contra Maximinum, cap. 21.) probant, Spiritum ſanctum eſſe Deum, ex eo quòd Scripturæ fidem faciant eum eſſe ubique.

Nec reſponderi poteſt, ſolam immenſitatem eſſentialem, eſſe Deo propriam, non autem quæ participata ſit, ut eſt (inquiunt) immenſitas quam humanitas Chriſti conſequitur ex unione cum Verbo. Nam 1. ſi quæ poſſit eſſe immenſitas participata, immeritò Scripturæ Deum à creaturis diſcernunt per immenſitatem, non explicando, cujuſmodi ſit immenſitas illa. 2. In illâ ſuppoſitione corruit argumentum Eccleſiæ ad-

versùs Arianos, & Macedonianos: nempè hæretici illi reſpondere potuiſſent, Spiritum ſanctum habere quidem immenſitatem, cùm Scriptura teſtetur eum eſſe ubique, ſed immenſitatem non eſſentialem, ſed participatam tantùm.

Confirmatur 2. ex Symbolo, nempè articuli de conceptione, de nativitate, morte, ſepulturâ, deſcenſu ad inferos, reſurrectione, aſcenſione, & deſcenſu ad judicium, evidenter ſupponunt, humanitatem Chriſti aliquando fuiſſe tantùm in utero Virginis, in vico Bethleemitico, in tumulo &c.

Probatur 2. authoritate Patrum. Ambroſius lib. 2. de Fide, capite 4. in hæc Chriſti verba: *Surgite, eamus*, ſic loquitur: *In eo ergo vadit & venit, quod eſt commune nobiſcum*. Chryſoſtomus in hæc Euangelii verba: *Filius hominis qui eſt in cælo*, hæc ait: *Non de carne loquitur, ſed à ſumma ſubſtantia ſeipſum denominat*. Auguſtinus in epiſtolâ ad Dardanum, litem deditâ operâ dirimit: *Vna enim* (inquit) *perſona Deus & homo eſt, & utrumque unus Chriſtus, ubique per id quod Deus eſt, in cælo autem per id quod homo*. Cyrillus Alexandrinus lib. 11. in Joannem, cap. 21. *Quare* (ait) *cùm Deus & homo Chriſtus verè ſit, oportuit* (Apoſtolos) *intellexiſſe, ineffabili Dei poteſtate unà cum eis ſemper futurum, etiamſi carne abeſſet*. Leo Magnus Serm. 2. de Aſcenſione: *Ineffabili* (ait) *modo per aſcenſionem cœpit eſſe divinitate præſentior, qui factus eſt humanitate longinquior*.

Objicies 1. Chriſtus ut homo, exaltatus eſt ad dexteram Dei, Matthæi 26. Actorum 2. ad Epheſios 1. ad Hebræos 1. atqui dextera Dei eſt ubique, non enim eſt dextera corporalis, quæ certo loco definiri poſſit: ergo Chriſtus ut eſt homo, exiſtit ubique.

Reſp. diſt. maj. Chriſtus ut homo, exultatus eſt ad dexteram Dei, ratione ſuppoſiti, conc. maj. ratione humanitatis, neg. ant. Dextera eò loci (ut paſſim aſſeritur à Patribus) metaphoricè ſumi

ſumi debet, nimirùm pro æqualitate honoris, dignitatis, poteſtatis: unde ſenſus eſt, Chriſtum eodem honore, eâdem dignitate, eâdem poteſtate frui quâ Deus Pater, eò quòd ratione ſuppoſiti non minùs ſit Deus, quàm ipſe Pater. Confirmatur reſponſio 1. ex Matthæi cap. 22. ubi Chriſtus ipſe hunc Pſalmi textum, *Dixit Dominus Domino meo, ſede à dextris meis*, adhibet, ut ſuam divinitatem, omnimodamque cum Patre æqualitatem probet. Confirmatur 2. ex Apoſtolo qui ad Hebræos 11. eodem textu: *Dixit Dominus Domino meo*, &c. utitur, ut Chriſto divinitatem aſſerat: *Sedet* (inquit) *ad dexteram majeſtatis in excelſis, tantò melior Angelis effectus, quantò differentius præ illis nomen hæreditavit: Cui enim Angelorum dixit aliquando, Sede à dextris meis?*

Objicies 2. Chriſto ut homini, data eſt omnis poteſtas: *Data eſt mihi* (ait ipſe Matth. ultimo) *omnis poteſtas in cælo & in terra*. Verùm ſi Chriſto data eſt omnipotentia, dari & potuit immenſitas: non enim potior eſt ratio de uno, quàm de alio.

Reſp. argumentum eſſe de non ſupponente: ſupponit enim poteſtatem quæ Chriſto ut homini tradita eſt, eſſe omnipotentiam, quam Scriptura Deo tribuit tanquam characterem Deo proprium. Verùm non eſt ejuſmodi: non enim aliud eſt quàm poteſtas, quæ Chriſto tanquam Eccleſiæ capiti in res omnes creatas à Patre tradita eſt, quamque exercere poteſt, etiamſi ubique non ſit.

Objicies 3. Chriſtus non in uno tantùm eſt loco, cum ipſe dicat Matthæi 28. ſe futurum nobiſcùm uſque ad conſummationem ſæculi. 2. Apoſtolus ad Epheſios quarto hæc ait: *Aſcendit ſuper omnes cælos, ut impleret omnia*: ergo, &c.

Reſp. ad 1. diſt. ant. Chriſtus dicit ſe, uſque ad conſummationem ſæculi, futurum nobiſcum auxilio & virtute, conc. ant. præſentiâ quæ corpori conveniat, neg. ant. Eadem adhiberi debet

ſolu-

ſolutio ad hæc alia Chriſti verba: *Vbi ſunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum:* Evidens enim eſt, eo in loco Chriſtum polliceri auxilium, per quod Apoſtoli eorumque ſucceſſores & veritatem cognoſcant, & difficultates ſuperent, quæ occurrunt in Euangelii prædicatione.

Ad 2. nonnulli reſpondent, Chriſtum eo ſenſu implevisse omnia, quòd ejus in cœlos aſcenſio complementum fuerit oraculorum omnium, quæ de eo à Prophetis edita fuerant. Alii contendunt verba de quibus agitur: *Vt impleret omnia*, intelligi de repletione locorum, ſed ſucceſſivè, ita ut ſenſus ſit, Chriſtum ubi in terris ſuam vim ac poteſtatem miraculis probaſſet, conſcendiſſe cœlos, ut ſuâ gloriâ & majeſtate eos impleret.

Objicies 4. Vera eſt hæc propoſitio: *Chriſtus eſt ubique*: ergo etiam iſta: *Humanitas Chriſti eſt ubique*. Confirmatur. Quando duæ res ſunt ſibi invicem inſeparabili nexu conjunctæ, ubi eſt una, ibi debet eſſe & altera: atqui perſona Verbi quæ eſt inſeparabili nexu conjuncta humanitati, eſt ubique: ergo ubique pariter eſſe debet humanitas.

Reſp. ad 1. conc. ant. neg. conſeq. Ratio diſparitatis eſt, quia ſubjectum hujus propoſitionis *Chriſtus eſt ubique*, ſupponit pro duabus naturis, ac proindè prædicatum *Vbique*, cadit in Chriſtum prout eſt habens naturam divinam: ècontra ſubjectum hujus propoſitionis, *Humanitas eſt ubique*, ſupponit pro ſolâ naturâ humanâ, cui, cùm creata ſit, repugnat, ut exiſtat ubique. Ad 2. diſt. maj. Quando duæ res ſunt ſibi invicem unitæ adæquatè & totaliter, conc. maj. inadæquatè tantùm, & non totaliter, neg. maj. Hâc, non autem illâ ratione Verbum eſt unitum humanitati; proindeque mirum non eſt, quòd ſit alicubi ubi non eſt humanitas: ſic licèt anima ſit unita pedi, pes tamen non eſt in aliis corporis partibus, in quibus eſt anima.

ARTICULUS III.

De regulis ad quas exigi debet idiomatum communicatio.

CONCL. PLures ſunt regulæ, ad quas exigi debet idiomatum communicatio.

Probatur enumeratione quam Silvius 3. part. q.16. art.4. hiſce verbis tradit.

Regula I. Quæ conveniunt Filio hominis, non poſſunt prædicari de divinâ naturâ abſtractim expreſsâ; & ea quæ conveniunt Filio Dei, non poſſunt prædicari de naturâ humanâ abſtractim expreſsâ. Propter eam regulam falſæ ſunt hæ propoſitiones: *Divinitas eſt nata de Virgine, eſt mortalis, eſt paſſa, eſt mortua. Humanitas eſt Deus, eſt creator, eſt omnipotens.*

Regula II. Abſtracta unius naturæ non poſſunt prædicari vel de illâ naturâ, vel de alteriùs naturæ proprietatibus, ſive in concreto, ſive in abſtracto; ſic dici non poteſt: *Homo eſt divinitas, Deus eſt humanitas. Humanitas eſt divinitas. Divinitas eſt humanitas. Homo eſt æternitas, Deus eſt mortalitas. Mortalitas eſt immortalitas.* Ratio hujus regulæ petitur ex eo quòd ea quæ ſunt uni propria, non poſſint affirmari, niſi de eo quod eſt idem cum illo. In myſterio autem Incarnationis, quamvis duæ naturæ, divina & humana, conveniant in eandem hypoſtaſim, ipſæ tamen manent inter ſe diſtinctæ, ſic ut una non ſit alia; & ſimiliter earum naturarum proprietates: ergo nec natura una, nec ejus proprietates, poſſunt in abſtracto affirmari de alterâ, vel de alteriùs concretis, neque concreta uniùs de abſtractis alteriùs, quia abſtracta (cùm ſignificent ipſam naturam, ſeu formam abſtractim, ſeu ſimpliciter) neque ſupponunt hypoſtaſim, in quam conveniant, neque ſignificant naturarum conjunctionem in illâ.

Re-

Regula III. Communicatio idiomatum facienda eſt ſolùm in concretis. Ratio eſt, quia ſola concreta ſupponunt hypoſtaſim, in quam duæ naturæ conveniunt: communicatio autem idiomatum fit propter convenientiam naturarum in unam hypoſtaſim. Cùm enim ſit eadem hypoſtaſis utriuſque naturæ, eadem hypoſtaſis ſupponitur nomine utriuſque naturæ. Sive ergo dicatur homo, ſive Deus, ſupponitur hypoſtaſis & divinæ & humanæ naturæ; & ideò dici poſſunt de homine ea quæ ſunt divinæ naturæ, tanquam de hypoſtaſi divinæ naturæ; & de Deo dici poſſunt ea quæ ſunt humanæ naturæ, tanquam de hypoſtaſi humanæ naturæ.

Regula IV. Quidquid dicitur eſſentialiter de Deo, de Verbo autem eſſentialiter vel perſonaliter, ſimpliciter poteſt in concreto prædicari de hoc homine, id eſt, de Chriſto; & propterea hæc propoſitio: *Hic homo eſt æternus, omnipotens, immenſus, naturalis Dei Filius*, vera eſt omninò. Ratio eſt 1. quia huic homini in Scripturis tribuuntur ea, quæ tum Deo tum Dei Verbo conveniunt. 2. Hic homo eſt verè Deus & Verbum: ergo reverà illi conveniunt abſoluta Dei attributa, non autem relativa aliarum perſonarum, quia hic homo neque eſt Pater, neque Spiritus ſanctus.

Regula V. Quidquid eſſentialiter dicitur de homine, vel abſolutè de hoc homine Chriſto, prædicari poteſt de Deo & Dei Filio: unde veræ ſunt hæ propoſitiones, *Deus & Dei Filius eſt animal ratione præditum, eſt natus de Virgine, mortuus,* &c. Ea regula nititur 1. catholicâ veritate quâ aſſeritur, Deum & Dei Filium per incarnationem verè eſſe hominem. Nititur 2. Scripturâ in quâ Deo tribuuntur, quæ humanæ naturæ propria ſunt: *Poſuit vos Spiritus ſanctus regere Eccleſiam Dei, quam acquiſivit ſanguine ſuo.*

Regula VI. Quamvis ea quæ prædicantur de Chriſto, non diſtinguantur quantùm ad id de

quo

quo prædicantur, id eſt, quantùm ad ſuppoſitum; diſtinguuntur tamen ſecundùm, id ſecundùm quod prædicantur. Nam ea quæ ſunt divinæ naturę, prædicantur de Chriſto ſecundùm divinam naturam; ea autem quæ ſunt humanæ naturæ, prædicantur de eo ſecundùm humanam naturam.

Cavendum eſt igitur, ne id quod convenit ſuppoſito ratione uniûs naturæ, denotetur convenire ratione alteriûs; & propterea quando de Chriſto dicuntur prædicata, ſeu attributa divina, non eſt addenda reduplicatio ſupra humanitatem; neque ſupra deitatem, quando humana attributa prædicantur de Deo: non eſt v. g. dicendum, *Chriſtus quatenus homo, eſt æternus: Chriſtus quatenus Deus, paſſus eſt.* Ratio eſt, quia per ejuſmodi reduplicationem ſignificatur, quòd attributa conveniunt ſubjecto aliâ ratione, quàm reverà convenire poſſint.

Cavendum præterea, ne prædicatio importet attributum requirens aut involvens ſuppoſitum creatum: cùm enim fide conſtet, illud non fuiſſe in Chriſto, conſequens eſt, talem propoſitionem futuram falſam; velut ſi dicas, *Chriſtus eſt perſona creata, Chriſtus eſt purus homo, eſt Filius Dei adoptivus.*

Regula VII. Attributa quæ non ſunt merè humana, nec merè divina, ſed Chriſto conveniunt ratione utriuſque naturæ ſimul, ſi abſolutè prædicentur, regulariter poſſunt prædicari de Chriſto, & de hoc homine, & de Verbo, ſeu Dei Filio: Sic verò dicimus, *Chriſtus eſt redemptor, & mediator noſter. Verbum nos redemit, ac ſatisfecit Patri ex rigore juſtitiæ.* Dico, *regulariter*, quoniam poteſt fieri, quòd aſſumantur prædicata quæ hoc ſubjectum, *Chriſtus*, determinent pro compoſito in quantùm eſt tale, ut, eſſe compoſitum, eſſe terminum reſultantem ex unione hypoſtaticâ; & tunc attributum non poteſt abſolutè prædicari de Verbo, vel Dei Filio.

Si

Si verò hujuſmodi attributa prædicentur non abſolutè, ſed cum reduplicatione, illa reduplicatio non debet cadere ſuper ſolam unam naturam, ſive divinam, ſive humanam; neque ſuper ſolum ſuppoſitum, ſed ſuper utrumque. Non eſt dicendum v. g. quòd Chriſtus eſt redemptor, vel mediator noſter, vel quòd ex rigore ſatisfecit ſolùm quatenus homo, vel ſolùm quatenus Deus, ſed quatenus Deus homo. Vide Sylvium, ex quo quæ huc-uſque dicta ſunt, de verbo ad verbum exſcripſimus.

ARTICULUS IV.

De quibuſdam in ſpecie propoſitionibus vel admittendis vel rejiciendis.

Not. Hic cum Sanctus Thomâ expendi poteſt utrum hæ propoſitiones admitti debeant: *Deus factus eſt homo: Homo factus eſt Deus: Chriſtus eſt creatura: Iſte homo*, demonſtrando Chriſtum, *incœpit eſſe: Chriſtus, ſecundùm quòd eſt homo, eſt Deus: Chriſtus, ſecundùm quod eſt homo, eſt perſona: Chriſtus eſt homo Dominicus.*

CONCLUSIO I. Hæc propoſitio, *Deus factus eſt homo*, vera eſt in ſenſu proprio & literali.

Probatur. Primò, conceptis terminis in Euangelio legitur: *Verbum caro factum eſt*. Legitur quoque ad Rom. 1. *Qui factus eſt ei ex ſemine David ſecundùm carnem*. 2. Illud verè ac propriè fieri dicitur, quod præextitit ei quod de ipſo de novo prædicatur: atqui Deus, ſive Verbum, præexſtitit humanitati, quæ de illo de novo prædicatur: ergo, &c.

Objicies: Hęc propoſitio: *Homo factus eſt Deus*, in proprio ſenſu falſa eſt: ergo & iſta: *Deus factus eſt homo*: non enim videtur eſſe potior ratio de unâ, quàm de alterâ.

Reſp.

Reſp. conc. ant. neg. conſeq. Ratio diſparitatis eſt, quia ut res fiat alia, neceſſe eſt, ut illi præexiſtat; at humanitas Chriſti nuſquam præextitit ſuæ cum Deo unioni: èċontra Verbum realiter extitit, antequam cum Verbo uniretur. Si tamen propoſitio, de quâ agitur, impropriè ſumatur, hoc nimirum ſenſu: *Factum eſt, ut homo fieret Deus*, admitti poterit.

Conclusio 2. Hæc propoſitio: *Chriſtus eſt creatura*, ſimpliciter accepta, ſeu abſque additione aliquâ, vitari debet, & eſt falſa.

Probatur prior pars. Ea propoſitio favere videtur Arianis qui contenderunt, Verbum, ac proindè Chriſtum, eſſe creaturam: ergo vitandi ſcandali causâ, uſurpari non debet. Altera pars ſic oſtenditur: Ea propoſitio eſt falſa, in quâ creatura prædicatur de hypoſtaſi Chriſti; nimirùm hypoſtaſis Chriſti eſt ipſummet Verbum: atqui in propoſitione, de quâ eſt quæſtio, creatura prædicatur de hypoſtaſi Chriſti; ſiquidem nomen *Chriſtus*, pro hypoſtaſi ſupponit. Confirmatur ex eo quòd alioquin dici poſſet ſimpliciter: *Chriſtus incœpit eſſe*, *Chriſtus non ſemper fuit*.

Verùm licèt abſolutè ac ſimpliciter dici non poſſit, *Chriſtus eſt creatura*, poteſt tamen cum additione humanitatis: ſic vera eſt hæc propoſitio: *Chriſtus, prout homo, eſt creatura*. Ratio eſt, quia additio, *Prout homo*, efficit, ut ſubjectum pro naturâ Chriſti humanâ, non autem pro illiûs hypoſtaſi ſupponat: unde Auguſtinus epiſt. 57. ſic loquitur: *Quod ad Verbum attinet, creator eſt Chriſtus: quod ad hominem, creatura eſt.*

Objicies. Hæc propoſitio, *Chriſtus mortuus eſt*, ſimpliciter prolata, eſt vera: ergo & iſta: *Chriſtus eſt creatura*.

Reſp. conc. ant. neg. conſeq. Ratio diſparitatis eſt, quia mori eſt proprietas naturæ, non autem ſuppoſiti; ac proindè in propoſitione de quâ agitur, mors cadit ſupra humanam Chriſti natu-

turam, non autem ſupra Verbum : ècontra in iſtâ, *Chriſtus eſt creatura*, prædicatum cadit in hypoſtaſim, quia creatura dicit eſſe ſubſiſtens.

CONCLUSIO 3. Hæc propoſitio: *Iſte homo*, demonſtrato Chriſto, *incæpit eſſe*, admitti non debet.

Probatur. Vox hæc, *incæpit*, dicit negationem exiſtentiæ æternæ: at ea negatio dici non poteſt de Chriſto, cùm fide certum ſit, illum hominem, demonſtrato Chriſto, eſſe Deum, ac proinde habere exiſtentiam æternam. Sed eadem propoſitio vera eſt, ſi addatur reduplicatio: *Iſte homo, ſecundùm eſſe hominis, incæpit eſſe*.

CONCLUSIO 4. Hæc propoſitio, *Chriſtus ſecundùm quòd eſt homo, eſt Deus*, admitti non debet.

Probatur. Reduplicatio, *ſecundùm quòd eſt homo*, determinat ſubjectum *Chriſtum* ad naturam humanam: atqui Deus de naturâ humanâ prædicari non poteſt. Econtra in hâc propoſitione: *Chriſtus, in quantùm iſte homo, eſt Deus*, prædicatum *Deus*, dicitur de Chriſto, ut habente hypoſtaſim: ſiquidem pronomen *Iſte*, determinat vocem *Homo*, ad hypoſtaſim.

CONCLUSIO 5. Hæc propoſitio: *Chriſtus ſecundùm quòd homo, eſt perſona*, admitti poteſt.

Probatur. Senſus obvius propoſitionis, de quâ agitur, eſt iſte, *Chriſtus, quatenus eſt ſuppoſitum humanæ naturæ, eſt perſona*: atqui ſenſus ille verus eſt: ergo & propoſitio.

CONCLUSIO 6. Admitti non debet hæc propoſitio: *Chriſtus eſt homo Dominicus*.

Probatur. Dominicus denominativè dicitur à Domino; ac proindè diſtinguitur à Domino, ſicut denominans à denominato: atqui Chriſtus à Domino non diſtinguitur, cum ipſe ſit Deus.

Objicies. Nonnulli Patres Chriſtum vocarunt hominem Dominicum, ut videre eſt apud Athanaſium

naſium in expoſitione fidei, Chryſoſtomum, hom. de Cruce, Auguſtinum in Pſal.2. ergo admitti poteſt hæc propoſitio, *Chriſtus eſt homo Dominicus*.

Reſp. diſt. conſeq. Admitti poteſt aliquâ ratione, conc. conſeq. ſimpliciter & abſolutè, neg. conſeq. Eâ loquendi ratione nonnulli Patres uſi ſunt, quòd apud eos vox, *homo*, pro naturâ humanâ ſuppoſuerit: ita ut voluerint, naturam humanam eſſe Dominicam, quemadmodum caro in Synodo ſextâ dicitur deificata: ſicut ergo natura humana dicitur deificata, eo quòd per unionem in perſonâ Verbi, facta ſit natura Dei, caro Dei ita etiam dicitur Dominica, quòd cum Domino unita ſit. Confirmatur ex Auguſtino, qui ubi lib. 1. retract. cap. 19. revocavit quæ ſcripſerat in Pſal.2. hæc addit: *Quamvis nonnulla poſſit ratione defendi.*

Quæres, an Chriſtus dici poſſit *homo Deifer*, ſicut dicitur, *Deum eſſe carniferum*.

Reſp. negativè. Ratio eſt, quia in 1. propoſitione vel vox, *Homo*, ſumitur pro naturâ humanâ, vel pro hypoſtaſi humanâ, vel pro hypoſtaſi divinâ: atqui quoquo modo ſumatur, homo non eſt deifer. Nam 1. humana natura in Chriſto non ſuſtentat Deum, ſed èontra Deus ſuſtentat humanam naturam, cùm non ſubſiſtat niſi per Verbi ſubſiſtentiam. 2. In Chriſto non eſt hypoſtaſis humana, ut docet fides adversùs Neſtorium. 3. Verbum non fert deitatem, cùm ipſemet ſit Deus. Econtra in propoſitione quâ dicitur, *Deum eſſe carniferum*, Deus ſumitur pro perſonâ Verbi quæ ſuſtentat humanam naturam, quæque ab eâ realiter diſtinguitur. Confirmatur reſponſio ex S. Cyrillo, qui anathematiſmo quinto ſic loquitur: *Si quis dicere audet, Chriſtum eſſe hominem deiferum, & non potiùs Deum verum, utpotè unum, naturalemque Filium, quatenus nimirum Verbum caro factum, carni & ſanguini perindè, ac nos, communicavit, anathema ſit.*

Quo

Quo verò ſenſu Baſilius uſus ſit eâ loquendi ratione ante exortam Neſtorianorum hæreſim, diximus ſuprà, ubi de Cyrilli anathematiſmis actum eſt. De iis, ſimilibuſve loquendi modis, vide S. Thomam qui 3. p. qu. 16. pluribus articulis eos expendit.

Caput VII.

Vtrum ex unione ſubſtantiali Verbi cum humanitate ſequatur, perſonam Chriſti eſſe perſonam compoſitam.

Not. Circa quæſtionem, an perſona Chriſti ſit ac dici debeat perſona compoſita, triplex eſt Scholaſticorum ſententia. S. Bonaventura, Scotus & plures alii contendunt, perſonam Chriſti nec eſſe, nec dici debere compoſitam. Econtra Sanctus Thomas 3. part. quæſt. 2. art. 4. docet, eam & eſſe & dici debere compoſitam. Typhanius diſtinguens Chriſtum ab hypoſtaſi, ſcribit, hanc eſſe planè ſimplicem, illum verò compoſitum. Quid nos de eâ ſcholaſticâ quæſtione ſentiamus, ſubſequentes concluſiones aperient.

Conclusio I. Perſona Chriſti & eſt verè & rectè dicitur perſona compoſita.

Probatur I. authoritate Patrum. Quintæ generalis Synodi Patres can. 4. ſic loquuntur: *Sed non confitentur* (Neſtoriani) *unitatem Dei Verbi ad carnem animatam anima rationali & intellectuali, ſecundùm compoſitionem, ſive ſecundùm ſubſiſtentiam factam eſſe, ſicut ſancti Patres docuerunt; & ideò unam ejus ſubſiſtentiam compoſitam, qui eſt Dominus noſter Ieſus Chriſtus, unus de ſancta Trinitate,* &c. Sexti Concilii generalis Patres Actione II. eâdem ratione loquuntur: *Vnam ejus* (inquiunt) *ſubſiſtentiam compoſitam dicimus.* Auguſtinus Enchiridii cap. 35. hæc habet: *Cùm enim eſſet unicus*

Dei

Dei Filius non gratia, ſed natura, ut eſſet etiam plenus gratia, factus eſt & hominis Filius; idemque ipſe utrumque ex utroque unus Chriſtus. Damaſcenus lib. 3. cap. 4. ſic mentem aperit ſuam: *In Domino duas quidem naturas, at unam dumtaxat perſonam, ex utriſque compoſitam, agnoſcimus.* Ex iis textibus evidens eſt, Patribus perſuaſum fuiſſe Chriſtum & verè eſſe, & rectè dici perſonam compoſitam.

Confirmatur argumentum ex modo loquendi Patrum, qui ubi Chriſtum definierunt, aſſeruerunt, eum eſſe Dei & hominis mixturam. Textus Patrum retulimus ſolventes argumenta quibus Eutychiani probare nituntur, naturas poſt unionem ita permixtas fuiſſe, ut mutuam à ſe invicem diſtinctionem minimè retinuerint. Huc etiam referri poteſt definitio quam de Chriſto iidem Patres tradiderunt, ſcilicet aſſeruerunt, Chriſtum eſſe perſonam quæ habet naturam humanam. *Quid eſt Chriſtus?* quæſtio eſt quam ſibi proponit Auguſtinus tractatu 19. in Joannem) *Verbum Dei habens humanitatem.*

Probatur 2. concluſio rationibus. Primò, Ea perſona eſt compoſita, in quâ duæ naturæ ſubſiſtunt, ſicut truncus eſt compoſitus, cui duplicis ſpeciei rami inſerti ſunt: atqui duæ naturæ in unâ Chriſti perſonâ ſubſiſtunt, ut contra tum Neſtorianos, tum Eutychianos, fides Catholica docet: ergo eſt perſona compoſita. 2. Illud eſt compoſitum, in quo ſunt plura ſecum invicem unita; ob id enim homo eſt compoſitus: atqui plura, humanitas nimirùm & divinitas, conjuncta ſunt in perſonâ Chriſti: ergo, &c.

Objicies 1. Si perſona Chriſti ſit compoſita, ſequitur, eam eſſe perfectiorem naturâ divinâ, ſeorſim ſumptâ; ſiquidem compoſitum perfectius eſt rebus ex quibus conſtat: atqui perſona Chriſti non eſt perfectior naturâ

divinâ; nempè idem eſt realiter cum eâ: ergo, &c.

Reſp. ad 1. neg. maj. Ad 2. diſt. ant. Compoſitum eſt perfectius rebus ex quibus conſtat, ſi res illæ ſe habeant per modum partium, conc. maj. ſi per modum numeri, neg. maj. Natura divina in Chriſto non ſe habet per modum partis, quia pars ſe habet per modum rei imperfectæ; unde Auguſtinus lib. 3. contra Maximinum cap. 11. hæc ait: *Chriſtus una perſona eſt geminæ ſubſtantiæ, quia & Deus & homo eſt: nec tamen Deus, pars hujus perſonæ dici poteſt*: ſed natura divina & humana ſe habent in Chriſto per modum rerum, quæ conſtituentes numerum, in unâ perſonâ conjunguntur. Nec obſtant nonnulli Patrum textus quibus aſſeritur, divinam & humanam naturam eſſe Chriſti partes: Siquidem partis nomen latè ſumunt, pro eo nimirum omni, quod ad aliquod totum efficiendum concurrit, ſive ſe habeat per modum partis propriè ſumptæ, ſive per modum numeri tantùm.

Objicies 2. Componentia, ſive ſe habeant per modum partis, ſive ſe habeant per modum numeri, ſunt priora compoſito, quod ex eis reſultat: atqui natura divina in Chriſto non eſt prior perſonâ Chriſti, cum ſint unum & idem: ergo perſona Chriſti non eſt compoſita.

Reſp. conc. maj. neg. min. Ratio eſt, quia perſona Chriſti non dicit perſonam Verbi in ſe ſumptam tantùm, præterea enim dicit perſonam Verbi, prout terminat humanam naturam: at perſona Verbi hoc modo ſpectata, poſterior eſt perſonâ Verbi, in ſe & abſolutè ſumptâ, ſeu cum ordine ad naturam divinam, non autem ad humanam.

Objicies 3. Iſtæ propoſitiones: *Filius Dei eſt compoſitus*, *Verbum divinum eſt perſona compoſita*, admitti non debent: ergo nec iſta: *Perſona Chriſti eſt compoſita*.

Reſp.

Reſp. conc. ant. neg. conſeq. Ratio diſparitatis eſt, quia in duabus propoſitionibus, de quibus agitur, ſubjectum, *Filius Dei*, *Verbum divinum*, ſupponunt pro perſonâ quæ unam tantùm naturam terminat, divinam nimirùm: cum ècontra in hâc propoſitione, *Perſona Chriſti eſt compoſita*, ſubjectum, *Perſona Chriſti*, ſupponat pro perſonâ quæ & naturam divinam & naturam humanam terminat.

Objicies 4. Perſona Chriſti eſt perſona divina: ſed perſona divina non eſt compoſita; quidquid enim eſt in Deo, eſt omninò ſimplex: ergo perſona Chriſti non eſt compoſita.

Reſp. conc. maj. diſt. min. Perſona divina, in ſe ſumpta, non eſt compoſita, conc. min. ſumpta & in ſe & in ordine ad humanitatem, neg. min. ſic enim accepta duplicem naturam conjungit.

Objicies 5. Si Chriſtus eſt perſona compoſita ex deitate & humanitate, hæc propoſitio: *Duæ naturæ, divinitas & humanitas, ſunt unus Chriſtus*, erit vera: atqui ea propoſitio non eſt vera; ſcilicet in Concilio Conſtantienſi ſeſſ. 15. cum aliis articulis Joannis Hus proſcripta eſt.

Reſpondent nonnulli conceſſâ maj. diſt. min. Ea propoſitio non eſt vera in ſenſu Joannis Hus, concedunt min. in ſenſu obvio, ſeu quem verba præ ſe ferunt, negant min. Joannes Hus contendebat, propoſitionem de quâ agitur, eſſe veram in ſenſu diviſo, hoc eſt, humanitatem ſeorſim ſumptam, divinitatem ſeorſim ſumptam, eſſe unum Chriſtum: at id hæreticum eſt; nam Chriſtus dicit naturam divinam & humanam ſimul conjunctas in perſonâ Verbi. Jam verò, quòd ea eſſet mens Joannis Hus, evincitur ex eo, quòd ſe ipſum Vvicleffi diſcipulum profiteretur: at Vvicleffus eam propoſitionem (teſte Thomâ Vvaldenſi lib. 1. cap. 42.) admittebat in ſenſu diviſo.

Reſpondent alii cum Sylvio, negando maj. Ratio eſt (inquiunt) quia vox hæc, *Chriſtus*, plus dicit, quàm natura divina & humana ſignificent; ipſam videlicet perſonam Verbi, de quâ humanitatis non abſtracta quidem, ſed concreta tantùm prædicari poſſunt. Nec obſtant (ajunt) hæc Auguſtini verba, Enchiridii cap. 38. *Vtraque ſubſtātia, divina ſcilicet atque humana, Filius eſt unicus*: ſiquidem aut intelliguntur in ſenſu cauſali, hoc eſt, ita ut natura divina & natura humana ſint cauſæ intrinſecæ Chriſti, ſeu res ex quibus intrinſecè conſtat; aut intelliguntur de naturâ divinâ & humanâ in concreto, hoc eſt prout cum perſonâ Verbi unitis, non autem in abſtracto, ſive conceptis ſine unione cum perſonâ Verbi. Idem pariter eſt ſenſus hujus Auguſtini ſententiæ tractatu 78. in Joannem: *Agnoſcamus geminam ſubſtantiam Chriſti, divinam ſcilicet, qua æqualis eſt Patri, humanam qua major eſt Pater; utrumque autem ſimul, non duo, ſed unus eſt Chriſtus.*

DISSERTATIO SEXTA.

De Termino Incarnationis.

Not. TErminus Incarnationis ſumptæ pro actione, per quam humana natura & divina conjunguntur in perſonâ Verbi, eſt compoſitum illud mirabile, quod Chriſtum nuncupamus. In Chriſto autem præter ea quæ ſuperioribus quinque diſſertationibus jam dicta ſunt, poſſunt perpendi Scientia, Sanctitas, Libertas, Meritum, Subjectio, Adoptio, Prædeſtinatio, Dignitas Capitis, Sacerdotis, Regis, Redemptoris, Mediatoris, Oratio ab eo fuſa, Adoratio debita ipſi, & tandem Fides in

eum:

eum: Ea autem omnia erunt hujus ſextæ diſſertationis argumentum.

Quæstio Prima.

De Chriſti Scientia.

Not. NOn eſt hìc quæſtio de increatâ Chriſti ſcientiâ; de eâ nimirùm harum Inſtitutionum Tom. 1. multis egimus: ſed quæſtio eſt de creatâ ſeu humanâ ſcientiâ; de quâ quæremus 1. utrum in Chriſto admitti debeat; 2. quotuplex ſit; 3. ad quæ objecta ſeſe extendat.

Conclusio 1. Fide Catholicâ certum eſt, aliquam in Chriſto fuiſſe ſcientiam creatam.

Probatur 1. iis omnibus argumentis, quibus ſuperiùs oſtenſum eſt, eſſe in Chriſto naturam humanam perfectionibus & dotibus ſibi naturalibus inſtructam; ac præſertim adversùs Apollinarium, animam mente præditam. 2. Idem oſtenditur rationibus, quibus adversùs Monothelitas probatū fuit, functiones carnis, & animæ in Chriſto diſtinctas fuiſſe à functionibus divinitatis. 3. Eandem veritatem demonſtrat eſſatum quo Patres aſſerunt, Chriſtum eſſe perfectum Deum & perfectum hominem, ob idque, conſentaneè duabus naturis, eum habere duplicia, quæ iis naturalia ſunt.

Conclusio 2. In Chriſto triplex fuit ſcientia creata, Indita ſeu Infuſa, Beata, & Acquiſita.

Probatur prior pars. Verbum aſſumpſit humanitatem perfectam: atqui humanitas perfecta, prædita eſt ſcientiâ, ſeu cognitione perfectâ; ea autem perfecta cognitio, proprio Chriſti labore acquiſita non fuit, cum eâ in primo ſuæ con-

ceptionis inſtanti fuerit inſtructus; ergo fuit indita, infuſa, ſeu (ut alii loquuntur) ipſi congenita.

Conclusio 3. In Chriſto à primo ſuæ conceptionis inſtanti fuit ſcientia beata.

Probatur. Scientia beata, eſt ea quæ petitur ex intuitivâ Dei viſione: atqui in Chriſto fuit ejuſmodi ſcientia; nimirum à primo inſtanti ſuæ conceptionis anima Chriſti potita eſt viſione beatificâ.

I. Eam veritatem non obſcurè innuit Scriptura. Joannis 1. hæc habentur: *Vidimus gloriam ejus, gloriam quaſi unigeniti à Patre:* Ea autem verba ex iſtis ſequuntur: *Verbum caro factus eſt, & habitavit in nobis*; ac proindè Joannes aſſerit, gloriam animæ Chriſti, ſeu viſionem beatificam, ex ipsâ incarnatione ſequi: ergo Chriſtus eâ viſione fruitus eſt à primo ſuæ conceptionis inſtanti, cum nullum fuerit inſtans quo illius anima Verbo hypoſtaticè conjuncta non fuerit. Eodem capite Joannes ait, humanitatem Chriſti plenam fuiſſe gratiæ & veritatis: *Plenum* (inquit) *gratiæ & veritatis*: illa enim verba de Chriſto ut ſenſibus ſubjecto intelliguntur, *Vidimus eum*; ac proindè de Chriſto, ut homo eſt: atqui in Chriſto ut homine plenitudo gratiæ & veritatis oritur ex viſione beatificâ: ergo, &c. Eodem capite hæc iterum habentur: *Deum nemo vidit unquam: Unigenitus qui eſt in ſinu Patris, ipſe enarravit nobis*. Qui autem eſt in ſinu Patris, fruitur viſione beatificâ. Joannis 3. Chriſtus hæc ait: *Si dixero, quoniam neſcio eum* (Patrem) *ero ſimilis vobis mendax, ſed ſcio eum & ſermonem ejus ſervo*: Chriſtus eo in loco loquitur de ſe ipſo ut homo eſt, ut probant hæc verba: *Sermonem ejus ſervo*: Sed aſſerit ſe ut homo eſt, ſcire Patrem; ſcire autem eſt rem clarè & abſque ænigmate cognoſcere: ergo, &c.

II. Eadem veritas probari poteſt ex Auguſti-

no.

no. 5. Doctor libro de octoginta tribus quæſtionibus, quæſtione 65. exponens allegoricam ſignificationem Lazari à Domino ſuſcitati, ſcribit 1. linteaminibus quibus involutus erat, dum in ſepulchro jaceret, ſignificari abſtractivam Dei cognitionem, quam de Deo viatores habent: *Poſt hanc vitam* (inquit) *auferentur omnia velamenta, ut facie ad faciem videamus*. Scribit 2. hoc eſſe inter nos & Chriſtum diſcrimen, quòd nos poſt mortem tantùm fruituri ſimus intuitivâ Dei cognitione, cumècontra Chriſtus, etiam ante mortem, eâ potitus ſit: *Quantùm autem interſit inter hominem, quem Dei ſapientia geſtabat, per quem liberati ſumus, & cæteros homines, hinc intelligitur, quòd Lazarus, niſi exiens de monumento, non ſolvitur, id eſt etiam renata anima, niſi reſolutione corporis, libera ab omni peccato & ignorantia eſſe non poteſt, quamdiu per ſpeculum & in ænigmate videt Dominum. Illius autem linteamina & ſudorium, qui peccatum non fecit, & nihil ignoravit, in monumento inventa ſunt*. Scribit 3. Chriſtum, etiam in carne, & abſque velamine, Deum cognoviſſe, & nihil illum fugiſſe: *Ipſe ſolus in carne, non tantùm in monumento non eſt oppreſſus, ut aliquod peccatum in eo inveniretur; ſed nec linteis implicatus, ut eum aliquid lateret, aut ab itinere retardaret*.

III. Laudari poteſt Euſebius Cæſarienſis, qui libro decimo de Demonſtratione Euangelicâ cap. 21. exponens hæc verba Pſalmi 21. *In te projectus ſum ex utero; de ventre matris meæ, Deus meus es tu*; ſic Chriſtum loquentem inducit: *Cum enim adhuc in penetrali geſtantis me genitricis eſſem, te Deum meum intuebar*. Cujus quidem privilegii hanc rationem reddit, quòd licèt anima Chriſti conjuncta eſſet carni, ſeſe tamen haberet, quaſi ejus vinculis planè libera fuiſſet: *Tanquam in tanta carnis communione manens impermixtus & ſincerus, ſive potiùs vel tunc incorporeus exiſtens, & vinculis ſolutus omnibus*.

IV. Idem demonſtratur ex omnium Catholicorum ſcriptorum conſenſu. Scilicet nemo Catholicus ſcriptor negavit, Chriſtum, ex quo vivere cœpit, divino aſpectu caruiſſe: nullus eſt modò, ſive inter peritos, ſive inter idiotas, qui id inficietur; ex quo concludi poteſt, Eccleſiam caput de quo agitur, habere ex Apoſtolicâ traditione.

Quæres, an cenſoria quædam nota inuri deberet ſententiæ quæ negaret, Chriſtum à primo ſuæ conceptionis inſtanti fruitum fuiſſe intuitivâ Dei viſione.

Reſp. erroneam ſaltem dici debere ſententiam hujuſmodi. Ratio eſt, quia unanimi ſive theologorum ſive Chriſtianorum omnium conſenſui repugnat.

Conclusio 3. In Chriſto fuit ſcientia acquiſita.

Probatur. Scientia acquiſita, eſt habitus qui propriis actibus comparatur: atqui in Chriſto fuit habitus hujuſmodi. Nam 1. intellectus Chriſti per vires ſibi proprias cognovit, quæ ſunt ordinis naturalis: ſcilicet is cognoſcendi modus perfectio eſt, quæ naturalem intelligendi facultatem ſequitur: ſic Chriſtus ex primis principiis collegit concluſiones ſive proximas, ſive remotas, quæ ex eis ſequuntur: Ii autem actus ſæpiùs iterati generant habitum ſcientiæ acquiſitæ: ergo ſcientia acquiſita fuit in Chriſto. 2. Chriſtus per ſenſuum operationes, multa expertus eſt: ea autem experientia in eo, ſicut & in aliis hominibus, generavit habitum acquiſitum: ergo, &c. 3. Concluſioni noſtræ favere videtur Apoſtolus ad Hebræos capite 5. *Cùm eſſet* (inquit) *Filius Dei, didicit ex his quæ paſſus eſt, obedientiam.*

Quæres, utrum cenſura aliqua debeatur ſententiæ quæ negat, in Chriſto locum habuiſſe habitum ſcientiæ acquiſitæ.

Reſp. nullam theologicam cenſuram inuri de-

bere

bere ſententiæ, de quâ agitur. Ratio eſt 1. quia nec ex Scripturâ, nec ex Patribus certò colligitur, habitum ſcientiæ acquiſitæ locum habuiſſe in Chriſto: 2. Primi ordinis theologi maximè Catholici, poſt S. Bonaventuram, Scotum, Durandum, imò & S. Thomam, dum ſcriberet in Sententias, fatentur quidem, Chriſtum per naturales ingenii vires multa cognoviſſe, ſed negant ex actibus repetitis generatum fuiſſe habitum acquiſitæ ſcientiæ, eò quòd (inquiunt) habitûs ejuſmodi generationem impediret habitus ſcientiæ infuſæ, per quam Chriſtus cognoſcebat ea omnia, quorum cognitionem ſucceſſu temporis, proprio marte comparare potuiſſet.

Dices. Sententia quæ negat, ſcientiam acquiſitam in Chriſto fuiſſe, pugnat cum his Euangelii verbis Lucæ 2. *Et Ieſus proficiebat ſapientia & ætate & gratia apud Deum & homines*: ſiquidem non proficiebat ſapientiâ aut divinâ, aut beatâ, aut infuſâ: ergò acquiſitâ tantùm.

Reſp. diſt. ant. Proficiebat demonſtratione externâ, ſapientiâ, conc. ant. reipsâ, neg. ant. hoc eſt, Chriſtus in dies plura & plura dedit ſapientiæ quâ præditus erat, argumenta: ita locum illum interpretantur Athanaſius Serm. 4. contra Arianos, Epiphanius in Ancorato, Ambroſius lib. de Incarnationis Dominicæ ſacramento, cap. 7. Cyrillus lib. de rectâ fide ad Reginas.

Nec illi expoſitioni obſtat 1. quòd Jeſus non ſolùm apud homines, ſed etiam apud Deum, ſapientiâ & gratiâ profeciſſe dicatur. Nam quamvis voces iſtæ, *Apud Deum*, ſecundùm vim phraſis hebraicæ, idem ſignificent, ac adverbium *verè*, ut cùm Zacharias & Eliſabeth juſti *apud Deum* fuiſſe dicuntur; tamen non ſemper ſignificant realitatem quæ ſit ex parte objecti, ſed aliquando realitatem quæ ſit ex parte ſolius cognoſcentis: unde ſenſus eſt, quòd Jeſus hominibus verè viſus ſit, apud Deum ſapientiâ profeciſſe.

Non obſtat quoque 2. quòd Jeſus eodem modo dicatur ſapientiâ profeciſſe, quo dicitur profeciſſe ætate; ætate autem non ſolâ hominum opinione, ſed verè ac reipsâ profecerit. Siquidem Scripturæ mos eſt plura conjungere, quæ non eodem modo ſumi debeant, ut patet in hâc Chriſti ſententiâ, Joannis 20. *Aſcendo ad Patrem meum & patrem veſtrum*; nec non in hâc aliâ, Matthæi 8. *Dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos*.

Non obſtat denique 3. quòd hæc quæ Joannis cap. 1. de Joanne Baptiſtâ dicuntur: *Puer autem creſcebat, & confortabatur ſpiritu*, debeant intelligi de vero ac reali incremento. Scilicet Scriptura idem de Joſepho & Mariâ dixit, nam utrumque Chriſti parentem appellavit: tamen non ſequitur, aut Joſephum eodem modo, quo Mariam, aut Mariam non alio modo, quàm Joſephum, fuiſſe Chriſti parentem.

Conclusio 4. Objectum ſcientiæ infuſæ, fuerunt in Chriſto res omnes neceſſariæ, ſpecies omnium entium exiſtentium, artes omnes, omnis generis diſciplinæ.

Probatur. Humanitas Chriſti habuit perfectionem omnem naturalem, quam poteſt habere res creata: ergo cognovit res omnes neceſſarias, ſpecies rerum omnium exiſtentium, artes & diſciplinas, cujuſcumque ſint generis; ſcilicet objectorum illorum cognitio confert ad creatæ mentis perfectionem: atqui humanitas Chriſti non cognovit objecta illa per ſcientiam acquiſitam: ergo per infuſam.

Quæres, utrum ſcientia infuſa Chriſto, fuerit perfectior eâ quæ infuſa fuit Adamo innocenti: 2. an fuerit quoque perfectior eâ quæ angelis indita fuit, cùm primùm educti ſunt ex nihilo.

Reſp. ſcientiam infuſam Chriſto, fuiſſe perfectiorem eâ quæ Adamo innocenti infuſa eſt, tum extenſivè, ad plura nimirùm objecta extendit ſeſe;

ſe; tum etiam intenſivè, eò quòd objectorum illorum inditæ ſpecies, minùs abſtractæ, ac proindè clariores fuerint. Reſp. ad 2. affirmativè: eam enim majorem perfectionem exigebat ſubjecti recipientis dignitas. De argumento illo vide S. Thomam 3. p. q. 11.

Conclusio 5. Chriſtus per ſcientiam beatam non cognovit omnia poſſibilia, ſed cognovit exiſtentia omnia, in quâcumque temporis differentiâ concipiantur.

Probatur prior pars. Cognitio omnium poſſibilium eſt cognitio comprehenſiva divinæ omnipotentiæ; nempè cognitio eſt omnium rerum ad quas omnipotentia ſeſe poteſt extendere: atqui Chriſtus per ſcientiam beatam non habuit cognitionem comprehenſivam omnipotentiæ divinæ; neque enim, cum finita fuerit, utpotè recepta in mente finitâ, objectum infinitum comprehendere potuit. Altera pars ſic oſtenditur: Chriſtus per ſcientiam beatam cognovit ea omnia quæ ad ſtatum illius ac dignitatem ſpectabant; docent enim theologi, beatos in Verbo videre quæcumque ad illos ſpectant: atqui res exiſtentes, in quâcumque temporis differentiâ concipiantur, pertinent ad Chriſti ſtatum ac dignitatem, ſcilicet à Patre conſtitutus eſt rerum omnium dominus, hominum & Angelorum judex.

Objicies. Tempus quo futurus eſt extremus judicii dies, pertinet ad Chriſti hominum & angelorum judicis ſtatum: atqui Chriſtus, dum in terris ageret, tempus illud non noverat: *De die autem illa vel hora* (inquit ipſe Marci cap. 13.) *nemo ſcit, neque Angeli in cœlo, neque filius hominis, niſi Pater:* ergo, &c.

Reſp. 1. certum eſſe fide Catholicâ, Chriſtum, abſolutè loquendo, ſciviſſe, quo præcisè tempore futurus eſſet extremus judicii dies. Ratio eſt, quia Chriſtus, abſolutè ac ſimpliciter dicit duplicem naturam, humanam nimirum & divinam, ſubſiſtentes in perſonâ Verbi; at divinam in Chriſto

naturam nihil omninò latere potuit. Hinc Eccleſia quondam Agnoetas damnavit, quòd docētes cum Eutychianis, quorum ramus erant, ex divinæ & humanæ naturæ permixtione in Chriſto tertiam naturam reſultaſſe, ignorantiam in eo locum habuiſſe contenderent.

Reſp. 2. nonnullos ex veteribus, quos in hunc Euangelii locum interpretes laudant, ut ſe tuerentur adversùs Arianos, qui Chriſto, ut Verbum eſt, ignorantiam adſcribebant, contendiſſe, Chriſtum dum protulit verba de quibus agitur, tanquam hominem locutum fuiſſe, non autem ut Patris Verbum; ac poinde non Verbum ipſum, ſed humanitatem tantùm, latuiſſe extremam judicii diem. Verùm cum ea reſponſio cum noſtrâ concluſione non cohæreat, aliam quæramus oportet.

Reſpondendum eſt igitur, diſting. ant. Chriſtus aſſerit Filium hominis, impropriè ac metaphoricè loquendo, neſcire extremam judicii diem conc. ant. propriè & non metaphoricè loquendo, neg. ant. Chriſtus metaphoricè dicitur neſciiſſe diem judicii, eò quòd Apoſtolos nō fecerit illiûs ſcientes, hoc eſt, eò quòd eam Apoſtolis non manifeſtarit: unde ſententiæ apud Marcum laudatæ is eſt ſenſus: *Nemo ſcit, neque filius hominis, ſed ea ſcientia quæ aliis communicari debeat:* nec enim quidquam à Filio manifeſtari debuit, præter id quod Filius manifeſtandum à Patre didicerat. Apoſtoli jam obſervarant, Chriſtum ſæpiùs ſimilem adhibuiſſe loquendi modum; unde facilè ſupplebant, quod in ſententiâ, de quâ eſt quæſtio, ſubintelligebatur: Nimirum Joannis 13. in his Chriſti vocibus: *Vos autem dixi amicos, quia omnia quæcumque audivi à Patre meo*, ſuppleverant vocem, *manifeſtanda*; in his aliis de Spiritu ſancto, cap. 16. *Quæcumque audiet, loquetur*, ſuppleverant quoque vocem, *manifeſtanda*; ita ut ſic Chriſti ſententiam intellexerint: *Quæcumque manifeſtanda audiet, loquetur.*

Vide

Vide Auguſtinum lib. 1. de Trinitate, cap. 12. lib. octoginta trium quæſtionum, quæſt. 60. Ambroſium lib. 5. de fide ad Gratianum; c. 7. Hilarium lib. 9. de Trinitate, poſt medium.

QUÆSTIO II.

De Chriſti ſanctitate.

Not. QUæremus hìc 1. utrum ſanctitas fuerit in Chriſto: 2. quotuplex ſanctitas in eo fuerit: 3. cur humanitati Chriſti perfecta ſanctitas conceſſa fuerit.

CONCLUSIO 1. In Chriſto vera fuit ſanctitas.

Probatur. Danielis 9. Chriſtus dicitur: *Sanctus ſanctorum*. Lucæ 1. Gabriel Archangelus ſic Chriſti ſanctitatem Mariæ prædicit: *Quod naſcetur ex te ſanctum, vocabitur Filius Dei.* Ipſi etiam dæmones Marci 1. Chriſti ſanctitatem agnoverunt: *Scio quis ſis, Sanctus Dei.* Tandem omnis Scriptura Chriſti ſanctitatem prædicat: *Non verba de Scripturis Euangelium ſumpſit, ſed ſenſum* (inquit Hieronymus in hunc locum Matthæi 1. Ut adimpleretur quod dictum eſt per Prophetam: Quoniam Nazaræus vocabitur.) *Nazaræus quippe, ſanctus interpretatur: Sanctum autem Dominum futurum, omnis Scriptura commemorat.*

CONCLUSIO 2. Duplex eſt in Chriſto ſanctitas, ſubſtantialis nimirùm & accidentalis.

Probatur prima pars. Chriſtus per unionem hypoſtaticam, quæ (ut oſtendimus adversùs Neſtorium) ſubſtantialis eſt, formaliter, ut vocant, ſanctificatur, hoc eſt, perſona Verbi eſt formalis cauſa ſanctitatis Chriſti: Nam 1. per unionem hypoſtaticam Chriſtus efficitur filius Dei naturalis: 2. per eam quoque non tantùm fit immu-

nis

nis à peccato, ſed etiam à peccandi poteſtate. 3. Sanctitas & Dei unctio idem ſunt, juxta illud Auguſtini Tract. 3. in caput 2. epiſt. 2. Joannis: *Unctio inviſibilis, Spiritus ſanctus: Unctio inviſibilis, charitas illa eſt, quæ in quocumque fuerit, tanquam radix illi erit, quamvis ardente ſole areſcere non poteſt*: atqui in Chriſto unctio humanitatis non aliud eſt, quàm unio hypoſtatica: *Deus Pater* (ait Gregorius Nazianzenus ad calcem orat. 5.) *unxit Chriſtum oleo exultationis præ conſortibus ſuis, cùm humanitatem divinitate unxit, ut ambo unum faceret*.

Quæres, an perſona Verbi ſanctificet humanitatem Chiſti, prout eſt perſona, an verò prout eſt idem cum naturâ divinâ.

Reſp. humanitatem Chriſti ſanctificari à perſonâ Verbi, non ut eſt perſona; nam perſona ſumpta reduplicativè prout eſt perſona, nullum alium effectum habet, quàm relativum, ſeu ſimpliciter terminat naturam, efficiens, ut juris ſit alieni. Unde cùm Patres aſſerunt, Verbum ſanctificare Chriſti humanitatem, intelligendi ſunt de Verbo ſumpto non ſecundùm conceptum explicitum quem importat, ſed ſecundùm implicitum, nempè ſecundùm divinam naturam. Verbum tamen, ut Verbum eſt, ſeu prout eſt perſona, exigit, ut à Verbo ipſo ſumpto ſecundùm naturam divinam, humanitas cui conjunctum eſt, ſanctificetur.

Probatur altera concluſionis pars. 1. Sanctitas accidentalis quæ oritur à dono, quod à ſubjecto cui ineſt, diſtinguitur, quæque ob id eſt accidentalis ſubjecto, eſt perfectio quæ non repugnat perfectioni naturæ, quæ in Verbo ſubſiſtit: ergo admitti debet in Chriſto. 2. Sanctitas accidentalis, ſive ſit actualis, ſive ſit habitualis, non aliud eſt, ut theologi docent, cùm agunt de formâ juſtificationis, quàm charitas quæ aut actu aut virtute in animâ remanet: at charitas hujuſmodi fuit in Chriſto, & quidem ſummè

inten-

intenſa: ergo etiam & ſanctitas accidentalis.

Objicies 1. Sanctitas accidentalis hominem reddit adoptivum Dei Filium, quod tamen Chriſto repugnat. 2. Eminentur continetur in ſanctitate ſubſtantiali, ſeu in unione hypoſtaticâ; ac proindè inutilis eſt in Chriſto. 3. Textus ſive Scripturæ, ſive Patrum, quibus Scholaſtici probant eſſe in Chriſto formalem ſanctitatem à ſubſtantiali diſtinctam, facilè exponi poſſunt aut de efficaci charitate, ſeu gratiâ actuali, per quam humanitas ad ſuas operationes mota fuit ac determinata, aut de ipsâ ſanctitate ſubſtantiali quæ (ut dictum eſt) non alia eſt, quàm unio hypoſtatica: ergo ſanctitas accidentalis locum non habet in Chriſto.

Reſp. ad 1. Chriſtum ratione unionis hypoſtaticæ incapacem eſſe filiationis adoptivæ; ac proindè mirum non eſt, quòd ſanctitas accidentalis, ſeu (ut loquuntur) gratia habitualis, adoptivam filiationem in Chriſto non operetur: neque enim forma producit ſuum effectum in ſubjecto, quod eſt incapax effectûs hujuſmodi. Reſp. ad 2. humanitatem Chriſti per ſanctitatem accidentalem compleri, ut modo connaturali, per principium nempè ſecum proportionatum, actus ſupernaturales eliciat. Reſp. ad 3. propter allatam rationem, Vaſqueſium, Meratium, & plures alios Scholaſticos cenſere, non eſſe de fide, quòd præter ſanctitatem ſubſtantialem, ſit in Chriſto ſanctitas accidentalis, quæ ſaltem, ſicut in nobis, illius humanitati per modum habitûs, ſeu formæ habitualis, recepta fuerit.

Quæres 1. Utrum ſanctitas accidentalis in Chriſto fuerit infinita.

Reſp. 1. ſanctitatem accidentalem phyſicè ſumptam, in Chriſto eſſe finitam, cùm ſit aliquid à ſanctitate ſubſtantiali, hoc eſt, à Verbo & naturâ divinâ diſtinctum: 2. acceptam objectivè, eſſe infinitam; poteſt enim ad objecta infinita

ſeſe

ſeſe extendere, nempè ad omnium hominum poſſibilium redemptionem: 3. Sumptam in genere moris, eſſe pariter infinitam; nimirum eſt principium quo perſona Verbi actus pretii infiniti operata eſt.

Quæres 2. de quâ ſanctitate, ſubſtantiali, an accidentali, intelligi debeat plenitudo gratiæ quæ, dicente Scripturâ, in Chriſto reperitur.

Reſp. 1. Certum eſſe, gratiæ plenitudinem in Chriſto fuiſſe: Deus enim qui (ut ait Apoſtolus ad Rom. 12.) unicuique diviſit menſuram fidei, Chriſto tamen ad menſuram Spiritum ſanctum minimè dedit: *Non enim* (ait Joannes Baptiſta Lucæ 3.) *ad menſuram dat Deus ſpiritum*; unde Apoſtolus ad Coloſſ. 2. ſcribit, in eo eſſe omnes theſauros ſapientiæ & ſcientiæ abſconditos. Reſp. 2. eam plenitudinem gratiæ rectè intelligi poſſe de ſanctitate ſubſtantiali: *In ipſo enim* (ait Paulus) *inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter*. Reſp. 3. plenitudinem illam dici quoque poſſe de ſanctitate accidentali, quæ quidem ideò dicitur plenitudo, ideò dicitur non data ad menſuram, quòd reverà totam expleat humanitatis capacitatem.

Conclusio 3. Neceſſe fuit, ut ſumma perfectaque ſanctitas humanitati Chriſti tribueretur.

Probatur 1. Neceſſe fuit, ut is qui naturalis eſt Filius Dei, ſummâ perfectâque ſanctitate donaretur. 2. Neceſſaria fuit ea ſanctitas ob capitis dignitatem, quâ Chriſtus emicuit; de plenitudine enim ejus nos qui ſumus illiûs membra, recipere debuimus. 3. Tandem neceſſaria fuit ratione Sacerdotii quo functus eſt: *Talis enim* (ait Apoſtolus ad Hebr. 7.) *decebat ut nobis eſſet Pontifex, ſanctus, immaculatus, impollutus, ſegregatus à peccatoribus, & excelſior cœlis factus; qui non habet neceſſitatem quotidiè, quemadmodum ſacerdotes, pro ſuis delictis hoſtias offerre, deindè pro populi.*

QUÆSTIO III.

De Libertate Chriſti.

Not. 1. CErtum eſt, Chriſtum libertate non divinâ tantùm, ſed etiam creatâ, præditum fuiſſe. Nam 1. Verbum humanitatem aſſumpſit inſtructam omnibus proprietatibus quæ humanitati naturaliter conveniunt. 2. Ad merendum, ad ſatisfaciendum, ad obediendum vera libertas requiritur: at humanitas Chriſti meruit, ſatisfecit, obediit.

Not. 2. Certum eſt, etiam humanam naturam in Chriſto fuiſſe liberam circa exercitium aliarum à charitate & obedientiâ virtutum: nempè circa earum virtutum exercitium fuit prorsùs indifferens, ita eas exercuit, ut potuerit non exercere; ſic v. g. cùm exercuit temperantiam, potuit eam non exercere, omittendo objectum ſpecificum temperantiæ, & eligendo objectum alteriûs virtutis: ſed gravis eſt difficultas, utrum humanitas in Chriſto fuerit libera circa exercitium virtutum charitatis & obedientiæ. Ratio dubii petitur ex eo quòd circa virtutum charitatis & obedientiæ praxim non fuit indifferens, hoc eſt, non ita Deum amavit, ut potuerit non amare, non ita obediit, ut potuerit non obedire, alioquin enim peccare potuiſſet, quod quidem falſum eſſe ſuperiùs oſtendimus.

CA-

Caput Primum.

Vtrum Chriſtus fuerit liber ad amandum Deum.

Not. Circa quæſtionem, an humanitas Chriſti fuerit libera in exercitio actuum charitatis, hoc eſt, in Dei dilectione, triplex eſt authorum ſententia. Thomaſſinus noſter, Theologicorum dogmatum de Incarnatione, lib. 5. cap. 13. 14. & ſequentibus aliis, docet, Chriſtum verè fuiſſe liberum in exercitio charitatis in Deum, quamvis propter viſionem beatificam, & ratione impeccabilitatis, quam habuit ex unione hypoſtaticâ cum Verbo, non potuerit non amare Deum. Ratio quâ nititur, hæc eſt, quòd nempè indifferentia ſeu contrarietatis, ſeu contradictionis aut exercitii, non ſit de eſſentiâ libertatis genericè ſumptæ; hoc eſt, prout Chriſto & aliis hominibus convenit; ſed ſola voluntas, modò ſit deliberata, modò rationis advertentiam præſupponat, ut reverà eam in Chriſto præſuppoſuit: neque enim humana Chriſti voluntas Deum amavit, niſi quòd priùs in inſtanti naturæ, ſive per ſcientiam infuſam, ſive per ſcientiam beatam judicarit, eum eſſe ſummè amabilem.

Alii è contra recentiores, nimirum Thomiſtæ, contendunt, Chriſtum fuiſſe liberum circa Dei dilectionem, non quidem prout terminatam ad Dei bonitatem, ſed tantùm prout terminatam ad creaturas, aut ad alias à charitate virtutes: hoc eſt, docent, Chriſtum non fuiſſe liberum circa actus elicitos à charitate, ſed tantùm circa imperatos, ſeu prout amor Dei fuit motivum quod eum impulit ad exercitium aliarum virtutum, & ad amorem creaturarum. Ratio eorum eſt, quòd Chriſtus circa exercitium aliarum à charitate virtutum indifferens fuerit,

non autem circa actus ab ipsâ charitate elicitos.

Tertii tandem aſſerunt, Chriſtum fuiſſe liberum circa Dei dilectionem, etiam prout ad divinam bonitatem terminatur. Ratio eſt (inquiunt) quia licèt amor ille ex uno capite fuerit neceſſarius, ex ſcientiâ nimirum beatâ; non fuit tamen neceſſarius ex alio capite, ſeu prout ſequebatur ex ſcientiâ infusâ: verùm (addunt) cùm Chriſtus ſimul fuerit comprehenſor & viator, ſatis eſt quòd amor Dei non fuerit neceſſarius, prout ſequebatur cognitionem quæ viatori conveniret; non requirebatur verò ut eſſet indifferens, prout ſequebatur ex ſcientiâ beatâ, quæ propria eſt ſolis comprehenſoribus.

Conclusio i. Chriſtus non fuit liber in actibus elicitis à charitate.

Probatur. Ille non fuit liber in actibus elicitis à charitate, qui circa eos actus non fuit indifferens, ſeu qui ita eos exercuit, ut non potuerit non exercere: ſcilicet (ut harum Inſtitutionum tom. 5. dicetur) indifferentia contradictionis eſt ad libertatem neceſſaria; hoc eſt, requiritur ad libertatem, ut quis cùm agit, poſſit non agere: atqui Chriſtus non fuit indifferens circa actus elicitos à charitate; non enim ita Deum amavit ut eum potuerit non amare, eò quòd viſio beatifica quâ à primo ſuę conceptionis inſtanti fruitus eſt, neceſſariò Dei amorem importet.

Confirmatur argumentum ex eo quòd in hoc libertas arbitrii, de quâ eſt hìc quæſtio, opponatur libertati voluntatis, quòd iſta ultimum finem reſpiciat; illa verò, media quibus ultimus finis aut comparari aut amitti poteſt: quòd prior neceſſariò ſuo objecto inhæreat, poſterior ècontra ita adhæreat, ut poſſit non adhærere: *Liberum neceſſitati opponitur* (objectio eſt quam Sanctus Thomas quæſt. 24. de veritate, articulo 1. ſibi proponit adversùs concluſionem, quâ ſtatuerat hominem eſſe liberi arbitrii:) *Sed reſpectu quorum-*

rumdam, voluntas hominis neceſſitatem habet, de neceſſitate enim vult beatitudinem: ergo non habet reſpectu omnium, libertatem, & ita non eſt liberum arbitrium, quantùm ad omnia: Eam autem objectionem ſolvens Sanctus Doctor aſſerit, voluntatem ſe habere reſpectu finis ultimi, ſicut intellectus reſpectu primorum principiorum; ac proindè ſicut intellectus ſine examine adhæret primis principiis, ita & voluntas ultimo fini; inde autem concludit, eſſe quidem in homine reſpectu finis ultimi libertatem voluntatis, ſed non eſſe libertatem arbitrii, eò quòd ultimus finis, hominis electioni non ſubjaceat: *Unde* (verba ſunt Sancti Doctoris) *ſicut ex principiis non judicamus ea examinantes, ſed naturaliter eis aſſentimur, & ſecundùm ea, omnia alia examinamus: ita & in appetibilibus de fine ultimo non judicamus judicio diſcuſſionis, vel examinationis; ſed naturaliter approbamus, propter quod de eo non eſt electio ſed voluntas. Habemus ergo reſpectu ejus liberam voluntatem, cùm neceſſitas naturalis inclinationis libertati non repugnet ſecundùm Auguſtinum lib. 5. de Civitate Dei: non autem liberum judicium propriè loquendo, cùm non cadat ſub electione.* Ergo cùm humanitas Chriſti Deo ultimo fine ſemper fruita ſit, non habuit illiûs reſpectu libertatem arbitrii, ſed voluntatis tantùm; ac proindè non liberè, ſed neceſſariò per amorem ei adhæſit.

Objicies. Humanitas Chriſti per actus à virtute charitatis elicitos, & ſibi gloriam, & nobis ſalutem promeruit: ergo verè fuit libera circa actus à virtute charitatis elicitos. Conſequens eſt certum, meritum enim non comparatur, niſi per actum verè liberum: Itaque probatur ant. Homo dum eſt in viâ, meretur per actus elicitos à charitate: ergo & per eos humanitas Chriſti meruit; neque enim propter ſui cum Verbo unionem deterioris fuit conditionis, quàm ſi reverà nuſquam cum Verbo conjun-

cta

cta fuiſſet. 2. Humanitas Chriſti in iis actibus meruit, in quibus Deo Patri fuit obediens: atqui in actibus elicitis à charitate reverà fuit obediens Deo Patri, tum quòd non minùs ad eum, quàm ad cæteros homines ſpectaret primum hoc, ac indiſpenſabile legis naturalis mandatum: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo*; tum etiam quia Deus Pater humanitati Chriſti præcepit non tantùm officia virtutum, ſed etiam motivum, propter quod ab illo exerceri debuerunt; ac proindè præcepit illi charitatem in Deum: non enim aliud eſt ultimum virtutis alicujus motivum. 3. Humanitas Chriſti per id meruit, per quod meritum habuere ceterarum virtutum officia: nam (ut fert tritum axioma) *Propter quod unumquodque tale, & illud magis*: atqui aliarum virtutum officia meritum habuere, quòd ex charitatis motivo fierent: ergo, &c.

Reſp. 1. conceſſo antecedente, diſt. conſeq. Ergo humanitas Chriſti fuit libera libertate voluntatis circa actus à virtute charitatis elicitos, conc. conſeq. fuit libera libertate arbitrii, nego conſeq. Libertas voluntatis (ut poſt S. Thomam obſervavimus) ſtat cum neceſſitate, non quidem naturali, quæ (ut patet in motibus primò primis) tum coactionem externam, tum rationis advertentiam excludit; ſed ſtat cum neceſſitate quam præcedit, ſaltem in inſtanti naturæ, rationis advertentia, quam ipſa mentis reflectio comitatur, ut in beatis videre eſt: Econtrà libertas arbitrii, ex eodem S. Thomâ, eſſentialiter includit indifferentiam, hoc eſt, licèt nonnunquam actum ſecundum importet, ſupponit tamen ex parte operantis, potentiam ad non agendum. Iſta, ſeu libertas arbitrii, in ſtatu naturæ lapſæ requiritur quidem ad merendum, aut demerendum; hinc meritò tanquam hæretica proſcripta eſt ab Innocentio Papâ X. hæc propoſitio: *Ad merendum & demerendum in ſtatu naturæ lapſæ*

non

non requiritur in homine libertas à neceſſitate, ſed ſufficit immunitas à coactione. Verùm hæc arbitrii libertas Chriſto, qui nec fuit nec eſſe potuit in ſtatu naturæ lapſæ, non fuit ad merendum neceſſaria: ſatis in eo fuit libertas voluntatis, idque eò quòd ſimul eſſet comprehenſor & viator: unde licèt neceſſariò Deum amaverit, neceſſariò ſervarit primum Decalogi mandatum; per eam tamen dilectionem, per illam obſervationem Decalogi meruit, ſibi quidem gloriam, nobis verò ſalutem. Ea reſponſio deſumpta eſt ex S. Thomâ: Nempè S. Doctor in 3. Sent. diſt. 18. art. 2. ad 5. quærit, *Utrum Chriſtus potuerit mereri?* Ubi aſſeruit ipſum potuiſſe mereri, quinto loco ſibi hoc argumentum objicit: *Naturalibus non meremur, quia ſunt determinata ad unum: ſed liberum arbitrium in Chriſto erat determinatum ad unum: ergo ipſe per liberum arbitrium mereri non potuit*. Ad illud autem argumentum S. Thomas reſpondet 1. liberum arbitrium Chriſti fuiſſe quidem determinatum ad unum genericè ſumptum, ſeu ad bonum in genere, non verò ad hoc aut illud bonum in particulari; indeque concludit, fuiſſe in Chriſto liberum arbitrium reſpectu hujus aut illius boni in particulari: *Dicendum* (inquit) *quòd liberum arbitrium Chriſti non erat determinatum ad unum ſecundùm numerum, ſed ſecundùm genus, ſcilicet ad bonum, quia in malum non poteſt*. Reſpondet 2. eſſe unum bonum in particulari, ad quod voluntas Chriſti erat determinata, amorem nimirùm Dei; ſed negat Sanctus Doctor, inde ſequi, quòd per eam determinationem ad unum, Chriſtus libertatem aut meritum amiſerit: *Dicendum* (ait) *quòd etiamſi liberum Chriſti arbitrium eſſet determinatum ad unum numero, ſicut ad diligendum Deum, quod non facere non poteſt: tamen ex hoc non admitti libertatem* (voluntatis) *aut rationem laudis ſive meriti: quia in illud non coactè, ſed ſponte tendit, & ita eſt actus ſui dominus*.

Nec

Nec audiendi ſunt qui reponunt, hæc verba: *Quia in illud non coactè, ſed ſponte tendit*, intelligi de amore Dei prout ad creaturas terminato, ſeu prout divina bonitas amata, eſt ratio amandi creaturas. Nam 1. ne apex quidem eſt ejuſmodi effugii in textu, quem ex S. Doctore laudavimus: nempè quod ajunt nonnulli, ideò voces iſtas, *In illud*, intelligi de amore Dei prout ad creaturas terminatur, quia iis vocibus iſtæ ſubjiciuntur: *Et ita eſt actus ſui dominus*; voluntas verò Chriſti non ſit domina actuum, qui circa finem verſantur, ſed tantùm circa eos qui verſantur circa media: Id (inquam) non eſt magni momenti; ſcilicet actus qui verſantur circa finem, verè ſunt in poteſtate voluntatis; ſunt enim quando voluntas vult eos fieri, nec reverà fierent, ſi voluntas eos fieri nollet. 2. Voces iſtæ, *In illud*, intelliguntur de bono, ad quod ut ad unum, Chriſti voluntas eſt determinata: *Etiamſi liberum Chriſti arbitrium eſſet determinatum ad unum numero, ſicut ad diligendum Deum, tamen ex hoc non amittit libertatem, quia in illud ſpontè tendit*: at Chriſti voluntas non eſt determinata ut ad unum ad amandum creaturas: ergo voces illę, *In illud*, non intelliguntur de amore Dei, prout eſt ratio amandi creaturas, ſed prout ad Dei bonitatem in ſe ſumptam terminatur. 3. Si valeret ea ſolutio, ſecunda S. Thomæ reſponſio coincideret in primam: nam in primâ docet, ideò Chriſtum in aliquibus eſſe liberum, quòd ad bonum tantùm in genere voluntas illius ſit determinata, non autem ad bona particularia quæ ſub ratione boni in genere ſumpti continentur: at idem & non aliud doceret in ſecundâ reſponſione; nempè doceret, ideò Chriſtum eſſe liberum, quòd ejus voluntas ad amorem Dei tanquam ad unum determinata, poſſet ex illiûs amoris motu ac imperio, agere hoc vel illud bonum in particulari: ille verò amoris motus ac imperium non aliud ſunt, quàm motus & imperium boni in ge-

genere: nam bonum in genere, ad quod tanquam ad unum Chriſti voluntas eſt determinata, eſt amor ultimi finis, ac proindè amor Dei clarâ ac intuitivâ cognitione poſſeſſi. 4. Ratio propter quam, ex S. Thomâ, Chriſtus liber eſt (libertate voluntatis) reſpectu amoris divini, eſt, quia non coactè, ſed ſpontè in illum amorem tendit: *Quia* (inquit) *in illud non coactè, ſed ſpontè tendit*: at ad amorem Dei in ſe ſpectati, ſeu ad amorem prout terminatum ad Dei bonitatem, voluntas Chriſti non coactè tendit, ſed ſpontè; non quidem ſpontaneitate illâ naturali quæ in nobis, ut videre eſt in motibus primò primis, prævenit rationis uſum; ſed ſpontaneitate, quam & antecedit & comitatur perfectiſſima rationis advertentia.

Eadem ad argumentum quod adversùs concluſionem noſtram objectum eſt, reſponſio ex alio S. Thomæ textu confirmari poteſt, ſeu poteſt oſtendi, S. Doctorem cenſuiſſe, ad merendum in Chriſto ſatis fuiſſe libertatem voluntatis, quæ verſatur circa actum neceſſarium, nec opus fuiſſe libertate arbitrii, quæ verſatur circa actus qui eſſe & non eſſe poſſunt. S. Thomas quæſt. 29. de veritate art. *6.* quærit: *Num Chriſtus mereri potuerit?* Eam autem quæſtionem in reſponſione ad *6.* ſolvens, ſic loquitur: *Quòd charitas, quantum eſt de ſe, ſemper eſt nata eſſe merendi principium; ſed quandoque non eſt merendi principium propter habentem, qui eſt extra merendi ſtatum, ſicut patet de ſanctis in patria. Chriſtus autem non erat extra ſtatum merendi, quia viator erat; & ideò charitate eadem fruebatur, & merebatur ſicut eadem voluntate.* Ex eo verò textu ſic argumentum conficitur: Charitatis actus, in Chriſto fuit neceſſarius: atqui Chriſtus meruit per actum charitatis: *Charitate eadem fruebatur & merebatur*: ergo, &c.

Nec multi roboris eſt eorum ſolutio, qui contendunt, S. Doctorem non loqui de charitate prout ad Deum terminatâ, ſed tantùm de charitate

prout

prout ad creaturas terminatâ, ſeu prout fuit ratio diligendi creaturas: Nam 1. abſque fundamento profertur ejuſmodi reſponſio. 2. Cur S. Thomas, qui variis in locis loquitur de merito quod Chriſtus per charitatis actus comparavit, nuſquam diſtinxit inter charitatem, prout eſt actus qui immediatè ferebatur in Deum, & charitatem, prout erat ratio diligendi creaturas? 3. Unica ratio, cur charitas in beatis non ſit meritoria, eſt, ex S. Thoma, quòd ſint extra viam poſiti; è contra ratio, cur charitas in Chriſto, dum in terris ageret, eſſet meritoria, eſt, ex eodem S. Thoma, quòd Chriſtus eſſet viator ſimul & comprehenſor: ergo non eſt, quòd charitas ad creaturas terminaretur, ſeu quòd eſſet ratio diligendi creaturas.

Quæ hucuſque tradita eſt reſponſio, eò tendit, ut probetur, quòd licèt Chriſtus (ut dictum eſt in noſtrâ concluſione) non fuerit liber libertate arbitrii circa actus elicitos à charitate, hoc eſt circa actus charitatis, prout ad Dei bonitatem terminatos, reverà tamen per eos, utpotè liberos ſolâ libertate voluntatis, & nobis & ſibi meruerit, eò quòd viator eſſet ſimul & comprehenſor.

Sed licèt reſponſio illa, quæ (ut dictum eſt) aſſerit, Chriſtum meruiſſe per actus neceſſarios, aliquorum ſit Theologorum, & in primis Thomaſſini noſtri in ſuo Tractatu de Incarnatione: tamen, cum paſſim non defendatur in Scholis, proferenda eſt alia, quæ in Thomiſtarum libris reperitur.

Reſp. itaque 2. neg. ant. Ad cujus priorem probationem, neg. paritatem: Ratio diſparitatis eſt, quia cum Dei bonitas perfectè à nobis viatoribus non cognoſcatur, non ita dominatur voluntati noſtræ, ut in creaturâ finem ſuum ultimum conſtituere non poſſit: è contra verò perfectè cognoſcitur à beatis, perfectè cognita fuit à Chriſto ex primo ſuæ conceptionis inſtanti; ac pro-

proindè ita ſibi & beatos ſubjicit, & ſubjecit humanitatem Chriſti, ut aliò divertere nec beati poſſint, nec Chriſtus, licèt in terris agens, potuerit.

Ad alteram probationem, reſp. diſt. maj. Humanitas Chriſti in iis actibus meruit, in quibus Deo Patri fuit obediens, ſi in illâ obedientiâ humanitas fuerit libera, conc. ant. ſin minùs, neg. ant. Amor Dei præcipitur beatis, præceptus eſt Chriſto viatori: in quocunque enim ſtatu creatura rationalis concipiatur, tenetur primo Decalogi præcepto. Verùm executio ejuſmodi mandati, cum ex parte exequentis libera non fuerit, non fuit quoque meritoria. Nec id arguit imperfectionem, ſive in executione mandati, ſive in exequente: ſiquidem privatio libertatis quoad caput illud, non oritur ex defectu operantis, ſed potiùs ex illius perfectione, ſummâ nimirùm illius conjunctione cum ultimo fine.

Tandem, ad tertiam probationem, neg. maj. Ratio eſt, quia licèt motivum ultimum propter quod Chriſtus exercuit virtutum quæ à charitate diſtinctæ ſunt, officia, in ſe meritorium non fuerit, eò quòd (ut diximus) non fuerit liberum; illarum tamen virtutum officio pretium ac dignitatem contulit: quemadmodum licèt humanitas Chriſti nuſquam meruerit unionem hypoſtaticam, unio tamen hypoſtatica operibus Chriſti, quandam contulit in genere moris infinitatem. Siquidem (ut hujuſce Tomi initio diximus) operis meritum, non tam ex illius entitate intrinſeca deſumitur, quàm ex perſonæ operantis dignitate.

Caput II.

Vtrum Chriſtus fuerit liber ad mortem ſubeundam.

Concl. CHriſtus fuit liber libertate arbitrii ad mortem ſubeundam.

Probatur. Libertas arbitrii poſita eſt in indifferentiâ, hoc eſt, in poteſtate agendi & non agendi: atqui ea poteſtas fuit in Chriſto reſpectu mortis quam ſubiit; nempè ſic mortuus eſt, ut tamen potuerit non mori: id enim demonſtrant ipſiuſmet Chriſti verba, Joannis 10. *Ego pono animam meam, & iterum ſumo eam: nemo tollit eam à me, ſed ego pono eam à me ipſo: & poteſtatem habeo ponendi eam, & poteſtatem habeo iterum ſumendi eam*: ergo, &c.

Objicies. Libertas circa mortem, conciliari non poteſt cum præcepto, quo Chriſtus juſſus eſt eam ſubire, cum debito agendi ſemper id quod erat majoris perfectionis, cum efficaci motione per quam ad illius executionem determinatus eſt: Siquidem libertas arbitrii poſita eſt ſaltem in indifferentiâ activâ, hoc eſt, in poteſtate agendi aut non agendi: atqui ea poteſtas conciliari non poteſt cum præcepto, quo Chriſtus juſſus eſt mori, cum debito ſemper agendi id quod majoris eſt perfectionis: agere enim id quod imperfectum eſt, arguit defectum charitatis; cum efficaci motione per quam ad executionem præcepti determinatus eſt. Et ſanè ſi in Chriſto fuit indifferentia reſpectu mortis præceptæ, humanitas Chriſti peccare potuit, potuit id omittere quod majoris eſt perfectionis, potuit impedire effectum divinæ motionis, unâ enim mortis omiſſione, ea omnia reipſa contingunt: ſed hæc abſurda ſunt: ergo, &c.

Reſpondent 1. nonnulli, nullum moriendi præceptum Chriſto impoſitum fuiſſe. Verùm ſtare

non poteſt illa reſponſio. Nam 1. Chriſtus Joannis decimo de ſuâ morte loquens, hæc habet, quæ nonniſi de præcepto ſtrictè ſumpto intelligi poſſunt: *Hoc mandatum accepi à Patre meo*. 2. Apoſtolus ad Philippenſes ſecundo, actum quo Chriſtus acceptum à Patre mandatum implevit, vocat obedientiam: *Humiliavit ſemetipſum factus obediens uſque ad mortem*: at obedienta eſt correlativa cum præcepto ſtrictè ſumpto, hoc eſt, obedientia verè ac propriè ſumpta non habet locum, niſi ubi mandatum præceſſit. 3. Mori ex obedientiâ ſtrictè ſumptâ perfectius eſt, quàm mori ex electione quam mandatum non præceſſerit; ſcilicet virtuti, cujus officium exercetur per obedientiam, alia virtus additur: ergo Pater Filio præcepit mortem; id enim ex ſuâ parte egit, quod majorem perfectionem Chriſti operibus allaturum erat. 4. Si Chriſto non fuiſſet impoſitum ſtrictum moriendi præceptum, non fuiſſet cur à Patre diſpenſationem peteret: *Pater ſi fieri poteſt, tranſeat à me calix iſte*; neque enim inferiori opus eſt diſpenſatione, ubi nullum à ſuperiore latum fuit præceptum. 5. Tantum abeſt, ut vel unicum ſit in traditione fundamentum è verbis Chriſti: *Mandatum accepi à Patre*, excludendi ſenſum literalem, quin potiùs contrarium in omnibus, qui de illo tractarunt, Patribus inveniatur. Gregorius Magnus lib. primo in caput primum libri primi Regum ſic loquitur: *Silo miſſus, ſive miſſio interpretatur. Quid namque per hanc miſſionem, niſi ſummi Patris injunctum Unigenito præceptum obedientiæ deſignatur?* Chryſoſtomus Arianis ex exhibitâ Patri obedientiâ Chriſti divinitatem impugnantibus reſpondens, agnoſcit latum à Patre præceptum, illudque confirmat ex eo, quòd filii parentibus obedientes, ex filii dignitate non excidant: *Sponte* (inquit hom. 7. in Epiſtolam ad Philippenſes) *Filius Patris obedivit, non quaſi in ſervilem conditionem decidiſſet, ſed hoc ipſo maximè ſervans ſuſpicien-*
dam

dam illam germani filii dignitatem, magnum, inquam, honorem Patri exhibendo.

Reſpondent 2. alii, Chriſto equidem moriendi præceptum impoſitum fuiſſe, ſed quod penderet à prævisâ illius acceptatione. Verùm falſa eſt illa reſponſio. Nam 1. prævisa acceptatio non tollit à lege rationem præcepti. 2. Si præceptum pependit ab acceptatione reali, ergo primus actus, quem Chriſtus in utero matris elicuit, non fuit actus obedientiæ: contra quod tamen pugnant Scripturæ, ſcilicet in Pſalmis Chriſtus, in primo ſuæ conceptionis inſtanti, ſic Patrem alloquitur: *Deus meus volui, & legem tuam in medio cordis mei.* 3. Mandatum quod ligat tantùm poſt acceptationem, non eſt verè ac propriè dictum mandatum; ſiquidem mandatum propriè ſumptum, per ſe vim habet ſubditum ligandi; unde non diceretur præcipere ſubdito, qui ſic eum alloqueretur: Impero tibi ut hoc negotium pertractes, ſi tamen pertractare velis. 4. Novum eſt illud ad Euangelii verba reſponſum, ac proindè non debet admitti.

Reſpondent 3. aliqui, Chriſto præceptam fuiſſe mortem, ſed ſub hâc conditione, quòd penes ipſum eſſet petere diſpenſationem. Verùm ea ſolutio ſupponit 1. conditionem illam à Patre non fuiſſe præceptam, quod tamen falſum eſt, cum omnes omninò Chriſti actus fuerint actus, non ſolùm virtutum quarum erant officium, ſed ipſius etiam virtutis obedientiæ, cum (ut jam monuimus) obedientiæ motivum multum afferat pretii actibus ab aliis virtutibus elicitis. 2. In ſuppoſitione de quâ agitur, inepta fuiſſet hæc Chriſti oratio: *Pater, ſi poſſibile eſt, tranſeat à me calix iſte.* Nam Chriſtus judicare debuit, id eſſe maximè poſſibile, quo ſciebat ſe eximendum, ſi diſpenſationem peteret. 3. Mandatum quo quis poteſt ſe liberare per diſpenſationem quam habet in ſuâ poteſtate, non eſt verum ac ſtrictum mandatum. 4. Chriſtus ibidem profitetur, voluntatem eſſe Pa-

tris, ut moriatur: *Verumtamen non ſicut ego volo, ſed ſicut tu:* igitur Pater penes filium non reliquerat poteſtatem petendi diſpenſationem: 5. Auctores qui ſic Scripturam interpretantur, proferant vel unum ex antiquis, ex quo ſuum illum commentarium hauſerint.

Reſpondent 4. plures alii, Chriſto liberam non fuiſſe mortem ſumptam ſecundùm ſubſtantiam, ſed tantùm ſecundùm circumſtantias loci temporis, motivi: ſcilicet, inquiunt, Pater imperavit quidem mortem, ſed illius circumſtantias non imperavit.

Sed ea reſponſio variis momentis confutari poteſt. Nam 1. ſequeretur, Chriſtum non meruiſſe, ac proindè nec redemiſſe genus humanum ex eo præcisè, quòd mortuus ſit; quod tamen Scripturæ repugnat, quæ Chriſti morti, nullâ factâ circumſtantiarum mentione, noſtram adſcribit redemptionem; unde dicitur, quòd ſuo ſanguine ſibi Eccleſiam acquiſiverit. Prætereà idem ferri deberet judicium de aliis omnibus virtutum officiis quæ Chriſtus executus eſt: nempè nullum vel leve fuit opus, nullum fuit alicujus virtutis officium, quod ex obedientiæ motivo non peregerit; cum, ut jam obſervatum eſt, motivum illud multum dignitatis cuique virtutis officio conferat; ac proindè dicendum eſſet, Chriſtum non liberè, ſed neceſſariò in deſerto per multiplicationem panum paviſſe quinque hominum millia; ipſum liberè non oraſſe; liberè non inſtituiſſe ſacramenta: quod quidem quàm abſurdum ſit, nemo non videt. 2. Chriſtus in eo fuit liber, cui ſacri codices adſcribunt illius exaltationem; neque enim præmium, ut eſt exaltatio, eſt ſine præcedente merito: atqui ſacri codices Chriſti exaltationem adſcribunt morti ſecundùm ſubſtantiam acceptæ, & prout diſtinctæ à circumſtantiis, quæ eam comitari potuerint: *Humiliavit ſemetipſum* (ait Apoſtolus ad Philipp. 2.) *uſque ad mortem, mortem autem Crucis; propter*

pter quod & Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen. 3. Quæ data eſt reſponſio, ſupponit, mortis circumſtantias, ac varia illius motiva non fuiſſe Chriſto à Patre præcepta; ſed id falſum eſt: nam Scripturæ teſtantur, ipſum moriendi tempus Chriſto præfixum fuiſſe, unde ipſe ſæpiùs ait in Euangelio: *Nondum venit hora mea*. 4. Supplicii genus, præfixum quoque fuit; unde ad Philippenſes ſecundo, Chriſtus mortuus dicitur ex obedientiâ non ſolum ſecundùm ſubſtantiam, hoc eſt, prout mors dicit animæ ſeparationem à corpore; ſed etiam habitâ ratione ſpeciei ſupplicii: *Factus obediens uſque ad mortem, mortem autem Crucis*. 5. Exigebat unio hypoſtatica, ut humanitas Chriſti nihil, vel leviſſimum, ageret, quod Verbum non dirigeret ac præciperet: alioquin ſi quid ex eis quæ ad noſtram ſalutem ſpectant, humanitas Chriſti egiſſet, præcepto non præcedente, eſſet aliquid ad noſtram ſalutem ſpectans, quod voluntati humanæ priùs deberemus, quàm æternæ Dei ordinationi, de certo, ac præcepto. 6. Tandem, cum Chriſtus id ſemper agere debuerit, quod erat perfectius, par fuit, ut non tantùm mortem ex charitatis motivo pateretur, ſed etiam ex motivo obedientiæ: at obedientia non habet locum, ubi præceptum minimè præceſſit.

Reſpondent 5. alii quibus ſubſcribimus, ac fatentur, ſtrictum præceptum de morte ſubeundâ Chriſto, etiam quoad motiva, ac circumſtantias omnes, fuiſſe impoſitum. Fatentur 2. humanitatem Chriſti potuiſſe non agere id quod perfectum eſſet. Fatentur denique 3. humanam Chriſti voluntatem ad unum, ſeu ad mortem, ſeu ad illius circumſtantias, determinatam fuiſſe ex duplici capite, ex præcepto nimirùm Patris, & ex efficaciſſimâ Dei motione; ſed tamen contendunt, tria illa poſſe cum arbitrii libertate conciliari.

Et ſanè (ajunt) Primò, ea tantùm pugnant

cum arbitrii libertate, quæ ſunt circa finem ultimum, non autem media quæ ſunt in ordine ad illum: at mors Chriſti in ſe aut ſecundùm circumſtantias ſumpta, non eſt finis ultimus, ſed tantùm medium quod in illum ex ſolo Dei decreto ordinatum eſt; ac proindè humana Chriſti voluntas non neceſſariò, ſed liberè, ſeſe circa mortem habuit. 2. Poteſtas peccandi tantùm abeſt ut ſit de eſſentiâ libertatis, quin potiùs maxima ſit illius imperfectio: unde Auguſtinus Pelagianos contrarium ſentientes hiſce verbis impugnat lib. de Prædeſtinat. ſanctorum cap. 15. *An ideò quia peccare non poterat* (humana Chriſti voluntas) *non libera voluntas erat, ac non tantò magis erat, quantò magis peccato ſervire non poterat?* Hincque colligitur, ad ſervandam Chriſto libertatem non fuiſſe neceſſarium, ut humana Chriſti voluntas poſſet non mortem cum paterno mortis præcepto conjungere, quia ſic eam conjungere, eſt poſſe peccare. 3. Determinatio ad unum tanquam ad medium, quod oritur ex efficaci Dei motione, non tollit indifferentiam judicii, quemadmodum tollitur per determinationem quæ oritur ab ultimo fine; hoc eſt non impedit, quin intellectus judicet medium illud ſub aliâ ratione poſſe non eligi à voluntate; hincque colligitur, motionem divinam ad unum quod habet tantùm rationem medii, non tollere à voluntate poteſtatem omittendi illud medium, eò quòd medium illud (ut dictum eſt) non habeat rationem finis ultimi.

Iis præmiſſis, ſic in formâ reſpondemus ad argumentum, quod adverſùs noſtram concluſionem objectum eſt. Unâ mortis omiſſione, ea omnia contingunt, ſeu, humanitas Chriſti potuit peccare, potuit, quod minùs eſſet perfectum, eligere, ſi omiſſio mortis conſideretur prout conjuncta cum præcepto moriendi, conc. ant. ſi in ſe tantùm & phyſicè conſideretur,

neg.

neg. ant. Humanitas Chriſti potuit omittere mortem hoc ultimo modo ſpectatam, quia merè ſic accepta, nullam habet connexionem neceſſariam cum ultimo fine; at verò non potuit omittere mortem prout conjunctam cum præcepto: nec id neceſſe fuit, ut eſſet libera: ſiquidem ad libertatem non requiritur, ut facultas id poſſit, quod malum eſt: nempè libertas non aliud eſt, quàm voluntas mediorum ſervato ordine finis; at ordo ille non ſervatur ab eo, qui peccat, cum peccatum ex ſe, ab ultimo fine operantem avertat.

Quæ mox tradita eſt diſtinctio mortis in ſe ſpectatæ, & mortis conjunctæ cum præcepto, aliis quidem terminis, ſed eundem ſenſum habentibus, à pleriſque ſancti Thomæ diſcipulis explicatur. Scilicet hanc propoſitionem: *Chriſtus potuit actum præceptum omittere*, ſic diſtinguunt: Potuit omittere actum *materialiter, & in ſe ſumptum*, concedunt, *formaliter ſumptum*, ſeu, *prout ſubjacet præcepto*, negant. 2. Potuit omittere actum præceptum, *negativè*, concedunt, *privativè*, negant. 3. Potuit omittere actum præceptum, *potentia antecedente præceptum*, concedunt, *potentia conſequente*, negant. 4. Potuit actum præceptum omittere, *in ſenſu diviſo*, ſeu potentiâ diviſâ ab actu, concedunt, *in ſenſu compoſito*, ſeu potentiâ conjunctâ cum actu, negant. Vide diſtinctiones illas fusè explicatas apud doctiſſimum Antonium Maſſoulie ex Ordine Prædicatorum Tom. 1. diſſertatione 2. quæſt. 8. art. 3. libri quem inſcripſit: *Divus Thomas ſui interpres, de divina motione & libertate creata*.

QUÆSTIO VI.

De merito Chriſti.

Not. QUæ ſpectant ad Chriſti meritum, reduci poſſunt ad has quæſtiones; utrum, per quos actus, quibus ſubjectis, & quid Chriſtus meruerit.

CONCLUSIO I. De fide eſt, Chriſtum verè & propriè meruiſſe.

Probatur 1. iis Scripturæ locis, in quibus dicitur, quòd Chriſtus ſuâ morte genus humanum redemerit: *Mementote* (verba ſunt Petri) *quòd non corruptibilibus auro vel argento redempti eſtis de vana veſtra converſatione, ſed pretioſo ſanguine quaſi agni immaculati*; 2. ex Concilio Tridentino ſeſſ. 6. cap. 7. ubi definitur, Chriſtum eſſe noſtræ juſtificationis cauſam meritoriam; 3. ex eo, quòd in Chriſto fuerint omnes conditiones quæ ad meritum requiruntur; ſanctitas nimirum, libertas, ſtatus viatoris, actiones bonæ tum ex objecto, tum ex fine, & tandem promiſſio divina, juxta illud Iſaiæ 53. *Si poſuerit pro peccato animam ſuam, videbit ſemen longævum, & voluntas Domini in manu ejus dirigetur. Pro eo quòd laboravit anima ejus, videbit & ſaturabitur.*

Quæres, quo tempore Chriſtus mereri cœperit, & utrum nunc aliquid mereatur.

Reſp. ad 1. Chriſtum meruiſſe à primo ſuæ conceptionis inſtanti. Ratio eſt, quia per actum charitatis obtulit ſeſe Deo Patri hoſtiam pro generis humani redemptione: juxta illud Apoſtoli ad Hebræos x. *Ingrediens mundum, dicit: Hoſtiam & oblationem noluiſti, corpus autem aptaſti mihi: holocautomata pro peccato non tibi placuerunt. Tunc dixi: Ecce venio: in capite libri ſcri-*

ptum eſt de me : ut faciam , Deus , voluntatem tuam.

Reſp. ad ſecundum negativè. Ratio eſt, quia ad merendum, ex ordinatione divinâ, ſtatus viæ requiritur. Id, ut docent interpretes, Chriſtus ſignificatum voluit Joannis 9. ubi ſic loquitur : *Me oportet operari opera ejus qui miſit me, donec dies eſt : venit nox, quando nemo poteſt operari*.

Conclusio 2. Chriſtus meruit per ſolas actiones humanitati proprias, non autem per eas, quæ ſoli divinitati propriæ fuerunt.

Probatur. Ut quis mereatur, debet habere ſuperiorem, à quo meriti mercedem recipiat: atqui Chriſtus in ſolis actionibus humanitati propriis ſuperiorem habuit, à quo mercedem reciperet: ergo, &c.

Quæres, per quos in ſpecie actus humanitati proprios Chriſtus meruerit.

Reſp. omnes actus qui liberè ex humanitate manarunt, fuiſſe meritorios. Ratio eſt, quia nullus in Chriſto fuit actus liber, qui non fuerit aut elicitus aut imperatus à charitate: ſed (ut ſuperiùs oſtenſum eſt) Chriſtus meruit per actus charitatis, ſive eliciti, ſive imperati fuerint : *Nec tamen* (ait ſanctus Thomas 3. p. 9. q. 19. art. 3. ad 1.) *per charitatem meruit, in quantùm erat charitas comprehenſoris, ſed in quantùm erat viatoris*.

Conclusio 3. Chriſtus ſibi meruit gloriam corporis, & nominis exaltationem, non verò aut primam gratiam actualem, aut gratiam habitualem, aut viſionem beatificam.

Probatur prior pars ex Apoſtolo, qui gloriam quâ nunc Chriſtus in cœlis fruitur, adſcribit illius morti tanquam cauſæ meritoriæ : *Humiliavit* (inquit ad Philippenſes) *ſemetipſum, factus obediens uſque ad mortem, mortem autem crucis : propter quod & Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen*.

Ad Hebræos 2. *Videmus Ieſum propter paſſionem mortis, gloria & honore coronatum*. Hinc ſanctus Auguſtinus Tractatu 104. in illud Joannis cap. 17. *Pater, clarifica filium tuum*, ſic loquitur: *Vt Chriſtus reſurrectione glorificeretur, priùs humiliatus eſt paſſione. Humilitas, claritatis eſt meritum: claritas, humilitatis eſt præmium.*

Probatur altera pars. Principium meriti non cadit ſub meritum: atqui prima gratia actualis fuit in Chriſto principium meriti; quamvis enim unio hypoſtatica, Chriſti actionibus meritum contulerit, elicitæ tamen non fuerunt, niſi ex motu auxilii ſupernaturalis, quo humana illius voluntas ad ſuos actus phyſicè determinata fuit.

Probatur tertia pars. Chriſtus in primo ſuæ conceptionis inſtanti donatus fuit gratiâ habituali & viſione beatificâ. Nec mirum; nam utraque debebatur unioni hypoſtaticæ connaturalitatis titulo. Potuiſſet tamen utrumque illud donum mereri: ſcilicet per unionem hypoſtaticam erat infinitè ſanctus, ac proindè ſine gratiâ illâ, quam Theologi habitualem vocant, potuiſſet actiones operari, quibus, ut potè infinitè gratis propter dignitatem operantis, debitæ fuiſſent, tanquam vera merces, gratia habitualis & gratia viſionis, ſi Deus non impediiſſet, ne ex unione effluerent; quemadmodum impediit, ne ex eâdem unione, debita alioquin, corporis gloria manaret.

Conclusio 4. Chriſtus meruit nobis & ſalutem, & ea omnia quæ ad illam ordinem dicunt.

Probatur. Concilium Tridentinum ſeſſ. 6. cap. 3. expreſsè definit, Chriſtum nobis gratiam ſanctificantem meruiſſe: *Niſi* (inquit) *in Chriſto homines renaſcerentur, nunquam juſtificarentur, cum ea renaſcentia per meritum paſſionis ejus, gratia, qua juſti fiunt, illis tribuatur*.

Cap. 16.

Cap. 16. definitur, juſtum ex Chriſti meritis mereri augmentum gratiæ : *Cùm enim* (ait) *ille ipſe Chriſtus Ieſus tanquam caput in membra, & tanquam vitis in palmites, in ipſos jugiter virtutem influat, quæ virtus bona eorum opera ſemper antecedit & comitatur & ſubſequitur, & ſine qua nullo pacto Deo grata & meritoria eſſe poſſent, &c.* Eadem Synodus de diſpoſitionibus gratiæ ſanctificanti prærequiſitis, ſic loquitur ſeſſ. 6. capite 5. *Declarat præterea, ipſius juſtificationis exordium in adultis Deo per Chriſtum præveniente gratia ſumendum eſſe*. Tandem Apoſtolus ad Epheſ. 1. apertè docet, gratias omnes etiam, ut loquuntur, gratis datas, eſſe ex Chriſti meritis: *Qui benedixit nos* (ait) *in omni benedictione ſpirituali, in cœleſtibus in Chriſto Ieſu*.

Quæres 1. utrum Chriſti meritis tribui debeat quòd parvulis quibuſdam baptiſmus ante mortem conferatur: 2. utrum Chriſtus nobis bona temporalia promeritus ſit.

Reſp. ad primum affirmativè. Ratio eſt, quia baptiſmus in parvulis unicum eſt & neceſſarium medium ad parvulorum juſtificationem. Reſp. ad ſecundum negativè, ſi bona temporalia ad ſalutem non ordinentur: apertè nimirum Chriſtus in Euangelio profitetur, regnum ſibi datum à Patre non eſſe de hoc mundo.

Quæres 2. utrum Angeli & Adamus innocens gratiam ex Chriſti meritis habuerint.

Reſp. negativè. Ratiò eſt, quia Chriſtus, ut ſuo loco dictum eſt, non fuit futurus, niſi poſt prævisionem peccati originalis : ergo in juſtificationem ſive Angelorum, ſive Adami innocentis, influere non potuit: nèque enim quod poſterius eſt tum in intentione divinâ, tum in executione, poteſt influere in id quod prius eſt. Prætereà id apertè Scriptura demonſtrat : *Si unus pro omnibus mortuus eſt* (ait Apoſtolus 2. ad Corinthios 5.) *ergo omnes mortui ſunt*: hoc eſt, non niſi pro lapſis in peccatum lethale, quod

mors

mors eſt animæ, Chriſtus mortuus eſt. Ad Hebræos 2. *Qui ſanctificat, & qui ſanctificantur, ex uno omnes, propter quod non confunditur fratres eos vocare, dicens: Narrabo nomen tuum fratribus meis:* at Angeli & Chriſtus non ex uno prodierunt, Angeli non fuerunt Chriſti fratres: ergo gratiam aut gloriam ex Chriſti meritis non habuerunt.

Nec obſtat Apoſtolus, cùm dicit, Deum inſtauraſſe *omnia in Chriſto, quæ in cælis & in terra ſunt.* Neque enim eo ſenſu inſtaurata ſunt in Chriſto, quæ in cœlis ſunt & quæ in terrâ, quòd Chriſtus pro Angelis mortuus ſit, ſed quòd Angelorum, qui lapſi ſunt, ruinæ per Chriſtum reparatæ ſint; in quantùm ſcilicet ſuis meritis effecit, ut homines, eorum loco ſubſtituerentur: *Non pro Angelis mortuus eſt* (ait Auguſtinus Enchiridii cap. 16.) *ſed idem etiam pro Angelis fit quidquid hominum per ejus mortem redimitur, & liberatur à malo; quoniam cum eis quodammodo redit in gratiam poſt inimicitias, quas inter homines & ſanctos Angelos peccata fecerunt, & ex ipſa hominum redemptione, ruinæ illius Angelicæ detrimenta reparantur.*

Quæstio V.

De ſubjectione Chriſti.

Not. 1. Idea quæ ſubjectionis nomini convenit, tria complectitur, inæqualitatem, dependentiam, debitum obediendi. Nemo revocat in dubium, quin Chriſtus, prout eſt homo, eâ triplici ratione æterno Patri ſubjectus fuerit. Scilicet Joannis 14 ipſe ſuam inæqualitatem prædicat: *Pater major me eſt.* Quæ de quolibet ente creato ſcribuntur Sapientiæ 16. *Creatura tibi facto deſerviens*, conveniunt humanitati Chriſti quæ

quæ licèt unita Verbo, ex nihilo tamen educta eſt. Non ſemel in Euangelio Chriſtus meminit perfectæ obedientiæ, quam exhibuit Patri. Non ſemel ait ſe nihil operatum eſſe, quàm id quod à Patre præceptum fuiſſet: *A me ipſo* (Joannis 8.) *facio nihil*.

Not. 2. Subjectio quæ attenditur ex obedientiæ debito, conſiderari poteſt vel in ordine ad præcepta legis naturalis, vel in ordine ad ea quæ ſunt juris poſitivi, ſive divini, ut erat lex Moſaica; aut humani, ut ſunt edicta principum, rerumpublicarum conſtitutiones ſancitæ in bonum ſocietatis civilis, cui præſunt. Certum eſt Chriſtum, ut homo eſt, ſtricto jure obligatum fuiſſe ad ſervanda legis naturalis præcepta; neque enim Deus quempiam ab eorum obſervatione eximere poteſt. Parentibus tamen non obedit ex debito: quia quartum decalogi præceptum, iis tantùm filiis obedientiam reſpectu parentum præcepit, qui parentibus inferiores fuerint; ut proindè, cùm Chriſtus ut homo per poteſtatem quam *excellentiæ* vocant, dominus eſſet parentum, eis obtemperare non tenebatur. Certum eſt iterum, Chriſtum, ut homo eſt, liberum fuiſſe à præceptis Moſaicis; erat enim legiſlator Moiſe ſuperior: unde Matthæi 12. ſe etiam ſabbati dominum prædicat. Certum eſt tandem, nullum in eo fuiſſe debitum parendi legiſlatoribus humanis; nam licèt regnum illius de mundo non eſſet, tamen cùm humanitas in eo eſſet conjuncta perſonæ Verbi, poteſtate pollebat, quæ humanâ præſtantior erat. Nec obſtat, quòd Joannis 19. videatur agnoſcere, Pilatum aliquam in ipſum poteſtatem habuiſſe: nec enim agnoſcit eam quaſi de jure fuiſſet, ſed quæ eſſet de facto tantùm, ſeu quòd eam in Chriſtum exercere permitteretur; unde (ut ipſe ait Luc. 22.) Pilati in Chriſtum poteſtas, erat poteſtas tenebrarum, dicebatur tamen à Deo tradita: *Non haberes in me poteſtatem ullam, niſi tibi traditum*

eſſet

eſſet deſuper: quòd illiûs exercitium in Pilato toleraretur.

Not. 3. Quamvis ratum ſit, naturam quæ aſſumpta fuit à Verbo, eſſe naturam ſervam, juxta illud ad Philippenſes 2. *Formam*, hoc eſt, naturam, *ſervi accipiens*; dubium tamen eſt, an Chriſtus ſaltem cum hac additione, *prout homo*, ſit ac dici debeat ſervus Patris. Circa eam quæſtionem duplex eſt authorum, etiam Catholicorum, ſententia. Prima docet, in rigore veram eſſe hanc propoſitionem: *Chriſtus, prout homo, eſt ſervus Patris*. Altera ècontra contendit, propoſitionem illam admitti non debere. Illi Sylvius & plures alii patrocinantur, iſti verò Thomaſſinus noſter, cui non pauci ſubſcribunt.

Conclusio. Chriſtus etiam prout eſt homo, nec eſt, nec dici debet ſervus Patris.

Probatur 1. Ille nec eſt, nec dici debet ſervus Patris, qui nuſquam ſibi nomen illud tribuit, qui Patrem nuſquam appellavit dominum, qui ab Apoſtolis eo nomine nuſquam vocatus eſt: ſcilicet modus, quo tum Chriſtus ipſe de ſe ipſo locutus eſt, tum is quem poſtea adhibuerunt Apoſtoli, regula eſt ad quam & noſtra fides, & modus loquendi exigi debent: atqui Chriſtus nuſquam ſe dixit Patris ſervum, nuſquam Patrem vocavit dominum, nuſquam ſic quoque aut ipſe aut Pater ab Apoſtolis vocati ſunt: ergo Chriſtus nec eſt, nec dici debet Patris ſervus. Minor propoſitio variis momentis oſtendi poteſt.

Et ſanè nec in Euangeliis, nec in Epiſtolis canonicis, vel unum locum reperire eſt, in quo legatur modus loquendi, de quo agitur. Auguſtini eſt obſervatio illa: *Neque in ipſo Euangelio* (ait quæſt. ſuper Geneſim, cap. 59.) *facilè invenimus à Chriſto Deum patrem, Dominum appellatum, quòd ejus dominus eſſet, quamvis Deum inveniamus in illo loco, ubi ait: Vado ad Patrem meum, & patrem veſtrum, Deum meum & Deum veſtrum.*

Tem-

Tempus quo Chriſtus inter duos latrones medius pendebat in cruce, cùm orabat in horto, ut ab eo tranſiret calix paſſionis, aptum fuiſſe videtur, ut & ſibi nomen ſervi, & patri nomen domini tribueret: at id ne tunc quidem præſtitit: *Enim vero* (verba ſunt Hadriani Papæ I. in epiſtolâ ad Epiſcopos Hiſpaniæ contra Fœlicem & Elipandum conſcriptâ) *etiam in ipſo articulo paſſionis, in quo ſervilis forma pati parata erat, ubi omnis humanæ conditionis infirmitas monſtrabatur, non eum Dominum appellavit, ſed Patrem; Pater* (inquit) *ſi fieri poteſt, tranſeat à me calix iſte.*

Pater ipſe non ſemel in Euangeliis Chriſto locutus eſt: at eum filium vocavit ſemper, nuſquam verò ſervum: *Nuſquam* (ait mox laudatus Papa) *eum vocatum à Patre ſervum legimus, ſed filium & dilectum ſuum.*

Apoſtoli Chriſtum vocarunt quidem dominum ſuum, ſed nuſquam Patris ſervum: *Nullus Euangeliſtarum, nemo Apoſtolorum* (ait Hadrianus) *ſervum eum commemorat, ſed Dominum & Salvatorem. Nam Thomas cùm exploraret veſtigia vulnerum, quæ clavi & lancea intulerunt, exclamavit, dicens: Dominus meus, & Deus meus. Petrus ait: Domine, tu mihi lavas pedes? Diſcipuli omnes: Domine, adauge nobis fidem. Paulus clariſſima mundi tuba, ſemper eum Dominum & ipſe confitetur, & omnem linguam confiteri perdocet.*

Probatur 2. Tantùm abeſt, ut aut Euangelium aut Epiſtolæ canonicæ Chriſtum, etiam ut homo eſt, ſervum appellaverint, quin potiùs non obſcurè innuant, eum ſic appellari non debere.

Chriſtus apud Matthæum ſic Patrem alloquitur: *Confiteor tibi Pater, Domine cœli & terræ, quia abſcondiſti hæc, &c.* Eâ in ſententiâ Chriſtus creaturas à ſe ipſo diſtinguit, creaturas Deo tanquam domino ſubjicit; ſeipſum verò

verò Deo, non ut Domino, ſed ut Patri ſubjecit: *Eam differentiam ipſe docuit* (ait Athanaſius or. 3. contra Arianos) *pulcherrima interpunctione dicens, Confiteor tibi Pater; deinde, Domine cæli & terræ. Ubi illum & Patrem ſuum dixit, & rerum creatarum Dominum..*

Paulus in epiſtolâ ad Hebræos, in eo Chriſtum opponit Moyſi, quòd iſte, Dei ſervus fuerit in domo Dei, ille verò, Filius: *Moyſes quidem tanquam famulus fidelis fuit in tota domo ejus; Chriſtus autem tanquam filius in domo ſua:* Ea verò filii dignitas quæ in Chriſto refulſit, excludebat ſervi conditionem; alioquin enim Apoſtolus fruſtra eam dignitatem ſervili Moyſis conditioni oppoſuiſſet: immeritò eam oppoſitionem protuliſſet, ut ſuam hanc propoſitionem: *Amplioris enim gloriæ iſte præ Moyſe dignus eſt habitus*, aſſereret. Ita ratiocinatur Synodus Francofordienſis in epiſtolâ ad Epiſcopos Hiſpaniæ: *Quomodo* (ait) *amplioris gloriæ, ſi ſervus, ſicut & Moyſes? ſi vel ex ſervo adoptivus?* Quæcumque Moyſes egit, ſapiunt ſervitutem; ècontra quæ Chriſtus præſtitit, longiùs ſervitutem abjiciunt: ille enim reis minas intentavit, iſte èconrra reos abſolvit: *Per ſervum lex data eſt* (inquiunt Patres Concilii Francofordienſis) *& reos fecit: per Imperatorem indulgentia data eſt, & reos liberavit. Lex per Moyſen data eſt: non ſibi aliquid ampliùs ſervus aſſignet, quàm quod per illum factum eſt. Electus ad miniſterium, tanquam fidelis in domo: ſed tamen ſervus, agere ſecundùm legem poteſt, ſolvere à reatu legis non poteſt.*

Probatur 3. authoritate Patrum. Dionyſius Alexandrinus in epiſtolâ ad Paulum Samoſatenum, & in reſponſione ad quæſtionem ſeptimam ejuſdem, expreſsè negat, Chriſtum *qui natura Dominus erat, fuiſſe natura ſervum*. Objicit ſibi Apoſtolicum textum: *Formam ſervi accipiens*, reſpondet verò, formam eo in loco ſignificare non quidem intrinſecam naturam ſervi, ſed appa-

ren-

rentem tantùm: *Neque verò* (ait) *forma ſervi ſervus eſt. Vt ſi famulum ſuum herus jubeat pellem ovis induere*, &c.

Theodoretus ad calcem ſecundi Dialogi, Apollinario vertit crimini, quòd corpus Chriſti nominaſſet ſtolam & creaturam & inſtrumentum, eumque vocaſſet ſervum: *Quod* (inquit) *nullus noſtrum antea auſus erat dicere*. In confutatione anathematiſmi ſexti Cyrilliani, expreſsè ſcribit, naturam aſſumptam, quæ in inſtanti rationis ante unionem ab Apoſtolo dicta fuit forma ſervi, poſt unionem ſic appellari non debere: *Non jam* (inquit) *locum habet, unitione facta, ſervitutis vocabulum*. Auguſtinus, ut referunt Patres Concilii Francofordienſis in epiſtolâ Synodicâ, hom.39. ſic loquitur: *Dominus noſter etiam in forma ſervi, non ſervus; ſed in forma etiam ſervi dominus fuit*.

Hadrianus Papa I. in Epiſtolâ ad Epiſcopos Hiſpaniæ, ſic Fœlicem & Elipandum in Hiſpaniis Epiſcopos alloquitur: *Adoptivum eum filium quaſi purum hominem, calamitati humanæ ſubjectum, (& quod pudet dicere) ſervum eum impii, & ingrati tantis beneficiis, liberatorem noſtrum non pertimeſcitis venenoſa fauce ſuſurrare*. Solvit idem Pontifex argumenta omnia, quibus adverſarii noſtri poſt Fœlicem & Elipandum utuntur, ut Chriſto, prout eſt homo, ſervitutem aſſerant.

Concilium Francofordienſe docet, ſervi nomen in Scripturis nuſquam Chriſto tribui, contenditque, veteris Teſtamenti textus qui prænuntiant Chriſtum futurum eſſe ſervum, non propriè, ſed per accommodationem tantùm intelligi debere. Refert Pauli ſententias ad Hebræos; profert antiquorum auctoritates; varia colligit argumenta, quibus à Chriſto, etiam prout eſt homo, ſervitutem ablegat: *Si Deus verus eſt* (ait in epiſtolâ Synodicâ) *qui de Virgine natus eſt, quomodo poteſt tunc adoptivus eſſe vel ſervus*

vus? Deum enim nequaquam audetis confiteri ſervum vel adoptivum. Contendebant Fœlix & Elipandus, Chriſtum ideò & eſſe & dici debere filium adoptivum, quòd & eſſet & dici deberet ſervus:ècontra Patres Francofordienſes contendunt, ideò nec eſſe nec dici debere filium adoptivum, quòd nec ſit nec dici debeat Dei ſervus: hincque patet, verum non eſſe commentarium eorum, qui ut vim argumenti declinent, reſpondere ſolent, Concilium Francofordienſe rejicere ſervi nomen, non quidem (ajunt) abſolutè, ſed tantùm prout ex adoptione à Fœlice & Elipando colligebatur. Prætereà, ſi Concilium exiſtimaſſet Chriſtum poſſe aliquo ſenſu dici ſervum Patris, non negaſſet ſimpliciter eum nec eſſe nec dici debere Patris ſervum, ſed reſtrictionem adhibuiſſet, ne indefinitus terminus, univerſaliter intelligeretur; nec ita ſolviſſet Fœlicis & Elipandi argumenta, ut ea eriperet auctoribus, qui ut ſibi videntur, Chriſtum alio ſenſu, quàm Fœlix & Elipandus, ſervum & eſſe & dici poſſe contendunt. Vide ipſam Hadriani epiſtolam ad Hiſpaniarum Epiſcopos. Vide pariter epiſtolam Synodicam Concilii Francofordienſis, nimirùm neceſſaria eſt ea lectio, ut Theologus de controverſiâ de quâ eſt hìc quæſtio, certum judicium ferre poſſit.

Joannes Damaſcenus lib. 3. de fide orthodoxâ cap. 21. fatetur, Verbum aſſumpſiſſe quidem naturam quæ ex ſe ignorans eſſet & ſerva: *Sciendum eſt ignorantem & ſervam illum naturam aſſumpſiſſe: Etenim ſerva eſt conditoris ſui natura hominis*; contendit tamen inde non ſequi humanitatem in Chriſto poſt unionem ſervam eſſe aut ignorantem. Hanc autem aſſertionis ſuæ rationem profert, quòd ſervi nomen non in naturam, ſed in perſonam cadat. *Sciendum eſt* (inquit) *ne ſervum quidem poſſe nos illam nominare: ſi quidem ſervitutis & dominationis vocabula, non naturæ ſunt indicia, ſed ex eorum genere quæ ſunt ad*

aliud;

aliud; quemadmodum paternitatis & filiationis nomina. Ea Damaſceni ratio planè perimit eos qui Chriſtum alio, ut ſibi videntur, ſenſu, quàm Fœlix & Elipandus, ſervum & eſſe & dici debere contendunt.

Solvuntur argumenta quæ tùm pro Fœlice & Elipando, tùm pro quibuſdam alioquin Catholicis objiciuntur.

Objicies 1. Iſajæ capite 42. hæc leguntur: *Ecce ſervus meus, ſuſcipiam eum, electus meus, complacuit ſibi in illo anima mea: dedi ſpiritum meum ſuper eum, judicium gentibus proferet:* Ea autem verba de Chriſto Jeſu intelligi debere fidem facit Matthæus, cap. 12. ubi enim retulit Chriſtum à ſe ſanatis prohibuiſſe, ne manifeſtum eum facerent, ſic loquitur: *Vt adimpleretur quod dictum eſt per Iſajam Prophetam, dicentem: Ecce puer meus quem elegi, dilectus meus, in quo bene complacuit animæ meæ*: Ergo Chriſtus, & eſt & vocari poteſt ſervus Patris.

Reſp. 1. Locum illum, ſi valeat textus qui apud Septuaginta legitur, adverſariis non favere; ſic enim habet: *Iacob puer meus, aſſumam eum Iſrael electus meus, ſuſcepit eum anima mea*: 2. Non favet quoque habitâ ratione dictionis Græcæ παῖς: vox enim illa & pro ſervo & pro filio ſumi poteſt; unde Cyrillus in laudatis ex Iſajâ verbis, filium potiùs quam ſervum intellexit: 3. Etiamſi ſupponatur textum Hebraicum qui legit: *ſervus*, anteponi debere Septuagintà verſioni, & dictionem Græcam παῖς, eò loci ſumi pro ſervo, tamen textus ille adverſariis non favebit. Ratio eſt, quia in eâ ſuppoſitione, metaphoricè; non verò propriè ſumi debebit; hoc eſt, in quantùm vox *ſervus*, non conditionem, ſed ſervitutis exercitium ſignificat: ita ratiocinantur Patres Francofordienſes in epiſtolâ ad Epiſcopos Hiſpanos: *Etſi* (inquiunt) *eum Propheta ſervum nominaſſet, non tamen ex conditione ſervi-*

tutis, ſed ex humilitatis obedientia, qua factus eſt Patri obediens uſque ad mortem. Itaque in formâ reſpondeo, diſt. conſeq. Ergo Chriſtus impropriè & metaphoricè vocari poteſt ſervus Patris, ſeu in quantùm ejus charitas eum ad officia ſervi impulit, conc. conſeq. propriè & non metaphoricè, ſeu in quantùm vox, *ſervus*, ſignificat conditionem operantis, neg. conſeq.

Objicies. 2. Iſajæ cap. 49. Chriſtus ſic loquens inducitur: *Et nunc dicit Dominus, formans me ex utero ſervum ſibi....... parum eſt ut ſis mihi ſervus*. In Pſalmis ipſemet Chriſtus ſe Patris ſervum prædicat: *O Domine, ego ſervus tuus & filius ancillæ tuæ*: ergo, &c.

Reſp. diſt. ant. Chriſtus apud Iſajam, & in Pſalmis dicitur ſervus in perſonâ alienâ, conc. ant. in perſonâ propriâ, neg. ant. Hoc eſt, ideò Chriſtus dicitur ſervus, quòd aut ab Iſraele, aut à Davide, aut aliquibus aliis Prophetis, qui ſervi erant, in officiis quibus poſteà perfunctus eſt, adumbraretur. Confirmatur ea reſponſio. 1. ex eo quòd Iſajas eodem in loco textum ſuum ad Iſraelem reſtringat: *Et dixit mihi* (ait immediatè poſt verba, quæ nobis objecta ſunt) *ſervus meus es tu, Iſrael, quia in te gloriabor*. Confirmatur 2. auctoritate Hadriani Papæ I. qui in ſuâ Epiſtolâ ad Epiſcopos Hiſpaniæ expreſsè ait eum qui per alium adumbratur, non poſſe, propriè loquendo, illiûs nomine vocari. *Hoc nos* (inquit, agens de hiſce Domini ad Jobum verbis: Conſideraſti ſervum meum Job, quòd non ſit ei ſimilis in terrâ) *cum B. Gregorio intelligimus, & ſecundùm hiſtoriam de ſancto Iob, & allegoricè de Chriſto dictum. Numquid propterea ſervi ei nomen imponere debemus, quia ſub perſona Iob, Scriptura eum typicè deſignabat?*

Objicies 3. Ille & eſt & dici debet ſervus, quem Apoſtolus aſſerit ſervi formam accepiſſe, ſicut ille & eſt & dici debet Deus, quem idem Apoſtolus ſcribit in formâ Dei eſſe: atqui Apo-

ſtolus ſcribit, Chriſtum ſervi formam accepiſſe: *Qui cùm* (inquit ad Philippenſes 2.) *in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo, ſed ſemetipſum exinanivit, formam ſervi accipiens:* ergo, &c.

Reſp. diſt. maj. Ille eſt ſervus quem Apoſtolus aſſerit ſervi formam accepiſſe quoad conditionem, conc. maj. quoad officia tantùm, neg. maj. Equidem ad officia ſervi ſeſe Chriſtus demiſit, ſed nuſquam ſervi conditionem ſuſcepit; ſic licèt rex operoſiſſima & maximè ignobilia ſubditis exhiberet officia, ſervi tamen conditionem accepiſſe non diceretur.

Inſtabis. Chriſtus non officia tantùm, ſed & conditionem ſervi ſuſcepit: eam enim ſervi conditionem Apoſtolus per ſervi formam expreſſit: *Formam ſervi accipiens*: ſiquidem ſervilis conditio non aliud eſt, quàm natura creata, natura dependens: ac proindè cùm Apoſtolus per hæc verba: *Formam ſervi*, naturam creatam ac dependentem intellexerit, ſequitur, Chriſtum non tantùm officia ſervi, ſed & ipſam ſervi conditionem ſuſcepiſſe.

Reſp. hanc propoſitionem, *Servilis conditio non aliud eſt quàm natura creata ac dependens*, eſſe falſam: licèt enim ad ſervitutem ſumptam ſecundùm officia, ſatis ſit natura creata ac dependens, ſatis tamen non eſt ad conditionem ſervilem: nempè requiritur prætereà perſona quæ ſui juris non ſit, ſed alieni; proindeque cùm ejuſmodi perſona non ſit in Chriſto, non poteſt dici ſervus, etiam prout eſt homo.

Confirmatur reſponſio 1. ex ſancto Joanne Damaſceno, qui (ut ſuperiùs oſtenſum eſt) expreſsè profitetur, conditionem ſervilem non in naturam, ſed in perſonam cadere, eò quòd ſervilis conditio non ſit aliquid abſolutum, ſed relativum tantùm; quemadmodum paternitatis & filietatis nomina, quæ non *ſubſtantiam*, ſed *habitudinem* ſignificant.

Con-

Confirmatur 2. ex Patribus Concilii Francofordienſis, qui confeſſi in Chriſto ſervi formam fuiſſe, negarunt tamen, inde ſequi Chriſtum etiam ut eſt homo, dici poſſe ſervum; idque ex Leone Magno & Auguſtino confirmant: *Præfato* (inquiunt in epiſt. ad Epiſcopos Hiſpaniæ) *Papa Leone dicente in homilia ſecunda de Nativitate Chriſti: Aſſumpta eſt de matre Domini, natura, non culpa: creata eſt forma ſervi ſine conditione ſervili: Item ſanctus Auguſtinus dicit: Dominus noſter etiam in forma ſervi, non ſervus, ſed in forma etiam ſervi, dominus fuit.*

Inſtabis. Ubi eſt cauſa neceſſaria, ibi & effectus eſſe debet: atqui natura creata, eſt cauſa ſervitutis & ſervilis conditionis: ergo cùm, Apoſtolo teſte, ejuſmodi natura in Chriſto reperiatur, *formam ſervi accipiens*, debet pariter in eo eſſe effectus ejuſmodi cauſæ, ſeu ſervitus, ac ſervilis conditio.

Reſp. diſt. maj. Si effectus cauſæ neceſſariæ non impediatur ab extrinſeco, conc. maj. ſi impediatur, neg. maj. Quælibet natura creata, eſt quidem cauſa ſervitutis, ſeu ex ſe nata eſt ſervilem conditionem parere: verùm ne effectus ille ex humanâ in Chriſto naturâ ſequeretur, impedimento fuit illiùs cum perſonâ Verbi conjunctio: *Beatus Paulus* (ait Theodoretus in reſponſione Anathematiſmi ſexti Cyrilliani) *ſervi formam appellavit naturam aſſumptam: non ultra locum habet, unione facta, ſervitutis nomen.* Id verò hâc ratione idem Theodoretus confirmat: *Nam* (ait) *ſi idem Apoſtolus ſcribens his qui in illum crediderant, dicebat: Itaque jam non eſt ſervus, ſed filius: & Dominus diſcipulis: Iam non dicam vos ſervos, ſed amicos: multò magis primitiæ noſtræ naturæ, per quem & nos adoptionis nomen conſecuti ſumus, ſervi cognominatione liberatus eſt.*

Objicies 4. Qui Patri fuit obediens uſque ad mortem crucis, qui tenebatur legis naturalis præ-

præcepta ſervare, ille dici poteſt Patris ſervus: atqui Chriſtus, prout eſt homo, fuit obediens Patri, &c. Præterea, qui cultu latriæ Patrem olim adoravit, & nunc adorat, verè fuit, & eſt modò Patris ſervus; cultus enim latriæ, cultus eſt ſervitutis: atqui Chriſtus, prout eſt homo, Patrem olim adoravit, & nunc adorat latriæ cultu; unde ſe Judæis in Euangelio conjungens, ait: *Nos adoramus, quod ſcimus*.

Reſp. ad 1. diſt. maj. Qui Patri fuit obediens, timore ac neceſſitate conſtrictus, dici poteſt Patris ſervus, conc. maj. qui ex charitate & liberè, neg. maj. Pater filium quidem pro nobis in mortem tradidit, ſed & ipſe filius *dilexit me* (ait Apoſtolus) *& tradidit ſeipſum pro me*. Apertè innuit ipſe, ſe ex amore in Patrem ſervaſſe lata ab eo præcepta: *Diligo Patrem* (ait) *& ſicut mandatum dedit mihi Pater, ſic facio*. Confirmatur reſponſio 1. ex eo quòd licèt quiſque natus patris ſui præceptis teneatur, non ob id tamen ſervus eſt, aut dici poteſt, ſed filius; illudque nomen eò magis merebitur, quò patri ſeſe magis obedientem exhibuerit. Confirmatur 2. ex eo, quòd petitum ab obedientiâ argumentum, ipſummet ſit, quod Fœlix & Elipandus objiciebant Catholicis; unde Alcuinus, qui horum nomine reſpondit, ſic lib. 5. loquitur: *Non conditione debitæ ſervitutis, ſed implendæ paternæ voluntatis in ſalute humana voluntaria obedientia: nam in Chriſto quidquid geſtum eſt, totum voluntatis fuit, non neceſſitatis*.

Reſp. ad 2. neg. maj. Ratio eſt, quia licèt adoratio ſit officium ſervi, tamen adorantem non conſtituit ſervum: ſicut in humanis obſequium ſervile quod filius exhibet patri, filium non conſtituit ſervum. *Nam & filius* (verba ſunt Tertulliani lib. de carne Chriſti) *à Domino vineæ mittitur ad cultores, ſicut & famuli, de fructibus petitum: Sed non propterea unus ex famulis deputabitur filius, quia famulorum ſucceſſit*

ceſſit officio. Præterea Chriſtus, etiam ut homo, non ſervili, ſed maximè nobili modo Patrem adoravit: ſcilicet adoravit dignè Deo; unde Apoſtolus ait: *Exanditus eſt* (à Patre) *pro ſua reverentia*.

Objicies 5. Plures ex antiquis Patribus ſcripſerunt, Chriſtum, prout eſt homo, & eſſe & dici poſſe Patris ſervum. Primò, objicientibus Arianis Iſaiæ verba: *Hæc dicit Dominus qui finxit me ex utero ſervum ſibi*, reſponderunt, ea non de Verbo, ſed de Deo homine intelligi debere: *Ex utero ſervum ſe dixit* (inquit Ambroſius in Pſal. 35.) *Audi, Ariane, ex quo utero? paululum ſuprà recurre: Ex utero, inquit, matris meæ vocavit Dominus nomen meum ..... Ex utero virginis idem & ſervus exivit, & dominus*. 2. Iiſdem Arianis contra Verbi divinitatem objicientibus Scripturam, in quâ Dei Sapientia ſe à Domino creatam prædicat, reſponderunt, de Sapientiâ incarnatâ, hoc eſt de Chriſto, ut eſt homo, intelligi debere: *De eo tempore* (ait Athanaſius Oratione 3. contra Arianos) *proverbialiter dictum eſt, Creavit me, cum creatitiam induebat carnem*: At qui dominum habet, ſervus eſt. 3. Conceptis verbis Chriſtus à Patribus dictus eſt ſervus: *Habens* (inquit Hilarius lib. 11. de Trinitate) *Deum ſuum in diſpenſatione, cum ſervus eſt, & Patrem in claritate, cum Deus ſit*. 4. Patres exponunt Prophetarum oracula, in quibus ſervitutis fit mentio, de Chriſto: *Quocirca* (ait Cyrillus in defenſione Anathematiſmi tertii adversùs Theodoretum) *ſi quis dicat, eum appellatum eſſe ſervum per vocem ſanctorum Prophetarum, nullo modo offendi decet*. Ergo ex Patribus, Chriſtus, prout homo, & eſt, & dici debet Patris ſervus.

Reſp. ad 1. diſt. ant. Reſpondent, ea non de Verbo, ſed de Deo homine intelligi debere metaphoricè, nempè in quantùm ii de quibus ad litteram loquebantur aut Iſaias, aut David, aut

alii

alii Prophetæ, erant typus Chriſti, conc. ant. propriè, hoc eſt, de ipſo Chriſto, neg. anteced. Ita reſpondet Adrianus Papa in Epiſtolâ ad Epiſcopos Hiſpaniæ. Ad 2. Chriſtus prout homo, ex Patribus, Deum vocat Dominum ſuum, ratione formæ ſervi, quam Verbum aſſumpſit, conc. ant. ratione conditionis ſervilis, neg. ant. *Eum* (ait Athanaſius poſt verba quæ ex eo in objectione laudata ſunt) *non patrem ſuum, ſed dominum appellat. Non quia ſervus, ſed quia ſervi formam aſſumpſerat.* Ad 3. diſt. ant. Patres Chriſtum vocarunt ſervum impropriè, conc. ant. propriè, neg. ant. hoc eſt, ſervum vocarunt propter naturam ſervi, quæ in eo erat; ſed non propter conditionem ſervilem, quæ ex eâ naturâ fluxiſſet, ſi permanſiſſet ſui juris, nec Verbum eam ſibi hypoſtaticè conjunxiſſet: *Denominativè igitur* (ait Damaſcenus lib. de fide orthodoxâ c. 2.) *dicitur ſervus, non quòd ipſe ſanè hoc exiſtat, ſed quòd propter nos formam ſervi accepit, & ſervus nobiſcum vocatus eſt.*

Quæres, utrum Chriſtus, prout eſt homo, poſſit dici ſervus ſuiipſius, ut Verbum eſt.

Reſp. 1. eos qui docent Chriſtum, prout eſt homo, dici poſſe ſervum Patris, fateri quoque poſſe eum appellari ſervum ſuiipſius, ut Verbum eſt. Econtra qui prius negant, negant & poſterius: nituntur autem authoritate Cyrilli, qui anathematiſmo ſexto damnat *eum qui dicit Deum, vel Dominum eſſe Chriſti, Dei Patris Verbum.* Idem confirmat in ejuſdem anathematiſmi defenſione adversùs Theodoretum, aitque, ex eo loquendi modo ſequi, duas eſſe in Chriſto perſonas: *Non igitur* (ait) *dici poteſt ſuiipſius Deus & Dominus Emmanuel, ſiquidem Deus, idem eſt & homo.*

QUÆSTIO VI.

De adoptione Chriſti.

Not. 1. Circa annum Domini 783. Elipandus Archiepiſcopus Toletanus per literas à Fœlice Urgelitano Epiſcopo quæſiit, quid de humanitate Chriſti ſentiret. Reſpondit Fœlix, Chriſtum & eſſe & dici debere adoptivum Patris filium: momenta quibus uſus fuerat in ſuo reſponſo, Elipandum in ejus ſententiam pertraxere. Beatus apud Aſturicenſes Presbyter, & Heterius Epiſcopus Uxumenſis, doctrinam quam Elipandus in Hiſpaniâ, & Fœlix in Galliâ etiam & Germaniâ, pro viribus diſſeminare conabantur, conſcriptis libris impugnarunt. Delata res eſt ad Hadrianum Papam primum, qui ampliſſimas de eâ controverſiâ litteras dedit ad Hiſpaniarum Epiſcopos: delata quoque fuit ad Carolum Magnum qui cauſam in Francofordienſi Concilio judicari curavit. Fœlix non ſemel errorem ejuravit ſuum, ſed Elipandus in eo ad mortem uſque conſtans perſtitit.

Not. 2. Licèt certum ſit apud omnes, Fœlicem & Elipandum aſſeruiſſe, Chriſtum eſſe filium adoptivum Patris; non conveniunt tamen, an, dum aſſeruerunt Chriſtum eſſe filium adoptione, negaverint eum eſſe filium naturâ. Lis eſt pariter inter eos, utrum Fœlix & Elipandus abſolutè ac ſine additamento aſſeruerint Chriſtum eſſe filium adoptione, an verò cum hac reſtrictione & hoc additamento, *Prout eſt homo*.

Not. 3. Scotus in 1. Sent. diſtinct. 10. quæſt. 1. in reportatis eâdem diſtinctione, quæſtione 1. docet Chriſtum dici poſſe filium adoptione: addit, vitari tamen debere eum loquendi modum, pro-

propter hæreticos qui eo abutuntur. Cum autem illius diſcipulis objicitur, Scotum Fœlicis & Elipandi in eo capite ſententiam propugnaſſe, reſpondent, non propugnaſſe in ſensû Fœlicis & Elipandi, quòd, inquiunt, Fœlix & Elipandus contenderent, Chriſtum eſſe filium adoptivum in ſenſu Neſtorii, qui Verbum inter & humanitatem admittens ſolam unionem moralem quæ adoptionem conſtituit, negabat unionem perſonalem, quâ filiatio naturalis conſtituitur. Durandus, ac poſt eum plures alii, docent, Chriſtum abſolutè quidem dici non poſſe filium adoptivum, ſed dici poſſe cum additamento, *Secundùm humanitatem*, vel, *Prout eſt homo*. Cum verò Durandus urgetur textibus Patrum qui Fœlicem & Elipandum damnarunt, reſpondet, in hoc uno poſitum fuiſſe illorum errorem, quòd aſſererent, Chriſtum ſine additamento, *Prout eſt homo*, dici poſſe filium adoptivum. Econtra ſanctus Thomas, cui tota ferè ſchola ſubſcribit, docet, Chriſtum nec abſolutè nec cum additamento dici poſſe filium adoptione. Licèt S. Doctor in Summâ 3. p. quæſtione 23. ubi agit de Chriſti adoptione, nec Hadriani litterarum ad Epiſcopos Hiſpaniæ, nec definitionis factæ à Francofordienſi Concilio meminerit (unde rectè colligi poteſt, monumenta illa ad illius notitiam non perveniſſe) ejus tamen diſcipuli utrâque illâ auctoritate utuntur, ut probent traditam à S. Thomâ doctrinam, paſſimque contendunt, & Hadrianum & Francofordienſes Patres damnaſſe adoptionem in Chriſto, etiamſi ſuppoſitâ unione hypoſtaticâ admittatur, quamvis nonniſi cum additamento, *Prout eſt homo*, Chriſto tribuatur.

Not. 4. Ut quæ ad cauſam de quâ agitur, ſpectant, cum methodo pertractemus, quæremus hìc 1. utrum Fœlix & Elipandus, dum admiſerunt in Chriſto filiationem adoptivam, naturalem excluſerint: 2. utrum abſolutè, an

verò cum additamento tantùm, *prout eſt homo*, vel, *ſecundùm humanitatem*, aſſeruerint, Chriſtum eſſe Patris filium adoptione: 3. quibus argumentis adoptiva filiatio à Chriſto excludi poſſit.

CAPUT PRIMUM.

An Fœlix & Elipandus agnoverint in Chriſto filiationem naturalem.

CONCL. Foelix & Elipandus, dum adoptivam in Chriſto filiationem admiſerunt, non excluſerunt naturalem.

Probatur. Illi non excluſerunt à Chriſto filiationem naturalem, qui (contra quod Neſtorius ſenſerat) admiſerunt ſubſtantialem unionem Verbi cum humanâ naturâ; ſcilicet ex unione ſubſtantiali, ſeu quæ facta ſit in perſonâ Verbi, neceſſariò ſequitur, Chriſtum eſſe Patris filium naturâ; is enim filius eſt naturâ, qui ſubſiſtit in perſonâ quæ Patris filius eſt naturâ: atqui Fœlix & Elipandus admiſerunt ſubſtantialem unionem Verbi cum humanâ naturâ: ergo non excluſerunt à Chriſto filiationem naturalem. Minor argumenti propoſitio variis momentis oſtendi poteſt.

1. Elipandus perſuaſus, ſanam eſſe ſuam de Chriſti adoptione doctrinam, &ècontra hæreticam eſſe Beatianam & Hetherianam (ſic enim vocabat Beati & Heterii ſententiam) à Carolo Magno, ut patet ex fragmentis quæ idem Carolus inſeruit Epiſtolæ, quam ad Elipandum reſcripſit, enixè petiit, ut convocato Epiſcoporum Concilio, Beatus & Heterius tanquam hæretici damnarentur: at id petiiſſet nunquam, ſi cum Neſtorio ſolam unionem moralem, per affectum nimirùm, Verbum inter & humanam naturam admiſiſſet, negaſſetve perſonalem conjun-

jun-

junctionem: unde enim in mentem illi venire potuiſſet, Gallos & Germanos antiſtites, qui ſemper audierant tanquam maximè Catholici, hæreſi jamdiu in Neſtorio damnatæ conſenſuros eſſe, ac damnaturos doctrinam quam Eccleſia Catholico in Epheſino Concilio proſcripſerat?

2. Patres Concilii Francofordienſis, in quo dirempta fuit lis de quâ eſt hìc quæſtio, inducunt Fœlicem & Elipandum, ſic Catholicum hominem interrogantes: *Cur times adoptivum Chriſtum Dominum nominare?* at inepta fuiſſet ea interrogatio, ſi Fœlix & Elipandus ſolam unionem moralem, cum perſonalis unionis excluſione, inter Verbum & humanitatem admiſiſſent: quaſi verò prævidere non potuiſſent, Catholicum reſponſurum eſſe, ſe ideò Chriſtum non nominare filium adoptivum, quòd jamdiu definitum eſſet, illum eſſe filium natura? Non minùs quoque inepta fuiſſet Concilii ad Fœlicis & Elipandi interrogationem reſponſio: neque enim reponit prædamnatam eſſe in Neſtorio hæreſim illam, ſed hoc unum reſpondet, recenter audiri in Eccleſiâ illum loquendi morem; ac proindè à Catholicis admitti nequaquam poſſe: *Ideò dico tibi* (verba ſunt Concilii ad Fœlicis & Elipandi quæſitum reſpondentis in Epiſtolâ ad Epiſcopos Hiſpaniæ) *quia nec Apoſtoli eum ſic vocaverunt, nec ſancta Dei Catholica Eccleſia conſuetudinem habet ſic eum nominandi, imò nec credere eum adoptivum eſſe.*

3. Nec Hadrianus Papa, nec Francofordienſe Concilium, nec Beatus, nec Hetherius, nec Alcuinus (qui ex Angliâ à Carolo Magno evocatus fuerat in Gallias) cum Fœlicem & Elipandum impugnarunt, protulerunt teſtimonia pro unione ſubſtantiali Verbum inter & humanam naturam; ſed ſupponentes, unionem illam ab eis admitti, probarunt ex adoptionis doctrinâ quam recenter in Eccleſiam invehebant, ſtare non

poſſe unionem illam, imò ſequi admittendam eſſe moralem tantùm; ac proindè multiplicitatem non ſolùm naturarum, ſed etiam perſonarum.

4. Fœlix & Elipandus docuerunt, admitti debere realem ac propriè dictam idiomatum communicationem inter Verbum & humanam naturam: *Quem*, æternum Dei Filium, *Scriptura ſacra*, (ait Elipandus in fidei confeſſione quam ante Francofordienſe Concilium miſit ad Carolum Magnum) *teſtatur pro ſalute humani generis, Deitate exinanita, hominem factum, circumciſum, baptizatum, flagellatum, crucifixum, mortuum, ſepultum, ſervum, peregrinum, leproſum, & (quod deterius eſt) non ſolùm ab Angelis, ſed etiam ab hominibus minoratum, vermem eſſe dictum*: atqui idiomatum communicatio ſupponit in Chriſto unionem hypoſtaticam; imò ex eâ ita pendet, ut ſine eâ ſtare minimè poſſit.

5. Illi ſubſtantialem unionem admiſerunt in Chriſto, qui conceptis terminis profeſſi ſunt, ſe unam tantùm in eo perſonam agnoſcere: ſcilicet unio quæ tantùm eſt moralis, duplicem importat perſonam in iis qui morali illâ unione, utpotè in ſolo affectu poſitâ, conjunguntur: atqui Fœlix & Elipandus unam tantùm in Chriſto perſonam agnoverunt: *Cujus gloriam* (ait Elipandus in ſuâ confeſſione) *ſecundùm divinitatem ſtupent cæleſtia, & magnitudinem contremiſcunt terrena: & qui dicit, gloriam meam alteri non dabo, homo interior in una eademque Dei & hominis perſona deglomeratus*, &c.

Objicies 1. Jonas Aurelianenſis, Fœlici & Elipando coætaneus ſcriptor, libro 1. de cultu imaginum, narrat, Epiſcopos illos in Francofordienſi Concilio cum ſui erroris primo auctore Neſtorio damnatos fuiſſe: ergo ex Jonâ Aurelianenſi, idem cum Neſtorio ſenſerunt. 2. Ipſum

Ipſum Concilium Francofordienſe, in Epiſtolâ ad Epiſcopos Hiſpaniæ, ſic Fœlicem & Elipandum alloquitur: *Nonne olim eadem hæreſis veſtra in Neſtorio ab univerſali ſanctâ Eccleſia refutata eſt, etiam & damnata?* 3. In libro Sacroſyllabo qui conſcriptus à Paulino Aquilejenſi, in Francofordienſi Synodo probatus eſt, hæc habentur: *Dei ergo filius qua ratione credi poteſt adoptivus, qui inſeparabiliter aſſumpto homine, in una perſona coeunte utraque natura, non duo filii, alius Dei & alius hominis, vel (ſicut illi errando æſtimant) adoptivus ſit filius hominis?* ergo ſive Concilio Francofordienſi, ſive authori Sacroſyllabi perſuaſum fuit, Fœlicem & Elipandum non admiſiſſe ſubſtantialem unionem Verbi cum humanâ naturâ.

Reſp. conceſſis ſingulis partibus antecedentis, diſt. conſeq. Ergo ſive Jonæ Aurelianenſi, ſive Francofordienſi Synodo, ſive authori Sacroſyllabi perſuaſum fuit, errorem Fœlicis & Elipandi damnatum fuiſſe implicitè & virtualiter in Neſtorio, conc. conſeq. explicitè & expreſsè, neg. conſeq. Equidem Fœlicis & Elipandi error implicitè damnatus fuerat in Neſtorio, ſcilicet contra Neſtorium definitum fuerat, unam eſſe in Chriſto perſonam: at ex unitate perſonæ neceſſariò ſequitur (licèt Fœlix & Elipandus id negarent) unitas filiationis, naturalis nimirùm, eo quòd filiatio, quæcùmque ſit, non in naturam, ſed in perſonam cadat: verùm error ille explicitè damnatus non fuerat in Neſtorio, nec enim expreſſum aliquid de quæſtione de quâ agitur, reperire eſt in Cyrillo, aut in Concilio Epheſino primo, aut in aliis authoribus qui ſæculo quinto Neſtorium impugnarunt. Eodem modo & Jonas Aurelianenſis, & Patres Concilii Francofordienſis intelligendi ſunt, cum dicunt, errorem Fœlicis & Elipandi in Neſtorio prædamnatum fuiſſe, quo intelligendi eſſent authores qui inter argumentandum dicerent, Durandum,

quòd aſſerat, Chriſtum dici poſſe hominem Dominicum, in Neſtorio fuiſſe prædamnatum. Ergo quemadmodum is qui ſic Durandum impeteret, non haberet in animo ſignificandi, Durandum cum Neſtorio negaſſe unitatem perſonæ in Chriſto, ſed tantùm ex illius ſententiâ, velit nolitve, ſequi duas eſſe in Chriſto perſonas: ita nec Jonas Aurelianenſis, nec Concilium Francofordienſe ſignificare voluerunt, Fœlicem & Elipandum negaſſe unitatem perſonæ in Chriſto, ſed tantùm adoptione quam tuebantur, vellent nollentve, ejuſmodi unitatem labefactari. Addendum eſt, hæc verba quæ ex Sacroſyllabo relata ſunt, *ſicut illi errando æſtimant*, non referri ad hæc quæ præcedunt, *non duo filii*, *alius Dei & alius hominis*; ſed ad iſta quæ immediatè ſequuntur, *Adoptivus ſit filius hominis*: unde is eſt Sacroſyllabi ſenſus: Non poſſunt eſſe duo filii in Chriſto, ita ut filius hominis dici poſſit adoptivus, ſicut illi, Fœlix & Elipandus, arbitrantur.

CAPUT II.

Vtrum Fœlix & Elipandus, Chriſto tantùm cum additamento, prout eſt homo, *adoptionem tribuerint*.

CONCL. FOelix & Elipandus non ſimpliciter & abſolutè docuerunt Chriſtum, adoptivum eſſe filium; ſed cum additamento, *ſecundùm humanitatem*, vel, *prout eſt homo*.

Probatur. Jonas Aurelianenſis lib. 1. de cultu imaginum ſic de Fœlice loquitur: *Quoniam juncto ſuo ſceleratiſſimo errori Elipando Toletanæ urbis Epiſcopo, Chriſtum ſecundùm humanitatem non eſſe proprium filium Dei, ſed adoptivum*. Addit auctor ille eam, quæ mox relata eſt, ſententiam,

tiam, tempore Caroli Magni in Concilio fuiſſe damnatam.

Annonius libro quinto de Geſtis Francorum cap. 83. ſcribit, Elipandum à Fœlice in hæc verba per litteras quæſiiſſe: *Quid*, non de ipſo Chriſto ſimpliciter, ſed *de humanitate Chriſti ſentiret*; reſpondiſſe verò Fœlicem, *eſſe adoptivum*: uterque igitur, Fœlix & Elipandus, cum Chriſtum prædicarunt adoptivum, uſi ſunt additamento, *ſecundùm humanitatem*, vel, *prout eſt homo*.

Eodem modo Fœlicis errorem refert Ado Viennenſis in Chronico ad annum 793. hæc enim habet: *In hac Synodo*, Francofordienſi, *hæreſis cujuſdam Epiſcopi*, *Fœlicis nomine*, *damnata eſt*, *qui Chriſtum*, *ſecundùm quod homo eſt*, *adoptivum Dei filium dicebat*.

Hadrianus Papa I. in Epiſtolâ ad Epiſcopos Hiſpaniæ, recenſens Fœlicis & Elipandi errorem, docet, in eo poſitum fuiſſe, quòd Chriſtum ſecundùm carnem, adoptivum filium eſſe prædicarent: *Materia autem cauſalis perfidiæ* (ait) *inter cætera rejicienda de adoptione Ieſu Chriſti filii Dei ſecundùm carnem*, *falſis argumentationibus digeſta perfidorum verborum ibi ſtramina*, *incompoſito calamo legebantur*. *Hæc*, *Catholica Eccleſia nunquam credidit*, *nunquam docuit*, *nunquam malè credentibus aſſenſum præbuit*.

Concilium Francofordienſe in Epiſtolâ ad Epiſcopos Hiſpaniæ, ſolvens argumentum quod Fœlix ad Elipandum reſcribens, ex Auguſtino deſumpſerat, ſic loquitur: *Quam adoptionem praviſſimo ſenſu*, *qui ſcripſit Epiſtolam*, ad Elipandum, *ad Chriſti voluit transferre humanitatem*.

Fidei profeſſio, quam Elipandus miſit ad Carolum Magnum, quæque haud dubiè in Concilio Francofordienſi perfecta eſt; cùm de adoptione loquitur, eam non abſolutè prædicat de Chriſto, ſed cum additamento, *ſecundùm huma-*

manitatem; hæc enim in eâ leguntur: *Homo interior in una eademque Dei & hominis perſona deglomeratus* .... *filiùs adoptivus humanitate*, & *non adoptivus divinitate*, *mundum redemit*. Ex monumentis quæ hucuſque prolata ſunt, evidens eſt, Fœlicem & Elipandum Chriſto adoptionem abſolutè non tribuiſſe, ſed cum additamento tantùm, *ſecundùm humanitatem*, vel, *prout eſt homo*. Hincque etiam evidens eſt, ſive Durandi ſive Scoti ſententiam ſuperiùs relatam, eandem eſſe omninò cum doctrinâ Fœlicis & Elipandi, quæ (ut mox dicetur) tum ab Hadriano Papâ, tum à Concilio Francofordienſi proſcripta eſt.

Quæres, an hæc facti quæſtio, *Vtrum Fœlix & Elipandus abſolutè*, *aut cum additamento*, *Chriſto tribuerint adoptionem?* nonnihil ad fidem conferat.

Reſpondeo, quæſtionem illam nonnullis ſcholaſticis videri non levis eſſe momenti: ſcilicet (ajunt) ſi abſque additamento Fœlix & Elipandus adoptionem Chriſto tribuerint, nec Hadrianus Papa, nec Concilium Francofordienſe damnarunt adoptionem quæ cum additamento defenditur. Si è contra Fœlix & Elipandus additamentum adhibuerint, & Hadrianus & Concilium Francofordienſe adoptionem, etiam aſſertam cum additamento, damnarunt.

Sed eorum ſcholaſticorum pace dixerim, parvi ad rem conficiendam referre, an Fœlix & Elipandus cum additamento, aut ſine additamento, adoptionem Chriſto tribuerint: perindè enim eſt ſive exprimatur, ſive non exprimatur additamentum: ſcilicet, ex legibus de idiomatum communicatione, quæ cum additamento de aliquâ naturâ enuntiantur, de compoſito in concreto abſolutè prædicantur: ſic, licèt paſſio Chriſto tantùm, prout eſt homo, conveniat, abſolutè tamen de Chriſto in concreto prædicatur; veræ enim ſunt hæ propoſitiones: *Chriſtus paſſus eſt*, *Chriſtus mortuus eſt*.

Caput III.

Quibus argumentis omnis adoptiva filiatio à Chriſto excludatur.

Concl. Doctrina Fœlicis & Elipandi de Chriſti adoptione, Scripturæ, Patribus, & rationibus Theologicis adverſatur.

Probatur prior pars. Ille, etiam ſecundùm humanitatem, non eſt adoptivus, quem, etiam ſecundùm humanitatem, Scriptura vocat proprium Dei filium; neque enim idem ſecundùm idem poteſt eſſe ſimul filius adoptivus & proprius: atqui Scriptura Chriſtum, etiam ſecundùm humanitatem, vocat proprium filium Dei: *Qui* (ait Apoſtolus ad Rom. 8.) *proprio filio ſuo non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum*, nimirùm ſecundùm humanitatem traditus eſt: *Scimus enim* (inquit Hadrianus in epiſtolâ ad Epiſcopos Hiſpaniæ) *quia non eſt traditus ſecundùm divinitatem, ſed ſecundùm id quod homo erat*.

Joannis capite 3. ſic de Dei filio Joannes Baptiſta loquitur: *Non enim ad menſuram dat Deus ſpiritum. Pater diligit filium, & omnia dedit ei in manu ejus*: atqui filius de quo Baptiſta loquitur, non eſt adoptivus; ſiquidem 1. vocatur filius ſimpliciter, ac proindè cum excluſione adoptionis. 2. Vocatur filius cui Pater dedit omnia; at is cui Pater dedit omnia, filius eſt, non adoptione, ſed naturâ. 3. Loquitur de filio, prout eſt homo; hæc enim ſubſequuntur: *Quem enim miſit Deus, verba Dei loquitur. Qui credit in filium, habet vitam æternam*. Auguſtini eſt argumentum quod ex Joannis Baptiſtæ ſententiâ deprompſimus: *Pater* (inquit Tractatu 14. in Joannem) *diligit filium, ſed quomodo Pater filium, non quomodo*

modo Dominus ſervum; quomodo unicum, non quomodo adoptatum.

Apud eundem Joannem cap. 20. Chriſtus ſic loquitur: *Aſcendo ad Patrem meum, & Patrem veſtrum;* in quæ quidem verba notandum eſt 1. Chriſtum non dixiſſe *Patrem noſtrum:* notandum eſt 2. ipſum, cùm præcepit ut oraremus, in mandatis dediſſe, ut ſic Deum Patrem alloqueremur: *Sic autem orabitis: Pater noſter qui es in cœlis:* atqui ſi Chriſtus, etiam prout eſt homo, filius eſſet adoptivus, dixiſſet: *Aſcendo ad Patrem noſtrum*, nec tam accuratè diſtinxiſſet inter Patrem ſuum & Patrem noſtrum: tunc enim de ſeipſo, non ut eſt Verbum, ſed ut homo, loquebatur; nempè ut Deus ad Patrem non aſcendit, ſed ut homo tantùm: *Aſcendo ad Patrem meum & Patrem veſtrum, Deum meum & Deum veſtrum.* Sed placet in eum locum Auguſtinum audire tractatu 21. in Joannem, *Cui dicimus Pater noſter? Patri Chriſti. Qui ergo Patri Chriſti dicit, Pater noſter, quid dicit Chriſto, niſi, Frater noſter? non tamen ſicut Chriſti Pater, ita & Pater noſter. Nunquam enim Chriſtus non conjunxit ut nullam diſtinctionem faceret inter nos & ſe. Ille enim, filius æqualis Patri..... nos, adoptati per unicum.*

Si Chriſtus Deum ſpeciali ratione Patrem ſuum vocavit, ſpeciali quoque ratione Pater de Chriſto loquutus eſt: *Hic eſt filius meus dilectus, ipſum audite.* In quæ quidem verba ſic loquitur Ambroſius lib. 1. de fide, capite 5. *Non Moyſes filius, non Helias filius, ſed hic filius;* quaſi dixiſſet, Moyſes & Helias ſunt filii adoptione; hic autem, filius eſt naturâ. Eò referri poſſunt innumera alia loca, in quibus aut Chriſtus Deũ, Patrem *ſuum*, aut Pater Chriſtum vocat filium *ſuum*, ut ſunt hæc apud Joannem: *Pater, clarifica filium tuum, ut filius tuus clarificet te.* Vide plura ejuſmodi loca, tum in Epiſtolâ Hadriani ad Epiſcopos Hiſpaniæ, tum in Epiſtolâ Synodicâ

Con-

Concilii Francofordienſis ad eoſdem Hiſpaniæ Epiſcopos.

Probatur altera concluſionis pars, ſeu, ſententiam quæ Chriſtum dicit adoptivum, repugnare ſanctis Patribus. Auguſtinus tract. 2. in Joannem cap. 1. in illud: *Quotquot autem*, ſic loquitur: *Non enim nos nati ſumus de Deo, quomodo ille unigenitus, ſed adoptati per gratiam ipſius*. Gregorius Magnus lib. 1. Moralium, cap. 6. *Omnes homines tantummodò homines ſunt, ipſe autem, Oriens, Deus & homo rectè dicitur. Omnes qui in fide Deo naſcuntur, ſuperat, quia non ut cæteros adoptio, ſed natura illum divinitatis exaltat*. Hilarius lib. 6. de Trinitate, paulò ante finem, quamlibet adoptionem excludit à Chriſto; in ea enim verba Apoſtoli ad Romanos 8. *Qui proprio filio ſuo non pepercit*, quæ haud dubiè de filio, ut eſt homo, intelliguntur, hæc habet: *Numquidnam etiamnunc adoptionis in eo erit nuncupatio, in quo proprietatis eſt nomen?*

Ildefonſus Archiepiſcopus Toletanus, qui vixit paucis ante Elipandum annis, libro de virginitate S. Mariæ, hæc ſcribit: *Ideò non eſt adoptivus filius, ſed adoptator, ut ita dicam, cæterorum*. Iis, pluribuſque aliis Patrum textibus nixus Hadrianus Papa, & poſt eum, Concilium Francofordienſe, definierunt Chriſtum nec eſſe nec dici debere filium adoptione, ſed naturâ tantùm. Vide ejuſdem Hadriani ac Concilii Epiſtolas ad Epiſcopos Hiſpaniæ.

Probatur tertia pars concluſionis, ſeu, adoptionem in Chriſto repugnare rationi.

Primò, vel humanitas Chriſti adoptata fuiſſet ante unionem hypoſtaticam, vel poſt unionem hypoſtaticam; ſed neutrum dici poteſt: Non primum; ſiquidem (ut fides docet adversùs Neſtorium) humanitas Chriſti ne vel breviſſimo quidem inſtanti fuit ſine hypoſtatica unione cum Verbo. Non ſecundum, quia humanitas Chriſti per unionem cum Verbo jus habet ad hæreditatem,

tatem, quia, ut ſuperiùs dictum eſt, per eam unionem fit infinitè ſancta: at is qui jam habet jus ad hæreditatem, adoptari non poteſt: *Gratis* (inquit liber Sacroſyllabus) *adoptio tribuitur, quoniam non ex debito, ſed ex indulgentia tantummodo, adoptio præſtatur*. Confirmatur argumentum. Humanitas poſt unionem non fuit extranea, ſed propria Verbi: ſed qui extraneus non eſt, ſed proprius, adoptari non poteſt; propter eam enim rationem filius adoptari non poteſt à patre: *Hoc ideò poſuimus* (ait liber Sacroſyllabus de adoptione Moyſis in filium filiæ Pharaonis) *ut patenter daretur intelligi, eum dici adoptivum, qui nondum priùs fuerat proprius filius adoptantis. Unde in Dei filium non cadit nomen adoptionis, quia ſemper verus filius, ſemper Dominus, ac per hoc & poſt aſſumptum hominem, veri filii vocabulum non amiſit, qui nunquam verus deſiit eſſe filius.*

Secundò, filiatio (argumentum eſt S. Thomæ) propriè convenit perſonæ, non naturæ; neque enim natura, ſed perſona dicitur filius: atqui filiatio adoptiva convenire non poteſt perſonæ Chriſti, cum jam habeat filiationem naturalem: ergo adoptio nec eſt in Chriſto, nec de eo dici debet.

Tertiò, ille qui adoptatur in filium, non ſecundùm naturam, ſed ſolo affectu conjungitur adoptanti; id enim ipſa vox, *adoptio*, ſignificare videtur, nempè deſiderantis eſt, & nondum habentis: quare adoptare aliquem in filium, nihil aliud eſt, quàm deſiderio & voluntate, loco filii naturalis aliquem ſibi ſubrogare; & perinde eſt ſibi adoptare filium, atque deſiderare habere pro filio eum, qui alioquin ſecundùm naturam ſibi conjunctus non eſt: Atqui humanitas Chriſti non fuit conjuncta Deo ſolo affectu, verùm reipſa: ergo non potuit adoptari. Quæ mox prolata eſt ratio, deſumpta eſt ex libro Sacroſyllabo cujus in hâc quæſtione ſæpè meminimus: *Omnis* (inquit) *adoptio ex affectione ducit vocabuli ſui originem*,

ginem, quanquam ætymologiæ ſuæ non videatur trahere ſimilitudinem. Habet namque ex utraque parte, Utinam, *adverbium eleganter inſitum, ut ſi dicas, Vtinam ſis mihi in filium adoptivum, & ècontra, Vtinam merear à te in filium adoptari: ex affectu quidem dilectionis pars ſubrepit parti, ut in utraque conveniat dilectionis affectus.* Itaque cùm Chriſtus nuſquam fuerit ſine filiatione naturali, cùm nuſquam extraneus Deo fuerit, cùm humanitas non ſolo affectu conjuncta fuerit Verbo, neceſſariò ſequitur, Chriſtum, etiam cum additamento, *prout eſt homo*, nec eſſe, nec dici poſſe adoptivum Dei filium.

Quæres, an cenſoriâ aliquâ notâ affici deberet propoſitio, quæ aſſereret, Chriſtum eſſe ac dici poſſe filium Dei adoptivum.

Reſp. 1. hæreticam fore propoſitionem, ſi proferretur cum excluſione filiationis naturalis. Ratio eſt, quia excluderet ſubſtantialem Verbi cum humanâ naturâ unionem, quam contra Neſtorium Concilium Epheſinum primum expreſsè definiit. Reſp. 2. eandem propoſitionem eſſe temerariam, ſive proferatur ſine additamento, *prout eſt homo*, ſive cùm additamento. Ratio eſt, quia nec Prophetæ, nec Apoſtoli, nec Patres ſive cum additamento, ſive ſine additamento unquam aſſeruerunt, Chriſtum eſſe filium adoptivum: *Tu verò* (ait Concilium Francofordienſe in epiſtolâ Synodica ad Epiſcopos Hiſpaniæ) *quiſquis es qui Chriſtum prædicas adoptivum, unde iſte tibi ſenſus veniſſet, voluiſſe ſcire: Patriarchæ neſcierunt; Tractatores hoc nomen tacuerunt; Doctores fidei noſtræ non docuerunt.* Reſp. 3. eandem propoſitionem ſive cum additamento, ſive ſine eo prolatam, eſſe erroneam; ſcilicet unanimi ferè conſenſu Theologi judicant, eam ſive Scripturæ, ſive Patribus adverſari, ex eâque ſequi pluralitatem perſonarum in Chriſto. Reſp. 4. eam, etiamſi contra Neſtorium præſupponat unionem perſonalem Verbi cum hu-

humanâ naturâ, etiamſi cum additamento aut exprimatur, aut ſaltem ſubintelligatur, hæreticam fore, ſi certò conſtaret, ab Hadriano & Concilio Francofordienſi fuiſſe damnatam, præſertim cum & Hadriano & Concilio, Eccleſiarum conſenſus acceſſerit. Verùm cùm id apertè non conſtet, imò ab aliquibus, alioquin Catholicis Theologis negetur, ab inurendâ hæreſeos notâ temperamus.

Caput IV.

Solvuntur argumenta Fœlicis & Elipandi.

Not. QUæ à Fœlice & Elipando objiciebantur olim, reducuntur ad quædam Patrum loca, nonnullaſque rationes Theologicas: ſed ea tum Patrum loca, tum rationes Theologicas ſolidè ſimul ac clarè ſolvit Concilium Francofordienſe in epiſtolâ Synodicâ ad Epiſcopos Hiſpaniæ.

Objicies 1. Irenæus lib. 3. adverſùs hæreſes cap. 21. ſic loquitur: *Propter hoc enim, Verbum Dei homo, & qui filius Dei eſt, filius hominis factus eſt, immixtus Verbo Dei, ut adoptionem percipiens, ſit filius Dei:* ergo, &c.

Reſp. neg. conſeq. Ratio eſt, quia hæc verba: *Vt adoptionem percipiens, ſit filius Dei*, non referuntur ad iſta: *Qui filius Dei eſt, filius hominis factus eſt*, hoc eſt, non referuntur ad Chriſtum, ſed ad quemcumque hominem qui juſtificationis gratiam conſecutus ſit: unde Irenæi ſenſus eſt Dei filium factum fuiſſe hominem, ut homo per ejus merita juſtificatus, per adoptionem fiat Dei filius. Hincque patet, immeritò Vaſqueſium in tertiam partem, diſput. 89. cap. 5. docere, Irenæum doctrinam defendiſſe aliam ab eâ quam tum Hadrianus Papa, tum Concilium Francofordienſe docuerunt.

Ob-

Objicies 2. Marius Victorinus libro 1. contra Candidum Arianum hæc habet: *Nos adoptione filii, ille natura etiam & quadam adoptione filius, & Chriſtus; ſed ſecundùm carnem:* ergo, ex Mario Victorino, Chriſtus abſolutè eſt filius Dei naturâ; cum additamento verò, *ſecundùm carnem*, eſt filius adoptivus.

Reſp. conc. ant. diſt. conſeq. Eſt filius adoptivus ſecundùm carnem, impropriè, conc. conſeq. propriè, nego conſeq. In eo ſenſu, ex Mario Victorino, Chriſtus ſecundùm carnem eſt adoptivus, quòd nullis præcedentibus meritis, illiûs humanitas electa fuerit, ut ad Dei naturalem filiationem per hypoſtaticam unionem eveheretur; ſed ejuſmodi adoptio; eſt adoptio maximè impropria, unde Marius Victorinus non aſſerit ſimpliciter Chriſtum, etiam ſecundùm carnem, eſſe filium adoptivum, ſed cum hoc addito, *quadam adoptione*.

Objicies 3. Hilarius lib. 2. de Trinitate, poſt medium, ſic de Chriſti nativitate loquitur: *Ita poteſtatis dignitas non amittitur, dum carnis humilitas adoptatur:* ergo caro, ſeu humanitas Chriſti fuit adoptata: quæ autem fuit adoptata, eſt ac dici debeat filius adoptivus.

Reſp. Hilarium impropriè, non autem propriè, locutum fuiſſe, hoc eſt, adoptionem ſumpſiſſe pro collatione doni, quod humanitas Chriſti nullâ ratione meruerat. Reſpondent prætereà nonnulli Theologi, mendum in Hilarii textum irrepſiſſe, ac loco, *adoptatur*, legendum eſſe, *adoratur*. Confirmant ex eo quòd hæc verba, *Dum carnis humilitas adoratur*, proferantur tanquam cauſa, cur dignitas poteſtatis in Chriſti nativitate non amittatur; is enim eſt (ajunt) Hilarii contextus: *Aliud intelligitur, aliud videtur. Parit Virgo, partus à Deo eſt, infans vagit, laudantes Angeli audiunt, panni ſordent, Deus adoratur: ita poteſtatis dignitas non amittitur, dum carnis humilitas adoratur.*

Ob-

Objicies 4. Ildephonſus & Julianus Archiepiſcopi Toletani ante Elipandum, ſic in miſsâ de Cœnâ Domini legebant: *Qui per adoptivi hominis paſſionem, dum ſuo indulſit corpori*, &c. & in Miſsâ de Aſcenſione: *Hodie Salvator noſter poſt adoptionem carnis, ſedem repetivit Deitatis*: ergo, ex iis Epiſcopis, Chriſtus dici poteſt filius adoptivus.

Reſp. 1. dato antecedente, neg. conſeq. Ratio eſt, quia eam Ildephonſi & Juliani orandi formulam nuſquam Eccleſia Catholica probavit, imò rejecit uſu contrario. *Et melius eſt* (ait Concilium Francofordienſe in epiſtolâ Synodicâ) *teſtimonio Dei Patris credere de ſuo filio, quàm Hildephonſi veſtri, qui tales vobis compoſuit preces in miſſarum ſolemniis, quales univerſalis & ſancta Dei non habet Eccleſia. Et ſi Hildephonſus veſter in orationibus ſuis Chriſtum adoptivum nominavit, noſter verò Gregorius Pontifex Romanæ ſedis, clariſſimus toto orbe Doctor, in ſuis orationibus ſemper eum Unigenitum nominare non dubitavit.* Reſp. 2. nonnullos ſuſpicari, factum illud fuiſſe ſuppoſititium; ſed cùm reſponſionis ejuſmodi nullum ſit fundamentum, eam probare minimè poſſumus. Præthereà qui fieri potuit, ut Fœlix & Elipandus factum laudaverint, cujus falſitatem Patres Francofordienſes oſtendere facilè potuiſſent ac debuiſſent?

Objicies 5. Ille dici debet filius adoptivus, qui habet in ſe formam adoptionis; nimirùm forma quæ neceſſariò operatur, ſemper ſuum effectum producit: atqui humanitas Chriſti habet formam adoptionis, quæ quidem non alia eſt, quàm gratia habitualis, quam in Chriſto eſſe omnes Theologi confitentur: ergo, &c. Prætereà Chriſtus, in quantùm eſt homo, non eſt Dei filius naturalis; neque enim, prout eſt homo, genitus eſt filius Dei: ſed qui non eſt filius per generationem, non eſt filius naturâ, ſed adoptione: ergo, &c.

Reſp.

Reſp. ad 1. neg. maj. Ad cujus probationem, diſt. ant. forma quæ neceſſariò operatur, ſemper producit ſuum effectum, ſi ſubjectum ſit capax effectûs hujuſmodi, conc. ant. ſi non ſit capax, neg. ant. Cùm humanitas Chriſti in primo ſuæ exiſtentiæ inſtanti fuerit unita perſonæ Verbi, ac proindè naturâ Dei filius, incapax fuit adoptionis adoptivæ, quæ (ut obſervatum eſt) neceſſariò debet eſſe perſonæ extraneæ, reſpectu adoptantis, quæque excludit unionem per affectum tantùm; in quâ tamen poſita eſt (ut probatum eſt) adoptionis eſſentia.

Reſp. ad 2. diſt. min. Qui non eſt filius nec per generationem, nec per unionem ſubſtantialem, non eſt filius naturâ, conc. ant. ſi non ſit quidem per generationem, ſed ſit per unionem ſubſtantialem, neg. ant. Chriſtus, etiam prout eſt homo, eſt filius per unionem ſubſtantialem, quia (ut dictum eſt) in primo ſuæ conceptionis inſtanti hypoſtaticè conjunctus fuit cum Verbo; non eſt tamen, prout homo, filius per generationem, quia prout homo, non proceſſit à Patre in ſimilitudinem naturę. Hinc autem colligitur, Chriſtum futurum fuiſſe Dei filium naturâ, etiamſi Spiritus ſanctus, loco Verbi, illiûs humanitati conjunctus fuiſſet hypoſtaticè.

Quæstio VII.

De Prædeſtinatione Chriſti.

Not. Occaſione hujus Apoſtolicæ ſententiæ ad Romanos 1. *Qui factus eſt ei ex ſemine David ſecundùm carnem, qui prædeſtinatus eſt filius Dei in virtute ſecundùm ſpiritum ſanctificationis ex reſurrectione mortuorum Ieſu Chriſti Domini noſtri*, magna inter ſcholaſticos orta eſt de Chriſti prædeſtinatione controverſia; ſci-

ſcilicet dubium eſt, quid in Chriſto poſſit eſſe prædeſtinationis ſubjectum; an natura humana, an verò perſona Verbi: dubium eſt quoque, quinam ſit prædeſtinationis terminus; an filiatio divina, an viſio beatifica.

Not. 2. Quæ mox relata eſt Apoſtoli ſententia, nullam controverſiæ occaſionem præbet, ſi ad Græcorum Patrum mentem exponatur: volunt enim, vocis *Prædeſtinatus*, loco, in Græco textu legi, *Declaratus*; ita ut is ſit Apoſtolicæ ſententiæ ſenſus: Idem ille qui factus eſt ex ſemine David ſecundùm carnem, quem proindè conſtat verum hominem fuiſſe, etiam declaratus eſt, & certiſſimis argumentis comprobatus, eſſe filius Dei. Ea autem argumenta ſunt; 1. *Ex virtute*, hoc eſt, per miracula; 2. *Secundùm ſpiritum ſanctificationis*, id eſt, per ſpiritum ſanctum, quem in ſe credentibus, per evidentia ſigna multipliciter impertitus eſt; 3. *Ex reſurrectione mortuorum*, ſive à mortuis: ſeipſum enim, prout prædixerat, à mortuis ſuſcitavit. Verùm cum Latini Patres in Apoſtoli textu legant, *prædeſtinatus*, non autem *manifeſtatus*, neceſſe eſt, ut hìc quæramus; 1. utrum Chriſtus ſit prædeſtinatus; 2. an prædeſtinatus ſit prout homo; 3. an illius prædeſtinatio ſit exemplar & cauſa noſtræ prædeſtinationis.

Conclusio 1. Chriſtus & eſt, & verè dicitur prædeſtinatus.

Probatur. Ille & eſt, & verè dicitur prædeſtinatus, de quo decretum fuit ab æterno, ut eſſet in tempore: nam prædeſtinatio eſt rerum quæ fiunt in tempore; præordinatio in mente divinâ: atqui decretum fuit ab æterno, ut Chriſtus eſſet in tempore; ſiquidem (ut harum Inſtitutionum tom. 2. dictum eſt) nihil fit in tempore, quod ab æterno prædefinitum ac præordinatum non fuerit, ut exiſteret in tempore: ergo Chriſtus & eſt, & verè dicitur prædeſtinatus.

Ob-

Objicies. Ut in aliquo locum habeat prædeſtinatio, tria requiruntur; ſubjectum in quod prædeſtinatio cadat; terminus ad quem ſubjectum prædeſtinetur, hoc eſt, ad quem ante ſuam exiſtentiam ordinetur; & tandem gratiâ, id eſt, ut ſubjectum non ex meritis, ſed ex gratia, ad terminum præordinetur: atqui ex iis capitibus nullum, habuit locum in Chriſto. Nam 1. ſubjectum prædeſtinationis, non potuit eſſe perſona Verbi; nihil enim titulo gratiæ potuit ei concedi, cùm ſit æqualis Patri. Non eſt quoque humana natura: ſiquidem, cùm prædeſtinatio ſit quædam præordinatio, ſeu prædirectio ad finem, ſuppoſito, non autem naturæ, propriè convenit. 2. Terminus prædeſtinationis non potuit eſſe filiatio divina, quia perſona Verbi non cœpit in tempore eſſe Dei filius; nec humana natura (ut jam dictum eſt) ad eam præordinari potuit: ergo Chriſtus nec eſt, nec verè dici poteſt prædeſtinatus.

Reſp. ad 1. neg. min. Ad 2. dico, ſubjectum prædeſtinationis in Chriſto, eſſe perſonam Verbi, terminum verò eſſe filiationem divinam. Ad id autem quod in contrarium objicitur, diſt. primam partem antecedentis: Perſonæ Verbi, prout in ſe ſubſiſtit, nihil concedi potuit titulo gratiæ, conc. ant. prout ſubſiſtit in naturâ humanâ, neg. ant. ſcilicet prout ſubſiſtenti in naturâ humanâ, id debetur tantùm, quod ipſi naturæ humanæ ſecundùm ſe ſpectatæ deberetur; ac proinde, cum unio hypoſtatica humanæ naturæ non debeatur, rectè dicitur non deberi Verbo prout ſubſiſtenti in humanâ naturâ. Diſting. pariter alteram partem ejuſdem antecedentis: Perſona Verbi non cœpit in tempore eſſe filius Dei, in ſe & abſolutè, conc. ant. in naturâ humanâ, neg. ant. Nimirùm qui in ſe erat ab æterno filius Dei, incœpit eſſe filius Dei in humanâ naturâ, quia in tempore illi hypoſtaticè conjungi cœpit. Diſtinguo pariter tertiam ejuſdem antecedentis

par-

partem: Idem ſecundùm idem non poteſt eſſe ſubjectum & terminus prædeſtinationis, conc. ant. ſecundùm diverſa, neg. ant. Verbum, prout in humanâ naturâ ſubſiſtit, eſt (ut jam obſervatum fuit) ſubjectum prædeſtinationis: at verò in ſe ſpectatum, eſt illiûs terminus: nempè Verbum tendit in humanâ naturâ, ut ſit naturalis filius Dei: ad hoc enim ei conjungitur, ut in eâ filiationem naturalem habeat.

Conclusio 2. Chriſtus, in quantùm eſt homo, prædeſtinatus fuit, ut eſſet filius Dei.

Probatur. Vera eſt (ut ex præcedenti concluſione patet) abſoluta hæc propoſitio, *Chriſtus prædeſtinatus eſt filius Dei*: ergo à fortiori vera eſt iſta, *Chriſtus, in quantùm eſt homo, prædeſtinatus fuit, ut eſſet filius Dei*; ſiquidem ideò prior eſt vera quòd illiûs ſenſus ſit, Verbum prout in naturâ humanâ ſubſiſtit, prædeſtinatum eſſe ad Dei filiationem.

Objicies. Terminus prædeſtinationis debet eſſe poſterior ſubjecto prædeſtinationis: atqui ſi admitteretur hæc propoſitio: *Verbum, in quantùm ſubſiſtit in humana natura, prædeſtinatum fuit ut eſſet filius Dei*, terminus, nempè filiatio divina, non eſſet poſterior ſubjecto prædeſtinationis: nam Verbum, prout in humanâ naturâ ſubſiſtit, eſt Dei filius naturalis: ergo, &c.

Reſp. diſt. ant. Terminus prædeſtinationis debet eſſe poſterior vel realiter, vel per mentem, ſubjecto prædeſtinationis, conc. ant. realiter ſemper, neg. ant. Ratio eſt, quia prædeſtinatio eſt actus intellectûs, intellectus autem poteſt concipere unum ante aliud, licèt reipſa ante ipſum non exiſtat; ac proindè ipſum ad aliud ordinare. Verbum, in quantùm ſubſiſtit in naturâ humanâ, eſt quidem ſimul realiter cum divinâ filiatione; ſed tamen ſubſiſtentiâ illiûs in naturâ humanâ prior eſt, ſecundùm noſtrum concipiendi modum, divinâ filiatione in naturâ humanâ: ea nimirùm filiatio reſultat

ex

ex eo, quòd Verbum in naturâ humanâ ſubſiſtat.

Conclusio 3. Chriſtus prædeſtinatus fuit ad viſionem beaticam.

Probatur. Ille fuit prædeſtinatus ad viſionem qui prædeſtinatus fuit ad id, ex quo ſequitur viſio beatifica: atqui Chriſtus ad id prædeſtinatus eſt; ſcilicet viſio beatifica ſequitur ex divinâ filiatione, ad quam (ut dictum eſt) Chriſtus prædeſtinatus fuit; par nimirùm eſt, ut is Deo fruatur, qui Dei filius eſt naturâ: Hincque patet, terminum præcipuum prędeſtinationis Chriſti eſſe divinam filiationem: *Qui prædeſtinatus eſt* (ait Apoſtolus) *filius Dei in virtute*; ſecundarium verò, viſionem beatificam.

Objicies. In hac propoſitione, *Chriſtus prædeſtinatus eſt ad viſionem beatificam*, nomen, *Chriſtus*, ſupponit pro perſonâ: atqui Chriſtus ſupponens pro perſonâ, prædeſtinari non potuit ad viſionem beatificam; nempè prædeſtinatio eorum eſt tantùm, quæ in tempore de novo eſſe incipiunt: ſed Chriſtus, ut perſona, de novo in tempore non cœpit frui viſione beatificâ; nam ab æterno Verbum ſeipſo & aliis perſonis fruitum eſt: ergo, &c.

Reſp. ad 1. conc. maj. neg. min. Ad 2. conc. maj. diſt. min. Perſona Chriſti, prout in ſeipſâ ſubſiſtens, non incœpit frui viſione beatificâ, conc. min. prout ſubſiſtens in naturâ humanâ, neg. min. Solutio patet ex iis quæ dicta ſunt in reſponſione ad argumentum, quod objectum eſt adversùs ſecundam concluſionem.

Quæres, utrum ſicut Chriſtus dicitur prædeſtinatus ad filiationem divinam, humanitas quoque dici poſſit ad eam prædeſtinata.

Reſp. 1. dici poſſe humanitatem fuiſſe prædeſtinatam ad unionem hypoſtaticam; nam 1. ita loquitur Auguſtinus: *Profectò* (ait Enchiridii cap. 40.) *modus iſte, quo natus eſt Chriſtus de Spiritu ſancto, inſinuat nobis gratiam, qua*

homo, nullis præcedentibus meritis, in ipſo exordio naturæ ſuæ quo eſſe cœpit, Verbo Dei copularetur in tantam perſonæ unitatem, ut idem ipſe eſſet Filius Dei. In eâ nimirùm Auguſtini ſententia, vox *homo*, non ſumitur in concreto, pro naturâ nimirum quæ perſonam includat; homo enim in concreto, in Chriſto ſupponit unionem hypoſtaticam: ergo ſumitur in abſtracto, ſeu pro naturâ humanâ. Nec id mirum eſt: quippè quòd Auguſtinus in materiâ de quâ agitur, concreta pro abſtractis accipiat; unde capite 15. de Prædeſtinatione Sanctorum, loco iſtius vocis, *Homo*, utitur hâc aliâ, *Natura humana*; hæc enim habet: *Qui ut hoc eſſet* (Deus) *quibus tandem ſuis vel operum vel fidei præcedentibus meritis, natura humana quæ in illo eſt, comparavit?*

Reſp. 2. dici non poſſe, quòd humanitas prædeſtinata fuerit ad filiationem divinam. Ratio eſt, quia natura humana non poteſt eſſe filius, ſiquidem filiatio cadit in perſonam: at humana natura in abſtracto non dicit perſonam, ſed ab illâ abſtrahit. Confirmatur reſponſio ex S. Thomâ qui 3. p. q. 24. art. 1. in Corp. ſic loquitur: *Eſſe filium Dei non convenit humanæ naturæ: eſt enim hæc falſa: Humana natura eſt filius Dei; niſi fortè quis velit ſic exponere unitatem perſonæ: Qui prædeſtinatus eſt, ut humana natura uniretur filio Dei in perſona*.

Concluſio 4. Prædeſtinatio Chriſti eſt exemplar noſtræ prædeſtinationis.

Probatur. Ea prædeſtinatio eſt exemplar noſtræ prædeſtinationis, cujus modum Deus ſervavit in hominum prædeſtinatione: atqui Deus in hominum prædeſtinatione ſervavit modum prædeſtinationis Chriſti; ſcilicet quemadmodum nullis præcedentibus meritis homo ille electus eſt ad naturalem Dei filiationem, & ad viſionem beatificam; ita etiam homines in ſtatu naturæ lapſæ, ſine præcedentibus meritis, prædeſtinantur ad gratiam, & ad gloriam. *Eſt etiam*

(in-

(inquit Auguſtinus lib. de prædeſtinatione Sanctorum cap. 15.) *præclariſſimum lumen prædeſtinationis & gratiæ ipſe Salvator, qui ut hoc eſſet, quibus tandem ſuis vel operum vel fidei præcedentibus meritis, natura humana quæ in illo eſt, comparavit? Reſpondeatur quæſo, ille homo, ut à Verbo Patri coæterno in unitatem perſonæ aſſumptus, Filius Dei unigenitus eſſet, unde hoc meruit? Quod ejus bonum qualecumque præceſſit?*

Conclusio 5. Prædeſtinatio Chriſti eſt cauſa prædeſtinationis hominum.

Probatur. Illius prædeſtinatio eſt cauſa prædeſtinationis hominum, quæ eſt cauſa efficiens moralis, ſeu meritoria, omnium auxiliorum & donorum, quæ ad hominum ſalutem conferunt: atqui prædeſtinatio Chriſti eſt ejuſmodi, teſte Concilio Tridentino ſeſſ. 6. cap. 7. teſte etiam Apoſtolo, qui ad Epheſios I. ſic de Deo Patre loquitur: *Qui benedixit nos in omni benedictione ſpirituali in cæleſtibus in Chriſto ..... Elegit nos in ipſo ante mundi conſtitutionem, ut eſſemus ſancti & immaculati in conſpectu ejus.*

Quæres, quinam ſecundùm noſtrum concipiendi modum fuerit in mente divinâ ordo inter prædeſtinationem Chriſti, & prædeſtinationem noſtram.

Reſp. 1. uno eodemque actu reali Deum nos ſimul cum Chriſto prædeſtinaſſe. At verò ſecundùm noſtrum concipiendi modum, Deus ſtatuit 1. permittere Adami, ac proindè poſterorum illius lapſum; 2. Decrevit nonnullos indeterminatè ex maſsâ corruptionis liberare; 3. Prædeſtinavit Chriſtum, ac ex illius prævîſis in tempore meritis, hos & illos in ſpecie, ad gloriam primùm, ac poſtea ad gratiam elegit: hincque patet, quòd licèt in Deo fuerit voluntas nonnullos homines indeterminatè ſalvandi, antequam Chriſti futuritio decerneretur, non fuerit tamen voluntas aliquos in particulari eligendi, non

modò ad gratiam, ſed nec ad gloriam, ſine prævisis futuris Chriſti meritis. Quæ mox dicta ſunt, S. Thomas docuiſſe videtur 3. p. q. 24. art. 4. *Reſpondeo, dicendum* (ait in Corpore articuli) *quòd ſi conſideretur prædeſtinatio ſecundùm ipſum prædeſtinationis actum, prædeſtinatio Chriſti non eſt cauſa noſtræ prædeſtinationis; cum uno & eodem actu Deus prædeſtinaverit ipſum & nos. Si autem conſideretur prædeſtinatio ſecundùm terminum prædeſtinationis, ſic prædeſtinatio Chriſti eſt cauſa noſtræ prædeſtinationis. Sic enim Deus præordinavit noſtram ſalutem, ab æterno prædeſtinando, ut per Ieſum Chriſtum compleretur.*

QUÆSTIO VIII.

De dignitate capitis in Chriſto.

CONCL. I. Chriſtus eſt caput hominum & Angelorum.

Probatur. Primò, Chriſtum eſſe caput hominum, expreſsè aſſeritur ad Epheſios I. *Et ipſum dedit caput ſuper omnem Eccleſiam.* Eum quoque eſſe caput Angelorum, docet Apoſtolus ad Coloſſ. 2. *Qui eſt caput omnis principatus & poteſtatis.* Utraque ea pars concluſionis demonſtratur ex eo, quòd perfectiones ad capitis dignitatem requiſitæ, in Chriſto reperiantur. Nam 1. omnibus omninò creaturis ſupereminet, & ratione unionis hypoſtaticæ, & ratione plenitudinis gratiæ. 2. Nulla, ne tenuis quidem, gratia hominibus conceditur, quæ à Chriſto non dimanet; unde totius gratiæ fons eſt & origo, in ipſo inhabitat omnis plenitudo. De plenitudine ejus (ut ait Joannes Euangelii cap. 1.) nos omnes accepimus: & licèt Angelis nec gratiam (ut ſuperiùs dictum eſt) nec gloriam eſſentialem meruerit,

me-

meruit tamen gloriam accidentalem, ingens nimirùm gaudium, quod percipiunt ex hominum electione ad ſedes ex quibus Angeli Apoſtatæ dejecti fuerunt. 3. Chriſtum inter & Eccleſiam intima (ut inter caput & membra reperiri debet) eſt conjunctio, ita ut ipſa Eccleſia Chriſtus nonnumquam appelletur: *Sicut enim* (ait Apoſtolus ad Rom. 12.) *corpus unum eſt, & membra habet multa, omnia autem membra corporis cum ſint multa, unum tamen corpus ſunt: ità & Chriſtus.* Mirum igitur non eſt, quòd ipſe in Eccleſiâ loquatur, hoc eſt, ut ea quæ Eccleſiæ contingunt, ſibi ipſi tribuat: *Ergo* (ait Auguſtinus in Pſal. 142.) *ipſe Dominus Ieſus Chriſtus caput & corpus. Voluit etiam loqui in nobis qui dignatus eſt mori pro nobis: membra ſua nos fecit. Aliquando itaque ex perſona membrorum ſuorum loquitur, aliquando ex perſona ſua tanquam capitis noſtri.* 4. Capite quarto Epiſtolæ ad Epheſios ſic Apoſtolus loquitur: *Veritatem autem facientes, in charitate creſcamus in illo per omnia, qui eſt caput Chriſtus: ex quo totum corpus compactum & connexum per omnem juncturam ſubminiſtrationis, ſecundùm operationem in menſuram uniuſcujuſque membri, augmentum corporis fecit in ædificatione ſui in charitate:* hoc eſt, quemadmodum (ajunt Chryſoſtomus & Theodoretus) corporis membra ſibi invicem ſic inſerta ſunt, ut ſpiritus vitales & animales per univerſa, etiam tenuiſſima, diffundantur, eiſque vitam, robur ac incrementum conferant; ita Chriſti corpus ex ſuis membris conſtat, quæ quidem ſic ſibi invicem & cum Chriſto per fidem & charitatem conjuncta ſunt, ut à Chriſto capite omnia ac ſingula vivificentur.

Quæres 1. quorum hominum Chriſtus ſit caput.

Reſp. Chriſtum eſſe caput 1. juſtorum, ab eo quippè ſpiritualem vitam recipiunt; perfectam quidem, ſi perfecta ſit eorum charitas; imperfe-

ctam verò ſi charitas in eis imperfecta ſit, ut eſt reverà in iis omnibus, qui adhuc in humanis agunt: neque enim niſi in cœlis charitas poteſt eſſe perfecta, cum in cœlis tantùm nulla ſit cupiditas. Eſt quoque caput fidelium impiorum; ex illius enim meritis fidem habent, ſuntque abſolutè ac ſimpliciter Eccleſiæ membra, licèt mortua, propter charitatis defectum. Eſt etiam caput infidelium qui aliquando habituri ſunt fidem, non quidem actu, ſed in potentiâ; ſcilicet nonniſi ex illius meritis vocandi ſunt ad Eccleſiam: infidelium verò qui nihil unquam audient de Euangelio, aut qui fidem nuſquam habituri ſint, non eſt caput, cum ad rationem capitis requiratur, ut cum ſuis membris conjunctum ſit, eiſque vitæ ſaltem initium conferat; ſed licèt non ſit caput, eſt tamen eorum rex ac dominus.

Quæres 2. Per quam gratiam Chriſtus in ratione capitis conſtituatur.

Reſp. Chriſtum non eſſe caput præcisè per gratiam unionis, cum unio ſecundùm conceptum explicitum nihil aliud efficiat, quàm terminare humanitatem. Dicendum eſt igitur, Chriſtum eſſe caput per ſanctitatem quam Dei eſſentia, cui humanitas eſt conjuncta in perſonâ Verbi, in eâdem humanitate efficit, ac operatur. Ratio eſt, quia ſanctitas illa connotans gratiam unionis, eſt principium, per quod Chriſtus dona omnia ſupernaturalia nobis promeritus eſt.

Quæres 3. an Chriſtus ſit caput Eccleſiæ prout eſt homo.

Reſpondeo, Chriſtum eſſe quidem caput Eccleſiæ prout eſt homo, ſed prout eſt homo ſubſiſtens in perſonâ Verbi. Ratio primæ partis eſt, quia Eccleſiæ, cum ſit viſibilis, debetur caput viſibile: unde Paulus docet, Chriſtum conſtitutum fuiſſe caput ſecundùm eam rationem, ſecundùm quam ſuſcitatus fuit à mortuis;

tuis: *Suſcitans eum à mortuis* (inquit ad Epheſios 1.) *& conſtituens ad dexteram ſuam in cœleſtibus .... ipſum dedit caput ſuper omnem Eccleſiam*. Ratio alterius partis petitur ex eo, quòd merita quæ Chriſtus, prout caput, membris ſuis communicat, dignitatem ac pretium habeant ex hypoſtaticâ naturæ humanæ cum Verbo conjunctione.

QUÆSTIO IX.

De Regia Chriſti dignitate.

Not. QUærêmus hìc 1. utrum Chriſtus dum in humanis egit, fuerit Rex; 2. an fuerit Judex; 3. utrum utraque illa dignitas Chriſto, ut Deus eſt, an verò ut homo, tribui debeat.

CONCLUSIO 1. Chriſtus, dum in humanis egit, verè fuit rex.

Probatur. Pſalmo 61. de Chriſto tanquam de vero rege propheta loquitur: *Deus judicium tuum regi da*. Pſalmo 2. hæc de ſe ipſo Chriſtus habet: *Ego autem conſtitutus ſum rex ab eo ſuper Sion montem ſanctum ejus*. Danielis 2. Chriſto promittitur regnum, quod nuſquam diſſipari debeat. Hieremiæ cap. 23. *Et regnabit rex & ſapiens erit*. Zachariæ 9. *Ecce rex tuus veniet tibi juſtus*. Non in antiquo tantùm, ſed etiam in novo Teſtamento Chriſtus, Rex appellatur, & quidem rex Judæorum, rex Iſrael, ut Lucæ 23. videre eſt. Ipſe Dominus Matthæi 27. de regiâ ſua dignitate interrogatus à Pilato, *Ergo rex es tu?* reſpondit, ſe regem eſſe, *Tu dicis, quia rex ſum ego*.

Quæres 1. an Chriſti regnum, temporale fuerit, an ſpirituale.

Reſp. 1. homini Chriſto per communicatio-

nem idiomatum tribui poſſe & temporale & ſpirituale regnum; ſiquidem utrumque regnum Verbo, ut Verbum eſt, propriè convenit: at in Chriſto quæ propria ſunt Verbo, de homine in Verbo ſubſiſtente poſſunt (ut ſuo loco dictum eſt) per communicationem idiomatum prædicari.

Reſp. 2. regnum Chriſti, ut eſt homo, non fuiſſe temporale, ſed ſpiritale tantùm, ſaltem quamdiu inter homines vixit. Ratio eſt 1. quia id ipſe Chriſtus coram Pilato teſtatus eſt: *Regnum meum non eſt de hoc mundo*: Unde Auguſtinus Tractatu 115. in Joannem ſic ipſummet Chriſtum loquentem inducit: *Audite ergo Judæi & gentes ...... Non impedio dominationem veſtram in hoc mundo: regnum meum non eſt de hoc mundo .... Quid vultis ampliùs? Venite ad regnum quod non eſt de hoc mundo, venite credendo, & nolite metuere ſæviendo*. Ratio eſt 2. quia Chriſtus de jure non fuit temporalis rex Judæorum: nam quamvis ex Davide per Mariam progenitus eſſet, non erat tamen ex familiâ in quâ ſceptrum eſſet; ſicut licèt omnes Levitæ eſſent ex Tribu Levi, ſacerdotium tamen non erat in omnibus Levi familiis, ſed in Aaronicâ tantùm. Non fuit quoque rex aliarum à Judaicâ nationum: Non quidem ſucceſſione, utpotè Hebræus; nec belli jure, cum non aliud geſſerit bellum, quàm ſpirituale adversùs dæmonem & peccata: Non etiam electione; neque enim pati voluit, ut Judæi in deſerto illum eligerent in regem: Nec denique titulo donationis à Deo factæ; id ſiquidem nullâ auctoritate poteſt oſtendi: hincque concludendum eſt, hæc Pſalmi 2. verba, *Poſtula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam*, intelligi debere de regno ſpirituali, quod Chriſtus exercet in Eccleſiam ſibi ſubditam: unde Auguſtinus in hæc ejuſdem Pſalmi ſecundi verba: *Ego autem conſtitutus ſum rex ab eo ſuper Sion montem ſanctum ejus*, ſic loquitur:

tur: *Sed Sion ille, & mons ille, non eſt de hoc mundo. Quid eſt enim ejus regnum, niſi credentes in eum?* Videri poſſunt, quæ de eodem argumento ſcribit S. Doctor libro 12. contra Fauſtum cap. 42.

Quæres 2. in quo poſitum ſit ſpirituale Chriſti regnum.

Reſp. Chriſti regnum his prærogativis decoratum eſſe. Penes Chriſtum fuerunt inſtitutio, diſpenſatio, adminiſtratio, ac diſpoſitio rerum omnium, quæ ad ſalutem ordinem dicunt: unde potuit 1. ſacramenta inſtituere; 2. creare magiſtratus Eccleſiaſticos; 3. condere leges, ac tandem omnes homines ad ſuarum legum obſervationem obligare. Præterea in Chriſto fuerunt dotes omnes quæ ad Eccleſiæ regimen ſpectant: ſcilicet eſt (ut ait Apoſtolus 1. ad Cor. 1.) *Dei virtus & ſapientia*: Eodem Apoſtolo teſte ad Coloſſ. 2. *In eo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ abſconditi*.

Conclusio 2. Chriſtus judex eſt vivorum & mortuorum.

Probatur 1. ex Scripturâ quæ docet, Chriſto omnium poteſtatem datam eſſe: *Data eſt mihi* (inquit ipſe) *omnis poteſtas in cælo & in terra*. Actorum 10. de eo dicitur: *Hic eſt qui conſtitutus eſt à Deo judex vivorum & mortuorum*. Hæc etiam habentur Joannis 5. *Neque enim Pater judicat quemquam, ſed omne judicium dedit filio*. Nec immeritò judiciariâ poteſtate Chriſtus fruitur: nam in illo reperiuntur dotes omnes quæ in judice requiruntur; vitæ nimirùm integritas ac ſanctitas, juxta illud primæ Petri cap. 2. *Qui peccatum non fecit, neque dolus inventus eſt in ore ejus*; ſingularis ſapientia, cum ſit ipſa Patris ſapientia: hinc de illo prædixerat Iſaias cap. 11. *Non ſecundùm viſionem oculorum judicabit, neque ſecundùm auditum aurium arguet, ſed judicabit in juſtitia pauperes, & arguet in æquitate pro manſuetis terræ*. Omnia

fidei ſymbola eam, de quâ agitur, poteſtatem Chriſto tribuunt: *Inde* (inquiunt) *venturus eſt judicare vivos & mortuos.*

Conclusio 3. Regis ac judicis dignitas Chriſto convenit, etiam prout eſt homo.

Probatur prior pars, ex eo quòd textus omnes quos pro aſſerendâ Chriſto regiâ dignitate protulimus, de Chriſto, prout eſt homo, intelligantur. Altera verò pars eodem argumento demonſtratur. Præterea id ipſum expreſsè aſſeritur Joannis 5. *Poteſtatem dedit ei judicium facere, quia filius hominis eſt.* Aſſeritur pariter ab Apoſtolo, qui in Areopagò, Actorum 17. de Chriſto ſic loquitur: *Et quod ſtatuit diem, in quo judicaturus eſt orbem in æquitate in viro* (Chriſto) *in quo ſtatuit, fidem præbens omnibus.* Hinc Matthæi cap. 24. viſibilis futuri judicii apparatus & forma deſcribuntur.

Quæstio X.

De Chriſti Sacerdotio.

Not. Quæ ad hanc quæſtionem ſpectant, ad plura capita reducemus: quæremus nimirùm 1. utrum Chriſtus verè ac propriè ſit ac dici debeat Sacerdos; 2. utrum ſit Sacerdos, prout eſt homo, an verò prout eſt Verbum; 3. utrum ſit Sacerdos ſecundùm ordinem Melchiſedech; 4. an Chriſti ſacerdotium ſit perpetuum; 5. denique, quinam ſint effectus ſacerdotii Chriſti.

Conclusio 1. Chriſtus verè ac propriè & eſt, & dici debet Sacerdos.

Probatur 1. ex Apoſtolo qui ad Hebræos c. 5. hæc verba Pſalmi 109. *Tu es Sacerdos in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech*, de Chriſto dicta eſſe contendit. *Sic & Chriſtus* (inquit) *non*

ſemet-

ſemetipſum clarificavit, ut Pontifex fieret: ſed qui loquutus eſt ad eum, Filius meus es tu, ego hodie genui te; quemadmodum & in alio loco dicit: Tu es ſacerdos in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech: ergo, &c.

Probatur 2. Ille fuit, & eſt modò ſacerdos, qui quondam preces & ſacrificium pro nobis obtulit, & nunc etiam offert: ſed id præſtitit olim, & nunc etiam præſtat Chriſtus; ſeipſum nimirum aliàs obtulit in cruce, & cruento quidem modo, nunc autem incruento tum in cœlis tum in Euchariſtiâ: *Sacerdos* (ait Auguſt. in Pſal. 26.) *quia pro nobis interpellat. Et quidem ſolus ille Sacerdos, talis extitit, ut ipſe eſſet etiam ſacrificium, obtulit Deo non aliud, quam ſeipſum.*

Quæres, quo tempore Chriſtus inauguratus fuerit Sacerdos.

Reſp. Chriſtum inauguratum fuiſſe Sacerdotem in primo ſuæ conceptionis inſtanti in Virginis utero: nempè tunc miſſus eſt à Patre ad offerendum cruentum in cruce ſacrificium, & incruentum ſub panis ac vini ſpeciebus. Confirmatur reſponſio. Tunc Chriſtus inauguratus eſt Sacerdos, cum Pater eum ſic allocutus eſt: *Filius meus es tu, ego hodie genui te*; id enim innuunt quæ in primâ concluſionis probatione ex Epiſtolâ ad Hebræos laudata ſunt: atqui eâ ratione Pater allocutus eſt Chriſtum in primo conceptionis inſtanti; eo enim primo inſtanti Chriſtus verè fuit Filius Dei naturâ, ut ſuo loco contra Neſtorium oſtenſum eſt.

Nec obſtat auctoritas Petri Damiani, qui in opuſculo ſexto capite quarto ſic loquitur: *Ipſe cum ſacramento Baptiſmatis, & veri ſacerdotii jura ſuſcepit .... quia baptizatus mox prædicare, diſcipulos eligere, noviſque cœpit miraculis coruſcare*. Non obſtat (inquam) nam ea Petri Damiani ſententia non intelligitur de ipsâ ſacerdotii ſubſtantiâ, ſed de ejus officiis tantùm, hoc eſt, voluit Petrus Damiani, Chriſtum in ſuo

per Joannem baptiſmate receptæ antea ſacerdotalis dignitatis miniſterium & executionem ſuſcepiſſe.

CONCLUSIO 2. Chriſtus non eſt Sacerdos prout eſt Verbum, ſed prout eſt homo, hypoſtaticè conjunctus Verbo.

Probatur prior pars. Pontifex, eſt inferior reſpectu illius, ad quem eſt Pontifex: ſcilicet eum ad quem eſt Pontifex, orat, ipſique offert ſacrificium; quæ duo (ut patet) inferioritatem arguunt: atqui Chriſtus reduplicativè prout eſt Verbum, non eſt inferior Patre, cum ſub eâ ratione illi (ut de Trinitate differentes oſtendimus) ſit conſubſtantialis: ergo Chriſtus non eſt Pontifex prout eſt Verbum.

Probatur altera pars 1. Apoſtolus expreſsè aſſerit, non eſſe Pontificem, niſi eum qui ex hominibus aſſumptus ſit: *Omnis Pontifex* (inquit ad Hebræos 5.) *ex hominibus aſſumptus, pro hominibus conſtituitur*, &c. Sed qui aſſumptus eſt ex hominibus, homo eſt: ergo Chriſtus prout homo, eſt Pontifex. Præterea ſub eâ ratione tantùm Chriſtus eſt inferior Patre: ergo, &c.

Probatur tertia pars. Humanitas in Chriſto nuſquam fuit, ne momento quidem, abſque ſubſtantiali unione cum Verbo: ergo Chriſtus non fuit ſacerdos, niſi prout homo Verbo ſubſtantialiter conjunctus. Confirmatur ex eo quòd ex illâ humanitatis cum Verbo unione, Chriſti Pontificatus eam habeat dignitatem, per quam oblatum ab ipſo ſacrificium tanti fuit pretii ut ſatis fuerit ad exhaurienda omnium hominum peccata. Confirmatur iterum ex Cyrillo, qui Anathematiſmo decimo contra Neſtorium, ſic loquitur: *Si quis ergo Pontificem & Apoſtolum noſtrum alium dixerit eſſe factum, præterquàm ipſum Dei Verbum, quando factum eſt caro, & ſecundùm nos homo; ſed quaſi alterum præter ipſum ſpecialiter hominem, ex muliere .... anathema ſit.*

Obji-

Objicies. Euſebius Cæſarienſis in libro primo contra Sabellium, de Chriſto ad baptiſmum accedente ſic loquitur: *Qui enim videbatur, erat agnus Dei; qui autem occultabatur, ſacerdos Dei:* ſed is qui occultabatur, erat Dei Verbum: ergo ex Euſebio, Chriſtus fuit ſacerdos, non prout homo, qui videbatur, ſed prout Verbum, quod occultabatur.

Reſp. Euſebium Cæſarienſem Arianiſmi fuligine tinctum fuiſſe, ut de Trinitatis myſterio diſſerentes oſtendimus: unde mirum non eſt, quòd Verbo, quod cum Arianis fatebatur Patre inferius eſſe, pontificatum Dei Patris reſpectu tribuerit.

Conclusio 3. Chriſtus eſt ſacerdos ſecundùm ordinem Melchiſedech.

Probatur 1. auctoritate Scripturæ: *Tu es Sacerdos in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech.* 2. Chriſtus ſub panis & vini ſpeciebus, quibus olim Melchiſedech in ſuo ſacrificio uſus fuerat, ſuum corpus & ſuum ſanguinem incruento modo obtulit in ultimâ cœnâ, quam cum diſcipulis habuit. 3. Sicut Melchiſedech ex ſucceſſione ſuum ſacerdotium non habuit, ut innuit Scriptura, cùm in epiſtolâ ad Hebræos aſſerit, eum ſine genealogiâ fuiſſe: ita Chriſtus non eſt ſacerdos ex ſucceſſione, ſicut filii Levi, ſed per extraordinariam & immediatam miſſionem ſuum à Deo ſacerdotium recepit. 4. Quemadmodum ſacerdotium Melchiſedecis præſtantius fuit Levitico (id enim tunc adumbratum fuit cùm Melchiſedech ab Abrahamo, in cujus lumbis erant Levitæ omnes, decimas accepit:) ita Chriſti ſacerdotium longè dignius eſt Aaronico.

Conclusio 4. Chriſti ſacerdotium eſt perpetuum, hoc eſt, in æternum perdurabit.

Probatur. Tandiu perdurabit Chriſti ſacerdotium, quamdiu ſtabit hypoſtatica unio Verbi cum humanâ naturâ; nempè ex illâ unione emanat

Chri-

Chriſti ſacerdotium, juxta illud Auguſtini in Pſalmum 26. *Vnctus eſt ille ut rex & ſacerdos*: atqui unio hypoſtatica Verbi cum humanâ naturâ ſtabit in æternum; ſcilicet fidei ſymbola docent Chriſti, ſeu hominis Dei, regnum fore perpetuum: *Et regni ejus non erit finis*. Idem confirmatur ex Apoſtolo, qui hæc Pſalmi verba: *Tu es Sacerdos in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech*, de Chriſto dicta fuiſſe prædicat.

Objicies. Poſt extremam judicii diem homines non indigebunt ſacrificio, neque enim tunc erunt peccata, quæ expiari debeant: ergo inutile tunc erit Chriſti ſacerdotium; ac proindè ſtare non poterit.

Reſp. diſt. ant. Poſt extremam judicii diem homines non indigebunt ſacrificio, quo expientur, conc. ant. quo conſummentur, nego ant. Tunc Chriſtus ſeipſum Eccleſiæ caput, & Eccleſiam non habentem maculam neque rugam, Deo Patri in perpetuum ſacrificium offeret.

Conclusio 5. Effectus ſacerdotii Chriſti eſt expiatio peccatorum.

Probatur 1. ex Apoſtolo qui ad Hebræos 9. ſic loquitur: *Sanguis Chriſti qui per Spiritum ſanctum ſeipſùm obtulit immaculatum Deo, emundabit conſcientiam noſtram ab operibus mortuis, ad ſerviendum Deo viventi*: atqui conſcientiam emundare ab operibus mortuis per ſanguinis Chriſti oblationem, eſt expiare peccata: ergo expiatio peccatorum eſt effectus ſacerdotii Chriſti. Confirmatur argumento S. Thomæ. Ad perfectam peccatorum expiationem duo requiruntur, ut nempè deleatur culpæ macula, & reatus pœnæ tollatur: atqui utrumque efficitur à Chriſti ſacerdotio; & quidem primò deletur culpæ macula per gratiam quæ ex Chriſti meritis impium juſtificat, juxta illud ad Romanos 3. *Iuſtificati gratis per gratiam ipſius per redemptionem quæ eſt in Chriſto Ieſu, quem propoſuit Deus propitiationem per fidem in ſanguine ipſius*. Secundò, tollitur

quo-

quoque reatus pœnæ, quia Chriſtus per ſuam mortem, aliosque dolores, æquale peccato pretium perſolvit.

Objicies 1. Eadem ratio quæ probat, peccata per ſacrificia veteris legis expiata non fuiſſe, probat quoque, non expiata fuiſſe per ſacrificium oblatum à Chriſto: nam ideò dicitur peccata veteribus ſacrificiis expiata non fuiſſe, quòd illa ſacrificia iterari debuerint, juxta illud Apoſtoli ad Hebræos 10. *Umbram habens lex futurorum bonorum, non ipſam imaginem rerum, per ſingulos annos eiſdem ipſis hoſtiis, quas offerunt indeſinenter, nunquam poteſt accedentes perfectos facere; alioquin ceſſaſſent offerri: ideò quòd non haberent ultra conſcientiam peccati cultores ſemel mundati: ſed in ipſis commemoratio peccatorum per ſingulos annos fit.* Atqui iteratur quoque oblatum à Chriſto ſacrificium, nempè ſingulis diebus offertur in Eccleſiâ miſſæ ſacrificium, quod quidem idem eſt cum ſacrificio crucis: ergo per ſacrificium in cruce oblatum à Chriſto, peccata expiata non fuerunt.

Reſp. ad 1. neg. ant. Ad 2. diſt. maj. Ideò dicitur peccata veteribus ſacrificiis expiata non fuiſſe, quòd iterari debuerint, adhibitis victimis quæ jam oblatis ſuccederent, conc. maj. non adhibitis aliis victimis, neg. maj. Scilicet eadem numero victima non ſæpiùs, ſed ſemel tantùm offerebatur in antiquâ lege, ac proindè ſatis non erat ad expianda peccata, præſertim cùm alia offerri deberet, nullâ factâ mentione novi peccati à Judæis commiſſi; ſive enim Iſraelitæ de novo peccarent, ſive non, ſingulis annis aliæ numero victimæ quæ anno priore oblatis ſuccederent, offerri jubebantur, Levitici cap. 16. ad quod alludit illud Apoſtoli ad Hebræos 10. *Et ómnis quidem ſacerdos præſto eſt quotidie miniſtrans, & eaſdem ſæpè offerens hoſtias, quæ numquam poſſunt auferre peccata.* Econtra in Eccleſiâ Chriſtianâ idem numero, & ſolâ offerendi ratione diverſum,

ſum, ſacrificium offertur, quod oblatum eſt in cruce, ſeu potiùs idem Chriſtus qui modo cruento ſeipſum in cruce obtulit Deo Patri, ſeipſum quoque per miniſtrorum manus, ſed incruento modo, offert in Euchariſtiâ, juxta illud Auguſtini libro 12. De Civitate Dei, cap. 20. *Sacerdos ipſe Chriſtus offerens, ipſe & oblatio; cujus rei ſacramentum, quotidianum eſſe voluit Eccleſiæ ſacrificium*. Hincque patet, uni & eidem ſacrificio, crucis nimirùm, in novâ lege tribui remiſſionem peccatorum; ac proindè ſtat diſcrimen, quod Apoſtolus in epiſtolâ ad Hebræos, conſtituit inter Moſaicæ legis ſacrificia, & ſacrificium novæ legis. Nec quidquam illius virtuti detrahit quòd incruento modo ſæpiùs offeratur: non enim ob aliud ſæpiùs incruento modo offertur, quàm ut ejuſdem cruenti ſacrificii virtus nobis applicetur.

Quæ mox tradita eſt reſponſio, deſumpta eſt ex Chryſoſtomo, qui hom. 17. in epiſtolam ad Hæbreos, ſic loquitur: *Etenim quotidie definita erant, ut pro omni populo ſemper offerrentur, ad veſperum & interdiu. Quare accuſatio peccatorum, non ſolutio fuit, quod tum gerebatur; accuſatio (inquam) imbecillitatis, non virtutis oſtenſio. Nam quia primum ſacrificium nihil poterat, ſecundum offerebatur: Et quia nihil iſtud quidem effectum habuerat, alterum adhibebatur; ut nonniſi peccatorum eſſet illa convictio. Siquidem hoc ipſum offerri ſacrificium, peccatorum erat manifeſta convictio: quod autem ſemper offerebatur, convictio erat imbecillitatis. Contra autem in Chriſto accidit: ſemel hic oblatus eſt, & in perpetuum ſufficiens fuit.*

QUAE-

Quæstio XI.

De Oratione Chriſti.

Not. CHriſti ſacerdotio conjungi debet oratio ab illo fuſa; ſiquidem nemo fungi poteſt ſacerdotio, niſi oret: nempè oblatio ſacrificii, quæ ſacerdotio eſſentialis eſt, non aliud eſt quàm quædam orationis ſpecies. De Chriſti autem oratione quæri poteſt 1. utrum Chriſto conveniat orare; 2. utrum omnis illius oratio fuerit exaudita.

Conclusio I. Chriſto convenit orare.

Probatur. Primò, Chriſtus de facto oravit, dum in humanis ageret, juxta illud Lucæ 6. *Exiit in montem orare, & erat pernoctans in oratione Dei.* 2. In cœlis pariter exiſtens orat, tum quòd etiamnunc ſe pro nobis advocatum gerat: *Filioli mei* (ait Joannes in primâ ſuâ canonicâ, cap. 2.) *hæc ſcribo vobis, ut non peccetis. Sed & ſi quis peccaverit, advocatum habemus apud Patrem Ieſum juſtum.* Tum etiam quòd pro nobis interpellet: *Semper vivens* (ait Apoſtolus ad Hebræos 7.) *ad interpellandum pro nobis.* Licèt autem duplicem illam ſive Joannis ſive Pauli ſententiam nonnulli, poſt Rupertum lib. 5. de divinis officiis, de ſolâ exhibitione eorum quæ Chriſtus paſſus eſt, non autem de oratione propriè dictâ, interpretari videantur: tamen unanimis eſt ferè Patrum conſenſus, exponi debere de oratione propriè dicta, per quam Chriſtus à Patre petit applicationem meritorum, quæ per ſuam mortem conſecutus eſt. Sed audiendus eſt Auguſtinus, qui epiſtolâ 59. ſic loquitur: *Nam & de ipſo Domino Ieſu Chriſto dictum eſt, quòd interpellet pro nobis. Numquid interpellat, & non etiam poſtulat? imò verò quia poſtulat, pro eo poſitum eſt, interpellat: evidenter quippè alibi de*

eo dicitur. Et ſi quis peccaverit, advocatum habemus apud Patrem Ieſum Chriſtum juſtum. Prætereà nihil eſt quo probetur, orationem Chriſtum in cœlis minimè decere; non quidem unio hypoſtatica cum naturâ divinâ: ſi enim id efficeret, ſequeretur, orationem Chriſtum nec decuiſſe, dum in terris ageret; Non etiam viſio beatifica, nempè eâ fruitus eſt, dum nobiſcum verſaretur; Non denique beatitudo quâ fruitur, alioquin nec ſancti in cœlis pro nobis orarent. 3. Illi propriè convenit oratio, cujus voluntas per ſe non eſt effectiva ejus quod deſiderat: atqui humana Chriſti voluntas per ſe non eſt effectiva ejus quod deſiderat, ſed eſt effectiva tantùm per virtutem, propriam quidem perſonæ in quâ ſubſiſtit, ſed in ſe receptam ac datam: ac proindè humanæ Chriſti voluntati propriè convenit orare.

Objicies 1. Nonnulli Patres negant, Chriſtum propriè in cœlis pro nobis orare. 2. Apoſtolo teſte, unâ oblatione conſummavit in æternum ſanctificatos: ergo, &c.

Reſp. ad 1. Patres illos loqui de oratione cujus effectus, ut in nobis viatoribus contingit, incertus fuerit. Reſp. ad 2. diſt. ant. Unâ oblatione conſummavit in æternum ſanctificatos quoad meritum, conc. ant. unâ nimirùm oblatione, hoc eſt, uno crucis ſacrificio, Chriſtus ea omnia meritus eſt, quæ ad ſanctificatorum conſummationem neceſſaria ſunt; unde jam nihil, quemcumque actum eliciat, addit merito, quod, dum viveret, conſecutus eſt; Quoad applicationem, neg. ant. Solutio patet ex iis quæ ſuperiùs de Chriſti ſacerdotio dicta ſunt.

Quæres, utrum Chriſtus oraverit olim & nunc etiam oret prout Verbum, an verò prout eſt homo. 2. An non ſolùm pro hominibus, ſed etiam pro ſeipſo oraverit.

Reſp. ad 1. Chriſtum nec olim oraſſe, nec orare modò, prout eſt Patris Verbum. Ratio eſt, quia

quia orare eſt, ab alio virtutem operandi poſtulare: at Chriſtus, prout Verbum eſt, non poſtulat à Patre virtutem operandi; cùm enim ſub eâ ratione ſit Patri conſubſtantialis, habet omnem operandi ad extra virtutem quæ Patri convenit: hincque patet, quàm immeritò olim Ariani ex oratione Chriſti colligerent, Chriſtum, etiam ut Verbum eſt, non eſſe conſubſtantialem Patri. Dicendum eſt igitur, Chriſtum oraſſe prout eſt homo, qui non in propriâ perſonâ, ſed in divinâ, Verbi nimirum, ſubſiſteret. Ratio eſt, quia Chriſtus, prout eſt homo, non habet (ut jam poſt S. Thomam obſervatum eſt) voluntatem quæ per ſe operativa ſit ejus quod deſiderat.

Reſp. ad 2. Chriſtum & ſibi & nobis oraſſe: ſibi quidem cùm corporis ſui naturalis gloriam, & divinæ ſuæ miſſionis confirmationem à Patre petiit; unde ipſe ſic Joannis 17. loquitur: *Pater, clarifica filium tuum, ut filius tuus clarificet te.*

CONCLUSIO 2. Oratio Chriſti ſemper à Patre fuit exaudita.

Probatur. Illius oratio ſemper fuit exaudita, cujus abſoluta ac ſimplex voluntas ſemper fuit adimpleta; nimirum oratio eſt interpretativa abſolutæ, ac ſimplicis voluntatis: atqui Chriſti abſoluta & ſimplex voluntas ſemper fuit adimpleta; non enim aliud voluit, quàm quod certò ſcivit Patrem velle, alioquin peccaſſet id abſolutè deſiderando, quod ſciviſſet Patrem nolle: ergo, &c. Ex S. Thomâ deſumptum eſt illud argumentum: ſic enim loquitur 3. part. quæſt. 21. art. 4. *Secundùm autem voluntatem rationis Chriſtus nihil aliud voluit, niſi quod ſcivit Deum velle. Et ideò omnis abſoluta voluntas Chriſti, etiam humana, fuit impleta, quia fuit Deo conformis, & per conſequens omnis ejus oratio fuit exaudita.* Confirmatur ex eo quòd in oratione Chriſti fuerint omnes conditiones ad obtinendum poſtulata requiſitæ: nam 1. in orante perfecta erat ſanctitas: 2. in

poſtu-

poſtulatis ſumma æquitas, cùm (ut jam obſervatum eſt) non aliud ſimpliciter & abſolutè petierit, quàm, quæ certò ſcivit Patrem velle concedere: 3. in orandi modo emicuerunt maxima pietas & requiſita perſeverantia: hinc mirum non eſt, quòd ipſe Chriſtus Joannis 11. ſic Patrem alloquatur: *Sciebam, quia ſemper me audis.*

Objicies 1. Chriſtus petiit removeri à ſe calicem paſſionis; hæc enim leguntur Matthæi 26. *Et progreſſus puſillum, procidit in faciem ſuam, orans & dicens: Pater mi, ſi poſſibile eſt, tranſeat à me calix iſte: veruntamen non ſicut ego volo, ſed ſicut tu*: Atqui Chriſtus non obtinuit à Patre diſpenſationem à calice paſſionis: ergo omnis illius oratio non fuit exaudita.

Reſp. diſt. ant. Chriſtus petiit conditionatè removeri à ſe calicem paſſionis, conc. maj. petiit abſolutè, nego maj. & conceſsâ minore, diſting. conſeq. Ergo omnis oratio Chriſti conditionata, non fuit exaudita, conc. conſeq. ſimplex & abſoluta, neg. conſeq. Ratio eſt, quia oratio conditionata pendet à conditione, ſub quâ funditur; ac proindè cum conditio ſub quâ Chriſtus orabat, ut à morte diſpenſaretur, poſita non fuerit, mirum non eſt, quòd diſpenſationem non obtinuerit. Jam verò ſi quis roget, cur Chriſtus oraverit ſub conditione quam certò ſciebat nuſquam ponendam eſſe, dicendum erit, eum ſic ſe geſſiſſe, ut demonſtraret naturalem non moriendi voluntatem; quam tamen impleri ratio abſolutè & efficaciter noluit: *Si verò intelligitur* (ait Sanctus Thomas) *petiiſſe, quòd non biberet calicem mortis & paſſionis, vel quòd non biberet ipſum à Iudæis, non quidem eſt factum quod petiit, quia ratio quæ petitionem propoſuit, nolebat, ut hoc impleretur: ſed ad inſtructionem noſtram volebat demonſtrare nobis ſuam voluntatem naturalem, & motum ſenſualitatis, quem ſicut homo habebat.*

Ob

Objicies 2. Chriſtus Lucæ 23. petiit, ut peccatum ſuis crucifixoribus dimitteretur: *Jeſus autem dicebat, Pater dimitte illis:* ſed quoad illud caput exaudita non fuit oratio Chriſti; ſcilicet Deus per Titum Imperatorem poſtea ſæviit in Judæos, qui mortem Chriſti à Pilato petierant: ergo omnis, etiam abſoluta, Chriſti oratio exaudita non fuit.

Reſp. diſting. ant. Chriſtus petiit, ut peccatum *aliquibus* è ſuis crucifixoribus dimitteretur, conc. ant. petiit, ut dimitteretur *omnibus* ſuis crucifixoribus, neg. ant. Ratio eſt, quia peccatum non dimittitur, niſi præſuppoſitâ cordis converſione quæ fit per gratiam efficacem: at Chriſtus pro omnibus crucifixoribus ſuis non petiit actualem cordis converſionem; non enim pro omnibus petiit auxilium efficax quod neceſſarium eſt, ut impius actu convertatur; petiit verò tantùm pro aliquibus, qui reverà poſteà converſi ſunt, ut refert Lucas Actorum 2. *His autem auditis* (Judæi) *compuncti ſunt corde....... & appoſitæ ſunt die illa animæ circiter tria millia.* Confirmatur ſolutio ex S. Thomâ, qui 3. part. quæſtion. 21. ad ipſummet argumentum quod adversùs concluſionem noſtram objectum eſt, ſic reſpondet: *Ad ſecundum dicendum, quòd Dominus non oravit pro omnibus crucifixoribus: neque etiam pro omnibus qui erant credituri in eum, ut per ipſum vitam conſequerentur æternam.* Quo autem ſenſu Chriſtus pro iis mortuus ſit, quorum converſionem abſolutâ voluntate non petiit, in ſubſequenti quæſtione dicetur.

QUAE-

Quæstio XII.

De redemptione per Chriſtum.

Not. De redemptione per Chriſtum, quæremus 1. utrum Chriſtus reverà ſit omnium hominum redemptor; 2. an homines redemerit pro illis ſatisfaciendo; 3. denique, utrum ſatisfactio ab eo exhibita fuerit ex rigore juſtitiæ.

Caput Primum.

An Chriſtus ſit omnium hominum redemptor.

Not. Nullus inter Chriſtianos dubitat, quin Chriſtus ſit *hominum* redemptor: ea nimirùm veritas apertè Scripturis continetur. Matthæi 20. filius hominis veniſſe dicitur, *dare animam ſuam redemptionem pro multis*. Ad Rom. 3. dicimur, *juſtificati gratis per gratiam ipſius, per redemptionem quæ eſt in Chriſto Ieſu*. Ad Galatas 4. Dei filius dicitur veniſſe, *ut eos qui ſub lege erant redimeret*. Ad Coloſſ. 1. *In quo habemus redemptionem per ſanguinem ejus remiſſionem peccatorum*. Apocalypſis 5. Electi ſic Chriſtum alloquuntur: *Redemiſti nos, Deus, in ſanguine tuo*. Primæ Petri 1. *Scientes, quòd non corruptibilibus auro vel argento redempti eſtis de vana veſtra converſatione paternæ traditionis, ſed pretioſo ſanguine quaſi agni immaculati*.

Not. 2. Conveniunt pariter omnes Chriſtiani Chriſtum eſſe redemptorem *omnium* hominum: ſcilicet non minùs expreſsè ſacris litteris definitum eſt, eum eſſe redemptorem *omnium* hominum, quàm hominum ſimpliciter: *Vnus enim Deus* (inquit

(inquit Apoſtolus 1. ad Timoth. 2.) *unus & mediator Dei & hominum homo Chriſtus Ieſus, qui dedit redemptionem ſemetipſum pro omnibus*. Præterea primæ Joannis 1. Chriſtus dicitur hoſtia propitiatoria Dei Patris pro peccatis totius mundi: *Et ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris, non pro noſtris autem tantùm, ſed etiam pro totius mundi*. Secundæ ad Corinth. 5. *Si unus pro omnibus mortuus eſt: ergo omnes mortui ſunt*.

Not. 3. Licèt omnes Chriſtiani conveniant Chriſtum eſſe omnium hominum redemptorem, non omnes tamen conveniunt, quinam termino illo univerſali, *Omnium*, intelligi debeant. Calvinus aliique hæretici, qui elapſo proximè ſæculo vexarunt Eccleſiam, docent, termino, *Omnium*, intelligi ſolos prædeſtinatos, ita ut omnes reprobi à redemptione, eâ etiam quæ fit per gratiam habitualem & per actus qui ad eam præparant, omninò excludantur: Ratio (inquiunt) eſt, quia juſtificatio in eo poſita eſt, quòd Deus non imputet peccata: at peccata ſemper ac quovis tempore Deus reprobis imputat, nuſquam verò quantumcumque gravia ſint, ea, ex Chriſti meritis, imputat electis; ac proindè Chriſtus electorum tantùm eſt redemptor, pro iis dumtaxat mortuus eſt, ac ſanguinem fudit.

Not. 4. Catholici omnes confitentur quidem per vocem, *Omnium*, non intelligi eos tantùm qui in Scripturis electi, prædeſtinati dicuntur; ſed etiam eos ex reprobis qui in tempore aliquam actualem aut habitualem gratiam recipiunt; hincque contra Calviniſtas concludunt Chriſtum mortuum eſſe ac fudiſſe ſanguinem non pro electis tantùm, ſed etiam pro iis reprobis qui in baptiſmo, aut in ſacramento pœnitentiæ juſtificati, labuntur poſteà in peccatum mortale, in eoque tandem moriuntur. Nec mirum (inquiunt) pro iis enim mortuus eſt Chriſtus, qui aliquod ex illius morte beneficium recipiunt: at recipiunt aliquod ii omnes qui baptiſmo, aut pœniten-

nitentiâ juſtificantur, quamvis ad finem uſque non perſeverent.

Not. 5. Nonnulli ex catholicis, inter quos Ludovicus Molina, contendunt, Chriſtum pro omnibus in individuo hominibus *æqualiter* mortuum eſſe; hoc eſt, æquè efficaciter, quantùm in ipſo fuit, pro reprobis ac pro electis, æternam ſalutem, & auxilia ad illius comparationem neceſſaria petiiſſe; reprobos tamen ſalutem non conſequi, quòd uti nolint auxiliis, quibus electi ſive ad converſionem, ſive ad perſeverantiam utuntur. Econtrà Thomiſtæ paſſim aſſerunt, Chriſtum pro omnibus in individuo hominibus *æqualiter* mortuum non eſſe, ſeu contendunt, Chriſtum abſolutâ, efficaci, & conſequente voluntate non petiiſſe æternam ſalutem reproborum, ac proindè nec auxilia ſpecialia quæ reprobis, licèt in baptiſmo juſtificatis, neceſſaria ſunt, ut actu in juſtitiâ perſeverent. Addunt, non petiiſſe quoque efficaciter, ut parvulis qui in infantiâ ante baptiſmum moriuntur, aut infidelibus qui nihil audierunt de Euangelio, aut quibuſdam peccatoribus obcœcatis & induratis, actu & realiter conferantur auxilia, quibus parvuli de quibus agitur, poſſint ſalutem conſequi, aut infideles poſſint credere, aut indurati ad pœnitentiam converti valeant. Neque enim (ut ſuo loco dicetur) gratia ſufficiens ad ſalutem, omnibus infidelibus, ſingulis obcœcatis & induratis, confertur: at conferretur tamen, ſi Chriſtus voluntate conſequente, quæ (ut ſuperiùs ex S. Thomâ dictum eſt) ſemper eſt efficax, ſeu habet effectum quem deſiderat; eam gratiam à Patre petiiſſet.

Not. 6. Thomiſtæ, quibus (ut obſervatum eſt) placet, Chriſtum habitâ ratione voluntatis, quam moriens habuit, *æqualiter* pro omnibus in individuo hominibus mortuum non eſſe, docent, eum pro omnibus in individuo mortuum fuiſſe ratione pretii quod Patri perſolvit: Nempè (ajunt) mors quam Chriſtus Patri obtulit in cruce, meriti

riti

riti fuit infiniti; ac proindè pretium, quod oblatum eſt, ſatis fuit ad omnium in individuo ſalutem. Adduntiidem Angelici Doctoris diſcipuli, & in Chriſto moriente fuiſſe ſinceram voluntatem, non abſolutam quidem & conſequentem, ſed ineſſicacem & antecedentem, quâ omnium in individuo hominum ſalutem, auxiliaque ad eam comparandam neceſſaria voluerit. Quid de quæſtione, de quâ varias ſcriptorum ſententias hactenùs retulimus, nobis probetur, ſubſequentes concluſiones aperient.

Conclusio I. Chriſtus non eſt mortuus tantùm pro iis quos Scriptura electos, prædeſtinatos, appellat; ac proindè in hâc Apoſtoli propoſitione, *Vnus pro omnibus mortuus eſt*, vox *Omnibus*, non intelligitur tantùm de prædeſtinatis.

Probatur. Pro iis tantùm Chriſtus non eſt mortuus, præter quos ſunt qui ex Chriſti morte aliquem fructum recipiunt: atqui præter eos quos Scriptura electos, prædeſtinatos, appellat, ſunt qui ex Chriſti morte aliquem fructum recipiunt; ii nimirùm qui (ut in Tractatu de juſtificatione dicetur) aut in baptiſmo, aut in ſacramento pœnitentiæ juſtificationem conſequuntur, quamvis in eâ ad finem uſque non perſeverent: neque enim aut juſtificatio, aut prærequiſitæ ad eam diſpoſitiones, aut donum aliquod ad ſalutem pertinens, in ſtatu naturæ lapſæ confertur alicui, niſi ex meritis quæ Chriſtus per mortem comparavit: ergo, &c.

Hinc verò patet, quodnam judicium de hac propoſitione, quæ numero eſt quinta inter eas, quæ damnatæ ſunt Innocentii Papæ X. Conſtitutione datâ Romæ anno Incarnationis Dominicæ 1653. pridiè Kalendas Junii: *Semipelagianum eſt dicere, Chriſtum pro omnibus omninò hominibus mortuum eſſe, aut ſanguinem fudiſſe*. Scilicet (ut declaravit idem Innocentius, cujus definitioni omnes Orbis Eccleſiæ unanimi conſenſu ſubſcripſerunt) falſa eſt, temeraria, ſcandaloſa: Et intellecta eo

ſenſu, *ut Chriſtus pro ſalute dumtaxat prædeſtinatorum mortuus ſit*, eſt impia, blaſphema, contumelioſa, Divinæ pietati derogans, & hæretica.

Illi conſtitutioni ab Alexandro Papa VII. confirmatæ, cuilibet Catholico eſt firmiter inhærendum: cohęret nimirùm cum Scriptura, & Traditione: ècontra propoſitio damnata in eorumdem Summorum Pontificum Conſtitutionibus, Scripturę, Traditioni & generalibus Conciliis opponitur. Vide quę pluribus hujuſce capitis concluſionibus ſtatuta ſunt à nobis: in iis enim concluſionibus, SS. Patrum, de Chriſti morte pro omnibus hominibus oblata, doctrina fusè explicatur. Conciliantur etiam cum Concil. Trid. quę de eodem argumento tradidit nonò ſęculo Eccleſia Lugdunenſis in libro de tenenda ſcripturarum veritate: Conciliatur quoque Synodi Valentinę in Galliis eodem tempore habitę eadem de re definitio: clarèque explicatur vera & ſincera voluntas antecedens, quam de omnium ſalute Chriſtus moriens habuit.

Objicies. Chriſtus pro ſolis ſuis ovibus mortuus eſt; ipſe enim Joan. 10. ſic loquitur: *Animam meam pono pro ovibus meis:* Atqui ov um nomine ſoli prędeſtinati intelliguntur; nempè de ovibus, de quibus verſ. 15. Chriſtus dixerat, *Animam meam pono pro ovibus meis*, verſu 17. 18. 19. ſic loquitur: *Oves meæ vocem meam audiunt; & ego cognoſco eas, & ſequuntur me; & ego vitam æternam do eis: & non peribunt in æternum, & non rapiet eas quiſquam de manu mea. Pater meus quod dedit mihi, majus omnibus eſt, & nemo poteſt rapere de manu Patris mei:* Ergo Chriſtus mortuus eſt pro ſolis prędeſtinatis.

Reſp. diſt. maj. Chriſtus pro ſolis ſuis ovibus mortuus eſt, quantùm ad efficacem, perfectam & integram liberationem à maſſa perditionis, conc. maj. quantùm ad inefficacem, imperfectam & inchoatam liberationem à maſſa perditionis, neg. maj. Efficax, perfecta & integra liberatio à maſſa perditionis, poſita eſt in tribus donis ſimul ſumptis, vocatione nimirum, juſtificatione & perſeverantia uſque in finem: inefficax verò, imperfecta & inchoata, poſita eſt in vocatione tantùm, aut in vocatione ſimul cum juſtificatione. Mortem, quantùm ad inefficacem, imperfectam & inchoatam à maſſa perditionis liberationem, CHRISTUS paſſus non eſt pro ſolis electis, cum (ut jam obſervatum eſt) multi ſint reprobi, qui imperfectam illam liberationem in tempore ex CHRISTI morte conſequuntur; cum ècontra prædeſtinati ex ea perfectam adipiſcantur; de his enim, non autem de illis, dicitur: *Ego vitam æter-*

æternam do eis, & non peribunt in æternum, & non rapiet eas quiſquam de manu mea.

Confirmatur argumento, quod petitur ex Auguſtino. Eccleſia Chriſti non ex ſolis electis conſtat, ſed etiam ex iis reprobis qui baptizati, fidem catholicam exteriùs profitentur, & cum legitimis paſtoribus communione conjunguntur; ſcilicèt Auguſtinus caput illud olim contra Donatiſtas pluribus propugnavit: atqui, ex eodem S. Doctore, Chriſtus pro totâ ſuâ Eccleſiâ mortuus eſt: *Quid eſt hoc?* (ait Tractatu 1. in Epiſtolam Joannis.) *Certè invenimus eam*, Eccleſiam, *in campis ſaltuum, invenimus Eccleſiam in omnibus gentibus. Ecce Chriſtus propitiatio eſt peccatorum noſtrorum, ſed & totius mundi. Ecce habes Eccleſiam per totum mundum: Noli ſequi falſos juſtificatores, & veros præcipitatores. In illo monte eſto qui implevit orbem terrarum, quia Chriſtus propitiatio eſt peccatorum noſtrorum, non tantùm noſtrorum, ſed & totius mundi, quem ſuo ſanguine comparavit.*

CONCLUSIO 2. Chriſtus, habitâ ratione pretii, quod obtulit Patri, pro omnibus in individuo hominibus, ſive prædeſtinatis, ſive reprobis, ſufficienter mortuus eſt.

Probatur. Ille, habitâ ratione pretii, ſufficienter pro omnibus mortuus eſt, qui pretium obtulit Patri, quod ex ſe, ſi applicetur, ſatis eſt ad omnium in individuo hominum vocationem, juſtificationem, perſeverantiam uſque in finem: atqui Chriſtus ejuſmodi pretium obtulit Patri; nempè obtulit vitam propriam, quæ cum fuerit vita ſubſiſtens in Verbo, meriti fuit infiniti, ac proindè quæ per ſe ſatis fuerit ad omnium in individuo hominum integram & perfectam redemptionem.

Confirmatur argumentum ex S. Proſpero, qui in reſponſione ad primam objectionem Vincentianam, exponens, quo ſenſu Chriſtus pro omnibus hominibus mortuus ſit, ſic loquitur: *Quod*

ad magnitudinem & potentiam pretii, & quod ad unam pertinet cauſam generis humani, ſanguis Chriſti redemptio eſt totius mundi. Paulò poſt hæc iterum habet: *Poculum quippè univerſalitatis, quod confectum eſt de infirmitate noſtra & virtute divina, habet quidem in ſe, ut omnibus proſit, ſed ſi non bibitur* (hoc eſt, ſi non applicetur) *non medetur.*

Nec adversùs expoſitionem ex Proſpero relatam valet eorum argumentum, qui contendunt ex eâ ſequi; Chriſtum etiam pro dæmonibus ſufficienter mortuum fuiſſe: ſcilicet, ajunt, pretium quod Chriſtus obtulit, cum ex ſe meriti ſit infiniti, ſufficiens eſt ex ſe ad ipſorum etiam dæmonum redemptionem.

Non valet, inquam, argumentum illud: ſiquidem licèt ex parte pretii, quod Chriſtus obtulit Patri, eadem ſit pro dæmonibus, quæ pro hominibus, ratio, diſpar eſt tamen ex parte ſubjecti: nempè quamdiu homines ſunt in viâ, Chriſto uniuntur aut actu, per fidem nimirùm, ſpem, charitatem; aut potentiâ, ut ii infideles qui nihil unquam audierunt de Euangelio: dæmones èòntra, cum irreparabilis ſit eorum lapſus, & in viâ non ſint, ſed in termino, nec actu nec potentiâ Chriſto conjunguntur: unde licèt nullus ſit homo viator, cui merita Chriſti applicari non poſſint, dæmonibus tamen, ſive ex irrevocabili Dei decreto, ſive ex eorum (ut Theologi loquuntur) inconvertibilitate, nullâ ratione applicari poſſunt. Vide S. Thom. 3. p. q. 8. art. 3. in corp.

Conclusio 3. Chriſtus, habitâ ratione ſuæ humanæ voluntatis, mortuus non eſt *æqualiter* pro omnibus in individuo hominibus. Ita Thomiſtæ omnes contra Molinæ diſcipulos.

Probatur. Ille non eſt mortuus *æqualiter* pro omnibus in individuo hominibus, qui eâdem ac æquè efficaci voluntate non voluit omnium in indi-

individuo hominum ſalutem: atqui Chriſtus eâdem ac æquè efficaci voluntate non voluit omnium in individuo hominum ſalutem; nam eorum quos Scriptura electos, prædeſtinatos, appellat, ſalutem voluit voluntate conſequente, reproborum verò ſalutem non voluit voluntate conſequente: nempè 1. Si Chriſtus voluntate conſequente voluiſſet reproborum ſalutem, eam reverà obtinuiſſet à Patre; quæ enim eâ voluntate petiit, obtinuit ſemper, juxta illud Scripturæ, *Sciebam quia ſemper me audis*, nec non juxta hanc Apoſtoli ſententiam ad Hebræos quinto, *Exauditus eſt pro ſua reverentia*. 2. Eâ voluntate Chriſtus non voluit reproborum ſalutem, quâ ſciebat Patrem æternum eam non velle; in omnibus enim abſoluta illius ac ſimplex voluntas, quæ idem eſt cum conſequente, conformis fuit cum voluntate conſequente æterni Patris: atqui (ut harum Inſtitutionum Tom. 2. fusè ex S. Thoma probatum eſt) Pater æternus nec vult modò, nec voluit unquam voluntate conſequente reproborum ſalutem: ergo nec Chriſtus eam ejuſmodi voluntate voluit, dum in cruce penderet.

Conclusio 4. Chriſtus, habitâ ratione voluntatis antecedentis, pro omnibus in individuo hominibus mortuus eſt, & quidem æqualiter.

Probatur prior pars. Ille habitâ ratione voluntatis antecedentis, pro iis omnibus mortuus eſt, quorum ſalutem voluit voluntate antecedente: atqui Chriſtus omnium in individuo hominum ſalutem voluit voluntate antecedente; nam 1. Pater æternus eo modo, hoc eſt voluntate antecedente, vult omnium in individuo hominum ſalutem, ut Tom. II. dictum eſt ad hæc Apoſtoli verba, *Deus vult omnes homines ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire*: ergo Chriſtus dum in cruce penderet, eâdem voluntate voluit omnium in individuo hominum ſalutem: nam

ſicut debuit habere voluntatem conſequentem quæ conformis eſſet voluntati conſequenti Patris: ita etiam habere debuit voluntatem antecedentem, quæ conformis eſſet voluntati antecedenti Patris. 2. Id Chriſtus voluit voluntate antecedente, quod in ſe ſpectatum, bonum eſt; nempè (ut Tom. II. dictum eſt) bonum conſideratum in ſe, & abſtractum à circumſtantiis particularibus, eſt objectum voluntatis antecedentis, ſicut bonum conſideratum cum circumſtantiis quæ illud comitantur, eſt objectum voluntatis conſequentis: atqui in ſe bonum eſt, ut omnes in individuo homines ſalventur: ergo Chriſtus voluit voluntate antecedente omnes omninò homines ſalvari.

Objicies 1. Si Chriſtus, dum penderet in cruce, voluiſſet voluntate etiam antecedente omnium in individuo hominum ſalutem, omnes in individuo homines auxilia ad ſalutem, ſaltem ſufficientia, reciperent: atqui juxta doctrinam in ſcholâ Thomiſtarum receptiſſimam, omnes in individuo homines non recipiunt auxilia ad ſalutem ſufficientia; negantur enim primò parvulis qui in utero materno ſine parentum negligentiâ moriuntur; 2. infidelibus qui nihil unquam de Euangelio audire potuerunt; 3. tandem quibuſdam peccatoribus, quos Scriptura & Patres dicunt obcæcatos, & induratos: ergo, &c.

Reſp. neg. maj. Ratio eſt, quia (ut Tom. 2. de antecedente voluntate Dei agentes diximus) voluntas antecedens non eſt efficax; ac proindè non eſt operativa effectus quem vult: unde mirum non eſt, quòd licèt humanitas Chriſti velit voluntate antecedente omnium in individuo hominum ſalutem, Deus omnibus in individuo hominibus non conferat auxilia, quę ad eam comparandam requiruntur. Vide illud argumentum fuſiùs pertractatum harum Inſtitutionum parte 5. iis locis, ubi de gratiâ ſufficiente diſſeruimus. Vide etiam cõcluſionem quæ hic proximè ſequitur.

Con-

CONCLUSIO 5. Licèt Chriſtus, habitâ ratione tum pretii, quod oblatum eſt, tum voluntatis antecedentis, pro omnibus omninò hominibus mortuus ſit; meritum tamen mortis quam paſſus eſt, omnibus hominibus non applicatur.

Probatur. Primò, meritum mortis Chriſti omnibus non applicatur per ſacramenta ab ipſo Chriſto inſtituta, & quæ Concilium Tridentinum vocat inſtrumentales juſtificationis noſtræ cauſas; neque enim omnes aut recipiunt, aut recipere poſſunt baptiſmum & pœnitentiam; 2. Non applicatur quoque omnibus per auxilia actualia quæ ad ſalutem ſufficiant: ſcilicet (ut ſuo loco dicetur) gratiæ ad ſalutem ſufficientes omnibus in individuo hominibus non conferuntur.

Confirmatur 1. ex Concilio Tridentino, quod quidem ſeſſ. 6. ſic loquitur: *Verùm etſi ille pro omnibus mortuus ſit, non omnes tamen mortis ejus beneficium recipiunt; ſed ii tantùm, quibus meritum paſſionis illius communicatur.*

Idem quod Synodus Tridentina, & non aliud, ſenſit olim Eccleſia Lugdunenſis. Libro enim quem nono ſæculo inſcripſit, *De tenenda Scripturarum veritate*, quemque legere eſt Tomo ſecundo Bibliothecæ Patrum primæ editionis, ſic loquitur: *Catholica fides tenet, & Scripturæ ſanctæ veritas docet, quòd omnibus credentibus, & per gratiam baptiſmi ex aqua & Spiritu ſancto regeneratis, & Eccleſiæ incorporatis verè Dominus & Salvator noſter ſit paſſus. De infidelibus verò eadem conſtantia definit: Ceſſet hæc nova & inaudita præſumptio, ut nullus hominum etiam impiorum, & apud inferos irrevocabiliter damnatorum fuerit, pro quo Chriſtus paſſus non fuerit: cum pro ſolis his defunctis paſſionem ſuſtinuerit, qui eum, dum in corpore viverent, fideliter venturum crediderunt. Hoc itaque eſt catholicum, hoc fidei Eccleſiæ ab initio commendatum.*

Eadem pariter, & non alia, fuit mens Synodi Valentinæ ex tribus provinciis, Lugdunenſi, Viennenſi, & Arelatenſi, nono ſæculo, præſide ſancto Remigio Lugdunenſium Archiepiſcopo, coactæ; nec non alterius Synodi, quæ apud Lingonas paulò poſt Valentinam celebrata eſt. *Item* (inquit cap. 4.) *de redemptione ſanguinis Chriſti, propter nimium errorem qui de hac cauſa exortus eſt, ita ut quidam, ſicut eorum ſcripta indicant, etiam pro illis impiis qui à mundi exordio uſque ad paſſionem Domini in ſua impietate mortui, & æterna damnatione puniti ſunt, effuſum definiant, contra illud propheticum: Ero mors tua, ò mors: Ero morſus tuus, inferne. Illud nobis ſimpliciter & fideliter tenendum ac docendum placet, juxta Euangelicam & Apoſtolicam veritatem, quòd pro illis datum pretium teneamus, quibus ipſe Dominus noſter dicit: Sicut Moyſes exaltavit ſerpentem in deſerto, ita exaltari oportet filium hominis, ut omnis qui crediderit in ipſo, non pereat, ſed habeat vitam æternam.*

CAPUT II.

Vtrum Chriſtus propriè homines redemerit.

Not. SOciniani fatentur quidem, Chriſtum, impropriè ac metaphoricè loquendo, homines per mortem ac paſſionem ſuam redemiſſe: nempè docent, mortem ac paſſionem Chriſti eo ſenſu ad hominum redemptionem contuliſſe, quòd admirabili patientiæ exemplo confirmaverint veritatis viam, quam Chriſtus verbo prædicaverat: ſed contendunt, Chriſtum, verè ac propriè loquendo, homines per mortem & paſſionem ſuam non redemiſſe: neque enim (ajunt) eo fine Chriſtus paſſus eſt, ut pro hominibus ſatisfaceret, hoc eſt, ut pœnæ quas paſſus eſt, eſſent veluti pretium, in quod debitæ hominibus pœnæ com-

commutarentur, aut quo pœnæ hominibus debitæ compenſarentur; unde inferunt, Patrem æternum ex merâ miſericordiâ & abſque ullo reſpectu ad Chriſti paſſionem tanquam pretium ſibi oblatum, pœnam peccato debitam iis remittere qui credunt in eum qui impium juſtificat. Econtra quotquot ab Eccleſiæ incunabulis ad Socinum uſque vixerunt Chriſtiani, crediderunt ac docuerunt ſemper, Chriſtum, verè ac propriè loquendo, homines à pœnis, peccato alioquin infligendis, redemiſſe.

Not. 2. Redemptio propriè ſumpta, tria complectitur; ſupponit nimirum 1. Patrem æternum pœnas peccato debitas in Filium ſuum incarnatum conjeciſſe; 2. Filium incarnatum pœnas ejuſmodi in ſeipſo ſuſcepiſſe, ut iis homines liberaret; 3. pœnas, peccatis alioquin infligendas, mutatas fuiſſe in eas quas Chriſtus voluntariè, licèt ex mandato Patris, in ſe ſuſcepit. Ut igitur adversùs Socinianos aſſeramus, Chriſtum verè ac propriè homines redemiſſe, operæ pretium eſt ut tria illa demonſtremus.

Conclusio i. Pater æternus pœnas peccato debitas in filium ſuum incarnatum conjecit.

Probatur. Hæc habentur ad Rom. 4. ℣. 25. *Qui traditus eſt propter delicta noſtra:* in mortem verò ab ipſo Patre traditum eſſe, expreſsè aſſeritur ejuſdem Epiſtolæ cap. 8. verſu 32. *Qui etiam proprio filio ſuo non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum.* Iſaiæ cap. 53. verſu 6. *Poſuit Dominus in eo iniquitatem omnium noſtrum:* quo autem ſenſu id factum ſit, dicitur verſu 5. *Ipſe autem vulneratus eſt propter iniquitates noſtras: attritus eſt propter ſcelera noſtra.* Secundæ ad Cor. 5. ℣. 21. *Eum qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit*, hoc eſt, Deus Pater, de quo ℣. 20. Apoſtolus dixerat, *Reconciliamini Deo*, Chriſtum fecit pro nobis hoſtiam pro peccatis offerendam; nimirum in Scrip-

turis hoſtia pro peccatis expiandis offerenda, vocatur peccatum: unde Oſee 4. de ſacerdotibus dicitur: *Peccata populi mei comedent*, id eſt, oblata pro peccatis; vel (ut Auguſtinus interpretatur Enchiridii c. 21.) fecit eum obnoxium pœnis, quæ peccato debentur. Ad Galatas cap. 3. verſu 13. *Chriſtus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum.* Vox, *maledictum*, eò loci ſignificat *execrabilem*; unde ſenſus eſt Chriſtum in quo (ut ait Iſaias) poſuit Deus iniquitatem omnium noſtrum, factum fuiſſe execrabilem, non quidem intrinſecè, ſed quoad effectum, quatenùs Pater in eum tanquam in virum propter peccata noſtra execrabilem, debitâ ipſis peccatis pœnâ ſævriit: eum verò tanquam execrabilem à Patre habitum fuiſſe, probat Apoſtolus ex capite 21. Deuteronomii, ubi reus qui patibulo ſuſpenſus fuit, ita execrabilis haberi debet, ut ejus cadaver eodem quo ſuſpenſus eſt die, viventium oculis, tanquam eorum conſpectu prorſus indignum, ſubduci debeat: *Quia ſcriptum eſt* (ait Apoſtolus) *maledictus omnis qui pendet in ligno.* Ex iis igitur textibus patet, Deum Patrem in filium ſuum incarnatum conjeciſſe omnium hominum peccata, hoc eſt, exegiſſe ab eo pœnas, quæ alioquin reis hominibus deberentur.

Confirmatur argumentum ex typis, quibus Deus in antiquâ lege Chriſtum adumbrari voluit; nimirùm adumbratus eſt 1. agno Paſchale cujus mentio fit Exodi 12. Adumbratus eſt 2. hirco emiſſario, de quo Scriptura loquitur Levitici capite 16. Adumbratus eſt 3. hirco & ariete qui (ut habetur Levitici 16.) à ſummo Sacerdote, ſolemnis expiationis die, pro ſacerdotis & populi peccatis immolari debebant: atqui ſive in agnum Paſchalem, ſive in hircum emiſſarium, ſive in victimam ſolemnis expiationis, peccata populi conjiciebantur, hoc eſt, agnus Paſchalis, ſolemnis expiationis victima, pœnam patiebantur

quæ

quæ alioquin reis hominibus debita fuiſſet: ergo & Deus Pater in Chriſtum illis imaginibus adumbratum conjici voluit omnium hominum peccata: idque evidentiſſimè præſignatum fuiſſe in hirco emiſſario, demonſtrant, quæ de hirco illo leguntur Levitici capite 16. *Poſtquam Summus Sacerdos emundaverit Sanctuarium, & tabernaculum & altare, tunc offerat hircum viventem: & poſita utraque manu ſuper caput ejus, confiteatur omnes iniquitates filiorum Iſrael, & univerſa delicta, atque peccata eorum: quæ imprecans capiti ejus, emittet illum per hominem paratum in deſertum. Cumque portaverit hircus omnes iniquitates eorum in terram ſolitariam, & dimiſſus fuerit in deſerto, revertetur Aaron*, &c.

Conclusio 2. Chriſtus pœnas, peccato alioquin infligendas, in ſe ſuſcepit, ut iis liberaret hominem reum.

Probatur. Ad Hebræos cap. 2. Chriſtus dicitur pro omnibus guſtaſſe mortem. Joannis cap. 11. verſu 50. prænuntiatur moriturus pro gente. Primæ Petri 2. verſu 21. dicitur paſſus pro nobis: *Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exemplum*, &c. Secundæ ad Corinth. 5. *Unus pro omnibus mortuus eſt*. Ex iis autem locis ſic arguitur: Ille pœnas, peccato alioquin infligendas, in ſe ſuſcepit, ut iis liberaret hominem reum, qui pro homine reo mortuus eſt; ſiquidem is pœnas, peccato alioquin infligendas, ſuſcepit, ut iis hominem reum liberaret, qui ſeipſum in hominis rei locum ſubrogavit: at id præſtitit qui pro homine reo mortuus eſt; ſcilicet pro aliquo aut agere aut pati quidpiam, eſt id illius vice aut agere aut pati; ac proindè eſt illius loco ſubrogari. Atqui Chriſtus (ut teſtantur allati ex Scripturis textus) mortuus eſt pro homine reo: ergo pœnas, peccato alioquin infligendas, ideò in ſe ſuſcepit, ut iis hominem reum liberaret.

Confirmatur ex uſu Scripturæ ſacræ: in ea

nimirum præpoſitio, *Pro*, aut rei aut perſonæ in alterius rei aut perſonæ locum ſubrogationem ſignificat, ut videre eſt primæ Petri 3. *Malum pro malo*; Matth. 5. *Oculum pro oculo, dentem pro dente*; Lucæ 11. *Pro piſce ſerpentem*; Matth. 2. Archelaus in Judâ regnaſſe dicitur *pro Herode patre ſuo*, hoc eſt, ipſi in regnum ſucceſſiſſe.

Reſpondent adverſarii, præpoſitionem, *Pro*, non ſemel in Scripturis ſumi pro eo, quod eſt utile, nec ſemper pro ſubrogatione in alterius locum: unde quia mors Chriſti homini reo utilis fuit, ſive ad confirmationem veritatum quæ eum ad ſalutem perducere poſſunt, ſive ad inſigne patientiæ exemplum: primæ Petri 2. ſic idem Petrus loquitur: *Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut ſequamini veſtigia ejus*.

Sed nullius planè ponderis eſt ea reſponſio. Nam 1. Subrogatio in alterius locum, cum agitur de pœnâ perferendâ, non pugnat cum utili; ſiquidem utile eſt alteri, ut quis ejus loco, cum agitur de pœnâ perferendâ, ſubrogetur; ac proinde licèt detur, quòd præpoſitio, *Pro*, in aliquibus locis ſumatur pro eo, quod eſt utile, non ſequitur, eam ſumi debere pro utili in genere, in locis de quibus eſt quæſtio, ſed pro utili ſpecificè ſumpto, hoc eſt, prout dicit utilitatem ex ſubrogatione deſumptam. 2. Si mors Chriſti, pro nobis eſſet tantùm, quòd conferat ad veritatis confirmationem, præbeatque patientiæ exemplum, dici poſſet, Apoſtolos, aut ſanctos martyres, pro nobis mortuos eſſe: eorum enim mors plurimùm contulit ad veritatis, quam prædicaverant, confirmationem, eximio fuit patientiæ exemplo, ſcilicet nonnullorum martyrum cruciatus, & diuturniores, & ſaltem in ſpeciem, acerbiores fuiſſe videntur iis quos Chriſtus paſſus eſt: atqui tamen dici non poteſt, Apoſtolos aut ſanctos martyres pro nobis crucifixos, paſſos, mortuos fuiſſe, quemadmodum non ſemel de

Chri-

Chriſto dicitur; unde Paulus qui ſæpiùs ſcribit ſe tot tantaque pro Eccleſiâ paſſum fuiſſe, nuſquam dicit ſe pro Eccleſiâ aut mortuum aut crucifixum eſſe; imò vetat, ne id aut credatur aut dicatur, ut uni tribuatur Chriſto: *Numquid* (ait 1. ad Corinth. 1.) *Paulus crucifixus eſt pro vobis?* 3. In Caiphæ prophetiâ præpoſitio, *Pro*, in ſenſu aut confirmandæ veritatis, aut hominum ad patientiam informandorum, ſumi non poteſt; ſed pro ſubrogatione unius in alterius locum: *Nec cogitatis, quia expedit vobis, ut unus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat.* Siquidem (ut patet ex illius verbis) fingebat ille inevitabile exitium Judæorum, ſi Chriſtus vivere permitteretur; ècontra ſi Chriſtus occideretur, incolumitatem certam ob hoc ipſum obtinendam: ac proindè mortem Chriſti, excidio alioquin imminenti, ſubſtituere voluit. 4. Non obeſt ſententia quæ ex Petro laudata fuit: ſiquidem in eâ Chriſti ſubrogatio apertè diſtinguitur ab exemplo patientię, quod Petrus commendat: non enim dicit ſimpliciter (ut tamen dicere debuiſſet; ſi ſolum patientiæ exemplum voluiſſe proponere) *Chriſtus paſſus eſt, vobis relinquens exemplum;* ſed dicit: *Chriſtus paſſus eſt* PRO NOBIS, *vobis relinquens exemplum.* Non eſt igitur, cur Sociniani Chriſti mortem pro nobis, in ſenſum metaphoricum detorqueant.

CONCLUSIO 3. Pœnæ peccatis alioquin infligendę, reverà mutatæ ſunt in eas quas Chriſtus pro nobis in ſe ſuſcepit.

Probatur. Scripturæ docent, Chriſtum morte ſuâ placaſſe Deum Patrem, hoc eſt, effeciſſe, ut Deus Pater nobis iratus eſſe deſineret; ſeu (ut propriè loquamur) Scripturæ docent, Chriſtum ſuâ morte avertiſſe pœnas nobis infligendas: Deus enim deſinit iratus eſſe nobis, cùm ſævire deſinit. Primæ Joannis 2. dicitur ipſummet pro peccatis placamen: *Et ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris: non pro noſtris autem tantùm, ſed etiam pro*

totius mundi. Ejuſdem epiſtolæ cap. 4. ob id miſſus dicitur, ut eſſet placamen pro peccatis: *Miſit filium ſuum propitiationem pro peccatis noſtris*. Ad Romanos cap. 3. *Quem propoſuit Deus propitiationem per fidem in ſanguine ipſius*; hoc eſt, Chriſtus in ſuo ſanguine propitiatio eſt; cujus quidem propitiationis, per fidem efficimur participes. Eædem Scripturæ teſtantur, nos in Chriſti ſanguine, cruce, Deo reconciliatos eſſe. Ad Epheſios 2. reconciliatio hominum cum hominibus refertur tanquam ad cauſam, ad eorumdem hominum reconciliationem cum Deo: *Et reconciliet ambos in uno corpore, Deo per crucem, interficiens inimicitias in ſemetipſo*: verſu 13. ejuſdem ſanguinis virtuti unio noſtra cum Deo tribuitur: *Facti eſtis propè in ſanguine Chriſti*. Ad Rom. 5. *Reconciliati ſumus Deo per mortem filii ejus*. Eædem Scripturæ fidem faciunt, nos Chriſti ſanguine redemptos eſſe, hoc eſt, à pœnâ commeritâ liberatos eſſe. Ad Galatas cap. 13. *Chriſtus nos redemit de maledicto legis*, ſeu, pœnâ prævaricatoribus infligendâ. Ad Epheſios 1. verſu 7. *In quo habemus redemptionem per ſanguinem ejus, remiſſionem peccatorum*. Ad Rom. 3. verſu 24. *Iuſtificati gratis per gratiam ipſius, per redemptionem quæ eſt in Chriſto Ieſu*. Ad Hebræos 9. verſu 12. *Neque per ſanguinem hircorum aut vitulorum, ſed per proprium ſanguinem introivit ſemel in ſancta, æterna redemptione inventa*. Redimere verò, habitâ ratione tum vis vocis, tum Scripturarum uſûs, importat pretii cum re redemptâ commutationem, juxta illud Matthæi 20. *Venit enim filius hominis dare animam ſuam redemptionem*, hoc eſt, redemptionis pretium, *pro multis*.

Ex textibus quos hucuſque retulimus, ſic contra Socinum arguitur. Pœnæ nobis propter peccatum infligendæ, mutatæ ſunt in id quod fuit placamen, ſeu, propitiatio pro peccatis noſtris; in id per quod Deo reconciliati ſumus; in id quo redempti fuimus: atqui pœnæ quas Chriſtus in

ſe

ſe ſuſcepit, hoc eſt, illius mors & paſſio, fuerunt placamen, ſeu propitiatio pro peccatis noſtris; per illius mortem, per illius ſanguinem reconciliati ſumus Deo; per eandem mortem, per eundem ſanguinem redempti fuimus à peccatis: ergo pœnæ, alioquin peccatis noſtris infligendæ, in eas mutatæ ſunt, quas Chriſtus in ſe pro nobis ſuſcepit.

Ex iis Scripturæ locis patet, Chriſtum nos redemiſſe, exhibitâ Deo Patri ſatisfactione propriè dictâ. Et ſanè ſatisfactio propriè dicta tria complectitur, pœnæ impoſitionem à ſuperiore, ejuſdem pœnæ voluntariam ſuſceptionem in inferiore, & tandem commutationem pœnæ, reo alioquin infligendæ, in eam quam pro eodem reo inferior ex mandato ſuperioris ſuſceperit: atqui Chriſto à ſuperiore, nimirum Deo Patre, impoſita eſt pœna pro peccatis hominum perferenda, Chriſtus impoſitam eam pœnam in ſeipſo voluntariè ſuſcepit, in eam pœnam voluntariè ſuſceptam mutata eſt pœna, reo alioquin infligenda, ut tribus præcedentibus concluſionibus probatum eſt: ergo Chriſtus nos redemit, exhibitâ Deo Patri ſatisfactione propriè dictâ.

Eadem veritas ex traditione demonſtrari poteſt, hoc eſt, Chriſtum homines verè ac propriè redemiſſe, exhibuiſſe Patri veram ac propriè dictam ſatisfactionem.

Juſtinus Martyr ad Diognetum, hæc ſcribit: *Proprium ipſe filium pretium redemptionis noſtræ pro nobis dedit. O dulcem permutationem!* In breviſſimâ illâ Juſtini ſententiâ continentur ea omnia quæ quatuor præcedentibus concluſionibus aſſerta ſunt. Docetur nimirùm primò, DEUM Patrem pœnam peccato noſtro debitam in ſuum proprium filium conjeciſſe: *Proprium filium ſuum pro nobis dedit:* 2. Patrem non gratuitò, ſed accepto pretio pepercisſe nobis: *Pretium redemptionis noſtræ:* 3. Pœnas noſtro peccato debitas, non ſimpliciter, ſed per veram commutatio-

tationem nobis eſſe dimiſſas: *O dulcem permutationem!*

Tertullianus ſcribit, opportuiſſe ut Chriſtus pro nobis ſacrificium fieret: *Chriſtus* (inquit adversùs Judæos, cap. 13.) *Oportebat pro omnibus gentibus fieri ſacrificium, qui tanquam ovis ad victimam ductus eſt, & velut agnus coram tondente ſe ſine voce, ſic non aperuit os ſuum*: unde ſic arguitur: Ille propriè nos morte ſuâ redemit, qui redemit nos per vitam, quam velut ſacrificii victimam obtulit; qui enim ſic redimit, offert pretium pro re quam redimit: qui ſuſcepit in ſe pœnam, mortem nimirum, quæ alioquin deberetur redempto: atqui Chriſtus, ex Tertulliano, ſic nos redemit: ergo, &c.

Origenes Hom. 3. in Leviticum, ſub initio, hæc de Chriſto ſcribit: *Quia peccata noſtra portavit, vitulum immaculatum, hoc eſt, carnem incontaminatam, obtulit hoſtiam Deo*. Hom. 4. in Numeros, ſic loquitur: *Quoniam intravit peccatum in hunc mundum, peccati autem neceſſitas propitiationem requirit, & propitiatio non fit niſi per hoſtiam, neceſſarium fuit provideri hoſtiam pro peccato*. Tractatu II. in caput XVI. Matth. hæc habet: *Homo quidem non poteſt dare aliquam commutationem pro anima ſua: Deus autem pro animabus omnium, dedit commutationem pretioſum ſanguinem filii ſui. Nec enim empti ſumus corruptibili argento, vel auro, ſed pretioſo ſanguine agni immaculati*. Ex iis autem Origenis textibus ſic conficitur argumentum: Ille verè ac propriè, ſeu per ſatisfactionem propriè dictam, nos redemit, qui redemit nos per ſui ipſius, tanquam hoſtiæ, oblationem; per veram ac realem commutationem; per pretium, quo noſtras animas emit: atqui ex Origene Chriſtus ſic nos redemit: ergo, &c.

Cyprianus epiſtolâ 8. *Orabat* (inquit) *ille pro nobis, cùm peccator ipſe non eſſet, ſed noſtra peccata portaret*. Euſebius Cæſarienſis lib. 10. de Demonſtratione Euangelicâ, capite 2. *Vtpote* (ait) *qui*

qui pro nobis & mortem ſubierit, & verbera & probra & contumelias, quibus nos digni eramus, in ſe transtulerit, & execratio pro nobis factus, execrationem quam nos ferre damnati eramus, ad ſeipſum attraxerit. Et quid verò ille, quàm pro animis noſtris pretium?

Athanaſius libro 1. de Incarnatione Verbi Dei, hæc ſcribit: *Pro omnibus ſacrificium obtulit, pro omnibus templum ſuum tradens, quo omnes immunes & liberos à veteri tranſgreſſione efficeret.* Cyrillus Jeroſolymitanus Catecheſi 13. *Si Phinees* (inquit) *ægrè ferens turpe patrantem, iram Dei placavit, Ieſus, non alium perdens, ſed ſeipſum in redemptionis pretium offerens, nonne illam adversùs homines iram diſſolvit?* Baſilius in Pſal. 48. eodem modo loquitur: *Vnum inventum eſt rebus omnibus præſtantius, quod in pretium redemptionis animæ noſtræ datum eſt, ſanctus nimirum & pretioſus Domini noſtri Ieſu Chriſti ſanguis.*

Ambroſius libro de Joſeph Patriarchâ, cap. 4. *Pretio igitur noſtro debitum non ſuo ære contraxit: Chirographum ſuſtulit, fœneratorem removit, exuit debitorem, unus exſolvit, quod ab omnibus debebatur.* Chryſoſtomus proœmio Comment. in Iſajam: *Sanguinem filii ſui luit in pretium.* Hieronymus in Iſajæ cap. 53. *Quando* (inquit) *pendebat in cruce, & factus pro nobis maledictum, peccata noſtra portabat, & loquebatur Patri: Deus meus, quare me dereliquiſti?*

Auguſtinus innumeris in locis idem docet, ac Patres qui hucuſque laudati ſunt. Libro 13. de Trinitate, cap. 14. ſic loquitur: *Pergit inde ad paſſionem, ut pro debitoribus nobis, quod ipſe non debebat, exſolveret.* Enarratione in Pſalm. 95. *Tenebantur homines captivi ſub diabolo, & dæmonibus ſerviebant, ſed redempti ſunt à captivitate; vendere enim ſe potuerunt, ſed redimere non potuerunt. Venit redemptor, & dedit pretium, fudit ſanguinem ſuum, & emit orbem terrarum. Quæritis quid emerit: Videte quid dederit, & inve-*

invenite quid emerit. Sanguis Chriſti pretium eſt: &c. Gregorius Magnus lib. 3. Moralium, cap. 13. *Mediator noſter pro ſe ipſo puniri non debuit, quia nullum culpæ contagium perpetravit: Sed ſi ipſe indebitam mortem non ſuſciperet, nunquam nos à debita morte liberaret.*

Tandem qui à Gregorii Magni temporibus ad Socinum uſque vixere Patres, tùm in Oriente, tùm jn Occidente, eodem modo locuti ſunt; unde ſic adversùs eundem Socinum arguitur: Iis perſuaſum fuit, Chriſtum verè ac propriè nos redemiſſe, ſeu, exhibendo ſatisfactionem propriè dictam, qui aſſeruerunt, Chriſtum ſe Deo Patri obtuliſſe hoſtiam ad delenda hominum peccata; qui docuerunt, Chriſti ſanguinem pretium eſſe quod pro peccatis noſtris Deo Patri perſolutum eſt; qui dixerunt, Chriſtum proprio ſuo ſanguine tanquam pretio nos emiſſe: Sed qui à Chriſto ad Socinum uſque vixerunt, id aſſeruerunt, id docuerunt, id dixerunt: ergo perſuaſum eis fuit Chriſtum verè ac propriè nos redemiſſe, hoc eſt, exhibendo Patri veram ac propriè dictam ſatisfactionem.

Solvuntur argumenta Socinianorum.

Objicies 1. Dici non poteſt, quænam ſint cauſæ redemptionis propriè ſumptæ, ſeu ſatisfactionis æterno Patri à Chriſto exhibitæ: ergo reverà Chriſtus propriè homines non redemit: ergo, propriè loquendo, pro eis minimè ſatisfecit.

Reſp. neg. ant. Scilicet prima cauſa efficiens ſatisfactionis exhibitæ à Chriſto, eſt Deus ipſe; nam ad Rom. 8. *Proprio filio ſuo non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum.* Cauſa quæ Deum movit, ut filio ſatisfaciendi onus imponeret, non alia fuit, quàm ſumma illius in homines miſericordia: *Sic Deus dilexit mundum* (Joannis 3.) *ut filium ſuum unigenitum daret.*

Altera cauſa efficiens eſt humanitas Chriſti hypo-

hypoſtaticè conjuncta Verbo: *Ego pono animam meam* (Joannis 10.) *Nemo tollit eam à me: ſed ego pono eam à me ipſo, & poteſtatem habeo ponendi eam.* Cauſa quæ Chriſtum movit, fuit ipſius in homines amor: *In fide vivo filii Dei* (ait Apoſtolus (ad Galatas cap. 2.) *qui dilexit me, & tradidit ſemetipſum pro me.* Ad Epheſios 5. *Chriſtus dilexit nos, & tradidit ſemetipſum pro nobis...... Chriſtus dilexit Eccleſiam, & ſeipſum tradidit pro ea.*

Cauſa alia quæ & Deum ut filium traderet, & Chriſtum ut traderet ſemetipſum, impulit, fuerunt hominum peccata. Ad Rom. 4. *Traditus eſt propter delicta noſtra:* quoties enim præpoſitio, *propter*, cùm accuſativo conjungitur, cauſam impulſivam ſignificat: *Propter hæc* (ad Epheſios 5.) *venit ira Dei in filios diffidentiæ.* Levitici cap. 26.) *Propter iſta abominanda Dominus Deus ejecit eos à conſpectu ſuo.* Idem quoque dicendum eſt de præpoſitione, *Pro*, cùm rem ſignificat cum perpeſſionibus conjunctam. *Chriſtus* (1. ad Corinth. 15.) *mortuus eſt pro peccatis noſtris.* Ad Hebræos c. 10. *Hic autem unam pro peccatis offerens hoſtiam, in ſempiternum ſedet in dextera Dei.*

Cauſa materialis, exhibitæ à Chriſto ſatisfactionis, fuerunt tum corporei cruciatus qui Chriſti mortem præceſſerunt, quique primæ Petri 5. *Livor* appellantur; tum animi dolores quos Euangeliſtæ, vocibus, *pavere*, *mæſtum eſſe*, expreſſerunt; tum denique mors ipſa: *Nunc autem* (ad Coloſſenſes 1.) *reconciliavit in corpore carnis ejus per mortem.* Ea verò mors cum duabus præcipuè qualitatibus in Scripturis deſcribitur, ut cruenta nimirum & ignominioſa. Qualitas illa, mortis cruentæ, voce *ſanguinis* denotatur: *Hic eſt ſanguis meus novi teſtamenti.* (Matth. 28.) *qui pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum.* Primæ Petri cap. 1. *In obedientiam & aſperſionem ſanguinis Ieſu Chriſti.* Ad Epheſios 1. *In quo habemus redemptionem per ſanguinem ejus, remiſſionem peccatorum.* Qualitas autem altera, mortis nimirùm ignomi-

nio-

nioſæ, notatur tum ipſâ *Crucis* voce (ineſt enim illi ſupplicii generi ignominia maxima;) unde dictum eſt ad Hebræos 12. *Suſtinuit crucem, confuſione contempta*; tum etiam voce *contemptus*, quam Iſajas uſurpat capite 53.

Tandem forma ſatisfactionis exhibitæ à Chriſto, eſt pœnarum pro peccatis noſtris perſolutio: nempè (ut fusè ſuperiùs obſervatum eſt) Chriſtus in Scripturis dicitur portaſſe hominum peccata: at portare alterius peccatum, non aliud in iiſdem Scripturis ſignificat, quàm pœnas peccatis debitas luere. Levitici quinto: *Si peccaverit anima, & audierit vocem jurantis...... niſi indicaverit, portabit iniquitatem ſuam*. Levitici capite vigeſimo: *Frater & ſoror qui cojerint, portabunt iniquitatem ſuam*. Primæ Petri ſecundo *Qui peccata noſtra ipſe pertulit in corpore ſuo ſuper lignum*; quæ quidem vox *pertulit*, non ſignificat (ut vult Socinus) *abſtulit*, ſed *patienter tulit*; tum quòd eò loci propoſitum ſit Petro, inſigne patientiæ exemplum in Chriſto demonſtrare: *Qui* (inquit immediatè ante verba, de quibus eſt quæſtio) *cùm malediceretur, non maledicebat: cùm pateretur, non comminabatur: tradebat autem ſe judicanti injuſtè*; tum etiam quòd immediatè poſt ſcribat, nos Chriſti cruciatibus à pœnâ peccato debitâ liberatos fuiſſe: *Cujus livore ſanati ſumus*.

Objicies 2. Redemptio propriè ſumpta dicit & redimentem, & redemptum, & eum ex quo fit redemptio: atqui dici non poteſt, quis ſit is ex quo Chriſtus humanum genus redemerit; neque enim reſponderi poteſt, quòd Deus ſit: nempè Deus erat pars offenſa, erat creditor: at offenſor propriè non redimitur ex parte offenſâ aut ex creditore, ſcilicet pars offenſa reduplicativè, ut eſt pars offenſa; creditor reduplicativè, prout eſt creditor, jus non habent exigendi pœnam, ſed reſtitutionem tantùm & indemnitatem à perſonâ quæ læſit. Prætereà dici quoque non poteſt, cujus

ſpe-

ſpeciei fuerit actus, quo propter exhibitam à Chriſto ſatisfactionem, Deus condonaverit pœnam peccato alioquin debitam.

Reſp. ad 1. neg. min. Ad 2. dicendum eſt, Deo non ut parti læſæ, aut creditori, exhibitam fuiſſe à Chriſto ſatisfactionem, ſed Deo tanquam ſupremo rerum omnium moderatori: ſcilicet ſupremus rerum omnium moderator, ut æquitati conſulat, jus habet exigendi pœnam ab eo qui legem ſive naturalem ſive poſitivam infregit. Ad 3. dicendum eſt, actum quo pœna æterna, peccato alioquin debita, commutata fuit in eam quam Chriſtus in ſe ſuſcepit, fuiſſe actum juriſdictionis: neque enim pœna peccato naturaliter debita mutari poteſt in aliam, niſi à ſuperiore, ac proindè ab eo qui juriſdictionem habeat.

Objicies 3. Scripturæ loca, in quibus Chriſtus dicitur redemiſſe genus humanum; pro peccatis hominum, Deo Patri ſatisfeciſſe; metaphoricè, non autem ad litteram ſumenda ſunt: nempè toties Scriptura metaphoricè ſumenda eſt, quoties ſumpta in ſenſu litterali, probare videtur factum quod eſt contra æquitatem: atqui Scripturæ loca quæ probare videntur redemptionem à Chriſto exhibitam fuiſſe, ſatisfactionem ab eo oblatam eſſe Patri, ad litteram ſumpta, probare videntur factum quod eſt contra æquitatem: ſiquidem injuſtum eſt, Chriſtum, alioquin innocentem, rei loco caſtigari.

Reſp. ad primum, neg. min. Ad ſecundum dico 1. certum eſſe, non eſſe contra æquitatem quòd juſti & innocentes in hâc vitâ crucientur: nimirum, Deo ſic providente, ea eſt ſanctorum hominum conditio, ut dum in humanis agunt, multa patiantur. Dico 2. non eſſe quoque injuſtum, quòd pœna pro peccato alieno infligatur: nempè contrarium in Scripturis docetur. Exodi cap.20. Deus ipſe ſic loquitur: *Ego ſum Dominus Deus tuus, fortis, zelotes, viſitans iniquitatem Patrum in filios, in tertiam & quartam generatio-*

nerationem eorum qui oderunt me. Geneſis 9. ob factum Chami, Canaan execrationi ſubjicitur. Libro 2. Regum capite 24. ob Davidis peccatum perierunt ſeptuaginta hominum millia; ad quorum interitum David exclamavit: *Ego ſum qui peccavi: Ego iniquè egi: iſti qui oves ſunt, quid fecerunt? vertatur, obſecro, manus tua contra me, & contra domum patris mei*. Nec obſtant hæc verba, Ezechielis cap. 18. *Anima quæ peccaverit, ipſa morietur; filius non portabit iniquitatem patris, & pater non portabit iniquitatem filii: juſtitia juſti ſuper eum erit, & impietas impii erit ſuper eum*: Non obſtant (inquam) iis enim verbis Deus non quid neceſſariò & jure immutabili faciendum ſit docet, ſed quid facere liberè decreverit, hoc eſt, Judæis pollicetur, ſe deinceps non caſtigaturum in filiis iniqua parentum facta, ſi filii ſimilia non perpetraverint.

Caput III.

An Chriſtus homines redemerit per ſatisfactionem quæ ſit ex rigore juſtitiæ.

Not. 1. AD ſatisfactionem ex juſtitiâ ſtrictè ſumptâ plures conditiones requiruntur. Neceſſe enim eſt: 1. ut ſit ad alterum; nempè nemo, propriè loquendo, poteſt eſſe ſuiipſius creditor & debitor: Neceſſe eſt 2. ut actus quo ſatisfactio exhibetur, ſit voluntarius; ſiquidem debet eſſe meritorius, ſeu mereri debet remiſſionem debiti, quo quis erga creditorem tenebatur: at actus non eſt meritorius, niſi ſit voluntarius: Neceſſe eſt 3. ut res quæ per ſatisfactionem redditur, ſit æquivalens debitæ; neque enim juſtitia ſervatur ab eo qui pro decem duplionibus, quos debet creditori, novem tantùm ſolvit: Neceſſe eſt 4. ut ſit ex bonis quæ ſatisfacien-

cienti propria ſint, ſeu, quorum ſatisfaciens dominium habeat; ſcilicet ob eam rationem ſervus non poteſt ex rigore juſtitiæ domino ſuo ſatisfacere; quæcumque enim ſervus habet, ſunt ſub heri dominio: Neceſſe eſt 5. ut ſatisfactio ſit ex bonis aliàs indebitis, id eſt, ex iis quæ alio juſtitiæ titulo creditori non debeantur. Dictum eſt ex alio *juſtitiæ* titulo, eò quòd bona quæ alio quàm juſtitiæ titulo debentur, gratitudinis v.g. aut obedientiæ, nihil de juſtitiæ perfectione ac rigore detrahant: Neceſſe eſt denique 6. ut creditor acceptare teneatur ſatisfactionem, quam debitor exhibuerit; nimirùm ſi eam ex juſtitiâ acceptare non teneatur, gratia erit, quòd accipiat; ac proindè ſatisfactio non ex juſtitiæ rigore, ſed ex liberalitate creditoris, debitum exhauriet.

Not. 2. Scotus in 3. Sentent. Diſt. 19. contendit plures ex iis conditionibus quæ mox relatæ ſunt, deeſſe in ſatisfactione, quam Patri Chriſtus exhibuit; hincque concludit, eam non fuiſſe ex rigore juſtitiæ. Thomiſtæ è contra paſſim aſſerunt nullam ex conditionibus illis defuiſſe ſatisfactioni Chriſti; hincque colligunt, eam fuiſſe ex ſtrictâ ac perfectâ juſtitiâ. Quid de ſcholaſtica illa quæſtione ſentiamus, ſubſequentes concluſiones aperient.

Conclusio I. Chriſti ſatisfactio fuit ad alterum.

Probatur. Primò, ſatisfactio Chriſti fuit ad alterum, ſi conſideretur prout exhibita Patri & Spiritui ſancto; ſiquidem Pater & Spiritus ſanctus ſunt perſonæ realiter à Chriſti perſonâ diſtinctæ: 2. Fuit quoque ad alterum, ſi conſideretur prout exhibita Verbo; nam Verbum in ſeipſo ſubſiſtens, virtualiter à ſeipso, prout in humanitate ſubſiſtit, diſtinguitur. Hinc Auguſtinus lib. 10. de Civit. Dei, cap. 20. ſcribit, Chriſtum in forma Dei ſacrificium cum Patre ſumere, licèt in forma ſervi ipſummet ſit ſacrificium: *Cùm*

(in-

(inquit) *in forma Dei ſacrificium cum Patre ſumat, cum quo & unus Deus eſt; tamen in forma ſervi ſacrificium maluit eſſe quàm ſumere, ne vel hac occaſione quiſquam exiſtimaret, cuilibet ſacrificandum eſſe creaturæ. Per hoc & ſacerdos eſt, ipſe offerens, ipſe & oblatio*. 3. Satisfactio Chriſti fuit ad alterum, non quidem ſuppoſito diſtinctum, ſed natura; quod quidem ſatis eſt ad perfectam juſtitiam, quia compoſitum quod pluribus ac diſtinctis naturis conſtat, plura & diſtincta habet jura, plures ac diſtinctas operationes, plures ac diſtinctas voluntates. Ex iis autem ſic conficitur argumentum: Ea ſatisfactio fuit ad alterum, quæ fuit ad creditorem ſuppoſito, vel natura ſaltem, diſtinctum à debitore: atqui ſatisfactio Chriſti fuit ad alterum ſuppoſito, vel natura ſaltem, diſtinctum; ſuppoſito quidem, ſi conſideretur in ordine ad Patrem aut Spiritum ſanctum; natura verò, ſi in ordine ad Filium conſideretur.

Objicies 1. Satisfactio filii reſpectu patris, ſervi reſpectu domini, non eſt propriè ad alterum, quia pater & filius, ſervus & dominus, unam tantùm, moralem ſaltem, perſonam conſtituunt: atqui ſatisfactio Chriſti fuit filii reſpectu Patris; nam Chriſtus, etiam prout eſt homo, eſt Dei Patris filius; & quidem naturalis, non autem adoptivus, ut paſſim contra Fœlicem & Elipandum Theologi docent: fuit quoque ſatisfactio ſervi ad dominum; nam Chriſti humanitas eſſentialiter à Deo pendet: ergo, &c.

Reſp. ad 1. neg. maj. Ad 2. diſt. ant. Pater & filius, ſervus & dominus, unam tantùm, ſaltem moralem, perſonam conſtituunt, ſi non habeant diverſa dominia, conc. ant. ſi habeant, neg. ant. At Chriſtus, prout eſt homo, dominium & jus habet planè (ut infra dicetur) diſtinctum à dominio & jure Patris, Verbi & Spiritus ſancti; ac proindè licèt unam phyſicè cum Verbo perſonam habeat, unam tamen, moraliter loquendo,

cum

cum Verbo non conſtituit; unde exhibita ab ipſo ſatisfactio, propriè eſt ad alterum.

Objicies 2. Unius ad ſeipſum ſatisfactio, non eſt ad alterum; atqui ſatisfactio Chriſti fuit unius ad ſeipſum: idem enim fuit offenſus, qui ſatisfaciens.

Reſp. diſt. maj. Unius ad ſeipſum, ſi non ſit virtualiter multiplex, non eſt ſatisfactio ad alterum, conc. maj. ſi ſit virtualiter multiplex, neg. maj. Chriſtus tum in genere entis, tum in genere moris, propter diſtinctas naturas, ex quibus conſtat, eſt virtualiter multiplex; proindeque illius ad ſeipſum ſatisfactio, verè ac propriè fuit ſatisfactio ad alterum.

Conclusio 2. Actus quo exhibita fuit Chriſti ſatisfactio, fuit perfectè voluntarius.

Probatur. Actus quo exhibita fuit Chriſti ſatisfactio, eſt mors quam paſſus eſt: atqui (ut agentes de Chriſti libertate, ſuperiùs dictum eſt) mors Chriſti perfectè fuit voluntaria, imò & libera: ergo, &c.

Conclusio 3. Pretium quod per Chriſti ſatisfactionem exhibitum eſt, debito per homines erga Deum contracto fuit omninò æquivalens.

Probatur. Pretium in Chriſti ſatisfactione exhibitum, fuit vita propria, quam pro nobis obtulit, ſanguis quem pro nobis fudit: debitum verò quod per homines erga Deum contractum eſt, fuit pœna æterna: atqui Chriſti vita, ſanguis ab eo fuſus, fuerunt prorsùs æquivalentia pœnæ æternæ peccato debitæ: nempè Chriſti vita, ſanguis illius, propter unionem hypoſtaticam cum Verbo, meriti fuerunt infiniti; meritum enim operis ſumitur à dignitate operantis.

Confirmatur argumentum 1. ex Scripturâ. Docet, copioſam eſſe noſtram per Chriſtum redemptionem: *Copioſa eſt* (ait Pſal. 12.) *apud eum redemptio*; eam ſuperaſſe peccati gravitatem:

Non ſicut delictum (inquit Apoſtolus ad Romanos 5.) *ita & donum: ubi abundavit delictum, ſuperabundavit gratia*; illius virtutem ſatis fuiſſe ad delenda omnium hominum peccata: *Ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris* (ait Joannes 1. Epiſt. cap. 2.) *non pro noſtris autem tantùm, ſed etiam pro totius mundi*; per eam Chriſtum expoliaſſe principatus & poteſtates: *Expolians* (ait Apoſtolus ad Coloſſ. 2.) *Principatus & Poteſtates, traduxit confidenter palam triumphans illos in ſemetipſo*.

Confirmatur 2. ex Patribus; ii enim docuerunt, Chriſtum per juſtitiam ipſum dæmonem ſuperaſſe. Vide quæ de illo argumento dicta ſunt hujuſce Tomi paginis 99. 100. & pluribus aliis. Docuerunt etiam, vel unam ſanguinis Chriſti guttulam ſatis fuiſſe ad totius humani generis redemptionem: *Non guttam ſanguinis modicam* (ait Clemens Papa VI. in Extrav. *Unigenitus*, de pœnit. & remiſſionibus). *quæ tamen propter unionem ad Verbum pro redemptione generis humani ſuffeciſſet, ſed copiosè velut quoddam profluvium noſcitur effudiſſe*. Eâdem ferè ratione loquuntur Auguſtinus Enchiridii cap. 108. Leo Magnus Serm. 1. de Nativit.

Objicies 1. Qui pro culpâ infinitâ ſatisfacit per actionem finitam, non ſatisfacit æquivalenter: atqui Chriſtus pro culpâ infinitâ ſatisfecit per actionem finitam, nimirùm per actionem ſuæ humanitati propriam: quæ, cum ſit à principio finito, non poteſt eſſe, quin non ſit finita.

Reſp. ad 1. neg. min. Ad 2. diſt. ant. Actio humanitati propria, cũ ſit à principio finito, non poteſt eſſe, quin ſit finita phyſicè, conc. ant. quin ſit finita moraliter, neg. ant. Ratio eſt, quia finitas aut infinitas moralis non ſumuntur ſicut finitas aut infinitas phyſica, à principio efficiẽte, à quo actio quã efficiunt, emanat; ſed ſumuntur à perſonâ quę per principium efficiens operatur, ſicut finitas aut infinitas malitiæ, quæ ſunt in actu aliquo, non ſumun-

muntur ex illius entitate phyſicâ, aut ex illius principio efficiente, ſed ex dignitate perſonæ quæ læditur; ac proinde, cùm in Chriſto perſona quæ per actiones humanitati proprias ſatisfecit, fuerit infinitæ dignitatis, actiones quæ immediatè emanarunt ex humanitate, pretii fuerunt infiniti.

Inſtabis. Perſona Verbi nullo modo influit in dignitatem actionum, quæ propriæ fuerunt humanitati Chriſti: hoc enim unum in eâ effecit, ut nimirum humanam naturam terminaret, quam reverà, ſi adfuiſſet humana perſona, terminaſſet: ergo, &c.

Reſp. ad 1. neg. ant. Ad 2. nego, perſonam humanam non aliud effecturam fuiſſe, quàm humanitatem ſuſtentare: ſcilicet humana perſona quò dignior eſt, vel minùs digna, eò majorem vel minorem dignitatem confert actionibus, quæ à naturâ, quam ſuſtentat, emanant: propter eam rationem ſatisfactio exhibita à rege, majoris eſt dignitatis, majoris eſt pretii, quàm quæ à plebejo peracta fuerit.

Objicies 2. Quando effectus producitur à duabus cauſis, quarum una eſt finita & alia infinita, effectus eſt finitus, non autem infinitus; ob id enim viſio beatifica eſt finita, quamvis Deus, qui cauſa eſt infinita, ad illam concurrat: ergo Chriſti ſatisfactio, cùm fuerit à causâ finitâ, humanitate nimirùm, verè finita fuit, quamvis aliunde fuerit à perſonâ Verbi quæ eſt cauſa infinita.

Reſp. diſt. maj. Si ambæ cauſæ ſint tantùm cauſæ phyſicæ, conc. ant. ſi una ſit phyſica & alia moralis, neg. ant. Scilicet par eſt, ut quælibet cauſa ſuo modo influat in actum; phyſica quidem conferendo eſſe phyſicum finitum, ſi ipſa finita ſit; moralis verò conferendo eſſe morale, quod ſit infinitum in cauſa morali, ut fuit in Chriſto reſpectu illius operationum, ſit infinita.

Conclusio 4. Satisfactio quam Chriſtus exhibuit, fuit ex propriis illius bonis.

Probatur. Satisfactio quam Chriſtus exhibuit, fuit ex actionibus quæ immediatè emanarunt ab humanitate: atqui actiones illæ fuerunt propriæ Chriſto; & quidem primò ſi Chriſtus ſecundùm perſonam conſideretur; ſecundò etiam ſi conſideretur ſecundùm humanitatem. Nam illæ actiones fuerunt propriæ Chriſto conſiderato etiam ſecundùm humanitatem, de quibus ad libitum, ſervato ordine finis, humanitas diſponere potuit: atqui ſic humanitas Chriſti diſponere potuit de actionibus, per quas Deo ſatisfecit: potuit enim illas ad alium finem, quàm ad exhibendam ſatisfactionem, referre; v. g. ad exorandam divinam miſericordiam, ad perſolvendum dignum Deo cultum, ad excercendas varias virtutum ſpecies: ergo propriæ fuerunt humanitati Chriſti, hoc eſt, humanitas Chriſti verum ac ſtrictum in illas dominium habuit.

Objicies. Actiones per quas Chriſtus ſatisfecit, fuerunt actiones creatæ, cum à causâ creatâ, humanitate nimirùm, prodierint: atqui actiones creatæ non fuerunt ſub dominio humanitatis Chriſti, ſiquidem non potuerunt eſſe ſimul ſub dominio Dei, & ſub dominio cauſæ creatæ: fuiſſent tamen ſub utroque illo dominio, ſi humanitas Chriſti in eas dominium habuiſſet; nempè nihil eſt creatum, in quod Deus ſummum dominium non habeat: ergo, &c.

Reſp. ad 1. conc. maj. neg. min. Ad 2. neg. maj. Ratio eſt, quia Dei in res creatas dominium, eſt dominium univerſale; dominium verò humanitatis Chriſti, fuit dominium particulare: at Dei dominium univerſale non tollit à cauſâ creatâ liberâ dominium particulare in ſuos actus; ſcilicet de eis, ut jam obſervatum eſt, poteſt pro libito diſponere; idque exigit eſſentialiter libertas quâ fruitur.

Con-

Conclusio 4. Licèt actus, per quos Chriſtus ſatisfecit, aliàs Deo debiti fuerint, hinc tamen nihil detractum eſt ex ſtrictâ ejuſdem ſatisfactionis juſtitiâ.

Probatur prior pars. Illi actus aliàs debiti fuerunt, qui præter titulum ſatisfactionis, debiti fuerunt titulo religionis, obedientiæ, gratitudinis: atqui actus per quos Chriſtus ſatisfecit, Deo debiti fuerunt titulo religionis, obedientiæ, gratitudinis; nempè humanitas Chriſti quæ, conjuncta Verbo, ſatisfecit, jure naturali virtutibus religionis, obedientiæ, gratitudinis erga Deum tenebatur: ergo actus per quos Chriſtus ſatisfecit, Deo debiti fuerunt alio quàm ſatisfactionis titulo.

Probatur altera pars. Per id nihil detractum eſt ex rigorosâ Chriſti ſatisfactione, quod omnes titulos, cujuſcumque ſpeciei fuerint, explere potuit: atqui actus per quos Chriſtus ſatisfecit, explere potuerunt titulos omnes, cujuſcumque ſpeciei fuerint: ſcilicet actus illi, quòd à principio hypoſtaticè conjuncto perſonæ Verbi emanarint, infiniti (ut ſuperiùs dictum eſt) pretii fuerunt, omnes titulos, cujuſcumque ſpeciei fuerint, explere potuerunt; ac proinde quamvis alio quàm ſatisfactionis titulo jam debiti eſſent, ipſum juſtitiæ titulum explere potuerunt; ſicque per alios præcedentes titulos nihil ex juſtitiæ rigorosâ ſatisfactione detractum eſt.

Probatur iterum eadem concluſionis pars. Per eos titulos nihil detractum fuit ex rigorosâ ſatisfactione, per quos multiplicata non fuerunt debita: ideò enim qui urgente neceſſitate pecuniam mutuò acceptam reddit creditori, & charitatis & juſtitiæ actum elicit, ſeu adimplet utrumque illum titulum, quòd illi tituli debita à parte rei non multiplicent: atqui alii à ſatisfactione tituli debitum in Chriſto non multiplicarunt; ſcilicet non effecerunt, ut alii actus præter eos quos

Chriſtus elicuit, Deo debiti fuerint: ergo per eos nihil detractum fuit ex rigoroſâ Chriſti ſatisfactione, ſeu non impedierunt, quin exhibita à Chriſto ſatisfactio, fuerit ex ſtrictâ, rigoroſâ, ac perfectâ juſtitiâ.

Conclusio 4. Deus non potuit non acceptare exhibitam à Chriſto ſatisfactionem.

Probatur. Deus non potuit non exaudire unigenitum ſuum filium; exigit nimirùm infinita dignitas ejus qui filius eſt naturâ, ut ſemper à Patre exaudiatur; idque non obſcurè innuunt hæc Apoſtoli verba ad Hebræos 6. *Exauditus eſt pro ſua reverentia:* ergo ex ſuppoſitione quòd unigenitus Dei filius ſatisfactionem in ſuâ humanitate exhibuerit, Deus Pater non potuit eam non acceptare.

Objicies. Ille potuit non acceptare exhibitam à Chriſto ſatisfactionem, qui eam acceptavit tantùm propter pactum, quod de eâ acceptandâ liberè ſancitum eſt: atqui Deus Pater exhibitam à Chriſto ſatisfactionem acceptavit tantùm propter pactum, quod de eâ acceptandâ liberè inter ipſum & Chriſtum ſancitum fuerat: illius enim pacti non ſemel ſacri codices meminerunt: *Poſtula à me* (ait Deus Pater, Chriſtum alloquens Pſalm. 2.) *& dabo tibi gentes hæreditatem tuam*. Hæc etiam habentur Iſajæ 53. *Si poſuerit pro peccato animam ſuam, videbit ſemen longævum*, ergo, &c.

Reſp. conc. maj. neg. min. Ad cujus probationem, conceſſo ant. neg. conſeq. Quamvis enim de acceptandâ ſatisfactione Deum inter & Chriſtum pactum interceſſerit, ejuſque vis acceptata fuerit; tamen non ob id ſolùm acceptata eſt, ſed etiam propter ipſiuſmet ſatisfactionis dignitatem: unde, ſecluſo pacto, Deus nihilominùs exhibitam à Chriſto ſatisfactionem acceptaſſet, nimirum ex ſuppoſitione quòd oblata fuerit, Deus Pater non potuit eam non acceptare. Hincque

patet,

patet, Chriſti ſatisfactionem acceptatam non fuiſſe ex gratiâ perſonæ offenſæ, ſed propter ipſiuſmet ſatisfactionis meritum & dignitatem.

Objicies 2. Chriſti ſatisfactio fuit ex gratiâ perſonæ offenſæ, ex unione nimirum hypoſtaticâ, quæ nullo titulo humanitati Chriſti debebatur: ergo, &c.

Reſp. diſt. ant. Fuit præſuppoſitivè ex gratiâ perſonæ offenſæ, conc. ant. fuit intrinſecè, & (ut loquuntur) formaliter, neg. ant. hoc eſt, gratia unionis, præſuppoſita quidem fuit merito operum, per quæ exhibita eſt ſatisfactio, ſed non fuit pars quæ eadem opera componeret: at gratia quæ præſuppoſitivè tantùm ſe habet ad opus ſatisfactorium, non opponitur rigori juſtitiæ, ut patet in homine, qui creditorem ſolvit per pecuniam quam ſuâ induſtriâ lucratus eſt, ex auro, quod ab eodem creditore mutuatus fuerit.

Quæstio XIII.

De Chriſti Mediatione.

Not. Bellarminus hìc obſervat, Mediatoris nomine intelligi eum qui inter aliquos diſſidentes, aut ſaltem non conjunctos, medium ſe interponit, ut eos redigat ad concordiam, vel novo fœdere conjungat. Eâ mediatoris ideâ præſuppoſitâ, quærendum eſt hìc 1. utrum Chriſtus inter Deum & hominem ſit mediator; 2. utrum ſit mediator, prout homo, an verò prout eſt Deus; 3. an invocatio Sanctorum in cœlis regnantium oppoſita ſit mediationi, quæ Chriſto in Scripturis tribuitur.

Caput Primum.

Vtrum Chriſtus ſit mediator Deum inter & hominem.

Not. DUobus modis poteſt eſſe quis mediator, per ſubſtantiam nimirùm, & per operationem: nempè duos poteſt conjungere, vel per unionem ſubſtantialem quæ fit inter eos, qui à ſe invicem diſtent; vel per operationem, quâ efficiatur, ut diſſidentes mutuam inter ſe pacem ineant: hìc igitur expendendum eſt, utrum Chriſtus utroque illo modo Deum cum homine conjunxerit, ſeu an utrâque illâ ratione mediator ſit Deum inter & hominem.

Conclusio 1. Chriſtus inter Deum & hominem mediator eſt per mediationem ſubſtantialem.

Probatur. Ille Deum inter & hominem mediator eſt per mediationem ſubſtantialem, in quo Deus & homo ſubſtantialiter uniuntur: atqui in Chriſto Deus & homo ſubſtantialiter uniuntur: ſiquidem uniuntur unione non affectivâ tantùm & morali (ut docuit Neſtorius) ſed, ut profitetur Eccleſia catholica, unione perſonali; una enim eſt Chriſti perſona, Verbi nimirum: at (ut diſputantes contra Neſtorium, obſervavimus) unio perſonalis, eſt ſubſtantialis: ergo, &c.

Conclusio 2. Chriſtus inter Deum & hominem mediator eſt per operationem.

Probatur. Ille Deum inter & hominem mediator eſt per operationem, qui mediator eſt per diſcretionem & judicium; per modum internuntii; per orationem & ſupplicationem; per ſolutionem & ſatisfactionem: atqui ſic Chriſtus Deum inter & hominem mediator eſt. Nam 1. ſcribit Ambroſius in caput ſecundum primæ Epi-

ſtolæ

ſtolæ ad Timotheum, Chriſtum à Deo conſtitutum arbitrum, judicaſſe pacem fieri poſſe, ſi Deus primùm ignoſceret, & homo deinceps in Dei fide permaneret 2. Chriſtum internuntii munere functum eſſe, colligitur ex eo quòd ſancitas à Deo leges hominibus annuntiarit; unde Malachiæ tertio dicitur, *Angelus teſtamenti*, & ad Hebræos nono, *Mediator novi Teſtamenti*, quemadmodum Moyſes veteris olim mediator fuerat, juxta illud Apoſtoli ad Galatas tertio, *Data eſt lex per Angelos in manu mediatoris*. 3. Eundem Chriſtum fuiſſe mediatorem per orationem & ſupplicationem, docet Apoſtolus ad Romanos 8. ubi aſſerit, quòd pro nobis interpellet; docet quoque Joannes primæ Epiſtolæ capite 2. ubi ſcribit eum pro nobis fungi advocati munere. 4. Mediator fuit ſolvendo & ſatisfaciendo: ſcilicet propitiatio eſt pro peccatis noſtris; unde Apoſtolus, poſtquam primæ ad Timotheum ſecundo hæc ſcripſit: *Vnus mediator Dei & hominum homo Chriſtus Ieſus*, ſtatim cauſam, cur ſit mediator, hiſce verbis tradit: *Qui dedit ſemetipſum redemptionem pro multis*. Triplici priore modo Moyſes Deum inter & homines mediator fuerat, idque innuunt hæc ejuſdem Moyſis verba, Deuteronomii quinto: *Ego medius & ſequeſter fui inter Deum & vos in illo tempore:* at quarto modo ſolus Chriſtus mediator eſt noſter; nempè ſolus ſolvit debitum pro peccatis pretium, ſolus nos per ſuum ſanguinem redemit, ſolus pro nobis ſatisfecit, ac mortuus eſt.

Quæres, quæ beneficia homines ex Chriſti mediatione conſecuti fuerint.

Reſp. per Chriſti mediationem homines Deo reconciliatos fuiſſe: *Omnia* (inquit Apoſtolus 2. ad Corinthios 5.) *ex Deo qui nos reconciliavit ſibi per Chriſtum, & dedit nobis miniſterium reconciliationis: quoniam quidem Deus erat in Chriſto mundum reconcilians ſibi, non reputans illis delicta ipſorum, & poſuit in nobis verbum reconcilia-*

Eâ terrenâ pace, quâ, dum Chriſtus in lucem prodiit, homines fruebantur, adumbratum eſt, quid per ſe poſſit Euangelica doctrina, hoc eſt, ſignificata eſt cordis & animarum concordia quam Chriſti lex per ſe poteſt efficere: ſcilicet ea eſt illius vis, ut qui eam amplexi fuerint, ad ejuſque præſcriptum mores compoſuerint ſuos, poſitis odiis, ac bellis, pacem inter ſe amicitiamque foveant. Et in hoc poſitum eſt aliquod novæ legis à vetere diſcrimen: Iſta enim, odia quoad effectum adversùs gentes quaſdam præſcribebat, juxta illum Matthæi 5. *Audiſtis, quia dictum eſt, Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum:* cui quidem ſententiæ adjungi debet talionis lex, quæ *oculum pro oculo, dentemque pro dente* rependi jubebat. Illa è contra odii ac diſcordiæ fomites reſtinguit, cum & odium etiam inimici prohibeat, vetetque ne quis illatam ſibi injuriam alterâ injuriâ ulciſcatur.

Eâ Euangelii virtute, eâ novæ legis ſanctitate utitur Auguſtinus, ut adversùs gentiles demonſtret, quantùm ad pacem, etiam in republicâ conſervandam, novum Teſtamentum per ſe conferat: *Proinde* (inquit Epiſtolâ quintâ ad Marcellinum) *qui doctrinam Chriſti adverſam dicunt eſſe reipublicæ, dent exercitum talem, quales doctrina Chriſti eſſe milites juſſit: dent tales provinciales, tales maritos, tales conjuges, tales parentes, tales filios, tales dominos, tales ſervos, tales reges, tales judices, tales denique debitorum redditores & exactores ipſius fidei, quales eſſe præcepit doctrina Chriſtiana: & audeant eam dicere adverſam eſſe reipublicæ, imò verò dubitent, eam confiteri magnam, ſi obtemperatur, ſalutem eſſe reipublicæ.*

Caput. II.

Vtrum Chriſtus ſit mediator, prout homo, an verò prout Deus.

Not. I. Quidam ex veteribus docuerunt Dei filium, etiam ante Incarnationem, Deum inter & homines mediatorem fuiſſe: ſcribit enim Tertullianus lib. 2. contra Marcionem cap. 27. *Item ſemper egiſſe in Dei Patris nomine, & cum Patribus, & Prophetis converſatum, & congreſſum eſſe*: adeò ut quoties in ſacris litteris vel Deus locutus eſſe, aut egiſſe quidpiam legitur, vel Angelus miſſus, ac legatione functus, hoc à Dei filio ſub Angeli perſonâ, & aſpectabili, externâque ſpecie, adminiſtratum eſſe complures exiſtimaverint.

Not. 2. Triplex exſtitit opinio de ratione, ſub quâ Chriſtus poſt ſuſceptâm à Verbo humanitatem mediator eſt Deum inter, & homines. Franciſcus Stancarus Mantuanus, in Academiâ Regiomontanâ Lutheranæ Theologiæ Profeſſor, ſæculo decimoſexto jam adulto, docuit Chriſtum ita ſub ratione ſolius humanitatis mediatorem fuiſſe, ut ad mediationem illam divinum ſuppoſitum, ſeu perſona Verbi, nihil omninò contulerit. Calvinus adversùs Stancarum duas Epiſtolas ſcripſit ad Polonos: in utrâque autem illâ Epiſtolâ contendit, Chriſtum ſecundùm utramque naturam, divinam, & humanam, mediatoris officiis perfunctum fuiſſe. Catholici ècontra docent, Chriſtum eſſe mediatorem prout eſt homo, qui tamen Verbo ſubſtantialiter conjunctus ſit: ita ut humanitas Chriſti fuerit principium *quo* operationum, quibus mediatoris officio perfunctus eſt: Verbum verò fuerit earumdem operationum principium *quod*, ab eoque ſuam dignitatem, ſuumque pretium deſumpſerit.

Con-

Conclusio 1. Dei Filius ante Incarnationem non fuit mediator inter Deum, & homines.

Probatur. Ille non fuit mediator inter Deum & homines, qui nullo ex officiis, quæ mediatori propria ſunt, perfunctus eſt: atqui Dei Filius ante Incarnationem reverà nullo perfunctus eſt. Nam 1. non fuit Dei Patris ad homines nuntius, cùm (ut de Verbi conſubſtantialitate contra Arianos diſſerentes oſtendimus) ii qui in veteri Teſtamento Dei nomine locuti ſunt, ejuſque dignitatem ſibi tribuerunt, Angeli fuerint, non autem ipſummet Dei Verbum. 2. Verbum ante Incarnationem pro hominibus orare non potuit, cùm oratio inferioritatem arguat in orante. 3. Non potuit quoque eſſe pro iiſdem hominibus propitiatio, ſive, pro eis nec ſolvere, nec ſatisfacere potuit Deo Patri; nempè ſolutio, ſatisfactio, hoſtiam ſupponunt, quæ offerri potuerit: at ante Incarnationem Verbum hoſtia non erat, quæ Patri offerretur.

Conclusio 2. Chriſtus non eſt mediator prout homo à perſonâ Verbi præſciſus.

Probatur 1. Si Chriſtus ſit mediator prout homo præſciſus à perſonâ Verbi, ſola humana natura in Chriſto egit opera, quæ mediatori propria ſunt; atqui id falſum eſt. Nam 1. humana naturà per ſe ſubſtituiſſet; ac proindè non una, ſed duplex in Chriſto fuiſſet perſona. 2. Scriptura mediatoris opera non ſoli humanitati, ſed & ipſimet Deo tribuit; ſcilicet Actorum vigeſimo Deus dicitur: *Sanguine ſuo Eccleſiam acquiſiviſſe*. Primæ ad Corinthios ſecundo, *Dominus gloriæ* dicitur *crucifixus*. Ad Philippenſes ſecundo, *Qui in forma Dei erat æqualis Patri*, dicitur *humiliatus eſſe, & obediens factus uſque ad mortem, mortem autem crucis*. 3. Unanimis eſt Patrum ſententia, neceſſarium fuiſſe hominem Deum, qui mediatoris partes impleret: *Neque* (ait Auguſtinus Enchiridii cap. 108.) *per ipſum liberaremur unum mediatorem Dei & hominum, hominem*

minum Chriſtum Ieſum, *niſi eſſet & Deus*: atqui ſi Chriſtus ſit mediator, prout homo præſciſus à perſonâ Verbi, neceſſarius non fuiſſet mediator qui Deus foret ſimul & homo. 4. In ſuppoſitione quam hìc impugnamus, imperfectiſſima foret Chriſti mediatio: nempè eâ ratione dicitur, & eſt perfecta, quòd opera Chriſti mediatoris infinitam dignitatem, infinitum pretium hauriant ex perſonâ Verbi, cum quâ humanitas, à quâ tanquam à causâ efficiente eadem opera producuntur, conjuncta ſit.

Objicies 1. Perſona non influit in actiones, per quas Chriſtus mediatoris partes egit: nihil enim aliud perſona Verbi effecit in Chriſto, quàm quod humana perſona, ſi adfuiſſet, præſtitiſſet: atqui perſona humana nihil aliud præſtitiſſet quàm quod ſuſtentaſſet ac terminaſſet humanam naturam: ergo, &c.

Reſp. diſt. ant. Perſona non influit phyſicè, tranſeat ant. non influit moraliter, neg. ant. ſcilicet (ut jam non ſemel obſervatum eſt) perſonæ dignitas operibus, quæ emanant à principio efficiente, dignitatem ac pretium confert: hinc Apoſtolus, dicit Chriſtum exauditum fuiſſe pro ſuâ reverentiâ; hinc Patres docent, exhibitam à Chriſto ſatisfactionem, infiniti fuiſſe meriti, & ex ſtrictioris juſtitiæ rigore.

Objicies 2. Nemo poteſt eſſe mediator ſui ipſius: atqui ſi Chriſtus non eſſet mediator prout homo præſciſus à perſona Verbi, idem eſſet ſui ipſius mediator; nam perſona Verbi eſt quid unum cum Patre & Spiritu Sancto: ergo, &c.

Reſp. diſt. maj. Nemo in propriâ naturâ poteſt eſſe mediator ſui ipſius, conc. maj. in aliâ naturâ, nego maj. Chriſtus non eſt in naturâ divinâ mediator, ſed in humanâ, quæ tamen cum Verbo conjuncta ſit: unde ipſe, in humanâ naturâ exiſtens, poteſt eſſe ſui ipſius in naturâ divinâ exiſtentis mediator, eò quòd ubi ſunt duæ naturæ, duo ſint jura. Vide quæ ſupe-

ſuperiùs de CHRISTI ſatisfactione dicta ſunt.

Objicies 3. Si Chriſtus prout Deus, eſt mediator, dici poterit, Deum oraſſe, mortuum ac paſſum fuiſſe pro nobis; ea enim ſunt mediatoris officia: atqui ea dici non poſſunt; nempè in ipſam divinitatem caderent, quod eſt abſurdum: ergo, &c.

Reſp. diſt. maj. Dici poterit, Deum oraſſe, mortuum ac paſſum fuiſſe pro nobis in humanâ naturâ, conc. maj. in divinâ naturâ, neg. maj. Reverà (ut ſuperiùs ex Scripturarum uſu probatum eſt) dicimus Deum oraſſe, mortuum ac paſſum fuiſſe; ſed ea non cadunt in naturam divinam, ſed in humanam tantùm, ita tamen ut propter idiomatum communicationem quæ reperitur inter ea quæ. ſubſtantialiter conjuncta ſunt, Deo ſimpliciter & abſolutè tribuantur. Vide quę ſuo loco de idiomatum communicatione diximus.

Objicies 4. Auguſtinus hæc habet in Pſal. 103. *Chriſtus mediator inter hominem, & Deum, non quia Deus, ſed quia homo: non quia Deus æqualis Patri: ſed ſi æqualis Patri, non mediator.* Hæc etiam ſcribit Tractatu 72. in Joannem: *Mediator autem Dei & hominum, non in quantum Deus, ſed in quantùm homo, eſt Chriſtus Ieſus.* S. Thomas 3. part. quæſt. 26. art. 2. eodem modo loquitur: *In mediatore duo diſcernenda ſunt, ratio medii, & officium conjungendi:* atqui neutrum poteſt congruere Chriſto prout eſt Deus, ſed ſecundùm quòd homo. Siquidem *de ratione medii eſt* (inquit) *quod diſtet ab utroque extremorum; conjungit autem per hoc quod ea, quæ unius ſunt, defert ad alterum:* Sed (proſequitur idem Sanctus Doctor) *ſecundùm quod Deus non differt à Patre, & Spiritu ſancto in natura & poteſtate dominii: nec etiam Pater, & Spiritus Sanctus aliquid habent, quod non ſit Filii, ut ſic poſſit id quod eſt Patris, vel Spiritus ſancti, quaſi quod eſt aliorum, ad alios deferre.*

Vtrum-

Vtrumque verò convenit ei, in quantum eſt homo: ergo, &c.

Reſp. ad 1. diſt. ant. Ex Auguſtino, Chriſtus mediator non quâ Deus in propriâ naturâ ſubſiſtens, eſt mediator, conc. ant. ſubſiſtens in naturâ humanâ, neg. ant. Hoc unum voluit Auguſtinus filium Dei ante Incarnationem non egiſſe mediatoris partes, ſed tantùm poſt Incarnationem; nempè poſt Incarnationem tantùm, incœpit ſubſiſtere in naturâ humanâ, quæ orare, mori, pati, ſatisfacere potuit.

Reſp. ad 2. conceſsâ maj. diſt. min. Neutrum poteſt congruere Chriſto prout Deus eſt in divinâ naturâ ſubſiſtens, conc. min. in humanâ naturâ ſubſiſtens, neg. min. Nempè Deus prout in humanâ natutâ ſubſiſtens, differt à Patre & Spiritu Sancto, inter Deum, & homines medius eſt, & utrumque conjungit; quippè ſe toto diſtat ab ambobus, licèt non ex toto, ſeu (ut ſcholæ loquuntur) totaliter: Nec eſt neceſſe, ut quod comparatur cum altero, ut ei apponitur, ſecundùm omnes ſui partes cum eo aut conveniat, aut ab eo diſcrepet.

Conclusio 3. Chriſtus non eſt mediator prout Deus præſciſus ab humanitate.

Probatur 1. ex Scripturâ quæ teſtatur, Chriſtum, prout eſt homo, mediatorem eſſe. *Vnus Deus* (inquit Apoſtolus 1. ad Timoth. 2.) *unus & mediator Dei & hominum homo Chriſtus Ieſus*: At cûr Apoſtolus addidit vocem *homo*, niſi ut ſignificaret, Chriſtum eſſe mediatorem in humanâ naturâ?

Nec valet ſolutio adverſariorum contendentium, ideò Apoſtolum addidiſſe vocem *homo*, ut ſignificaret Verbum, non autem alias Trinitatis perſonas, egiſſe mediatoris partes. Non valet inquam, nam hæ voces: *Vnus Deus*, non ſignificant aut perſonam Patris, aut perſonam Spiritûs Sancti cum excluſione perſonæ filii: non enim perſona filii minùs eſt Deus, quàm Patris, ac Spiritus

San-

Sancti perſonæ; ſed excluduntur tantùm Dii gentium, ita ut ſenſus ſit, unum (ut Chriſtiani profitentur) eſſe Deum, non autem (ut volunt gentiles) plures eſſe Deos: at excluderetur perſona Filii his vocibus *Vnus Deus*, ſi vox *homo* deſignaret perſonam Verbi præſciſam ab humanitate: ſiquidem Apoſtolus ſignificaſſet, perſonam filii eſſe reſpectu ſui ipſius mediatorem; dixiſſet enim, filium in ſe ſumptum, eſſe mediatorem unius Dei, ac proindè & ipſiuſmet filii in ſe ſubſiſtentis.

Confirmatur ex Auguſtino qui docet, unum Deum ſignificare totam Trinitatem, additque Chriſtum eſſe mediatorem inter totam Trinitatem & homines: *Quid eſt* (inquit in Pſalmum vigeſimum nonum) *mediatorem eſſe inter Deum & homines? Non inter Patrem & homines, ſed inter Deum & homines. Quid eſt Deus? Pater & Filius & Spiritus ſanctus. Qui ſunt homines? peccatores, impii mortales. Inter illam Trinitatem, & hominum infirmitatem & iniquitatem, mediator factus eſt homo non impius, ſed tamen infirmus.*

Probatur 2. ex Patribus. Sub eâ ratione Chriſtus eſt mediator, quà Sacerdos: eiſdem enim officiis ſacerdos fungitur, quibus mediator: atqui Chriſtus non eſt ſacerdos prout Deus præſciſus ab humanitate; nempè Chriſtus ſibi ipſi, & Patri offert ſacrificium: at ſub eâdem ratione non eſt offerens ſimul, & is cui offertur. Deſumptum eſt illud argumentum ex Cyrillo: *Quando factus eſt homo* (inquit agens adversùs decimum capitulum Orientalium) *vocatus eſt Pontifex, non quòd major Deo offerat ſacrificium, ſed ſibi ipſi & Patri.* Idem Cyrillus lib. 11. in Joannem, cap. 7. Deum à quo bona cuncta procedunt, in Chriſto, opponit mediatori & ſacerdoti; ac proindè cenſet eum non eſſe mediatorem, quà Deus eſt, præſciſus ab humanitate: *In quantùm* (inquit) *filius & Deus eſt, unà cum Patre nobis bona largitur; in quantum verò mediator eſt & Pontifex, noſtras preces ad Patrem adducit.* Chryſoſtomus ſcri-

ſcribit, Chriſtum non eſſe mediatorem prout Dominus ab humanitate præſciſus. *Quid eſt mediator?* (ait explicans illud ad Hebræos 9. Ideò novi Teſtamenti mediator eſt) *Mediator non eſt Dominus rei cujus eſt mediator, ſed & alia quidem res*: atqui Chriſtus prout Deus, eſt Dominus: ergo, &c. Auguſtinus expreſſè docet, Chriſtum non eſſe mediatorem prout Deus, conceptus ſine humanitate: *In quantùm homo in quantùm mediator* (ait libro 10. Confeſſionum, cap. 43.) *in quantùm autem Verbum, non medius, quia æqualis Deo, & Deus apud Deum, & cum Patre & Spiritu ſancto unus Deus.*

Probatur 3. rationibus. Primò, Chriſtus reduplicativè prout Deus ſeorſim conſideratus, non eſt medius inter Deum & hominem. 2. Tres perſonæ eſſent mediatores. 3. Deus ab humanitate præſciſus, orare non poteſt, nec ſacrificare, nec ſatisfacere: ergo Chriſtus prout Deus ſine humanitate conceptus, non poteſt eſſe mediator.

Objicies 1. cum Calvino in epiſtolâ ad Polonos. Hæc verba: *Ego pono animam meam*, ſunt verba mediatoris: atqui non ſunt hominis, ſed Dei ſolius; ſolus enim Deus eſt vitæ ac mortis arbiter: ergo, &c.

Reſp. ad 1. conc. maj. neg. min. Ad 2. diſt. ant. Solus Deus eſt vitæ ac mortis arbiter poteſtate non receptâ ab alio, conc. ant. poteſtate ab alio receptâ, neg. ant. Homo in Chriſto arbiter eſt vitæ ac mortis, ſed poteſtate acceptâ à Verbo, cui ſubſtantialiter unitus eſt: *Caro* (inquit Auguſtinus Tractatu 47. in Joannem) *ponit animam ſuam, & caro iterum ſumit eam; non tamen ſua poteſtate caro, ſed poteſtate inhabitantis carnem.*

Objicies 2. Sub eâ ratione Chriſtus eſt mediator, ſub quâ nos reconciliavit, ac ſancivit pacem: atqui Chriſtus nos reconciliavit, prout Deus ab humanitate præſciſus, juxta illud ſecundæ ad Corinthios 5. *Omnia autem ex Deo*

qui

qui nos reconciliavit ſibi per Chriſtum.......... Deus erat in Chriſto, mundum reconcilians ſibi; nec non juxta hanc de Deo ad Coloſſenſes 1. ſententiam: *Pacificans per ſanguinem crucis ejus, ſive quæ in terris, ſive quæ in cælis ſunt:* ergo, &c.

Reſp. diſt. maj. Sub eâ ratione Chriſtus eſt mediator, ſub quâ nos reconciliavit, ſancivit pacem, orando, ſupplicando, ſatisfaciendo pro nobis, conc. maj. ſub quâ nos reconciliavit, exaudiendo, probando, acceptando, neg. maj. Hâc poſtremâ ratione, non autem priore, Deus nos reconciliavit ſibi, pacem iniit nobiſcum; ac proindè quâ homo unitus divinitati, mediator eſt, non autem quâ Deus ſeorſim ab humanitate conceptus.

Objicies 3. Patres aſſeruerunt, neceſſe fuiſſe Chriſtum eſſe Deum, ut mediator eſſet: ita enim docent Irenæus libro 3. adversùs hæreſes cap. 20. Chryſoſtomus & Theophylactus in caput ſecundum prioris ad Timotheum, Auguſtinus Enchiridii cap. 18. ubi ſic loquitur: *Nam neque liberaremur per unum mediatorem Dei & hominum, niſi eſſet & Deus:* ergo Patres docuerunt, Chriſtum quâ Deus eſt, ac ſine humanitate conceptus, eſſe mediatorem.

Reſp. diſt. ant. Patres aſſeruerunt, neceſſe fuiſſe Chriſtum eſſe Deum, ut mediator eſſet, hoc eſt, ut mediatoris operibus moralem dignitatem conferret, conc. ant. ut ipſe eliceret & faceret mediatoris opera, neg. ant. & conſeq. Ratio eſt, quia is qui pretium ac dignitatem operibus confert, non eſt mediator, ſed is tantùm qui opera elicit, per quæ impetrat reconciliationem, ac liberationem noſtram: ea autem opera humanitas cum Verbo hypoſtaticè conjuncta elicuit; nimirùm humanitati tantùm convenit orare, interpellare, pati, ſatisfacere pro nobis: unde Auguſtinus, poſtquam ſic locutus eſt lib. 9. de Civ. Dei, cap. 15. *Quærendus eſt mediator, qui non ſolùm homo, verùm etiam Deus ſit*, ſic proſequitur: *Nec tamen*
ab

ab hoc mediator, quia Verbum: maximè quippè immortale & maximè beatum Verbum longè eſt à mortalibus miſeriis, ſed mediator, per quod homo.

Objicies 4. Ex Auguſtino Enchiridii cap. 33. renovare corda, dare Spiritum-ſanctum, docere, officia ſunt mediatoris: atqui ea Deo ſoli, ut Deus eſt, conveniunt: ergo Chriſtus mediator eſt ſolùm quâ Deus eſt.

Reſp. diſt. maj. Renovare corda, dare Spiritum ſanctum, docere tanquam cauſa meritoria ac miniſterialis, ſunt officia mediatoris, conc. maj. tanquam cauſa principalis, neg. maj. Illo, non autem hoc modo, mediator corda renovat, docet, dat Spiritum ſanctum; illo verò ſolus Deus ut Deus eſt.

Objicies 5. Plures Patres contendunt, Chriſtum, etiam ante Adami lapſum, fuiſſe caput hominum & Angelorum. Aſſerunt (ut videre eſt apud Chryſoſtomum & Hieronymum in commentario capitis tertii epiſtolæ ad Galatas, ubi exponunt illud Apoſtoli: *Lex ordinata per Angelos in manu mediatoris*) Legem per Chriſtum mediatorem datam fuiſſe: ergo cenſuerunt, Chriſtum quâ Deus eſt præcisè, eſſe mediatorem: neque enim aut ante Adami lapſum, aut cùm lex Moſaica data eſt, humanitas erat conjuncta Verbo.

Reſp. ad 1. Chriſtum, quâ Deus eſt præcisè, fuiſſe quidem caput hominum & Angelorum tum dignitate, tum influxu; ſed non fuit mediator: alioquin enim & Pater & Spiritus Sanctus fuiſſent quoque mediatores, cum ea quæ ſunt ad extra, toti Trinitati communia ſint: unde Paulus, licèt Chriſtum vocet Angelorum caput, nuſquam tamen eum Angelorum aut hominis innocentis mediatorem appellavit.

Reſp. ad 2. diſt. ant. Patres aſſerunt, legem datam fuiſſe per Chriſtum mediatorem, non quatenus mediatorem, conc. ant. quatenùs mediatorem, neg. ant. hoc eſt, aſſerunt, perſonam in

qua

qua homo mediator ſubſiſtit, dediſſe Moyſis legem; ſeu (ut clariùs loquamur) aſſerunt, perſonam, quæ in aſſumptâ humanitate futura erat mediatrix, legem dediſſe: hincque Verbi divinitatem adversùs Arianos concludunt.

Conclusio 4. Chriſtus eſt mediator prout homo, ſed qui Verbo conjunctus ſit.

Probatur prior pars. Chriſtus, tantùm prout eſt homo, poteſt elicere ac facere opera, quæ mediatori propria ſunt, hoc eſt, orare, interpellare, ſatisfacere, & alia hujuſmodi: ea enim (ut ſæpiùs obſervatum eſt) inferioritatem arguunt. Altera pars non minùs eſt evidens: ſiquidem opera illius qui inter Deum & homines eſt mediator, debent eſſe dignitatis infinitæ, pretii infiniti: atqui merita hominis Chriſti non habent dignitatem infinitam, pretium infinitum, niſi quia homo Chriſtus Verbo ſubſtantialiter conjunctus eſt: ergo, &c.

Quæres 1. quâ ratione ſe habeat humanitas in mediatione Chriſti, & quâ ratione ſe habeat Verbum.

Reſp. humanitatem ſe habere per modum cauſæ efficientis & meritoriæ; ipſa enim eſt quæ orat, interpellat, ſupplicat, ſatisfacit; Verbum verò per modum principii moralis, à quo in phyſicas humanitatis actiones pretium ac meritum dimanant: unde Verbum eſt in Chriſto principium *Quod* mediationis, humanitas verò principium *Quo*.

Quæres 2. utrum hæ propoſitiones ſimpliciter prolatæ, admitti debeant: *Chriſtus prout homo, eſt mediator. Chriſtus prout Deus, eſt mediator.*

Reſp. 1. primam propoſitionem admitti debere, tum quia expreſsè reperitur in Patribus, tum quia non excludit unionem Verbi cum humanâ naturâ; tum etiam quia ad litteram ſumpta, ſignificat hominem, ſeu humanitatem, eſſe in Chriſto principium efficiens & immediatum actionum

per

per quas Chriſtus mediatoris partes implevit. Reſp. 2. alteram propoſitionem ſimpliciter & abſolutè prolatam, admitti non debere. Ratio eſt, quia in ſenſu obvio ſignificat, Deum, ſeu Verbum, eſſe cauſam efficientem & elicitivam operationum, per quas Chriſtus mediatoris officio functus eſt; tum etiam quia principium *Quod*, non aliud confert officio, quàm dignitatem; ipſumque principium, *Quod*, officii nomine ſimpliciter vocari non poteſt.

Caput III.

Vtrum invocatio Sanctorum oppoſita ſit Chriſti mediationi.

Not. 1. Vigilantius (ut patet ex libro quem adversùs eum labente ſæculo quarto Hieronymus ſcripſit) primus inter Chriſtianos docuit, Sanctos in cœlis cum Chriſto regnantes nullo modo pro viventibus orare; unde concluſit, eos invocari non debere.

Alphonſus à Caſtro in libro de hæreſibus, verbo, *Sancti*, eundem errorem adſcripſit Euſtachio qui ante Vigilantium vixit, ſed (ut advertit Bellarminus) abſque fundamento: quamvis enim (ut refert Socrates hiſtoriæ lib. 2. cap. 33.) martyrum Baſilicas & reliquias contempſerit, nihil tamen de Sanctorum in cœlis cum Chriſto regnantium invocatione protulit in medium.

Sæculo duodecimo (teſte Sancto Bernardo Sermone 66. in cantica) Henriciani, ſeu Petrobuſiani, & Apoſtolici, apertiùs Sanctorum invocationi bellum indixere: quippè qui docuerint, impium eſſe per preces ad Sanctos recurrere.

Apud nonnullos authores VVicleffus audiit tanquam hoſtis invocationis Sanctorum: ſed is error

error illi immeritò tribuitur. Nam 1. non legitur inter articulos, quos in VVicleſſo Concilium Conſtantienſe damnavit: 2. Dialog. libro tertio cap.30. fol.96. apud fratres de VValenburg ſic ipſe VVicleſſus loquitur: *Si ad acuendam devotionem noſtram beatos aliquos adoramus, videtur, quòd relinquendo ambiguum, illos adorare debemus, quos fides Scripturæ, & ſic Dominus canonizat*.

Nonnulli aſſerunt, Joannem Huſs bellum invocationi Sanctorum indixiſſe. Verùm (ut in Variationibus obſervavit doctiſſimus Meldenſium Epiſcopus) abſque fundamento id aſſeritur. Nam 1. in elucidatione confeſſionis ſuæ fidei, fol. 58. ſic apud mox laudatos Antiſtites de VValenburg loquitur: *Sancti in patria juvant electos in militante Eccleſia, gaudentque de eorum pænitentiis & vita meritoria*. 2. Ibidem tanquam calumniam à ſe depellit, quòd damnaret Sanctorum invocationem: *Rogo* (inquit) *piiſſimum Ieſum Chriſtum, qui verè pænitentibus non denegat gratiam, ut dignetur illis culpam dimittere, qui de me dicunt, vel dixerunt, vel privatim, vel publicè quòd ego negarem Sanctorum ſuffragia, & reſpectu viventium, & reſpectu in gratia mortuorum*. 3. Idem Joannes Huſs, quoad vixit, & quandiu potuit, miſſæ ſacrificium diebus ſingulis obtulit (ut in noſtro de Sacramentis commentario hiſtorico & dogmatico, agentes de erroribus circa præſentiam realem Chriſti in Euchariſtiâ, demonſtravimus) at non aliâ liturgiâ utebatur, quàm eâ quæ tunc in Eccleſiâ Latinâ erat in uſu: ac proindè cum in eâ liturgiâ, Sancti cum Chriſto regnantes invocarentur, neceſſariò ſequitur, Joannem Huſs Sanctorum invocationem & dicto & facto probaſſe.

Not. 2. Seculo decimo ſexto Lutherus, ut patet ex libris quos ad VValdenſes ſcripſit, Calvinus Inſtitutionum libro 1. cap. 14. §. 12. quatuor de Sanctorum invocatione docuerunt. Conten-

tenderunt enim 1. ex divinis litteris non haberi quòd Sancti in alterâ vitâ pro viventibus orent; 2. ſi Sancti orant, eos non orare, niſi in genere pro totâ electorum Eccleſiâ, non autem ſpecialiter, hoc eſt, pro his aut illis hominibus in particulari; 3. inutile & illicitum eſſe Sanctos in cœlis regnantes invocare, cùm (ajunt) viventium preces minimè cognoſcant; 4. denique per eam praxim non parùm obſcurari gloriam Chriſti, qui unicus eſt mediator noſter & interceſſor.

Not. 3. Eccleſia Catholica de argumento de quo agitur, docet 1. Sanctos in cœlis cum Chriſto regnantes, ſuas orationes Deo pro hominibus offerre. Docet 2. bonum ac utile eſſe eos invocare: *Mandat ſancta Synodus omnibus epiſcopis, & ceteris docendi munus curamque ſuſtinentibus* (verba ſunt Concilii Tridentini ſeſſione 25.) *ut fideles diligenter inſtruant, docentes eos, Sanctos unà cùm Chriſto regnantes, orationes ſuas pro hominibus Deo offerre; bonum atque utile eſſe ſuppliciter eos invocare, & ob beneficia impetranda à Deo per filium ejus Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum, qui ſolus noſter redemptor & ſalvator eſt, ad eorum orationes, opem, auxiliumque confugere.*

Not. 3. Ut quæ mox ex Concilio Tridentino propoſita eſt, Eccleſiæ Catholicæ fides, cum methodo explicetur, expendendum eſt 1. utrum Sancti unà cum Chriſto in cœlis regnantes pro viventibus orent: 2. utrum licita ſit eorum invocatio: 3. an ſit utilis: 4. utrum omnibus fidelibus, aut ſaltem aliquibus, ſit præcepta.

ARTICULUS I.

Vtrum Sancti in cœlis pro viventibus orent.

CONCL. SAncti unà cum Chriſto in cœlis regnantes, orant pro Eccleſiâ militante in genere, & in ſpecie pro pluribus illius membris.

Probatur prior pars. Primò, non minùs pro Eccleſiâ Chriſtianâ militante Sancti nunc orant in genere, quàm olim Moyſes & Samuel pro Eccleſiâ Judaicâ; non minori enim charitate in Eccleſiam Chriſtianam Sancti flagrant, quàm flagrarint olim Moyſes & Samuel in Judaicam: atqui Moyſes & Samuel orarunt olim pro Eccleſiâ Judaicâ; id enim apertè ſupponunt hæc Dei ipſius verba Jeremiæ cap. 15. *Dixit Dominus ad me: ſi ſteterint Moyſes & Samuel coram me, non eſt anima mea ad populum iſtum:* ergo Sancti orant pro Eccleſiâ Chriſtianâ.

Reſpondent adverſarii 1. in eo loco non dici quòd Moyſes & Samuel pro Eccleſiâ Judaicâ reipſa oraverint; ac proindè ex eo colligi non poſſe, Sanctos qui mortui ſunt, reverà orare pro Eccleſia militante. Sed inanis eſt illa reſponſio: ſiquidem textus de quo agitur, licèt non dicat Moyſem & Samuelem tunc oraſſe pro Judæis, eò quòd intelligerent Deum in eâ ſingulari circumſtantia non exauditurum ſuas preces, ſupponunt tamen, eos pro illis poſſe ac ſolitos fuiſſe orare; alioquin enim Deus ipſe ineptè locutus fuiſſet: ſicut princeps ineptè loqueretur, qui rebellionis reo diceret: Si meus frater mortuus veniam depoſcat, non concedam; vel, Si Cicero mihi perſuadere conetur, ut tibi parcam, irritus erit Ciceronis conatus, inutilis illius eloquentia.

Reſpondent 2. laudatum ex Jeremiâ textum in-

intelligi de conditione impoſſibili: *Si ſteterint Moyſes & Samuel*, &c. ut ſignificetur, Deum nullo modo velle parcere Judæis. At reſponſum illud non cohæret cum verbis, ex quibus textus conſtat: neque enim legitur, *Si ſtarent*; ſed, *Si ſteterint*; proindeque verba illa non ſunt de conditione impoſſibili.

Reſpondent 3. Scripturam eo in loco figuratè loqui; hoc eſt, non ipſoſmet Moyſem & Samuelem intelligi, ſed viros pios, qui Moyſi & Samueli virtute ſint pares; ita ut ſenſus ſit: quamvis viri qui pietate Moyſem & Samuelem referant, veniam pro Judæis deprecentur, eam tamen minimè concedam. Sed licèt id detur, eadem erit vis argumenti. Præterea de vero Moyſe, de ipſomet Samuele traditio textum illum expoſuit, ut videre eſt apud Chryſoſtomum Hom. 1. in epiſt. 1. ad Theſſalon. Hieronymum in hunc locum, Gregorium lib. 9. Moral. cap. 12.

Libro 2. Machab. cap. 15. Judas in viſu vidit Oniam, *qui fuerat ſummus Sacerdos, orare pro omni populo Judæorum*: Ab eodem etiam Oniâ hæc audivit: *Hic eſt fratrum amator & populo Iſrael: hic eſt qui multùm orat pro populo, & univerſa ſancta civitate, Ieremias propheta Dei.*

Nec audiendi ſunt adverſarii, cùm reſpondent libros Machabæorum non eſſe Canonicos. Nam 1. eſſe canonicos, probavimus harum Inſtitutionum tomo primo. 2. Dato quòd non reverà ſint canonici, dubitari tamen non poteſt, quin pro Canonicis à majori antiquarum & quidem inſignium Eccleſiarum parte habiti ſint; proindeque demonſtrant, eas veteres Eccleſias crediſſe, Sanctos qui obierunt, pro viventibus orare. Imò cùm ii libri ante natum Chriſtum ſummo in pretio fuerint apud Judæos Helleniſtas, ſeu, Græcè loquentes, probant, illis Judæis qui cum Synagogâ Jeroſolymitanâ conjuncti erant communione, perſuaſum fuiſſe, Sanctos poſt hanc vitam pro viventibus hominibus orare.

Pro-

Probatur altera concluſionis pars, ſeu, Sanctos poſt hanc vitam pro hominibus viventibus orare, non tantùm in genere, ſed etiam in ſpecie. 1. Onias Pontifex & Jeremias Propheta à Judâ Machabæo viſi ſunt orare poſt mortem, non tantùm pro populo Iſraelitico in genere, ſed etiam ſpecialiter pro urbe Hieroſolymitanâ: *Qui multùm orat pro populo & univerſa ſancta Civitate*. 2. Angelus Zachariæ primo, ſpecialiter pro Judâ & Jeruſalem orat: *Domine exercituum*, ait, *uſquequo tu non miſereberis Ieruſalem & urbium Iuda quibus iratus es? Iſte jam ſeptuageſimus annus eſt*. 3. Tobiæ capite duodecimo Angelus Raphael ſic Tobiam alloquitur: *Quando orabas cum lacrymis .... ego obtuli orationem tuam Domino*; non obtulit verò, ut eam Deo manifeſtaret, cum nihil omninò Deum lateat; ergo ut pro Tobiâ intercederet. 4. Deus Angelos præpoſuit, ut hominum curam gererent: *Angelis ſuis mandavit de te, ut cuſtodiant te in omnibus viis tuis*; proindèque pro ipſis ſpecialiter Deum orant, ut pericula tum vitæ corporeæ tum ſaluti imminentia avertat. Quæ mox prolata ſunt ex Scripturis, à Patribus laudantur, ut beatorum ſpirituum pro hominibus interceſſionem aſſerant, ut videre eſt apud Hieronymum in primum Zachariæ caput, Auguſtinum Epiſtolâ 128. Hilarium, ubi exponit illud Chriſti apud Matthæum, *Videte ne contemnatis unum de puſillis iſtis, qui in me credunt*.

Reſpondent adverſarii, Angelos equidem pro nobis ſpecialiter orare: nec mirum (inquiunt) à Deo enim præpoſiti ſunt, ut noſtri curam gerant: at cum ejuſmodi cura Sanctis hominibus cum Chriſto regnantibus commiſſa non ſit, ex eo, quòd Angeli ſpeciales pro viventibus orationes fundant, non ſequitur, idem poſt hanc vitam homines Sanctos præſtare.

Verùm nullius eſt roboris illud reſponſum. Nam 1. Scriptura, quâ docemur, Angelos per

viventibus ſpecialiter orare, idem de ſanctis hominibus aſſerit, ut ex ſecundo libro Machabæorum probatum eſt. 2. Eadem eſt in viventes Sanctorum charitas, quæ & Angelorum: ergo non minùs Sanctos, quàm Angelos movet, ut pro viventibus ſpecialiter orent. 3. Sancti, dum in humanis eſſent, propter charitatem quâ in homines ardebant, ſoliciti erant de illorum ſalute: ergo eâdem ipſos impellente charitate, de eâ quoque poſt hanc vitam ſunt ſoliciti; cum ex Apoſtolo charitas nunquam excidat.

Confirmatur argumentum ex Patribus; docent enim, non Angelos tantùm orare. Origenes Hom. tertiâ in Cantica, ſic loquitur: *Omnes Sancti qui de hac vita deceſſerunt, habentes adhuc charitatem erga eos, qui in hoc mundo ſunt, ſi dicantur curam gerere ſalutis eorum, & juvare eos precibus ſuis, non erit inconveniens: Scriptum namque eſt in Machabæorum libris ita: Hic eſt Ieremias Propheta Dei, qui ſemper orat pro populo*. Cyprianus Epiſt. 59. hæc habet: *Si quis iſtinc noſtrum prior divinæ dignationis celeritate præceſſerit, perſeveret apud Dominum noſtra dilectio, pro fratribus & ſororibus noſtris apud miſericordiam Patris non ceſſet oratio*.

Idem tum in Occidente tum in Oriente, non interruptâ ſerie, docuerunt Patres, qui à Cypriani & Origenis temporibus ad elapſi proximè ſæculi novatores ſcripſerunt. Ex Scripturâ igitur & Patribus conſtat, Sanctos poſt hanc vitam pro viventibus non in genere tantùm, ſicut fingunt heterodoxi, ut declinent vim argumenti, quod tum ex Scripturâ, tum ex Patribus petitur; ſed etiam in ſpecie, hoc eſt, pro illis aut illis hominibus in particulari, preces Deo fundere.

ARTICULUS II.

An liceat Sanctos invocare.

CONCL. Licitum eſt Sanctos cum Chriſto regnantes invocare.

Probatur 1. ex eo, quòd invocatio Sanctorum nec per ſe mala ſit, nec prohibita: 2. ex eo quòd licita ſit Angelorum invocatio: 3. denique ex perpetuo totius Eccleſiæ uſu: ſed hæc ſigillatim exponenda ſunt.

Primò, ſi non liceret Sanctos cum Chriſto regnantes invocare, id oriretur, vel quòd ea invocatio in ſe ſit mala, vel quòd ſit prohibita: atqui neutrum dici poteſt. Non primum, ſi enim alicujus Sancti invocatio eſſet *per ſe* mala, non licuiſſet eos invocare, dum in humanis agebant, nempè quæ *per ſe*, ſeu ab intrinſeco ſunt mala, nullo in tempore, nullâ in circumſtantiâ poſſunt eſſe licita: at licuit tamen Sanctos cum Chriſto regnantes invocare, dum in humanis agerent. Libro primo Regum, cap. 7. dicunt filii Iſrael ad Samuelem: *Ne ceſſes clamare pro nobis ad Dominum Deum noſtrum, ut ſalvet nos de manu Philiſthinorum.* Job ultimo: *Ite ad ſervum meum Iob, ille orabit pro vobis.* Ad Romanos 15. Paulus hæc ait: *Obſecro vos, fratres, ut adjuvetis me in orationibus pro me ad Deum.* Secundum pariter dici non poteſt: nempè nulla lex eſt ſive in veteri, ſive in novo Teſtamento, quæ Sanctorum cum Chriſto regnantium invocationem prohibeat: ergo nec per ſe, nec per accidens, ſeu ratione alicujus præcepti poſitivi, illicita eſt invocatio Sanctorum cum Chriſto regnantium.

Secundò, licita eſt Angelorum invocatio: ergo licita eſt quoque invocatio hominum Sanctorum, qui cum Chriſto regnant in cœlis: nam ex Euangelio, Sancti qui regnant in cœlis, æquales ſunt Angelis Dei. Probatur ant. Geneſis 19. ſic

Angelus alloquitur Loth: *Ecce etiam in hoc ſuſcepi preces tuas, ut non ſubvertam urbem, pro qua locutus es*. Si Angelus (ajunt illuſtriſſimi Coepiſcopi, Fratres de Vvalemburch, de unitate Eccleſiæ libro 12.) ſuſcepit preces Loth, debuit Loth eas fudiſſe: & ſi Angelus promittit, ad preces Loth ſe non ſubverſurum urbem, petivit ab Angelo Loth, ut eam non ſubverteret: ea enim duo, ſunt correlativa, quæ ſe invicem includunt. Libro Judicum cap. 6. hæc habentur: *Apparuit* (Gedeoni) *Angelus Domini, & ait: Dominus tecum, virorum fortiſſime; dixitque ei Gedeon: Obſecro mi domine, ſi Dominus nobiſcum eſt, cur*, &c. Eo in loco Gedeon expreſsè Angelum orat: *Obſecro, mi domine*. Oſee 9. hæc de Jacob leguntur: *In utero ſupplantavit fratrem ſuum, & invaluit ad Angelum, & confortatus eſt, flevit & rogavit eum*.

Dices, legi quidem in veteri Teſtamento, Angelos à fidelibus invocatos fuiſſe; ſed id in novo nuſquam reperiri. Verùm inanis eſt illa reſponſio. Nam 1. quod de capite de quo agitur, in antiquo Teſtamento probatum eſt, novum Teſtamentum nullibi prohibet: ac proinde Angelorum invocatio non minùs licita eſt in novo Teſtamento, quàm fuerit in antiquo. 2. Eadem invocatio reperitur quoque in novo: nempè Apocalypſis capite primo hæc habentur: *Gratia vobis & pax ab eo qui eſt, & qui erat, & qui venturus eſt, & à ſeptem ſpiritibus, qui in conſpectu throni ejus ſunt*. Qui gratiam à ſeptem Angelis apprecatur fidelibus, haud dubiè ſeptem Angelos invocat, ut pro obtinendâ ejuſmodi gratiâ apud Deum intercedant.

Tertiò, ubique gentium, quarto Eccleſiæ ſæculo, Chriſtiani Sanctos cum Chriſto in cœlis regnantes invocabant: ergo licita eſt eorum invocatio. Antecedens certiſſimum eſſe, ſubſequentia monumenta demonſtrant.

In Oriente, quarto Eccleſiæ ſæculo, Græci in cele-

celebrandis divinis myſteriis utebantur liturgiis aut Jacobi, aut Baſilii, aut Chryſoſtomi, in quibus ſæpiùs Sanctorum in cœlis regnantium auxilium invocatur: hæc nimirùm habentur in liturgiâ, quæ Jacobo tribuitur: *Sanctiſſimæ, inviolatæ, glorioſiſſimæ, benedictæ Dominæ noſtræ, Dei genitricis, & ſemper Virginis Mariæ, & omnium Sanctorum ac juſtorum memoriam faciamus, ut precibus & interceſſionibus ipſorum, omnes miſericordiam conſequamur.*

Eodem quoque ſæculo, in liturgiâ ad quam Occidentales Euchariſtiæ ſacrificium exigebant, Sancti non minùs quàm apud Orientales invocabantur; ideòque (ait Auguſtinus Serm. 17. de verbis Apoſtoli cap. 1.) *habet Eccleſiaſtica diſciplina, quod fideles noverunt, cum martyres recitantur ad altare Dei, ubi non pro ipſis oretur: injuria eſt enim pro martyre orare, cujus nos debemus orationibus commendari.*

Quæ iis temporibus in liturgiis legebantur, Patres libris à ſe conſcriptis inſeruerant. Cyrillus Jeroſolymitanus Catecheſi quintâ myſtagogicâ ſic loquitur: *Rogamus te omnes, & hoc tibi ſacrificium offerimus, ut meminerimus eorum qui docuerunt. Primùm Patriarcharum, Prophetarum, Apoſtolorum, Martyrum, ut Deus illorum precibus & interceſſionibus preces noſtras ſuſcipiat.* Euſebius Cæſarienſis qui adſuit Nicæno primo Concilio, hæc habet libro 13. præparationis Euangelicæ, cap. 7. *Hæc nos quotidie factitamus; qui veræ pietatis milites ut Dei amicos honorantes, ad monumenta quoque illorum accedimus, votaque ipſis facimus tanquam viris ſanctis, quorum interceſſione ad Deum non parum juvari profitemur.* Ambroſius libro de viduis, ultra medium, hæc ſcribit: *Obſecrandi ſunt Angeli, qui nobis ad præſidium dati ſunt: martyres obſecrandi, quorum videmur nobis quoddam corporis pignore patrocinium vindicare.*

Qui poſt ſæculum quartum vixerunt, ad Luthe-

ranos uſque praxim invocandi Sanctos ubique ſervarunt : antiquis enim liturgiis uſi ſunt ; in ſuis ſcriptis ſæpiùs Sanctorum invocationem commendant ; in ipſis etiam generalibus Conciliis uſum illum ſuo exemplo firmarunt. Cyrillus Alexandrinus in Concilio Epheſino primo cui præerat, hæc habet in oratione quam habuit in ipſo Concilio, in laudem S. Joannis Euang. *Myſterium hoc aperi, ò Euangeliſta ; aſſare etiamnunc, ò Beate Ioannes ..... Ecce tantus hìc paſtorum cœtus ad te venit : remove nobis lapidem ſicut S. Iacob paſtoribus ; reſera nobis puteum vitæ ; da*, &c. In Concilio Chalcedonenſi ſic Patres qui Eutychem & Dioſcorum damnarunt, exclamavere : *Veritas ſic habet : Omnes hæc ipſa dicimus, Flaviano æterna memoria, Flavianus poſt mortem vivit. Martyr pro nobis oret.*

Ex iis quæ hucuſque dicta ſunt, certiſſimum eſt enthymema, quod in defenſionem noſtræ concluſionis protulimus, hoc eſt, evidenter patet, æternam antiquam Catholicam ubique gentium, quarto ſæculo ac ſubſequentibus aliis, invocaſſe Sanctos, qui cum Chriſto in cœlis regnant : ſupereſt igitur, ut probemus ejuſdem enthymematis conſequens ; ſeu licitam eſſe invocationem illam. Id verò variis argumentis demonſtrari poteſt. Nam 1. Superbiſſimæ inſaniæ eſt id damnare, quod ubique ſervat Eccleſia, quæ ex Euangelio, columna eſt, & firmamentum veritatis. 2. Si invocatio quam Eccleſia ad uſum reduxit, illicita foret, Eccleſia in re quæ (ut fatentur heterodoxi) magni eſt momenti, per duodecim & ampliùs ſæcula in errorem ubique lapſa fuiſſet ; ac proindè deſiiſſet eſſe vera Chriſti ſponſa, quæ (ut ajunt Patres) ideò virgo eſt ac erit ſemper, quòd nullum unquam errorem docuerit, nec deinceps doctura ſit. 3. Quæ ubique ſervat Eccleſia, & cujus initium neque in conciliis, neque in Paſtorum decretis invenitur (Auguſtino teſte) traditionis eſt Apoſtolicæ : atqui

praxis quâ Sancti invocantur, neque in conciliis, neque in Paſtorum decretis initium reperitur: ergo traditionis eſt Apoſtolicæ.

Reſpondent adverſarii, Patres quarti ſæculi qui Sanctos invocarunt, & quorum invocandorum praxim docuerunt fideles, novatores fuiſſe; uſum eos invexiſſe in Eccleſiam, qui trium priorum ſæculorum Patribus inviſus ac incognitus erat.

Sed falſiſſimum eſt reſponſum iſtud. Nam 1. principia, quæ mox prolata ſunt, evidenter demonſtrant, praxim de quâ agitur, non fuiſſe novam quarto ſæculo. 2. Patres qui quarto ſæculo praxim de Sanctis invocandis fideles docuerunt, non tanquam rem novam, ſed quæ in uſu communi recepta eſſet, eam tradiderunt. 3. Si tunc recenter invecta fuiſſet, eam omnes orbis Epiſcopi, omnes ubique gentium Eccleſiæ, omnes doctores, omnes fideles, nullo con tradicente, eam non admiſiſſent, paſſique fuiſſent, ut uſus, quem heterodoxi impium & illicitum prædicant, liturgiis insereretur: aliqui ex ſanctiſſimis illis Epiſcopis, qui Concilio Nicæno primo adfuerant (plures enim medio ſæculo quarto ſupererant) obſtitiſſent uſui, quo (ut volunt Lutherani) obſcuratur Chriſti gloria, cultus uni Deo debitus commaculatur. 4. Cyprianus qui tertio ſæculo floruit, Origenes qui tunc etiam erat in humanis, fidem faciunt (ut ad primam concluſionem obſervatum eſt) Sanctos de ſuâ ſalute jam ſecuros, de noſtrâ ſolicitos eſſe; ad eos confugiendum eſſe ut à Deo per Chriſtum impetremus auxilia, quibus opus eſt nobis. 5. Gregorius Nazianzenus oratione decimâ octavâ, narrat, quòd Juſtina virgo, cum Cyprianus magus pudicitiam illius ſuis diabolicis artibus tentaret, *Virginem Mariam ſupplex obſecravit, ut periclitanti virgini ſuppetias ferret:* Tunc igitur, hoc eſt, non multùm provecto tertio ſæculo, fideles in anguſtiis conſtituti ad Deiparam confugiebant.

Nec eſt, quòd factum illud à Gregorio relatum adverſarii falſitatis arguant: tum quia fingunt id abſque fundamento, cum nullus antiquus ſcriptor Gregorii narrationi contradixerit: tum etiam quòd Gregorio viro ſapientiſſimo & accuratiſſimo, qui quarto ſæculo ſcripſit, exploratum magis debuit eſſe factum, quod tertio ſæculo contigiſſe fertur, quàm Luthero, Calvino, aliiſque, qui duodecimo poſt Gregorium ſæculo vixerunt.

ARTICULUS III.

Vtrum invocatio Sanctorum ſit utilis & præcepta.

CONCL. I. UTilis eſt invocatio Sanctorum cum Chriſto regnantium.

Probatur 1. Utilis eſt invocatio Sanctorum qui adhuc in terris militant: ergo & eorum qui in cœlis regnant. Antecedens certum eſt ex Scripturis, quibus docemur, Paulum ſeſe Romanorum precibus commendaſſe; cenſuit igitur utiles ſibi fore preces hujuſmodi: itaque probatur ant. Ideò utilis eſt invocatio Sanctorum qui adhuc in terris militant, quòd poſſint ac velint apud Deum pro nobis intercedere: atqui id quoque & volunt & poſſunt Sancti qui regnant in cœlis; cum enim major ſit ac perfectior eorum charitas quàm cum in terris verſabantur, majoris quoque apud Deum pretii ſunt eorum orationes, magis ac perfectiùs nos diligunt, ac proindè magis ſunt de noſtrâ ſalute ſoliciti: *De ſua ſorte ſecuri* (ait Cyprianus libro de mortalitate) *ſunt de noſtra ſalute ſoliciti*.

Probatur 2. Uſus ille eſt utilis, quem Eccleſia à primis ſæculis ad hæc uſque tempora ubique gentium ſervavit, commendavit fidelibus; cum enim à Spiritu ſancto regatur, ſicut errorem docere non poteſt, ita nec praxim inutilem

com-

commendare: atqui, ut ex concluſione tertiâ conſtat, Eccleſia àprimis ſæculis ad hæc uſq, tempora uſum de invocatione Sanctorum ubique gentium ſervavit, commendavitque fidelibus: ergo, &c.

Probatur 3. Ille uſus utilis eſt ac pius, quem Deus pluribus miraculis multoties confirmavit; quemadmodum enim Deus editis miraculis non poteſt impium dogma confirmare, cum id repugnet ſummæ illius ſapientiæ, ſummæ illius bonitati; ita nec praxim quæ pia ac utilis non ſit: atqui Deus editis miraculis multoties confirmavit uſum de Sanctorum invocatione. Legendus eâ de re Auguſtinus libro 22. de Civit. Dei, capite 8. ubi plurima miracula narrat, quæ in Africâ ad cultum & invocationem protomartyris Stephani edita ſunt: ea, cum ipſe Auguſtinus illorum teſtis fuerit oculatus, cum coram numeroſâ multitudine pleraque patrata ſint, revocari non poſſunt in dubium, quin de rebus etiam certiſſimis dubitetur, factiſque omnibus, licèt à viris fide digniſſimis relata fuerint, fides detrahatur.

CONCLUSIO 2. Singuli Eccleſiæ fideles nullo divino aut Eccleſiaſtico præcepto tenentur Sanctos in cœlis cum Chriſto regnantes invocare.

Probatur. Præceptum de quo in concluſione, nullibi aut in Scripturâ, aut in traditione, aut in Eccleſiæ decretis legitur, ne in ipſo quidem Concilio Tridentino; non enim aliud de Sanctorum invocatione definit, quàm quòd pia ſit ac utilis. Hinc patet, quàm meritò coepiſcopi ac fratres de Vvademburg hæc ſcribant, de unitate Eccleſiæ libro 12. *Notandum, non eſſe quæſtionem fidei inter nos & Proteſtantes: An ſit præceptum aut mandatum divinum invocandi Sanctos, licèt id fingat Molinæus. Imò ne quidem exiſtit mandatum Eccleſiæ, omnes & ſingulos fidelium ad invocationem Sanctorum obligans.*

Argumenta quæ ab heterodoxis adversùs Sanctorum invocationem objiciuntur, reducuntur. 1. ad ea quæ probant, invocationem illam non eſſe piam. 2. ad ea quæ probant, eam non eſſe utilem. 3. ad nonnulla alia quæ oſtendunt, eam non ſemper fuiſſe in uſu. 4. tandem ad ea quæ petuntur ex abuſibus, qui in illam invocationem irrepſerunt.

Solvuntur argumenta quæ probant invocationem Sanctorum non eſſe piam.

Objicies 1. Impium eſt eum invocare qui Deus non ſit: neque enim invocari debet, niſi is in quem credimus, juxta illud Apoſtoli ad Romanos: *Quomodo invocabunt, in quem non crediderunt?* at is in quem credimus, Deus eſt, juxta illud Symboli: *Credo in Deum*: ergo cum Sancti non ſint Dii, impium eſt eos invocare.

Reſp. 1. illud argumentum nimis probare: nempè ſi valet, probat, impium etiam eſſe invocare Sanctos, qui adhuc in terris militant: ſic enim ad formam academicam reduci poterit: Impium eſt invocare eum in quem non credimus: atqui non credimus in Sanctos, qui adhuc in terris militant: ergo, &c.

Reſp. 2. diſt. maj. Impium eſt eum tanquam primum ac ſupremum authorem bonorum invocare, qui Deus non ſit, conc. maj. tanquam interceſſorem apud Deum, neg. maj. De illâ invocationis ſpecie, non autem de iſtâ, intelligitur Apoſtoli locus, *Quomodo invocabunt, in quem non crediderunt?* ſiquidem immediatè ante locum illum hæc habentur: *Omnis enim quicumque invocaverit nomen Domini, ſalvus erit*. Nec obſtat vox hæc, *invocare*; neque enim in Scripturis (ut adverſarii fingunt) ei tantùm orationi convenit, quæ ad Deum immediatè dirigitur: ſiquidem Jacob Geneſis 48. filiis Joſeph benedicens, ſic loquitur: *Invocetur ſuper eos nomen meum, nomina quoque Patrum meorum Abraham & Iſaac*.

Reſp.

Reſp. 3. neg. maj. Ad cujus probationem diſt. ant. Invocari non debet, niſi is in quem credimus fide quæ ei conveniat, conc. ant. quæ ei non conveniat, neg. ant. Fides quâ creditur, Deum eſſe bonorum omnium dominum ac largitorem, Deo ſoli convenit; fides verò quâ creditur, Sanctos aliquid apud Deum poſſe, creaturis tribui poteſt, juxta illud Apoſtoli ad Philemonem: *Gratias ago Deo meo, audiens charitatem tuam & fidem quam habes in Domino Ieſu & in omnes Sanctos:* hæc verò fides, non autem illa, neceſſaria eſt, ut Sanctos invocemus.

Objicies 2. Impia eſt praxis quæ Chriſto, apud Deum, mediatorem adjungit: *Vnus enim Deus* (ait Apoſtolus 1. ad Timoth. 2.) *unus & mediator Dei & hominum, homo Chriſtus Ieſus:* atqui praxis de invocatione Sanctorum Chriſto, apud Deum, mediatorem adjungit: nempè ii ſunt mediatores qui apud Deum pro nobis orant, ac intercedunt: ergo, &c.

Reſp. 1. illud argumentum, ſi valeat, probaturum eſſe, impiam eſſe praxim invocandi Sanctos qui adhuc in terris verſantur: ſcilicet ideò invocantur, ut apud Deum pro nobis orent ac intercedant: quemadmodum igitur (fatentibus etiam adverſariis) invocatio Sanctorum qui adhuc ſunt in humanis, injurioſa non eſt Chriſto, ſeu nihil de illius apud Deum mediatione detrahit; ita nec invocatio Sanctorum, qui cœleſti beatitudine fruuntur.

Reſp. 2. conc. maj. neg. min. Ad cujus probationem diſt. ant. Ii ſunt mediatores, qui pro nobis orant, ac intercedunt, ſi illorum oratio, ſi illorum interceſſio propriis, ſeu à nullo alio pendentibus, meritis nitatur, conc. ant. ſi alienis meritis, hoc eſt, ab alio pendentibus, nitatur, neg. ant. Chriſtus ideò & eſt, & dicitur mediator noſter, quòd ejus oratio, quòd ejus interceſſio meritis illi propriis, & ab alio minimè dependentibus nitantur: neque enim ipſe, ut placet Pa-

trem,

trem, ſeu ut eum nobis propitium reddat, aliud offert, quàm merita ſibi propria, & à quovis alio mediatore independentia: at verò Sancti cùm aut in terrâ, aut in cœlo pro nobis orant, offerunt ipſiuſmet Chriſti merita; quæ enim ipſi compararunt, effectus ſunt & participatio meritorum Chriſti: unde mirum non eſt, quòd licèt pro nobis orent, ac intercedant, Dei tamen & hominum mediatores non appellentur. Neque tamen nos fugit, apud plures etiam maximè Catholicos, Sanctos in ſenſu de quo in tertiâ reſponſione dicetur, & eſſe & appellari debere mediatores: verùm cùm is loquendi modus ſit hæreticis ſcandalo, Theologi Catholici ab eo temperare poſſunt; ſcilicet (ut rectè advertunt Coepiſcopi fratres de VVademburg) *non eſt de fide Catholica quòd Sancti ſint mediatores noſtri*, quamvis eâ fide certum ſit, eos pro nobis orare ac intercedere.

Reſp. 3. diſt. maj. Impia eſt praxis quæ Chriſto mediatores primarios adjungit, conc. maj. quæ ſecundarios tantùm, neg. maj. Ratio eſt, quia primarius mediator eſt is qui pro nobis mortuus eſt, qui pro nobis Deo ſatisfecit, qui nos dato pretio redemit, qui cauſa eſt meritoria omnium donorum & omnium gratiarum: Is autem haud dubiè ſolus eſt Chriſtus, eumque tantùm loco qui nobis objectus eſt, Apoſtolus intellexit; ſcilicet immediatè poſt hæc verba: *Vnus mediator Dei & hominum, homo Chriſtus Ieſus*, hæc aliâ ſubjicit, quæ illorum ſenſum exponunt: *Qui dedit redemptionem ſemetipſum pro multis*. Econtrà ſecundarius mediator, eſt ille qui ex meritis mortis, quam primarius mediator paſſus eſt, in virtute gratiarum quibus à primario donatus eſt, apud Deum cauſam agit noſtram. Hâc ratione, hoc ſenſu, impium non eſt Chriſto mediatores adjungere. Nam 1. tantum abeſt, ut obſcurent ejus gloriam, quin potiùs eam commendent, cùm nihil, quàm ipſummet Chriſtum,

aut

aut ejus dona, offerant Patri. 2. Quemadmodum mediatoris à rege inter ſe & populum conſtituti gloriam non obſcuraret, qui regem oraret, ut propter merita mediatoris à ſe conſtituti alicui reo ignoſceret: ita nec Sancti injuriam inferunt unico mediatori Chriſto, cum ejus nomine, ejus virtute, Deum ſupplices orant, ut propter Chriſti merita reis hominibus veniam concedat, aut auxilia, quibus ſive ad converſionem, ſive ad perſeverantiam indigent, largiatur.

Confirmatur reſponſio 1. ex eo quòd Scriptura mediatoris (haud dubiè ſecundarii) nomen Moyſi tribuerit: *Ego ſequeſter* (ait Moyſes Deuteronomii 5.) *& medius fui inter Deum & vos in tempore illo*. Apoſtolus ad Galatas 3. eum loquendi morem ſecutus eſt; ait enim, *legem ordinatam fuiſſe per Angelos in manu mediatoris*, hoc eſt, Moyſis. 2. Patres duplicem eam mediatoris ſpeciem, ſi non nomine tenus, reipsâ tamen diſtinxerunt: *Ioannes autem* (ait Auguſtinus Tractatu 1. in primam Joannis epiſtolam) *quid dixit? Et ſi quis peccaverit, advocatum habemus apud Patrem Ieſum Chriſtum. Sed dicet aliquis: Ergo Sancti non petunt pro nobis: ergo Epiſcopi, vel Præpoſiti non petunt pro populo? Sed attendite Scripturas, & videte, quia & Præpoſiti commendant ſe populo: nam Apoſtolus dicit plebi: Orantes ſimul & pro nobis: orat Apoſtolus pro plebe; orat plebs pro Apoſtolo. Invicem pro ſe omnia membra orent; caput pro omnibus interpellet*. 3. Attributa quæ Deo ſoli propria ſunt, Scriptura nonnunquam hominibus tribuit, ex eo quòd quâdam ratione, valdè imperfectâ, Dei proprietates participent; quid igitur mirum erit, ſi Eccleſia Sanctos appellet mediatores, eo quòd, licèt perfectè ſenſum eo nomine ſignificatum non impleant, aliquo mediatoris officio, interceſſione nimirùm, quæ in unius mediatoris primarii meritis fundetur, pro nobis apud Deum fungantur?

Objicies 3. Impium eſt alios orare, quàm quos Chri-

Chriſtus orari voluit: atqui Chriſtus ſolum Deum orari voluit; cùm enim à diſcipulis rogatus eſſet: *Domine, doce nos orare*, ſic Matthæi 6. reſpondit: *Sic ergo vos orabitis, Pater noſter qui es in cælis*: ergo impium eſt Sanctos invocare.

Reſp. 1. ſi valeat illud argumentum, ſequi 1. nec humanitatem Chriſti invocari debere; neque enim in oratione Dominicâ nominatur: ſequitur 2. impiè ſe geſſiſſe Apoſtolum, cùm ſeſe fidelium precibus commendavit; nempè in oratione Dominicâ non fit aliqua fidelium mentio: ſequitur 3. ipſos etiam Proteſtantes, qui ad exemplum Apoſtoli, à viventibus preces pro ſe depoſcunt, fieri reos impietatis. Neceſſe eſt, ut adverſarii abſurda illa concedant, ſi orationis Dominicæ formulâ contra Sanctorum interceſſionem uti voluerint.

Reſp. 2. conc. maj. neg. min. Ad cujus probationem, diſt. ant. Sic ergo vos orabitis, & iis verbis docetur, quid & quomodo orandum ſit, conc. ant. quis orandus ſit, neg. ant. Sciebant Apoſtoli ſolum Deum tanquam bonorum omnium authorem ac largitorem rogandum eſſe, ſed neſciebant, quæ res & quo ordine in oratione petendæ eſſent: Chriſtus utrumque illos docet; nempè peti debere, quæ ad Dei gloriam, æternam noſtram ſalutem, vitam etiam temporalem, pertinent: ſed ita ut Dei gloria, æternaque noſtra ſalus rebus temporalibus præponendæ ſint, ac primùm petendæ. Ratio eſt, quia Chriſtus opponit orationem, quam præſcribit, Ethnicorum orationi, qui non aliud petunt, quàm quæ ad corpoream vitam pertinent; multiſque verbis utuntur ut egeſtatem ſuam Deos ipſos doceant: *Orantes autem* (ait Chriſtus) *nolite multùm loqui, ſicut Ethnici; putant enim, quòd in multiloquio ſuo exaudiantur: nolite ergo aſſimilari eis: ſcit enim pater veſter, quod opus ſit vobis, antequam petatis eum.*

Solvuntur argumenta quæ probant, invocationem Sanctorum eſſe inutilem.

Not. Argumenta de quibus agitur, petuntur 1. ex eo quòd Sancti preces, quæ ad eos à viventibus diriguntur, minimè cognoſcant; 2. ex eo quòd immediatè poſſimus ad Chriſtum ipſum accedere; 3. ex eo quòd ipſe Chriſtus expreſsè aſſeruerit, neminem poſſe ad Patrem ire, niſi per ipſummet Chriſtum: neceſſe eſt igitur, ut argumenta quæ ex iis capitibus deſumuntur, ſigillatim hìc proponantur, ac ſolvantur.

Objicies 1. Invocatio Sanctorum qui cum Chriſto regnant in cœlis, eſt prorsùs inutilis: ergo fruſtrà à fidelibus adhibetur. Probatur ant. Invocatio quæ ignoratur ab iis, ad quos dirigitur, eſt prorsùs inutilis; nimirùm ſimilis eſt petitioni quæ ad dormientem dirigitur: atqui quæ ad Sanctos demortuos dirigitur, à Sanctis ignoratur; neque enim aut Scripturâ aut traditione, aut ratione probari poteſt, invocationem de quâ eſt quæſtio, Sanctis cognitam eſſe: ergo non niſi temerariò aſſeri poteſt, quòd ab eis cognoſcatur.

Reſp. neg. ant. Ad cujus probationem, diſt. maj. Invocatio quæ tum in genere, tum in ſpecie, ignoratur ab iis ad quos dirigitur, eſt prorsùs inutilis, conc. maj. quæ ignoratur in ſpecie, & cognoſcitur in genere, neg. maj. Quamvis detur (quod mox oſtendetur eſſe falſum) Sanctos ignorare in ſpecie preces, quæ ad eos à viventibus diriguntur; eas tamen norunt in genere, hoc eſt, ſciunt, fideles in Eccleſiâ ſolitos eſſe eorum opem exorare, qui cum Chriſto in cœlis regnant: ea autem cognitio ſatis eſt, ut iiſdem fidelibus apud Deum opitulentur, quemadmodum nos in terris pro mortuis oramus, quamvis nec ubi ſint, nec quid agant, nec utrum precibus noſtris indigeant, cognoſcamus. Auguſtini eſt ea ratio: nempè poſtquam in libro *De cura pro mortuis,*

tuis, quæſiit, quomodo *opitulentur Martyres iis quos certum eſt per eos adjuvari*; reſpondet id fieri poſſe: *Martyribus generaliter orantibus pro indigentia ſupplicantium, ſicut nos oramus pro mortuis, quibus utique non præſentamur, nec ubi ſint, nec quid agant, ſcimus.*

Reſp. iterum ad primum, neg. ant. Ad 2. conc. maj. neg. min. ſeu neg. invocationem non cognoſci ſpecialiter à Sanctis, ad quos à viventibus dirigitur. Ad 3. neg. ant. ſcilicet invocationem de quâ agitur, ſpecialiter à Sanctis cognoſci, & Scripturâ & traditione poteſt oſtendi. Liber ſecundus Paralippomenon, cap. 28. fidem facit, Heliam aliquot poſt ſuam translationem annis per epiſtolam corripuiſſe Joram Judæ regem; ad eum enim (ait Scriptura) *alatæ ſunt litteræ de Helia propheta.* Lucæ decimo ſexto Abrahamus ſic divitem Epulonem alloquitur: *Fili, recordare, quia recepiſti bona in vita tua, & Lazarus ſimiliter mala.* Abrahamo igitur mortuo cognitum erat, divitem illum abundaſſe bonis, & Lazarum calamitatibus fuiſſe oppreſſum. Apocalyp. 6. Martyres ſic Deum alloquuntur: *Vſquequò, Domine ſanctus & verax, non judicas ſanguinem noſtrum de iis qui habitant in terra?* Martyres igitur norunt ſui ſanguinis reos adhuc in terris impunè verſari.

Præterea idem ferri debet judicium de Sanctis poſt hanc vitam, ac de Angelis; ſunt enim, ex Scripturâ, eis in cœlo ſimiles: atqui Angelis ſpecialiter nota ſunt, quæ in terris aguntur: *Domine exercituum* (ait Angelus Zachariæ 1.) *uſquequò tu non miſereberis Ieruſalem & urbium Iuda, quibus iratus es?* Apoſtolus primæ ad Corinthios 4. evidenter ſupponit, Angelos nòn latere, quæ à viventibus fiunt: *Spectaculum* (inquit) *facti ſumus mundo & Angelis.* Lucæ 15. dicitur, quòd beati omnes ingenti gaudio ad impiorum pœnitentiam perfundantur: *Gaudium erit in cælo ſuper uno peccatore pænitentiam agente.*

Non

Non ex Scripturâ ſolùm, ſed etiam ex traditione probari poteſt, invocationem quæ à viventibus ad Sanctos in cœlis regnantes dirigitur, Sanctis ſpecialiter cognitam eſſe. Ambroſius libro de viduis, ultra medium, ſic loquitur: *Iſti enim ſunt Dei Martyres, noſtri præſules, ſpeculatores vitæ, actuumque noſtrorum.* Auguſtinus libro *De cura pro mortuis*, pluribus locis idem, quod Ambroſius, aſſerit; imò (ut infra dicetur) explicat varios modos, quibus viventium acta Sanctis innoteſcere poſſunt.

Objicies 2. Plures ſunt in Scripturâ textus quibus oſtendi poteſt, ea quæ in terris fiunt, à mortuis nullo modo cognoſci. Job cap. 14. de homine mortuo hæc habet: *Sive nobiles ſint filii ejus, ſive ignobiles, non intelliget.* Hæc quoque leguntur Eccleſiaſtes cap.9. *Mortui nihil noverunt amplius.* Hæc etiam Iſajæ 63. *Tu es enim pater noſter, Abraham neſcivit nos, & Iſrael non novit nos.* Libro 4. Regum, Deus Joſiæ Regi dicit: *Colligam te ad Patres tuos, ut non videant oculi tui omnia quæ introducturus ſum in locum iſtum:* ergo Sancti cum Chriſto in cœlis regnantes, non noverunt ſpeciales preces quæ ad eos à viventibus diriguntur.

Reſp. 1. neg. ant. Ad cujus probationem, dato antecedente, neg. conſeq. Ratio eſt 1. quia textus qui allati ſunt in argumento, non intelliguntur de Sanctis, aut de precibus ad eos directis, ſed tantùm de rebus quibuſdam externis, quas fatemur à Sanctis non cognoſci. Confirmatur ex Gregorio Magno, qui libro 12. Moralium, cap. 18. ſic loquitur: *Sicut hi qui adhuc viventes ſunt, mortuorum animæ quo loco habeantur, ignorant: ita mortui vitam in carne viventiũ, qui poſt eos æqualiter diſponuntur, neſciunt: quia & vita ſpiritus longè eſt à ſpiritu carnis: & ſicut corporea atque incorporea diverſi ſunt generis, ita etiam diſtincta cognitione. Quod tamen de animabus ſanctis ſentiendum non eſt, quia intùs omnipotentis Dei claritatem vident, nullo*

modo

modo credendum eſt, quia foris ſit aliquid, quod ignorant: ſed carnales quique qui amorem vitæ præcipuum filiis impendunt, hoc eos beatus Iob neſcire poſtmodum aſſerit, quod hic vehementer amaverunt, ut ſive nobiles, ſive ignobiles ſint filii, neſciant, quorum eos cura ſemper fatigabat.

Reſp. 2. textum ex Iſajâ deſumptum, non intelligi de qualibet cognitione, ſed tantùm de cognitione approbationis: hoc eſt, ſignificat, Abrahamum & Jacobum pro filiis non agnoſcere Judæos, qui ad eorum exemplum mores ſuos minimè componunt: *Neſcit nos Abraham* (inquit Hieronymus in hunc locum) *& ignorat Iſrael, quia te offendimus. Nec cognoſcunt filios quos à Deo ſuo intelligunt non amari.* Quod ſpectat ad textum petitum ex libro quarto Regum, evidens eſt eum intelligi de cognitione experimentali; hoc eſt, ſignificat, Deum ad ſe vocaſſe Joſiam, ne pœnarum, quibus in Judæos animadverſurus erat, particeps fieret.

Inſtabis 1. Explicari non poteſt, quomodo, & quo in medio Sancti qui beatitudine fruuntur, cognoſcant preces quæ ad eos à viventibus diriguntur: ergo reverà eas non noverunt.

Reſp. 1. dato antecedente, neg. conſeq. Ratio eſt, quia plura ſunt certiſſima, quamvis modus quo fiunt à creaturis, ſive beatis, ſive adhuc in vitâ degentibus, cognoſci non poſſit: unde S. Auguſtinus libro *De cura pro mortuis*, aſſerit, Sanctis innoteſcere preces noſtras, quamvis modus quo id contingit, medium in quo id vident, hominibus viatoribus certum non ſit.

Reſp. 2. neg. ant. Scilicet Sanctus Auguſtinus libro *De cura pro mortuis*, varios modo proponit quibus res noſtræ ad beatorum hominum notitiam venire poſſunt. Ubi Sanctus Doctor eo in libro hanc ſibi quæſtionem propoſuit: *Quemadmodum opitulentur martyres iis, quos certum eſt per eos adjuvari*: reſpondet 1. S. martyres res noſtras cognoſcere ex eorum relatione, qui à nobis

bis ad eos per mortem migrant: *Proindè* (inquit) *fatendum eſt, neſcire quidem mortuos, quid hìc agatur, ſed dum agitur; poſtea verò audire ab eis qui hinc ad eos moriendo pergunt, non quidem omnia, ſed quæ ſinuntur indicare, qui ſinuntur etiam iſta meminiſſe, & quæ illos quibus hæc indicent, oportet audire.* Reſpondet 2. Angelos nonnunquam aperire, quid hìc à viventibus agatur: *Poſſunt & ab Angelis, qui rebus quæ aguntur hìc, præſto ſunt, audire aliquid mortui, quod unumquemque illorum audire debere judicat, cui omnia ſubjecta ſunt.* Reſpondet 3. res noſtras mortuis poſſe innoteſcere per ſpecialem Dei ipſius revelationem: *Poſſunt etiam ſpiritus mortuorum aliqua quæ hìc aguntur, quæ neceſſarium eſt eos noſce, non ſolùm præterita vel præſentia, verùm etiam futura, ſpiritu Dei revelante, cognoſcere: ſicut non omnes homines, ſed prophetæ, dum hìc viverent, cognoſcebant; nec ipſi omnia, ſed quæ illis eſſe revelanda, Dei providentia cognoſcebat.* Reſponderi prætereà poteſt, beatos in Verbo videre quæ hìc in terris aguntur, ea præſertim quæ ad eos ſpecialiter ſpectant: *Quia* (ait Gregorius Magnus, libro 12. Moralium, capite 14.) *omnipotentis Dei claritatem vident, nullo modo credendum eſt, quia foris ſit aliquid, quod ignorant.* Vide quæ de eâ Theologorum doctrinâ diximus tom. 2. ubi actum eſt de iis, quæ beati vident in Verbo.

Inſtabis 2. Sanctus Auguſtinus libro *De cura pro mortuis*, cap. 13. expreſsè aſſerit, ipſos noſtros parentes poſt mortem neſcire, quid in terris circa nos fiat: *Si* (inquit) *parentes non interſunt, qui ſunt alii mortuorum, qui noverint quod agamus, quodve patiamur?* Confirmat propriâ experientiâ, docetque, quòd ſi mortui viventium rebus intereſſent, mater cui cordi fuerat ſemper, ei in ſomno, ubi ſæpè viſa eſt, locuturam fuiſſe: *Si* (inquit libro *De cura pro mortuis*, cap. 13.) *rebus viventium intereſſent animæ mortuorum, & ipſæ nos, quan-*

quando eas videmus, alloquerentur in ſomniis; ut de aliis taceam, me ipſum pia mater nulla nocte deſereret, quæ terra, marique ſecuta eſt, ut mecum viveret: abſit enim, ut facta ſit vita fœliciore crudelis, uſque adeò, ut quando aliquid angit cor meum, nec triſtem filium conſoletur, quem dilexit unicè, quem nunquam voluit mæſtum videre.

Reſp. diſt. ant. Auguſtinus aſſerit, parentes noſtros ſuis viribus relictos, poſt mortem neſcire, quid in terris circa nos fiat, conc. ant. adjutos divinâ virtute, neg. ant. Illum non autem iſtum res noſtras cognoſcendi modum Auguſtinus à beatis excludit: nempè (ut ſuperiùs probatum eſt) varios modos qui naturæ vires ſuperant, explicat, quibus res noſtræ in mortuorum notitiam venire poſſunt: *Sed ideò potiùs* (inquit) *intelligendum eſt, quòd per divinam potentiam martyres vivorum rebus interſint, quoniam defuncti, per naturam propriam vivorum rebus intereſſe non poſſunt.*

Quæres, an fide catholicâ certum ſit, Sanctos in cœlis cum Chriſto regnantes cognoſcere preces, quæ à viventibus ad illos ſpecialiter diriguntur.

Reſp. negativè. Ratio eſt, quia illud non eſt certum fide catholicâ, quod neque in Scripturis, neque in Conciliis Oecumenicis, neque unanimi Patrum conſenſu expreſsè ac explicitè definitum eſt: atqui articulus de quo agitur, nec in Scripturis, neque in Conciliis Oecumenicis, neque unanimi Patrum conſenſu expreſsè ac explicitè definitus eſt; ac proindè certus non eſt fide catholicâ; hoc eſt, ita certus non eſt, ut propoſitio quæ aſſereret, Sanctos in cœlis cum Chriſto regnantes non cognoſcere omnes preces, quæ ad eos à viventibus ſpecialiter diriguntur, futura eſſet hæretica: hoc unum nempè Scripturis & Conciliis expreſsè definitum eſt, piam eſſe ac utilem Sanctorum cum Chriſto regnantium invocationem.

Con-

Confirmatur reſponſio authoritate ac judicio facultatis Theologicæ Duacenſis, quæ (ut referunt Antiſtites de Vvademburg. Tom. 2. controverſiarum lib. 12. cap. 16.) quæſita, *Vtrum ſit credendum fide catholica, Sanctis innoteſcere omnes preces noſtras ad eos directas: aut utrum hoc ſit abſolutè neceſſarium ad fidem & praxim invocationis Sanctorum, ut ſit ſalutaris*; negativè reſpondit die 12. Maji, anno 1635.

Objicies 3. Invocatio Sanctorum in cœlis regnantium eſt inutilis iis, quos Deus ipſe paratiſſimus eſt audire; fruſtra enim quæruntur patroni apud regem qui quemque libenter audit: atqui Deus ipſe paratiſſimus eſt nos audire. Scilicet Lucæ 16. omnibus omninò fidelibus dicit: *Petite & accipietis*: & Joannes 16. *Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis*.

Confirmatur argumentum ex S.Joanne Chryſoſtomo, qui tantùm abeſt, ut credat prodeſſe apud Deum patronos, quin potiùs contendat nocere eos quammaximè: *Cæterum* (inquit in Hom. de profectu Euangelii) *non opus tibi Patronis apud Deum ..... neque enim tam facilè Deus annuit, cum alii pro nobis orant, ut cum ipſimet oramus, etiam plurimis pleniſſimi malis*.

Reſp. diſt. maj. Quos Deus paratiſſimus eſt audire, ſi non ſit magis paratus audire, cum Sancti nobiſcum orant, tranſeat major: ſi magis ſit paratus, neg. maj. Deus equidem paratus eſt quemcumque audire, cum unicuique, qui debitè diſpoſitus ſit, dixerit: *Petite & accipietis. Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis*: ſed tamen magis paratus eſt audire, ſi Sancti nobiſcum orent, quia Sancti Deo gratiores ſunt quàm homines, quorum charitas vel nulla eſt, vel plurimùm imperfecta: unde Apoſtolus ſuo exemplo nos docuit, ut nos fidelium precibus commendaremus: eam etiam ob cauſam capite ultimo libri Job Deus ipſe dicit: *Ite ad ſervum meum Job, ut oret pro vobis*.

Ad

Ad confirmationem ex Chryſoſtomi teſtimonio deſumptam, dicendum eſt, eum loqui 1. de patronis adhuc in vitâ degentibus, non autem de iis qui jam cum Chriſto regnant in cœlis; hæc enim ibidem ait: *Non eſt opus multo diſcurſu, ut blandiare aliis*. Dicendum eſt 2. Chryſoſtomum eos tantùm arguere, qui per ſe orare nolunt, ſed, ut ſe eo labore eximant, pauperibus qui pro ipſis orent, eleemoſynas largiuntur: *Neque enim* (inquit) *tam facilè Deus annuit, cùm alii pro nobis orant, ut cùm ipſimet oramus*. Vide eumdem Sanctus Doctorem hom. 5. in Matthæum; nec non hom. 1. in priorem epiſtolam ad Theſſalonicenſes.

Solvitur argumentum, quod contra Sanctorum invocationem ex abuſibus deſumitur.

Not. Abuſus, de quibus agitur, ad tria capita reduci poſſunt. 1. Qui ad Sanctos confugiunt, paulatim deſinunt ad Chriſtum confugere. 2. Tanta eſt multorum in Sanctis confidentia, ut ſperent, ſe ſalutem conſecuturos eſſe, quamvis ad eorum exemplum mores ſuos non componant. 3. A Sanctis ipſis dona expectant, ſeu credunt Sanctos eis bona quæ petunt, conceſſuros eſſe. Ea argumenta ſigillatim hìc explicanda ac ſolvenda ſunt.

Objicies 1. Invocatio Sanctorum in cœlis cum Chriſto regnantium cauſa eſt, quòd fideles paulatim deſinant Chriſtum invocare; unde in pleriſque fidelibus contingit, ut perrarò ad Chriſtum confugiant, quamvis tamen nemo niſi per eum ire poſſit ad Patrem: *Nemo* (ait ipſe) *venit ad Patrem, niſi per me*: ergo, propter illud periculum, aboleri debet praxis de Sanctorum invocatione.

Reſp. neg. ant. Ratio eſt, quia invocatio Sanctorum, ipſiûſmet Chriſti invocationem includit: nempè fidelis qui Sanctum invocat, precatur ut Sanctus ille Chriſti nomine à Deo petat beneficia

ficia, quibus ipſe fidelis indiget; precatur, ut Sanctus poſtulet à Deo, quatenus ex intuitu meritorum Chriſti concedere velit auxilia, quibus indiget is qui ad Sanctum per preces confugit.

Confirmatur reſponſio 1. ex eo, quòd Eccleſia orationes omnes quas ad Sanctos dirigit, ſemper hiſce verbis claudat: *Per Chriſtum Dominum noſtrū.*

Prætereà invocatio Sanctorum in cœlis regnantium non alterius eſt generis, quàm invocatio piorum hominum in terris degentium: ac proindè, cum iſta (ut Heterodoxi fatentur) includat invocationem Chriſti, ita & illa: hoc eſt, ſicut à piis hominibus in terrâ degentibus nihil aliud petitur, quàm ut orent Chriſtum, quatenus per eum nobis ad Patrem aditus pateat: ita nec à Sanctis, qui cœleſti beatitudine fruuntur. Nec obeſſet ſi imperiti quidam eâ quâ dictum eſt, ratione Sanctos non invocarent: ſiquidem Eccleſia eo in capite uſum illorum non probat; nempè parochis, aliiſque curam animarum habentibus injungit ut fideles doceant, Sanctorum preces eo tantùm titulo à Deo exaudiri, quòd Chriſti nomine fiant; quòd ad obtinenda quæ petierint, Deo Patri Chriſti meritum offerant. Eccleſia ſuos filios docuit ſemper ac docet modò, credere ſe tanquam articulum certiſſimum, ſententiam quam Auguſtinus in Pſalmum 108. hiſce verbis tradit: *Oratio quæ non fit per Chriſtum, non ſolùm non poteſt delere peccatum, ſed etiam ipſa fit peccatum.*

Confirmatur 2. eadem reſponſio ex eo, quòd ſi uſus per ſe bonus, pius ac utilis (ut eſt Sanctorum cum Chriſto regnantium invocatio) aboleri deberet propter quorumdam, aut imperitorum, aut iniquorum hominum, abuſum, propter eandem rationem aboleri quoque deberet uſus Scripturæ, Sacramentorum, pluriumque aliarum ſanctiſſimarum rerum: ſcilicet non pauci ſunt, qui aut præ ignorantiâ, aut præ iniquita-

te, & Scripturâ,& Sacramentis, aliiſque ſanctiſſimis rebus abutuntur.

Objicies 2. Invocatio Sanctorum contraria eſt bonis moribus. Nam 1. favet eorum errori, qui ob cultum huic aut illi Sancto impenſum, ſibi pollicentur ſe ex hac vitâ ſine pœnitentiâ non migraturos. 2. Docent aliqui, omnia ſcelera conciliari poſſe cum devotione erga Sanctos, ac præcipuè Deiparam. 3. Nonnulli putant, ſe Sanctos colere, quamvis Deum non colant. 4. Tandem plures fiduciam ſuam ponunt in ſignis quibuſdam exterioribus inſtitutis ad Sanctorum, ac præſertim Deiparæ, cultum: ergo propter eas, ſimileſque rationes, aboleri debet invocatio Sanctorum.

Reſp. Eccleſiam Romanam damnaviſſe ſemper,& nunc etiam damnare abuſus, quorum meminit argumentum. De primo ſic loquitur primum Concilium Cameracenſe, titulo *De Sanctis*, capite 6. *Doceatur itaque populus, preces Sanctorum admodum utiles eſſe ad impetranda dona, non modò corporalia & temporalia, ſed & ſpiritualia & æterna; ſed tamen abominandam eſſe eorum vanitatem ac ſuperſtitionem, qui certò pollicentur, non ex hac vita migraturos ſine pœnitentia ac Sacramentis eos, qui hunc, illumve ex Divis coluerint; qui ſecuritatem in rebus agendis, formæ certum aut optatum eventum eiſdem promittunt: & ſi quæ alia hujuſmodi proferantur & credantur. Veluti illud quoque reprobandum eſt, ſi qui, certo numero, præſcriptaque Miſſarum forma aliqua, aut precum, affirmarunt, deſignataſque animas è Purgatorio ſemper liberari.* Eâdem fermè ratione locutæ ſunt Synodi, quæ tum in Galliis tum in aliis orbis chriſtiani partibus, invocationis Sanctorum poſt Concilium Tridentinum meminerunt.

Quod ſpectat ad ſecundum, enormis eſt calumnia quam ex heterodoxis Calviniſta Rivetus impegit Eccleſiæ Romanæ. Eccleſia Romana pro-

probat celebre hoc effatum Auguſtini, Sermone 30. inter eos quos edidit Sirmondus: *Martyres honorare & non imitari, nihil aliud eſt, quàm mendaciter adulari.* Eccleſia hoc aliud ejuſdem S. Doctoris effatum transfert ad Deiparæ, aliorumque Sanctorum invocationem & cultum. Quærit Auguſtinus libro primo de conſenſu Euangeliſtarum, cap. 18. *Cur Romani, qui omnium gentium Deus credebant colendos, Deum Iudæorum non colerent?* Eam verò quæſtionem ſolvit ſententiâ Socratis: *Socratis ſententia eſt* (inquit) *unumquemque Deum ſic colere oportere, quomodo ſe ipſe colendum eſſe præceperit. Proinde ipſis ſumma neceſſitas facta eſt non colendi Deum Hebræorum, quia ſi alio modo eum colere vellent, quàm ſe colendum ipſe dixiſſet, non utique illum colerent, ſed quod ipſi finxiſſent. Si autem illo modo vellent, quo ipſe diceret, alios ſibi colendos non eſſe cernebant, quos ille coli prohibebat. Ac per hoc reſpuerunt unius veri Dei cultum, ne multos falſos offenderent: magis arbitrantes ſibi obfuturam fuiſſe iſtorum iracundiam, quàm illius benevolentiam profuturam.* Quo autem modo invocari ſe ac coli præcipit Maria? eâdem ratione quâ Paulus ſe præcipit coli: *Imitatores* (inquit) *mei eſtote, ſicut & ego Chriſti:* Eâdem ratione quâ idem Apoſtolus coli vult demortuos Eccleſiæ Præpoſitos: *Mementote* (ait) *præpoſitorum veſtrorum, qui vobis locuti ſunt verbum Dei, quorum intuentes exitum converſationis, imitamini fidem.* Eccleſia Romana profitetur, nec cum Dei verbo, nec cum ſanctis Patribus cohærere ſententiam, quâ aſſeritur, nullum, qui externum Virgini cultum exhibuerit, exceſſurum è vita, quin pœnitentiam egerit: novit nimirum ex Scripturis Deum, etiam cum irriſione, acturum cum eo, qui de illius mandatorum obſervatione non curaverit: *Ego autem in interitu veſtro ridebo, & ſubſanabo vos.* Optat pia mater ut ſui filii præ oculis ſemper habeant præclaram

hanc Auguſtini ſententiam: *Pœnitentia* (inquit Serm. 57. de tempore) *quæ ab infirmo petitur, infirma eſt: quæ à moriente tantùm petitur, timeo ne & ipſa moriatur. Et ideò, dilectiſſimi, quicumque vult invenire miſericordiam Dei, ſanus agat pœnitentiam in hoc ſæculo, ſi ſanus eſſe vult in futuro ſæculo.*

Ex his quæ modò dicta ſunt, patet, quid ad tertium dicendum ſit: nempè manifeſtum eſt eos, qui Sanctos imitari nolunt, reverà Sanctos non colere; ac proindè ſi non velint Dei mandata ſervare, hoc eſt, ſi Sanctos non invocent, ut pro ſe gratiam obtineant, quâ Dei mandata cuſtodiant, ſuiſque iniquis habitibus liberentur, immeritò jactitant ſe cultores eſſe Sanctorum.

Jam verò quod ſpectat ad quartum, plenè falſum eſt: Scilicet externa devotionis in Virginem Deiparam, aut Sanctos cum Chriſto regnantes, ſymbola, quæcumque ſint ejuſmodi ſigna, non alio geſtantur fine, quàm ut fideles excitentur ad imitationem eorum, quos iis exterioribus ſignis ſe pro patronis elegiſſe profitentur.

Ob eundem quoque & non alium finem, pleríque ex fidelibus dant nomen ſocietatibus, quæ in honorem ſive Virginis Deiparæ, ſive aliorum Sanctorum, erectæ ſunt in Eccleſiâ Catholicâ, hoc eſt, ideò ſodalitiis ejuſmodi inſcribi volunt, ut exercitiis quæ in iis præſcribuntur, ad Sanctorum, quos ſe colere profitentur, imitationem promoveantur, & ad ſincerum Dei cultum, qui in ejus amore caſto poſitus eſt, adjuventur. In tantùm enim veri ſunt ſodales Sanctorum, in quantùm cum illis Dei gloriam quærunt: *Ita omnes homines* (inquit Auguſtinus de catechizandis rudibus, cap. 19.) *& omnes ſpiritus humiliter Dei gloriam quærentes, non ſuam, & cum pietate ſectantes, ad unam pertinent ſocietatem.*

Objicies 3. In Eccleſiâ Romanâ Sancti invocantur tanquam authores beneficiorum, & collato-

latores auxiliorum, quæ ab iis poſtulantur: ſcilicet in hymno qui incipit: *Ave maris ſtella*, hiſce verbis Virgo Deipara invocatur: *Solve vincla reis, profer lumen cæcis, mala noſtra pelle:* imò in aliquarum Eccleſiarum precibus Chriſtus Mariæ ſubjicitur; hæc enim precum formula, *Roga Patrem, jube Natum, jure matris impera Redemptori*, apud Pelhartum De Temeſvvar legitur: ergo aboleri debet Sanctorum invocatio.

Reſp. neg. ant. Ad cujus priorem probationem, diſt. ant. Et illa verba, *Solve vincla reis*, &c. intelliguntur de ſolutione per modum cauſæ moralis, conc. ant. per modum cauſæ phyſicæ, neg. ant. Maria peccatorum vincula ſolvit per modum cauſæ moralis, quia Deum orat, ut propter Chriſti merita reis hominibus peccata dimittat: at verò ipſa non dimittit peccata. Idque confirmatur ex eo, quòd verba de quibus eſt quæſtio, immediatè poſt de ſolutione per orationem explicentur; hæc enim ſubjiciuntur: *Bona cuncta poſce. Sumat per te preces, qui pro nobis natus tulit eſſe tuus.*

Ad alteram probationem dicendum eſt, formulam de quâ agitur, nuſquam ab aliquâ Eccleſiâ adhibitam fuiſſe. Nec alicujus eſt momenti teſtimonium Pelharti De Temeſvvar; illius enim opus continet multas aniles fabulas, quæ demonſtrant, authorem nullam planè mereri fidem.

Prætereà, etiamſi in aliquâ particulari Eccleſiâ adhibita fuiſſet precum formula, quæ apud Pelhartum legitur, tribui tamen non deberet Eccleſiæ Catholicæ. Nempè nonnunquam per imperitiam & errorem aliqua in Eccleſiis particularibus fieri poſſunt, quæ ab Eccleſiâ Catholicâ rejiciuntur: idque jam aliàs Auguſtinus obſervavit; ſiquidem libro ſexto de Baptiſmo contra Donatiſtas cap. 26. Sedato à Tuborbo contendenti inſici Baptiſma, cum Sacerdos illud miniſtrans

precibus utitur, quæ non probat Eccleſia, ſic reſpondet: *Reſpondetur, quia ſi non ſanctificatur aqua, cum aliqua erroris verba per imperitiam precator effundit, multi non ſolùm mali, ſed etiam boni fratres in ipſa Eccleſia, non ſanctificant aquam: multorum enim preces emendantur quotidie, ſi doctioribus fuerint recitatæ, & in eis multa reperiuntur contra Catholicam fidem.*

Ex iis Auguſtini verbis R. Pater Denehercaſſel primùm Congregationis Oratorii Presbyter, ac poſteà Caſtorienſis Epiſcopus, & apud Batavos Vicarius Apoſtolicus, in aureo ſuo de cultu B. Mariæ Virginis tractatu, colligit 1. nonnunquam in preces aliqua poſſe irrepere, quæ ſint contra Eccleſiæ fidem; 2. preces quotidie emendari curâ Congregationis *de ritibus*, cujus primarium officium eſt advigilare, ut emendanda corrigantur, & cavere, ne quid deinceps ſimile contingat.

QUÆSTIO XIV.

De adoratione Chriſti.

Not. IN hac quæſtione agemus 1. de Adoratione quæ Chriſto debetur: 2. de adoratione quæ debetur Sanctis: 3. de eâ quæ exhibenda eſt Reliquiis: 4. tandem de eâ quâ imagines tum Chriſti, tum Deiparæ, tum aliorum Sanctorum, colendæ ſunt.

CAPUT PRIMUM.

De adoratione quæ debetur Chriſto.

Not. ADoratio latriæ de quâ eſt hìc quæſtio, definitur, Honor Deo exhibitus in teſtimonium ſupremi illius dominii in res omnes

crea-

creatas. Ii omnes quibus perſuaſum eſt, Verbum eſſe Patri conſubſtantiale, ipſumque conſubſtantialiter humanitati conjunctum eſſe, profitentur adorationem latriæ deberi Chriſto, & quidem jurè: nam adoratio latriæ debetur ei qui verè Deus eſt: atqui Chriſtus (ut credunt ii qui Verbi cum Patre conſubſtantialitatem, & illius ſubſtantialem cum humanitate conjunctionem profitentur) verè Deus eſt: ergo Chriſto adoratio latriæ debetur.

Not. 2. Certum eſt pariter apud omnes, rectè per communicationem idiomatum, huic homini (qui Chriſtus eſt) adorationem tribui: ſicut enim, ex legibus de idiomatum communicatione, de hoc homine, qui Chriſtus eſt, rectè dicitur, quòd ſit Deus; ita pariter rectè dicitur quòd adoretur. Verùm cum idiomatum communicatio inter abſtracta locum non habeat; neque enim dicitur, quòd divinitas mortua ſit, quamvis id verè de humanitate aſſeratur, controverſia eſt inter Theologos; 1. Utrum humanitas Chriſti in abſtracto conſiderata, hoc eſt, non ſupponens pro ſuppoſito, quod eſt perſona Verbi, ſit terminus adorationis latriæ; 2. An ſic conſideratæ, præter adorationem latriæ, exhiberi poſſit adoratio hyperduliæ.

Not. 3. Circa duplicem illam controverſiam multiplex eſt authorum ſententia. Alexander De Hales 3. parte, quæſt. 30. Gabriel in 3. Diſt. 9. quæſt. 1. Antonius de Corduba, lib. 1. quæſt. 5. dubitatione 3. docent, humanitatem Chriſti in abſtracto ſumptam adorari quidem adoratione latriæ, ſed quæ relativa ſit, non autem abſoluta, eique ſimilis quæ Chriſti imaginibus exhibetur, hoc eſt, quæ ultimò ad humanitatem non terminetur. Nonnulli alii ſunt, qui licèt fateantur, humanitatem Chriſti in abſtracto ſumptam adorari abſolutâ adoratione latriæ, contendunt tamen ei, etiam unitæ Verbo, tribui debere adorationem hyperduliæ propter dotes eximias,

ſanctitatem nimirùm, aliaſque virtutes quibus excellit. Ita docent Scotus in 3. diſt. 9. quæſt. 1. Durandus quæſt. 3. numero 7. Paludanus quæſtione 2. Econtra alii paſſim Theologi poſt S. Thomam docent 1. humanitatem Chiſti, etiam in abſtracto ſumptam, coli debere abſolutâ latriæ adoratione. Docent 2. eam in eo ſtatu conſideratam, coli non poſſe aliâ adoratione, quàm adoratione latriæ. Quid nos de iis controverſiis ſentiamus, ſubſequentes concluſiones aperient.

Conclusio i. Humanitas Chriſti, etiam in abſtracto conſiderata, coli debet abſolutâ adoratione latriæ.

Probatur 1. ex Scripturâ. Apoſtolus ad Hebræos capite 1. ſic loquitur: *Et cum iterum introduxit primogenitum in orbem terræ, dicit: Et adorent eum omnes Angeli Dei*. Is quem Deus ab Angelis adorari voluit, eſt is quem in mundum introduxit: ſed is quem introduxit in mundum, eſt homo, ſeu humanitas conjuncta Verbo: ergo humanitas illa adorari debet abſolutâ adoratione latriæ; eam enim adorationis ſpeciem Deus Angelis præcepit.

Confirmatur argumentum ex Chryſoſtomo qui Hom. 3. in Epiſtolam ad Hebræos aſſerit textum ex Apoſtolò laudatum non intelligi de Chriſto prout Verbum eſt, ſed de Chriſto prout eſt homo; ac proindè de illius humanitate, quæ realiter eſt diſtincta à naturâ & perſonâ Verbi: ſic enim loquitur: *Non aliter introductus in mundum Dei filius dicitur, quàm in carne, cum in mundo jam eſſet (ut ait Ioannes) & mundus per ipſum factus ſit*. Idem Apoſtolus in Epiſtolâ ad Philippenſes, cap. 2. hæc habet de Chriſto: *Propter quod* (ſeu propter obedientiam) *& Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen; ut in nomine Ieſu omne genu flectatur, cæleſtium, terreſtrium & infernorum*. Is quem Deus exaltavit, Chriſtus

eſt,

eſt, non quâ Verbum, ſed quâ homo, hoc eſt, non eſt divinitas Chriſti, ſed illius humanitas: ſcilicet Apoſtolus de Chriſto loquitur ratione ejus, ſecundùm quod factus eſt obediens: at Chriſtus non quâ Verbum, ſed quatenùs homo, fuit obediens. Præterea Paulus agit de eo cui eximium nomen, ſingulariſque gloria in meritorum mercedem conceſſa ſunt: is autem non eſt Chriſtus prout eſt Verbum, ſed tantùm prout eſt homo: ac proinde Chriſto, etiam ut eſt homo, ſeu, prout habet humanitatem diſtinctam à naturâ & perſonâ Verbi, & conſequenter humanitati Chriſti in abſtracto, Deus exhiberi voluit à creaturis abſolutam latriæ adorationem, quæ quidem genu incurvatione, cujus meminit Apoſtolus, ſignificatur.

Probatur 2. ex Patribus. Athanaſius in Epiſtolâ ad Adelphium, expreſsè negat, adorationem carnis in Chriſto ſeparari debere ab adoratione Verbi; docet econtrà, duas in eo naturas eâdem adoratione coli: *Neque* (ait) *corpus ejuſmodi per ſe dividentes, per Verbum adoramus: neque Verbum adorare volentes, ipſum longè à carne disjungimus*. Unde ſic arguitur: Qui vetat, ne Chriſtum adorans, humanitatem à Verbo dividat, vult, ut humanitati eadem adorationis ſpecies exhibeatur, quæ exhibetur Verbo; ſi enim adorans adorationis ſpeciem humanitati exhiberet aliam ab eâ quam exhibet Verbo, humanitatem, ſaltem in ſuâ mente, à Verbo divideret: atqui diviſionem illam vetat Athanaſius: ergo vult, ut abſoluta latriæ adoratio ipſimet humanitati cum Verbo conjunctæ exhibeatur.

Epiphanius in Ancorato, objicit ſibi calumniam hæreticorum, qui contendebant, orthodoxos, quòd Chriſti corpus adorarent, adorare creaturam; illi autem objectioni reſpondens, non diffitetur orthodoxos Chriſti corpus, ſeu humanitatem adorare, imò expreſsè aſſerit ab ipſis adorari, ſed unà cum Verbo; neque enim

cum fidelis Verbum adorat, ipſum adorat à corpore ſeparatum: *Sic igitur* (ait, ubi propoſuit exemplum imperatoris, cujus purpura ſimul cum ipſo honoratur) *nemo Vnigenito dixerit: Depone corpus, ut adorem te: quin potius ipſum adorat cum corpore Vnigenitum, increatum cum templo ſancto, quod vivens aſſumpſit*. Ex eo autem Epiphanii textu ſic argumentum conficitur: Ille docuit, humanitatem adorari debere adoratione latriæ, qui docuit, eâ adorationis ſpecie adorari debere Chriſti corpus: atqui Epiphanius id docuit; tantùm enim abeſt, ut reſponderit Arianis, orthodoxos non adorare Chriſti corpus (ut objiciebant) quin expreſsè confeſſus ſit, eos ipſum reverà adorare: tantùm abeſt (quod tamen in adverſariorum ſuppoſitione neceſſarium fuiſſet) ut dixerit ipſum non adorari eâdem adoratione quâ Verbum, quin econtrà confeſſus ſit, ipſum unà cum Verbo adorari: ergo Epiphanius docuit, humanitatem Chriſti, ſeu Chriſtum, prout eſt homo, hoc eſt, prout habet naturam à naturâ Verbi diſtinctam, adorari debere adoratione abſolutâ latriæ.

Ambroſius libro tertio de Spiritu ſancto, capite 12. docet, hæc Pſalmi 98. verba, *Adorate ſcabellum pedum ejus, quia ſanctum eſt*, intelligi de carne Chriſti, quæ à Chriſtianis adoratur: *Itaque* (inquit) *per ſcabellum, terra intelligitur: per terram autem, caro Chriſti, quam hodie quoque in myſteriis adoramus, & quam Apoſtoli in Domino Ieſu, ut ſupra diximus, adorarunt*. Adorationis autem nomine S. Doctor latriæ cultum intelligit: ſcilicet, hoc eſt illius argumentum pro adoratione Spiritui ſancto à nobis impendendâ: Ille adoratione latriæ adorandus eſt, qui opus effecit, cui adoratio debetur: atqui Spiritus ſanctus effecit opus ejuſmodi, carnem nimirùm Chriſti, quam in myſteriis, id eſt in Euchariſtiæ ſacramento, fideles adorent.

Augu-

Auguſtinus ſcabelli nomen, quo Pſaltes regius utitur, exponit, ſicut & Ambroſius, de carne Chriſti: *Quæro* (inquit Enarratione in Pſalmum 98.) *quid ſit ſcabellum pedum ejus, & dicit mihi Scriptura, terra ſcabellum pedum meorum. Fluctuans converto me ad Chriſtum, quia ipſum quæro hìc, & invenio, quomodo ſine impietate adoretur terra, ſine impietate adoretur ſcabellum pedum ejus. Suſcepit enim de terra terram, quia caro de terra eſt, & de carne Mariæ carnem ſuſcepit. Et quia in ipſa carne hìc ambulavit, & ipſam carnem nobis manducandam ad ſalutem dedit: nemo autem carnem illam manducat, niſi priùs adoraverit: inventum eſt, quemadmodum adoretur tale ſcabellum Domini, & non ſolùm non peccemus adorando, ſed peccemus non adorando.* Evidens eſt, Auguſtinum in eo loco loqui de adoratione, quæ Deo ipſi exhibetur: quærit enim quomodo ſine impietate cultus poſſit exhiberi terræ. Evidens quoque eſt, S. Doctorem non agere de adoratione relativâ, cujuſmodi eſt ea quæ imaginibus Chriſti tribuitur: nempè ſi relativam illam adorationem intellexiſſet, ſolvere debuiſſet dubium, quod ſibi propoſuerat, *Quomodo ſine impietate adoretur terra*, ſolvere (inquam) debuiſſet, reſpondendo, adorationem quæ carni Chriſti exhibetur in myſteriis, non ad carnem ipſam terminari, ſed ad Verbum cui hypoſtaticè conjuncta eſt; ſeu potiùs dicere debuiſſet, non terram adorari, ſed Deum ipſum tantùm.

Joannes Damaſcenus in libro tertio de Fide, capite octavo, expreſsè aſſerit, carnem & Verbum in Chriſto unicâ adoratione coli: *Unus igitur Chriſtus* (inquit) *Deus perfectus & homo perfectus, quem adoramus cum Patre & Spiritu unica adoratione cum ejus immaculata carne.* Depellit, immediatè poſt illa verba, idololatriæ crimen ab eâ adoratione: *Neque enim hoc agentes* (ait) *creaturæ ſervimus: non enim velut*

nudam carnem adoramus, ſed ut divinitati conjunctam. Ut id explicet, utitur comparatione hominis qui ferrum ignitum tangit: *Timeo* (ait) *carbonem tangere propter ignem*; ac proinde quemadmodum illius hominis tactus objectum non eſt ferrum tantùm, ſed etiam ignis: ita adorationis objectum in Chriſto, non eſt Verbum ſolum, ſed etiam caro, quam in unam hypoſtaſim aſſumpſit: *Adoro* (inquit) *utrumque, quod eſt Chriſti propter divinitatem carni copulatam*; hoc eſt, motivum adorationis, ſeu ratio formalis quæ me ad adorationem movet, eſt quidem divinitas; ſed objectum, ſeu terminus cui impenditur adoratio, non eſt divinitas tantùm, ſed etiam caro, cui ſubſtantialiter eſt conjuncta.

Probatur 3. ex definitionibus, & quidem (ut nobis videtur) expreſſis, Conciliorum. Concilium Alexandrinum, quod Cyrillo præſide contra Neſtorium habitum eſt, expreſsè damnat eos, qui non confeſſi fuerint, Chriſtum totum, hoc eſt, naturam humanam & divinam hypoſtaticè conjunctas, non unâ, ſed multiplici adoratione adorandas eſſe: *Si quis* (ait Cyrillus anathematiſmo octavo ex duodecim quæ leguntur in Epiſtolâ Synodali ad Neſtorium tranſmittendâ, & ab eo, ſi catholicus audiri velit, ſubſcribendâ) *hominem aſſumptum, unà cum ipſo Dei Verbo adorandum, unà cum illo glorificandum, unà cum illo, tanquam alterum cum altero exiſtentem, Deum appellandum eſſe, docere auſus fuerit; & non una potiùs adoratione Emmanuelem honorat, unamque illi glorificationem attribuit, quatenùs Verbum factum eſt caro, anathema ſit.* Unde ſic demonſtratio conficitur: Illi, & quidem abſoluta, exhiberi debet adoratio latriæ, qui eâdem adoratione coli debet, quâ Verbum ipſum; nempè Verbo, cum Deus ſit, ſupremus, ac abſolutus latriæ cultus debetur: atqui, ex Alexandrinâ Synodo, homo aſſumptus, hoc eſt,

humanitas Chriſti, eâdem tum in individuo, tum in ſpecie, adoratione coli debet, quâ ipſummet Verbum, ita ut excommunicandus ſit, qui adorationem humanitatis & Verbi diviſerit, ac diſtinxerit: ergo humanitas Chriſti adorari debet abſolutâ adoratione latriæ.

Reſpondent adverſarii, Synodum Alexandrinam damnare diviſionem adorationis tantùm in ſenſu Neſtorii perſonas in Chriſto dividentis: ita ut (inquiunt) Alexandrina Synodus hoc unum velit, adorationem impendi non debere homini in Chriſto tanquam ſuppoſito, quod à ſuppoſito Verbi diſtinctum ſit. Verùm frivola eſt hujuſmodi reſponſio: Siquidem Neſtorius duo dicebat: nimirùm in Chriſto duas eſſe perſonas, deinde duas adorationes ei attribuendas eſſe: Primum, capitulis, octavum de quo agitur, antecedentibus, Alexandrina Synodus damnavit; alterum verò proſcripſit capitulo, ſeu anathematiſmo octavo, ſeu, poſtquam Neſtorii errorem damnavit, damnat quoque ac corrigit ejuſdem Neſtorii loquendi morem, hoc eſt, definit, humanitatem non coadorari cum Verbo quaſi duæ ſint adorationes, ſed ſimul & eadem adoratione coli.

Confirmatur 1. ex eo quòd Theodoretus, qui Orientalium nomine reprehenderat Cyrilli, hoc eſt, Alexandrinæ Synodi capitula, probet octavum quoad unam glorificationem, ſeu adorationem humanitati & Verbo tribuendam, modò tamen in ipſo Chriſto naturæ non confundantur, ut à Cyrillo cum Apollinariſtis confundi immeritò ſentiebat: *Vnam quidem* (ait in reprehenſione octavi capituli) *ut ſæpè dixi, glorificationem domino Chriſto tribuimus, & ipſum Deum ſimul & hominem confitemur.*

Confirmatur 2. ex eo quòd Cyrillus in ſui octavi capituli defenſione contra Theodoretum, doceat, ex multiplicatione & diſtinctione adorationum, unius quidem quæ humanitati tribuatur,

tur, & alterius quæ adſcribatur Verbo, multiplicatio & diſtinctio ſuppoſitorum neceſſariò ſequatur; ob idque damnari debere Neſtorii de adoratione humanitati impendendâ loquendi modum: *Nam.* (inquit) *ſi quidem ipſe DEVS ſimul & homo, & adoratur ſicut unus adoratione una, & non coadoratur, & ſimul appellatur DEVS.*

Cùm Epheſinum Concilium 1. capitula contra Neſtorium à Cyrillo in Alexandrino Concilio ſcripta probaverit, ſequitur, ipſum definiiſſe, unâ tantùm adorationem, ſupremam nimirùm & abſolutam, exhiberi debere Chriſto; ac proindè definiit etiam, humanitatem Chriſti coli debere abſolutâ adoratione latriæ.

Quintum Concilium Oecumenicum, canone nono, non minùs expreſsè quàm Alexandrina & Epheſina Synodi, definiit, humanitatem & divinitatem Chriſti, unâ tantùm adoratione coli debere; ergo definiit quoque, humanitati Chriſti deberi adorationem latriæ. Eum quinti Concilii canonem nonum probat Lateranenſe Concilium, hiſceque eum verbis refert: *Si quis adorari in duabus naturis dicit Chriſtum, ex quo duas adorationes introducunt, ſemotim Deo Verbo, ſemotim homini....... aut ſi quis non una adoratione Deum Verbum incarnatum cum ejus carne adorat, juxta quod ſanctæ Dei Eccleſiæ ab initio traditum eſt, talis anathema ſit.* In illo autem Canone res de quâ agitur, expreſsè definitur; ſed additur prætereà (ut rectè obſervat Petavius) dogma de unâ adoratione impendendâ Chriſto, ſive prout Deus, ſive prout eſt homo, ab initio, Eccleſiæ traditum fuiſſe.

Probatur 4. noſtra concluſio ratione Theologicâ. Honor, ſive ſit adoratio latriæ, ſive duliæ, ſive hyperduliæ, primò & per ſe reſpicit perſonam cui exhibetur, ſecundariò verò & ex conſequenti, reſpicit ea omnia quæ in illâ perſonâ exiſtunt: ſic cùm quis Papæ pedes oſculatur, interna

terna

terna reverentia quam exhibet Papæ, primò ipſam Papæ perſonam reſpicit, ex conſequenti verò ea omnia quæ in Papâ exiſtunt: unde ſic arguitur. Honor qui Perſonæ Chriſti exhibetur, eſt abſoluta adoratio latriæ: atqui idem honor impenditur illius humanitati; ſiquidem honor (ut ex dictis patet) qui primò & per ſe reſpicit perſonam honoratam, ſecundò & ex conſequenti reſpicit ea omnia quæ ſunt in eâ perſonâ: ſed humanitas eſt in perſonâ, cui exhibetur adoratio latriæ: ergo eadem adoratio latriæ humanitati quoque exhibetur.

Objicies 1. Adoratio latriæ propriè ſumpta, ſoli Deo debetur, & ei ſoli tribui poteſt: atqui humanitas Chriſti non eſt Deus: ergo adoratio latriæ exhiberi non poteſt humanitati Chriſti.

Reſp. diſt. maj. Adoratio latriæ ſoli Deo primò & per ſe debetur, conc. maj. ſoli Deo debetur ſecundò & ex conſequenti, neg. maj. & conceſsâ minore, diſt. conſeq. Ergo adoratio latriæ primò & per ſe exhiberi non poteſt humanitati Chriſti, conc. conſeq. exhiberi non poteſt ſecundò & ex conſequenti, neg. conſeq. Adoratio latriæ ſumpta quoad internum adorantis affectum, primò & per ſe reſpicit objectum, in quo eſt ratio formalis quæ movet ad adorationem exhibendam: undè cum in perſonâ Chriſti, non autem in illius humanitate, ſit ratio formalis (divinitas nimirùm) quæ nos movet ad Chriſtum adoratione latriæ colendum, humanitas primò & per ſe non adoratur in Chriſto, ſed tantùm ſecundò & ex conſequenti.

Confirmatur reſponſio ex Epiphanio, qui (ut ſuperiùs obſervatum eſt) in Ancorato comparat adorationem, quam humanitati Chriſti exhibemus, honori quem deferimus purpuræ, quâ rex eſt indutus. Confirmatur iterum ex Damaſceno, qui (ut ſuo loco dictum eſt) adorationem de quâ agitur, confert cum tactu ferri igniti: ergo quem-

quemadmodum honor quem exhibemus purpuræ, qua Rex eſt indutus; quemadmodum tactus quo ferrum ignitum contingimus, non feruntur primò & per ſe in purpuram regis, aut in ignem quo ferrum ardet, ſed tantùm ſecundò & ex conſequenti: ita etiam adoratio latriæ quam exhibemus humanitati Chriſti, non primò & per ſe, ſed tantùm ſecundò & ex conſequenti eandem reſpicit humanitatem.

Inſtabis. Si ſecundò tantùm & ex conſequenti adoratio exhibita humanitati Chriſti, ipſam humanitatem reſpicit, dici poterit humanitatem adorari tantùm per accidens: atqui id abſurdum eſt; eum enim loquendi modum Theologi uno ore in Durando qui illum adhibuit, proſcribunt: ergo, &c.

Reſp. diſt. maj. Dici poterit, humanitatem Chriſti adorari tantùm per accidens, hoc eſt, quia non ſeorſim, ſed cum alio adoratur, conc. maj. quia ſequitur ex unione accidentali, neg. maj. Ideò Theologi paſſim proſcribunt modum loquendi, quo Durandus uſus eſt, quòd credant eum favere Neſtorio qui unionem tantùm per accidens, ſeu per affectum, inter Verbum & humanitatem admittebat; non verò quòd (ut nos profitemur) unà tantùm cum alio, Verbo nimirùm, non autem ſeorſim, adoretur: quæ enim cum alio aut patiuntur, aut agunt, non primò & per ſe, quamvis ſint unita ſubſtantialiter, ut anima & corpus; ſed tantùm ſecundò & ex conſequenti, pati aut agere dicuntur.

Inſtabis iterum. Si humanitas in Chriſto adoretur ſecundò tantùm & ex conſequenti, quia cum alio adoratur, Verbum quoque ſecundò tantùm & ex conſequenti adorari dicetur: non enim in Chriſto ſolum adoratur, ſed unà cum carne cui hypoſtaticè conjunctum eſt: ſed abſurdum eſt conſequens: ergo & antecedens.

Reſp. neg. maj. Ratio diſparitatis eſt, quia divinitas quæ eſt ratio motiva, ſeu impellens ad

ado-

adorationem, eſt in Verbo, non autem in humanitate, cui conjunctum eſt; at parti alicujus compoſiti, primò & per ſe actio aut paſſio tribuuntur, cùm in illâ parte eſt ratio motiva, ſeu cauſa formalis, propter quam toti tribuitur: ſic primò & per ſe de hominis animâ dicitur, quòd ſit immortalis, de toto verò compoſito dicitur tantùm ſecundò & ex conſequenti, quia ratio, ex quâ ſequitur immortalitas, eſt formaliter (ut ajunt) in animâ rationali: nempè ideò eſt immortalis quòd ſit omninò ſpiritualis, hoc eſt, eò quòd ſpiritus ſit, non autem materia.

Objicies 2. Quod coadoratur, non adoratur eâdem adoratione, quâ adoratur objectum, cum quo coadoratur; ſi enim eâdem adoratione adoraretur, non eſſet, cur Cyrillus anathematiſmo octavo negaſſet, hominem aſſumptum, ſeu humanitatem, cum Dei filio coadorari: atqui humanitas Chriſti cum Dei Verbo coadoratur; ita enim expreſsè loquitur Epiphanius in Anchorato, ubi humanitatem Chriſti comparat cum purpurâ quam Rex induit; ita etiam Damaſcenus libro de duabus Chriſti voluntatibus: *Adoro carnem* (inquit) *non propter naturam carnis, ſed propter Deum Verbum ipſi copulatum*: ergo, &c.

Reſp. diſt. maj. Quod coadoratur tanquam alterum ſuppoſitum cum altero ſuppoſito, non adoratur eâdem adoratione, conc. maj. quod coadoratur tanquam altera natura cum altero ſuppoſito, neg. maj. Non iſtâ ratione, ſed illâ tantùm Cyrillus aſſeruit, hominem aſſumptum cum Dei filio non coadorari: ſcilicet humanitas, quam Cyrillus, & ante eum Auguſtinus, ſæpè vocat hominem aſſumptum, non habet humanum ſuppoſitum, ſeu non habet humanam hypoſtaſim, humanam perſonam; ac proindè dici non debet, tanquam alterum cum altero aut coadorari, aut connominari.

Eam autem eſſe Cyrilli mentem patet, 1. ex verbis quibus conſtat anathematiſmus octavus

con-

contra Neſtorium ſcriptus; ſic enim habet: *Si quis dicere audet, hominem aſſumptum unà cum Dei Verbo adorandum & conglorificandnm, & Deum, tanquam alterum cum altero connominandum eſſe (hunc enim intellectum particula,* Cum, *adjecta, perpetuò ac neceſſariò affert) & non potius unà adoratione Emmanuelem honorat, unamque illi glorificationem attribuit, quatenùs Verbum factum eſt caro, anathema ſit.* Patet 2. ex eo quòd idem Cyrillus libro ſecundo contra Neſtorium apertè ſcribat *Deum Verbum adorari cum carne*, hoc eſt, cum altero, quod, non hypoſtaſi, ſed naturâ tantùm, diſtinctum ſit. Eundem ſenſum habuerunt in mente Patres qui Chriſti humanitatem dixerunt cum Dei Verbo coadorari & conglorificari. Patet denique 3. ex eo quòd Cyrillus loquendi ratione, quæ nobis objicitur, non aliud ſibi propoſuerit, quàm damnare iſtud Neſtorii dictum, ex quo ſequitur perſonarum diſtinctio: *Propter geſtantem, eum qui geſtatur, veneror; propter eum, qui latet, eum qui apparet, adoro.* Itaque Chriſti humanitas rectè dicitur cum Verbo coadorari, quando præpoſitio *Cùm* ſimultatem ſignificat, non autem quando intelligitur (ut intelligebatur à Neſtorio) de diſtinctione ſuppoſitorum.

Conclusio 2. Humanitas Chriſti coli non poteſt aliâ adoratione, quàm adoratione latriæ. Eſt contra Cajetanum & nonnullos alios, qui contendunt, humanitatem, licèt realiter unitam Verbo, coli poſſe adoratione hyperduliæ, ratione ſpecialis excellentiæ quam habet ex gratiâ habituali, aliiſque donis quæ è perſonâ Verbi tanquam effectus à causâ diſtinguuntur.

Probatur 1. ex Patribus & Conciliis, quæ in defenſionem præcedentis concluſionis laudata ſunt. Nempè definiunt, humanitatem non duplici, ſed unâ tantùm adoratione coli debere: ergo quamcumque aliam adorationem latriâ minorem excludunt.

Probatur 2. Si humanitas propter excellentiam

ſibi

ſibi propriam hyperduliâ coli poſſet, immeritò Cyrillus in Concilio Alexandrino damnaſſet hunc Neſtorii loquendi modum: *Adoro viſibilem propter inviſibilem, & hominem quem induit, propter eum* (ſcilicet filium Dei) *qui ipſum induit:* nam illa hyperduliæ adoratio, licèt proximè ad humanitatem terminaretur, ultimò tamen ad ipſum Verbum referretur; quemadmodum licèt charitas quâ proximus diligitur, proximè ad ipſum proximum terminetur, ultimò tamen refertur ad Deum; non enim proximum propter ipſum ultimò diligere debemus, ſed propter Deum. Præterea vel humanitas in ſuppoſitione de quâ agitur, ab intellectu creato ſine unione ad Verbum conciperetur, vel cum unione ad ipſum. Si primum, non eſſet humanitas Chriſti, ſcilicet humanitas Chriſti, eſt humanitas unita Verbo. Si ſecundum, adorationem latriæ meretur: dignior enim adoratio, quæ, ut ſuppono, præcipuè ſita eſt in affectu mentis, aliam minorem adorationem excludit.

Probatur 3. Eccleſia nuſquam illum minorem adorationis modum Chriſti humanitati impendiſſe legitur: imò videtur, quòd eum apertè rejecerit in ſeptimo Concilio generali. Iconomachi in ſuâ pſeudoſynodo, quam falsò ſeptimam œcumenicam nuncuparunt, contendebant, depingi non poſſe imaginem Chriſti, quia humanitas illius ſeparari non poteſt à Deitate; econtrà verò œcumenica Synodus ſeptima, quæ eſt ſecunda Nicæna, docuit, humanitatem Chriſti pingi poſſe, quòd, etiam per mentem, humanitas in ſuâ imagine non apprehendatur tanquam à divinitate ſeparata: *Cùm* (inquit actione ſextâ) *Eccleſia Catholica Chriſtum pingit humana figura, non dividit eum à divinitate illi unita: Sicut qui hominem depingit, non inanimatum depingit.* Ergo falſum eſt, humanitatem Chriſti cogitari poſſe tanquam à Verbo ſeparatam, ut ei aliqua adorationis ſpecies attribuatur.

Eâdem ratione loquitur Theodorus Patriarchâ Jeroſolymitanus, in epiſtolâ quæ habetur in eâdem ſeptimâ Synodo actione tertiâ propè finem; ubi hæc habentur: *Adoramus Chriſti imaginem, quemadmodum facies ejus viſa eſt, non tamen à Deitate ſeparata: abſit, ita ſentiamus, cùm ab ipſa conceptione cum Deitate unita ſit*. Addendum eſt quòd ſi tum ſeptima Synodus, tum Theodorus crediđiſſent, humanitatem per mentem à Verbo ſeparari, & ſic ſeparatam coli adoratione hyperduliæ, non dixiſſent ſimpliciter, Eccleſiam non depingere Chriſtum in figurâ humanâ, eumque à divinitate non dividere; ſed dixiſſent pingi quoque poſſe eâ ratione, eique ſic depicto adorationem attribui minorem latriâ, ſeu adorationem hyperduliæ, cùm ſic depictus excellentiam creatam exhibeat, quæ in ipsâ humanitate realiter reperitur: at tantùm abeſt, ut id dixerit, quin abſolutè pronuntiarit, humanitatem non magis pingi, nec adorari ſine divinitate, quàm depingatur corpus ſine animâ, cui ſubſtantialiter unitum eſt.

Objicies 1. Humanitas poteſt per mentem apprehendi ſine Verbo, & ſic pro nobis à fidelibus orari, ut pro nobis intercedat apud Deum Patrem, Filium & Spiritum ſanctum: ergo pariter ſic apprehendi poteſt, ut adoratione quæ minor ſit latriâ, à nobis coli poſſit.

Reſp. 1. neg. ant. ſeu negatur, humanitatem quæ in cœlis (ut Scriptura loquitur) pro nobis interpellat, cogitari tunc, ut à Verbo ſeparatam imò cogitatur ut conjuncta: neque enim pro ſuâ reverentiâ (ut loquitur Apoſtolus) pro nobis exauditur, niſi quia illius oratio dignitatem habet à Verbo, cui ſubſtantialiter eſt conjuncta. Reſp. 2. dato antecedente, neg. conſeq. Ratio diſparitatis eſt, quia humanitas eſt principium *Quo* orationis; ac proindè eo in caſu conſiderari poteſt ſine Verbo quod eſt principium *Quod*, nempè Verbum orat in humanitate. Econtrà eadem

hu-

humanitas non eſt objectum cultûs noſtri, niſi prout conjuncta Verbo, quia in eo caſu non agit ſicut cùm orat, ſed paſſivè ſe habet; quæ autem paſſivè tantùm ſe habent, actionem agentis non terminant tanquam ſeparata à ſubjecto, in quo ſubſiſtunt.

Objicies 2. Natura quæ excellentiam habet diſtinctam ab excellentiâ ſui ſuppoſiti, poteſt coli honore diſtincto ab honore qui exhibetur ſuppoſito; ea enim excellentia, per ſe cultum & honorem meretur: atqui humanitas Chriſti eſt natura quæ excellentiam habet diſtinctam ab excellentiâ ſui ſuppoſiti, Verbi nimirùm; tum quia excellentia humanitatis eſt effectus ipſiuſmet Verbi tanquam cauſæ phyſicæ, cùm Verbum ut habens naturam divinam, ſit prima cauſa excellentiæ quæ eſt in humanitate; tum etiam quia, cum illa excellentia, ſit vel gratia habitualis, vel aliquod aliud ejuſmodi donum, neceſſariò eſt creatum aliquid, excellentia verò Verbi eſt omninò increata: ergo, &c.

Reſp. diſt. maj. Si excellentia quæ propria eſt illi naturæ, non ſit conjuncta cum excellentiâ quæ majorem cultum exigat, conc. maj. ſi conjuncta ſit, neg. maj. Equidem ſi excellentia creata quæ eſt in humanitate Chriſti, non eſſet cum Verbo conjuncta, coli deberet adoratione hyperduliæ, quæ rebus creatis maximè excellentibus, ut eſt Virgo Deipara, exhibetur. At verò cùm ſit conjuncta cum Verbo, coli debet adoratione latriæ, quæ cùm ſit ſpeciei infinitè perfectioris, quamcumque aliam adorationis ſpeciem abſorbet. Confirmatur reſponſum à ſimili. Si quis ejuſdem regionis eſſet ſimul Rex, Marchio, Comes, ut reverà contingit in Francorum Rege, qui variarum provinciarum Comes eſt & Rex ſimul, nõ poſſet ſine injuriâ honorari prout tantùm eſt Comes, hoc eſt, eo tantùm honore coli qui Comitibus exhiberi ſolet, eò quòd Comitis dignitas ſic in illo homine foret realiter conjuncta cum digni-

gni-

gnitate Regis: ergo à pari humanitas Chriſti, cùm ſit ſubſtantialiter conjuncta cum Verbo, licèt, ſi non eſſet illa unio, rectè hyperduliæ cultu coleretur, propter unionem tamen eo cultu coli non poteſt, quin dignitati quam humanitas ex unione realiter habet, injuria inferatur.

Objicies 3. Sanctus Thomas 3. p. qu. 35. art. 2. apertè diſtinguit duas adorationes Chriſto exhibendas: nam 1. ſic loquitur in Corpore articuli: *Adoratio igitur humanitatis Chriſti dupliciter poteſt intelligi. Uno modo ut ſit ejus ſicut rei adoratæ: & ſic adorare carnem Chriſti, nihil eſt aliud, quàm adorare Verbum Dei incarnatum; ſicut adorare veſtem Regis, nihil eſt aliud, quàm adorare veſtitum. Et ſecundùm hoc adoratio humanitatis Chriſti eſt adoratio latriæ. Alio modo poteſt intelligi adoratio humanitatis Chriſti, quæ fit ratione humanitatis Chriſti perfectæ omni munere gratiarum: & ſic adoratio humanitatis Chriſti non eſt adoratio latriæ, ſed adoratio duliæ. Ita ſcilicet quòd una & eadem perſona Chriſti adoretur adoratione latriæ propter ſuam divinitatem, & adoratione duliæ propter perfectionem humanitatis:* ergo Chriſtus non unâ, ſed duplici, poteſt adoratione coli.

Reſp. diſt. ant. Sanctus Thomas apertè diſtinguit duas adorationes hypoteticè Chriſto exhibendas, conc. ant. exhibendas ſimpliciter & abſolutè, neg. ant. Sanctus Doctor duas adorationes Chriſto exhibendas eſſe concedit quidem hypoteticè, ſi nempè humanitas concipiatur in ſtatu, in quo nec fuit, nec eſt, nec erit unquam in Chriſto; hoc eſt, ſi intelligatur tanquam à Verbo, non diſtincta tantùm, ſed etiam realiter ſeparata: verùm cùm ille humanitatis ſtatus non ſit realis, ſed fictitius tantùm, ſequitur, duplicem adorationem realiter & in praxi Chriſto exhiberi non poſſe. Eam autem eſſe S. Thomæ mentem, evidenter colligitur ex illius reſponſione ad primum argumentum; ſic enim loquitur: *Sic intellectæ ut ſeparatæ à Dei Verbo, deberetur ſibi ado-*

ratio

ratio duliæ, non cujuſcumque, ſed cujuſdam excellentioris, quam hyperduliam vocant.

Caput II.

De adoratione quæ debetur Sanctis.

Not. 1. Quæremus hìc 1. utrùm aliqua adoratio, ſeu cultus aliquis religioſus debeatur Sanctis: 2. an feſta in eorum honorem inſtitui poſſint: 3. utrum ædes ſacræ in eorum memoriam piè extruantur: 4. denique an emitti poſſint vota in eorum honorem.

Not. 2. Lutherani, Calviniſtæ, aliique novatores, qui Eccleſiam ſæculo decimo ſexto vexarunt, negant, cultum aliquem qui religioſus ſit Sanctis cum Chriſto regnantibus exhiberi poſſe; contendunt, feſta in eorum honorem ſuperſtitioſè inſtitui; aſſerunt, piè non extrui ſacras ædes in eorum memoriam; affirmant denique, vota non poſſe in eorum honorem nuncupari. Econtrà Catholici omnes ſemper & ubique quatuor illa capita probarunt, ut concluſionibus proximè ſequentibus manifeſtum fiet.

Conclusio I. Aliquis cultus religioſus debetur Sanctis unà cum Chriſto in cœlo regnantibus.

Probatur 1. Non civilis tantùm cultus, ſed etiam religioſus, debetur Sanctis adhuc in terrâ degentibus: ergo & Sanctis qui unà cum Chriſto regnant in cœlis. Antecedens videtur certum: nam cultus religioſus eſt honor, ſive internus, ſive externus, exhibitus ob excellentiam aliquam quæ ad religionem ſpectet: atqui Sanctis in terrâ degentibus debetur honor, ſive internus, ſive externus, ob excellentiam quæ ad religionem ſpectet; nempè vel quòd paſtorali dignitate fulgeant, vel quòd eximiâ pietate præditi ſint. Conſequens non minùs videtur certum; ſcilicet perfectior eſt Sanctorum in cœlis regnantium charitas, præſtan-

ſtantiores ſunt eorum virtutes, quàm charitas & virtutes Sanctorum, qui adhuc in terris militant: ergo ſi iſtis cultus quidam religioſus debeatur, à fortiori debetur & illis.

Probatur 2. Eccleſia ſemper religiosè coluit Sanctos unà cum Chriſto in cœlis regnantes: ergo cultus religioſus, hoc eſt, à virtute religionis imperatus, ei debetur. Conſequens videtur certum. Nam 1. quod ubique ſemper ab Eccleſia factum eſt, & cujus initium in Conciliis, aut aliis Eccleſiarum decretis non reperitur, ex Auguſtino, traditionis eſt Apoſtolicæ; ac proindè licitum eſt, ac pium. 2. Superbiſſimæ inſaniæ eſt, ex eodem Auguſtino, id arguere, quod Chriſti ſponſa, quæ columna eſt ac firmamentum veritatis, quamque Chriſtus ab omnibus audiri juſſit, ſemper & ubique egit. Itaque probatur antecedens. Cultûs Sanctorum meminit Auguſtinus libro 20. contra Fauſtum, cap. 21. eumque à Fauſti Manichæi dicteriis vindicat. Recenſetur ab Hieronymo contra Vigilantium ſcribente; à Gregorio Nazianzeno Oratione 2. ab Ambroſio libro 1. de Virginitate; à Chryſoſtomo hom. 23. in caput decimum Actorum, & ab omnibus ferè quarti ſæculi Scriptoribus: eam autem de cultu Sanctorum doctrinam ii Patres non ut rem novã, ſed antiquo Eccleſiæ uſu receptam tradiderunt, nec aliquis inter paſtores inventus eſt, qui illi doctrinæ novitatis notam inuſſerit: ergo Patres quarti ſæculi eam hauſerant à Patribus tertii ſæculi quibuſcum aliquandiu vixerant, Patres tertii ſæculi à Patribus ſecundi, Patres ſecundi à Patribus primi ſæculi, & iſti tandem ab ipſiſmet Apoſtolis; ac proindè Eccleſia ſemper & ubique religiosè coluit Sanctos, qui unà cum Chriſto regnant in cœlis.

Probatur 3. Non ipſa ſolùm Eccleſiæ traditio, ſed ipſi etiam ſacri codices probant religioſum in Sanctos cultum: ergo cultus ille piè ac licitè eis exhibetur. Probatur antecedens. Scripturæ

fidem

fidem faciunt, viros maximè pios religioſum cultum Angelis exhibuiſſe. Geneſis 19. Loth duos Angelos, qui Sodomam venerant, *adoravit pronus in terram*. Ibidem de Abrahamo dicitur, quòd *cucurrit in occurſum eorum* (Angelorum) *de oſtio tabernaculi ſui, & adoravit in terram*. Ad duplicem illum Geneſis textum alludit Apoſtolus ad Hebræos 13. ubi narrat Angelos hoſpitio receptos. Joſue cap. 5. de Joſue dicitur, quòd poſtquam conſpexiſſet virum ex adverſo ſtantem diſtricto gladio, dixerit: *Noſter es, an adverſariorum? Qui reſpondit, Nequaquam; ſed ſum Princeps exercitus Domini, & nunc venio. Cecidit Ioſue pronus in terram, & adorans, ait*. Adoratio Angelis tum à Loth, tum ab Abrahamo, tum à Joſue exhibita, fuit cultus religioſus: ſcilicet ſancti illi viri in Angelis honorarunt eximiam eorum ſanctitatem, dotes ſupernaturales quibus cum Deo intimè conjunguntur: at eadem eſt ratio de hominibus beatis, ac de Angelis: ergo ſi Angeli (ut oſtenſum eſt) piè ac licitè colantur cultu religioſo, eo quoque piè ac licitè coli poſſunt, qui cœleſti beatitudine cum Chriſto fruuntur.

Confirmatur argumentum ex libro 3. Regum cap. 18. ubi hæc leguntur: *Cumque eſſet Abdias in via, Elias occurrit ei: qui cùm agnoviſſet eum, cecidit ſuper faciem ſuam*. Honor quo Abdias Eliam proſequebatur, non erat honor policitus & civilis; neque enim Elias habitâ ratione ſocietatis politicæ ac civilis, ſuperior erat Abdiâ, qui unus erat è regni proceribus: ergo erat cultus religioſus, hoc eſt, exhibitus Eliæ propter ſpiritum propheticum, quo eum præditum eſſe cognoverat. Libro 4. Regum capite 2. cum filii Prophetarum intellexiſſent, Eliæ ſpiritum in Eliſæum tranſiiſſe, *venientes* (ait Scriptura) *in occurſum ejus, adorarunt eum proni in terram*: Honor verò Eliſæo à filiis Prophetarum delatus non fuit ob terrenam

aliquam dignitatem, ſed ob Prophetiæ donum quo eminebat; ac proindè cultu religioſo, qui quidem (ut ſæpiùs obſervatum eſt) creaturis defertur propter dotes ſupernaturales, ac præſertim eximiam, quâ eminent, ſanctitatem.

Conclusio 2. Cultus religioſus, qui Sanctis cum Chriſto regnantibus ab Eccleſiâ exhibetur, non eſt cultus latriæ. Eſt contra Lutheranos & Calviniſtas, qui propter cultum Sanctis exhibitum, Eccleſiam tanquam idololatriæ ream calumniantur.

Probatur. Eccleſia ore Sanctorum Patrum ſæpè profeſſa eſt, cultum quem exhibet Sanctis, non eſſe cultum latriæ.

Vigilantius, quarto ſæculo, idem crimen Catholicis impoſuerat. Verùm ſic illud ab eis Hieronymus depellit libro, quem adversùs eundem Vigilantium ſcripſit: *Quis enim, ò inſanum caput, aliquando Martyres adoravit? quis hominem putarit Deum?*

Idem idololatriæ crimen à Fauſto Manichæo Eccleſiæ impactum eſt, Auguſtini temporibus. *Nobis* (ait Auguſtinus libro 20. contra Fauſtum cap. 21.) *calumniatur Fauſtus, quòd Martyrum memorias honoramus, in hoc dicens nos idola convertiſſe*. Ut autem calumniam confutet Auguſtinus, fatetur 1. Eccleſiam cultum religioſum Sanctis Martyribus exhibere: *Populus autem Chriſtianus memorias Martyrum religioſa ſolemnitate concelebrat*. Fatetur 2. Eccleſiam Sanctos colere, ut eorum orationibus apud Deum adjuvetur: *Et ad excitandam imitationem, & ut meritis eorum conſocietur, atque orationibus adjuvetur*. Sed conſtanter negat, adorari eos latriæ cultu; idque probat ex eo, quòd eis ſacrificium ab Eccleſiâ non offeratur: *Ita tamen* (inquit) *ut nulli Martyrum, ſed ipſi Deo Martyrum ſacrificemus, quamvis memorias Martyrum conſtituamus altaria*. Probat S. Doctor, Eccleſiam nuſquam

quam Martyribus ſacrificaſſe: *Quis autem Antiſtitum in loco Sanctorum corporum aſſiſtens altari aliquando dixit: Offerimus tibi Petre, aut Paule, aut Cypriane? ſed quod offertur, offertur Deo, qui Martyres coronavit.* Urgente verò Fauſto quâ igitur cultus ſpecie Eccleſia Martyres proſequatur, ſi ipſis latriam non deferat, reſpondet Auguſtinus, cultum quem Eccleſia Martyribus exhibet, ejuſdem eſſe ſpeciei cum eo quo viri pii in terris degentes coluntur: *Colimus ergo Martyres eo cultu dilectionis & ſocietatis, quo & in hac vita coluntur ſancti homines Dei, quorum cor ad talem pro Euangelica veritate paſſionem paratum eſſe ſentimus: ſed illos tantò devotius, quantò ſecuriùs poſt certamina ſuperata.* Rem totam breviter paulò poſt ſic idem Auguſtinus conficit adversùs Fauſtum Manichæum: *At illo cultu, qui græcè latria dicitur, latino uno verbo dici non poteſt, cum ſit quædam propriè divinitati debita ſervitus; nec colimus, nec colendum ducimus, niſi unum Deum.*

Concilium Tridentinum eandem calumniam à Luthero & Calvino Catholicis impactam depellit, ſeſſ. 25. titulo, *De invocatione, veneratione & reliquiis Sanctorum & ſacris imaginibus*; ſic enim loquitur: *Illos verò qui negant, Sanctos æterna fælicitate in cœlo fruentes, invocandos eſſe ...... invocationem eſſe idololatriam; vel pugnare cum Dei Verbo ...... jam pridem damnavit* (nimirùm adversùs Vigilantium & Fauſtum) *& nunc etiam damnat Eccleſia.*

Quæres, quibus nominibus appelletur ille cultus inferior latriâ, qui Sanctis, ſive in terrâ adhuc degentibus, ſive in cœlo regnantibus, à Catholicis exhibetur.

Reſp. cultum illum à Theologis Catholicis vocari adorationem *duliæ*: verùm ſi ſit quæſtio de B. Virgine Mariâ, vocari adorationem *hyperduliæ*. Ad eorum autem nominum intelligentiam obſervandum eſt, cultum ſacrum, ac religioſum,

dividi in adorationem latriæ, duliæ, & hyperduliæ. Adoratio latriæ definitur, *Adoratio quæ exhibetur ob excellentiam divinam, ſeu increatam*: & hæc uni Deo tribuitur. Adoratio duliæ, *Adoratio quæ exhibetur propter excellentiam creatam & ſupernaturalem, ſed multis communem, & non alicui omninò ſingularem*. Adoratio hyperduliæ eſt, *Adoratio quæ exhibetur propter excellentiam creatam ſupernaturalem, ſed eximiam, & uni ſubjecto ſingularem*. Prima adotationis ſpecies uni Deo debetur; altera exhibetur Sanctis, ſive cum Chriſto jam regnent in cœlis, ſive adhuc in Eccleſiâ militent: tertiâ adorationis ſpecie ſola Virgo Deipara colitur; ſcilicet eminet ſanctitate, quæ licèt creata ſit, ita eximia & ſingularis eſt, ut nulli alii creaturæ conveniat: unde ſic de eâ loquitur Ambroſius lib. 2. de Virginibus: *Quid nobilius Dei matre? quid ſplendidius ea quam ſplendor elegit?*

Mariæ ſanctitas reſpondet dignitati, ad quam evecta fuit, cum effecta eſt Dei Mater; ac proinde cum major dignitas creaturæ communicari non poſſit, nulli creaturæ tanta unquam conceſſa fuit ſanctitas. Hinc effectum eſt, ut quovis ſæculo fidelibus perſuaſum fuerit, plurimùm eam ſuis precibus apud Chriſtum valere. Auguſtinus libro *de ſancta Virginitate*, cap. 6. docet, Mariam non tantùm naturalis corporis Chriſti matrem eſſe, ſed etiam myſtici; quod quidem non aliud eſt, quàm Eccleſia: *Maria* (inquit) *faciens voluntatem Dei, corporaliter Chriſti tantummodò mater eſt, ſpiritaliter autem, & ſoror & mater. Ac per hoc una illa fœmina non ſolùm ſpiritu, verùm etiam corpore, & mater eſt, & virgo. Et mater quidem ſpiritu, non capitis noſtri, quod eſt ipſe Salvator ex quo illa magis ſpiritaliter nota eſt; quia omnes qui in eum crediderint, in quibus & ipſa eſt, rectè filii ſponſi appellantur: ſed planè mater membrorum ejus, quod nos ſumus, quia cooperata eſt charitate, ut fideles in Eccleſia naſcerentur, qui illius*

corpo-

corporis membra ſunt; corpore verò mater ipſius capitis. Mirum igitur non eſt, quòd Chriſtiani ad eam tanquam filii ad matrem confugerint ſemper, eamque eo nomine ſupplices invocaverint. Fatentur heterodoxi, totam Eccleſiam, tum in Occidente tum in Oriente, quarto ſæculo Mariam religioſè præ cæteris Sanctis coluiſſe, ejuſque opem & auxilium invocaſſe; neceſſe eſt igitur, ut fateantur quoque, Patres tertii, ſecundi & primi ſæculi, ipſos etiam Apoſtolos illum Mariæ cultum, eam invocandi morem ad praxim reduxiſſe; idque juxta celebrem hanc Auguſtini ſententiam: *Quod univerſa tenet Eccleſia, nec Conciliis inſtitutum, ſed ſemper retentum eſt, nonniſi auctoritate Apoſtolica traditum rectiſſimè creditur*.

Conclusio 3. Piè ac religioſè inſtituta ſunt feſta, tum in honorem Deiparæ, tum aliorum Sanctorum unà cum Chriſto in cœlis regnantium.

Probatur. Inſtitutio feſtorum poſita eſt in determinatione, ſeu præfixione quorumdam dierum, in quibus peculiariter honorentur Sanctorum virtutes, excitemur ad eorum imitationem, petamus eorum apud Chriſtum orationes: atqui pia ac religioſa eſt ejuſmodi determinatio, ea dierum præfixio; ſi enim (ut ſuperiùs probatum eſt) cultus Sanctornm nihil niſi pium & ſanctum contineat, determinatio dierum, in quibus peculiariter colantur eorum virtutes, excitemur ad eorum imitationem, petamus eorum apud Chriſtum orationes, non poteſt non eſſe pia ac religioſa.

Quæres, utrum perantiqua ſit inſtitutio feſtorum in honorem Sanctorum unà cum Chriſto in cœlis regnantium.

Reſp. 1. inſtitutionem feſtorum in honorem Martyrum, ab ipſis Eccleſiæ incunabulis eſſe in uſu. Conſtitutiones Apoſtolicæ, quæ vulgò ſancto Clementi tribuuntur, præſcribunt fidelibus

ut diebus ſancto Stephano & aliis Martyribus ſacris, temperent ab operibus, quæ ſervilia vocantur: *In die autem Stephani protomartyris, item vacent; ac reliquis diebus Sanctorum Martyrum, qui Chriſtum vitæ ſuæ antepoſuerunt.*

Eccleſia Smyrnenſis in Epiſtolâ quam de martyrio Polycarpi, qui Joannem Euangeliſtam audierat, ſcribit ad Eccleſias Ponti, recenſet tanquam uſum multo tempore jam probatum, morem dies feſtos in honorē Martyrum celebrandi: ſic enim loquitur apud Euſebium hiſtoriæ lib. 4. cap. 15. *Oſſa illius gemmis pretioſiſſimis, & quovis auro puriora colligentes, ubi decebat, condidimus. Quo etiam in loco nobis, ſi fieri poterit, convenientibus, concedet Deus natalem ipſius martyrii diem cum hilaritate & gaudio celebrare, tum in memoriam eorum, qui glorioſo certamine perfuncti ſunt, tum ad poſteros hujuſmodi exemplo inſtruendos & confirmandos.*

Vigebat & uſus ille in Eccleſiâ Latinâ Cypriani temporibus: ſiquidem lib. 4. Epiſtola 5. ſcribit, ſe per ſacrificii oblationem Laurentii & Ignatii, qui martyrium paſſi fuerant, agere memoriam: *Quoties* (inquit) *Martyrum paſſiones & dies anniverſaria commemoratione celebramus.* Lib. 3. Epiſt. 6. Clero præſcribit, ut diem quâ Martyres paſſi fuerint, diligenter litteris commendent, *Ut* (inquit) *commemorationes eorum inter memorias Martyrum celebrare poſſimus.* Nomine verò Martyrum ſanctus Doctor non eos tantùm intelligit, in quos aut igne, aut gladio animadverſum fuerat; ſed eos etiam qui in carceribus pro Chriſti causâ obierant: *Qui* (inquit lib. 5. Epiſt. 6.) *etſi torti non ſunt, in carcere tamen glorioſo mortis exitu excedunt. Neque enim virtus eorum aut honor minor eſt, quò minus ipſi quoque inter beatos Martyres aggregentur.*

Reſp. 2. poſt tertium ſæculum, in honorem San-

Sanctorum qui in ſolitudine vitam egerant, pietatemque, ſive dum viverent, ſive poſt mortem, miraculis probaverant, inſtituta fuiſſe feſta. Scilicet vita per multos annos in pœnitentiæ exercitiis tranſacta, habita fuit martyrii loco. *Secura eſto Euſtochium* (verba ſunt Hieronymi in Paulæ epitaphio) *mater tua longo martyrio coronata eſt. Non ſolùm enim effuſio ſanguinis in confeſſione reputatur, ſed devotæ quoque mentis ſervitus immaculata quotidianum martyrium eſt: unde & in Cantico Canticorum ſcribitur: Fratrualis meus candidus & rubicundus: & in pace & in bello præmia eadem vincentibus tribuens.* Idem Hieronymus in Hilarionis vitâ refert ab ipſo Hilarione præceptum fuiſſe, ut ſuum corpus ſtatim poſt mortem ſecretò terræ mandaretur: verebatur nimirum ſanctus Abbas, ne oratorium in ejus honorem conſecraretur, celebrareturque natalis illius dies, ut celebrabatur reverà, quoties oratoria, aut martyria poſt mortem in alicujus honorem erigebantur. Idem à ſancto Antonio diſcipulis injunctum fuiſſe ſcribit mox laudatus Hieronymus. *Cauſam* (inquit) *occultandi juxta præceptum Antonii fuiſſe referentes, ne Pergamus, qui in illis locis ditiſſimus erat, ſublato ad villam ſuam Sancti corpore, martyrium conſecraret.* S. Martino Turonenſium Epiſcopo ſtatim poſt mortem conſecratum fuit oratorium, ac in illius honorem inſtitutus feſtus dies; imò & officium, quod etiamnunc maximâ ex parte in Eccleſia recitatur.

Reſp. 3. quòd licèt (ut ſuperiùs probatum eſt) Virginis Deiparæ cultus ab ipſis Eccleſiæ incunabilis in uſu fuerit, feſta tamen in illius honorem inſtituta, eâdem antiquitate non commendantur. Feſtum Nativitatis cœpit circa annum milleſimum: de eo enim tanquam de re nuper inſtitutâ circa annum milleſimum, Fulbertus ſic loquebatur Serm. 1. de Nativit. *Inter omnes*

 San-

Sanctos memoria beatiſſimæ Virginis eò frequentiùs agitur atque feſtiviùs, quò majorem gratiam apud Dominum creditur inveniſſe. Vnde poſt alia quædam ipſius antiquiora ſolemnia, non fuit contenta devotio fidelium, quin Nativitatis ſolenne ſuperadderet hodiernum. Meritò igitur Baronius ſcripſit, Sermones *de Nativitate Virginis Deiparæ*, qui antiquioribus Patribus tribuuntur, reverà non eſſe germanum eorum fœtum.

Feſtum in honorem Conceptionis, novum erat Bernardi temporibus: ſic enim de eo loquitur Epiſt. ad Canonicos Lugdunenſes, in editione novâ numero 174. *Vnde miramur ſatis, quòd viſum fuerit hoc tempore quibuſdam veſtrum voluiſſe mutare colorem optimum, novam inducendo celebritatem, quam ritus Eccleſiæ neſcit, non probat ratio, non commendat antiqua traditio.*

Baronius in notis ad Martyrologium Romanum, ſcribit, feſtum *Purificationis* Juſtiniani Imperatoris temporibus inſtitutum fuiſſe. Nicephorus Calliſtus narrat, edixiſſe eum, ut feſtus ille dies toto orbe terrarum celebraretur. Imperatoris decretum Eccleſia ubique executioni mandari juſſit. Feſti quod vocant feſtum *Annuntiationis*, non fit mentio in monumentis Græcorum, niſi poſt ſextum ſæculum: prima illius memoria reperitur in Concilio, quod habitum eſt in Trullo anno 692. in eo enim edicitur, ut per quadrageſimam miſſa non fiat, *Præterquam Sabbato & Dominica, & ſancto Annuntiationis die.* Apud Latinos ejuſdem feſti meminit decimum Concilium Toletanum.

Mox laudatus Baronius in notis ad Martyrologium Romanum aſſerit, feſtum *Viſitationis B. Virginis Mariæ*, inſtitutum fuiſſe ab Urbano Papa VI. & circa annum 1389. promulgatum à Bonifacio Papa IX. & tandem anno 1441. à Baſilienſi Concilio.

Circa finem ſæculi quinti primùm prodierant libri, qui Dionyſio Areopagitæ tribuuntur. Hæc

illius

illius verba, *de divinis nominibus*, cap. 3. art. 2. *Cum & nos & ipſe, plurimorum Sanctorum fratrum noſtrorum, ad corpus illud, quod dedit principium vitæ, Deumque ſuſceperat, contuendum veniſſemus; aderat autem & frater Domini Iacobus, & Petrus.* Hæc (inquam) illius verba fundamento fuerunt ſententiæ, in quam jerunt Eccleſiæ non de morte tantùm, ſed etiam de reſurrectione & aſſumptione B. Mariæ Virginis in cœlum; quanquam nonnulli crederent, in Dionyſii textu legi vocem μνήματος, quæ ſignificat ſepulchrum, non autem σώματος, quæ ſignificat corpus: hoc eſt, quamvis nonnulli cenſerent, Dionyſium eo in loco non de corpore Mariæ Virginis, ſed de Chriſti ſepulchro locutum fuiſſe, oppoſita tamen ſententia prævaluit, indeque concluſum eſt, Mariæ corpus quod in terris nullibi reperitur, in cœlum unâ cum ejus animâ aſſumptum fuiſſe. Non multò poſt inſtituta eſt ejuſmodi aſſumptionis memoria. Concilium Moguntinum quod anno 813. celebratum eſt, aſſumptionem in feſtorum catalogum retulit; relata eſt pariter à Capitularibus juſſu Caroli Magni promulgatis. Qui à Concilii Moguntini temporibus ſcripſerunt, eâdem ratione locuti ſunt; ii etiam quibus viſum eſt, articulum de Aſſumptione Mariæ Virginis in aliquo œcumenico Concilio expreſsè non fuiſſe definitum. Inſtar omnium erit Petrus Bleſenſis, qui Serm. 28. hæc habet: *Hodie veriſimile eſt, quòd beata Virgo & animæ beatitudinem, & corporis glorificationem adepta eſt. Quod ne cui veniat prorsùs in dubium, authoritatibus aſtruimus, opinando tamen, non aſſerendo.* Si quis articulum, de quo ita locutus fuerat Petrus Bleſenſis, jam impugnare auderet, ad minùs ſummæ temeritatis notâ afficiendus eſſet. De feſtis beatæ Mariæ Virginis, de quibus ad minuendum lectoris laborem nonnulla hìc inſeruimus, videantur Baronius in notis ad Martyrologium Romanum, Thomaſſi-

num noſtrum in Tractatibus hiſtoricis de feſtis ; De Tillemont, in Commentariis ad Hiſtoriam Eccleſiaſticam, tom. 1. pag. 495. & pluribus aliis proximè ſequentibus.

Conclusio 4. Oratoria, Baſilicæ, Memoriæ, piè & religiosè Virgini Deiparæ, Martyribus, ac aliis Sanctis cum Chriſto in cœlis regnantibus, eriguntur.

Probatur. Primò, nullâ lege quæ Scripturis aut Patrum traditione contineatur, prohibitum eſt, ne Oratoria, Baſilicæ, Memoriæ Sanctis unà cum Chriſto regnantibus conſecrarentur : ergò Catholici, à quibus id fit, non peccant, cum ubi non eſt lex, nec fit prævaricatio. 2. Iis etiam temporibus, quibus heterodoxi fatentur, puriſſimam, ſeu omnis labis expertem, Eccleſiam fuiſſe, Oratoria, Baſilicæ, Sanctis unà cum Chriſto regnantibus conſecrata ſunt.

Concilium Gangrenſe Can. 10. loquitur de Martyrum Baſilicis, eaſque probat. Earum quoque Canone ultimo meminit Chalcedonenſis Synodus. Patres Concilii Epheſini primi dicunt ſe conveniſſe *in ſanctiſſima Eccleſia quæ dicitur Mariæ*. Chalcedonenſes Patres in actis Concilii dicuntur congregati *in Eccleſia ſanctæ ac triumphantis Martyris Euphemiæ*. Cyrillus Catecheſi 16. meminit Eccleſiæ Apoſtolorum erectæ Jeroſolymis in loco, ubi Spiritus ſanctus in Apoſtolos deſcenderat. Athanaſius in Epiſtolâ ad Solitarios nominat templum S. Quirini. S. Gregorius Nazianzenus orat. 1. in Julianum, ſcribit, Gallum & Julianum ædem ſacram Mamæ Martyri ingentibus ſumptibus erexiſſe. Chryſoſtomus hom. 28. ad populum Antiochenum hæc habet : *Ad veras, & regias Eccleſias dico, & oratorias ædes, & Martyrum templa*. Euſebius de vitâ Conſtantini lib. 4. cap. 58. ſcribit, templum elegantiſſimum à Conſtantino ſanctis Apoſtolis erectum fuiſſe Conſtantinopoli. Euagrius lib. 3.

capi-

capite 8. templi S. Theclæ à Zenone extructi meminit.

Non in Oriente tantùm, ſed etiam in Occidente mos, de quo agitur, obtinuit. S. Ambroſius lib. 1. Epiſt. 5. ad Felicem Epiſcopum Comenſem, ſic loquitur: *Ortus eſt ſermo de Baſilica, quam condidit, Apoſtolorum nomine dedicanda.* Sic etiam Hieronymus libro contra Vigilantium *Ingredere Baſilicas martyrum.* Concilium Carthaginenſe quintum Canone 14. vetuit, ne ædes ulli Martyri ædificentur, niſi ibi ſit aut corpus, aut aliquæ ejus reliquiæ, aut eo in loco Martyr aliquandiu fuerit commoratus, aut martyrium paſſus fuerit. Tandem Patres omnes qui ad hæc uſque tempora à quarto ſæculo vixerunt, ad exemplum eorum qui præceſſerant, probarunt uſum de Baſilicis, Oratoriis, Ædibus, Memoriis (ea enim nomina rem eandem ſignificant) aut Martyribus, aut ſanctis confeſſoribus conſecrandis; ac proindè novatores ſæculi decimi ſexti qui praxim illam inſimulant idololatriæ, crimen illud impingunt Eccleſiæ, quam prioribus temporibus puriſſimam ac ſanctiſſimam fuiſſe confiteri coguntur.

Quæres, utrum ædes, oratoria, memoriæ, baſilicæ, quæ Sanctis olimnuncupata fuerunt, templa appellarentur.

Reſp. Patres Græcos indiſcriminatim loca, de quibus agitur, vocaſſe ædes, memorias, oratoria, baſilicas, templa; ut videre eſt apud Baſilium in Pſalmum 114. Gregorium Nyſſenum orat. in Theodorum, ubi multa dicit de templo quod illi Martyri conſecratum fuerat; Chryſoſtomum hom. 18. ad populum, ubi ſic loquitur: *Ad veras regias Eccleſias dico, & oratorias ædes & Martyrum templa;* Theodoretum qui lib. 8. ad Græcos, ſcribit, templa olim idolorum, nunc Martyrum eſſe; Euſebium qui libro 4. de vitâ Conſtantini, cap. 58. narrat, templum pulcherrimum Conſtantinopoli, non ſolùm Deo in hono-

rem Apoſtolorum, ſed ipſis Apoſtolis, à Conſtantino Magno extructum fuiſſe. Econtrà verò Latini paſſim templa à Baſilicis diſtinxerunt: illa ſoli Deo conſecranda eſſe docuerunt; oratoria verò, & baſilicas Sanctis unà cum Chriſto regnantibus: *Nos autem* (ait Auguſtinus libro 12. de Civitate Dei, cap. 10.) *Martyribus noſtris non templa ſicut Diis, ſed memorias ſicut hominibus mortuis, quorum apud Deum vivunt ſpiritus, fabricamus*. Ratio quæ Latinos movit, ut uterentur eâ loquendi ratione, petitur ex eo, quòd templum, altare, ſacrificium, relativa eſſe crediderint; ac proindè, cum ſacrificium ſoli Deo offerri poſſit, dixerunt, uni Deo, non autem hominibus, extrui debere templa. Ità ratiocinatur Auguſtinus libro 1. contra Maximinum, libro 8. de Civitate Dei cap. ult.

Verùm quamvis Latini Patres non eâdem ratione, quâ Græci, locuti fuerint, idem tamen ſenſerunt: nempè licèt ædes Martyribus ſacras propter rationem mox allatam, templa paſſim non appellaverint; ſub diversâ tamen ratione dixerunt, ædes illas eſſe & ædes ipſis Martyribus erectas, & templa ſoli Deo conſecrata; ædes quidem ad celebrandam Martyrum memoriam, templa verò ad offerendum Deo ſacrificium: *Nec ibi* (ait Auguſtinus lib. 12. de Civit. Dei c. 10.) *erigimus altaria, in quibus ſacrificemus Martyribus; ſed uni Deo & Martyrum & noſtro, ſacrificium immolamus: ad quod ſacrificium ſicut homines Dei, qui mundum in ejus confeſſione vicerunt, ſuo loco & ordine nominantur: non tamen à ſacerdote qui ſacrificat, invocantur: Deo quippè, non ipſis ſacrificat, quamvis in memoria ſacrificet eorum, quia Dei ſacerdos eſt, non illorum. Ipſum verò ſacrificium corpus eſt Chriſti, quod non offertur ipſis, quia hæ ſunt & ipſi*. Itaque memoriæ Sanctis conſecratæ, ſunt & baſilicæ & templa ſub diversâ ratione; baſilicæ quidem, in quantum Sanctis dedicantur,

tem-

templa verò, in quantùm in ipſis baſilicis DEO eriguntur altaria, in quibus illi ſoli, non autem Sanctis, ſacrificium offertur. Confirmatur ex uſu Eccleſiæ, quæ ubi martyres habuit, nullum unquam erexit altare, niſi ſupra Martyrum tumulos, hoc eſt, ſupra thecas, in quibus Martyrum reliquiæ concluderentur; unde ædes Martyribus dicatæ, nihil aliud ſunt quàm ingentes tumuli, qui Martyribus conſecrati fuerint. Ii verò tumuli nonnunquam Eccleſiæ vocati ſunt, eò quòd ad eas, ut Martyres colerentur, populi fideles congregarentur. Hinc evaneſcunt argutiæ hæreticorum, qui Catholicos idololatriç inſimulant, quòd Sanctis baſilicas conſecrent, in quibus cùm uni Deo ſacrificium offerrebatur, ſub diverſo reſpectu templa vocantur.

Conclusio 5. Sanctis, nec ipſi etiam Virgini Deiparæ, vota, propriè loquendo, nuncupari poſſunt; ſed impropriè tantùm.

Probatur prior pars. Votum ſtrictè ac propriè ſumptum (ex S.Thomâ 3.p. quæſt. 25. art.3.) eſt promiſſio facta Deo tanquam primo principio & bonorum omnium auctori: atqui votum ſic ſumptum, ſoli Deo nuncupari poteſt; ſic enim acceptum, eſt, ex eodem S. Thomâ, latriæ cultus: ergo, &c.

Probatur altera concluſionis pars. Votum latè & impropriè ſumptum, eſt promiſſio facta de bono aliquo, in ſignum gratitudinis ob acceptum aut accipiendum beneficium: atqui ſic acceptum, Sanctis unà cùm Chriſto regnantibus nuncupari poteſt; neque enim minùs fieri poteſt Sanctis cum Chriſto regnantibus, quàm iis qui adhuc in terris degunt; ac proindè, cùm ſic acceptum fieri poſſit Sanctis adhuc in terrâ degentibus, nihil vetat, quin Sanctis cum Chriſto regnantibus nuncupetur.

Confirmatur argumentum ex veteribus Scriptoribus Eccleſiaſticis, qui votum latè ſumptum, Sanctis Martyribus nuncupari dixerunt: *Nos* (inquit

(inquit Euſebius lib. 13. præparationis Euangelicæ cap. 7.) *qui veræ pietatis milites, ut Dei amicos honorantes, ad monumenta illorum Martyrum accedimus, votaque illis facimus, tanquam viris ſanctis, quorum interceſſione ad Deum non parum juvari profitemur*. Ubi Theodoretus lib. 8. ad Græcos dixit, varia à Martiribus peti, ſicloquitur: *Piè fideliterque precatos, ea maximè conſequi quæ deſiderant, teſtantur illa, quæ votorum rei perſolvunt: nam alii quidem oculorum, alii pedum, ali manuum ſimulacra ſuſpendunt, ex argento, aurove confecta*. Gregorius Turonenſis lib. 2. hiſtoriæ Francorum, meminit voti, quod Regis Clodovei nomine, regii miniſtri Sancto Martino nuncuparunt: *Domino* (ait) *gratias agentes, & vota beato Confeſſori promittentes, læti nuntiaverunt Regi*, &c. Ex his colligitur, quàm immeritò ſæculi decimi ſexti novatores, Catholicos arguerint, quòd vota latè ſumpta, hoc eſt, pro promiſſione in genere, Sanctis unà cum Chriſto regnantibus nuncupare ſoleant.

Solvuntur argumenta quæ contra Sanctorum cultum feſta, baſilicas, vota, ab hæterodoxis objiciuntur.

Not. Quæ contra Catholicos adversùs Sanctorum cultum, feſta, baſilicas, vota, ab heterodoxis objiciuntur, reducuntur ad quædam Scripturæ loca, nonnullos Patrum textus, aliquas Theologicas rationes: ut igitur ea ſolvamus, par eſt, ut ſigillatim ea capita recenſeamus.

Objicies 1. ex Scripturâ. Actorum capite 10. hæc leguntur: *Cornelius accedens ad ejus* (Petri) *pedes, adoravit. Petrus verò erexit eum, dicens, Surge, & ipſe homo ſum*. Haud dubiè Cornelius, cùm, ex Scripturâ, vir eſſet religioſus ac timens Deum, adoratione quam impendit Petro, noluit ei latriæ cultum exhibere, ſed ſolum duliæ cultum, ſeu religioſum, qui, ex auctoribus Communionis Romanæ, Sanctis exhibetur: atqui

ta-

tamen Petrus cultum illum improbavit, prohibuitque Cornelio, ne eum ſibi deferret, ratus, eo cultu idololatriam committi: hoc enim ſignificant Petri verba: *Surge, & ego homo ſum*; quaſi dixiſſet, Cultus ille Deo, non autem homini, ut ſum ego, exhiberi debet: ergo, &c.

Angelus qui Joanni futura revelarat, eâdem ſe ratione geſſit erga Joannem, quâ Petrus antea ſe geſſerat erga Cornelium: *Procidi* (ait Joannes Apocalypſ. 19.) *ad pedes ejus* (Angeli:) *ſed dixit mihi, Vide ne feceris: conſervus tuus ſum, & fratrum tuorum habentium teſtimonium Ieſu: Deum adora.* Certo certius eſt, Joannem habuiſſe Angelum illum pro creaturâ; ac proindè veriſimile non eſt quòd ei latriæ cultum exhibere voluerit, ſed duliæ tantùm, qui creaturis ob virtutem ſupernaturalem quâ eminent, exhibetur: & tamen Angelus cultum illum ſibi exhiberi noluit, ſed ſoli Deo: *Deum* (inquit) *adora*.

Actorum cap. 14. Paulus & Barnabas prohibuerunt cultum ſibi in Licaoniâ exhibitum: *Quod cùm audiſſent Apoſtoli Barnabas & Paulus, diſruptis palliis ſuis, inſiluerunt in turbam, clamantes, ac dicentes: Viri, cur iſta facitis? nos quoque ſumus homines iiſdem, quibus vos, affectionibus obnoxii*: ergo Scriptura damnat cultum religioſum qui Sanctis exhibetur.

Reſp. ad primum textum ex Actis deſumptum, & ad ſecundum qui ex Apocalypſi petitur, fatendo, Cornelium Petro, & Joannem Angelo unum duliæ cultum, non autem latriæ, exhibere voluiſſe; ſed negamus cultum illum, ſive Petrum, ſive Angelum, improbaſſe. Cùm autem urgent adverſarii, cur igitur, ſive Petrus, ſive Angelus cultum illum ſibi exhiberi noluerint? reſpondemus, id actum ab eis ſolius humilitatis & modeſtię causâ, eâ fermè ratione quâ viris à quibus exteriùs colimur, dicere ſolemus, ut cooperiant caput, & ne coram nobis procumbant, aut ſicut rex qui in genua procumbenti, ut beneficium aut ve-

veniam ab eo obtineat, dicit: *Surge*; unde cùm eâ agendi ratione non cenſeatur rex externum honoris ſignum, à ſubdito exhibitum, damnare: ita nec illud Petrus in Cornelio, aut Angelus in Joanne damnarunt, tanquam ſibi non debitum, & à fortiori tanquam idololatricum.

Confirmatur reſponſio ex Sancto Joanne Chryſoſtomo, qui priorem locum ex actis deſumptum exponit de rejectione cultûs præ modeſtiâ & humilitate; ſic enim loquitur hom. 28. in caput 10. Actorum: *Hoc faciens* (Cornelius) *humilitatem ſuam oſtendit, & alios docuit, Deoque gratias agit ac declarat, quòd licèt juſſus ſit, tamen & per ſe multam habeat promptitudinem. Quid igitur Petrus? Surge, nam & ego homo ſum. Vide, quomodo præ aliis illos doceat, nihil de ſe magnum ſentire.* Eâdem ratione textum illum interpretatur Gregorius Magnus libro 21. Moralium, cap. 10.

Inſtabis. Hieronymus libro contra Vigilantium, cap. 3. ſcribit, & Cornelium & Joannem voluiſſe externo ſigno, de quo Scriptura loquitur, Petro & Angelo latriæ cultum exhibere: ergo nullum alium cultum religioſum agnovit ſanctis exhibendum. Probatur ant. ipſius Hieronymi verbis, quæ ſic habent: *Nam Paulus & Barnabas, cùm à Lycaonibus Iupiter & Mercurius putarentur, ſe homines eſſe dixerunt, quòd ſub gentilitatis errore honor eis Deo debitus deferretur. Quod & de Petro legimus, qui Cornelium, ſe adorare cupientem, manu ſublevavit, & dixit: Surge; nam & ego homo ſum.* Auguſtinus libro de verâ religione, cap. 55. ſic etiam de altero textu ex Apocalypſi petito loquitur: *Rectè itaque ſcribitur, hominem ab Angelo prohibitum, ne ſe adoraret, ſed unum Deum, ſub quo ei eſſet & ille conſervus.*

Reſp. 1. conceſſâ utrâque antecedentis parte, ſeu & Hieronymum & Auguſtinum textus, de quibus agitur, explicaſſe de cultu latriæ, neg.

con-

conſequent. hoc eſt, neg. Hieronymum & Auguſtinum non alium religioſum, quàm latriæ cultum agnoviſſe: ſcilicet variis in locis alium qui latriâ minor ſit, quemque duliæ cultum vocamus, agnoverunt. Nam 1. docuerunt (ut ſuperiùs oſtenſum eſt) piè ſanctos invocari. 2. Aſſeruerunt, feſta religiosè inſtitui in eorum honorem. 3. Scripſerunt, viventes cum laude eis baſilicas conſecrare; ſed hæc non ſunt cultus civilis, cum (ut obſervatum eſt) ab ipſis Imperatoribus exhibeatur mortuis, qui in infimâ plebe vixerunt; unde Chryſoſtom. hom. 66. ad populum, ſcribit, Cõſtantinũ qui ad limen baſilicæ quam Apoſtolis vivens conſecrarat, ſepultus eſt, poſt mortem factum fuiſſe piſcatoris janitorem. 4. Laudati doctores cultum religioſum qui Sanctis defertur, expreſsè diſtinguunt à cultu latriæ, qui ſoli Deo exhiberi poteſt. Hieronymus in libro contra Vigilantium totus eſt in eâ diſtinctione aſſignandâ: cùm enim Vigilantius Catholicos, quòd colerent Martyrum reliquias, idololatriæ (quod & nunc Proteſtantes faciunt) hiſce verbis inſimularet: *Propè ritum gentilium videmus ſub prætextu religionis introductum in Eccleſia*, Hieronymus non reſpondet, honorem à Catholicis exhibitum reliquiis Martyrum, eſſe cultum merè civilem; ſed fatendo cultum eſſe religioſum, hoc eſt, à virtute religionis imperatum, unum idololatriæ crimen ſic depellit: *Quis enim, inſanum caput, aliquando Martyres adoravit?* Auguſtinus eâdem ratione loquitur in libris de Civitate Dei, ubi de Stephani Protomartyris reliquiis loquitur.

Reſp. 2. nec Hieronymum, nec Auguſtinum ex profeſſo locis laudatis tractare textus, qui ex Actis objecti ſunt: unde cùm aſſeruerunt, adorationem tum à Cornelio, tum à Joanne exhibitam intelligi de adoratione latriæ, ſe geſſerunt Scriptorum more, qui de argumento aliquo tractantes, ad illud reducunt ea omnia quæ aliquam

quam argumenti ſpeciem referunt: unde mirum non eſt, quòd cùm oſtendere vellent, latriæ adorationem ſoli Deo exhibendam eſſe, in theſis illius confirmationem protulerint tum Petri, tum Angeli factum, qui vetuerunt, ne ſibi aut à Cornelio, aut à Joanne adoratio deferretur.

Jam verò, quod ſpectat ad locum deſumptum ex Actorum capite 14. reſpondemus, illum de ſolâ latriæ adoratione intelligi poſſe; ac proindè mirum non eſt, quòd Apoſtoli Barnabas & Paulus tam ſolicitè caverint, ne ſibi à Lycaonibus deferretur. *Apparuit hoc* (inquit Auguſtinus libro 20. contra Fauſtum, cap. 21.) *in Paulo & Barnaba, cùm commoti miraculis, quæ per eos facta ſunt, Lycaonici tanquam Diis immolare voluerunt.*

Objicies 1. Cultus qui Sanctis defertur, eſt religioſa ſervitus erga creaturas: atqui religioſa ſervitus erga creaturas prohibetur Deuteronomii 4. *Dominum tuum adorabis, & illi ſoli ſervies*: ergo & cultus qui Sanctis defertur.

Reſp. 1. quòd ſi omnis religioſa ſervitus eo Decalogi præcepto prohibeatur (ut volunt Proteſtantes) ſequitur graviſſimum abſurdum, quod ne ipſi quidem admittent; nimirùm viros ſuâ doctrinâ & pietate optimè meritos, nullo religioſo cultu colendos eſſe. Reſp. 2. diſt. maj. Cultus qui Sanctis defertur, eſt religioſa ſervitus minor ſervitute latriæ, conc. maj. non minor cultu latriæ, neg. maj. De iſtâ, non autem de illâ intelligenda ſunt hæc Decalogi verba: *Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſervies*: ita enim ea interpretantur Sancti Patres, inter quos ſic loquitur Auguſtinus epiſtolâ 66. veteris editionis: *Docere non differas, unum ſcilicet Deum eſſe ſolum, cui ſervitus illa debetur, quæ latria Græco vocabulo nuncupatur: ipſum enim verbum eſt in Lege, ubi ſcriptum eſt: Dominum Deum tuum adorabis,*

rabis, & illi ſoli ſervies; quem ſi Deum Patrem tantummodò dixerimus, reſpondebitur: ergo latria filio non debetur: quod nefas eſt dicere. Si autem debetur, quomodo ergo uni tantùm debetur Deo, ſi & Patri & Filio debetur, niſi quia unus Deus, uni ſoli per latriam ſervire juſſi ſumus? ita dicitur ſolus, ut & Pater intelligatur & Filius, imò verò etiam Spiritus ſanctus. Eundem ſenſum Sanctus Doctor tribuit verbis, de quibus agitur, libro 1. de Trinitate, capite 6. *Idololatræ* (ait) *dicuntur, qui ſimulacris eam ſervitutem exhibent quæ debetur Deo: ſecundùm enim hanc ſervitutem dictum eſt: Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſervies.*

Objicies 3. Idololatria eſt, templum creaturis conſecrare, dicente Auguſtino libro 1. contra Maximinum Arianum: *Si Angelo faceremus templum, anathematizaremur à veritate Chriſti & Eccleſiæ Dei.* Idololatria eſt pariter creaturis aram erigere, eodem Auguſtino teſte Serm. 6. in Euangelium Matthæi: *Ara eſt, quæ teſtatur homini, pro nomine cuius erigitur:* atqui Sancti unà cum Chriſto in cœlis regnantes, ſunt creaturæ: ergo idololatria eſt, Sanctis templa conſecrare, erigere altaria; quod tamen fit in Romanâ communione.

Reſp. 1. conceſsâ majore, neg. min. Neque enim in communione Romanâ Sanctis aut templa conſecrantur, aut eriguntur altaria; ſed conſecrantur ædes, quæ propriè vocantur, *Oratoria*, eò quòd ad eas fideles orationis cauſâ confluant; vocantur quoque *Baſilicæ*, quia in iis reconduntur Martyrum & aliorum Sanctorum reliquiæ; unde etiam paſſim dicuntur *Memoriæ*, *Martyria*: vocantur denique, *Eccleſiæ*, eò quòd ad eas populus fidelis conveniat ad audiendum verbum Dei, & ut Sacramentis paſcatur.

Reſp. 2. diſt. maj. Idololatria eſt templum creaturis conſecrare in ordine ad ſacrificium, conc.

conc. maj. uni nimirùm Deo debetur ſacrificium: in ordine ad opus aliud à ſacrificio, neg. maj. De templo ſecundùm priorem ſenſum accepto loquitur Auguſtinus, non autem de templo ſumpto ſecundùm poſteriorem ſenſum: unde ipſemet Sanctus Doctor multis in locis aſſerit Memorias, Martyria, Oratoria, Baſilicas Sanctis conſecrari: *Sed hoc* (inquit lib. 8. de Civitate Dei, capite 26.) *videtur dolere, quòd memoriæ Martyrum noſtrorum templis eorum delubriſque ſuccederent.*

Inſtabis. Scriptores communionis Romanæ ædes ſacras quæ Martyribus conſecrantur, paſſim templa vocant: ergo reverà Sanctis exhibent latriæ cultum.

Reſp. 1. Scriptores illos impropriè loqui; in hoc tamen imitantur plures Patres Græcos quorum textus ſuperiùs à nobis relati ſunt. Reſp. 2. diſting. ant. Ædes Martyribus conſecratas vocant templa, prout in eis Deo offertur ſacrificium, conc. ant. prout Sanctis conſecrantur, neg. ant. Eædem ædes ſub diverſo reſpectu & Baſilicæ & Templa vocantur; Baſilicæ quidem, quatenùs recondunt Sanctorum reliquias; Templa verò, quatenùs illæ Baſilicæ, quæ (ut ſuperiùs jam obſervatum eſt) non aliud ſunt quàm Sanctorum ſepulchra, inſerviunt ſacrificio quod in eis, non Sanctis, ſed uni Deo offertur: obtinuit nimirùm ab ipſis Eccleſiæ Chriſtianæ incunabulis, ut ſupra ſepulchra Martyrum, quæ & nunc, quòd breviora ſint, altaria dicuntur, ſoli ſupremo rerum omnium Domino ſacrificium offerretur. Vide quæ ſuperiùs ex Hieronymo & Auguſtino de illo uſu dicta ſunt.

Objicies 4. Voti nuncupatio eſt latriæ cultus: votum enim definitur in Scripturis, & ſumitur tanquam pro promiſſione ſoli Deo facta: atqui in Eccleſiâ Romanâ vota Sanctis nuncupantur; nempè (Cajetano teſte in 3. part. Sancti Thomæ

quæſt.

quæſt. 25. art. 3.) ſic apud Fratres Prædicatores emittitur profeſſio religioſa: *Voveo Deo, B. Mariæ, & omnibus Sanctis, me prælato meo fore obedientem*: ergo in Eccleſia Romana latriæ cultus Sanctis exhibetur.

Reſp. diſting. majorem. Voti ſtrictè ſumpti nuncupatio, eſt latriæ cultus, conc. maj. voti latè ſumpti, neg. maj. Votum enim latè ſumptum eſt quælibet promiſſio, abſtrahendo an DEO, an verò creaturæ fiat. Votum hâc ultimâ ratione ſumptum nuncupatur Sanctis, non autem priore ratione ſumptum; ac proindè votum Sanctis nuncupatum, non eſt latriæ cultus: alioquin enim quælibet promiſſio in rebus, quæ ad religionem ſpectant, facta præpoſitis Eccleſiaſticis, eſſet latriæ cultus; quod ne ipſi quidem Proteſtantes admiſſuri ſunt.

Inſtabis. Votum accipi tantùm debet eo ſenſu, quo in Scripturis reperitur: atqui in Scripturis ſumitur tantùm pro promiſſione ſoli Deo factâ: ergo immeritò detorquetur ad promiſſionem creaturis factam.

Reſp. 1. illud argumentum ipſos etiam antiquos & doctiſſimos Patres impetere: ſcilicet antiqui & doctiſſimi Patres voti nomen (ut ſuperiùs oſtenſum eſt) ad promiſſiones, quæ creaturis fiunt, extendere. Reſp. 2. neg. ant. cum enim voces ex hominum inſtituto, non autem ex naturâ ſuâ, ſint ſignificativæ, poſſunt pro vario uſu & receptâ conſuetudine, modò unum, modò verò aliud ſignificare. Vide quæ ad probationem quartæ concluſionis dicta ſunt.

CA-

CAPUT III.

De adoratione reliquiarum.

Not. 1. ADorationis nomine hìc idem intelligimus, quod capite præcedente intelleximus, agentes de Sanctorum adoratione; hoc eſt, intelligimus cultum religioſum, ſeu à virtute religionis imperatum, qui minor ſit latriæ cultu.

Not. 2. Reliquiarum cultum, etiam latriâ minorem, quarto Eccleſiæ ſæculo damnavit Vigilantius, ut patet ex libro, quem eâ de causâ contra eum ſcripſit. Nonnulli VVicleffo poſt Thomam VValdenſem Tom. III. titul. 14. eandem ſententiam tribuunt: ſed cùm nullum illius veſtigium reperiatur in articulis, quos Concilium Conſtantienſe ex VVicleffi operibus deſumpſit, proſcripſitque, ſatius eſt aſſerere, eam non fuiſſe VVicleffi doctrinam. Lutherus Vigilantium ſecutus eſt; Luthero Calvinus adhæſit libro de reformandæ Eccleſiæ neceſſitate, & in admonitione de reliquiis. De reliquiis hæc habet Helvetica confeſſio, art. 5. *Multò verò minùs credimus, reliquias divorum adorandas eſſe aut colendas*. Sic etiam de iis loquitur Anglicana confeſſio poſterior: *Doctrina Romanenſium in veneratione & adoratione reliquiarum, res futilis eſt, inaniter conficta*. Eccleſia Catholica de reliquiis docet 1. à fidelibus venerandas eſſe: *Sanctorum quoque Martyrum & aliorum cum Chriſto viventium* (ait Concilium Tridentinum ſeſſ. 25.) *ſancta corpora, quæ viva membra fuerunt Chriſti, & templum Spiritus ſancti, ab ipſo ad æternam vitam ſuſtinenda & glorificanda, à fidelibus veneranda eſſe*: docet 2. per eas Deum multa beneficia largiri: *Per quæ* (proſequitur eadem Synodus) *multa beneficia à Deo hominibus præſtantur*: docet 3. contrarium aſſerentes damnari debere: *Ita ut affirmantes, Sanctorum reliquiis veneratio-*

rationem atque honorem non deberi, vel eas, aliaque ſacra monumenta à fidelibus inutiliter honorari: atque eorum opis impetrandæ cauſa, Sanctorum memorias fruſtra frequentari: omninò damnandos eſſe, prout jam pridem eos damnavit, & nunc etiam damnat Eccleſia.

Not. 3. Quæ ad cultum reliquiis exhibendum pertinent, reducemus, methodi causâ, ad ſubſequentes difficultates: quæremus nimirùm 1. utrum ſit aliquod præceptum, quo prohibeatur reliquiarum cultus; 2. an ſit mandatum, quo præcipiatur; 3. utrum cultus ille ſit pius & utilis; 4. an rectè ſupra reliquiarum tumulos, ſeu thecas, Deo ſacrificium offeratur; 5. denique utrum ſine ſuperſtitione in publicis ſupplicationibus deferr poſſint.

Conclusio 1. Nullum eſt omninò præceptum, quo prohibeatur reliquiarum cultus.

Probatur. Præceptum illud nec in Scripturâ, nec in decretis Eccleſiaſticis reperitur: ergo nullum eſt præceptum, quo reliquiarum cultus prohibeatur.

Conclusio 2. Nullum eſt ſpeciale mandatum, quo præcipiatur reliquiarum cultus.

Probatur. Nullibi extat præceptum hujuſmodi. De reliquiis in Concilio Tridentino definitur quidem, *venerationem & honorem eis deberi; non inutiliter eas honorari;* ſed nullum ſpeciale præceptum ſtatuitur, quo ſingulis fidelibus poſitivus earum cultus præcipiatur. Ita ratiocinantur Coepiſcopi de VVadenburg, de unitate Eccleſiæ lib. 12. titul. de reliquiarum cultu.

Conclusio 3. Pius eſt ac utilis reliquiarum cultus.

Probatur. Ille cultus pius eſt ac utilis, qui laudatur in Scripturis, qui quovis ſæculo exhibitus eſt ab Eccleſiâ: atqui reliquiarum cultus laudatur in Scripturis, & quovis ſæculo exhibitus eſt ab Eccleſiâ: ergo, &c. Minor propoſitio ſic per partes oſtenditur.

Primò,

Primò, Cultum reliquiarum in Scripturis laudari, quæ hìc ſubjiciuntur, momenta demonſtrant. Judæi, & quidem cùm nuſquam id Scriptura redarguat, tabernaculum, arcam, & quæ in illâ concludebantur, religioſo cultu proſequebantur: ex illo cultu Hieronymus, epiſtolâ ad Marcellam, argumentum ſumit, quo illam hortetur, ut in Palæſtinam commigret, ubi Chriſti Domini ſepulchrum venerari poterit: *Venerabantur* (inquit) *quondam Iudæi Sancta Sanctorum, quia ibi erant Cherubim & Propitiatorium & Arca Teſtamenti, Manna, virgæ Aaron, & Altare aureum. Nonne tibi venerabilius videtur ſepulchrum Domini: quod quotieſcumque ingredimur, toties jacere in ſindone cernimus Salvatorem?*

Eliſæus lib. 4. Regum, capite 2. Eliæ pallio aquas percuſſit, diviſæque ſunt: at uti pallio ad miraculum patrandum, nonne eſt Eliæ pallio cultum exhibere? Eodem libro, cap. 23. cùm in Eliſæi ſepulcrum projectum eſſet cadaver, revixit homo, & ſtetit erectus in pedes; igitur honoratum fuit, & quidem cultu religioſo, Eliſæi corpus mortuum. *Si oſſa mortuorum* (inquit Hieronymus in epiſtolâ ad Marcellam) *polluunt contingentes* (& quidem religioſo cultu; de illo enim erat quæſtio adversùs Vigilantium) *quomodo Eliſæus mortuus mortuum ſuſcitavit, & vitam dedit corpori, quod, juxta Vigilantium, jacebat immundum?* Moyſes ex Ægypto diſcedens, oſſa Joſephi Patriarchæ ſecum tranſtulit, non humano affectu, ſed religioſâ pietate: ſi enim viventium corpora propter ſanctitatem, quæ redundat ex animâ, religioſè colimus; cur Moyſes eâ cultûs ſpecie, viri ſanctiſſimi cineres proſecutus non eſt?

Actorum capite 19. hæc leguntur: *Virtutes non quaslibet faciebat Deus per manus Pauli: ita ut etiam ſuper languidos deferrentur à corpore ejus ſudaria, & ſemicinctia, & recedebant ab eis langores, & ſpiritus nequam egrediebantur.* Qui Pauli ſudaria,

ria, & illius ſemicinctia ægrotis applicabant, ea haud dubiè honore religioſo proſequebantur. Matthæi 9. mulier hemoroiſſa ſperavit, ſe ex contactu fimbriæ Chriſti conſecuturam eſſe ſanitatem, & reipsâ conſecuta eſt; eam igitur fimbriam tanquam rem ſacram, & quidem probante Chriſto, venerata eſt: ergo piè & religiosè eadem Chriſti veſtis coli poſſet, ſi jam foret preſens.

Secundò, Eundem reliquiarum cultum probarunt Patres, qui ab orbe Chriſtiano condito ad hæc uſque tempora ſcripſerunt. Anno Chriſti 163. Polycarpus Smyrnæ martyrio coronatus eſt. Judæi Proconſuli ſuaſerunt, ut illius oſſa concremaret, *Ne forte* (verba ſunt Epiſtolæ Smyrnenſis Eccleſiæ, de morte Polycarpi, apud Euſebium, hiſt. Eccleſiaſt. lib. 4. cap. 15.) *ut ajebant, relicto crucifixo, hunc deinceps Chriſtiani colere inciperent*. Judæis igitur perſuaſum erat, ſecundi ſæculi Chriſtianos cultum religioſum exhibere Martyrum reliquiis: nec id tanquam rem ſibi falsò impoſitam Chriſtiani negabant; ſcilicet ſic eadem Smyrnenſis Eccleſia proſequitur: *Stulti, qui ignorarent nos nec Chriſtum unquam poſſe relinquere, nec alium quemquam* (latriæ cultu) *colere. Illum enim utpotè filium Dei adoramus: Martyres verò tanquam diſcipulos & imitatores Domini merito amore proſequimur, ob eximiam benevolentiam, quam erga Regem & Magiſtrum ſuum declararunt*. Addit eadem Eccleſia, ſe tandem collegiſſe Martyris oſſa, oportuno tempore, die feſto, publicè colenda: *Atque ita nos demum oſſa illius gemmis pretioſiſſimis chariora colligentes, ubi decebat condidimus: quo etiam in loco nobis, ſi fieri poterit, convenientibus, concedet Deus Natalem ejus Martyris diem cum hilaritate & gaudio celebrare, &* (ut ante dixerat) *ſacro illius cadaveri communicare*.

Idem Euſebius hiſt. lib. 7. cap. 19. ſic loquitur de cultu, quo Chriſtiani proſequebantur

cathedram Jacobi, primi Jeroſolymorum Epiſcopi, loquitur: *Iacobi cathedram ..... ad noſtra uſque tempora conſervatam, fratres illius Eccleſiæ, jam inde à majoribus, magna proſequuntur reverentia.*

Cyrillus Hieroſolymitanus Catecheſi 18. Catechumenos docet Eccleſiæ de honorandis Martyrum reliquiis praxim. Baſilius hom. in Pſalm. 115. ſcribit, eâ praxi Eccleſiam Chriſtianam multùm à Judaicâ diſcrepare: *Si quis* (verba ſunt quibus legis antiquæ prohibitio continetur) *tetigerit cadaver, immundus erit. Nunc è diverſo Martyris oſſa quiſquis attigerit, ob gratiam corpori inſidentem, fit quadantenus ſanctificationis particeps*. Gregorius Nyſſenus Oratione in Theodorum Martyrem hæc ſcribit de illius reliquiis: *Nam ipſas attingere reliquias quàm optabile ſit, norunt quicumque ſunt experti. Hi enim tanquam vivum ipſum corpus & florens videntes, oſculantur, & ad oculos, ad os, ad aures, ad omnes ſenſus admovent. Deinde Martyri, quaſi integer eſſet ac præſens, ſupplicant, ut pro ipſis intercedat*. Verba illa Proteſtantes, ſi poſſunt, in cultum merè civilem & humanum detorqueant.

Eandem de colendis Martyrum cineribus Eccleſiæ conſuetudinem refert Chryſoſtomus in Oratione de S. Ignatio, in quâ deſcribit, quo cultu, quâ reverentiâ, illius reliquias Româ Antiochiam translatas, fideles proſecuti ſint. Hieronymus eandem Eccleſiæ Catholicæ conſuetudinem ex profeſſo tuetur adversùs Vigilantium, qui quarto ſæculo in eam inſurrexerat; ſicque ex recepto ubique uſu contra illum hæreticum argumentatur: *Malè ergo facit Romanus Epiſcopus, qui ſuper mortuorum hominum Petri & Pauli, ſecundùm nos, oſſa veneranda, ſecundùm te, vilem pulviſculum, offert Domino ſacrificium, & tumulos eorum, Chriſti arbitratur altaria. Et non ſolùm unius urbis, ſed etiam totius*

orbis

orbis errant Epiſcopi, qui cauponem Vigilantium contemnentes, ingrediuntur baſilicas Martyrum. Ambroſius Epiſt. 53. refert, ſe, Deo revelante, reperiſſe Mediolani SS. Gervaſii & Protaſii corpora. Auguſtinus libro 9. Confeſſ. capite 7. narrat miracula quæ in translatione S. Gervaſii & Protaſii, Mediolani patrata ſunt, quorumve ſcribit, ſe oculatum fuiſſe teſtem. Libro 9. de Civitate Dei, cap. 8. multis proſequitur, & ea quæ in Africâ in inventione reliquiarum Stephani Protomartyris edita ſunt, quæve ipſe oculis conſpexit.

Concilium Carthaginenſe quintum, Canone IV. vetat, ne altaria abſque Martyrum reliquiis extruantur. Tum Iconomachi, tum Nicæna II. Synodus generalis VII. conveniebant, Martyrum reliquiis cultum impendendum eſſe. Quæ ſequentibus ſæculis habita ſunt Concilia, eundem morem probarunt, ut videre eſt in Braccàrenſi III. Lateranenſi IV. & tandem Tridentino, ſeſſione xxv.

Ex monumentis, quæ hucuſque prolata ſunt, ſic conficitur argumentum: Ea praxis eſt traditionis Apoſtolicæ, quæ ſemper & ubique fuit in uſu: atqui ejuſmodi eſt praxis de colendis, & quidem religioſo cultu, Sanctorum reliquiis: ergo traditionis eſt Apoſtolicæ; ac proinde pia eſt, utilis, ac ſancta; tantùm abeſt, ut ſit (ut volunt Heterodoxi) ſuperſtitio vana, aut quæ idololatriam ſapiat.

Objicies 1. Deus noluit Judæos Moyſis corpus colere; ideò enim occultum voluit eſſe illius ſepulchrum: ergo pariter non vult à Chriſtianis coli Martyrum, aliorumque hominum cadavera. 2. Paulus ſecundæ ad Corinth. 5. ſcribit, ſe poſt reſurrectionem Chriſtum non noſſe ſecundùm carnem: *Si* (inquit) *novimus ſecundùm carnem*, dum in humanis eſſet, *jam non novimus*. 3. Si Chriſtiani tribus prioribus ſæculis coluiſſent Martyrum reliquias, gentiles inde ſum-

pſiſſent argumentum in defenſionem cultûs quem quibuſdam hominibus mortuis deferebant: ergo, &c.

Reſp. ad 1. quòd ſi Judæi noviſſent, ubinam extaret Moyſis corpus, illud latriæ cultu adoraturi fuiſſent; ad quod quidem periculum avertendum Deus ſanctiſſimi legislatoris corpus occultari voluit. Nec obeſt, quòd viventem Moyſem eo cultu non adoraverint: ipſe enim vivâ voce prædicabat, edita à ſe miracula unius Dei virtute fieri: ceſſante verò admonitione hujuſmodi, facilè in illius idololatriam ruiſſent, quemadmodum ruerunt poſteà in ſerpentem æneum, cujus aſpectu ſanati fuerant, quique ob id (ut habetur libro 4. Regum, cap. 18.) ab Ezechiâ rege confractus eſt. Vide Chryſoſtomum hom. 5. in Matthæum. Vide etiam Canonicam Judæ Epiſtolam, ubi de Moyſis corpore, Michaelis cum dæmone altercatio refertur.

Reſp. ad 2. laudata ex Apoſtolo verba intelligi de carne Chriſti, non abſolutè quidem, ſed ſecundùm paſſibilitatem & mortalitatem: ita ut ſenſus ſit, Apoſtolum, qui credebat Chriſti carnem ante mortem fuiſſe paſſibilem, eam poſt reſurrectionem, paſſibilem non credidiſſe. Quòd autem noluerit, carnem Chriſti, etiam poſt reſurrectionem, tradi omnimodæ oblivioni (ut fingit Calvinus) demonſtratur ex eo, quòd illius memoria plurimùm ad alendam pietatem conferat: unde Chriſtus ipſe (Apoſtolo teſte) juſſit, ut eam in Euchariſtiæ perceptione præ oculis haberemus: *Quotieſcumque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis, donec veniat.*

Reſp. ad tertium 1. Judæis (ut patet ex Epiſtolâ Eccleſiæ Smyrnenſis de Policarpi morte) cognitam fuiſſe praxim, de quâ agitur: unde eam Chriſtianis crimini vertebant. 2. Nota quoque fuit pluribus Ethnicis, qui ne Chriſtiani poſſent

Mar-

Martyrum oſſa poſt mortem colere, enixè petebant à Proconſulibus, ut Martyrum corpora cremarent, eorumque cineres in profluentem dejicerent. 3. Chriſtiani cavebant, ne Chriſtianæ religionis myſteria gentilibus panderentur; ne ſcilicet ex iis malè intellectis, arriperent occaſionem eos (ut conſueverant) ſuperſtitionis inſimulandi. 4. Longè diſtabat ea praxis à gentilium praxi; iſti enim adorationem latriæ hominibus mortuis deferebant, eorumque ſpiritus mortuorum ſepulcra circuire fingebant: illi ècontra, Martyrum, quorum ſpiritus jam in cœlis regnarent, reliquiis religioſum quidem cultum, ſed latriâ longè minorem, exhibebant.

Conclusio 4. Reliquiæ Martyrum & aliorum Sanctorum unà cum Chriſto in cœlis regnantium, licitè, piè & religiosè deferuntur in publicis ſupplicationibus, exponuntur fidelium conſpectui, reconduntur in altaribus, ſupra quæ offertur tremendum Miſſæ ſacrificium, admoventur ægrotis, ut ſanitati reſtituantur.

Probatur. Ex iis quæ ad probationem tertiæ concluſionis dicta ſunt, patet, Sanctorum reliquias piè ac religiosè coli: ſed quæ piè ac religiosè coluntur, piè quoque, utiliter, ac religiosè deferuntur in publicis ſupplicationibus, exponuntur fidelium conſpectui, admoventur ægrotis, recluduntur in altaribus; ea enim omnia nihil aliud ſunt, quàm diverſi modi exhibendi cultum religioſum, qui, ut ſupponitur, rebus ſacris deferri debet: ergo, &c.

Probatur iterum ex antiquâ fidelium praxi. 1. Solennes reliquiarum tranſlationes nihil aliud ſunt, quàm ſupplicationes publicæ: atqui ſolennes illæ tranſlationes multis abhinc ſæculis ſunt in uſu; eâ nimirum ratione reliquiæ S. Samuelis de Judæâ in Thraciam quarto ſæculo tranſlatæ ſunt. *Sacrilegus* (ait Hieronymus libro contra Vigilantium) *& nunc dicendus Auguſtus Arcadius, qui oſſa B. Samuelis longo poſt tempore*

Iudæa tranſtulit in Thraciam? Omnes Epiſcopi non ſolùm ſacrilegi, ſed & fatui judicandi, qui rem viliſſimam & cineres diſſolutos in ſerico & vaſe aureo portaverunt? Stulti omnium Eccleſiarum populi, qui occurrerunt Sanctis reliquiis, & tanta lætitia, quaſi præſentem, viventemque Prophetam cernerent, ſuſceperunt: ut de Palæſtina uſque Chalcedonem jungerentur populorum examina, & Chriſti laudes una voce reſonarent? Ambroſius (ut patet ex illius Epiſtolis 53. 55.) ſolemniter tranſtulit reliquias Sanctorum Gervaſii, Protaſii, Nazarii, Celſi, Vitalis, Agricolæ, aliorumque plurium Martyrum. 2. Fideles, Gregorii Nyſſeni temporibus, ſuis oculis, aliiſque membris laborantibus, eorumdem Martyrum reliquias ad recuperandam ſanitatem admovebant, ut patet ex S. Doctoris Oratione in S. Theodorum, & ex Auguſtini de Civitate Dei libris, ubi deſcribit miracula, quæ in inventione Stephani Protomartyris patrata ſunt. 3. Eædem reliquiæ, recepto ubique uſu, thecis incluſæ, altare erant, in quo tremendum Miſſæ ſacrificium offerebatur: *Male ergo facit Romanus Epiſcopus* (verba ſunt Hieronymi contra Vigilantium ſcribentis) *qui ſuper mortuorum hominum Petri, & Pauli offert Domino ſacrificium, & tumulos eorum Chriſti arbitratur altaria?*

CAPUT IV.

De imaginum adoratione.

Not. UT argumentum ad imagines ſpectans cum methodo pertractetur, quærendum eſt 1. an Deus in antiquâ lege prohibuerit, omnes prorsùs imagines aut pingere aut ſculpere: 2. an in novo Teſtamento licitum ſit imagines pingere, aut ſtatuas ſculpere, quæ Trinitatem, Angelos, Chriſtum, Sanctos repræſentent: 3. utrum imagines, ſive pictæ, ſive ſcul-

ſculptæ, in templis collocari debeant: 4. an ſacris imaginibus cultus aliquis exhibendus ſit: 5. denique cujus naturæ ſit cultus ille, qui ſacris imaginibus debetur.

ARTICULUS I.

An Deus in antiqua lege omnes prorſus imagines aut pingere aut ſculpere prohibuerit.

Not. I. CIrca propoſitam quæſtionem multiplex eſt Theologorum, etiam Catholicorum, ſententia. Prior, quæ eſt venerabilis Bedæ in libro de templo Salomonis, capite 19. Burgenſis in ſecundâ additione ad Lyranum in illud Exodi vigeſimo, *Non facies tibi ſculptile*, Cajetani in eundem Exodi locum, Sanderi lib. 1. de imaginibus, cap. 7. Alphonſi de Caſtro contra hæreſes, verbo *Imago*, Pamelii in annotationibus ad ſecundũ librum Tertulliani contra Marcionem numero 104. Prior (inquam) docet Deum in antiquâ lege non prohibuiſſe omnem prorsùs imaginum uſum, ſed earum dumtaxat, quæ ad falſum aliquod numen repræſentandum fierent, quæque, propriè loquendo, idola nuncupantur.

Altera ſententia contendit, prohibitam fuiſſe Dei, etiam veri, imaginem aut pingere aut ſculpere, non autem rerum aliarum quæ ad adorationem latriæ non effingerentur: ita S. Thomas ſenſiſſe videtur 3. p. quæſt. 25. art. 3. ad 1. ubi ſic loquitur: *Ad primum ergo dicendum quòd non prohibetur illo præcepto facere quamcumque ſculpturam, vel ſimilitudinem; ſed facere ad adorandum; unde ſubdit: Non adorabis ea, neque coles. Et quia idem eſt motus in imaginem & in rem, eo modo prohibetur adoratio imaginis, quo prohibetur adoratio rei, cujus eſt imago. Unde ibi intelligitur prohiberi adoratio imaginum,*

quas gentiles faciebant in venerationem deorum ſuorum, id eſt dæmonum: Et ideò præmittitur: Non habebis Deos alienos coram me. Ipſi autem vero Deo, cùm ſit incorporeus, nulla imago corporalis poterat poni; quia (ut Damaſcenus dicit) inſipientiæ ſummæ eſt & impietatis, figurare quod eſt divinum. Sed quia in novo Teſtamento Deus factus eſt homo, poteſt in ſua imagine corporali (hoc eſt, in humanitate Chriſti, de cujus adoratione loquitur S. Doctor) *adorari*. Illi ſecundæ opinioni ſubſcribunt Alenſis 3. part. quæſt. 30. membro 3. art. 3. §. 1. Albertus in 3. diſt. 9. art. 4. Bonaventura artic. 1. quæſt. 2. ad 1. & plures alii.

Tertia ſententia aſſerit, Judæis non ſolùm gentilium adorationem, non ſolùm Dei veri picturam, aut ſculpturam, prohibitam fuiſſe; ſed etiam cujuſlibet alterius rei, ſive ſpiritualis, ſive corporalis, imaginem, non quidem jure naturali, ſed poſitivo & ceremoniali præcepto, vetitam fuiſſe. Ita ſentiunt Plaudanus quæſt. 1. art. 2. Catharinus in opuſculo de adoratione imaginum, Dominicus Soto libro 2. de Juſtitiâ, quæſtione 4. art. 2.

Quarta demum opinio affirmat, prohibitum fuiſſe uſum earum tantùm imaginum, quæ per ſe ſtarent, hoc eſt, quæ non eſſent aliarum velut appendix, & ornamentum; non autem earum quæ per ſe non ſtarent, ſeu quæ loco eſſent appendicis & ornatûs. Ita ex Judæis docet Rabbi Moyſes capite 3. de idololatriâ. Illi opinioni plures inter Catholicos adhærent, & inprimis Vaſquez in 3. partem S. Thomæ, quæſtione 25. art. 3. diſputat. 104.

Conclusio I. Quæcumque Dei veri imago, aut ſculptura, poſitivo ac ceremoniali præcepto in antiquâ lege prohibita fuit.

Probatur. Deuteronomii cap. 4. ſic Moyſes populum alloquitur: *Non vidiſtis aliquam ſimilitudinem in die qua locutus eſt vobis Dominus in*

Ho-

Horeb de medio ignis, ne fortè decepti faciatis vobis ſculptam ſimilitudinem, aut imaginem maſculi vel fæminæ, ſimilitudinem omnium quæ ſunt ſuper terram. Ex iis autem verbis patet 1. Deum ſe aut Moyſi aut populo, ſub aliquâ figurâ non oſtendiſſe; patet 2. Deum prohibuiſſe, ne fieret imago, in quâ ipſe deinceps adoraretur: ideò enim, Scripturâ teſte, Deus ſub aliquâ figurâ non apparuit, ne alia, ad illius exemplar, efſingeretur: ergo Dei ſive imago, ſive ſculptura in antiquâ lege divinitùs prohibita fuit. Idem etiam apertè probat locus, qui ſuperiùs ex S. Thomâ relatus eſt.

Conclusio 2. Non eſt omninò improbabilis ſententia, quæ contendit, omnem omnium imaginum, quæ per ſe ſtarent, uſum in antiquo Teſtamento divinitùs prohibitum fuiſſe.

Probatur 1. ex Scripturâ. Verba quæ ex capite quinto Deuteronomii relata ſunt, cujuſcumque rei, ſive ſpiritalis, ſive corporeæ, efformationem prohibent: *Similitudinem omnium quæ ſunt ſuper terram*, &c. 2. Exodi capite vigeſimo eadem legitur prohibitio: *Non facies tibi ſculptile, neque omnem ſimilitudinem* (hoc eſt, nullam) *quæ eſt in cælo deſuper, & quæ in terra deorſum, neque eorum quæ ſunt in aquis ſub terra*. Illi negativo præcepto, aliud diſtinctum ſtatim additur: *Non adorabis ea, neque coles*. Itaque duo vetantur; primum, ne fiat rei alicujus ſimilitudo; alterum, ſi fortè contra Dei mandatum fiat illa ſimilitudo, ne adoretur, aut colatur.

Probatur 2. authoritate Patrum. Origenes libro 4. contra Celſum, de Judæis ſic loquitur: *Apud quos nullum aliud numen erat receptum, quàm Deus hujus rerum univerſitatis præſes, procul ablegatis omnibus ſimulacrorum opificibus. Nam in civitate eorum nullus pictor admittebatur, nullus ſtatuarius, legibus totum hoc genus arcentibus, ne occaſio præberetur homini-*

 bus

bus craſſis: neve animi eorum à Dei cultu avocarentur. Iis verbis Origenes tria docet: 1. nec pictores, nec ſtatuarios in Judæorum civitatibus toleratos fuiſſe, quandiu eorum reſpublica ſtetit. 2. id Lege ſancitum fuiſſe. 3. ſtatutum illud fuiſſe, ne Judæi ad idololatriam procliviores, tandem inſpectis aliquibus imaginibus, ac ſtatuis, in illam laberentur.

Tertullianus libro quarto contra Marcionem, cap. 22. ſcribit, ideò Moyſem & Eliam in Chriſti transfiguratione, cujus fit mentio Matthæi cap. 17. à Petro cognitos non fuiſſe in aliquâ eorum ſimilitudine, ſed in ſpiritu tantùm, hoc eſt ex Dei revelatione, quòd revera, Lege omnem ſimilitudinem vetante, nulla eorum apud Judæos extaret imagò: *Quomodo etiam Moyſem* (inquit) *& Eliam cognoviſſet, niſi in ſpiritu? Nec enim imagines eorum vel ſtatuas populus habuiſſet & ſimilitudines, Lege prohibente*. Frivola verò foret ea Tertulliani ratio, ſi Lex Judæis permiſiſſet imagines & ſtatuas, etiam quæ ab ipſis non adorarentur.

Idem Tertullianus libro de idololatriâ, ubi aſſeruit, Deum in lege vetaſſe, ne qua fieret ſimilitudo, capite quinto objicit ſibi Dei mandatum de conflando æneo ſerpente; reſpondet verò ipſum ex expreſsâ Dei diſpenſatione, ac veluti legis derogatione, conflatum fuiſſe: *Benè* (ait) *quòd idem Deus qui lege vetuit ſimilitudinem fieri, extraordinario præcepto, ſerpentis ſimilitudinem indixit. Si eundem Deum obſervas, habes legem ejus, Ne feceris ſimilitudinem. Si & præceptum factæ poſtea ſimilitudinis reſpicis; & tu imitare Moyſen: Ne facias adversùs legem ſimulacrum aliquod, niſi & tibi Deus juſſerit*. Sed qui ex ſolâ diſpenſatione à lege, factam fuiſſe ſimilitudinem contendit, haud dubiè cenſet Legem, omnem cujuſcumque rei ſimilitudinem prohibuiſſe.

Juſtinus Martyr in dialogo cum Triphone docet,

cet, ex eâdem legis derogatione ac diſpenſatione, Moyſem, ut Chriſti paſſionem adumbraret, æneum ſerpentem erexiſſe: *Dicite mihi* (inquit) *nonne Deus erat, qui Moyſi juſſerat, ne qua prorſùs imago* (omnem igitur excludit) *neque ſimilitudo, tum eorum quæ ſupra ſunt in cælo, tum quæ in terra ſunt, infra fieret: & idem tamen in deſerto per Moyſem, æneum ſerpentem elaborari voluit, & in ſignum erexit, per quod iſti à ſerpentibus ſanarentur? in quo extra culpam eſt: myſterium enim, uti diximus, ea re prædicabat.*

Sanctus Joannes Damaſcenus libro quarto de fide, Iconomachis objicientibus imaginum prohibitionem in veteri Teſtamento factam, his verbis reſpondet: *Vides, quomodo vitandi ſimulacrorum cultus* (latriæ, de quo antea locutus fuerat) *gratia imagines fieri vetat?* Illam prohibitionis rationem paulò poſt ſic fuſiùs explicat: *Judæis igitur, quoniam ad ſimulacra erant propenſiores, hæc juſſa ſunt: nos autem quibus, Theologicè loquar, datum eſt, ut ſuperſtitioſum errorem fugientes, & veritatem cognoſcentes, purè cum Deo verſemur, eique ſoli ſerviamus, infantiamque prætereuntes, in virum perfectum evadamus, non ſumus ampliùs ſub Pædagogo.* Unde ſic arguitur: Damaſcenus id Judæis vetitum fuiſſe ſcribit, quod jam Chriſtianis permittitur: atqui Chriſtianis non permittitur, ut rerum creatarum imagines fingant, quibus latriæ cultus exhibeatur: ergo Judæis non tantùm erat vetitum, ne rerum creatarum imagines adorarent, ſed etiam ne earum imagines effingerent.

Quæ tum Origenes, tum Tertullianus, tum Juſtinus, tum Damaſcenus de ſenſu legis, *Non facies tibi ſculptile*, ſcripſerunt, hauſerant non tantùm ex verbis, quæ legem exprimebant, ſed etiam ex peritiſſimis Judæorum ſcriptoribus.

Philo Judæus in libro, qui inſcribitur: *Quis*

rerum divinarum hæres; & in libro de Decalogo, ſcribit, in ſecundo præcepto prohiberi, *manufacta, ut ſimulacra, ſtatuas, & universè quæcumque dedicantur in templis, quorum picturæ, & fictorum ars noxia, ſunt opifices*. In libro de legatione ad Cajum, teſtatur, pictores & ſtatuarios omnes à Moyſe ex republicâ & finibus Judæorum ejectos fuiſſe: ergo cenſuit, non Dei tantùm ſimilitudinem, ſed rerum omnium, cujuſcumque ſint generis, effigiem, etiamſi non adorarentur, lege divinâ poſitivâ prohibitas fuiſſe: neque enim fuiſſet ratio expellendi pictores omnes & ſtatuarios, ſi ob alium finem, quàm cultûs religioſi, licitum fuiſſet aut picturas, aut ſtatuas effingere.

Joſephus idem ante Philonem ſcripſerat. Antiquitatum libro 17. narrat, Judæos ægrè admodum tuliſſe, quòd Herodes, vetante Lege, aquilam auream ſupra majorem templi partem collocaſſet: *Prohibet lex* (inquit) *erectiones imaginum moliri, aut quorumcumque animalium effigies collocari, velut anathema, iis qui ex illius præſcripto vitam ſuam componere voluerint*. Idem affirmat libro ſecundo de bello Judaico. Idem etiam, & quidem apertiùs, Antiquitatum libro 8. ubi Salomonem violatæ legis accuſat, *quòd æreas boum effigies baſi maris adjecerat, & leonum in throno poſuerat: nefas enim erat iſta facere*.

Probatur 3. ratione. Ex S. Thomâ cujus textum ſuperiùs deſcripſimus, lege Judæis vetitum erat, ne Dei veri imaginem aliquam aut pingerent aut ſculperent: ergo eâdem pariter lege vetitum erat, ne aut hominis, aut aliarum rerum creatarum effigiem exprimerent. Probatur conſeq. Ideò vetitum erat Judæis, ne Deum verum aut picturâ, aut ſculpturâ, aut opere textorio exprimerent, quòd periculum eſſet, ne tandem in rerum ſenſibilium adorationem laberentur: atqui idem fuiſſet periculum, ſi Judæis ad idoloratriam pro-

divio-

clivioribus licitum fuiſſet, aliarum à Deo rerum effigiem exprimere; ſcilicet (ut patet ex cap. 14. libri Sapientiæ) idololatria cœpit ex filiorum imaginibus, quas patres, qui illos deperibant, poſt illorum mortem effinxerunt.

Conclusio 3. Judæis divinitùs prohibitæ fuerunt imagines non tantùm rerum quæ per ſe extarent, ſed etiam quæ aliis eſſent veluti appendicis & ornatûs loco.

Probatur. 1. Lex cujus verba in ſecundæ concluſionis defenſionem retulimus, conſtat terminis univerſalibus & excluſivis: *Non facies tibi ſculptile, neque omnem ſimilitudinem*: ergo de quâcumque imagine, ſive per ſe ſtet, ſive ſit appendicis aut ornatûs loco, intelligi debet. 2. Si licitæ fuiſſent imagines, quæ ſunt ad aliarum rerum ornatum, non erat, cur, ex Joſepho, Philone, Origene, Juſtino, pictores & ſtatuarii per legis præſcriptum ex Judæorum urbibus exularent. 3. In figuris animalium aut aliarum rerum ſenſibilium, Judæis ad idololatriam maximè (ut jam obſervatum eſt) proclivibus, idololatriæ periculum fuiſſet; quod tamen Deus hiſce verbis: *Non facies tibi ſculptile, neque omnem ſimilitudinem*, avertendum curaverat: nam licèt ornatus ejuſmodi non eſſent ad cultum accommodati, Judæis, utpotè craſſioribus, quippè qui Ægyptiorum Deos adoraſſent, in mentem venire potuiſſet, quòd ad cultum poſiti fuiſſent.

Solvuntur argumenta quæ probant, licuiſſe Judæis imagines pingere & ſculpere.

Not. Quæ adversùs præcedentes concluſiones objiciuntur, petuntur 1. ex figuris Cherubimorum, juxta arcæ latera poſitis. 2. ex erectione æneі ſerpentis in deſerto, & ex effigie boum, quam Salomon in baſi maris ænei collocaverat, nec non leonum figuris, quæ in throno Salomonis videbantur. 3. ex trito modo numerandi Decalogi præcepta. 4. ex nonnullis Patrum ſen-

tentiis; 5. denique ex ratione naturali. Eos omnes nodos hic ſigillatim expendamus oportet.

Objicies 1. cum Bedâ venerabili. Idem debet eſſe judicium de figuris, ſaltem quæ ad ornatum tantùm pertinerent, ac de iis quæ poſita erant ad arcæ latera, quæ ad oraculum templi, ad maris æneі baſes, ad Salomonis templum, in monetâ quæ Chriſti tempore erat in uſu apud Judæos; non enim videtur fuiſſe potior ratio de illis figuris, ac de aliis: atqui Lex figuras illas non vetuit: nam, Deo jubente, duo Cherubimi ad arcæ latera poſiti ſunt: *Duos quoque Cherubim aureos & productiles facies* (inquit Deus Moyſem alloquens Exodi capite 25.) *ex utraque parte oraculi. Cherub unus ſit in latere uno, & alter in altero. Vtrumque latus propitiatorii tegant, expandentes alas, & operientes Oraculum; reſpiciantque ſe mutuò verſis vultibus in Propitiatorium, quo operienda eſt Arca.* 2. Duas alias Cherubimorum ſtatuas Salomon poſuit in ipſo templi oraculo: *Et fecit* (verba ſunt Scripturæ libro 3. Regum, cap. 6.) *in Oraculo duos Cherubim, decem cubitorum altitudinis.* Idem Salomon in templo poſuit boum, leonum, & Cherubimorum, palmarum & malogranatorum figuras: *Fecit quoque* (ait Scriptura 3. Reg. 7.) *mare fuſile decem cubitorum........ Et ſtabat ſuper duodecim boves....... Et inter coronulas & plectas, leones & boves & Cherubim.* 3. Idem pariter ad thronum ſuum poſuit leonculorum ſtatuas: *Fecit etiam rex Salomon Thronum* (tertii Reg. 10.) *qui habebat ſex gradus: & ſummitas throni rotunda erat in parte poſteriori: & duæ manus hinc atque inde tenentes ſedile: & duo leones ſtabant juxta manus ſingulas.* 4. Hæc Chriſti verba, Matthæi 22. *Cujus eſt imago hæc & ſuperſcriptio?* demonſtrant, Judæos in uſu communi recepiſſe monetam, cui inſculpta erat Cæſaris effigies; ergo Judæi non omni figurarum ac ſtatuarum genere per Legem prohibiti fuerant.

Reſpon-

Reſpondent 1. nonnulli, figuras quarum argumentum meminit, fuiſſe aliarum rerum appendices, ad ornatum tantùm poſitas; ejuſmodi verò generis ſtatuas ac figuras Judæis à lege prohibitas non fuiſſe. Sed admitti non debet ea reſponſio propter rationes, quæ ad tertiæ noſtræ concluſionis probationem allatæ ſunt.

Reſpondent 2. alii, Salomonem erectione ſtatuarum, quas ſive adoraculum templi, ſive ad baſes maris æneı, ſive ad ſuum thronum poſuerat, violaſſe Legem, quæ omnem omninò figuram fieri vetuerat: *Nefas enim* (ait Joſephus, de illo facto Salomonis agens) *ita facere*. Verùm cùm Scriptura nuſquam eâ de re Salomonem arguerit, non erat, cur Joſephus eam Salomoni crimini verterit. Econtrà ex octavo capite libri tertii Regum colligitur, totum Salomonis opus à Deo probatum fuiſſe: *Factum eſt autem, cùm exiſſent ſacerdotes, nebula implevit domum Domini.*

Reſpondendum eſt igitur cum Catharino, eas omnes figuras fuiſſe factas Dei ipſius juſſu, qui præcepto ſuo, cùm non eſſet juris naturalis, ſed poſitivi tantùm, aut omninò, aut ex parte, derogare potuit. Nec obeſt, quòd illud derogatorium Dei mandatum, ſaltem quoad ſtatuas à Salomone poſitas, expreſsè non legatur in Scripturis: cum enim totum opus Dei juſſu ſuſceperit, facilè conjici poteſt, eum nihil niſi ex Dei inſpiratione molitum fuiſſe. Nec periculum erat idololatriæ, cùm Scriptura moneret, ea omnia ad unius Dei gloriam erecta fuiſſe; fuiſſet verò in aliis figuris, eò quòd perpetuum illud monitum quoad illas non extitiſſet. Unde in formâ ad argumentum reſpondeo, neg. maj. Ratio eſt, quia alias ab enumeratis figuras Deus non permiſerat; ac proindè ad alias omnes prohibitio Legis extendebatur. Jam verò quod ſpectat ad monetã, dicendum eſt Judæos, cùm ſui juris erant, nullam ſuæ monetæ figuram inſculpſiſſe, uſos tamen poſteà

ſteâ fuiſſe monetâ Romanorum, ſed propter neceſſitatem; nec enim tunc authoritate ſupremâ potiebantur.

Objicies 2. Moyſes (ut habetur Numer. capite 21.) poſt promulgatam legem erexit in deſerto ſerpentem æneum, ad cujus aſpectum ſanarentur, qui à ſerpentibus ignitis percuſſi fuerant: ergo non omnis imago, etiam rei per ſe ſtantis, & non ad ornatum tantùm poſitæ, Lege prohibita non fuerat: alioquin enim dicendum eſſet, Moyſem reum fuiſſe legis, quam ipſe Dei juſſu promulgaverat.

Reſp. diſt. ant. Moyſes ex expreſsâ Dei diſpenſatione erexit ſerpentem æneum, conc. ant. abſque expreſsâ Dei diſpenſatione, neg. ant. Tertulliani eſt ea reſponſio, ex eâque tria poſſumus colligere. *Primum*, prohibitionem effingendi, ſive per picturam, ſive per ſculpturam, ſive per opus textrinum, ſimilitudinem aliquam, non eſſe de jure naturali, ſed de poſitivo tantùm & libero: neque enim Deus poteſt in jure naturali diſpenſare. *Alterum*, idolorum ſeu inanium deorum artifices, non poſſe ſuam artem Moyſis, qui ſerpentem erexit, exemplo tueri. *Tertium*, poſſe eoſdem artifices exemplum Moyſis pro ſe adhibere, ſi per impoſſibile, Deus eos, ſicut Moyſem, diſpenſaret: *Si eumdem Deum obſervas* (verba ſunt Tertulliani in libro de Idololatriâ, cap. 5. ubi exagitat idolorum artifices) *habes legem ejus, Ne feceris ſimilitudinem: ſi & præceptum factæ poſteà ſimilitudinis reſpicis, ſcilicet ænei ſerpentis, & tu imitare Moyſem: Ne facias adversùs legem ſimulacrum aliquod, niſi & tibi Deus juſſerit.* Jam verò diſcrimen eſſe inter illam legem poſitivam, & legem naturalem quæ vetat idola, ſeu falſi numinis effigiem, ad cultum nobis aut aliis fingere, hiſce verbis aperit ibidem Tertullianus: *Si nulla lex Dei prohibuiſſet, idola fieri à nobis, nulla vox Spiritus ſancti fabricatoribus idolorum, non minùs quàm cultoribus comminaretur, de ipſo ſacramento*

noſtro interpretaremur nobis, adverſas eſſe fidei hujuſmodi artes.

Objicies 3. Præcepta Decalogi ſunt tantùm decem, Exodi 31. & 34. Deuteronomii 5. 9. & 10. atqui ſi Lege prohibitum fuiſſet non ſolùm idola colere, ſed & quaſcumque imagines effingere, undecim eſſent Decalogi præcepta. Primum: *Non habebis Deos alienos.* Secundum: *Non facies ſculptile:* hæc enim duo debent eſſe diſtincta ex ſuppoſitione, quòd non ſolùm idoli cultus prohibeatur, ſed etiam rei cujuslibet imago. Tertium: *Non aſſumes nomen Dei in vanum.* Quartum: *Memento, ut diem Sabbati ſanctifices.* Quintum: *Honora parentes.* Sextum: *Non occides.* Septimum: *Non mœchaberis.* Octavum: *Non furtum facies.* Nonum: *Non loqueris falſum teſtimonium.* Decimum: *Non concupiſces uxorem proximi tui.* Undecimum: *Non concupiſces domum proximi tui, non ſervum, non ancillam, non bovem, non aſinum, neque omnia quæ illius ſunt:* ergo præceptum de non effingendis ſculptilibus, non aliud eſt à primo; ac proindè, cum primum idolorum cultum dumtaxat vetet, ità nec aliud his verbis prohibetur: *Non facies tibi ſculptile;* atque ita Lex non vetuit omnes omninò imagines pingere aut ſculpere, ſed eas tantùm quæ ad latriæ cultum effingerentur.

Reſpondent nonnulli poſt Joſephum libro 3. Antiquitatum cap. 6. & 8. Origenem hom. 8. in Exodum, Ambroſium & Hieronymum in caput ſextum ad Epheſios, præceptum, *Non concupiſces*, eſſe decimum & ultimum, eò quòd in duo dividi non debeat; ſeu, eodem præcepto vetari & concupiſcentiam uxoris alienæ, & rerum aliarum quæ illius ſint. Inde verò ſequitur, quòd quamvis hæc verba: *Non habebis Deos alienos coram me: Non facies tibi ſculptile, neque omnem ſimilitudinem*, duo diſtincta præcepta contineant, unum quod juris ſit naturalis, & alium quod juris ſit poſitivi, ac ceremonialis; decem

tamen

tamen tantùm ſint Decalogi mandata; idque ſat *Decalogi* verbum innuit: Decalogus enim quaſi decem verba dicitur.

Verùm illa reſponſio non leves difficultates patitur. Nam 1. concupiſcentia uxoris alienæ, & concupiſcentia bonorum, ſpecie differunt; illa enim ad fornicationis, iſta verò ad furti peccatum pertinet: at par fuit, ut duæ diſtinctæ peccati ſpecies, non uno, ſed duobus præceptis vetarentur. 2. Quamvis concupiſcentia uxoris alienæ jam prohibita fuiſſet ſexto præcepto, *Non mœchaberis;* tamen quia actus exterior mœchiæ, diſtinguitur ab interiori concupiſcentiâ uxoris alienæ, neceſſe fuit propter populi rudis ignorantiam, ut duobus diſtinctis præceptis mœchia vetaretur: ſic etiam propter diſtinctionem ſpecificam concupiſcentię uxoris alienæ à concupiſcentiâ aliorum proximi bonorum, par fuit, ut duplex illa ſpecies concupiſcentiæ, duplici mandato prohiberetur. 3. Tenor ipſe verborum non obſcurè innuit, duplicem illam ſpecie concupiſcentiam duplici præcepto prohiberi. Nempè cùm Scriptura dixiſſet: *Non concupiſces domum proximi tui*, non addidit: *Nec uxorem ejus*; ſic enim videretur, continenter ſub eâdem prohibitione hæc duo comprehendere: ſed repetens illud, *concupiſces*, dixit: *Nec deſiderabis uxorem ejus*. 4. Ultimum præceptum, *Non concupiſces*, in duo diſtincta præcepta dividitur ab Auguſtino quæſt. 61. in Exodum.

Igitur ad objectionem reſpondendum eſt, hæc verba, *Non habebis Deos alienos coram me. Non facies tibi ſculptile: neque omnem ſimilitudinem. Non adorabis ea, neque coles*, pro uno & eodem præcepto poni, cùm eodem perpetuo tenore proferantur, & utrorumque obſervatio ad eandem virtutem religionis, & tranſgreſſio ad idem ſuperſtitionis peccatum pertineant. Et ſanè, quamvis facere ſculptile, imaginem effingere, ex ſe, ſeu, ex naturâ ſuâ, non ſit contra religionem, nec ſuperſtitioſum; lege tamen poſitivâ id

pro-

prohibente, in materiâ ſacrilegii contra religionem conſtituitur. Hanc nimirùm vim habet poſitiva lex, non divina tantùm, ſed & humana, ut id quod præcipit, conſtituat in materiâ neceſſariâ illius virtutis, cujus intuitu aliquid jubet: contra verò in materiâ oppoſiti peccati id ponat quod prohibet.

Objicies 4. Irenæus libro quarto adversùs hæreſes, cap. 31. ſcribit, omnia Decalogi præcepta eſſe præcepta juris naturalis, uno tamen excepto quod eſt de ſanctificatione Sabbati. Auguſtinus idem docet libro de ſpiritu & litterâ, cap. 4. ubi ſic loquitur: *In illis igitur decem præceptis, excepta Sabbati obſervatione, dicatur mihi, quid non ſit obſervandum à Chriſtianis, ſive de non faciendis, colendiſque idolis, aliiſque ullis diis, præter unum verum Deum?* atqui ſi his verbis: *Non facies tibi ſculptile, neque omnem ſimilitudinem*, contineatur præceptum legis poſitivæ ac ceremonialis à præcepto legis naturalis, quo prohibeatur effinctio idolorum ad latriæ cultum, præter legem de ſanctificando Sabbato, erit alia ceremonialis, ea nimirum quâ prohiberetur idolorum ac imaginum omnium uſus: ergo, &c.

Reſp. conc. maj. diſt. min. Erit præter præceptum de ſanctificando Sabbato alia lex ceremonialis, quæ conſtituat minùs præcipuam partem primi præcepti Decalogi, conc. min. quæ conſtituat præcipuam illius partem, neg. min. Quamvis præter præceptum de ſanctificando Sabbato, ſit aliquid aliud ceremoniale; cùm tamen præcipua non ſit pars primi præcepti Decalogi, meritò dicitur cum Irenæo & Auguſtino, præter legem de ſanctificatione Sabbati, non eſſe aliud præceptum ceremoniale: ſcilicet denominatio non ſumitur à parte minùs præcipuâ (qualis eſt lex de idolis non effingendis, etiam ſecluſo latriæ cultu) quæ in primo Decalogi præcepto reperitur; ſed à magis præcipuâ, quæ quidem (ut jam obſervatum eſt) juris eſt naturalis.

Ob-

Objicies 5. Lex non dicit ſimpliciter: *Non facies ſculptile, neque omnem ſimilitudinem*; ſed cum hâc additione, *Non facies tibi*: atqui eâ additione *Tibi*, innuitur, non ob aliud vetitum fuiſſe ſculptile, quàm propter cultum: ergo, &c. ita ratiocinatur Cajetanus.

Reſp. 1. Illud *Tibi*, aut redundare more Scripturæ, ſicut Geneſis 12. *Vade tibi de terra tua*: Et Canticorum, cap. 1. *Si ignoras te, ò pulcherrima*: Si verò particula *Tibi*, redundet, perindè eſt ac ſi præceptum ſimpliciter hoc modo latum fuiſſet: *Non facies ſculptile*. Reſp. 2. pronomen *Tibi*, non redundare; nempè poſitum eſt, ut ſignificetur, nec ad proprium uſum, ac proindè nec ad alienum, licere idoli aut imaginis alicujus efformationem quocumque modo efformetur.

Objicies 6. Tertullianus lib. 2. contra Marcionem, cap. 22. docere videtur, licitas fuiſſe in antiquâ lege ſtatuas, non quidem rerum per ſe ſtantium, ſed earum quæ aliarum forent velut appendices & ornamenta; ſic enim loquitur: *Sic & Cherubim & Seraphim antea in arca figuratum exemplum, certè ſimplex ornamentum, accommodata ſuggeſtui, longè diverſas habere cauſas ab idololatriæ conditione, ob quam ſimilitudo prohibetur, non videtur ſimilitudinem prohibitorum legi refragare, non in eo ſimilitudinis ſtatu deprehenſa, ob quam ſimilitudo prohibetur*: ergo, &c.

Reſp. neg. ant. Ratio eſt, quia licèt Tertullianus ſcribat, Cherubim ac Seraphim figuras ad ornatum arcæ à Moyſe poſitas fuiſſe, non autem ad cultum; non dicit tamen, quòd abſque Dei monitu, ac veluti ex præcepti ſui derogatione poſitæ fuerint; ac proindè ex verbis Tertulliani non ſequitur, figuras, etiam ad ornatum, non fuiſſe prohibitas univerſali præcepto: *Non facies tibi ſculptile, neque omnem ſimilitudinem*.

ARTICULUS II.

An in nova lege liceat Trinitatis ſtatuas aut imagines effingere.

Not. Circa propoſitam quæſtionem tres ſunt ſententiæ. Prima, quæ eſt Clichtovei, docet, non licuiſſe quidem in antiquo Teſtamento Dei non incarnati ſtatuas aut imagines effingere eò quòd Deus in antiquâ lege non apparuerit aliquando ſub aliquâ viſibili ſpecie; quæ enim in Scripturis recenſentur illius apparitiones, Angelorum (inquit) miniſterio factæ ſunt. At verò (proſequitur idem author) cùm Spiritus ſanctus ſub ſpecie columbæ apparuerit in novo Teſtamento, licitum eſt illius, non autem cæterarum perſonarum, ſtatuas ſculpere, aut imagines pingere ſub ſpecie columbæ.

Altera ſententia, quæ eſt Henrici Quodlib. 10. quæſt. 6. Abulenſis in caput 4. Deuteronomii, quæſt. 5. Durandi in 3. Sent. diſt. 9. art. 2. ad 4. docet, non minùs in novo Teſtamento quàm in veteri, prohiberi aliquas alicujus perſonæ Trinitatis ſtatuas aut imagines effingere. Calvinus libro 5. Inſtit.cap.11. ſcribit, *per ſe* nefas eſſe Deum aut ſculpere, aut pingere.

Tertia denique ſententia, quæ eſt Cajetani in 3. part. quæſt.25. art.3. Catharini in opuſculo de adoratione imaginum, Sanderi libro 1. de imaginibus, cap.4. & Franciſci Turriani, libro 3. de characteribus dogmaticis, aſſerit, per ſe, ſeu ex naturâ rei, non eſſe illicitum, Deum aut ſculpere aut pingere; unde concludi poteſt, id in antiquo Teſtamento futurum fuiſſe licitum, ſi Deus ceremoniali lege id non prohibuiſſet. 2. Id jam (cùm lex omnis ceremonialis abrogata fuerit) per ſe licitum eſſe.

CONCLUSIO I. Non licuit in antiquâ lege aliquam Dei figuram effingere.

Pro-

Probatur. Ex dictis articulo præcedente, omnis omninò figuræ efformatio primo Decalogi præcepto prohibita fuerat: ergo à fortiori & effinctio figuræ, quæ Deum ipſum aliquâ ratione repræſentaret.

Conclusio 2. Licitum eſt in novo Teſtamento Dei figuram effingere, non quæ repræſentet illius eſſentiam, ſed formas ſenſibiles, ſub quibus apparuit.

Probatur prima pars. Si in novo Teſtamento licitum non eſſet Dei figuram effingere, id oriretur ex eo, quòd id malum eſſet, aut per ſe, aut ratione alicujus legis poſitivæ: atqui ex neutro capite malum eſt: Non quidem ex primo; ſiquidem ideò tantùm malum eſſet per ſe, quòd figura corporea & finita exhibere non poſſit ſubſtantiam merè ſpiritualem & infinitam: ſed illa ratio nulla eſt; neque enim (ut in probatione ſecundæ partis dicetur) cùm Dei figura in novo Teſtamento effingitur, non intendit quis Dei ſubſtantiam, ut in ſe eſt, exhibere; ſed tantùm formas, ſub quibus olim hominibus apparuit: ergo per ſe malum non eſt aliquam Dei veri figuram effingere. Non eſt quoque malum ratione alicujus legis poſitivæ. Nam 1. nulla eſt quæ id in novo Teſtamento prohibeat. 2. Quæ olim id vetuerat in antiquo teſtamento, merè ceremonialis erat, ac proindè per Euangelii promulgationem abrogata fuit: ergo, &c.

Probatur altera pars auctoritate S. Thomæ, qui 3. part. quæſt. 25. art. 3. ad 1. ſcribit, antiquitùs non licuiſſe Dei veri figuram effingere, quòd Deus verus ſit omninò incorporeus: *Ipſi autem* (inquit) *vero Deo, cùm ſit incorporeus, nulla imago corporalis poterat poni*: atqui non minùs incorporeus eſt in novo Teſtamento, quàm fuerit in veteri: ergo non minùs illicitum eſt divinæ ſubſtantiæ ut in ſe eſt, figuram effingere, quàm in veteri teſtamento. 2. Idem S. Doctor ex Damaſceno probat, impietatis ac ſtultitiæ reum fore, qui divinæ eſſen-

eſſentiæ imaginem aut ſculperet aut pingeret: *Quia* (ait) *ut Damaſcenus dicit, inſipientiæ ſummæ eſt & impietatis, figurare quod eſt divinum*. 3. Ideò idem S. Thomas contendit, Deum incarnatum poſſe in imagine repræſentari, quòd corpus habeat: *Sed quia* (inquit) *in novo Teſtamento Deus factus eſt homo, poteſt in ſua imagine corporali adorari*: ergo cùm Dei eſſentia in ſe ſumpta, & præciſa tum ab incarnatione tum ab apparitionibus ſub quibus viſa eſt olim, ſit expers cujuslibet corporis, ad illudque nullam relationem dicat; non poteſt, ex S. Thomâ, in imagine aut ſtatuâ figurari.

Probatur tertia pars. Licet imagines effingere rerum ſenſibilium: atqui formæ, ſub quibus Deus apparuit, fuerunt ſenſibiles: ergo licitum eſt earum formarum imagines effingere. Probatur minor. Geneſis 3. Deus apparuit Adamo ad auram deambulans. Verbum ipſum (ſi vera ſit plurium Patrum ſententia) Moyſi, Patriarchis, pluribuſque ſub humanâ ſpecie, ut homines ad fidem incarnationis diſponeret, apparuit. Matthæi 3. Spiritus ſanctus ſub ſpecie columbæ in Chriſtum deſcendit. Atqui (ut patet) illæ formæ fuerunt ſenſibiles: ergo Deus Pater, Deus filius, Deus Spiritus ſanctus, ſub formis ſenſibilibus apparuerunt.

Confirmatur argumentum ex ſeptimâ generali Synodo, quæ Actione 4. decrevit, Angelos ideò in imaginibus exprimi poſſe, quòd *juſtis hominibus humana ſpecie apparuerint*. Eâdem actione lectum eſt cujuſdam Joannis fragmentum, quo aſſerebatur, Angelos pingi poſſe, quòd & corpus habeant, licèt tenuiſſimum, & ſint circumſcripti, ſeu ita exiſtentes in uno loco, ut ſimul non ſint in alio. Tharaſius omiſsâ primâ Joannis ratione admittit alteram, cui & tertiam adjungit: docet enim, Angelos ideò pingi poſſe, *Quoniam* (inquit) *circumſcripti ſunt, & velut homines multis apparuerunt*: ergo, cùm Deus (ut probatum eſt)

ſub

ſub ſenſibili ſpecie nonnullis apparuerit, ejuſmodi ſpeciei ſenſibilis poteſt exprimi ſenſibilis imago.

Confirmatur rursùs idem argumentum 1. ex Eccleſiæ praxi: nimirùm pluribus in locis, Romæ etiam, Trinitatis imaginem populorum oculis exponit. 2. Concilium Tridentinum ſeſſione 25. titulo *de ſacris imaginibus*, ſic loquitur: *Quòd ſi aliquando hiſtorias & narrationes ſacræ Scripturæ, cùm id indoctæ plebi expediet, exprimi & figurari contigerit; doceatur populus, non propterea divinitatem figurari, quaſi corporeis oculis conſpici, vel coloribus aut figuris exprimi poſſit.* In ea autem verba obſervare eſt 1. Concilium apertè ſupponere Deum nonnunquam figurari: paſtoribus enim jubet, ut moneant fideles, divinitatem non ideò figurari, quòd corporeis oculis conſpici poſſit. Obſervare eſt 2. cùm figuratur divinitas, non figurari Dei naturam & eſſentiam, ſed tantùm illius apparitiones & externa facta; id enim innuunt hæc ſacræ Synodi verba: *Quòd ſi aliquando hiſtorias & narrationes ſacræ Scripturæ figurari contigerit*: Scilicet hiſtoriæ ac narrationes non fiunt de eſſentiâ divinâ, ſed tantùm de illius externis factis & apparitionibus ſub aliquâ ſpecie ſenſibili: hinc verò ſequitur, tribus noſtris concluſionibus ex ſacrâ Synodo robur addi maximum.

Objicies 1. Gregorius Papa II. epiſtolâ primâ ad Leonem Iſauricum, Iconomachorum principem, ſic loquitur: *Cur Patrem Domini Ieſu Chriſti ſpectandum minimè proponimus ac pingimus?* 2. Germanus Conſtantinopolitanus Patriarcha qui vixit Leonis Iſaurici temporibus, in epiſtolâ ad Joannem Synadenſem Epiſcopum, relatâ in ſeptimâ Synodo, Actione quartâ, hæc habet: *Non enim inviſibilis Deitatis imaginem, aut ſimilitudinem, aut figuram, aut formam aliquam exprimimus*. 3. Auguſtinus libro de fide & Symbolo, c. 7. admonet, *cavendum, ne Deum putemus habere corporalia membra, & ne in illud incidamus ſacrilegium,*

quo

quo execratur Apoſtolus eos, qui commutaverunt gloriam incorruptibilis Dei in ſimilitudinem corruptibilis hominis. Tale enim ſimulacrum Deo, nefas eſt Chriſtiano in templo collocare. 4. Ambroſius ad Pſalmum 118. hæc habet: *Gentiles lignum adorant, quia Dei imaginem putant. Sed inviſibilis Dei imago non in eo eſt, quod videtur, ſed in eo utique, quod non videtur.* 5. Ante illos omnes ſcriptores, Origenes libro ſexto contra Celſum Epicureum, cum gentilibus cultum idolorum objeciſſet, ſic eorum reſponſionem intercludit: *At tametſi quidam eorum idola iſta deos eſſe negent, ſed verorum expreſſas ſimilitudines eſſe dicant: nihilominus etiam iſti in ſordidorum opificum manibus divinitatis imitationem eſſe fingentes ſibi, imperiti ſunt & mancipia.* Quibus ex verbis patet, Origenem damnare gentiles, qui putarent veræ divinitatis imaginem ſculpi aut pingi poſſe. 6. Tandem Sanctus quidam in ſeptimâ Synodo, Actione 5. introducitur agens contra gentilem, qui ex eo, quòd Angeli, licèt incorporei, pingi poſſint, concludebat, Deum quoque, licèt incorporeum, potuiſſe à gentilibus figurari. Sanctus autem ille fatetur, Angelos ideò pingi poſſe, quòd (ut putabat, licèt falsò) non ſint omnis corporis expertes; ſed ob contrariam rationem, ſeu quòd Deus ſit prorsùs incorporeus, negat, illius imaginem aut ſculpi aut pingi poſſe. Eam verò Sancti illius ſententiam, proponente Tharaſio, tota Synodus approbaſſe videtur. Ergo nullâ ratione licitum eſt Dei imaginem effingere.

Reſp. conceſſo antecedente quoad omnes illius partes, diſt. conſeq. Ergo nullâ ratione licitum eſt Dei imaginem effingere, ut illius natura in ſe ſumpta repræſentetur, conc. conſeq. hoc enim (ut patet ex S. Thomâ) ſtultitiam & impietatem argueret: ut illius apparitiones & facta repræſententur, neg. conſeq. Jam verò quòd Patres in argumento laudati, in primo tantùm

ſenſu, non in ſecundo, damnaverint Dei imagines, facilè poteſt oſtendi. 1. Gregorius II. verbis, quæ objecta ſunt, hæc alia ſubjicit: *Nimirum quia neſcimus quis ſit, & Dei naturam in conſpectum adducere, ac pingere nemo poteſt*. Addit: *Quod ſi eum vidiſſemus, & noſſemus, ſicut filium ejus; etiam ipſum videndum proponere, ac pingere poſſemus*: Ex quo ſequitur, quòd cum Deus aliquando ſub ſpecie ſenſibili viſus ſit, eum poſſimus ſub eâ ſpecie pingere. 2. Germanus Patriarcha Conſtantinopolitanus dicit, tantùm Deitatis imaginem non exprimi: ergo non damnat eos, qui non ipſam, ut in ſe eſt, Deitatem exprimunt, ſed illius aut facta aut apparitiones ſenſibiles, quæ in Scripturis leguntur. 3. Auguſtinus eas tantùm Dei imagines execratur, quæ Deo, ut in ſe eſt, membra tribuunt: *Ne Deum* (inquit) *putemus habere corporalia membra*. 4. Ambroſii verba de Deo, pariter ut in ſe eſt, intelliguntur: nempè gentiles arguit, qui putabant ſtatuis ac picturis Deum, ut in ſe eſt, exhiberi, quòd vellent eum, etiam ut in ſe eſt, habere membra corporea. 5. Non alius eſt Origenis contra Celſum diſputantis ſenſus: ſcilicet Celſus cum aliis gentilibus cenſebat, diis, quos veros eſſe deos prædicabat, ineſſe membra, indeque colligebat, ſimulacra eſſe genuinas illorum imagines. 6. Septima Synodus admiſit quidem concluſionem Sancti illius, cujus ſententiam Tharaſius propoſuit, nimirum Angelos eſſe pingendos; ſed non probavit illius rationem, ſeu Angelos eſſe corporeos: unde (ut jam obſervatum eſt) eam rationem omiſit, propoſuitque aliam quæ Dei efformandæ imagini faveret, contendens, ideò Angelos pingi poſſe, quòd *velut homines multis apparuerint*: ergo cum Deus nonnullis quoque ſub ſenſibili ſpecie apparuerit, ut patet ex 7. capite Danielis, poteſt ſub illâ ſenſibili ſpecie figurari. Confirmatur ex eo, quòd eadem ſeptima Synodus Actione 5. doceat, Spiri-

tum ſanctum pingi poſſe ſub ſpecie columbæ, quòd ſub eâ ſpecie in Chriſti baptiſmo viſus ſit: ergo pariter pingi poteſt Deus Pater ſub illis ſpeciebus, ſub quibus nonnullis hominibus apparuit.

Objicies 2. Periculum eſt, ne Dei, etiam in apparitionibus conſiderati, imago populum fidelem ad idololatriam pertrahat: unde Hieremiæ 10. imago lignea, vocatur doctrina vanitatis; & Abac. 2. conflatilis vocatur propter doctrinam mendacii: ergo, ſaltem propter illud periculum, nefas eſt, Dei etiam in apparitionibus conſiderati imaginem effingere.

Reſp. 1. equidem, cum adeſt periculum ſcandali in populo fideli, non eſſe depingendas divinarum apparitionum imagines: unde Concilium Tridentinum præſcribit, ut non fiant, niſi cum id indoctæ plebi expediet. 2. Illi periculo itum eſt obviam ab eodem Concilio Tridentino, cum paſtoribus injunxit, ut inſtruerent fideles *non propterea divinitatem figurari, quaſi corporeis oculis conſpici, vel coloribus aut figuris exprimi poſſit*; ſed tantùm ad de ducendam indoctam plebem ad cognitionem aut memoriam hiſtoriarum & narrationum, quæ de Deo in ſacris Scripturis continentur. Ad textus verò ex Hieremia & Habacuc petitos, dicendum eſt, intelligi eos de deorum inanium imaginibus; aut potiùs, juxta ea quæ articulo præcedente à nobis dicta ſunt, ipſius Dei veri, etiam in apparitionibus conſiderati, imagines vocari doctrinam vanitatis & mendacii, quòd quæcumque ſive Dei, ſive rei alicujus alterius ſimilitudo, ceremoniali Dei præcepto prohibita fuiſſet: *Non facies tibi ſculptile, neque omnem ſimilitudinem.*

Quæres 1. utrum perantiquus ſit uſus depingendi Deum ipſum ſub figuris ſenſibilibus, ſub quibus in Scripturis apparuiſſe dicitur.

Reſp. 1. Septimæ Synodi generalis temporibus uſum illum nondum obtinuiſſe. Nempe

ſacra Synodus reſpondens Iconomachorum argumentis, non ſemel aſſerit, quòd quamvis Chriſtum depingere aut ſculpere liceat, Eccleſia tamen Deum ipſum nullâ ratione depingere aut ſculpere ſolita ſit: *Chriſtiani* (ait ſacra Synodus ore Epiphanii Diaconi, Actione 6. (*neque inviſibilis, neque incomprehenſibilis naturæ imaginem unquam fecerunt; ſed ſecundùm quod Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis, ea quæ humanæ diſpenſationis ejus ſunt, pingunt & imaginantur* (aut, ut fert alia verſio) *imaginibus exprimunt*.

Reſp. 2. uſum de quo agitur, nondum quoque tempore S. Thomæ alicubi receptum fuiſſe; neque enim S. Doctor de imaginibus agens, illius meminit: imò (ut patet ex verbis ſuperiùs ex ipſo laudatis) nonnulli colligunt, eum ab ipſo rejectum fuiſſe. Itaque multò poſt Sanctum Thomam uſus ille cœpiſſe alicubi videtur.

Quæres 2. an alicujus Theologicæ cenſuræ notâ affici debeat propoſitio, quâ aſſeritur, Deum ne ſub ſpeciebus quidem, ſub quibus olim apparuit, figurari poſſe.

Reſp. 1. propoſitioni de quâ eſt quæſtio inuri non debere hæreſeos aut erroris notam. Nam 1. ea propoſitio non eſt hæretica, cujus contradictoria expreſsè in Scripturâ aut traditione definita non fuit: at nec in Scripturâ aut traditione definitum eſt, Dei apparitiones poſſe figurari. 2. Illa propoſitio non eſt erronea, quæ unanimi Theologorum ſententiæ oppoſita non eſt: at ea de quâ agitur, non eſt oppoſita unanimi Theologorum ſententiæ; plures enim, & quidem non infimi nominis, Theologi quos ſuperiùs laudavimus, contendunt, nullam omninò Dei non incarnati imaginem exprimi debere; contrariamque ſententiam Scripturæ aut Patrum teſtimonio non poſſe confirmari. Dicendum eſt igitur, propoſitionem de quâ movetur

quæ-

quæſtio, nonnihil temeritatis ſapere, eò quòd adverſetur uſui, non tolerato tantùm ab Eccleſiâ, ſed etiam probato, ut ex Concilio Tridentino colligitur.

ARTICULUS III.

Vtrum Angelorum, Chriſti, Sanctorum, imagines pingere aut ſculpere liceat.

Not. I. ICONOCLASTÆ in Conciliabulo, quod habuerunt ante ſeptimam generalem Synodum, definierunt, excepto crucis ſigno, cujus nullam fecerunt mentionem, nullam ſacram imaginem pingi poſſe: *Qui verò* (inquiunt) *abuſus fuerit amodo conſtruere imaginem, vel adorare, aut ſtatuere in Eccleſia, vel in privata domo ſuâ occultare: ſiquidem Epiſcopus, aut preſbyter, aut diaconus fuerit, deponatur: Si verò Monachus aut laicus, anathematizetur, & imperialium legum obnoxius ſit, tanquam contrarius præceptorum Dei, & inimicus dogmatum paternorū.* Calvinus negat quidem Angelos pingi debere, ſed fatetur, ſive Chriſti, ſive Sanctorum, unà cum ipſo regnantium, ſive hiſtoriarum ſacrarum imagines depingi poſſe, modò tamen in Eccleſiis non collocentur, nec aliquo religioſo cultu colantur. Econtrà Eccleſia Catholica in ſeptimâ generali Synodo, cui omni ex parte adhæſit Concilium Tridentinum, definiit licere Angelorum, Chriſti, Sanctorum, vivificæ crucis imagines exprimere: *Definimus* (verba ſunt ſeptimæ generalis Synodi) *in omni certitudine ac diligentia, ſicut figuram pretioſæ ac vivificæ crucis, ita venerabiles ac ſanctas imagines proponendas, tam quæ de coloribus & teſſeliis, quàm quæ ex alia materia congruenter in ſanctis Dei Eccleſiis, & ſacris vaſis & veſtibus, & in parietibus ac tabulis, domibus & viis: tam vide-*

licet imaginem Domini Dei & Salvatoris noſtri Ieſu Chriſti, quàm intemeratæ Dominæ noſtræ ſanctæ Dei genitricis, honorabiliumque Angelorum, & omnium ſanctorum, & aliorum virorum.

Conclusio I. Licitum eſt Angelos imaginibus exprimere.

Probatur. Nullâ lege prohibitum eſt Angelos imaginibus exprimere: ergo licitum eſt; ubi enim non eſt lex, non eſt prævaricatio. Probatur ant. Non eſt prohibitum lege naturali: ſcilicet Deus Moyſi permiſit, imò juſſit, ut Cherubimorum figuras ad Arcæ latera collocaret: at Deus non permittit, & è fortiori non jubet, ea quæ ſunt contra legem naturalem: nam (ut docent Theologi) indiſpenſabilia ſunt præcepta legis naturalis. Non eſt quoque prohibitum lege poſitivâ divinâ: quæ enim olim extabat de non efformando aliquo ſculptili, aut effingendâ rei alicujus ſimilitudine, *Non facies tibi ſcuptile, neque omnem ſimilitudinem*, ceremonialis erat: nempè præcepta omnia quæ non ſunt contra legem naturalem, ceremonialia erant in antiquo Teſtamento, ac proindè locum non habent in Euangelii lege. Non eſt quoque contra legem canonicam; imò (ut oſtenſum eſt) canones permittunt, ut Angeli depingantur: ergo nullâ lege prohibitum eſt, ne Angelorum imagines effingantur.

Objicies. Subſtantia omninò ſpiritualis imaginibus exprimi non poteſt; nam rei ſpiritualis imago corporea, non eſt verâ imago prototypi, ſed falſa, cum ipſum alio modo, quàm ſit à parte rei, repræſentet: atqui Angeli ſunt ſubſtantiæ omninò ſpirituales: ergo, &c.

Reſp. Epiphanium in ſeptimâ generali Synodo aſſeruiſſe, & quidem ad mentem plurium Patrum, Angelos non eſſe cujuslibet, ſaltem ſubtiliſſimi, corporis expertes, hâcque ratione depingi poſſe: verùm (ut ſuperiùs obſervatum

eſt)

eſt) quamvis ſeptima Synodus Epiphanii rationem nec probaverit nec rejecerit, veritate minimè nitebatur: itaque conceſſo, quòd (ut harum Inſtitutionum Tomo III. oſtendimus) Angeli ſint prorsùs incorporei, diſtinguenda eſt major propoſitio: Subſtantia omninò ſpiritualis imaginibus exprimi non poteſt, quæ illius naturam aut eſſentiam repræſentent, conc. maj. quæ repræſentent illius proprietates, aut illius apparitiones, neg. maj. Angeli ſub humanâ ſpecie viſi ſunt hominibus; cur ergo ſub illâ ſpecie non exhibeantur ? Neque enim eis infertur injuria, ſi repræſententur ſub ſpecie, cujus aliquando fuerunt formæ, non informantes quidem, (ut loquuntur ſcholaſtici) ſed aſſiſtentes. Alæ humanæ illi ſpeciei plerumque adduntur, ut rudis populus doceatur, ſummam eorum eſſe in exequendis Dei mandatis celeritatem: exhibentur ad juvenum formam, ut diſcamus, eos eſſe immortalis naturæ: falſa non eſt igitur eorum imago, cum eæ proprietates reverà locum in Angelis habeant.

CONCLUSIO 2. Licitum eſt, Deum incarnatum, qui Chriſtus eſt, imaginibus exprimere.

Probatur. Chriſtum imaginibus expreſſerunt majores noſtri. Et quidem 1. narrat Euſebius hiſtoriæ lib. 7. capite 18. Syropheniſſam, quam Chriſtus (ut conſtat ex Euangelio) liberavit ſanguinis profluvio, æneam Chriſti ſtatuam Cæſareæ erexiſſe; additque, ſuâ ætate adhuc fuiſſe ſuperſtitem, ac ad illius pedem herbam creſcere, quæ omnium morborum genera curaret. Sozomenus hiſtoriæ lib. 5. cap. 21. de eâ plura addit, quæ oſtendunt, eam Syropheniſſæ in Chriſtum pietatem, ſuæ ætatis fidelibus probatam fuiſſe. 2. Tertullianus in libro de pudicitiâ, cap. 10. ſcribit, calicibus quibus ad ſacrificium fideles utebantur, inſculptam fuiſſe Chriſti imaginem ſub ſpecie paſtoris ovem deperditam in ovile redu-

centis; refertque, ex eâ etiam figurâ Catholicos deſumpſiſſe argumentum contra Montaniſtas, quibus Tertullianus, cum librum *de pudicitia* ſcriberet, jam dederat nomen. 3. Auguſtinus in lib. 1. de conſenſu Euangeliſtarum, cap. 10. narrat, gentiles, ut Chriſto libros quoſdam tribuerent, finxiſſe, illos ab ipſo Chriſto ad Petrum & Paulum ſcriptos fuiſſe, quòd alicubi (apud Chriſtianos nimirùm) vidiſſent Chriſtum unà cum iis Apoſtolis depictum: *Credo* (inquit) *quòd pluribus locis ſimul eos cum illo pictos viderunt: quia merita Petri & Pauli etiam propter eundem paſſionis diem celebriùs & ſolemniter Roma commendat*. 4. Nihil vetat, quin humanitas Chriſti, cum loco circumſcripſita ſit, cum ſit ſenſibilis, figuris ſenſibilibus exprimatur: ergo reverà Chriſtum licet imaginibus exprimere.

Objicies 1. Cum effinguntur imagines Chriſti, aut ejus perſona ſub figurâ humanâ exhibetur, aut non: Si primum, imago favebit errori Euthychis, qui naturas in Chriſto confundebat: ſi ſecundum, favebit Neſtorio, qui perſonam divinam ab humanitate ſeparabat: ita in ſuâ pſeudo ſynodo ratiocinabantur Iconoclaſtæ: *Si quis* (inquiunt) *dividit unitam Dei Verbi ſubſiſtentia carnem, in ſenſu puram habens, & ex hoc pingere illam ex imagine ſtudens; anathema. Si quis Dei Verbi naturæ & carnis inſeparabilem per ſubſiſtentiam factam unitionem, id eſt patrationem, quæ ex utroque inconfuſa & inſeparabilis eſt facta, in imagine pingere tentat, nominans eum Chriſtum; Chriſti autem nomen Deum & hominem ſignificat, ac per hoc confuſionem duarum naturarum portentuoſè fingens; anathema.*

Reſp. in imaginibus Chriſti exhiberi ſolam illius humanitatem, quemadmodum cùm Cæſarem depingimus in figurâ ſenſibili, ſolum illius corpus, non autem animam quæ ſpiritualis eſt, exprimimus. Inde tamen non ſequitur, Verbi perſonam ab ipsâ humanitate, ut exiſtit à parte

rei,

rei, realiter ſeparari. Nempè ſe habet rei imago, ſicut illius idea, quam mente gerimus: quemadmodum igitur ex eo, quòd res duas ſubſtantialiter unitas, ut ſunt corpus & anima, ſeorſim apprehendimus, non ſequitur, quòd eas à parte rei, ſeu ex parte objecti, ſeparemus; ita nec ſequitur, quòd Verbi perſonam ab humanitate realiter ſeparemus, quamvis humanitatem ſolam in imagine depingamus: non enim aliud eſt, nec aliud efficit in objecto externa illius imago, quàm quod idea, quam in mente fingimus: ergo cum idea unius naturæ ſeorſim ſumpta, non importet realem alterius cum ea unionem, ſed alium tantùm conceptum; ita & imago externa non dividit à parte rei naturas ſubſtantialiter unitas, quamvis unam ſine alterâ repræſentet. Vide Iconoclaſtarum Synodi confutationem à Leontio conſcriptam, & coram Patribus ſeptimi Concilii generalis, Actione ſextâ, ab Epiphanio Diacono recitatam.

Quæres, an Chriſtum ſub ſolâ humanitatis ſpecie pingere liceat, an verò etiam ſub figuris, quæ eum in antiquo Teſtamento adumbrarunt.

Reſp. 1. ante ſeptimi generalis Concilii tempora Chriſtum ſub antiqui Teſtamenti figuris, ac præſertim agni ſacrificio deſtinati, depictum fuiſſe: Verùm Synodus *in Trullo* dicta, quæ & paſſim *Quiniſexta* nuncupatur, morem illum abrogavit, quòd par ſit, ut veteres figuræ realitati cedant: *In quibuſdam venerabilium imaginum picturis* (ajunt Trullani Patres Canone 82.) *Agnus digito præcurſoris exaratur oſtenſus, qui in figuram præceſſit gratiæ, verum nobis per legem præmonſtrans agnum, Chriſtum videlicet Deum noſtrum. Veteres ergo figuras & umbras, utpote veritatis indicia, & præcedentes characteres Eccleſiæ ſalutantes, gratiam honore præferimus & veritatem, hanc ut legis plenitudinem admittentes. Vt ergo præfectio etiam per colorum operationes in omnium vultibus* (aut ut fert alia verſio, *ante*

 om-

omnium oculos depingatur, characterem agni Chriſti Dei noſtri, qui tollit peccatum mundi, ſecundùm humanitatem etiam; etiam in Iconis pro veteri agno definimus depingi.

Reſp. 2. licere his etiam temporibus non tantùm ſub ſpecie humanitatis, ſed etiam ſub agni figurâ Chriſtum depingere. Ratio eſt, quia Canon ille, cum ſit juris merè canonici, per contrarium uſum abrogatus eſt, licèt olim in Eccleſiâ Latinâ receptus fuerit; nempè laudavit eum Adrianus Papa in ſuo de imaginibus ſcripto: *Sed etiam* (ait loquendo de Canonis authoribus) *eaſdem ſacras imagines venerantes ſtatuerunt, agnum Chriſtum Deum noſtrum ſecundùm humanam figuram & in imaginibus à nunc pro veteri agno reticulare.*

Conclusio 3. Licitum eſt Sanctorum imagines depingere.

Probatur. Primò, imagines Sanctorum in uſu fuerunt apud veteres: horum teſtimonia deſcribuntur in ſeptimâ Synodo generali, Actione quartâ. Gregorius Nyſſenus Oratione *De Deitate Filii & Spiritus*, meminit imaginis, in quâ depictus erat Iſaac mox ab Abrahamo immolandus. Gregorius Nazianzenus in Serm. *de virtute*, loquitur de imagine Polemonis, ad cujus aſpectum meretrix converſa eſt ad meliorem vitam. Aſterius Amaſeæ Epiſcopus laudat pictorem, qui ſanctæ Euphemiæ martyrium ad vivum expreſſerat. Hieronymus in caput quartum Jonæ, ſic loquitur: *Et reverà in ipſis cucurbitis vaſculorum, quas vulgò Saucomarios vocant, ſolent Apoſtolorum imagines adumbrari.* Ambroſius in Epiſtolâ 53. ſic de SS. Gervaſio & Protaſio ſibi per viſum oblatis loquitur: *Cum quadam mihi tertia apparuerunt perſona, quæ ſimilis eſſe beato Paulo Apoſtolo videbatur, cujus me vultum pictura docuerat.* Auguſtinus libro 22. contra Fauſtum capite 73. meminit tabellæ, in quâ depicta erat Abrahami Iſaacum in ſacrificium offerentis imago. 2. Alii à

San-

Sanctis homines (fatentibus ipſis etiam Iconomachis) pingi poſſunt: ergo etiam & Sancti : ſcilicet non minùs fuerunt corporei, ac circumſcripti, quàm ſint homines qui adhuc in humanis agunt.

ARTICULUS IV.

Vtrum crucis Chriſti effigies ſive in tabellis, ſive in aere exprimi poſſit.

Not. ICONOMACHI qui (ut articulo præcedente dictum eſt) ſub anathemate vetarunt ne Chriſti, aut Sanctorum imagines effingerentur, nuſquam prohibuerunt, ne aut in tabellis, aut in aere, aut in aliquâ materiâ conſiſtente, crucis ſignum exprimeretur. Nam 1. imaginis crucis Chriſti ne meminerunt quidem in ſuâ Synodo, quam falsò ſeptimam œcumenicam vocarunt. 2. Concilium ſeptimum œcumenicum, ut probet cultum ſacris imaginibus exhiberi debere, argumentum adversùs ipſos Iconoclaſtas ſæpè deſumit ex cultu, quem iidem Iconclaſtæ fatebantur exhiberi debere ſacræ crucis imagini. In fidei definitione, quæ in ejuſdem Concilii actione ſeptimâ legitur, apertè factum, de quo eſt quæſtio, ſupponitur: *Definimus* (inquiunt laudatæ Synodi Patres) *ſicut figuram pretioſæ ac vivificæ crucis, ita venerabiles ac ſanctas imagines proponendas.* 3. Conſtantinus Copronymus, quo imperante celebrata fuit pſeudoſynodus ſeptima (Nicephoro Conſtantinopolitano teſte in Breviario hiſtoriæ) ſublato in altum crucis ligno dicitur Epiſcopos coegiſſe, ut jurarent ſe imagines nuſquam veneraturos eſſe: *Tum* (inquit) *Patriarcham Conſtantinopolitanum ſalutaribus lignis* (de crucis ligno loquitur) *in altum ſublatis, juraſſe, ſe ex eorum numero non eſſe, qui ſacras imagines adorarent.* 4. Joannes Damaſcenus in libro

ſecundo de imaginibus, ex eo confutat Iconomachos, quòd cum venerarentur crucis ſignum, & ſacra vaſa, quæ ſunt quædam materiæ; ſacris tamen imaginibus cultum deferre nollent: *Aut igitur* (ait) *horum omnium cultum, adorationemque tolle: aut Eccleſiaſticæ traditioni, etiam imaginum adorationem permitte.* 5. Jonas Aurelianenſis qui unus fuit è patribus Gallicanis, qui Synodi Nicænæ II. de imaginibus decretum vellicarunt, in libro de cultu imaginum, apertè profitetur uſum fuiſſe tunc in Galliis, ut Chriſti crucis effigies in templis collocaretur, & adoranda fidelibus offerretur. 6. Idem Jonas Claudio Taurinenſi Epiſcopo crimini vertit, quòd cùm, imperante Ludovico Pio, creatus fuiſſet Epiſcopus, primus omnium cruces abjecerit: *Verùm etiam cruces materiales, quibus ob honorem & recordationem redemptionis ſuæ ſancta conſuevit uti Eccleſia, à cunctis parochiæ ſuæ baſilicis dicitur deleviſſe, evertiſſe, & penitùs abdicaſſe.*

Conclusio i. Licitum eſt, veræ crucis Chriſti effigiem exprimere.

Probatur. Tum hæretici Iconomachi, qui octavo ſæculo vexarunt Eccleſiam; tum adverſantes eis Catholici conveniebant (ut mox obſervatum eſt) licitum eſſe Chriſti crucis imaginem ſive picturâ, ſive ſculpturâ exprimere; imò fatebantur, cultum religioſum ei deberi, ob idque in baſilicis collocandam eſſe. 2. Crucis imagines quas (ut dicetur inferiùs) primi etiam Chriſtiani effinxerunt, Conſtantini Magni temporibus, palam expoſitæ ſunt: nempè ſacri illius ſigni, quod in ſomno cum hac inſcriptione, *Hoc vinces*, Conſtantinus conſpexerat, effigiem ex Chriſti mandato, qui per quietem ei apparuerat, elaborari juſſit, effecitque vexillum, cui *Labari* nomen impoſitum eſt: *Hoc verò ſalutari ſigno* (ait Euſebius libro 1. de vitâ Conſtantini, cap. 32.) *velut munimento adversùs hoſtiles, infeſtaſque vires omnes, perpetuò uſus eſt Imperator, & ejuſdem expreſſas*

preſſas figuras præire deinceps mandavit exercitibus ſuis. Neque hoc contentus, eandem effigiem tum militum clypeis, tum nummis inſculpi voluit.

Ad Conſtantini exemplum ubique collocata eſt eadem crucis effigies: *Quippe reges* (ait Chryſoſtomus homiliâ 61.) *depoſito diademate, crucem ſuſcipiunt, mortis illius ſignum. In purpureis veſtibus crux ineſt: in diadematibus crux: in orationibus crux: in armis crux: in ſacra menſa crux, & ubique terrarum ſole ipſo clariùs refulget.* Auguſtinus Sermone 18. de verbis Domini, ſecundùm Matthæum, cap. 9. idem quod anteà Chryſoſtomus, obſervat: *Sed* (inquit) *quia ipſe honoraturus erat fideles ſuos in fine hujus ſæculi, priùs honoravit crucem in hoc ſæculo: ut terrarum principes credentes in eum, prohiberent aliquem moriturum crucifigi: & quod cum magna inſultatione perſecutores Iudæi Domino procurarunt, magna fiducia ſervi ejus, etiam reges, in fronte nunc portant.* Vide quæ inferiùs dicentur de ſacrarum imaginum cultu, ibi enim oſtendemus, crucis ſignum non tantùm propoſitum fuiſſe ad memoriam Dominicæ paſſionis, ſed etiam ad cultum & venerationem fidelium.

CONCLUSIO 2. Crucis ſignum, quod tranſiens dicitur, ſoletque manibus formari, primis Eccleſiæ ſæculis fuit in uſu.

Probatur. Tertullianus ſigni, de quo agitur, meminit in libro de coronâ militis, cap. 3. ubi ſic loquitur: *Ad omnem progreſſum atque promotum, ad omnem aditum & exitum, ad veſtitum & calceatum, ad lavacra, ad menſas, ad lumina, ad cubilia, ad ſedilia, quæcumque nos converſatio exercet, frontem crucis ſignaculo terimus.* Non tunc recens erat mos ille; illum enim Tertullianus ad eorum uſuum genus refert, quod non ex Scripturâ quidem, ſed ex majorum traditione recepimus. Idem mos ubique Tertulliani ætate receptus erat; nullum invenitur illius initium aut in Conciliis aut in Patrum decre-

cretis : igitur juxta Auguſtini contra Donatiſtas agentis principia, traditionis eſt Apoſtolicæ.

Quæres, cur majores noſtri tam ſæpè ſigno crucis frontem munirent.

Reſp. ſic ſe geſſiſſe majores noſtros multiplici de causâ; 1. ut Chriſti paſſionem in memoriam revocarent; 2. ut teſtarentur ſe fiduciam omnem in unâ Chriſti morte collocare; 3. quòd crederent, illi tranſeunti crucis ſigno ineſſe vim dæmones abigendi, propellendique mala quæ impenderent; 4. denique ut ſignificarent ſe Chriſtum non erubeſcere: *Hujus, crucis, ſignum* (ait Auguſtinus Tractatu tertio in Joannem) *in fronte geſtamus, de quo non erubeſcimus, ſi & in corde geſtamus*. De virtute ſigni crucis quo frontem munimus, vide Chryſoſtomum hom. 12. in priorem epiſtolam ad Corinthios; Auguſtinum libro 22. de Civitate Dei, cap. 8. Cyrillum Jeroſolymitanum Catecheſi quartâ, Epiphanium hæreſi 30. quæ eſt Ebionitarum. De virtute quam per crucis ſignum, quo ſeſe fideles muniunt, ipſe Deus operatur, perſuaſi majores noſtri, illud non ad prophana modò ritè peragenda, ſed etiam in ſacris omnibus officiis adhibebant : *Quod ſignum* (ait Auguſtinus Tract. 118.) *niſi adhibeatur ſive frontibus credentium, ſive ipſi aquæ, qua regenerantur; ſive oleo, quo chriſmate unguntur; ſive ſacrificio, quo aluntur, nihil eorum ritè perficitur*. Eant nunc recentiores heterodoxi, qui nuſquam crucis ſignum adhibent, quique Catholicos, quòd eo utantur, ſuperſtitionis inſimulant: jactitent ſe, prout libuerit, ſe doctrinam ac mores purioris Eccleſiæ ad amuſſim ſervare.

A R-

ARTICULUS V.

Vtrum ſacræ imagines rectè in templis collocentur.

Not. ICONOMACHI, unâ exceptâ crucis effigie, omnem aliam imaginem, ſacram ex baſilicis ablegari debere ſanxerunt in Conciliabulo, cujus decreta in ſeptimo Concilio generali, actione ſextâ, fusè confutata ſunt. Claudius Taurinenſis, imperante Ludovico Pio, ipſum etiam crucis ſignum ex ſuæ dioceſeos templis abſtulit. Calvinus libro 1. Inſtitut. cap. 2. damnat uſum collocandi imagines in templis; unde illius diſcipuli, ubicumque poſſunt, eas frangunt, aut comburunt, vel abradunt. Catholici econtrà imagines, tum quæ ſacras hiſtorias exhibent, tum quæ Chriſtum, crucem, & Sanctos referunt, in baſilicis collocant.

CONCLUSIO. Imagines ſacræ rectè in templis collocantur.

Probatur 1. Jure naturali vetitum non eſt ſacras imagines effingere, & apud ſe in privatis domibus ſervare; id quoque jure divino, quod jam vigeat, prohibitum non eſt; non eſt quoque vetitum Eccleſiaſtico jure, cùm eâ de re nulli qui vim habeant, exiſtant Canones; ut patebit ex ſolutione objectionum: ergo pariter licitum eſt eiſdem ſacris imaginibus baſilicas exornare: ideò enim licitum eſt eas in privatis domibus ſervare, quòd, ſi hiſtorias ſacras deſcribant, ſint veluti libri ſacri qui rudes populos ad earum hiſtoriarum cognitionem deducant; quòd eorum, quorum ſunt imagines, memoriam excitent; quòd ſint muta quædam vox, quæ hortetur ad eorum imitationem, qui in illis repræſentantur; quòd probent reverentiam, quâ qui eas domi ſervant, ipſamet exemplaria proſequuntur: atqui imagines ſacræ eandem in templis habent utilitatem;

tem;

tem; unde, cùm ineunte ſæculo ſeptimo Serenus Epiſcopus Maſſilienſis eas, quòd nonnullis indoctis & rudibus idololatriæ occaſioni eſſent, ex omnibus ſuæ diœceſeos baſilicis abſtuliſſet, durè increpatus eſt à Gregorio Magno, qui lib. 7. ep. 3. hiſce ad eum verbis ſcripſit: *Præterea indico dudum ad nos perveniſſe, quòd fraternitas veſtra quoſdam imaginum adoratores aſpiciens, eaſdem Eccleſiæ imagines confregit, atque projecit. Et quidem zelum vos, ne quid manu factum adorari poſſit, habuiſſe laudavimus; ſed frangere eaſdem imagines non debuiſſe judicamus. Idcircò enim pictura in Eccleſiis adhibetur, ut hi qui litteras neſciunt, ſaltem in parietibus videndo legant, quæ legere in codicibus non valent. Tua ergo fraternitas & illa ſervare, & ab earum adoratu populum prohibere debuit: quatenus & litterarum neſcii haberent, unde ſcientiam hiſtoriæ colligerent, & populus in picturæ adoratione minimè peccaret.*

Probatur 2. Qui primis Eccleſiæ ſæculis floruerunt, ſacras imagines in baſilicis collocarunt: ergo ritè in eis, his etiam temporibus, collocari poſſunt. Probatur ant. Tertullianus (ut ſuperiùs obſervatum eſt) narrat, Chriſti ſub paſtoris ovem in ovile reducentis formâ imaginem ſacris calicibus inſculptam fuiſſe. Sozomenus hiſt. lib. 4. cap. 20. ſcribit, ſtatuam Chriſti quam erexerat Syrophœniſſa, in templum à Chriſtianis religioſè introductam fuiſſe. Euſebius libro 3. de vitâ Conſtantini teſtatur, in templis à Conſtantino extructis in Palæſtinâ multam fuiſſe imaginum aurearum & argentearum copiam. Gregorius Nyſſenus, Oratione de Sancto Theodoro, aſſerit, baſilicam quæ in honorem S. Theodori martyris erecta fuerat, picturis decoratam fuiſſe; idque non ſine fructu: *Solet enim* (ait) *pictura tacens in pariete loqui, maximèque prodeſſe.* Sanctus Aſterius Amaſeæ in Ponto Epiſcopus, in Sermone de Sanctâ Euphemiâ, ſcribit, ad ejus loculum appenſam fuiſſe tabulam, quæ Sanctæ martyrium

tyrium ad vivum adumbraret: *Pictor verò* (ait) *etiam ipſe religiosè per artem ſuam, totam pro viribus in linteo deſignatam hiſtoriam ibidem juxta thecam ſacram appendit, ac propoſuit ſpectaculum.* S. Paulinus in epiſtolâ duodecimâ, quæ recitata fuit in ſeptimâ Synodo generali, Actione 4. meminit picturarum & imaginum, quibus Severus Sulpitius extructas à ſe in Galliis baſilicas exornarat. Cùm autem ii Patres ante quintum ſæculum vixerint, evidentiſſimè conſtat, errare recentiores Iconomachos, cùm ajunt, nullas ſacras imagines ante ſæculum quintum in templis collocatas fuiſſe.

Probatur 3. Ineunte ſæculo ſeptimo, ubique in baſilicis imagines ſacræ viſebantur: idque oſtenditur primùm ex Gregorio Magno, qui duabus epiſtolis Serenum Maſſilienſem arguit, quòd eas ſub alicujus abuſûs obtentu, è templis ſuæ diœceſeos abſtuliſſet: *Dic frater* (ait epiſtolâ ſecundâ ad eum datâ) *à quo factum ſacerdote aliquando auditum eſt, quod feciſti? Si non aliud, vel illud te debuit revocare, ut deſpectis aliis fratribus, ſolum te ſanctum & eſſe credideris ſapientem.* Tempore quo habita eſt Nicæna II. Synodus, ſeptima generalis, idem uſus & in Oriente & in Occidente invaluerat. Nam 1. Leo Iſauricus & Conſtantinus Copronymus, qui inter Imperatores bellum ſacris imaginibus indixerunt, curarunt, ut ex omnibus baſilicis Chriſtianis aufferrentur. 2. Præſules Iconomachi evidenter ſupponunt, in ſacris vaſis ac veſtibus imagines depictas fuiſſe, cùm prohibent, ne ſub illo obtentu in uſus prophanos, ſaltem ſine Patriarchæ licentiâ, transferantur: *Definimus autem & hoc* (inquiunt Actione ſextâ ſeptimi Concilii generalis) *non audere hominem quemlibet, qui Eccleſiæ Dei, aut venerabili domui præeſt, ſub obtentu diminutionis talis imaginis erroris, mittere manus ſuas in ſancta vaſa quæ ſunt DEO deputata, cauſa transferendi ea in ſimulacra,*

aut

aut, ut fert alia verſio, *in alios uſus, quòd ſimulacris depicta ſint*. 3. Patres Francofordienſes, qui Nicænæ II. Synodo reluctati ſunt, imaginum in templis uſum admiſere; nec non ii qui Pariſienſi conventui ſub Ludovico Pio adfuerunt, ut patet ex libro Jonæ Aurelianenſis de imaginibus, ubi ſummo crimini vertit Claudio Taurinenſi, quòd & crucem & alias ſacras imagines ex templis abſtuliſſet. 4. Adrianus Papa I. in epiſtolâ ad Carolum pro Nicænâ II. Synodo expreſsè aſſerit tempore ſexti Concilii generalis imagines ubique in templis collocatas fuiſſe. Ab eo tempore ad Calvini aliorumque ſæculi decimi ſexti novatores, ubicumque idem uſus obtinuit.

Objicies 1. Tribus prioribus ſæculis nullus erat in baſilicis imaginum uſus: Siquidem Canone 36. hæc habet Concilium Eliberitanum, quod longè ante Nicænum primum habitum eſt. *Placuit, picturas in Eccleſia eſſe non debere, ne quod colitur, aut adoratur, in parietibus depingatur*: ergo nunc quoque in eis collocari non debent.

Reſpondent nonnulli, inter quos doctiſſimus Petavius, imagines per tria priora ſæcula in Oratoriis, ad quæ Chriſtiani conveniebant, collocatas non fuiſſe, nec frequenter etiam in domibus privatis ſervatas; non quidem quòd Eccleſia illarum, ſive in domibus privatis, ſive in oratoriis uſum damnaret; ſed id factum fuiſſe œconomiæ causâ; nempè ne Judæi, apud quos nullæ imagines fieri permiſſum erat, earum expoſitione offenderentur; & ne etiam ſcandalo eſſent gentilibus converſis, qui idolorum ſimulacris ſervierant. Hinc (ajunt illi authores) mirum non eſt quòd Concilium Eliberitanum tertio ſæculo celebratum ſtatuerit, picturas in Eccleſiâ eſſe non debere.

Alii, inter quos Vaſqueſius, ad Concilium Eliberitanum reſpondent, eo non vetari ſimplici t r & abſolutè, ne picturæ ſint in templis; ſed tantùm

ne

ne fiant in parietibus: idque (ajunt) ſancitum fuit, ne imagines parietibus adhærentes, aut gentilium ludibrio exponerentur, aut ne præberetur eis occaſio credendi, non minùs in chriſtianâ religione, quàm in gentilitate, eſſe ſimulacra quibus latriæ cultus deferretur; aut tandem ne non ſatis reverenter collocatæ viderentur: ſcilicet imagines in parietibus depictæ, ſplendorem & pulchritudinem amittunt, nec ita ad venerationem movent, ſicut ſi in tabulis, aut per ſe collocentur. Suam reſponſionem illi Scriptores confirmant 1. ex hiſce poſtremis Canonis vocibus: *Ne quod colitur, aut adoratur, in parietibus depingatur*. Eæ nimirùm voces ſignificant, parum decere, ut id quod religioſi cultûs eſt objectum, in eo loco collocetur, in quo tectorium facilè decruſtari, ac facilè etiam fœdari poſſit. Confirmant 2. ex antiquâ & conſtanti conſuetudine Hiſpaniæ, in qua Concilium illud habitum eſt: In paucis Hiſpaniæ templis (obſervatio eſt Gabrielis Vaſquesii) præter Sancti Chriſtophori effigiem, imagines in parietibus depictæ reperiuntur; ſed plurima templa, aut tabulis depictis, aut ſtatuis ligneis inauratis & coloribus variatis, exornata ſunt.

Objicies 2. S. Epiphanius Salaminæ in Cypro Epiſcopus epiſtolâ ad Joannem Jeroſolymitanum narrat, ſe dum vicum ex diœceſi Jeroſolymitana pertranſiret, ſcidiſſe velum in templi foribus appenſum, eò quòd in eo quædam eſſet imago depicta: ergo labente quarto Eccleſiæ ſæculo, quo in humanis erat Epiphanius, imagines nondum in templis collocabantur. Probatur ant. ipſius in laudatâ epiſtolâ Epiphanii verbis, quæ ſic habent: *Præterea quòd audivi quoſdam murmurare contra me, quia quando ſimul pergebam ad ſanctum locum, qui vocatur Bethel, ut ibi Collectam ex more Eccleſiaſtico facerem, & veniſſem ad villam quæ dicitur Anablatha, vidiſſemque ibi præteriens lucernam ardentem...... inveni velum pendens in foribus ejuſ-*

ejuſdem Eccleſiæ tinctum atque depictum, *& habens imaginem quaſi Chriſti vel Sancti cujuſdam (non enim memini, cujus imago fuerit) cùm ergo hoc vidiſſem in Eccleſia Chriſti*, *contra auctoritatem Scripturarum hominis pendere imaginem*, *ſcidi illud*, *& magis dedi conſilium cuſtodibus ejuſdem loci, ut pauperem mortuum eo obvolverent*. Si autem Epiphanio probata fuiſſet conſuetudo collocandi imagines in baſilicis, non dixiſſet, conſuetudinem illam eſſe contra Scripturarum auctoritatem; nec præ zelo ſcidiſſet velum, in quo depicta erat, ſive Chriſti, ſive Sancti cujuſdam imago: ergo quarto Eccleſiæ ſæculo nondum obtinuerat mos imagines in templis collocandi.

Reſpondet Petavius concedendo, Epiphanio uſum de quo agitur, probatum non fuiſſe; ſcilicet (ait) in Eccleſiâ cui præerat Epiphanius, vigebat adhuc diſciplina, quæ tribus prioribus ſæculis paſſim obtinuerat. Nec id mirum videri debet: ſiquidem diſciplina quæ per multum tempus invaluit, ſimul ac ſemel in omnibus Eccleſiis non evaneſcit, ſed tantùm ſenſim ſine ſenſu: idque variis exemplis, ac præſertim de celebratione Paſchatis, in quamcumque hebdomadæ diem incideret, demonſtrari poteſt.

Reſpondet Vaſqueſius, Epiphanium non ideò ſcidiſſe velum illud, quòd in eo Chriſti aut hominis pro Sancto recogniti depicta eſſet imago; ſed quòd homini prophano, hoc eſt, pro Sancto nondum ab Epiſcopis agnito, ſacer honos exhiberetur. Sic autem ſuam reſponſionem probat. Si fuiſſet imago hominis ab Epiſcopis pro Sancto recogniti, Epiphanius hiſce verbis uſus non fuiſſet, *habens imaginem*, *quaſi Chriſti vel Sancti cujuſdam*, ſed dixiſſet, *imaginem Chriſti*, *aut Sancti*. Addidit verò parentheſim (*non enim memini, cujus imago fuerit*) non ut ſignificaret, ſe non potuiſſe diſcernere, an eſſet imago Chriſti vel alterius Sancti; nam ſi eam depoſuit & abſcidit, id facilè judicare potuit: ſed ut indica-

ret,

ret, ſe etiam poſt examen, ſcire non potuiſſe, cujuſnam hominis prophani illa eſſet imago. Quare parentheſis non debet referri ad illud, *Chriſti, vel Sancti cujuſdam*, ſed ad illud, *habens imaginem*; ut ſenſus ſit; ideò dixi, imaginem quæ erat in illo velo, nec addidi, cujus illa fuerit, quia non memini, cujuſnam hominis eſſet: Eam ergo quam ignoravi cujus eſſet, vidi pendere ante fores templi eâ majeſtate ac veneratione, ac ſi eſſet Chriſti, aut alicujus Sancti. Probat iterum ex his verbis, quæ laudatis in argumento, ab ipſomet Epiphanio ſubjiciuntur: *Illi contra murmurantes dixerunt, Si ſcindere voluerat, juſtum erat ut aliud daret velum, & mutari.* Quibus auditis, ipſe Epiphanius promiſit ſe aliud daturum, & ceſſavit murmuratio. At ſi Epiphanius ſcidiſſet imaginem Chriſti, aut Sancti ab Epiſcopis pro Sancto recogniti, tam facilè non quievîſſent templi cuſtodes, nec paſſi fuiſſent, ut Epiphanius impunè morem damnaſſet, qui in aliis Eccleſiis vigebat, ut in ſeptimâ Synodo Catholici, Actione ſextâ demonſtrant. Probat denique ex eo quòd diſcipuli Epiphanii, in ejuſdem Epiphanii honorem in Cypro (ut ibidem teſtis eſt ſeptima Synodus) baſilicam erexerint, quam illius imagine exornarunt. Nec obeſt, quòd idem Epiphanius aſſeruerit, *contra Scripturarum auctoritatem*, velum illud depictum præ templi foribus appenſum fuiſſe: non enim hoc dixit, quòd id in Scripturis ſit expreſſum (nunc enim de veteri teſtamento non agitur) ſed quòd contra doctrinam ſacræ Scripturæ ſit, prophanum hominem judicare Sanctum, illique cultum exhibere religioſum.

Reſpondent alii, inter quos Alanus Copus, Dialogo 5. capite 21. epiſtolam quæ objicitur, non eſſe Epiphanii, ſed ſuppoſititiam eſſe, eò quòd in exemplaribus Græcis operum quæ ſcripſit Epiphanius, minimè reperiatur. Verùm videtur, quòd ſtare non poſſit illa reſponſio. Nam

primò

primò inter epiſtolas Hieronymi, numero 60. legitur. 2. Idem Hieronymus illius quoque meminit in epiſtolâ 63. quæ eſt ad Pammachium, de erroribus Joannis Jeroſolymitani, ubi loquens cum eodem Joanne Jeroſolymitano, hæc habet de Epiphanio: *Hic per totam epiſtolam queritur quòd Origenis ſequaris errores*. Qui ergo illam epiſtolam negaverit eſſe Epiphanii, cogetur dicere ipſam quoque ſuppoſititiam eſſe inter Hieronymi epiſtolas, imò & idem de epiſtolâ ad Pammachium aſſerere debebit; quod tamen nemo hactenùs aſſeruit.

Reſpondent alii, epiſtolam de quâ agitur, non eſſe omni ex parte ſuppoſititiam, ſed tantùm verba quæ ex eâ objecta ſunt. Nec obſtat, quòd apud ipſum etiam Hieronymum legantur: non minùs enim eorum verborum translatio ſuppoſita fuit Hieronymo, quàm ipſiuſmet Epiphanii exemplari Græco. Probant 1. ex eo quòd Iconomachi in ſuo Conciliabulo, quod falsò ſeptimam Synodum generalem appellarunt, licèt aliqua Epiphanii loca in ſuam de abolendis imaginibus ſententiam detorſerint; nuſquam tamen verbis de quibus agitur, uſi fuerint, ea tamen alioquin non omiſſuri, cùm rem ipſam, ſaltem primâ fronte, conficere videantur. Nec obſtat, quòd Nicæni ſecundi Concilii Patres, actione 6. Tomo 5. dicant, laudatam ab Iconomachis tanquam ex Epiphanio epiſtolam, Epiphanii non eſſe: non enim loquuntur de Epiphanii epiſtolâ ad Joannem Jeroſolymitanum, ſed de epiſtolâ ad Theodoſium Imperatorem, ex quâ Iconoclaſtæ in ſuo Conciliabulo teſtimonium hauſerant: *Ita* (inquiunt) *& præſens teſtimonium, dicitur quidem, ſed non eſt ſancti Patris noſtri Epiphanii...... Epiſtolam enim quam quidam eorum proferunt, falsò ſupraſcriptam ejuſdem Sancti Epiphanii Cypriorum inſulæ Præſulis ad Theodoſium Imperatorem, nos in manibus accipientes*, &c. Probant 2. ex eo quòd eam ad Joannem epiſtolam Epiphanius hiſce

hiſce verbis ea, de quibus agitur, præcedentibus, claudere videatur: *Cùm hæc ita ſe habeant, dilectiſſime, cuſtodi & deſine circa nos murmurare.* Probant 3. ex eo quòd verba, quæ in argumento relata ſunt, videantur ejuſdem authoris non eſſe cujus eſt reliquum epiſtolæ: non enim ſapiunt ſtylum, quo totum epiſtolæ corpus conſcriptum eſt. Probant 4. ex eo quòd Hieronymus, cùm in epiſtolâ ad Pammachium, epiſtolæ Epiphanii mentionem facit, veli tamen (quod tamen res erat non levis momenti) ab Epiphanio conſciſſi non meminerit.

Parvi ad praxis eccleſiaſticæ de collocandis in templis imaginibus defenſionem refert, quænam ex reſponſionibus hucuſque allatis eligatur. Nam 1. ſi ſuppoſititia ſint verba, de quibus agitur, nullum eſt argumentum, quod heterodoxi recentiores ex eâ Epiphanii ad Joannem epiſtolâ deſumunt. 2. Nullius eſt quoque roboris, ſi (ut Vaſqueſius interpretatur) epiſtola non agat de Chriſti aut Sancti ab Epiſcopis recogniti, ſed hominis prophani imagine. 3. Ad rem etiam non eſt, ſi Petavii reſponſum locum habeat: Scilicet hoc unum probabit epiſtola, in Eccleſiâ cui Epiphanius præerat, adhuc iis temporibus viguiſſe diſciplinam, quæ licèt tunc in pluribus aliis abrogata fuiſſet, per multum tamen temporis ſpatium, hoc eſt, per tria priora ſæcula, ſæviente perſecutione, in aliquibus Eccleſiis obtinuerat. Nec inde tamen peti poterit argumentum contra hodiernam praxim de collocandis in templo Sanctorum imaginibus: nimirùm abſque fidei & morum periculo diſciplina vetus in novam aliam, rationibus veteris diſciplinę non ſtantibus, mutari poteſt.

Inſtabis. Epiphanius in epiſtolâ ad Theodoſium Imperatorem, hæc habet, quæ demonſtrant diſciplinam, cujus fit mentio in epiſtolâ ad Joannem Jeroſolymitanum, ipſi probatam fuiſſe: *Et in hoc memoriam habete, filii dilectiſſimi, ne*

indu-

inducatis imagines in Eccleſias, neque in cœmeteria Sanctorum; ſed per memoriam habete Deum in cordibus veſtris: ſed neque in domum communem; non enim expedit Chriſtiano per oculos & vagationes mentis efferri: ergo, &c.

Reſp. 1. ſi valeat ille Epihanii locus, probaturum eſſe, quod nec ipſi Calviniſtæ admittunt: probabit enim, nec in privatis domibus, etiam ſecluſo ſcandali & cultûs periculo, licere Chriſti aut Sanctorum imagines ſervare.

Reſp. 2. epiſtolam ad Theodoſium non eſſe Epiphanii opus, nimirùm ſuppoſita fuit ab Iconomachis in ſui erroris patrocinium. Reſponſionem illam, Actione 6. Tom. 5. probant ſeptimi generalis Concilii Patres, 1. ex eo quòd epiſtola illa non reperiatur inter Epiphanii opera. 2. Sic diſcurrunt: *Sanctus Epiphanius temporibus erat Theodoſii & Arcadii, extenduntur ergo uſque ad præſentem hæreſim quaſi anni quadringenti. Et libros adversùs imagines nullus Chriſtianorum recepit, niſi falſi præſentis nominis aſſertores: & ſi tot annis in Eccleſia non ſunt recepti, neque nunc recipiuntur, eò quòd aliquando recepti non fuerint.* 3. Non eſt veriſimile, Epiphanium praxim damnaſſe, quam eadem ad Theodoſium epiſtola fidem facit Epiphanium agnoviſſe probatam ab omnibus aliis tum Orientis tum Occidentis Præſulibus. *Epiſtolam enim* (ajunt laudati Nicæni Patres) *quam quidam eorum*, Iconomachorum, *proferunt falsè ſupraſcriptam ejuſdem S. Epiphanii Cypriorum inſulæ Præſulis ad Theodoſium Imperatorem, nos in manibus accipientes, & ſcrutabiliter, non tranſitoriè perlegentes, invenimus in fine epiſtolæ ſententiam hujuſmodi contineri: Quia multoties locutus cum comminiſtris meis, ut auferrentur imagines, receptus non ſum ab eis, neque audire vocem meam ſaltem paululum paſſi ſunt.* 4. Pſeudo Epiphanii textui iidem Patres Nicæni opponunt doctiſſimos Præſules, qui coævi erant Epiphanio: *Intendimus ergo* (inquiunt) *qui fuerint temporibus jam memoratis*

Patres

Patris noſtri Epiphanii in Eccleſia illuſtres magiſtri, & incorruptæ munitiones Eccleſiæ: Baſilius Magnus, Gregorius cognomento Thelogus, Gregorius Nyſſenſium civitatis Præſul, pater patrum ab omnibus nominatus: & Ioannes Chryſoſtomus & Cyrillus Hieroſolymitanus. 5. Epiphanius non damnavit diſciplinam, quam immediatè poſt Epiphanii mortem executioni mandarunt illius diſcipuli: *Etenim* (ait eadem ſacra Synodus) *templum dedicaverunt in Cypriorum inſula ejus diſcipuli, nominantes illud ejuſdem vocabulo Patris; & cum multis aliis titularibus picturis imaginem ejus in ipſo templo locaverunt. Et ſi iſte taliter venerabilium abominarentur vultum imaginum, quomodo diſcipuli ejus imaginaliter hunc depingerent?*

Objicies 3. Auguſtinus Epiſtolâ quæ eſt 49. in veteri editione, docet, ſimulacra, cum in ſublimi collocantur, nata eſſe populos in errorem inducere: *Ipſa* (inquit) *ſimilitudine animatorum membrorum atque ſenſuum, quamvis ſenſu & anima careant, afficiunt infirmos animos, ut vivere ac ſpirare videantur:* ergo imagines palam in templis collocari non debent.

Reſp. diſt. ant. Simulacra inanium deorum, cum in ſublimi collocantur, nata ſunt populos in errorem inducere, conc. ant. imagines aut Chriſti, aut Sanctorum, aut ſacrarum hiſtoriarum, neg. ant. Non de iſtis, ſed de illis, eô loci Auguſtinus agit: ſiquidem diſſerit de idolis, in quibus gentiles putabant aliquid numinis latere: hæc autem iis qui putant aliquid numinis habere, ita animum commovent ipsâ ſimilitudine membrorum atque ſenſuum, ut ipſis vivere videantur; ac proindè eos in errorem inducunt: econtrà Chriſtianis, qui profitentur, nullam imaginibus ineſſe virtutem, nullamque niſi ex exemplari dignitatem, etiam extrinſecam, habere, periculum non eſt (præſertim accedentibus paſtorum frequentioribus monitis, quæ adhiberi ju-

bet Concilium Tridentinum) ne rudes populos pertrahant in errorem, quo credant, non tantùm exemplaria, ſed exemplariorum imagines vivere.

ARTICULUS VI.

Vtrum ſacræ imagines coli debeant.

Not. 1. ALia eſt hæc quæſtio ab iis, quas quinque ſuperioribus articulis pertractavimus. Quamvis enim ſupponatur licere Deum, crucem Chriſti, Chriſtum ipſum, Angelos, Sanctos homines figuris exprimere, eorumque imagines in templis collocare; non ſequitur tamen deberi eis cultum aliquem religioſum: nempè pingi poſſunt vel ad excitandam Dei, veræ crucis Chriſti, Angelorum, Sanctorum hominum, memoriam; vel ad privatarum domorum & publicorum templorum ornatum; vel ad fidelium inſtructionem; vel ad excitandos homines ad exemplarium imitationem, licèt nullus eis religioſus cultus deferatur.

Not. 2. Iconomachi (ut ad caput articuli quarti ſuperiùs obſervatum eſt) omnem imaginum cultum religioſum (eo tamen excepto, qui veræ cruci Chriſti & ejus figuræ exhibetur) idololatricum eſſe cenſebant. Hæretici qui Proteſtantes appellantur, poſt Claudium Taurinenſem qui octavo ſæculo vixit, contendunt, eum etiam cultum religioſum, qui ſive veræ Chriſti cruci, ſive illius figuræ, ſive Chriſti ſive Sanctorum imaginibus defertur, cultum eſſe idololatricum ac ſuperſtitioſum. Econtrà Catholici docent, cultum ſive cruci Chriſti veræ, ſive illius figuris, ſive aliis ſacris imaginibus delatum, eſſe pium ac ſanctum: *Imagines porrò Chriſti* (ait Concilium Tridentinum, ſeſſ. 25.) *Deiparæ Virginis, & aliorum Sanctorum, in templis præſertim habendas & retinendas, eiſque debitum honorem & vene-*

venerationem impertiendam: non quòd credatur ineſſe aliqua in iis divinitas, vel virtus, propter quam ſint colendæ: vel quòd ab eis ſit aliquid petendum: vel quòd fiducia in imaginibus ſit figenda, veluti olim fiebat à gentibus, quæ in idolis ſpem ſuam collocabant; ſed quoniam honos qui eis exhibetur, refertur ad prototypa quæ illæ repræſentant.

Conclusio. Cultus religioſus ſacris imaginibus debetur.

Probatur 1. ex Scripturâ. Cherubimi ad Arcæ latera poſiti, imagines erant Angelorum; idque Judæis notum erat: Atqui Cherubimis cultus à Judæis exhibebatur; alio enim modo, quàm res prophanæ apud eos habebantur: ergo, cum rebus prophanis, ſaltem ſi ſint alicujus dignitatis, deferatur honor civilis, ſacris deferri debet religioſus, hoc eſt, à virtute religionis imperatus. Idem dici debet de æneo ſerpente, quem Moyſes Dei juſſu erexit in deſerto: cum enim qui inter Judæos ſpirituales erant, ſcirent, ipſum eſſe Chriſti in cruce pendentis figuram, non poterant ad ejus conſpectum, non adorare Chriſtum. Idem quoque judicium ferri debet de Arcâ fœderis, quæ Dei majeſtatem exhibebat; unde coram Arcâ fœderis Judæi procumbebant: *Ioſue pronus cecidit ſuper terram coram Arca Domini uſque ad veſperam,* (verba ſunt Scripturæ Joſue 7.) *tam ipſe, quàm omnes ſenes Iſrael.* David Rex (ut habetur 2. Regum 6.) ſummâ cum ſolemnitate eandem Arcam tranſtulit: ea verò ſolemnitas non aliud eſt quàm honor, non quidem civilis, cum Arca res eſſet apud Judæos maximè ſancta, ſed religioſus, id eſt is honor, qui rebus ſanctis, ſeu res ſacras repræſentantibus, debetur. Idem Rex Propheta Pſalmo 98. jubet, ut eidem Arcæ, quòd eſſet Dei ſcabellum, id eſt, locus in quo Dei majeſtas modo peculiari reſidebat, adoratio exhibeatur: *Adorate ſcabellum pedum ejus, quoniam ſanctum eſt.* Iidem Judæi ad Dei nomen, externa ſigna vene-

rationis exhibebant. Paulus monet, ut quiſque, audito Jeſu nomine, procumbat in genua: *In nomine Ieſu* (ait ad Philippenſes 2.) *omne genu flectatur*. Atqui ideò Judæi, audito Dei nomine, exhibebant externa venerationis ſigna; ideò Chriſtiani ad Jeſu nomen genua flectunt, quòd Dei & Jeſu nomina, ſint Dei & Jeſu imagines, non quidem permanentes, ut ſunt figuræ quæ in tabellis depinguntur, ſed tranſeuntes: ergo, ex Scripturâ, ſacris imaginibus honor religioſus exhiberi debet.

Dices, maximum eſſe diſcrimen inter honorem quem Judæi Cherubimis, æneo ſerpenti, Arcæ fœderis & Dei nomini exhibebant, & eum quem Catholici deferunt imaginibus; nempè Judæi non colebant, materiam ex quâ conſtabant Cherubimi, Serpens æneus & Arca fœderis; nec ſonos, ſeu litteras, ex quibus Dei nomen: ſed adorabant Dei majeſtatem, cujus memoriam externa illa ſigna excitabant. Econtrà verò Catholici, & materiam & figuram imaginum colunt; ac proindè quamvis Judæi non fuerint rei idololatriæ propter honorem rebus illis inſenſibilibus exhibitum, illius tamen rei ſunt Catholici coram imaginibus procumbentes.

Sed frivola eſt ejuſmodi reſponſio. Scilicet Proteſtantes Catholicis imponunt factum, quod expreſsè negant: declarant enim ſe, cum ante imagines ſacras edunt aliqua venerationis ſigna, nec materiam, nec figuram imaginum colere, ſed prototypa quæ per imagines repræſentantur: *Quoniam* (verba ſunt Concilii Tridentini ſeſſ. 25. Titul. de veneratione imaginum) *honos qui eis exhibetur, refertur ad prototypa, quæ illæ repræſentant: ita ut per imagines quas oſculamur, & coram quibus caput aperimus & procumbimus, Chriſtum adoremus; & Sanctos, quorum illæ ſimilitudinem gerunt, veneremur*. Eadem ratione calumniam illam ab Iconomachis

in

in ſuo Conciliabulo Catholicis impoſitam diluunt Nicæni Patres in ſeptimâ generali Synodo.

Probatur 2. ſpecialiter contra veteres Iconomachos, qui (ut ſuperiùs oſtenſum eſt) venerabantur veram Chriſti crucem & ejus imagines. Ideò veræ cruci debetur honor, quòd res ſit ſancta, ut potè quæ Chriſti ſanguine irrorata fuerit; ideò veræ crucis imagines venerabantur, quòd rem ſanctàm repræſentarent: atqui imagines, ſive Chriſti ſive Sanctorum, res quoque ſanctas repræſentant; imò & ipsâ verâ cruce ſanctiores: ergo non minùs iſtorum imaginibus, quàm veræ crucis imaginibus, exhibendus eſt honor religioſus. Ita ſæpiùs ratiocinantur Nicæni Patres in ſeptimâ Synodo generali.

Dices, veteres Iconomachos idololatriæ reos fuiſſe, quòd veræ cruci ac ejus imaginibus religioſum honorem detulerint.

Sed Proteſtantes illam ſolutionem, ſi poſſint, concilient cum ſuo ſyſtemate: nempè cum urgentur à Catholicis, ut laudent veteres, qui negaverint ſacris imaginibus deferri debere cultum, in ſuæ cauſæ patrocinium laudant aut Iconomachos, quos Nicænum ſecundum Concilium confutavit; aut Patres Gallicanos, qui Francofurti ſub Carolo Magno, & Lutetiæ ſub Ludovico Pio ad Concilium convenerunt: at ſi debeat admitti reſponſio de quâ agitur, idololatras vocant in ſui ſubſidium, cum certò conſtet, & Iconomachos & Patres Gallicanos cenſuiſſe, tum veræ cruci, tum ejus imaginibus cultum deberi religioſum.

Probatur 3. Ab exordiis Eccleſiæ uſque ad ſæculum, quo Proteſtantes adversùs eandem Eccleſiam inſurrexerunt, honor religioſus exhibitus eſt ſacris imaginibus: ergo nunc quoque exhiberi debet. Antecedens oſtendi poteſt, & argumento præſcriptionis, & argumento diſcuſſionis.

Primò, cum Iconomachi cultum imaginum oppugnarunt, ubique cultus ille pius ac licitus habebatur: in omnibus nimirum templis, venerationi fidelium (ut articulo præcedente oſtendimus) exponebantur; imò & in ipſorum Iconomachorum baſilicis retentæ ſunt crucis imagines, eiſque cultu religioſus delatus eſt: ergo ſæculis, quæ octavum præceſſerant, idem honos imaginibus exhibitus fuerat: neque enim aut veteres Iconomachi, aut hodierni Proteſtantes, notare poſſunt tempus, quo imaginibus cultus ille deferri cœperit, nec auctores appellare, per quos primùm in Eccleſiam invectus ſit.

Secundò, Patres antiqui expreſsè definierunt cultum religioſum ſacris imaginibus deberi. Diffiteri nemo poteſt, quin ubi vera Chriſti crux reperta fuit, ſtatim ubique coli cœperit, ut videre eſt apud Paulinum Nolæ Epiſcopum Epiſt. XI. quæ eſt ad Severum Sulpicium; apud Cyrillum Hieroſolymitanum Catecheſi X. apud Joannem Chryſoſtomum Hom. LXI. in quâ Chriſtum demonſtrat eſſe Deum, quòd id quod probroſum & ignominioſum antea ducebatur, paſſione ſuâ glorioſum effecerit; apud Ruſticum Diaconum qui in Dialogo contra Acephalos ſic loquitur: *Claros quibus confixus eſt Chriſtus, & lignum venerabilis crucis, omnis per totum mundum Eccleſia abſque ulla contradictione adorat*; apud Theodoretum quæſt. 26. in Geneſim; apud Auguſtinum libro vigeſimo ſecundo de Civitate Dei, cap. 8.

Diffiteri quoque nemo poteſt, quin veræ crucis effigiei, ſive permanenti, ſive tranſeunti, honor exhibitus ſit. Ideò enim primi Chriſtiani à gentilibus vocabantur *Cruciarii* (ut patet ex Tertulliano libro primo ad Nationes cap. 12. ex Origene libro ſecundo contra Celſum) quòd crucis imagines colerent. Idque poteſt confirmari ex Juliano Apoſtatâ, qui cum Chriſtianorum ſacris innutritus fuiſſet, accuratè noverat illo-

rum

rum praxes; ſic autem loquitur apud Cyrillum libro 6. contra ipſum Julianum: *Pro eo* (clypeo, ut dicebat, è cœlo delapſo) *crucis lignum adorant, ejus imagines adumbrantes in frontibus, & præ ædibus ſuis inſcribentes.* Anaſtaſius Bibliothecarius in Præfatione ad ſeptimam Synodum expreſſè ait, ubique, etiam apud Iconomachos, adoratam fuiſſe tum veram crucem, tum depictam, aut ſculptam illius effigiem.

Aliis à veræ crucis imaginibus cultum deberi expreſſis textibus docuerunt veteres, qui ante Iconomachos vixerunt. Chryſoſtomus Sermone in lavationem quintæ feriæ, ſic loquitur: *Non tabulam honorantes, neque perfuſam cera picturam, ſed characterem Imperatoris: ſic creatura non terrenum habitum, ſed cæleſtem figuram veneratur.* Sic etiam Athanaſius Sermone 4. contra Arianos: *Qui ergo adorat imaginem, in ipſa adorat Imperatorem.* Sic etiam Baſilius in Epiſtolâ ad Julianum tranſgreſſorem: *Unde & characteres imaginum eorum* (de Prophetis, Apoſtolis & Martyribus agit) *honoro & adoro: præcipuè cum hoc traditum à ſanctis Apoſtolis, & non prohibitum ſit: quin & in omnibus Eccleſiis noſtris oſtendatur depictum.* Vide plurima alia Patrum loca, quæ inferiùs agentes de ſpecie cultûs, qui ſacris imaginibus debetur, recenſebimus; quæque Nicæna II. Synodus actionibus quintâ & ſextâ deſcribit. Vide etiam antiquas liturgias, in quibus inclinatio capitis ſacerdoti ſacra myſteria peragenti præſcribitur ad Sanctorum imagines: *Sacerdos* (verba ſunt liturgiæ quæ Chryſoſtomo tribuitur) *ad imaginem Chriſti caput inclinat.* Vide etiam Damaſcenum Orat. 1. 2. & 3. de imaginibus.

Idem imaginum cultus probari poteſt rationibus. 1. Plurima miracula patrata ſunt, quibus Deus aut iram demonſtravit in eos qui imagines contemnerent, aut beneficia in eos qui eas piè venerarentur; neque enim Deus edit miracula

quibus error confirmetur. Ejuſmodi verò miracula legere eſt in veterum monumentis, quæ in ſeptimâ Synodo generali, actionibus quintâ & ſextâ, referuntur. 2. Regis imago ob ipſam regiam dignitatem, quam repræſentat, honore civili proſequimur: ergo à pari honore religioſo proſequi debemus Sanctorum imagines ob ſupernaturales eorum virtutes, quæ in imaginibus repræſentantur. 3. Honor imagini delatus redundat in eum quem repræſentat, ſicut & injuria illata imagini refunditur in illius prototypum: ergo cum Sanctis qui in imaginibus repræſentantur, cultus debeatur; honor eorum imaginibus delatus, in eoſdem Sanctos refunditur. Ita ratiocinatur Simeon Stilita in Epiſtolâ quintâ ad Imperatorem Juſtinianum, quæ refertur in ſeptimâ Synodo, actione quintâ; in eâ nimirum Epiſtolâ ſuadet Imperatori, ut ſeverè animadvertat in eos qui ſacras imagines malè tractaverint; ſicut etiam leges politicæ graviſſimam pœnam in eos decernunt, qui ſtatuam Imperatoris affecerint ignominiâ.

Solvuntur argumenta quibus imaginum cultus impugnatur.

Not. Quæ contra imaginum cultum objiciuntur, reducuntur ad nonnulla Scripturæ verba; aliqua teſtimonia Irenæi, Euſebii, Ambroſii, Auguſtini, Gregorii Magni; ad libros qui Carolini dicuntur; ad Concilia quæ ab Iconomachis olim habita ſunt; ad Concilium Francofordienſe; ad conventum Pariſienſem ſub Ludovico Pio: neceſſe eſt igitur, ut ea momenta ſigillatim expendamus.

Solvuntur quæ ex Scriptura, Irenæo, Euſebio, Ambroſio & Auguſtino objiciuntur.

Objicies 1. In Scripturâ veteris Teſtamenti prohibetur, ne quis cultus, cujuſcumque ſit rationis, ſculptilibus exhibeatur. Scilicet prohibetur

betur cultus, quem gentiles idolis & Judæi ſimulacris detulerunt: at is cultus non erat latriæ cultus; neque enim gentiles aut Judæi ſimulacra aliquando pro diis venerati ſunt: ergo omnis omninò cultus religioſus prohibetur.

Reſp. ad 1. neg. ant. Ad 2. neg. utramque partem. Nam 1. Gentiles ſimulacra pro diis habuiſſe, demonſtrant hæc verba Sapientiæ 13. *Appellarunt deos opera manuum hominum, aurum & argentum, artis inventionem & ſimilitudinem animalium*. 2. Judæos ejuſdem criminis reos fuiſſe probat Scriptura; ſiquidem Exodi 32. ad Aaronem dixerunt: *Fac nobis deos qui nos præcedant*: & conflato vitulo, dixit Aaron ad populum: *Hi ſunt dii tui Iſrael, qui te eduxerunt de terra Ægypti*. 3. Gentiles credebant, deos ſuos, ſaltem per virtutem aliquam, ineſſe ſimulacris, quibus thus adolebant: at neutrum Chriſtiani credunt; hoc eſt, non credunt, imagines aut Deos eſſe, aut aliquam in eis eſſe virtutem, propter quam cultum mereantur: *Non quòd credatur* (inquit Concilium Tridentinum ſeſſ. 25.) *ineſſe aliqua in iis divinitas, vel virtus, propter quam ſint colendæ; vel quòd ab eis ſit aliquid petendum, vel quòd fiducia in imaginibus ſit figenda, veluti olim fiebat à Gentibus, quæ in idolis ſpem ſuam collocabant*.

Objicies 2. Irenæus libro 1. capite 24. inter alios Carpocratis & Gnoſticorum errores, hunc quoque refert, quòd depictam haberent imaginem Chriſti, eamque coronarent. 2. Ambroſius hæc habet in Oratione de obitu Theodoſii: *Helena crucem invenit, Regem adoravit, non lignum utique; qui eſt error Gentilium*. 3. Sic etiam loquitur Hieronymus in caput tertium Danielis: *Cultores Dei, imagines adorare non debent*. Hæc quoque ſcribit Auguſtinus libro de moribus Eccleſiæ, cap. 34. *Novi multos eſſe ſepulchrorum & picturarum adoratores*: ergo, &c.

Reſp. ad 1. Carpocratianos & Gnoſticos ſuperſtitioſa gentilium ſacrificia imagini Chriſti obtuliſſe; unde & eam inter gentilium ſimulacra collocabant: *Cum quibus* (ſcilicet Protagora, Ariſtotele, & aliis) *etiam alias imagines Ieſu collocant, collocataſque adorant, & gentium miniſteria perficiunt. Erectis enim his imaginibus de cætero gentium mores ſervant. Qui verò ſunt gentium mores alii, quàm ſacrificium atque alia?* Verba illa deſumpta ſunt ex Epiphanio, hæreſi 27. ubi Carpocratianorum & Gnoſticorum errores deſcribit.

Reſp. ad 2. Ambroſium loqui de adoratione quæ ſimilis eſſet ei, quæ idolis à gentilibus exhibebatur: hoc eſt, Sanctus Doctor ſcripſit, Helenam non adoraſſe lignum, aut credendo, quòd in eo eſſet aliqua divinitas, aut ſuum in ligno affectum collocando; ſed ita, ut deoſculans crucem, ac coram eâ procumbens, internum ſervitutis affectum ad Chriſtum direxerit.

Reſp. ad 3. Auguſtinum eò loci de iis agere qui non tumulos Martyrum, nec picturas Sanctorum colebant; ſed de iis qui ad quorumcumque hominum ſive tumulos, ſive picturas, feſta conviviis, aliiſque lætitiæ demonſtrationibus celebrare videbantur. Hos autem arguit Auguſtinus, quòd ille prophanorum hominum cultus religionis Chriſtianæ moribus repugnet. Aliud ſenſit Sanctus Doctor de iis qui ad martyrum ſepulchra deferebant epulas, quibus & ipſi & pauperes veſcerentur: eorum enim laudat zelum, licèt non approbet factum; ut patet ex libro 2. Confeſſ. cap. 2. nec non ex libro 8. de Civitate Dei capite ultimo.

Objicies 3. Euſebius Cæſarienſis negat, Chriſti imaginem effingi poſſe: nam in Epiſtolâ ad Conſtantiam Licinii uxorem eâ ratione utitur ut liberet ſe à mittendâ quâdam imagine Chriſti, quam Auguſta ab eo petierat: probat verò Chriſtum figurari non poſſe, quòd nec Verbum,

nec

nec humanitas unita Verbo, ad vivum exhiberi poſſint, præſertim poſt reſurrectionem, in quâ Chriſti corpus ſummâ gloriâ cumulatum eſt: *Sed* (inquit) *de forma quidem Dei, nec ipſe arbitror te quærere, ſemel ab ipſo edoctam, quoniam neque Patrem quis novit niſi filius, neque ipſum filium novit quis aliquando dignè, niſi ſolus Pater qui eum genuit ...... Sed utique ſervi formæ imaginem quæris, & corpuſculi quo amictus eſt propter nos; ſed & id gloria divinitatis temperatum didicimus, & abſorptum eſſe mortale à vita ...... Qui ergo hujuſmodi dignitatis & gloriæ vibrantes & præfulgentes radios exarare potuiſſet mortuis & inanibus coloribus?*

Reſpondet Petavius, epiſtolam illam falsò ab Iconomachis Euſebio Cæſarienſi adſcriptam fuiſſe: nec enim Euſebianum ſtylum, aut charecterem redolet. Reſpondent Patres ſeptimæ generalis Synodi, Euſebium, cùm Arianus eſſet, ſenſiſſe, Verbum in Chriſto fuiſſe animæ rationalis loco; ac proinde Verbo tribui debere dolores quos Chriſtus paſſus eſt: unde inter Theopaſchitas recenſeri debet; Theopaſchitæ verò contendebant, non eſſe licitum Chriſti imagines effingere. Reſpondent alii, Euſebium iis rationibus, quarum memini argumentum, uſum fuiſſe, ut ſe liberaret à mittendâ imagine, quæ in aulâ Licinii Imperatoris Ethinici aut ſcandalo fuiſſet gentilibus, aut ſaltem eorum patuiſſet contumeliis. Reſpondent demùm alii, Euſebium eò loci ſilere omninò de cultu imaginibus debito, loqui verò tantùm de praxi ſuæ Cæſarienſis Eccleſiæ, in quam publicus imaginum uſus nondum obtinuiſſet: nec enim (ut ſuperiùs obſervatum eſt) conſuetudo de non exponendis palam ſacris imaginibus, quæ pluribus in locis ſæviente perſecutione viguerat, ubique ſimul & ſemel evanuit.

Solvuntur quæ objiciuntur ex Gregorio Magno.

Objicies. S. Gregorius Magnus in ſuis ad Serenum Epiſcopum Maſſilienſem Epiſtolis docet nullum planè cultum imaginibus deberi. In priore Epiſtolâ, quæ libro 7. numero 110. legitur, hæc habet S. Papa: *Indicio dudum ad nos perveniſſe, quòd fraternitas veſtra quoſdam imaginum adoratores aſpiciens, eaſdem Eccleſiæ imagines confregit, atque projecit. Et quidem zelum vos, ne quid manu factum adorari poſſit, habuiſſe laudamus: ſed frangere eaſdem imagines non debuiſſe, judicamus. Idcirco enim pictura in Eccleſiis adhibetur, ut hi qui litteras neſciunt, ſaltem in parietibus videndo legant, quæ legere in codicibus non valent. Tua ergo fraternitas & illas ſervare, & ab eorum adoratu populum prohibere debuit, quatenus & litterarum neſcii haberent, unde ſcientiam hiſtoricè colligerent, & populus in picturæ adoratione minimè peccaret.* Ex iis verò Gregorii verbis ſic conficitur argumentum: Gregorius cum Sereno conveniebat, imagines adorari non debere; diſſentiens autem erat in eo, quòd Serenus nollet eas in templis collocandas eſſe,ècontra Gregorius contenderet in templis retineri debere: atqui adorationis nomine Gregorius & Serenus omnem omninò cultum religioſum intelligebant. Nam 1. ſi Serenus cenſuiſſet, imaginibus deberi alium ab adoratione latriæ cultum, non fuiſſet, cur fregiſſet imagines: ſcilicet eas retinuiſſet, ut populus, non latriam quidem, ſed inferiorem cultum eis deferret. 2. Si Gregorio perſuaſum fuiſſet, imaginibus, quibus deferri vetuit latriam, deberi minorem alium cultum, ejuſmodi cultûs meminiſſet ad Serenum reſcribens; nempè debuiſſet eum monere, non ideò tantùm imagines in templis retineri debere, quòd aptæ ſint ad rudis populi inſtructionem, ſed etiam quòd cultum aliquem religioſum

ſum mereantur: atqui Gregorius id non monuit Serenum, ſed unius imaginum utilitatis meminit, eâque ſolâ ratione uſus eſt, ut Sereno ſuaderet imagines in templis retineri debere.

Confirmatur argumentum ex alterâ ejuſdem Gregorii ad Serenum epiſtolâ, quam libro 9. numero nono legere eſt. In eâ nimirùm, ſicut & in priore, 1. Gregorius damnat Serenum, quòd imagines confregiſſet; laudat verò, quòd prohibuiſſet adorari: *Perlatum ſiquidem ad nos fuerat, quòd inconſiderato zelo ſuccenſus, ſanctorum imagines ſub hac quaſi excuſatione, ne adorari debuiſſent, confregeris. Et quidem quia eas adorari vetuiſſes, omninò laudavimus; fregiſſe verò reprehendimus.* 2. Docet, imagines multùm conferre ad rudium & idiotarum inſtructionem: *Aliud eſt enim picturam adorare, aliud per picturæ hiſtoriam, quid ſit adorandum, addiſcere. Nam, quod legentibus Scriptura, hoc idiotis præſtat pictura cernentibus, quia in ipſa etiam ignorantes vident, quod ſequi debeant, in ipſa legunt, qui litteras neſciunt.* 3. Addit, ad eum dumtaxat finem, hoc eſt, ad rudium inſtructionem, imagines in templis collocari: *Frangi verò non debuit, quod non ad adorandum in Eccleſiis, ſed ad inſtruendas ſolummodò mentes fuit neſcientium collocatum.* 4. Monet, ut oves quæ propter imaginum fractionem à ſui paſtoris ſocietate diſceſſerant, ad ovile reducere conetur: *Convocandi enim ſunt diſperſi Eccleſiæ filii, eiſque Scripturæ ſacræ eſt teſtimoniis oſtendendum, quia omne manufactum adorare non licet; quoniam ſcriptum eſt: Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſervies. Ac deindè ſubjungendum eſt, quia picturas imaginum, quæ ad ædificationem imperiti populi fuerant factæ, ut neſcientes litteras ipſam hiſtoriam intendentes, quid actum ſit, diſcerent, quia tranſiſſe in adorationem videras, idcircò commotus es, ut eas imagines frangi præciperes.* 5. Jubet, ut populum ſibi creditum doceat ad

imaginum conſpectum conari quemque debere ad compunctionem cordis; proſtrationem quæ fit coram imaginibus, ad unam Trinitatis adorationem referri debere: *Sed hoc ſolicitè fraternitas tua admoneat, ut ex viſione rei geſtæ ardorem compunctionis percipiant, & in adoratione ſolius omnipotentis ſanctæ Trinitatis humiliter proſternantur:* In totâ illâ epiſtolâ damnatur abſolutè imaginum adoratio; nec apex quidem eſt, quo probetur cultus latriâ minor, qui in communione Romanâ imaginibus exhibetur: ob hoc tantùm in templis collocari Gregorius aſſerit, quòd ad idiotarum inſtructionem conferant: præcipit, ut populus, dum ante imagines proſternitur, non ad imaginem, ſed ad SS. Trinitatem cultum ſuum referat.

Reſp. diſt. maj. Gregorius cum Sereno conveniebat imagines adorari non debere cultu latriæ, conc. maj. cultu qui minor ſit latriâ, neg. maj. De illo, non autem de iſto, quæſtio eſt in epiſtolis Gregorii ad Serenum.

Ratio ſolutionis eſt, quia Gregorius eum dumtaxat cultum damnavit, qui primo Decalogi mandato prohibetur; ſcilicet monet Serenum, ut primo Decalogi mandato utatur, quò rudem populum avertat ab imaginum adoratione: *Oſtendendum* (inquit epiſtolâ ſecundâ) *quia omne manufactum adorare non licet, quoniam ſcriptum eſt: Dominum Deum tuum adorabis & illi ſoli ſervies.* Atqui cultus religioſus latriâ minor, primo Decalogi mandato non prohibetur: alioquin enim dicendum eſſet prohiberi honorem, quem Epiſcopis exhibemus; cultum quo Sanctos unà cum Chriſto regnantes proſequimur; venerationem quam reliquiis deferimus; at dici non poteſt, ſaltem in Gregorii ſententiâ, de quâ eſt hìc quæſtio, primo Decalogi mandato prohiberi honorem ſacrum, quo Epiſcopos, Sanctos, Reliquias proſequimur: ergo, &c.

Ratio eſt 2. quia falsò ſupponitur in objectione quòd

quòd Gregorius religioſi cultûs latriâ minoris in ſuis ad Serenum epiſtolis non meminerit: Nam probavit 1. ut imagines honorificè in templis collocentur: *Et quia* (ait epiſtolâ ſecundâ) *in locis venerabilibus Sanctorum depingi hiſtorias non ſine ratione vetuſtas admiſit:* &c. Probavit 2. ut ad imaginum conſpectum fidelis populus detectum caput inclinet, genua flectat, in humum procumbat, ac ad compunctionem excitetur; eos nimirùm exteriores actus innuunt hæc ejuſdem Gregorii verba: *Sed hoc ſolicitè fraternitas tua admoneat, ut ex viſione rei geſtæ ardorem compunctionis percipiant, & in adoratione ſolius omnipotentis ſanctæ Trinitatis humiliter proſternantur:* at iis in exterioribus actibus, qui ad prototypum coram imaginibus terminentur, poſitus eſt cultus, qui debetur imaginibus; non enim Concilium Tridentinum aliis verbis, quàm quibus antea Gregorius, uſum eſt, cùm ejuſmodi cultum fideli populo commendavit: *Sed quoniam* (inquit ſeſſ. 25.) *honor qui eis exhibetur, refertur ad prototypa, quæ illæ repræſentant, ut per imagines quas oſculamur, & coram quibus caput aperimus & procumbimus, Chriſtum adoremus, & Sanctos, quorum illæ ſimilitudinem gerunt, veneremur.* Eadem quoque verba Hadrianus Papa in reſponſione ad Carolum Regem adhibuit.

Ratio eſt 3. quia idem Gregorius lib. 7. epiſt. 54. laudat Secundinum, quòd imaginem Salvatoris peroptaret, quòd ad illius conſpectum procumberet; quòd eâ uteretur, ut myſteriorum Chriſti memoriam in ſe ipſo excitaret: *Scio quidem* (ait) *quòd imaginem Salvatoris noſtri non ideò petis, ut quaſi Deum colas; ſed ob recordationem filii Dei, in ejus amore recaleſcas, cujus te imaginem videre deſideras. Et nos quidem, non quaſi ante divinitatem, ante illam proſternimur; ſed illum adoramus, quem per imaginem aut natum aut paſſum, aut in throno ſedentem recordamur. Et dum nobis ipſa pictura, quaſi Scriptura ad memoriam filium Dei reducit,*

ani-

animum noſtrum aut de reſurrectione lætificat, aut de paſſione demulcet.

Ratio eſt 4. quia idem Gregorius lib. 7. epiſt. 5. ad Januarium Calaritanum datâ, jubet, ut crucis & Virginis Deiparæ imagines, quas Judæus quidam collocarat in ſuorum gentilium Synagogâ, quam poſt receptum in Eccleſiâ baptiſmum per vim occupaverat, jubet (inquam) ut Judæis Synagoga reddatur: *Sublata* (inquit) *exindè cum ea, qua dignum eſt, veneratione, imagine, atque cruce.*

Solvuntur quæ ex libris Carolinis objiciuntur.

Not. Calvinus libro 1. Inſtitutionum, cap. 2. Centuriatores Magdeburgenſes centuriâ 8. cap. 9. aliique ſæculi decimi ſexti novatores pluris faciunt libros, qui vulgò *Carolini* dicuntur, eò quòd aut à Carolo Magno, aut ſaltem illius juſſu, contra ſeptimam generalem Synodum conſcripti ſint. In iis verò libris Iconomachia (ut putant) adſtruitur, omniſque ſanctarum imaginum cultus in ſecundâ Nicænâ Synodo aſſertus, evertitur: expendendum eſt igitur, an res ita ſe habeat, ſeu utrum ex illis libris argumentum peti poſſit adversùs imaginum venerationem.

Objicies. Quatuor libris Carolinis omnis imaginum cultus damnatur tanquam religioni chriſtianæ contrarius. Nam 1. librorum illorum author Nicæni ſecundi Concilii Patribus eripit, tum Scripturæ, tum traditionis textus quibus cultum imaginum adſtruere conati fuerant, concluditque, imaginum *adorationem nec perpatriarchas, nec per prophetas, nec per apoſtolos, nec per apoſtolicos viros uſpiam inſtitutam eſſe*. 2. Nicænam ſecundam Synodum arguit imprudentiæ & præſumptionis, quòd anathema iis dixerit qui imagines adorare renuerint. 3. Docet libro ſecundo, cap. 21. ſoli Deo adorationem exhiberi poſſe; & ubi id Scripturis oſtendit, concludit, nullum omninò cultum ſacris imaginibus de-

deferri poſſe: *Solum Deum colere, ipſum adorare, ipſum glorificare debere, totius divinæ Scripturæ tuba terribilis inſonat..... imagines verò omni ſui cultura & adoratione ſecluſa, utrum in baſilicis propter memoriam rerum geſtarum & ornamentum, ſint, an etiam non ſint, nullum fidei catholicæ afferre poterunt præjudicium: quippè cum ad peragenda noſtræ ſalutis myſteria nullum penitùs officium habere noſcantur*. 4. Contendit libro ſecundo cap. 25. venerationem quæ Sanctis vitâ functis debetur, imaginibus deferri non poſſe. Cap. 29. negat imagines poſſe cum Euangeliorum libris comparari. Libro 2. capite 26. arguit Nicænam Synodum, quòd Sanctorum imagines cum cruce comparaverit. Libro 3. capite 24. non patitur, ut cum Sanctorum reliquiis conferantur. 5. Non abſolutum dumtaxat cultum abdicat imaginibus, ſed etiam relativum: *Dicant igitur* (inquit libro 3. cap. 16.) *quibus hoc tam peculiare eſt dicere, quia imaginis honor in primam formam tranſit: dicant ſi hoc legerint, aut quibus valeant teſtimoniis approbare*.

Reſpondent Sanderus libro 2. de imaginibus cap. 5. Alanus Copus, Dialogo 4. cap. 19. Surius & Bellarminus, libros, de quibus agitur, non eſſe aut à Carolo Magno, aut illius juſſu editos; ſed eſſe hæretici cujuſdam opus, quod cùm in manus Imperatoris incidiſſet, ab eo miſſum eſt ad Hadrianum Papam, ut illud refelleret.

Verùm ea reſponſio ſtare non poteſt. Nam 1. Carolus Magnus in præfatione totius operis profitetur, ſe authorem eſſe librorum illorum: *Quod opus* (ait) *aggreſſi ſumus cum cohibentia Sacerdotum, in regno à Deo nobis conceſſo, Catholicis gregibus prælatorum, non arrogantiæ ſupercilio, ſed zelo Dei, & veritatis ſtudio*. 2. Libri primi, capite 6. auctor operis Pipinum regem vocat progenitorem ſuum: *Venerandæ memoriæ genitoris noſtri, illuſtriſſimi atque excellentiſſimi viri Pipini regis cura*, &c. 3. Concilium

Pa-

Pariſienſe, quod in imaginum causâ ſub Ludovico Pio celebratum eſt, in epiſtolâ Synodali ad Ludovicum & Lotharium Imperatores aſſerit Carolum Magnum in Concilio Nicæno ſecundo quædam capitula reprehendiſſe, ac prænotata miſiſſe ad Hadrianum Papam, ut illius judicio & auctoritate corrigerentur: *Eandem porrò Synodum* (Nicænam ſecundam) *cùm ſanctæ memoriæ genitor veſter coram ſe ſuiſque perlegi feciſſet, & multis in locis, ut dignum erat, reprehendiſſet, & quædam capitula, quæ reprehenſioni patebant, prænotaſſet, eaque per Angilbertum Abbatem eidem Hadriano Papæ direxiſſet, ut illius judicio & auctoritate corrigerentur*: Addit idem Pariſienſe Concilium, operi quod Carolus ad Hadrianum direxerat, reſponſum quidem fuiſſe, ſed omninò incongruè: *Ipſe rurſus favendo illis* (Nicænis Patribus) *qui ejus inſtinctu tam ſuperſtitioſa tamque incongrua teſtimonia memorato operi* (hoc eſt ſecundi Concilii Nicæni actis) *inſeruerant, per ſingula capitula in illorum excuſationem reſpondere quæ voluit, non tamen quæ decuit, conatus eſt*. 4. Hadrianus Papa capitulorum per Angilbertum Abbatem à ſe miſſorum reſponſionem ad ipſummet Carolum Magnum direxit. 5. Hincmarus Rhemenſis libro contra Hincmarum Laudunenſem loquens de Nicænâ ſecundâ Synodo, à Concilio Francofordienſi rejectâ, meminit voluminis à Carolo Magno ad Hadrianum contra eandem ſeptimam Synodum miſſi: *De cujus deſtructione* (ait) *non modicum volumen, quod in Palatio adoleſcentulus legi, ab eodem Imperatore* (Carolo) *Romam eſt per quoſdam Epiſcopos miſſum*, &c. 6. Exemplaria mſſ. Vaticanum & Tillianum Caroli Magni nomen præ ſe ferunt; ſic enim habetur in Tilliano: *In nomine Domini & Salvatoris noſtri Ieſu Chriſti, incipit opus illuſtriſſimi, & excellentiſſimi, ſeu ſpectabilis viri Caroli, nutu Dei, Regis Francorum..... contra Synodũ quæ in partibus Græciæ pro adorandis imaginibus ſtolidè ſive arroganter geſta eſt.*

Dices

Dices cum Bellarmino, 1. Carolinos libro Iconomachorum errorem tueri: at (addit) Carolus Magnus nuſquam pro Iconomacho audiit. 2. Carolus & Hadrianus ſemper conjunctiſſimi fuere; unde mortuo Hadriano, Carolus ipſe epitaphium poſuit.

Sed frivolæ ſunt Bellarmini rationes. Prima ſupponit, Carolinos libros Iconomachiam adſtruere; ſed falsò; nimirùm pluribus in locis auctor docet ſe deteſtari Synodum, quam Iconomachi in Oriente contra ſacras imagines, imperante Copronymo, celebraverant: *Geſta ſanè eſt* (inquit libro 1. cap. 1.) *ante hos annos in Bithiniæ partibus quædam Synodus tam incautæ, tamque indiſcretæ procacitatis, ut imagines in ornamentis Eccleſiæ & memoria rerum geſtarum ab antiquis poſitas incauta abolerent abdicatione: quodque Dominus de idolis præcepit, hæc illi de cunctis imaginibus perpetrarent, neſcientes, imaginem eſſe genus, idolum verò ſpeciem: & ſpeciem ad genus, genus ad ſpeciem referri non poſſe*. 2. Stare potuit, & reverà ſtetit amicitia Hadrianum inter & Carolum, quamvis in omnibus Nicænæ ſecundæ Synodi actis non convenirent. Carolus, ſervatâ in Pontificem reverentiâ, Hadrianus, illæsâ cum Imperatore pace, diſputarunt. 3. Controverſia (ut mox dicetur) Hadriani cum Carolo, non fuit de dogmate quod Nicæna ſecunda Synodus definierat, ſed de ſenſu verborum quibus in adſtruendo imaginum cultu uſa fuerat; ſeu de verbis potiùs, quàm de dogmate litigarunt.

Reſpondendum eſt igitur ad argumentum, miſsâ Bellarmini, aliorumque reſponſione, Carolinos libros non omnem ſacris imaginibus venerationem abdicare; ſed tantùm abſolutum Latriæ cultum, quem per errorem facti, librorum auctores crediderant, Nicænos Patres Sanctorum imaginibus adſcripſiſſe.

Ratio eſt 1. quia librorum Carolinorum auctor

ctor eum dumtaxat cultum abdicat imaginibus qui primo Decalogi mandato præcipitur; eum enim imaginibus à Nicænâ Synodo aſſertum fuiſſe crediderat: *Non enim* (inquit libro 1. capite 2.) *mediocris eſt error, cùm aliud adoratur religionis cultu, quàm is qui dixit, Dominum Deum tuum adorabis & illi ſoli ſervies*. Ea autem verba non excludere religioſum cultum latriâ minorem demonſtratur ex eo quòd librorum auctor aſſerat, venerationem religioſam Cruci, Sanctis, Reliquiis, Codici Euangeliorum, vaſis ſacris deberi, ſubiraſcaturque, quòd Nicæna Synodus imagines cum Cruce, Sanctis, Reliquiis, Codice Euangeliorum, vaſis ſacris, in quibus tremenda myſteria celebrantur, comparare viſa ſit.

Ratio eſt 2. quia eam tantùm venerationem negat imaginibus deferri poſſe, quæ ſpei noſtræ objecto, beneficiorum collatori debetur; ſcilicet putarat, eam venerationis ſpeciem imaginibus à Nicænâ Synodo delatam fuiſſe: *Iam verò* (ait libro 1. capite 18. *quia ſe imaginum inſpectione ſalvandos credunt, ſicut ſerpentis inſpectione Iſraeliticus populus à ſerpentium morſibus ſanabatur, ſi qua fortè eis corporis inclementia acceſſerit, recurrant ad imagines, eaſque aſpiciant, quatenùs dum illarum inſpectione minimè ſanati fuerint, revertantur ad Dominum, & per Sanctorum interceſſiones ab eo ſanitatem ſe accepturos credant, qui totius ſanitatis & vitæ eſt auctor*: Atqui ſpecies cultûs qui noſtræ fidei objecto, bonorum collatori debetur, eſt abſolutus latriæ cultus: ergo eam tantùm cultûs ſpeciem Carolinorum librorum auctor abdicat imaginibus. Idem ab auctore ſupponitur ejuſdem libri cap. 24. *Sed nec illud* (inquit) *quod ſcriptum eſt, Vultum tuum deprecabuntur omnes divites plebis, de quodam manufacto vultu intelligendum eſt; præſertim cum manufacti vultus ideò non deprecandi ſint, quia nec exaudire queunt*.

Ra-

Ratio eſt 3. quia eam adorationis ſpeciem rejicit Carolinorum librorum auctor, quam cenſebat imaginibus aſſertam in Conſtantini apud Cyprios Epiſcopi ſententiâ: atqui cenſebat Conſtantinum, cùm in Concilio Nicæno ſuam ſententiam protulit, ipſis imaginibus aſſeruiſſe eandem adorationem, quæ conſubſtantiali Trinitati debetur; ſic enim laudati Epiſcopi dictum convellit: *Quis ergo* (ait libro 4. capite 17.) *unquam ſani capitis talem abſurditatem vel dixerit, vel dicenti conſenſerit, ut in tanto honore habeatur picturarum varietas, quanto ſancta vivificatrix & omnium operatrix Trinitas? & tale exhibeatur ſervitium picturæ, quale exhibetur Domino totius creaturæ?*

Ratio eſt 4. quia eam tantùm adorationem ab imaginibus rejicit, quæ debeatur rebus quæ non repræſentativam tantùm, ſeu extrinſecam habent ſanctitatem, ſed veram & internam: *Unde* (ait ejuſdem libri capite 26.) *magna ex parte errare eos conſtat, cùm eas ſanctas eſſe aſſerunt, & in locis contaminatis ſtatuendas decernunt*: atqui adorationis ſpecies, quæ debetur rebus quæ intrinſecam habeant ſanctitatem, non eſt quælibet cultûs ſpecies, ſed tantùm ſpecies abſoluti cultûs, licèt latriâ minoris; cùm èc ontra Nicæni Patres relativum tantùm cultum imaginibus, ut potè extrinſecè tantùm ſanctis, deferendum eſſe decreverint.

Ratio eſt 5. quia eum dumtaxat cultum impugnat auctor, quem Vigilantius contendebat reliquiis Sanctorum à Catholicis impendi: *Quia igitur* (inquit cap. 27.) *ſolus DEUS adorandus ſit, Martyres verò, vel quilibet Sancti venerandi potiùs ſint, quàm adorandi, & in hoc opere jam diximus, & egregii doctoris Hieronymi documentis roborandum eſt: qui dum contra Vigilantium quendam hæreticum, qui Martyrum reliquias nequaquam dicebat eſſe venerandas, ſcriberet, inter cetera ait: Quis unquam, ò inſanum caput,*

mar-

martyres adoravit? Si ergò ſecundùm ejuſdem ſententiam, Martyres non adorantur, multò minùs eorum imagines à fidelibus adorandæ ſunt. Atqui cultus quem à Catholicis Vigilantius ſupponebat reliquiis impendi, erat abſolutus latriæ cultus, ut patet ex Hieronymi verbis: ergo Carolinorum librorum auctor ſolum abſolutum latriæ cultum imaginibus abdicavit.

Ex iis quæ hucuſque dicta ſunt, patet, Opus Carolinum damnare tantùm in imaginibus aut latriæ adorationem, aut abſolutum duliæ cultum, quem crediderat à Nicæno Concilio ſecundo imaginibus delatum; hoc eſt, aut eum quo jubemur Deum proſequi, aut eum quem Sanctis, eorumque reliquiis deferimus; non autem cultum latriâ minorem, & quidem reſpectivum, ſeu qui in ipſis imaginum coloribus non inhæreat, ſed qui ad prototypa ex mentis affectu referatur.

Inſtabis. Carolinorum librorum auctor omnem omninò cultum imaginibus abdicat: ut ex ſubjunctis momentis patebit.

Primò, eâ tantùm lege patitur, ut imagines in templis collocentur, ut nullus ipſis cultus exhibeatur: *Imagines verò* (ait libro ſecundo capite 21.) OMNI *ſui cultura & adoratione ſecluſa:* &c.

Secundò, contendit, unam tantùm cultûs ſpeciem, nimirùm adorationem latriæ, admittendam eſſe; ac proindè cùm adorationem latriæ imaginibus abdicet, omnem quoque eis cultum denegat: *Unde* (inquit lib. 2. cap. 21.) *cavendum illis eſt, & modis omnibus pertimeſcendum, ne dum imaginum cultum & adorationem Chriſtianæ religioni ingerere nituntur, ſingularem unius Dei cultum & adorationem fruſtrari videantur. Quæ duo ita inter ſe mutuò reluctantur, ut ſi unum ſteterit, aliud ſtare non poſſit. Si enim ſingularis cultus ſoli & uni Deo debitus inconvulſus erit (& reverà inconvulſus erit) imaginum cultus modis omnibus caſſabitur;*

bitur; & ſi imaginum cultus non convellatur, ſoli & uni DEO cultus debitus, non erit ſingularis.

Tertiò, convellit non abſolutum dumtaxat cultum, ſed etiam relativum: *Dicant igitur* (ait lib.3. cap.16.) *quibus tam peculiare eſt dicere: quia imaginis honor in primam formam tranſit, dicant, ſi hoc legerint, aut quibus valeant teſtimoniis approbare.*

Quartò, damnat praxim oſculandi imagines, coram illis procumbendi, concinnandi luminaria, thus adolendi, aliaque hujuſmodi, quæ facienda decreverat Nicæna Synodus: *Admonet etiam* (inquit libro 4. cap. 3.) *ne quis ſcandalizetur, eò quòd ante imagines luminaria concinnant, & thymiata adoleantur: quaſi non illi ſcandalizati ſint, qui rebus luce carentibus luminaria incendunt, & odore carentibus odorifera thymiamata offerunt. Illi etenim ſcandalizantur, qui ea, quæ dignè Deo offerenda ſunt, rebus ſenſu carentibus offerunt & offerre hortantur: & nos ſcandalizandos autumant, à quibus ſuam veſaniam rationabiliter ſubſannandam formidant.*

Quintò, tandem ubi aſſeruit, Deiparam, ſive in privatis domibus, ſive in baſilicis, nonnunquam depingi aſello vectam, ac cum puero Jeſu, quam in ulnis teneat, fugientem in Ægyptum, concludit, non magis adorari debere Deiparæ quàm aſelli imaginem; non minùs illicitè fideles poſſe oſculari imaginem Deiparæ, quàm aſelli imaginem; ac proindè cùm nec latria, nec dulia, nec honor aliquis duliâ minor, ſive ſit abſolutus, ſive ſit relativus, aſelli picturæ deferri debeat; ita nec ullus omninò imagini Deiparæ exhibendus eſt: *Pingitur autem* (ait lib.4. cap.21.) *eadem beata Virgo, qualiter aſelli geſtamine vecta puerum in ulnas ferens, Ioſeph prævio, in Ægyptum deſcenderit; qualiterve ex Ægypto ad terram Iſrael redierit: nunquidnam hæc omnia adoranda ſunt? cùm ergo in quolibet horum imago ſanctæ Virginis*

pue-

puerum tenens pecualis animantis tergo ſuſcepta adoratur, numquid non ipſius animantis quædam poteſt fieri diremptio: præſertim cùm unius ſint materiæ, unoque artificis ingenio compaginatæ, aut utriuſque adoratio eſt ſpernenda, aut utræque ſunt adorandæ.

Reſp. ad 1. verba illa, *Omni ſui cultura*, intelligi de abſolutâ culturâ latriæ. Ratio eſt 1. quia Carolinorum librorum auctor ſemper, ac præſertim toto capite 21. libri ſecundi, *Cultus* nomen ſumpſit pro adoratione ſoli Deo debitâ: *Solum namque Deum* (ait ibidem) *colere, ipſum adorare, ipſum glorificare, totius divinæ Scripturæ tuba terribilis intonat*. Ratio eſt 2. quia eodem cap. 21. *cultum* opponit venerationi, quam Sanctis unà cum Chriſto regnantibus exhibendam eſſe fatetur: at cultus oppoſitus venerationi Sanctorum, eſt ſolus & quidem abſolutus latriæ cultus: ergo ſolum latriæ cultum abdicat imaginibus: *Cunctis etiam Sanctis* (ait) *qui triumphato diabolo cum eo regnant, veneratio exhibenda eſt: imagines verò omni ſui cultura & adoratione ſecluſa*, &c.

Reſp. ad 2. diſt. ant. Auctor Carolinorum librorum unam tantùm cultûs ſpeciem, adorationem nimirùm latriæ, admittendam eſſe cenſet errore facti, conc. ant. errore juris, neg. ant. hoc eſt, ideò contendit, unam tantùm cultûs ſpeciem admitti debere, quòd putaverit *cultus* nomen non aliud ſignificare, quàm abſolutam adorationem latriæ; non verò quòd excluſerit quamlibet aliam venerationem religioſam, ſeu à virtute religionis imperatam.

Ratio ſolutionis eſt 1. quia nondum apud Latinos tunc invaluerat uſus ſumendi *cultus* nomen pro aliâ adorationis ſpecie, quàm pro abſolutâ adoratione latriæ: idque ex eo probatur, quòd non ſolus auctor librorum Carolinorum, ſed etiam Jonas Aurelianenſis, aliique Epiſcopi, qui iis temporibus adversùs ſecundam Nicænam Synodum ſcripſere, nuſquam *cultus* nomen

San-

Sanctorum ac reliquiarum venerationi, quam ultrò admittebant, tribuerint.

Ratio eſt 2. quia auctor de quo agitur, multis in locis fatetur, Sanctis, reliquiis, vaſis ſacris, Euangeliorum codici venerationem deberi; proindeque, cum aſſerit, unam eſſe cultus ſpeciem, abſolutam nimirùm latriæ adorationem, non excludit alias religioſi honoris ſpecies latriâ minores, quamvis nomine cultus eas appellare renuat. Nam 1. (ut jam obſervatum eſt) hæc habet lib. 2. c. 21. de Sanctorum veneratione : *Cunctis etiam Sanctis veneratio exhibenda eſt*. 2. Libro tertio c. 24. ſic de honore reliquiis deferendo loquitur : *Sanctis ergo corporibus honorem impendere, magnum eſt fidei emolumentum ... Nos itaque nec cum Vigilantio ejuſque ſequacibus reliquias abnuentes, nec cum Simone ejuſque complicibus imagines adorantes, & reliquiis, ſive Sanctorum corporibus, oportunum obſequium exhibemus*. Libro 2. cap. 29. ſic loquitur de honore qui ſacris vaſis deferendus eſt : *Hæc quoque vaſa quæ ad peragendum noſtræ redemptionis myſteria, ſancta habet Eccleſia, ſemper ſunt fidelibus neceſſaria, ſemperque in divino cultu officioſa*. Capite 30. meminit venerationis quæ tum vivificæ cruci, tum Euangeliorum codicibus debetur : falſum eſt igitur, quòd auctor librorum Carolinorum nullam religioſam venerationem, nullum honorem ſacrum, præter abſolutam latriæ adorationem, admiſerit.

Reſp. ad 3. diſt. ant. Carolinorum librorum auctor convellit non ſolùm abſolutum, ſed etiam relativum cultum, alio ſenſu intellectum, quàm intellexerint Nicæni Patres, conc. ant. in ſenſu Nicænorum Patrum intellectum, neg. ant. Per cultum relativum Nicæni Patres intellexerunt venerationem, quæ non imaginum coloribus, aut materiei ex quâ conſtant, exhibeatur; ſed quæ coram imaginibus, ipſis earum prototypis deferatur. Econtrà auctor de quo eſt hìc quæſtio, intelligit cultum relativum de honore, qui ſit ve-

luti effectus honoris, quo prototypa coluntur, quique ipſis imaginum delineamentis ac materiei deferatur, ſeu qui propter prototyporum honorem, artificum operi ac materiæ exhibeatur. Ex eâ falsâ ſuppoſitione cultum relativum meritò rejicit ac ſuggillat; neque enim aliquis religioſus honor lineamentis, aut materiæ imaginum, etiam propter prototypa, debetur; quaſi verò honor qui Sancto coram illius imagine defertur, alius ſit ab eo qui ipſimet Sancto, ſi viſibiliter præſens eſſet, exhiberetur. Jam verò quòd eâ quâ mox dictum eſt ratione auctor relativum honorem intelligat, variis momentis demonſtrari poteſt.

Demonſtratur 1. ex his authoris verbis libro tertio cap. 16. *Quis eos credat imaginum adoratione delectari, aut picturarum obſequiis demulceri? aut qualiter ad eos honor picturis exhibitus, quæ nec de illorum corpore, ſeu veſtibus ſunt, ſed pro captu ingenii cujuſque ab artificibus præparantur, poteſt pervenire?*

Demonſtratur 2. ex eo, quòd putaverit, imaginem pro majori aut minori cum prototypo ſimilitudine, pro majori vel minori illius venuſtate, ex mente Nicænorum Patrum, majorem aut minorem honorem mereri: *Nam* (ait ibidem) *cum imagines plerumque ſecundùm ingenium artificum fiant, ut modò ſint formoſæ, modò deformes, nonnunquam pulchræ, aliquando etiam fœdæ, quædam illis, quorum ſunt, ſimillimæ, quædam verò diſſimiles, quædam novitate fulgentes, quædam etiam vetuſtate fatiſcentes, quærendum eſt, quæ earum ſint honorabiliores, utrum eæ quæ pretioſiores, an eæ quæ viliores eſſe noſcuntur: Quoniam ſi ſpecioſiores plus habent honoris, operis in eis cauſa, vel materiarum qualitas habet venerationem, non fervor devotionis; ſi verò viliores eæ quæ minùs ſimiles ſunt illorum, quibus aptari parantur, injuſtum eſt, cum hæ, quæ nec opere ſnec materia præcellunt, nec perſonis ſimiles eſſe noscuntur, auctiùs, propenſiùſque venerantur.*

Demon-

Demonſtratur 3. ex eo, quòd arbitratus ſit Nicænos Patres docuiſſe, venerationem deberi ipſis parietibus & tabulis in. ſe ſumptis; cum econtrà ipſe glorietur, ſe Sanctorum reliquiis & veſtibus honorem deferre. *Nam dum nos* (ait ibidem) *nihil in imaginibus præter adorationem ſpernamus ..... illi penè omnem ſuæ credulitatis ſpem in imaginibus collocent, reſtat, ut nos, Sanctos in eorum corporibus vel potiùs reliquiis corporum, ſeu etiam veſtimentis veneremur, juxta antiquorum Patrum traditionem: Illi verò parietes & tabulas adorantes, in eo ſe arbitrentur magnum fidei habere emolumentum, eo quòd operibus ſint ſubjecti pictorum.*

Reſp. ad 4. Auctorem librorum Carolinorum rejicere quidem conſuetudinem oſculandi imagines, coram illis procumbendi, offerendi thymiamata, ac exhibendi externa ſigna, quibus demonſtratur honor, qui Sanctis coram eorum imaginibus defertur: ſed contendimus, inde non ſequi quòd omnem honorem imaginibus abdicaverit: nempè externorum illorum ſignorum exhibitio, res eſt, quæ non ad aliquod fidei dogma, ſed ad meram diſciplinam pertineat. Populi in honore exhibendo rei, cui deberi putant, non iiſdem ubique ſignis exterioribus utuntur, ut patet ipſius etiam Euchariſtiæ exemplo: mirum igitur non eſt, quòd auctor Latinus non probaverit uſum qui licèt apud Græcos obtineret, nondum tamen apud Gallos iis temporibus invaluerat. Præterea commotus fuit auctor, quòd crederet, Nicænos Patres decreviſſe, ut ipſis imaginum coloribus, ipſi earum materiæ, non autem Sanctis coram eorum imaginibus externa illa honoris ſigna exhibeantur. Addendum eſt, ægrè eum tuliſſe, quòd Nicæna Synodus diſciplinam illam, alioquin arbitrariam, ſub anathemate præcepiſſet: *Si quis imagines non ſalutaverit in nomine Domini & Sanctorum ejus, anathema ſit.* Ægrè admodum tulit, quòd Epiphanius Diaconus, actione 6. plaudente ſacrâ Synodo, eos vocaſſet *Se-*

 mipra-

nipravos, qui dicebant *imaginales formationes ſufficere in commemorationem tantùm haberi, & non etiam ad ſalutationem*.

Reſp. ad 5. diſt. ant. Auctor concludit ex falsâ facti ſuppoſitione, aſello honorem deberi, ſi debeatur imagini Deiparæ, quæ illo aſello vecta depingitur, conc. ant. ex verâ ſuppoſitione, neg. ant. Putaverat, ſed falsò, librorum Carolinorum auctor, Nicænam Synodum ipſis imaginum coloribus, ipſis earum materiei in ſe ac realiter ſumptæ, honorem detuliſſe; unde mirum non eſt, quòd inde concluſerit, aſellum cum Virgine depictum, honorem mereri: neque enim minoris pretii erant colores, quibus depictus erat, nec minoris momenti materia, ex quâ conſtabat in tabulâ, quàm colores, quàm materia quæ Virginem Deiparam repræſentant: *Nullo enim pacto* (ait) *in adorando utriuſque imaginis, Virginis videlicet, ſive animantis, quædam poteſt fieri diremptio, præſertim cum unius ſint materiæ, unoque artificis ingenio compaginatæ*.

Inſtabis. Auctor librorum Carolinorum non vult, ut imagines in honore æquiparentur aut Sanctorum reliquiis, aut eorum veſtibus, aut vaſis quibus ad ſacrificium utimur, aut Euangeliorum codici: ergo cum rerum illarum reſpectu admitteret honorem latriâ minorem, & quidem relativũ, omnẽ omninò cultũ imaginibus abdicavit.

Reſpondent nonnulli conceſſo antecedente, neg. conſeq. Ratio eſt 1. quia (inquiunt) licèt idem honor imaginibus non debeatur, qui rebus de quibus in argumento, defertur, non ſequitur nullum omninò deberi. In honore qui rebus ſacris exhibetur, ſunt certi quidam gradus, qui ex rerum majore vel minore externâ ſanctitate petuntur; ac proindè licèt nonnulla non in eodem honoris gradu colantur, non ſequitur, quòd nullus honor ipſis deferendus ſit; unde nec ipſe auctor probaret eos, qui eundem omninò honorem Sanctorum veſtibus exhiberent, quem exhi-

ben-

bendum eſſe dicit Sanctorum reliquiis. Ratio eſt 2. quia (inquiunt) honor debitus Sanctorum reliquiis, abſolutus eſt, licèt à reverentiâ quâ ipſoſmet Sanctos proſequimur, imperetur; ſitque illius veluti effectus: econtrà verò honor imaginibus delatus, eſt (ut ſuo loco dicetur) omninò relativus; hoc eſt, affectio honorantis non ad imagines terminatur, ſed totus ad earum prototypa effertur, nec diſtinctus eſt ab eo quo ipſoſmet Sanctos, ſi viſibiliter adeſſent, proſequeremur.

Reſpondent alii, quibus ſubſcribimus, diſt. ant. Auctor librorum Carolinorum non vult, ut imagines æquiparentur Sanctorum reliquiis, aut eorum veſtibus, aut ſacris vaſis, aut vivificæ crucis imagini, aut Euangeliorum codici, quoad externa honoris ſigna, conc. ant. quoad internum animi affectum, ſeu reverentialem animi ſubmiſſionem, neg. ant. Nondum (ut jam fuit obſervatum) in Galliis obtinuerat uſus oſculandi imagines, coram illis procumbendi, inclinandi caput; licèt uſus ille reliquiarum, ſacrarum veſtium, ſacrorum vaſorum, vivificæ crucis, codicis Euangeliorum reſpectu jam invaluiſſet; unde mirum non eſt, quòd auctor ægrè ferat, quòd quoad illa externa honoris ſigna Nicęnum ſecundum Concilium imagines Sanctorum illis æquiparaſſet; ſed non ægrè tulit, quòd mens eodem modo ad præſentiam imaginum affecta ſit, ac ad præſentiam reliquiarum, veſtium, vaſorum, vivificæ crucis, codicis Euangeliorum affecta eſt; ſeu non ægrè tulit, nec arguit, quòd mens ad præſentiam imaginum, affectum ſuum ad earum prototypa dirigat, eiſque per internam ſubmiſſionem reverentiam exhibeat. Videnda ſunt ad hujuſce reſponſionis lucem ea quæ dicentur, ubi quæremus infrà, an uno ac eodem indiviſibili cultu imagines & earum prototypa honorentur.

Solvitur argumentum ex Iona Aurelianenſi deſumptum.

Objicies. Jonas Aurelianenſis qui fuit veluti

ſignifer Patrum Gallorum, qui in ſeptimam generalem Synodum tumultus excitarunt, multa ſcripſit, quæ imaginum cultui oppoſita ſunt.

Libro 1. adversùs Claudium Taurinenſem qui omnes imagines, ipſius etiam crucis effigiem, ex omnibus ſuæ diœceſeos baſilicis abſtulerat, quemque legere eſt Tom. 4. Bibliothecæ Patrum, part. 1. pag. 541. & ſequentibus, contendit 1. adorationem quæ Deo debetur, nulli creaturæ deferendam eſſe: *Creaturam verò adorari, eique aliquid divinæ ſervitutis impendi, nefas ducimus.*

Ibidem Græcos arguit, quòd cum faterentur nihil divinum in imaginibus eſſe, eis tamen uni Deo debitum honorem exhiberent: *Unâ autem reprehendimus, ac deteſtamur, quia cum eorum ſcientiam non ſubterfugit, imaginibus nihil eſſe divini, majori digni ſunt invectione, eò quòd debitum honorem divinitati, impenderint infirmo & egeno ſimulacro.*

Docet eodem in libro erraſſe Italos, licèt tamen citra idololatriam, quòd Nicænæ II. Synodo ſubſcripſiſſent: *Nam & illi qui nimio & indiſcreto amore, ob honorem Sanctorum, eorum imaginibus ſupplicant, neſcio, an temerè idololatræ ſint vocandi. Videntur potiùs ab hac ſuperſtitione, adhibito rationis moderamine, revocandi, quàm idololatræ, cum utique ſanctæ Trinitati fidem veraciter credant & prædicent, nuncupandi.*

Conſtanter aſſerit, imagines non ob aliud fieri aut in baſilicis collocari, quàm ut Chriſti myſteriorum, aut Sanctorum victorias rudibus populis oſtendant: *Sinantur à te* (ait, Claudium Taurinenſem alloquens, qui imagines omnes abjecerat) *imagines Sanctorum, non ut adorentur, ſed potiùs ut quamdam pulchritudinem reddant, & quarumdam præteritarum rerum memoriam ſenſibus imperitorum ingerant, in Eccleſiis depingi.*

Abdicat imaginibus cultum, etiam relativum: cum enim Claudius hoc illi argumentum

pro-

propoſuiſſet: *Opera manuum Dei non ſunt adoranda & colenda; quantò magis opera manuum hominum adoranda & colenda non ſunt prorſùs, nec in honore eorum, quorum ſimilitudines eſſe dicuntur?* hiſce verbis reſpondet: *In hujus ſententiæ ſenſu nobiſcum ſobriè ſapis*. Tandem idem Jonas in toto ſuo contra Claudium opere nihil ſcribit, quod imaginum cultui, etiam ſecundùm Eccleſiæ Romanæ ſenſum expoſito, favere poſſit.

Ex momentis quæ hucuſque ex Jonâ Aurelianenſi prolata ſunt, ſic argumentum conficitur: Ille omnem cultum imaginibus abdicavit, qui docuit, nullam creaturam adorari debere; qui rejecit Græcos, quòd imaginibus cultum impenderent; qui negavit cultum, etiam relativum, eis impendi poſſe; qui ob ſolam rerum præteritarum memoriam imagines paſſus eſt; qui nihil dixit, quod faveat cultui ad Eccleſiæ Romanæ ſenſum expoſito: atqui Jonas Aurelianenſis, &c. ergo, &c.

Reſp. diſt. maj. Qui docuit, nullam creaturam adorari debere adoratione latriæ, conc. maj. adoratione, quæ longè minor ſit latriâ, neg. maj. Qui rejecit Græcos, quòd crederet, eos imaginibus latriæ cultum deferre, conc. maj. quòd crederet, deferre cultum latriâ longè minorem, neg. maj. Qui docuit, Italos indiſcreto zelo ſubſcripſiſſe Synodo II. Nicænæ, quam putavit imaginibus detuliſſe latriæ cultum, conc. maj. detuliſſe cultum latriâ longè minorem, neg. maj. Qui aſſeruit, imagines non ob aliud proximè poni, quàm ut præteritarum rerum memoriam excitent, conc. maj. non ob aliud poni remotè, neg. maj. Qui imaginibus abdicavit cultum relativum pravo ſenſu expoſitum, conc. maj. ſano ſenſu expoſitum, neg. maj. Qui in toto ſuo opere nihil ſcripſit, quod implicitè faveat imaginum cultui, conc. maj. quod explicitè faveat, nego majorem.

Evidens eſt 1. Jonam Aurelianenſem ſolam

latriæ adorationem, quam falsò putavit Græcos & Italos detuliſſe ipſis ſacris imaginibus, rejeciſſe. Scilicet (ut patet ex textibus in objectione laudatis) rejecit ſolam adorationem, quæ imaginibus divinam ſervitutem impendit, quæ egeno ſimulacro honorem ſoli divinitati debitum tribuit; per quam non imaginum prototypis, ſed ipſis imaginibus ſupplicatur.

Evidens eſt 2. eundem Jonam damnaſſe tantùm relativum cultum pravo ſenſu expoſitum, hoc eſt, intellectum de latriâ, quæ ad imagines ipſas ex indiſcreto amore prototyporum terminetur; non autem cultum latriâ longè minorem qui non ad ipſas imagines terminetur, ſed per quem ipſa prototypa coram imaginibus honorentur.

Evidens eſt 3. eundem Jonam, cum ſcripſit Sanctorum imagines ad præteritarum rerum memoriam tantùm in templis collocari, locutum fuiſſe ſolùm de fine proximo, propter quem collocantur, non autem de fine remoto: nempè ideò collocari voluit, ut per imagines præteritarum rerum memoria excitetur, eaque memoria movet ad honorandum prototypa coram eorum imaginibus: neque enim à Gregorio Magno ad Serenum Maſſilienſem ſcribente diſſenſit, cum expreſsè profiteatur, ſe traditæ ab eo doctrinæ inhærere: at (ut ſuperiùs oſtenſum eſt) Gregorius ſenſit, licitum eſſe prototypa coram imaginibus honorare & invocare.

Evidens eſt 4. quòd licèt explicitè in locis objectis non faveat honorariæ in imagines venerationi, ea tamen ſcribat, quæ implicitè honorariam illam venerationem adſtruunt: nam damnat Claudium Taurinenſem, quòd ex primo Decalogi mandato concluſiſſet, ex baſilicis auferri debere omnes imagines, quaſi verò una tantùm ſit adorationis ſpecies: *Alia* (inquit ibidem) *eſt adoratio quæ non niſi ſoli Deo debetur, alia quæ à mortalibus humilitatis & ſubjectionis gratia æquè*

mor-

mortalibus exhibetur. Rurſus alius eſt cultus, quo nonniſi divinæ potentiæ famulandum eſt, & alius eſt qui non ſolùm rationalibus, verùm etiam irrationalibus creaturis juxtà modum proprium impenditur. De diverſitate itaque cultus habes unà nobiſcum B. Auguſtinum, &c. Ad hunc ſecundi generis cultum reducit venerationem, quæ Sanctorum reliquiis debetur; reducit quoque honorem qui exhibetur Euangeliorum codici: *Sacræ religionis uſus* (inquit in Præfatione libri II.) *in ſancta Eccleſia adhuc ſervatur, ſi tamen apud te, ut perlecta ſacri Euangelii lectione, ab Epiſcopo vel presbyteris, cæteriſque ſacri ordinis religioſis, codex in quo Euangelii lectio recitata eſt, multiplicibus oſculis veneretur: ſed hoc cujus cauſa, niſi illius cujus eſſe verba creduntur, agimus?* Ex quo patet, ideò res illas honorari etiam per externa ſigna, quòd iis externis ſignis Deus ipſe honoretur, ſeu, quòd licèt coram Euangeliorum codicibus fiant, ad Deum tamen per mentis affectum terminentur. Ad eam quoque cultus ſpeciem reducit adorationem quæ imagini crucis Chriſti, juxta antiquum Eccleſiæ morem, ac proindè & eam quæ aliis imaginibus defertur: *Neque enim* (ait in eâdem Præfatione ad librum II.) *noſtro tempore uſus irrepſit figuram crucis in baſilicis Sanctorum ſtatui....... Nec tamen ideò crucem ut Dominum adoramus, ſed magis eum qui per crucem mortis deſtruxit imperium. Porrò etſi oſcula infigimus, non utique cauſa ligni, ſed potius amore illius id à nobis agitur, qui in ea veteris ligni damna reſtauravit.*

Solvitur argumentum quod ex Agobardo Lugdunenſi deſumitur.

Objicies. Agobardus, Lugdunenſis Archiepiſcopus, Ludovico Pio imperante, librum edidit *de picturis & imaginibus*. In eo autem libro multa ſcripſit, quæ damnare videntur cultum religioſum, qui jam in Eccleſiâ Romanâ ſacris imaginibus exhibetur.

Docet nimirùm 1. Judæos Decalogo vetitos fuiſſe, ne aliquam ſive Dei, ſive alicujus creaturæ imaginem effingerent. Docet 2. nulli, præterquàm Deo, religionis cultum deferri poſſe: *Cùm omnium* (inquit) *una ſententia ſit, cultum religionis ſoli Deo deberi*. Docet 3. cultum imaginibus deferri non poſſe, licèt eis nihil divinum ineſſe credatur. Docet 4. Sanctorum & ipſiuſmet Chriſti imagines, *ob amorem potiùs & recordationem, quàm ob religionis honorem aut aliquam venerationem, more gentilium ab antiquis expreſſas fuiſſe*. Docet 5. conterendas eſſe Sanctorum imagines, ſicut Ezechias æneum ſerpentem contrivit: *Multò magis* (ait) *religioſiùs Sanctorum imagines omni genere conterendæ, & uſque ad pulverem ſunt eradendæ, præſertim cùm non illas Deus fieri juſſerit* (ut tamen fieri ſerpentem æneum mandaverat) *ſed humanus ſenſus excogitaverit*. Docet 6. neminem ex antiquis cultum imaginibus detuliſſe: *Sed nullus antiquorum Catholicorum unquam eas colendas vel adorandas fortè exiſtimavit*.

Ex iis autem Agobardi locis ſic conficitur argumentum: Ille damnavit imaginum venerationem, qui docuit, earum efformationem divinitùs prohibitam fuiſſe; qui aſſeruit, uni Deo exhiberi poſſe religionis cultum; qui ſcripſit, eas non ob religionis honorem & venerationem ab antiquis effictas fuiſſe; qui contendit, neminem ex antiquis catholicis cultum eis detuliſſe; qui tandem ſenſit, imagines omnes ad pulverem uſque conteri debere: atqui ea omnia (ut patet ex locis laudatis) docuit, aſſeruit, ſcripſit Agobardus: ergo Agobardus damnavit omnem omninò imaginum venerationem.

Reſp. diſt. maj. Ille damnavit imaginum venerationem, qui docuit, earum efformationem divinitùs prohibitam fuiſſe præcepto aut naturali, aut divino poſitivo, quod in novo Teſtamento vigeat, conc. maj. præcepto tantùm poſitivo

ſitivo & ceremoniali, quod in novo Teſtamento non vigeat, neg. maj. Qui aſſerit, uni Deo exhiberi poſſe cultum latriâ minorem, conc. maj. cultum qui non ſit latriâ major, neg. maj. Qui ſcripſit, imagines non ad cultum latriâ inferiorem ab antiquis effectas eſſe, conc. maj. ad cultum latriâ minorem, neg. maj. Qui ſenſit, imagines abſolutè conteri debere, conc. maj. hypotheticè tantùm, neg. maj.

Evidens eſt 1. Agobardum non ſenſiſſe, imaginum efformationem naturali aut divino præcepto, quod jam vigeat, prohibitam fuiſſe: nempè probavit antiquos catholicos qui imagines effinxerunt. Probavit 2. uſum Eccleſiæ quæ ubique ſuo tempore imagines in templis collocabat, idque juxta Gregorii Magni ad Serenum Maſſilienſem Epiſtolas, quas in ſuo opere laudavit.

Evidens eſt 2. Agobardum damnaſſe cultum imaginum tantùm ex ſuppoſitione, quòd, ut putabat, à Græcis & ab Italis definitus eſſet abſolutus latriæ cultus: nam 1. ſacrilegos dicit imaginum cultores, quòd eis divinum cultum exhibeant: *In quo genere* (ait) *iſtæ quoque inveniuntur, quas ſanctas vocant, imagines: non ſolùm ſacrilegi ex eo quòd divinum cultum operibus manuum ſuarum exhibent, ſed & inſipientes.* Dicit 2. imagines coli non debere eo cultu, quo ipſimet Sancti coli nolunt: *Cui facilè reſpondetur, quia ſi imago quam honorat, Deus non eſt, nequaquam veneranda eſt quaſi pro honore Sanctorum, quia nequaquam divinos ſibi arrogant honores.* Dicit 3. imagines coli non debere cultu ei ſimili qui per ſacrificium offertur, cum nec ipſi ſancti quos repræſentant, per ſacrificium coli poſſint: *Adoretur, colatur, veneretur à fidelibus Deus, illi ſoli ſacrificetur .... Angeli, vel homines ſancti amentur, honorentur charitate, non ſervitute; non eis corpus Chriſti offeratur, cum ſint & hoc ipſi.* Dicit 4. imagines coli non debere cultu ſervitutis, cultu votorum, cultu confidentiæ, cultu precum,

 quo

quo tamen à Græcis & ab Italis coli, falsò ſuppoſuerat: *Nunc autem* (ait) *error invaleſcendo tam perſpicuus factus eſt, ut idololatriæ vel Antropomorphitarum hæreſi propinquum aut ſimile ſit, adorare figmenta, & ſpem in eis habere.*

Evidens eſt 3. eo tantùm ſenſu Agobardum dixiſſe, imagines ad cultum poſitas non eſſe, quo cenſebat, in templis à Gręcis & Italis quos confutat, collocari: at cenſebat, ad cultum latriæ qui ad eas terminaretur, poni eas & à Græcis & ab Italis. Et ſanè jubet, ut inſpectis imaginibus mens ad prototypa conſurgat, eaque veneretur: *Aſpiciamus picturam quaſi picturam, vita, ſenſu & ratione carentem. Paſcatur hac viſione oculus, Deum verò veneretur animus, qui & Sanctis ſuis victoriæ coronā, & nobis interceſſionis eorū tribuit adjutoria.*

Evidens eſt 4. eundem Agobardum non ſenſiſſe, Sanctorum imagines abſolutè frangi ac conteri debere. Nam 1. probat ac laudat Gregorii Epiſtolas, à quibus Serenus arguitur, quòd eas contra receptum ubique Eccleſiæ morem fregiſſet in diœceſi Maſſilienſi, cui præerat. 2. Habebat ipſe in ſuæ Lugdunenſis diœceſeos baſilicis imagines. 3. Laudat veteres, quòd imagines effinxiſſent: *Habuerunt namque & antiqui Sanctorum imagines vel pictas vel ſculptas.* Frangendas ergo dixit hypotheticè tantùm, ſi nempè ſuperſtitiosè (ut à Græcis & Italis fieri cenſebat) ita colerentur, ut ea ſuperſtitio per Paſtorum doctrinam & inſtructionem aboleri non poſſet; idque tamen non privato alicujus Epiſcopi decreto, ſed ex coepiſcoporum aliorum, ac præſertim Romani Pontificis, ad quem cauſæ majores referri debent, conſenſu & authoritate.

Quæ hucuſque dicta ſunt ad oſtendendum Agobardum, non alium quàm abſolutum latriæ cultum ſacris imaginibus abdicaſſe, confirmantur ex eo, quòd in ſuæ ſententiæ confirmationem Patres laudet tantùm iis locis, ubi damnarunt eos qui creaturis cultum ſoli Deo debitum im-

pen-

penderent: nempè laudat Auguſtinum lib. 10. de Civ. Dei, cap. 1. 4. 19. & 20. ubi certum eſt, S. Doctorem de ſolo loqui latriæ cultu, quem accuratè diſtinguit ab eo quem Angelis ac Sanctis martyribus exhibemus. Laudat Hieronymum in epiſtolâ contra Vigilantium: laudat denique epiſtolam Smyrnenſis Eccleſiæ de Polycarpi martyrio, ubi narratur, Judæos Proconſuli ſuaſiſſe, ut martyris corpus concremaret, ne (ut ajebant) Chriſtiani, crucifixo derelicto, illud adorarent.

Solvitur argumentum deſumptum ex Hincmaro Remenſi, Dungalo & VValfrido Strabone.

Objicies 1. Hincmarus Remenſis, opuſcul. 55. cap. 20. ſcribit, per Concilium generale in Franciâ deſtructam fuiſſe Nicænæ Synodi de imaginum adoratione definitionem. 2. Dungalus Catholicus Theologus, qui Ludovico Pio & Lothario imperantibus vixit, in ſuo adversùs Claudium Taurinenſem opere, Iconomachis favere videtur cùm ſubſcripſit Synodo, quæ Pariſiis adversùs Nicænam ſecundam habita eſt. 3. VValfridus Strabo, Augiæ divitis Abbas, cap. 8. de rebus Eccleſiaſticis, alludens ad Nicænam Synodum, ſic loquitur: *Sed in his*, imaginibus, *colendis ſuperſtitionem & hebetudinem, qua ſpiritalem cultum ad corporalia traducere errones nituntur, eſſe damnandam.*

Reſp. ad 1. diſt. ant. Hincmarus ſcribit, deſtructam fuiſſe in Franciâ ſeptimam Synodum generalem, quoad dogma quod non ſtabilierat, conc. ant. quoad dogma quod reverà ſtabilierat, neg. ant. Errarunt Præſules Galli, non quidem errore juris, ſed errore facti, qui, ſive vivente Carolo Magno, Francofurti, ſive Pariſiis poſteà, imperante Ludovico Pio, ſeptimam Synodum generalem rejecerunt: ſcilicet (ut inferiùs dicetur) arbitrati fuerant, ſeptimam Synodum generalem imaginibus decreviſſe abſolutam latriæ adorationem; licèt decreviſſet adorationem aut latriâ longè minorem, aut latriam quidem, ſed

quæ

quæ non ad Chriſti imagines, ſed ad ipſummet Chriſtum terminaretur: *Septima autem apud Græcos* (inquit Hincmarus) *vocata universalis pſeudoſynodus de imaginibus, quas quidam confringendas, quidam adorandas dicebant:* Per hanc autem vocem *adorandas*, Hincmarus intellexit abſolutam adorationem latriæ: iis enim temporibus (ut jam obſervatum eſt) *adorationis* & *cultus* nomina apud Francos pro ſolâ abſolutâ latriâ ſumebantur: unde licèt Præſules Galli qui, ſive Francofurti, ſive Pariſiis, ad Synodum convenerunt, docerent Sanctos & eorum reliquias honorandas ac venerandas eſſe, nuſquam tamen, ut eum honorem, eamque venerationem exprimerent, uſi ſunt *cultus* aut *adorationis* nominibus.

Eum autem eſſe Hincmari ſenſum, demonſtratur ex Flodoardo qui in hiſt. Rem. lib. 3. c. 29. ſic de Hincmaro loquitur: *Scripſit etiam librum, flagitantibus Coepiſcopis fratribus ſuis, qualiter imagines Salvatoris noſtri vel Sanctorū ipſius venerandæ ſint.*

Reſp. ad 2. diſt. ant. Dungalus ſubſcripſit Synodo Pariſienſi, quæ per errorem facti damnaverat ſeptimam generalem Synodum, conc. ant. per errorem juris, neg. ant. Ratio ſolutionis eſt 1. quia Dungalus in ſuo opere graviſſimè Claudium Taurinenſem arguit, quòd idololatras appellaſſet eos qui *imaginem Chriſti & Sanctorum ejus pingunt & venerantur pro amore & honore Salvatoris & ſanctorum electorum ejus*. 2. Hoc unum in Concilio Pariſienſi definitum fuiſſe contendit, *ut nemo poſthac imaginibus, aut cuipiam penitùs in mundo creaturæ, excuſabiliter divinum poſſit honorem deferre*. 3. Hocce argumento Claudium Taurinenſem refellit, quòd Catholici, non cultu, qui ſoli Deo debetur, ſed *congruis honoribus picturas ſanctas venerentur*.

Reſp. ad 3. VValfridum Strabonem cum multis aliis Gallicanis Patribus credidiſſe, ſed falsò, ſeptimam generalem Synodum decreviſſe, ipſi imaginum materiei cultum latriæ deferri debere: unde

mirum

mirum non eſt, quòd eam Synodum hebetudinis arguerit. Eundem autem authorem, non omnem religioſum honorem, ſed immoderatum tantùm, hoc eſt, qui aut ſit latriæ, aut ad ipſam imaginum materiem terminetur, imaginibus abdicaſſe, demonſtratur ex his illius verbis: *Nunc jam de imaginibus & picturis, quibus decus Eccleſiarum augetur, dicenda ſunt aliqua. Quia & earum varietas nec quodam cultu immoderato colenda eſt, ut quibuſdam ſtultis* (loquitur de Græcis) *videtur.*

Solvitur argumentum ex Conciliis deſumptum.

Not. Tria præcipua ſunt Concilia, in quibus de imaginibus actum eſt; primum, imperante Conſtantino Copronymo, Conſtantinopoli habitum eſt; alterum Francofurti, imperante Carolo Magno, anno 749. tertium Pariſiis, imperante Ludovico Pio, anno 824. Cùm heterodoxi ex iis tribus Conciliis argumenta contra imaginum venerationem petant, expendendum eſt, cujus ſint authoritatis, quæve de ſacris imaginibus fuerit eorum ſententia.

Objicies 1. In Concilio quod ſub Conſtantino Copronymo Conſtantinopoli celebratum eſt, decretum fuit 1. ex omnibus baſilicis & domibus privatis auferri debere Chriſti, Deiparæ ac Sanctorum imagines; 2. Eradi eas debere ex calicibus & veſtibus, aliiſque tremendorum myſteriorum inſtrumentis; 3. Nullum omninò cultum ſine idololatriâ eis exhiberi poſſe. Atqui Concilium illud non levis videtur auctoritatis eſſe, tum quòd totius Orientis aſſenſu comprobatum ſit; tum etiam quòd trecenti & ampliùs antiſtites ei ſubſcripſerint: ergo, &c.

Reſp. conc. maj. neg. min. Ratio eſt, 1. quia illi Concilio ſummus Pontifex, nec per ſe, nec per legatos adfuit. 2. Tantùm abeſt, ut ſummus Pontifex aut aliqui ex Occidentalibus Epiſcopis illi poſtea ſubſcripſerint, quin apertè omnes (uno excepto Claudio Taurinenſi) ipſi contradixerint.

3. Imò

3. Imò nec præcipuas Orientis ſedes conſentientes habuit: *Quomodo autem* (ajunt Nicæni ſecundi Concilii Patres, per os Joannis diaconi Tom. I. Act. 6.) *magna & univerſalis, quam neque receperunt, neque concordaverunt reliquarum Præſules Eccleſiarum, ſed anathemati hanc tranſmiſerunt? Non habuit enim adjutorem illius temporis Romanorum Papam, vel eos qui circa ipſum ſunt ſacerdotes, nec etiam per vicarios ejus, neque per Encyclicam epiſtolam, quemadmodum lex dictat Conciliorum. Sed non conſentientes ſibi Patriarchas Orientis, Alexandriæ ſcilicet, Antiochiæ, ac ſanctæ civitatis, vel comminiſtros & ſummos ſacerdotes qui cum ipſis exiſtunt.*

Objicies 2. Concilium Francofordienſe rejecit Nicæni ſecundi Concilii de imaginibus decretum; ſic enim habet Canone 2. *Altera eſt in medium quæſtio de nova Græcorum Synodo, quam de adorandis imaginibus Conſtantinopoli fecerunt, in qua ſcriptum habebatur, ut qui imaginibus Sanctorum, ita ut Deificæ Trinitati, ſervitium aut adorationem non impenderent, anathema judicarentur. Qui ſupra ſanctiſſimi Patres noſtri omnimodis adorationem & ſervitutem renuentes contempſerunt, atque conſentientes condemnaverunt.* Multi verò ponderis eſſe hujuſce Concilii definitionem, oſtenditur ex eo quòd conſentientes habuerit legatos Romani Pontificis, omneſque Epiſcopos, qui tunc temporis in ditione erant Caroli Magni; hæc enim eſt ejuſdem Concilii ſuperſcriptio: *Concilium Francofordienſe, in quo hæreſis Feliciana, ab Epiſcopis univerſi regni Francorum, Italiæ, Galliæ ac Germaniæ, præſente Carolo Magno rege, atque Hadriani Papæ legatis, Theophylacto & Stephano Epiſcopis, tertiò damnata eſt*: ergo, &c.

Reſp. Gabriel Vaſquez, Suarez, Gregorius de Valentia, Synodum damnatam in Concilio Francofordienſi, non eſſe Nicænam ſecundam, ſed Conſtantinopolitanam, in quâ Iconomachi imagines abolendas eſſe decreverant. Sed falſa eſt ea reſponſio: ſiquidem Francofordienſe Concilium

damnat

damnat Synodum,in quâ definitum fuerat,imagines adorandas eſſe: at Concilium ab Iconomachis habitum, id nequaquam definierat; econtrà ſtatuerat abolendas, omnique prorsùs cultu fruſtrandas eſſe. Nec obeſt, quòd in Canone Francofordienſi dicatur rejici Concilium Conſtantinopolitanum: nam ſic Nicænam II. Synodum vocarunt, quòd primùm Conſtantinopoli coacta eſſet, licèt poſteà Nicæam translata fuerit.

Reſpondet in Annalibus Francorum, Tom. 6. Pater Le Cointe ex noſtrâ Oratorii Congregatione, in Concilio Francofordienſi damnatam fuiſſe Synodum, quæ aliquibus annis poſt Concilium Iconomachorum, & ante Nicænum ſecundum, à quibuſdam Epiſcopis ſuperſtitioſis Conſtantinopoli celebrata eſt. Verùm ſtare non poteſt ea reſponſio, tum quòd nullus auctor meminerit illius Conſtantinopolitanæ Synodi, quæ divinum honorem, ſeu adorationem latriæ, imaginibus tribuerit: tum etiam quòd evidenter conſtet, libros Carolinos, de quibus ſuperiùs actum eſt, Patreſque Gallicanos quorum ſententiam expoſuimus, non commentitiam illam Synodum, ſed Nicænam ſecundam impugnaſſe, eamque Hadrianum Papam in ſuâ apologiâ defendiſſe.

Reſpondent alii, quibus ſubſcribimus, Canonem ſecundum Concilii Francofordienſis non damnare Nicænæ II. Synodi de imaginum cultu definitionem, ſed unam Conſtantini Conſtantiæ Epiſcopi ſententiam in Concilii ſeſſ. 3. prolatam, quæque, quòd ei Nicæna Synodus in eadem ſeſſione non contradixiſſet, habita eſt à Gallis pro ipſiuſmet Synodi ſententiâ.

Ratio eſt 1. quia Nicæna Synodus in definitione fidei, venerationem honorariam quam imaginibus decernit, apertè diſtinguit à cultu latriæ quæ uni Deo exhiberi poteſt; ſic enim habet: *Quantò enim frequentiùs per imaginalem formationem videntur, tantò qui eas contemplantur, alacriùs eriguntur ad primitivorum eorum memoriam & de-*

& deſiderium. Non tamen ad veram latriam, quæ ſecundùm fidem eſt, quæque ſolam divinam naturam decet, impertiendam: Illa enim, non in alio quàm in exterioribus quibuſdam ſignis, oſculo v. g. genuflexione, inclinatione capitis poſita eſt; iſta verò in interiori affectu quo mens ſeipſam Deo, ut rerum omnium authori, ſubmittit. Illa proximè (ut dicetur ſuo loco) ad imagines, ſeu materiam & colores; illa verò ad ipſum Deum immediatè terminatur.

Ratio eſt 2. quia hæc verba quæ damnat ſecundus Canon Concilii Francofordienſis: *Ut qui imaginibus Sanctorum, ita ut Deificæ Trinitati, ſervitium aut adorationem non impenderent*; nullibi in actis Nicæni Concilii leguntur, quàm ſeſſ. 3. in quâ Conſtantinus Conſtantiæ Epiſcopus ſuam ſententiam hiſce verbis protuliſſe, ex infideli interpretatione aſſerit librorum Carolinorum auctor, & quam præ manibus habuit Concilium Francofordienſe: *Suſcipio & amplector honorabiliter ſanctas & venerabiles imagines, atque ſecundum ſervitium adorationis, quæ ſubſtantiali & vivificatrici Trinitati, emitto.* Dixi, *falsò* id aſſeruiſſe auctorem librorum Carolinorum; hiſce enim verbis, non autem illis, ſuam ſententiam Conſtantinus Conſtantiæ Epiſcopus expreſſerat: *His conſentio, & concors efficior: ſuſcipiens & amplectens honorabiliter ſanctas & venerabiles imagines: atque adorationem, quæ per latriam, id eſt, Deo debitam ſervitutem efficitur, ſoli ſuperſubſtantiali & vivificæ Trinitati impendo.* Eâ verò parùm fideli interpretatione moti ſunt Patres Francofordienſes, ut non habitâ ratione monitionis Hadriani Papæ, aut illius ad Concilium Francofordienſe legatorum, aut ipſiuſmet Synodi Nicænæ definitionis expreſſæ, eidem Nicænæ Synodo adſcripſerint dogma de impendendâ imaginibus adoratione, quæ uni superſubſtantiali ac vivificæ Trinitati deferri poteſt, queque in eo poſita eſt, quòd mens Deo tanquam rerum omnium authori ſeipſam ſubjiciat. Hincque

que patet, errore non quidem juris, ſed facti tantum, Francofordienſes Patres Nicænam II. Synodum proſcripſiſſe.

Quæres, qui fieri potuerit, ut Patres Concilii Francofordienſis Canonem dogmaticum in Concilio generali, Nicæno nimirùm ſecundo, editum, in examen iterum adducere, imò & proſcribere auſi fuerint.

Reſpondet, & quidem meritò, Sirmondus in admonitione de Canone ſecundo Concilii Francofordienſis, Patres Francofordienſes non habuiſſe Nicęnam ſecundam Synodum pro Synodo œcumenicâ. Conſtat enim (ait mox laudatus auctor) ſic in hâc quæſtione verſatos eſſe, tùm Synodi Francofordienſis, tum Carolini voluminis auctores, ut ſibi non cum œcumenico Concilio, ſed cum peculiari Græcorum (ut appellabant) Synodo rem eſſe contenderent. Ita enim paſſim in libris illi profitentur, queruntùrque propterea illam ſibi, aut univerſalis, aut ſeptimæ Synodi nomen arrogare, cùm œcumenicam dici poſſe negarent, ad quam ſoli Græci conveniſſent, reliquarumque provinciarum Eccleſiæ convocatæ, aut ſententiam per epiſtolas more Eccleſiaſtico rogatæ non fuiſſent. Et quidem ſi rem ſuis momentis expendamus, ſatis omninò cauſæ videbatur, cur Synodum, cui tot adhuc provinciarum, ac totius penè Occidentis ſuffragia deeſſent, pro œcumenicâ nondum haberent. Nec Hadrianus ipſe aliter ſe ſentire oſtendebat, qui allatam è Græciâ Synodum (ut Hincmarus eodem loco docet) in Galliam miſit, Conciliumque ejus causâ convocari à Carolo juſſit, & libris Carolinis quibus oppugnata eſt, ita reſpondit, ut œcumenicæ Synodi nomen illis auctoritatemque nuſquam objiciat. Quare habebant, ut dixi, hâc in parte Galli quo ſe defenderent, haud perinde fortè in reipsâ, hoc eſt, in quæſtione imaginum, in quâ vehementer à Synodo diſſentiebant. Nam cùm in Synodo Nicænâ de ſacris imaginibus duo eſſent conſtituta, & reci-

ci-

cipiendas nimirùm, & adorandas imagines eſſe; prius illud noſtri libenter complectebantur, quod ipſi quoque jam ante in Synodo Gentiliacâ contra Græcos Iconoclaſtas adſtruxerant; alterum verò penitùs reſpuebant, imagineſque non adorandas, ſed memoriæ tantùm cauſa & inſtructionis habendas affirmabant; Gregorium Magnum, ut ajebant, ducem ſequuti, qui in eam ſententiam Sereno Maſſilienſi Epiſcopo reſcripſiſſe videbatur. Ac meritò ſanè adorandas imagines negarent, ſi adorare id erat, quod interpretabantur; hoc eſt, divinum honorem, cultumque deferre: Sic enim vitandam imaginum adorationem docuerat S. Gregorius, & adorari Deum ſolũ oportere, manifeſtum eſt. Hactenùs laudatus author.

Solvitur argumentum ex Concilio Pariſienſi deſumptum.

Not. 1. Cùm anno Chriſti 824. (ait Sirmondus in ſuâ in Conventum Parisienſem obſervatione) ad Ludovicum Pium veniſſent Michaelis & Theophyli Græcorum Imperatorum legati, atque inter cætera diſſidium expoſuiſſent, quod in Eccleſiâ Orientali propter imagines verſabatur, quas alii adorandas, alii non adorandas eſſe contenderent, ſeque hâc de causâ Romam etiam ad Pontificem ituros ſignificaſſent, Ludovicus pacis componendæ ſtudio, Epiſcopos, Eugenii Papæ II. permiſſu, Pariſios in Palatio convenire, ſanctorumque Patrum de imaginibus ſententias colligere juſſit, quæ Pontifici ad rem definiendam adjumento, ut ajebat, futuræ viderentur. Hanc illorum collectionem, cum epiſtolâ quam Eugenii Papæ ad eoſdem Imperatores nomine concinnarant, cùm accepiſſet Ludovicus, utramque mox Romam miſit ad Eugenium cum alterâ privatâ epiſtolâ, quam Jeremiæ Senonenſi, & Jonæ Aurelianenſi, cum ſecreto commonitorio perferẽdam tradidit. Ex eâ autem Gallicanorum Patrum collectione, & ex epiſtolâ ad Imperatores Græcos

Eugenii nomine mittendâ, quam ipſi concinnarunt, peti poteſt argumentum adversùs imaginum cultum: operæ pretium eſt igitur, ut hìc ejuſmodi argumenti vim expendamus.

Objicies. Concilium Pariſienſe, quod imperante Ludovico Pio, anno 825. celebratum eſt, omnem imaginibus cultum abdicavit. Nam 1. aſſerit, Nicænum Concilium, quod imagines coli ac adorari præceperat, non mediocriter erraſſe: 2. Hadrianum Papam ad capitula quæ ad eum Carolus Magnus miſerat, ut potuerat, non ut decuerat, reſpondiſſe: 3. Cultum imaginum partim veritatis ignorantiâ, partim peſſimæ conſuetudinis uſu in ipsâ etiam Italiâ inoleviſſe: 4. Hoc ſuum eſſe conſilium, ut retineantur quidem imagines, ſed non colantur & adorentur: 5. Eugenium ad Græcos Imperatores debere ſcribere, *ut qui volunt, pro pia memoria, vel ſana doctrina, in locis competentibus, abſque ullo illicito cultu, pictas vel fictas habeant imagines: Qui autem nolunt, abſque ullo illicito cultu taliter habentes, vel habitas imagines nullatenùs ſpernant*: 6. Errare eos, *qui ſignum ſanctæ crucis in teſtimonium aſſumunt, ut eis ita licitum ſit adorare imagines, ſicut lignum ſanctæ crucis*: Ex iis autem textibus ſic conficitur argumentum. Illi ſenſerunt, nullum planè cultum imaginibus deberi, qui ſcripſerunt, erraſſe Nicænam ſecundam Synodum, quòd imaginibus cultum detuliſſet. Qui aſſeruerunt, Hadrianum Papam non, ut decuerat, reſpondiſſe ad Caroli Magni contra Nicænam II. Synodum capitula. Qui nec illum cultum imaginibus tribuerunt, qui debetur cruci ac illius ſigno: atqui Concilium Pariſienſe, &c. ergo, &c.

Reſp. diſt. maj. Illi ſenſerunt, nullum planè cultum imaginibus deberi, qui ſcripſerunt, Nicænam II. Synodum, cujus mentem aſſecuti ſint, erraſſe quòd imaginibus cultum detuliſſet, conc. maj. cujus mentem non ſint aſſecuti, neg. maj. Qui nec eum cultum imaginibus detulerunt, qui debetur

cruci

cruci ac illius ſigno, & non conceſſerunt minorem, conc. maj. & conc. min. neg. maj. Ex antiquis præjudiciis, quorum ſpecimina, tum in libris Carolinis, tum in Concilio Francofordienſi viſa fuerant, Conventûs Pariſienſis Epiſcopi judicarunt Nicænam II. Synodum latriæ cultum, ac ſoli Deo debitum, imaginibus detuliſſe. Nam 1. eam dumtaxat cultûs ſpeciem impugnant, ſive Scripturæ, ſive Patrum textus, quos ſuæ collectioni inſeruerunt. 2. Suppoſuerunt, Nicænos Patres ſanctitatem internam, imò & ſanctificandi virtutem, quæ Deo ſoli convenit, in imaginibus agnoviſſe. *Iſti* (inquiunt in collectione ad Ludovicum Pium miſsâ) *non mediocriter errarunt, qui eas non ſolùm coli & adorari & ſanctas nuncupari ſanxerunt; verùm etiam ſanctimoniam ab iis ſe adipiſci profeſſi ſunt.* 3. Idem Conventûs Pariſienſis Epiſcopi pariter ſuppoſuerunt, Nicænam ſecundam Synodum eandem cultûs, etiam relativi, ſpeciem imaginibus Sanctorum tribuiſſe, quæ debetur imagini crucis: & in hoc decepti ſunt; nempè Nicæna II. Synodus imagini crucis detulerat relativum latriæ cultum, hoc eſt, ſanxerat, Chriſtum ipſum qui pependit in cruce, coram crucis imagine latriæ cultu coli debere, cùm econtrà ſtatuiſſet Sanctos coram ſuis imaginibus ſolo duliæ cultu honorari debere. In eam verò falſam de Nicænis Patribus opinionem abierant illi Epiſcopi, quòd Nicæni Patres inclinationes capitis, genuflexiones, oſcula, thymiamata coram imaginibus fieri præcepiſſent. Cùm ea honoris ſigna tunc in Galliis ſolius crucis, non autem Sanctorum imaginibus, hoc eſt, uni Chriſto coram crucis imaginibus deferrentur, judicarunt Præſules Galli, latriæ cultum, ſaltem relativum, à Nicænis Patribus imaginibus Sanctorum delatum fuiſſe. Præterea dici poteſt Conventum Pariſienſem non improbaſſe, quòd Nicæni Patres internum reverentiæ affectum ad imaginum præſentiam prototypis exhibendum decreviſſent; ſed tantùm externam honorariam

vene-

venerationem, quæ in oſculis, inclinationibus capitis, genuflexionibus poſita eſt, & per quam fideles, dum imagines oſculantur, ſignificent, ſe per internum mentis affectum oſculari ac amplecti Sanctos ipſos, qui per imagines repræſentantur. Ratio autem cur ea ſigna improbaverit, eſt quòd in Galliis uni veræ crucis imagini ex antiquâ conſuetudine deferrentur.

Jam verò Gallicanos Præſules non omnem cultum imaginibus abdicaſſe, demonſtratur 1. ex eorum epiſtolâ ad Ludovicum Pium & Lothariũ Imperatores, in quâ cenſent, prohibendam eſſe imaginum confractionem, præcipiendumque econtrà ut in templis ſerventur *memoriæ & amoris cauſa, ob recordationem eorum quorum ſunt imagines.* 2. Docent, quæſtionem de imaginibus expendi debere ad normam quam Gregorius Magnus ad Serenum ſcribens præſcribit: *Sicut* (ajunt) *à beatiſſimo Gregorio ſatis catholicè perſpicuèque dictum declaratur:* At (ut ſuperiùs oſtenſum eſt) Gregorius non omnem religioſum cultum imaginibus abdicavit. 3. Iidem Præſules, ſive in ſuâ ad Ludovicum Pium & Lotharium epiſtolâ, ſive in eâ quam ad Græcos Imperatores Papæ nomine mittendam cenſuerant, non alium in imaginibus cultum arguunt, quàm immoderatum & ſuperſtitioſum, probantque moderatum & diſcretum: *Contra* (inquiunt) *ſi quis es intemperans deſtructor, vide, ne hæc audiens putes temeritati tuæ licentiam dari, ut ubicumque non propter illicitum cultum, ſed propter diſcretum, & ob hoc propter licitum mentis affectum, pictas vel fictas ſimilitudines videris, ut illas aut deſtruas, aut irridendo ſubſannare debeas.*

ARTICULUS V.

An cultus imaginibus debitus, ſit abſolutus, an verò relativus tantùm.

Not. 1. STatus quæſtionis eſt, utrum cultus qui exhibetur imaginibus, in ipſis imagini-

nibus ſiſtat, an verò ad earum prototypa referatur: hoc eſt, utrum cùm oſculamur imagines, quando coram eis procumbimus, mentis affectus aliquâ ratione ad ipſas imagines, an verò ad ſola eorum prototypa terminetur.

Not. 2. Circa eam quæſtionem, triplex eſt authorum ſententia. Prima, quæ eſt Eſtii pluriumque aliorum, docet, imagines coli quidem propter prototyporum dignitatem, diſtincto tamen cultu ab eo quo ipſa prototypa coluntur: ſicut licèt proximus propter Deum diligatur, diligitur tamen amore diſtincto ab eo, quo ipſemet Deus amatur. Ut illi Scriptores mentem ſuam explicent, diſtinguunt in imaginibus materiam, & eſſe repræſentativum; illi nullum cultum tribuunt; iſti verò honorariam quandam venerationem, quæ longè minor ſit, ſive latriâ quâ Deus ipſe colitur, ſive duliâ quâ Sancti honorantur. Eam honorariam venerationem, & quidem non externam tantùm, ſed etiam internam, docent in ipſo typo hærere, ac proindè non eſſe relativam, ſed omninò abſolutam.

Altera ſententia quæ eſt Alenſis, Bonaventuræ, Sanderi & aliquorum aliorum, aſſerit, imagines coli cultu diſtincto à cultu quo prototypa coluntur, quoties apprehenduntur ſine prototypo;ècontra verò coli eodem cultu quo prototypa, quoties cum prototypis conjunctæ concipiuntur. Se habent imagines ſine prototypis conceptæ (ajunt ſcriptores illi) ſicut regis legatus: quemadmodum ergo regis legatus, ratione dignitatis quam accepit à rege, honoratur honore diſtincto ab eo qui regi exhibetur: ita & imagines, prout ſunt repræſentativæ prototyporum, honorantur honore diſtincto ab eo qui prototypis defertur. Se habent imagines ſimul cum prototypis apprehenſæ, ſicut veſtes quæ regi conjunctæ ſunt: quemadmodum ergo (ajunt iidem authores) unà ſimul cum rege, eodemque honore venerantur veſtes illi conjunctæ: ita & imagines conjunctæ

per

per mentem cum exemplaribus, eodem cultu coluntur, quo coluntur exemplaria, per accidens tamen; cum econtrà exemplaria per ſe, id eſt ratione virtutis ſibi intrinſecæ, colantur.

Tertia ſententia quæ eſt Thomaſſini noſtri, pluriumque aliorum tum recentiorum, tum veterum Theologorum, contendit 1. imaginibus ſive ſimul cum exemplaribus apprehendantur, ſive ſine illis concipiantur, nullum internum honorem deberi, qui ipſis inhæreat. Contendit 2. totum mentis honorem ad prototypa referri: ita ut cum oſculamur imagines, quando coram illis procumbimus, mens affectu amplectatur ſola prototypa, illiſque ſolis, ut potè ſeipsâ dignioribus, ſeſe ſubjiciat. Quænam ex iis Catholicorum opinionibus verior ſit, ſubſequentibus concluſionibus declaratur.

Conclusio 1. Imagines ſine prototypis apprehenſæ, nullo honore, qui ipſis inhæreat, ſeu qui ad ipſas imagines terminetur, coli poſſunt. Eſt contra Eſtium, alioſque plures Theologos.

Probatur 1. Si imagines coli poſſent aliquo honore, qui ad ipſas imagines terminaretur, id fieret aut ratione materiæ ex quâ conſtant, aut ratione virtutis quam continerent, aut ratione repræſentationis rei ſanctæ: Atqui nec ratione materiæ, nec ratione virtutis, nec ratione repræſentationis, aliquo honore, qui ad ipſas terminetur, coli poſſunt. Nam 1. coli nòn poſſunt ratione materiæ: ſiquidem cultus non exhibetur niſi ſuperiori, quandam nimirùm ſubjectionem importat: at materia, quæcumque ſit, ſuperior non eſt mente, proindèque coli non poteſt. 2. Coli quoque non poſſunt ratione alicujus virtutis quæ in ipſis ſit: nempè Concilium Tridentinum expreſsè aſſerit, non coli eas, quòd aliqua virtus eis ineſſe credatur. 3. Coli quoque non poſſunt ratione repræſentationis: Illa enim repræſentatio non dicit aliquam excellentiam in imagine, ſed tantùm in artifice qui eam aut pinxit, aut

ſculpſit: ergo imagines nullo honore, qui ad ipſas terminetur, coli poſſunt.

Dices: Se habet imago ſicut regis legatus; non minùs enim tenet locum prototypi, quàm legatus vices agit regis: atqui regis legatus colitur aliquo honore, qui ad ipſum terminetur: ergo, &c.

Reſp. neg. maj. Ratio diſparitatis eſt, quia in legato eſt virtus à rege conceſſa, ſeu eſt poteſtas quam accepit à rege; ac proindè ratione illius virtutis, ratione hujuſmodi poteſtatis, coli poteſt, cum propter eam virtutem, propter eam poteſtatem ſuperior ſit colentibus. Econtrà imagines nullam à prototypis virtutem recipiunt, nullam poteſtatem acquirunt ex eo, quòd prototypa ſancta repræſentent; proindèque non fiunt ſuperiores homine, & conſequenter homo illis ſe per cultum ſubjicere non poteſt.

Conclusio 2. Imagines, etiam cum prototypis apprehenſæ, coli non poſſunt honore qui ad ipſas terminetur.

Probatur: Imagines nullam recipiunt virtutem, nullam excellentiam ex eo, quòd mens eas cum prototypis apprehendat: ergo remanent creaturâ rationali inferiores; ac proindè, ſervato ordine rationis, creatura rationalis non poteſt ſe illis per cultum ſubjicere.

Dices: Veſtes regis ſimul cum rege honorantur: ergo à pari imagines, per mentem cum prototypis apprehenſæ, ſimul cum eis coli debent.

Reſp. diſt. ant. Veſtes regis ſimul cum rege honorantur honore non diſtincto ab eo qui regi defertur, conc. ant. honore diſtincto, neg. ant. Inde verò ſequitur, imagines, etiam apprehenſas cum prototypis, non honorari honore, qui ipſis peculiaris ſit, ſive qui ad ipſas terminetur, ſicut veſtes regies non honorantur honore qui diſtinctus ſit ab eo qui regi exhibetur, ſive qui ad ipſas veſtes terminetur.

Conclusio 3. Cultus qui imaginibus exhibe-

hibetur, totus eſt relativus; hoc eſt, totus ad earum prototypa terminatur.

Probatur I. auctoritate ſeptimi Concilii generalis, quod quidem non ſolùm definiit, honorem imaginibus deberi, ſed etiam ejuſmodi honoris naturam explicuit; idque neceſſe fuit, eò quòd Iconomachi cultum illum idololatriæ ac ſuperſtitionis inſimularent. Sancta Synodus ſeſſ. 7. in definitione fidei decrevit, ideò imagines Crucis, Chriſti, Deiparæ, Angelorum, ac Sanctorum in cœlis regnantium, in Eccleſiis retineri debere, & honorari, quòd externus honor, oſculi nimirùm, incenſi, luminis, ad ipſa prototypa referatur, & quòd prototypa in imaginibus honorentur: *Imaginis enim honor* (inquit) *ad primitivum tranſit: & qui adorat imaginem, adorat in ea depicti ſubſiſtentiam*: unde ſic arguitur. Ille cultus eſt omninò relativus, qui non inhæret objecto cui exteriora cultus ſigna deferuntur; ſed ad aliud objectum quod non videtur, tranſit; in quo colitur ipſa ſubſiſtentia, quæ in re ſenſibili depingitur: atqui ex definitione Nicæni I. Concilii, cultus qui imaginibus exhibetur, non inhæret imaginibus, imò tranſit ad aliud objectum quod non videtur, illud nimirùm quod in imaginibus repræſentatur; in imaginum cultu colitur objectum, quod in re ſenſibili depingitur: ergo imaginum cultus eſt omnino relativus.

Reſpondent adverſarii, non eo ſenſu honorem imaginibus delatum tranſire in earum prototypa, in imaginibus prototypa honorari, quòd honor ille immediatè ac proximè circa prototypa verſetur; ſed remotè tantùm, ſcilicet in quantùm honor qui imaginibus defertur, redundat in earum prototypa, quemadmodum honor delatus regi, redundat in regem; aut ſicut eleemoſyna quam pauperibus elargimur, in Dei ipſius honorem refunditur: igitur ſicut ex eo, quòd honor exhibitus legato redundet in regem, eleemoſyna erogata pauperi cedat in honorem Dei,

non ſequitur, honorem exhibitum legato, aut eleemoſynam erogatam pauperi, proximè ac immediatè ad legatum & pauperem non terminari: ita ex eo, quòd honor delatus imagini, in prototypum ultimò refundatur, non ſequitur, quòd proximè & immediatè ad imaginem non terminetur.

Verùm ea reſponſio nullius eſt ponderis. Nam 1. dignitas verè, licèt participata, ineſt regis legato; ac proindè mirum non eſt, quòd ipſi à populo delatus honor, ad ipſum terminetur. In paupere verè eſt indigentia, cui per eleemoſynam medemur: at verò imagini non ineſt virtus aliqua, non ineſt excellentia, aut aliquid aliud, ratione cujus honor illi delatus, ad ipſam, etiam proximè, terminetur. 2. In ſuppoſitione quam confutamus, Concilium Nicænum nihil definiiſſet de cultu imaginum, quod in omnibus aliis pietatis operibus locum non haberet: nimirùm in omnibus pietatis operibus Deus honoratur, cum ultimò ad eum referantur, cùm imperentur à charitate, quâ Deum ipſum proſequimur. 3. Definitio Concilii eſt adversùs Iconomachos qui Eccleſiam ſuperſtitionis arguebant, quòd res ratione & ſenſu vacuas coleret: at ad eos confutandos, ſi vera ſit adverſariorum reſponſio, non valuiſſet Concilii ratio; theſim enim ipſam ſuppoſuiſſet, nempè prototypa honorari ex cultu qui eorum imaginibus defertur; quaſi verò ſi cultus ille ſit (ut ſupponebant Iconomachi) ſuperſtitioſus, eo delectari poſſint earum prototypa. Econtrà verò ſi cultus ille ſit merè relativus, invictè deſtruitur Iconomachorum ſuppoſitio: qui enim fieri poteſt, ut ſuperſtitioſus ſit cultus, qui non ad creaturam ratione ac ſenſu vacuam, ſed ad ipſoſmet Sanctos terminatur? 4. Fruſtra ex ultimo ac remoto fine excuſatur crimen, quod in medio eſſe ſupponitur; bonum enim ex integrâ cauſa, malum autem ex quodlibet defectu: ergo ſi (ut Iconomachi ſuppone-

ponebant) cultus imagini delatus crimen eſt, fruſtra per finem ultimum, ad quem tẽdit, excuſatur.

Objicies. Nicænum Concilium apertè diſtinguit honorem imagini delatum, ab eo qui prototypo defertur: ſcilicet aſſerit eum à cultu latriæ omninò diſtinctum eſſe; ſic enim loquitur: *Qui has contemplantur, alacriùs eriguntur ad primitivorum earum memoriam & deſiderium, & ad oſculum, & ad honorariam his adorationem tribuendam: non tamen ad veram latriam, quæ ſecundùm fidem eſt, quæque ſolam divinam naturam decet, impertiendam.*

Reſp. neg. ant. Ratio eſt, quia honoraria illa adoratio non in alio poſita eſt, quàm in exterioribus honoris ſignis, quæ imagini deferuntur; non autem in mentali aliquâ reverentiâ, quâ imaginem ipſam proſequamur. Nam 1. ipſummet Concilium poſt hæc verba, *Honorariam adorationem*, hæc alia ſubjungit, quæ externos tantùm honoris actus ſignificant: *Ita ut iſtis* (imaginibus) *ſicuti figuræ pretioſæ ac vivificæ crucis, & ſanctis Evangeliis, & reliquis ſacris monumentis, incenſorum & luminum oblatio ad harum honorem efficiendum exhibeatur.* 2. Tota Synodus Actione tertiâ hæc etiam habet, quæ docent, honorariam adorationem in exterioribus ſignis poſitam eſſe: *Conſentimus & ſalutamus, & honoranter adoramus ſacras & adorandas Iconas.* 3. Idem Concilium in Epiſtolâ Synodicâ ad Imperatores, pro uno & eodem ſumit adorationem quæ imaginibus defertur, & ſalutationem, utique externam, quæ illis impenditur: *Et has adorandas, id eſt ſalutandas; id ipſum enim eſt utrumque.* Addit ibidem Synodus varia exempla, tum ex Scripturis, tum ex traditione, quæ probant honorare, idem prorſùs eſſe ac oſculari & ſalutare.

Inſtabis. Imaginum ſalutatio eſt ſignum honoris interni, quo ipſaſmet imagines proſequimur: alioquin enim ea ſalutatio eſſet ſignum mendax; quod eſt abſurdum: ergo, &c.

Reſp. neg. ant. Scilicet externa ſalutatio eſt

ſignum interni cultus, quo mens non ipſas imagines, ſed earum prototypa veneratur: neque enim ejuſmodi ſalutatio hæret in ipſis imaginibus, ſed ad prototypa refertur; hoc eſt, cum ore oſculamur imagines, mens interno affectu amplectitur prototypa; quando caput ſeſe coram imaginibus inclinat, animus ſeſe, non ipſis imaginibus, ſed perſonis quæ per eas repræſentantur, interiùs ſubmittit, earumque ſupernaturalem excellentiam reveretur. *Sicut* (ait Leontius Epiſcopus Neapoleos, in ſermonis pro Chriſtianorum apologiâ fragmento, quod recitatum eſt actione quartâ Concilii Nicæni II.) *Iacob acceptam à filiis ſuis tunicam variam & ſanguinolentam Ioſeph, deoſculatus eſt cum lacrymis & propriis oculis hanc compoſuit, & non veſtimentum amans, vel honorans, hoc fecit; ſed per id æſtimans Ioſeph oſculari, & in manibus eum habere: ita & Chriſtiani univerſi imaginem Chriſti, vel Apoſtolorum, aut Martyrum tenentes aut ſalutantes carne, anima ipſum Chriſtum æſtimamus, vel martyrum ejus habitum retinere.*

Dices: Si imaginum externa ſalutatio, non in ipſis imaginibus hæreat, ſed immediatè ad prototypa referatur, non erat, cur Iconomachi, librorum Carolinorum auctor, Jonas Aurelianenſis, Gallicani Præſules in Conventu Pariſienſi qui habitus eſt ſub Ludovico Pio, tantoperè ab eâ ſalutatione abhorruerint, tantoque conatu eam in Nicænis Patribus ſuperſtitionis & Idololatriæ arguerint: ergo, &c.

Reſp. 1. Iconomachos eam ſalutationem rejeciſſe, quòd nullas omninò imagines ſive in templis, ſive in privatis domibus retinendas eſſe crederent. 2. Eandem ſalutationem Gallicani Præſules ſuperſtitionis in Nicænis Patribus arguerunt, quòd per errorem facti arbitrarentur, eam in mente Nicænorum Patrum, eſſe latriæ ſignum quod in ipſis imaginibus hæreret, ſeu quo mens ſignificaret, ſe latriæ cultum, uni Deo debitum,

ima-

imaginum materiei aut formæ deferre: in eam autem interpretationem abierant, quòd (ut jam ſæpè monuimus) externa illa imaginum ſalutatio apud ipſos nuſquam in uſu fuiſſet.

Quæ hucuſque de ſenſu Nicæni Concilii dicta ſunt, confirmari poſſunt ex Patribus, ex quibus idem Concilium editam à ſe fidei definitionem eruit, ſeu quos appellat tanquam teſtes antiquæ traditionis, ad cujus normam fidei definitionem exegit.

Hadrianus Papa in Epiſtolâ ad Imperatores, quæ lecta eſt ac probata Actione ſecundâ Concilii Nicæni, ſic loquitur: *Nam idem ipſe Iacob proprio demum arbitrio ſummitatem virgæ filii ſui Ioſeph deoſculatus eſt, filii dilectione hoc agens, ſicut beatus Paulus in Epiſtola ad Hebræos teſtatur; non virgæ, ſed tenenti eam, honoris ac dilectionis exhibuit affectum. Sic & nos pro amore & dilectione quam apud Dominum & Sanctos ejus habemus, honorabiles eorum effigies imaginibus depingentes, non tabulis & coloribus honorem exhibemus, ſed illis pro quorum honore conſiſtunt.* In eum autem textum obſervare eſt 1. Hadrianum conferre fideles, qui imagines obſculantur, cum Jacob oſculante filii virgam. Obſervare eſt 2. eundem Hadrianum expreſsè aſſerere, honorem quem Jacob exhibuit virgæ filii ſui, terminatum non fuiſſe ad virgam ipſam, ſed ad ipſummet filium. Obſervare eſt 3. Hadrianum ex eo Jacobi exemplo colligere, fideles, cum imagines oſculantur, tabulis & coloribus honorem internum non exhibere, ſed earum tantùm prototypis. Obſervare eſt 4. eundem Hadrianum quemlibet honorem, qui ſit in honorantis affectu (de eo enim hìc agitur) negare imaginibus; nempè cum excluſione indefinitâ loquitur: *Non tabulis & coloribus honorem exhibemus.* Unde ſic arguitur: Se habet honor imaginibus Sanctorum delatus, ſicut honor quem Jacob detulit virgæ filii ſui: atqui honor quem Jacob detulit virgæ filii ſui, totus fuit relativus; nec enim

(ut docet Hadrianus) virgam habuit pro termino, quem Jacob in mente ſibi propoſuit; ſed unam filii ejus perſonam. Si honor imaginibus delatus, aliquâ ex parte eſſet abſolutus, in mente honorantis exhiberetur imaginibus, ſaltem prout imaginum officio funguntur, ſeu prout ſunt repræſentativæ: atqui, ex Hadriano, honor in mente honorantis non exhibetur imaginibus quæ nihil aliud ſunt quàm tabulæ & colores, ſed illis tantùm exhibetur qui per eas repræſentantur: ergo, ex Hadriano, honor qui defertur imaginibus, nullâ ex parte in mente honorantis eſt abſolutus. Si aliquis honor qui ſit in honorantis mente, deferri debeat imaginibus prout ſunt Sanctorum repræſentativæ, id Hadrianus in ſuâ Epiſtolâ aſſerere debuiſſet: ſed tantùm abeſt, ut id aſſeruerit, quin econtrà dixerit indefinitè, imaginibus honorem (mentalem) non deferri, ſed perſonis tantùm quarum ſunt imagines.

Eâdem ratione quâ Hadrianus, loquuntur Patres, quos Nicænum Concilium, Actionibus 4. & 5. laudat ad vindicandum imaginibus cultum, quem eis Iconomachi abdicarant: ſcilicet ferè omnes ajunt 1. in imaginibus nec tabulam, nec colores honorari: Ajunt 2. honorem imagini delatum tranſire ad earum prototypa: 3. Unam eſſe imaginis & prototypi glorificationem, ſeu adorationem mentalem: 4. Ne verbum quidem faciunt honoris qui in imaginibus, etiam pro ut imagines ſunt, deferatur; ſeu nuſquam meminerunt honoris abſoluti, quem nonnulli ſcholaſtici eis deferendum eſſe putant: 5. Expreſsè teſtantur nos oſculari imagines, quòd mens eas habeat prototyporum loco, videaturque ſibi amplecti prototypa, cum os imaginibus oſculum infigit. Unde ſic conficitur argumentum: Nicæna ſecunda Synodus eum dumtaxat cultum imaginibus aſſeruit quem illis vindicarunt Hadrianus, aliique Patres quos tanquam ſuæ definitionis teſtes laudavit: atqui (ut ex dictis patet) & Hadrianus & alii

Patres

Patres quos Nicæna ſecunda Synodus tanquam ſuæ definitionis teſtes laudavit, non alium cultum (mentalem) imaginibus vindicarunt, quàm relativum, hoc eſt qui ad ſola imaginum prototypa, ſive proximè, ſive remotè, terminetur: ergo non alium quàm relativum cultum (mentalem) ſecunda Synodus imaginibus aſſeruit.

Probatur tandem noſtra concluſio ex Concilio Tridentino. Sacra Synodus ſeſſ. 25. definit 1. imagines non honorari, *quòd credatur ineſſe aliqua in his divinitas, vel virtus propter quam ſunt colendæ*. Definit 2. ideò honorari, *quoniam honos, qui eis exhibetur, ad prototypa refertur*. Definit 3. quòd, *per imagines quas oſculamur, & coram quibus caput aperimus & procumbimus, Chriſtum adoremus, & Sanctos quorum illæ ſimilitudinem gerunt*. Ex iis autem Concilii verbis ſic arguitur. Ille cultus, (mentalis nimirùm, de quo hìc agitur) eſt merè relativus, qui non impenditur imagini propter aliquam illius virtutem aut excellentiam; qui non ad imagines, ſed ad prototypa ab adorante refertur; per quem, cum imagines oſculamur, earum prototypa mente colimus: ſiquidem ſi cultus non impendatur propter aliquam imaginis excellentiam, ſi ad prototypum referatur, ſi mens, dum os imagines oſculatur, non imagines honorat, ſed prototypa tantùm, nihil eſt in imagine, ad quod mentalis cultus terminetur: atqui, &c. ergo, &c.

Reſpondent adverſarii, eſſe in imagine repræſentationem rei ſanctæ; quæ repræſentatio (inquiunt) honorem meretur, eo quidem minorem qui ipſis prototypis defertur.

Sed contra eſt 1. quia Concilium ejuſmodi repræſentationis, tanquam quę mentalem cultum terminet, non meminit: ergo non cenſet, ejuſmodi repræſentationem mereri internum adorantis honorem. 2. Tota ratio, cur Concilium dicat imagines coli debere, eſt quòd honos eis exhibitus, ad prototypa referatur; neque enim aliam

rationem profert. 3. Docet, mentem adorantis, cum os imagines oſculatur, ipſa prototypa venerari; non dicit verò, quòd mens ipſas imagines veneretur. 4. Aſſerit, ipſum etiam oſculum quod ore infigitur imaginibus, ad prototypa mente referri: ergo non cenſuit, imagines ratione repræſentationis aliquem abſolutum cultum, quantumcumque minor ſit, imaginibus deberi. 5. Illa repræſentatio non eſt aliquid ſacrum, ſed ſola artificis fictio: ergo non eſt ratio, quæ mentalem aliquem cultum terminare poſſit.

Objicies: Concilium aſſerit, *imagines in templis habendas eſſe & retinendas, eiſque debitum honorem & venerationem impertiendam*: Honor autem debitus alicui rei, ad ipſam rem, immediatè ſaltem, terminari debet: ergo, &c.

Reſp. diſt. min. Honor alicui rei debitus, ad ipſam rem terminari debet, ſi ſit res abſoluta, conc. min. ſi tantùm ſit alterius ſignum, neg. min. Imagines mera ſunt ſigna; ac proindè quod coram eis fit, ad ipſas minimè terminatur. Confirmatur ex eo, quòd ubi Concilium Tridentinum aſſeruit, venerationē imaginibus impertiendam eſſe, ſtatim aſſerat, venerationem illam eſſe quid externum, oſculum nimirùm, detectio capitis; quæ quidem licèt exteriùs ad imagines terminentur, in mente tamen adorantis non ad imagines terminantur, ſed ad earum prototypa: *Ut per imagines quas oſculamur, & coram quibus caput aperimus, & procumbimus, Chriſtum adoremus & Sanctos, quorum illæ ſimilitudinem gerunt.*

Quæres 1. utrum idem dici poſſit de adoratione Crucis, in quâ Chriſtus pependit, de Sanctorum reliquiis, ac de ſacris imaginibus: ſeu utrum cultus internus qui eis exhibetur, totus ſit relativus, ſicut totus relativus eſt ille, qui ſacris imaginibus defertur.

Reſp. & veram crucem & Sanctorum reliquias coli tantùm interno cultu relativo, quo uno (ut dictum eſt) imagines ſacræ coluntur. Ratio eſt

eſt 1. quia (ut in defenſionem primæ ac ſecundæ noſtræ concluſionis dictum eſt) creaturæ irrationali exhiberi non poteſt internus cultus, qui ad ipſam terminetur. 2. Leontius in Sermone quinto qui lectus eſt in ſeptimâ Synodo, Actione quartâ, ſic loquitur: *Multa quippè & ineffabili erga ipſum* (Chriſtum) *affectione, ubi aſcendit, vel ſedit, vel illuxit, vel tetigit, aut omnino obumbravit, colimus & adoramus ut locum Dei; non locum, neque domum, neque regionem, vel civitatem, aut lapides honorantes, ſed eum qui illis converſatus eſt, & illuxit, atque in carne innotuit, atque ab errore liberavit, Chriſtum videlicet Dominum noſtrum*. In illo Leontii textu obſervatione dignum eſt verbum iſtud, *tetigit*; nempè rebus etiam quas Chriſtus tetigit, Leontius abdicat abſolutum cultum internum; probatque ea, quæ Chriſtus tetigit, non alio interno cultu coli, quàm relativo, hoc eſt, qui ad ipſum Chriſtum immediatè terminetur. Hincque patet, nec veram crucem Domini, nec Sanctorum reliquias coli, niſi cum ipſomet Chriſto, & cum ipſis Sanctis conjunctæ, per mentem apprehendantur.

Quæres 2. quis loquendi modus uſurpari debeat, cum agitur de imaginum cultu.

Reſp. 1. nuſquam coram rudi populo dicendum eſſe, cultum aliquem internum imaginibus inhærere, etiamſi vera ſupponeretur opinio quæ docet, cultum aliquem internum diſtinctum ab eo qui prototypis defertur, imaginibus exhiberi. Ratio eſt, quia periculum eſſet, ne inde populi conjicerent, imaginem per ſe eſſe ſanctam, ſanctificantem, internâ aliquâ virtute præditam.

Reſp. 2. concedi non poſſe hanc propoſitionem abſolutè prolatam: *Imagines Chriſti aut Trinitatis adorantur adoratione latriæ*. Ratio eſt 1. quia Nicænum ſecundum Concilium ſimpliciter illam propoſitionem rejicit Actione ſeptimâ in definitione fidei, ubi ſic tum de Chriſti, tum de Sanctorum imaginibus loquitur: *Qui has con-*

templantur, alacriùs eriguntur ad primitivorum earum (imaginum) *memoriam, & ad oſculum & ad honorariam his adorationem tribuendam: non tamen ad veram latriam, quæ ſecundùm fidem eſt, quæque ſolam divinam naturam decet, impartiendam*. Ratio eſt 2. quia periculum eſſet, ne fideles crederent, latriæ adorationem ad ipſas imagines, ſeu earum aut materiam aut formam, terminari; quemadmodum, proximè ſaltem, ad eam ſive materiam, ſive formam, terminantur oſcula, aliaque exteriora ſigna cultus interioris, quo mens exemplaria proſequitur.

Reſp. 3. non aliâ ratione fideles docendos eſſe modum cultus qui defertur imaginibus, quàm quæ adhibita eſt à Concilio Nicæno & Concilio Tridentino; hoc eſt, docendi ſunt, quòd dum oſculamur imagines, dum coram iis procumbimus, Chriſtum ipſum & Sanctos adoremus. Addendum etiam eſt, externa honoris argumenta quæ imaginibus deferuntur, eſſe ſigna ſubmiſſionis internæ quam earum prototypis exhibemus; latriæ quidem ſigna, ſi quæſtio ſit de imaginibus Chriſti, duliæ verò, ſi de Sanctorum imaginibus agatur.

QUÆSTIO XV.

De fide in Chriſtum Mediatorem.

Not. 1. NOn eſt hìc quæſtio de neceſſitate præcepti: nempè perſuaſum eſt omnibus, eos omnes quibus Chriſtus annuntiatur, præcepto divino teneri in illum credere: ſed agitur de neceſſitate medii, hoc eſt, quæritur, utrum fides in Chriſtum mediatorem ſit ita neceſſaria, ut ſine eâ actu habitâ, nemo ſalutem conſequi poſſit. Ut autem ea quæſtio cum aliquâ methodo pertractetur, expendendum eſt 1. utrum ſine fide in Chriſtum mediatorem aliquis ante Chriſti adventum ſalutem conſequi potue-

potuerit: 2. Quæ Chriſti mediatoris fides fuerit olim, & nunc ſit neceſſaria: 3. Utrum ab Abrahami tempore uſque ad adventum Chriſti, præter populum Judaicum, fuerit gens aliqua, quæ verum Dei cultum habuerit, & implicitam in Chriſtum mediatorem fidem.

Caput Primum.

An fides in mediatorem fuerit quovis tempore neceſſaria neceſſitate medii.

Not. 1. Andreas Vega lib. 6. in Concilium Tridentinum, cap. 20. docet hominem, etiam poſt promulgatam legem Euangelicam, ſine fide, ſive in Deum, ſive in Chriſtum, aliquo caſu poſſe ſalvari per cognitionem naturalem Dei, vel boni honeſti; ſi aliàs ex viribus naturæ declinet à malo, & bonum honeſtum operetur: unde à fortiori conſequens eſt, homines temporis legis naturæ ſine ullâ fide, ſive in Deum, ſive in Chriſtum, ſalutem æternam conſequi potuiſſe.

Not. 2. Dominicus Soto libro 2. de Naturâ & Gratiâ, cap. 11. in eandem ſententiam abierat in primâ ſui operis editione; cum hoc tamen diſcrimine, quòd vellet, etiamtunc fuiſſe neceſſarium auxilium ſupernaturale Dei moventis ad opus bonum, quod ad juſtificationem præpararet: Verùm in alterâ editione diſceſſit à ſententiâ, quam in primâ docuerat; ſic enim loquitur: *Igitur in ea quis fuerit opinione, quam nos in ſcholis nonnunquam defenſavimus, & in prima hujus operis impreſſione Veneta probatiorem arbitrati ſumus: videlicet quòd non eſſet in jure naturæ ſingulis de plebe alius radius lucis neceſſarius, quàm naturalis, proptereà quòd illis gentibus, ubi non erat depravata natura, vitiorumque caligine obducta, hic radius videtur efficax ad cognoſcendum de Deo quòd eſt, & quòd remunerator eſt, ubi cognitio confusè implicatur Chriſti. Et quod magnum prætereà eſt argumentum, eſt, quòd nulla*

nulla erat revelatio particularior eorum, quæ neceſſaria erant ad ſalutem, facta publicitùs, quàm illa quæ fiebat per lumen naturale....... At verò re meditatiùs perpenſa, abjiciendam exiſtimo opinionem hanc & alteram amplectendam: videlicet quòd neque in lege naturæ ſatis fuerit naturale lumen ad illam cognitionem fidei, quæ neceſſaria eſt ad ſalutem.

Not. 3. Eò etiam tendunt, ſeu fidem in Mediatorem non fuiſſe quovis tempore neceſſariam ad ſalutem, quæ nuperi quidam Scriptores aſſeruerunt in Commentariis, Hiſtoriis, Epiſtolis Gallicè ſcriptis de Sinarum monarchiâ, religione, cultu, antequam Chriſtus in lucem prodiiſſet. Nempè contenderunt, Sinas, qui nihil unquam de Chriſto futuro audierant, per duo annorum millia ante Chriſtum natum, integram ſervaſſe Dei cognitionem, puriſſimâ charitate præditos fuiſſe, uni ac vero Deo cultum exhibuiſſe ſuperſtitionis expertem. Loca quibus evincitur, eò tendere Scriptorum illorum ſyſtema, legere eſt in cenſurâ facultatis Theologicæ Pariſienſis, quam ad hujuſce tomi calcem deſcribemus.

Conclusio. Fides in Chriſtum quovis tempore ad ſalutem neceſſaria fuit neceſſitate medii.

Probatur 1. ex Scripturâ. *Primò*, illud eſt neceſſarium neceſſitate medii, ſine quo Dei nomen invocari non poteſt; nempè cùm Apoſtolus ad Rom. 10. laudat illud Joelis 2. *Omnis enim quicumque invocaverit nomen Domini, ſalvus erit*, non obſcurè innuit, eum qui non invocat, ſalvum eſſe non poſſe: atqui ſine fide in mediatorem nuſquam ab Adami lapſu nomen Dei potuit invocari; ſiquidem ſine eo nunquam potuit invocari Dei nomen, ſine quo neſcitur, per quem invocandum ſit; ſine quo ignoratur via, per quam eundum ſit ad Deum; ſine quo nemo poteſt ſperare ſe conſecuturum à Deo quod petierit: Atqui ſine fide in mediatorem neſcitur, per quem Dei nomen invocandum ſit: ait enim ipſe, *Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis*: Petere verò in nomine Chri-

Chriſti non aliud eſt, quàm petere ex fide in eum: poſtquam enim Petrus Actor. 3. verſu 6. hæc ait. *In nomine Ieſu Chriſti Nazareni ſurge & ambula*, verſu 16. nomen Chriſti exponit de fide in eum: *In fide nominis ejus hunc, quem vos vidiſtis & noſtis, confirmavit nomen ejus: & fides quæ per eum eſt, dedit integram ſanitatem iſtam in conſpectu omnium veſtrum.* Sine fide in Chriſtum neſcitur via, per quam eundum ſit ad Deum; ait enim ipſe: *Nemo venit ad Patrem, niſi per me. Ego ſum via.* Quæ quidem verba intelligi non poſſunt de Chriſti meritis in ſe ſumptis, hoc eſt, abſtrahendo à fide in Chriſtum; ire enim ad Patrem per Chriſtum, eſt ire per fidem in ipſum; eo ſenſu eſt via quòd in ipſum credatur; juxta illud Apoſtoli ad Rom. 5. *Per quem & habemus acceſſum per fidem in gratiam iſtam.* Sine fide in Chriſtum nemo ſperare unquam potuit ſe poſtulata conſecuturum: *In quo* (ait Apoſtolus ad Epheſ. 3.) *habemus fiduciam & acceſſum, in confidentia per fidem ejus.*

Secundò, Illud fuit ſemper ad ſalutem neceſſarium neceſſitate medii, ſine quo Scriptura nulli unquam tribuit juſtificationem; cur enim aliquid toties recenſeret, quoties agit de juſtificatione, ſi ſimpliciter & abſolutè ſemper requiſitum non fuiſſet? atqui Scriptura nemini unquam ſine fide in Chriſtum juſtificationem tribuit. Joannis c. 1. *Quotquot receperunt eum* (Chriſtum) *dedit eis poteſtatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine ejus.* Cap. 3. *Sicut Moyſes exaltavit Serpentem in deſerto, ita exaltari oportet filium hominis, ut omnis qui credit in eum, non pereat, ſed habeat vitam æternam.* Cap. 6. *Hæc eſt voluntas Dei Patris mei, qui miſit me, ut omnis qui videt filium, & credit in eum, habeat vitam æternam.* Apoſtolus nuſquam ultra credentes in Chriſtum extendit juſtificationem: *Juſtitia autem Dei* (inquit ad Rom. 3.) *per fidem Ieſu Chriſti in omnes & ſuper omnes qui credunt in eum.* Addit, Chriſtum nemini, niſi credenti in eum, propitiationem eſſe: *Quem propoſuit Deus per fidem*

in ſanguine ipſius, nec diſtinguit inter eos qui aut ante illius adventum, aut poſtea vixerint: *Omnes enim egent gloria Dei, juſtificati gratis per gratiam ipſius, per redemptionem quæ eſt in Chriſto Ieſu*. Præmittit rationem, quæ ad omnes omninò homines quocumque tempore vixerint, pertinet: *Non enim eſt diſtinctio: omnes enim peccaverunt*. Negat aliquem, ſive circumciſus ſit, ſive incircumciſus, ſine fide juſtificari: *Vnus eſt Deus qui juſtificat circumciſionem ex fide, & præputium per fidem*.

Expreſsè aſſerit, Abrahamum qui ante legem vixit, per fidem juſtificatum fuiſſe: *Credidit Abraham Deo* (inquit ad Rom. cap. 4.) *& reputatum eſt illi ad juſtitiam*. Addit, eos ſolùm juſtificari, qui *ſectantur veſtigia fidei quæ eſt in præputio Patris noſtri Abrahæ*: At per eam fidem juſtificatus eſt Abraham, de quâ in epiſtolâ ad Romanos agit Apoſtolus; nam à juſtificatione Abrahæ petit exemplum quo probat, fidem de quâ agit, ad juſtificationem neceſſariò requiri.

Capite undecimo epiſt. ad Hebræos ſcribit: *Sine fide impoſſibile eſſe placere Deo*; & ne quis illa verba ad eos tantùm homines reſtringat, qui poſt Chriſti mortem vixerunt, enumerat juſtos qui ſive ante legem, ſive poſt eam in humanis fuerunt. Ne quis etiam eadem verba de fide in Chriſtum non intelligat, obſtat, tum quod profert exemplum Moyſis, de quo hæc ait: *Majores divitias æſtimans theſauro Ægyptiorum, improperium Chriſti*; tum etiam ſcopus quem in epiſtolâ ad Hebræos ſibi proponit: nempè & ipſa, & quæ ad Romanos, & ad Galatas ſcriptæ ſunt, eò tendunt ut probetur, fidem in Chriſtum ad juſtificationem abſolutè requiri.

Ut oſtendat, neminem jam ſine fide in Chriſtum juſtificari, laudat in epiſtolâ ad Galatas, cap. 3. illud Habacuc 2. *Iuſtus autem meus ex fide vivit*; ac proindè cenſet, Habacuc locutum fuiſſe de fide in Chriſtum. In epiſtolâ ad Rom. cap. 10. laudat illud Deuteronomii 30. *Ne dixeris in corde*

tuo, Quis aſcendet in cælum? illudque ibidem mox exponit de Chriſto, id eſt, (ait) *Chriſtum deducere*. Laudat & iſtud: *Aut quis deſcendet in abyſſum?* quod pariter de Chriſto interpretatur: *Hoc eſt,* (inquit) *Chriſtum à mortuis revocare.* Addit, utrumque fieri per fidem in eundem Chriſtum: *Sed quid dicit Scriptura? propè eſt verbum in ore tuo, hoc eſt, verbum fidei quod prædicamus, quia ſi confitearis in ore tuo Dominum Ieſum, & in corde tuo credideris, quia Deus illum ſuſcitavit à mortuis, ſalvus eris; corde enim creditur ad juſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem.*

Tandem idem Apoſtolus, ſive ad Romanos, ſive ad Epheſios, ſive ad Galatas, ſive ad Hebræos ſcribens, duas tantùm vias recenſet, quibus tum Patriarchæ ante legem ſcriptam, tum Prophetæ & alii poſt promulgationem legis, juſtificari potuerunt, obſervationem nimirùm legis tum naturalis, tum poſitivæ, & fidem in Chriſtum. Addit, juſtitiam non externæ legis obſervationi, ſed fidei in Chriſtum quæ per dilectionem operatur, adſcribi debere; contenditque, quòd ſi ex lege fuerit juſtitia, gratis mortuus ſit Chriſtus. Eòdem ſpectant hæc Petri verba Actorum capite 4. *Non eſt in alio aliquo ſalus; nec enim aliud eſt nomen ſub cælo datum hominibus* (non diſtinguit inter tempus, quod fluxit ante adventum CHRISTI, & illud quod ipſum ſubſecutum eſt; ſed abſolutè ac ſine reſtrictione dicit, Non eſt datum hominibus) *in quo oporteat nos ſalvos fieri.*

Probatur 2. noſtra Concluſio ex Traditione.

Irenæus lib. 1. adversùs hæreſes, cap. 24. eandem, quam poſteà Auguſtinus, veritatem docuit, Abrahamum per eandem fidem juſtificatum fuiſſe, per quam nunc juſtificamur: *Propheta ergo* (inquit) *cùm eſſet Abraham, & videret in ſpiritu diem adventus Domini, & paſſionis diſpoſitionem, per quem ipſe quoque & omnes qui ſimiliter, ut ipſe credidit,*

credunt Deo, ſalvari inciperent, exultavit vehementer. Non incognitus igitur erat Dominus Abrahæ, cujus diem concupivit videre. Atqui certum eſt, nos jam non juſtificari, niſi per fidem in Chriſtum; ergo nec Abraham aliique veteres nonniſi per eandem in Chriſtum fidem juſtificati ſunt. S. Martyr lib. 4. capite trigeſimo octavo idem confirmat. Videri poſſunt & de eodem argumento Cyprianus in epiſtolâ ad Cæcilium, ubi docet, homines novi Teſtamenti tempore juſtificari per eandem fidem, per quam Abrahamus juſtitiam conſecutus eſt; Hilarius lib. 9. de Trinit. in hæc Euangelii verba: *Hæc eſt autem vita æterna, ut cognoſcant te ſolum Deum verum, & quem miſiſti Ieſum Chriſtum*: ex quibus infert, fidem in Chriſtum ex ipsâ mediatoris naturâ ad ſalutẽ eſſe neceſſariam; Theodoretus in Caput quartum epiſtolæ ad Romanos, ubi aſſerit, Abrahamum fuiſſe ratione ſuæ fidei patrem & eorum qui in præputio & illorum qui in circumciſione juſtificationem conſecuti ſunt: At ſi pater eſt eorum qui nunc credunt, per eandem fidem, per quam nunc juſtificamur, & ipſe juſtificatus eſt. Videri etiam poteſt Cyrillus Alexandrinus in caput tertium Joannis, nec non lib. 8. de adoratione in ſpiritu & veritate.

Auguſtinus libro de naturâ & gratiâ contra Pelagium, cap. 2. adversùs abſolutam neceſſitatem fidei in Chriſtum hoc ſibi argumentum proponit: *Quid faciet humana natura, vel fecit, quæ vel ante non audierat hoc futurum, vel adhuc non comperit factum, niſi credendo in Deum, qui fecit cœlum & terram, à quo & ſe factam naturaliter ſentit, & rectè vivendo ejus impleat voluntatem, nulla fide paſſionis Chriſti & reſurrectionis imbuta?* Illud autem argumentum ſic ſolvit idem S. Doctor: *Quòd ſi fieri potuit, aut poteſt, hoc & ego dico, quod de lege dixit Apoſtolus: Ergo Chriſtus gratis mortuus eſt. Si enim hoc ille dixit de lege, quam accepit gens una Iudæorum, quantò juſtiùs dicitur de lege naturæ, quam accepit univerſum genus humanum? Si per naturam juſti-*

juſtitia, ergo Chriſtus gratis mortuus eſt: Si autem non gratis mortuus eſt, ergo omnis humana natura juſtificari & redimi ab ira Dei juſtiſſima, hoc eſt, à vindicta, nullo modo poteſt, niſi per fidem & ſacramentum ſanguinis Chriſti. Idem Auguſtinus enarratione in Pſal.104. ſic loquitur: *Non enim quiſquam præter iſtam fidem, quæ eſt in Chriſto Ieſu, ſive ante ejus incarnationem, ſive poſtea, reconciliatus eſt Deo; cùm ſit ab Apoſtolo veraciſſimè definitum: Vnus enim Deus & unus mediator Dei & hominum, homo Chriſtus Ieſus*. Idem docet libro de peccato Originali contra Pelagium & Cæleſtium, cap.24.

Sed vix ullus clariùs unquam de argumento de quo agitur, locutus eſt, quàm Leo Magnus: *Omnes* (inquit Serm.29. c.7.) *ſancti qui Salvatoris noſtri tempora præceſſerunt, per hanc fidem juſtificati, & per hoc ſacramentum, Chriſti ſunt corpus effecti*. Serm.63. cap.2. docet, Sanctos, qui ab initio uſque ad adventum Domini laudabiles extiterunt, per fidem in Chriſtum juſtificatos fuiſſe; cujus quidem effati hanc reddit rationem, *Vna enim fides juſtificat univerſorum temporum fideles*.

Tandem quotquot extitere Patres, qui quatuor prioribus ſæculis diluerunt novitatis notã, quam ethnici ſcriptores inurebant religioni Chriſtianę, non alio argumento uſi ſunt, quàm quòd & ii qui ante legem, & qui ſcriptâ lege vixerunt, eandem religionem profeſſi ſint, quam & ii qui poſteà Chriſtiani dicti ſunt: at eadem non eſt religio, ubi cultus internus non eſt idem; internus verò Dei cultus eſſentialiter poſitus eſt in earumdem virtutum exercitio, fidei nimirùm, ſpei & charitatis: *Fide* (inquit Auguſtinus in Enchiridio ad Laurentium) *ſpe & charitate colitur Deus*.

Objicies 1. Gregorius Nazianzenus Or.22. doctrinam de neceſſitate fidei in Chriſtum non tradit tanquam omninò certam, ſed tãtùm tanquam *probabilem*. 2. S.Chryſoſtomus hom.37. in Matth. ſcribit: *In veteri Teſtamento non fuiſſe requiſitam confeſſionem Chriſti, verùm ſuffeciſſe fidem in Deum*.

3. Cy-

3. Cyrillus libro tertio de adoratione in ſpiritu & veritate, docet, Deum per anfractus legis Judæos ad terram promiſſam deduxiſſe, cùm econtrà novi Teſtamenti fideles brevi compendio, nimirùm per fidem in Chriſtum, deducat: ergo, &c.

Reſp. ad 1. vocem, *probabile*, apud antiquos rem omninò certam ſignificare: unde cum adverſùs Ethnicos agunt, ut ſignificent, religionem Chriſtianam certam fieri ex motivis credibilitatis, nonnunquam utuntur *probabilis* nomine; hoc eſt, aſſerunt, motiva credibilitatis argumentum eſſe, quo religionis veritas certò perſuadeatur. Reſp. ad 2. Chryſoſtomum loqui de fide quam Sancti ante legem Euangelicam coram tyrannis confitebantur, hoc eſt, contendit, non fuiſſe neceſſe, ut fidem in Chriſtum coram eis confiterentur, tum quòd à tyrannis planè ignorabatur, Sanctos ante legem Euangelicam in futurum Chriſtum credere, tum quòd de ſolâ in unum Deum fide accuſarentur. Reſp. ad 3. Cyrillum hoc unum velle, quod & ante ipſum ſæpè docuerat Auguſtinus, Deum clarè Judæis non revelaſſe Chriſti diſpenſationem, ſed tantùm ſub legis umbrâ, quæ fuerit (ut ipſemet Cyrillus ibidem aſſerit) veluti pedagogus, quo Judæi, utpotè rudes & ſenſibilibus addicti, ad mediatoris fidem veluti manuducerentur.

Quæres, an aliqua Theologica cenſura debeatur propoſitioni quâ aſſeritur, fidem in Chriſtum olim ad ſalutem non fuiſſe neceſſariam, aut nunc abſolutè non requiri.

Reſp. Illam propoſitionem eſſe hæreticam. Ratio eſt 1. quia expreſsè contraria eſt unanimi Patrum traditioni. 2. Expreſsè contradictoria eſt definitioni Concilii Tridentini, quod quidem ubi ſeſſ. 6. cap. 7. docuit, fidem in Chriſtum abſolutè neceſſariam eſſe ad conſequendam juſtificationis gratiam, hæc ſubjungit: *Sine qua nemini unquam contigit juſtificatio*.

CA-

Caput II.

Quæ in Chriſtum fides ad ſalutem neceſſaria ſit neceſſitate medii.

Not. 1. Fides paſſim à Theologis dividitur in implicitam & explicitam. Prima (inquit Eſtius) eſt ea, per quam quid creditur in alio tanquam in univerſali, in quo continetur. Ejuſmodi eſt fides de numero ſacramentorum in eo qui non ſciens diſtinctè, quot ſint ſacramenta, credit omnia quæ ab Eccleſiâ Catholicâ proponuntur. Altera eſt ea, per quam quid diſtinctè & in particulari creditur: ſic in eo qui in particulari profitetur ſe credere incarnationem Verbi, eſt explicita fides de Verbi incarnatione.

Not. 2. Ex iis quæ præcedenti cap. dicta ſunt, ſequitur, fidem in Chriſtum, ſaltem implicitam, quovis tempore ad ſalutem fuiſſe neceſſariam neceſſitate medii: unde quæſtio eſt hìc 1. utrum ante Euangelii promulgationem explicita fides in Chriſtum fuerit neceſſaria: 2. An ſaltem poſt Euangelii promulgationem requiratur.

Articulus I.

An explicita in Chriſtum fides ante Euangelium neceſſaria fuerit.

Not. Nonnulli docent, nullam fidem explicitam in Chriſtum antiquis ad ſalutem fuiſſe neceſſariam, ſed implicitam tantùm, quæ includitur in fide in Deum remuneratorem, aut in fide de Dei providentiâ: nempè (ajunt) fides in Deum remuneratorem, fides de Dei providentiâ, includunt fidem de remiſſione peccatorum: in fide verò de remiſſione peccatorum continetur fides in eum, per cujus merita fit ejuſmodi peccatorum remiſſio, ac proindè fides in Chriſtum. Alii contendunt, præter fidem explicitam in Deum remuneratorem, quovis tempore requiſitam

tam

tam fuiſſe fidem explicitam in aliquem redemptorem, abſtrahendo tamen à modis, quibus redemptionem operaturus eſſet. Alii tandem arbitrantur, fidem explicitam in redemptorē qui Deus eſſet & homo, qui ſuâ morte operaturus eſſet hominum ſalutem, & nunc & olim fuiſſe neceſſariā neceſſitate medii. Quid nos de eâ controverſiâ ſentiamus, ſubſequentes concluſiones aperient.

CONCLUSIO. 1. Fides in Deum remuneratorem, nuſquam ſatis fuit ad ſalutem.

Probatur. Fides in Chriſtum, ſaltem implicita, quovis tempore fuit ad ſalutem neceſſaria: atqui fides in Chriſtum non includitur in fide in Deum remuneratorem; ſi enim homo in innocentiâ perſtitiſſet, habiturus fuiſſet fidem in Deum remuneratorem; ſcilicet ad quemcumque hominis ſtatum pertinent hæc indefinita Apoſtoli verba: *Accedentem ad Deum oportet credere, quia eſt, & quòd inquirentibus ſe, remunerator ſit*: At homo in illo ſtatu non habiturus fuiſſet fidem in Chriſtū; neque enim, Adamo non peccante, ipſe Chriſtus futurus fuiſſet: ergo fides in Chriſtum non includitur in fide in Deum remuneratorem.

CONCLUSIO 2. Fides de Dei providentiâ, nuſquam ſatis fuit ad ſalutem.

Probatur. Fides de Dei providentiâ non includit aliquam fidem in Chriſtum; nempè ſi Adamus non fuiſſet peccaturus, habiturus fuiſſet fidem de Dei providentiâ ſine ullâ fide in Chriſtum. Præterea, abſolutè loquendo, Deus alio modo quàm per Chriſtum, ſeu mediatorem aliquem, potuit homini lapſo conſulere: ergo, etiam ſuppoſito hominis peccato, futuritio Chriſti non ſequitur ex divinâ providentiâ; ac proindè fides de Dei providentiâ, non includit fidem aliquam in Chriſtum redemptorem.

CONCLUSIO 3. Quovis tempore neceſſaria fuit ad ſalutem fides explicita in futurum aliquem redemptorem, non autem in modos, quibus ille redemptor redemptionem operaturus eſſet.

Pro-

Probatur prior pars: Nulla datur alia fides in redemptorem, quàm explicita: ergo cùm aliqua in Chriſtum fides quovis tempore neceſſaria fuerit, explicita in eum fides fuit ſemper neceſſaria. Probatur ant. Nulla datur alia fides in redemptorem, quàm explicita, ſi nulla detur implicita: atqui nulla datur; ſiquidem implicita fides eſt ea quæ ſequitur ex alio articulo, ſaltem tanquam ex causâ virtuali: ſed fides in redemptorem non ſequitur ex alio articulo, tanquam ex causâ, virtuali ſaltem; nempè non poteſt ſequi ex aliis articulis niſi ex articulis de Deo remuneratore, de Dei providentiâ: atqui (ut jam probatum eſt) fides in mediatorem ex illis articulis non ſequitur: ergo, &c. Vide Bernardi textum, qui ad probationem ſecundæ partis inferiùs adducetur.

Objicies: Fides explicita in redemptorem ſupponit fidem explicitam de Adami lapſu & de peccato originali; ſed fides explicita de Adami lapſu & de peccato originali non fuit quovis tempore neceſſaria neceſſitate medii: ergo nec fides explicita in aliquem redemptorem.

Reſp. conc. maj. neg. min. Ratio eſt, quia in eorum etiam ſyſtemate qui contendunt, fidem explicitam in aliquem redemptorem, quicumque tandem futurus eſſet, non fuiſſe neceſſariam, ſed implicitam ſatis fuiſſe, dicendum eſt, fidem de hominis miſeriâ prærequiſitam fuiſſe: neque enim valentibus opus eſt medico, ſed tantùm malè habentibus; unde ipſe Chriſtus in Euangelio dicit: *Non veni vocare juſtos, ſed peccatores.*

Probatur altera concluſionis pars. Patres cùm de fide mediatoris antiquis abſolutè neceſſariâ loquuntur, expreſsè excipiunt fidem explicitam de modis, quibus operaturus erat hominum ſalutem. Nam 1. ſic Bernardus loquitur epiſtolâ 77. quæ eſt ad Hugonem: *Quòd ſi prophetæ, & qui illuſtriores videbantur in illo populo, non omnes omnia liquidò æqualiter agnoſcere valuerunt; ſed alii plus, alii minùs: quantò magis ſimpliciores quique juſti,*

ſine

ſine detrimento ſalutis, ſalvationis tempus, modum & ordinem neſcire potuerunt: quæ tamen certa fide & ſpe, uti promiſſa fuerant, firmiſſimè tenuerunt. Hæc ibidem ait idem Bernardus: *Multi ergò ante Salvatoris adventum, Deum omnipotentem tenentes & diligentes ſuæ ſalutis gratuitum promiſſorem, credentes in promiſſione fidelem, ſperantes certiſſimum redemptorem, in hac fide & expectatione ſalvati ſunt, licèt quando, & qualiter, & quo ordine ſalus repromiſſa fieret, ignorarent.* 2. Sic etiam loquitur S. Thomas 2.2. qu. 1. art. 7. ad 7. *Si qui tamen ſalvati fuerunt, quibus revelatio* (immediatè) *non fuit facta, non fuerunt ſalvati abſque fide mediatoris, quia etſi non habuerunt fidem explicitam* (de modis quibus redemptio fieri debebat) *habuerunt tamen fidem implicitam in divina providentia, credentes Deum eſſe liberatorem hominum ſecundùm modos ſibi placitos, & ſecundùm quod aliquibus veritatem cognoſcentibus ſpiritus revelaſſet.*. Una eſt vox Patrum, Chriſti myſteria quæ nunc cuique apertè proponuntur, antiquis paſſim confusè tantùm propoſita fuiſſe: ergo perſuaſum illis fuit, quòd omnibus neceſſaria non fuit explicita fides de modis, quibus divina providentia, per redemptorem à ſe mittendum, hominum ſalutem operatura erat.

Objicies 1. Judæi paſſim credebant, Meſſiam quem expectabant, futurum eſſe filium Dei: ergo, ipſi etiam vulgo Judæorum, neceſſaria fuit fides non tantùm in redemptorem in genere, ſed etiam in redemptorem, qui ſimul eſſet Deus & homo; ac proindè & fidem explicitam de modis præcipuis, quibus redemptio fieri debebat; inter eos enim modos incarnatio principem locum tenet. Probatur ant. Martha apud Joannem capite 11. Chriſtum confitetur Dei filium: *Ego credidi, quia tu es Chriſtus filius Dei.* Idem pariter confeſſus eſt Nathanael, ubi primum ad Chriſtum venit, Joannis 1. *Tu es filius Dei, tu es Rex Iſrael.* Sacerdotes & ſeniores apertè in ſuo Concilio indicant Chriſtum & Deum, eſſe unum

& idem:

& idem: *Dic nobis, ſi tu es Chriſtus Filius Dei*: ergo, &c.

Reſp. ad 1. neg. ant. Ad 2. dicendum eſt, Judæos nomine Filii Dei, paſſim intellexiſſe adoptivum, non autem naturalem. Et ſanè (inquit Eſtius) credibile eſt, minùs aliquid de Chriſto ſenſiſſe Nathanaelem, quando eum ſtatim initio confeſſus eſt filium Dei; quàm Petrum qui propter confeſſionem verbo tenus ſimilem, factus eſt princeps Apoſtolorum, & totius Eccleſiæ paſtor. Nec obſtat nomen, Filii Dei, quod Judæi Meſſiæ tribuebant: ſcilicet Scriptura tam vetus, quàm nova, etiam aliis à Chriſto frequenter nomen illud tribuit. Prætereà, dato quòd Chriſti divinitas Marthæ, Nathanaeli & aliquibus aliis revelata fuerit; inde tamen non ſequitur, aliis Judæis paſſim cognitam fuiſſe.

Objicies 2. Fides explicita de Verbi Incarnatione, de Chriſti tum morte tum reſurrectione, præcipui ſunt modi, quibus futurus redemptor operaturus erat hominum ſalutem: atqui hominibus qui tum in lege naturæ, tum in lege ſcriptâ vixerunt, neceſſaria fuit neceſſitate medii fides de Verbi incarnatione, de Chriſti tum morte tum reſurrectione: ſic enim loquitur Auguſtinus libro de peccato originali, cap. 24. *Sine fide incarnationis & mortis & reſurrectionis Chriſti, nec antiquos juſtos, ut juſti eſſent, à peccatis potuiſſe mundari, & Dei gratia juſtificari, veritas Chriſtiana non dubitat.* Eodem modo loquitur S. Doctor Epiſtolis 89. 95. lib. 2. de peccatorum meritis, c. 29.

Reſp. ad 1. conc. maj. neg. min. Ad 2. dicendum eſt, fidem de myſteriis, quorum argumentum meminit, fuiſſe quidem ſemper neceſſariam, ſed implicitam, non autem explicitam: nec enim in locis, de quibus agitur, Auguſtinus inter utramque illam fidem diſtinguit: nec ea diſtinctio quidquam ad illius ſcopum conferebat: nimirum agebat contra Pelagianos, qui contendebant homines in ſtatu legis naturę juſtificationem ſine

ullâ in Chriſtum fide conſecutos fuiſſe; ac proindè ſatis erat,ut iis in locis implicitæ fidei neceſſitatem adſtrueret.

Quæres 1. utrum non in omnibus quidem juſtis, ſed in aliquibus ſaltem ex iis qui ante Euangelium vixerunt, fuerit diſtincta & explicita fides in redemptorem, tum ſecundùm illius divinitatem, tum ſecundùm modos alios quibus hominum ſalutem operaturus erat.

Reſp. in Patriarchis qui in lege naturæ vixerunt, in Prophetis aliiſque inſignioribus viris qui in lege Moſaicâ floruerunt, ex ſpeciali Dei beneficio fuiſſè diſtinctam, atque explicitam fidem in redemptorem, tum ſecundùm illius divinitatem, tum ſecundùm modos quibus hominum ſalutem operaturus erat: *Abraham* (inquit ipſe Chriſtus in Euangelio) *exultavit, ut videret diem meum, vidit & gaviſus eſt*. Propheta regius non ſemel in Pſalmis de Chriſti divinitate, morte ac reſurrectione vaticinatur. Iſaias tam accuratè deſcribit circumſtantias diſpenſationis Chriſti, ut Euangeliſta potiùs quàm Propheta appellari debeat. Verùm licèt plura Chriſti myſteria veteres illi ex ſpeciali revelatione cognoverint, eorum tamen cognitio non fuit æqualis ei quâ Apoſtoli donati ſunt; alioquin enim dies Chriſti fruſtra in ardentiſſimis votis habuiſſent: *Quare* (inquit Bernardus in Epiſtolâ 77. quæ eſt ad Hugonem de ſancto Victore) *voluerunt videre & audire? ut videlicet clariùs largiùſque perciperent, quod vix tenuiter obſcurèque præſenſerant*. Ratio autem, cur Patriarcharum ac Prophetarum cognitio fuit obſcurior ac minùs diſtincta, quàm ea quæ data eſt Apoſtolis; eſt, quia illi rerum futuritionem tantùm, iſti verò & myſteriorum complementum conſpexerunt: *Quamvis* (inquit Auguſtinus præfatione in Pſalmum 96.) *viderent iſta in ſpiritu, tamen futura illis quodammodo formabantur; Apoſtolis autem jam præſentia redebantur.*

Quæres 2. an in Patriarchis, Prophetis, aliiſque

que inſignibus viris, qui Euangelii tempora præceſſerunt, æqualis, ſeu æquè diſtincta ac clara fuerit myſteriorum ad Chriſtum pertinentium cognitio.

Reſpondendum eſt negativè: *Sciendum eſt* (ait Gregorius Magnus hom. 16. in Ezechielem) *quia per incrementa temporum crevit ſcientia ſpiritualium Patrum. Plus namque Moyſes quàm Abraham, plus Prophetæ quàm Moyſes, plus Apoſtoli quã Prophetæ in omnipotentis Dei ſcientia eruditi ſunt.*

ARTICULUS II.

An explicita in Chriſtum fides poſt Euangelii promulgationem neceſſaria ſit neceſſitate medii.

Not. 1. Circa propoſitam quæſtionem non una eſt Theologorum, etiam Catholicorum, ſententia. Nonnulli recentiores poſt Franciſcum Suarem, cujus Commentarii in ſanctum Thomam prodierunt in lucem ineunte ſæculo decimo ſeptimo, docent, fidem explicitam in Chriſtum, etiam poſt Euangelii promulgationem, ad ſalutem non eſſe neceſſariam neceſſitate medii; ſed præcepti tantùm, iis nimirum quibus annuntiatur Euangelium. Sylvius econtrà, cui non pauci veteres ſcholaſtici præiverunt, quemque ſequuntur non pauci recentiores, contendunt fidem explicitam in Chriſtum eſſe neceſſariam neceſſitate medii.

Not. 2. Simon Epiſcopius in ſuis Inſtitutionibus Theologicis, lib. 4. ſect. 2. c. 33. & ante eum Socinus, docent, articulum de Chriſti divinitate (quem, ut ſuperiùs dictum eſt, Sociniani negant) ex iis eſſe, quos abſque ſalutis diſpendio, quiſque, prout libuerit, amplecti poteſt aut rejicere: unde concludunt, ne implicitam quidem in eum articulum fidem eſſe neceſſariam.

CONCLUSIO I. Fides explicita de Chriſto Meſſiâ, ſeu quâ diſtinctè creditur, Jeſum Nazarenum eſſe Chriſtum, ſeu Meſſiam in lege pro-

miſſum, ad ſalutẽ neceſſaria eſt neceſſitate medii.

Probatur 1. ex Scripturâ. Joannis 3. hæc habentur: *Qui non credit, jam judicatus eſt:* Sed cur judicatus eſt? *Quia* (inquit) *non credit in nomine unigeniti Filii Dei*. Nec dici poteſt, locum illum intelligi poſſe de ſolâ neceſſitate præcepti: nempè Chriſtus comparat fidem in ſe ipſum cum aſpectu in ſerpentem, quem Moyſes erexerat in deſerto: *Et ſicut Moyſes exaltavit ſerpentem in deſerto, ita exaltari oportet Filium hominis, ut omnis qui credit in ipſum, non pereat, ſed habeat vitam æternam*: Atqui actualis aſpectus in illum ſerpentem neceſſarius erat neceſſitate medii ad obtinendam corporis ſalutem: ergo fides explicita in Chriſtum eâdem quoque neceſſitate neceſſaria eſt, ut quis poſt promulgatum Euangelium animæ ſalutem conſequatur. Capite 14. docetur, fidem in Chriſtum non minùs eſſe nunc neceſſariam, quàm fides in Deum: *Creditis in Deum* (ait Chriſtus ipſe) *& in me credite*: Sed fides explicita in Deum neceſſaria eſt neceſſitate medii: ergo & fides explicita in Chriſtum. Capite 17. iterum fides in Chriſtum comparatur cum fide in Deum, aſſeriturque, iſtam eſſe viam non minùs neceſſariam, quàm ſit illa: *Hæc eſt autem vita æterna, ut cognoſcant te ſolum Deum verum, & quem miſiſti Ieſum Chriſtum*: ergo, &c.

Probatur 2. ex Traditione. Irenæus libro 3. cap. 21. excludit, à regno cœlorum eos qui Chriſtum non noverint: *Ignorantes autem eum, qui ex Virgine eſt Emmanuel, privantur munere ejus quod eſt vita æterna*. Auguſtinus libro de Correp. & grat. c. 7. ſcribit, à damnatione liberandos non eſſe, qui fidem in Chriſtum non habuerint, quamvis Euangelium ipſis annuntiatum non fuerit: *Si enim, ſicut Veritas loquitur, nemo liberatur à damnatione quæ facta eſt per Adam, niſi per fidem Ieſu Chriſti, & tamen ab hac damnatione non ſe liberabunt, qui poterunt dicere non ſe audiiſſe Euangelium Chriſti, cum fides ex auditu ſit*, &c.

Probatur 3. rationibus. Primò, dogma Catholicum eſt, ſine baptiſmi voto neminem ſalvari poſſe; ita enim Concilium Tridentinum definiit: atqui votum baptiſmi non poteſt haberi ſine explicitâ fide in illius auctorem, qui Chriſtus eſt Dominus. 2. Inter neceſſarias ad juſtificationem diſpoſitiones, eadem Synodus ſeſſ. *6.* cap. *6.* recenſet fidem in Chriſtum, quæ ex auditu concipiatur. 3. Si fides, quòd Jeſus Nazarenus ſit Meſſias lege promiſſus, neceſſaria non ſit ad ſalutem, Judæi qui Meſſiam ſperant, ſalutem in Judaiſmo conſequi poſſent. 4. Apoſtoli, iique qui illis ſucceſſerunt, parùm prudentes fuiſſent id prædicare, quod Judæis eſt ſcandalum, & gentibus ſtultitia, ſi non judicarunt, ad ſalutem eſſe neceſſarium neceſſitate medii.

Conclusio 2. Articulus de Chriſti divinitate non ex iis eſt, quos quiſq; abſq; ſalutis diſpēdio pro libito aut amplecti aut rejicere poſſit.

Probatur 1. Certiſſimum eſt, articulum, de quo agitur, cujuſque Chriſtiani arbitrio permiſſum non fuiſſe à Patribus primi Nicæni Concilii; nimirùm anathema dixerunt Ario neganti, Verbi cum Deo Patre conſubſtantialitatem. Epheſina prima Synodus Neſtorio quoque anathema dixit, quòd ſubſtantialem humanitatis Chriſti cum Verbo unionem inficiaretur. 2. Articulus ille non fuit quoque permiſſus Chriſtianorum arbitrio à Patribus, qui tribus prioribus ſæculis vixerunt. Ignatius Martyr in Epiſtolâ ad Epheſios, ſcribit eos qui alterutram in Chriſto naturam negaverint, aut divinam aut humanam, ſummâ curâ vitandos eſſe: *Sunt enim* (ait) *canes rabidi, latenter mordentes, quos oportet vos obſervare, exiſtentes difficilè curabiles: unus eſt enim medicus carnalis & ſpiritualis, factus & non factus, in carne Deus, in morte vita æterna, & ex Maria & ex Deo.* Irenæus lib. 3. cap. 31. de Cerinthianis & Ebionæis ſic loquitur: *Rursùs autem qui nudè tantùm hominem eum dicunt ex Ioſeph generatum, perſeverantes*

in ſervitute priſtinæ inobedientiæ, moriuntur. Dionyſius Alexandrinus apud Athanaſium de decretis Synodi Nicænæ ſcribit, blaſphemum eſſe qui dicit *Dominum quodammodo manufactum*. Tandem ſecundum Concilium Antiochenum, quod Aureliani Imperatoris temporibus habitum eſt, depoſitione & anathemate damnavit Paulum Samoſatenum, quòd Chriſto divinitatem abdicaret.

Conclusio 3. Fides explicita de Chriſti divinitate, non modò cujuſque arbitrio non permittitur, ſed prætereà eſt ad ſalutem neceſſaria neceſſitate medii.

Probatur. Ignatius Martyr loco ad defenſionem noſtræ ſecundæ Concluſionis laudato ſcribit, eos qui Chriſto divinitatem abdicant, verſari in ſummo periculo ſalutis, *exiſtentes difficilè curabiles*, quòd unus ſit medicus homo Deus; hoc eſt, quòd non habentibus fidem in Chriſtum Deum, ſpes non ſit ſalutem, per eum qui unus eſt hominis medicus, conſequendi.

Irenæus loco ſuperiùs adducto docet, non liberari per Filium eos, qui Chriſtum nudè tantùm hominem dicunt. Addit, eos qui ignorant Verbi cum humanâ naturâ commixtionem, non aſſecuturos eſſe vitam æternam: *Ignorantes autem eum qui ex virgine eſt, Emmanuel* (hoc eſt, nobiſcum Deus) *privantur munere ejus, quod eſt vita æterna.*

Origenes (ut habetur in apol. Pamphili martyris) docet 1. Apoſtolos quędam creditu abſolutè neceſſaria omnibus, vel etiā rudioribus, tradidiſſe: *Illud tamen ſcire oportet, quoniam S. Apoſtoli fidem Chriſti prædicantes, de quibuſdam quidem, quæcumque neceſſaria crediderunt omnibus credentibus, etiam his qui pigriores erga inquiſitionem divinæ ſcientiæ videbantur, manifeſtè tradiderunt*. Docet 2. has eſſe ſpecies rerum neceſſariarum, quas Apoſtoli omnibus tradiderunt, *Quòd unus ſit Deus: quòd hic Deus in noviſſimis diebus miſit Dominum Ieſum Chriſtum; quòd Ieſus Chriſtus qui venit, ante omnem creaturam natus ex Patre eſt .... Incarnatus*

eſt

eſt cùm Deus eſſet, & homo factus, manſit quod Deus erat.

Juſtinus Martyr in dialogo cum Tryphone multis argumentis probat, Prophetas prædixiſſe Meſſiam lege promiſſum futurum eſſe Deum, additque, ejuſmodi articuli fidem ad ſalutem requiri: eum enim recenſet inter eos, quos quiſque Chriſtianus profiteri debet. Sed quæ fuerit Juſtini mens, patebit clariùs ex reſponſione ad ſubſequens argumentum, quod ab Epiſcopio, aliiſque Socinianis demonſtrativum judicatur.

Objicies 1. Juſtinus in dialogo cum Tryphone docet 1. non ſequi, Jeſum Nazarenum non eſſe Chriſtum lege promiſſum ex eo, quòd probari non poſſit eum eſſe Deum: *Verùm enim verò, ô Trypho, non amittitur illud, hunc eſſe Chriſtum Dei, ſi probare nequeam, & extitiſſe ipſum priùs filium cōditoris hujus univerſitatis, eſſeque Deum*: Docet 2. aliquos ſuo tempore Chriſtianos extitiſſe, qui licèt faterentur eum eſſe Chriſtum, negarent tamen eſſe Deum: *Sunt enim nonnulli ex genere noſtro, confitentes ipſum eſſe Chriſtum, ſed hominem ex hominibus genitum eſſe affirmant, quibus ego minimè aſſentior*: unde ſic arguitur. Non requiritur fides explicita de articulo quo, licèt non probato, ſtat, quòd Jeſus Nazarenus ſit Meſſias; de articulo cujus impugnatores remanent in Eccleſiæ gremio: atqui ex Juſtino, articulo de divinitate Chriſti minimè probato, ſtat Jeſum Nazarenum eſſe Meſſiam; illius impugnatores remanſerunt in Eccleſiæ gremio; eos enim Juſtinus ait fuiſſe *ex genere noſtro*, hoc eſt, ex Eccleſiæ membris: ergo, &c.

Reſp. conc. maj. diſt. minorem. Articulo de divinitate Chriſti non probato, ſtat in Judæorum ſuppoſitione, Jeſum Nazarenum eſſe Meſſiam lege promiſſum, conc. min. ſtat in rei veritate, neg. min. Tryphoni, contra quem Juſtinus diſſerit, cæteriſque Judæis perſuaſum erat, Meſſiam non futurum eſſe Deum, ſed purum homi-

nem: *Omnes nos* (ait Trypho ad Juſtinum reſpondens) *Chriſtum hominem ex hominibus naſciturum præſtolamur*. Juſtinus, ut cum methodo procedat, primò per figuram quam conceſſionem vocant, annuit Tryphoni ſuppoſitionem, quaſi dixiſſet; dato & non conceſſo, quòd ex Prophetis probari non poſſit, Meſſiam futurum eſſe Deum; inde tamen non ſequitur, Jeſum Nazarenum non eſſe Chriſtum lege promiſſum: nempè Jeſu Nazareno conveniunt characteres omnes quos tu, cæterique Judæi, adſcribitis Meſſiæ in lege promiſſo. Secundò, ubi Juſtinus, ne quæſtiones implicaret, id per conceſſionem dedit Tryphoni, latè poſtea probat, quod & ante jam probaverat, Prophetas docuiſſe, Meſſiam in lege promiſſum futurum eſſe Deum, additque, hunc etiam characterem Jeſu Nazareno convenire.

Ad alteram propoſitionis partem, reſpondeo verba illa: *Ex genere noſtro*, non eſse idem ac iſta, *Ex Eccleſia Catholica*; nempè non aliud ſignificant, quàm quòd Ebionæi, quos tunc Juſtinus præ oculis habuit, Jeſum Nazarenum pro Chriſto, quem lex promiſerat, agnoſcentes, Chriſtiannum nomen ſibi vindicarent. Ratio eſt 1. quia idem S. Martyr in Apologiâ ſecundâ ad Antoninum Pium, Simonem, Menandrum, & Marcionis diſcipulos, ex nomine, non ex Catholicâ profeſſione, Chriſtianos appellat: *Omnes hi* (inquit) *qui ab his prodeunt, Chriſtiani vocantur, planè quemadmodum Philoſophis, cùm eis non ſint communia dogmata, nomen tamen, quod à Philoſophis ducitur, commune eſt*. Ratio eſt 2. quia ſi Juſtinus verbis iſtis, *Ex genere noſtro*, intellexiſset vera Eccleſiæ membra, Eccleſiæ corpori inſeruiſset homines, qui Chriſtum ſemine virili progenitum, non autem de Spiritu ſancto conceptum profitebantur: ſcilicet (ut patet ex Juſtini textu) ii de quibus eſt quæſtio, Chriſtum *hominem ex hominibus eſſe genitum affirmabant*.

Inſtabis 1. Juſtinus de iis Chriſtianis loquens

qui

qui Chriſto divinitatem abdicabant, nullam eis hæreſeos notam inurit, ſed ſuum tantùm diſſenſum opponit: *Quibus ego* (inquit) *minimè aſſentior*. 2. Mirum videri non debet, Juſtinum eos apud quos Chriſtus audiit ut purus homo, habuiſſe pro veræ Eccleſiæ membris, cum & Socratem & Heraclitum, aliosque Philoſophos qui ad rationis normam mores ſuos exegerunt, in Apologiâ quæ ſecunda inſcribitur, habuerit pro Chriſtianis, qui cum Chriſto Dei primogenito vixerint.

Reſp. ad 1. ideò Juſtinum iis de quibus agitur, non inuere notam aliquam, quòd cum illis rem non agat, obiterque eorum, in aliud intentus, meminerint. Nec neceſſe eſt, ut quoties ſcriptor vel obiter alicujus hæretici nomen recitat, toties ipſum hæreticum appellet. Præterea falsò ſupponitur, quòd iis de quibus eſt quæſtio, ſuum tantùm diſſenſum opponat; nimirùm expreſsè docet, eorum doctrinam humanum eſſe commentum, quod ſacris litteris oppoſitum ſit: *Quibus ego* (inquit) *minimè aſſentior, neque ſanè plerique eadem mecum ſentientes, illud dixerint. Siquidem non hominum traditionibus ac doctrinis juſſi ſumus à Chriſto credere, ſed eis quas beati Prophetæ promulgarunt, & ipſe Chriſtus docuit.*

Reſp. ad 2. diſt. ant. Juſtinus Philoſophos appellat chriſtianos, ſecundùm quid & imperfectè, conc. ant. ſimpliciter & abſolutè, neg. ant. Philoſophi, qui ſpretis gentilium idolis, verum Deum coluerunt, multaque ad mores ſpectantia docuerunt, quæ rationi conſentanea ſunt, quoad illud caput à ſancto Juſtino Chriſtiani appellati ſunt; cum verò in Chriſtum minimè crediderint, nec alia præcipua Chriſtianæ religionis dogmata profeſſi ſint, ſimpliciter & abſolutè Chriſtiani appellari non potuerunt. Quòd verò ea fuerit Juſtini mens, patet ex eo, quòd S. Martyr in eâdem Apologiâ ſecundâ ad Antoninum Pium ſic loquatur: *Chriſtum eſſe primogenitum Dei*

edocti ſumus; ipſumque Rationem eſſe, cujus univerſum hominum genus eſt particeps, antea oſtendimus. Et quicumque cum ratione vixere, Chriſtiani ſunt. In Apologiâ quæ prima dicitur, licèt reverà ſecunda ſit, ſcribit, hoc eſſe diſcrimen inter Philoſophos & Chriſtianos, quòd illi, *Iuxta aliquam partem ſeminalis Rationis mores ſuos conformaverint*, iſti econtra, *Secundùm univerſæ Rationis, & Verbi, hoc eſt Chriſti, notionem & contemplationem vivunt.*

Ne quis verò inde colligat, aliquem ſolo rationis lumine veram ac cœleſtem beatitudinem conſequi poſſe, obſtant hæc quæ S. Martyr ſcribit in Oratione Parenetica ad Græcos: *Undequaque ergo & modis omnibus ſcire convenit, nullo planè pacto aliter, aut aliundè de Deo, vel de recto Dei cultu diſci quidquam poſſe, quàm à Prophetis ſolis, qui divina inſpiratione inflati vos docent & inſtituunt.* Obſtant quoque hæc alia quæ in epiſtolâ ad Diognetum ſcribit: *Nemo mortalium Deum vel vidit, vel cognovit; ſed ipſe ſe ipſum oſtendit; oſtendit autem per fidē, cui ſoli Deum videre conceſſum eſt.*

CAPUT III.

Vtrum ante Chriſti nativitatem præter Iſraeliticum populum gentes aliquæ fidem habuerint.

Not. 1. NOn eſt hîc quæſtio de hominibus qui ante Noemum vixêre: nempè conſtat, eos unum ac verum Deum coluiſſe: nec enim in Scripturis legitur, quòd eorum aliquis inanes deos veneratus ſit. Non eſt etiam quæſtio de iis qui à diluvio ad Abrahamum uſque in humanis fuerunt: ſcilicet notum eſt, eos poſt turris Babylonicæ conſtructionem, & poſt ſuam in univerſum orbem diſperſionem, ita ſucceſſu temporis à Dei veri cultu receſſiſſe, ut in ſolâ familiâ Thare Patris Abraham remanſerit, imò & aliquandiu etiam ex eâ evanuerit. *Vna igitur Thare domus erat* (inquit Auguſtinus lib. 16. de Civitate Dei, capite 12.) *de qua natus eſt Abraham,*

in qua unius Dei veri cultus, & quantùm credibile eſt, in qua jam ſola etiam Hebræa lingua remanſerat; quamvis & ipſa ſicut jam manifeſtior Dei populus in Ægypto, ita in Meſopotamia ſerviſſe diis alienis, Ieſu nave narrante, referatur. Quandiù verò unius ac veri Dei cultus à diluvio apud homines permanſerit, difficilè admodùm ſtatui poteſt: *Poſt diluvium* (ait idem Auguſtinus lib. 16. de Civitate Dei, cap. 1.) *procurrentis ſanctæ veſtigia Civitatis, utrum continuata ſint, an intercurrentibus impietatis interrupta temporibus, ita ut nullus hominum veri unius Dei cultor exiſteret, ad liquidum Scripturis loquentibus invenire difficile eſt: propterea quòd in Canonicis libris poſt Noe ... non invenimus uſque ad Abraham cujuſquam pietatem evidenti divino eloquio prædicatam, niſi quòd Noe duos filios ſuos, Sem & Iaphet, prophetica benedictione commendat, innuens & prævidens, quod longè poſt fuerat futurum.*

Not. 2. Non eſt etiam quæſtio, an privati aliqui homines ex ſpeciali Dei privilegio, extra populum Iſraeliticum, ab Abrahæ temporibus verum Deum coluerint, fidemque, ſaltem implicitam, in Chriſtum futurum habuerint: ſcilicet certo certius eſt, Melchiſedecum qui Abrahamo ex prælio revertenti occurrit, unum ac verum Deum coluiſſe, obtuliſſeque ſacrificium, quod typus fuit ſacrificii incruenti, quod Chriſtus obtulit in ultimâ cœnâ, quodque ad finem uſque ſæculorum in Eccleſiâ Chriſtianâ offeretur: *At verò* (ait Scripturâ Geneſis 14.) *Melchiſedec Rex Salem, proferens panem & vinum, erat enim Sacerdos Dei altiſſimi, benedixit ei, & ait: Benedictus Abraham Deo excelſo, qui creavit cælum & terram.* Certiſſimum pariter eſt, Jobum verâ tum in Deum, tum in Chriſtum fide donatum fuiſſe: *Homines autem quoſdam* (ait Auguſtinus lib. 18. de Civitate Dei, c. 47.) *non terrena ſed cæleſti ſocietate ad veros Iſraelitas ſupernæ cives patriæ pertinentes etiam in aliis gentibus fuiſſe, negare Iudæi non poſſunt: quia ſi ne-*

gant, facillimè convincuntur de ſancto & admirabili viro Iob, qui nec indigena, nec proſelytus, id eſt, advena populi Iſrael fuit; ſed ex gente Idumæa genus ducens, ibi ortus, ibidem mortuus eſt: qui divino ſic laudatur eloquio, ut quod ad juſtitiam, pietatemque attinet, nullus ei homo ſuorum temporum coæquetur. Fuit verò Job (ut ibidem ait Auguſtinus) tertiâ generatione poſterior, quàm Iſrael. Potuiſſe etiam & alios eſſe apud nationes viros pios, docet ibidem Auguſtinus: *Divinitùs autem* (ait) *proviſum fuiſſe non dubito, ut ex hoc uno ſciremus, etiam per alias gentes eſſe potuiſſe, qui ſecundùm Deum vixerunt, eique placuerunt, pertinentes ad ſpiritalem Ieruſalem.* Si quis verò roget, qui fieri potuerit, ut apud nationes aliqui privati veram in Deum & Chriſtum fidem habuerint; reſpondendum erit homines illos aut ex majorum ſuorum per Sem & Japhet traditione, aut ex Abrahæ familiâ, aut ex ſpeciali & immediatâ revelatione, ſuam in Chriſtum fidem habuiſſe: *Quod* (ait ibidem Auguſtinus) *nemini*, ut pertineret ad ſpiritalem Jeruſalem, *conceſſum fuiſſe credendum eſt, niſi cui divinitùs revelatus eſt unus mediator Dei & hominum homo Chriſtus Ieſus: qui venturus in carne ſic antiquis ſanctis prænuntiabatur, quemadmodum nobis veniſſe nuntiatus eſt, ut una eademque per ipſum fides omnes in Dei Civitatem, Dei domum, Dei templum prædeſtinatos perducat ad Deum.*

Not. 3. Non eſt quoque quæſtio de populis, ad quos Prophetæ tempore legis Moſaicæ divinitùs miſſi ſunt: nempè nemini dubium eſt, quin Ninivitæ, qui (ut ait Scriptura) ad prædicationem Jonæ pœnitentiam egerunt ante Chriſtum natum, unum ac verum Deum aliquandiu coluerint, veramque à Jona fidem in Chriſtum futurum edocti ſint: ſed quæſtio eſt de integrâ aliquâ natione, de aliquo populo in unum reipublicæ corpus adunato, ad quem nulli Prophetæ miſſi ſint; & quæritur, utrum apud eam nationem, apud eum populum, qui extra gentem Judaicam

daicam fuerit, verus ac ſincerus unius Dei cultus, tum interior, tum exterior, ante Chriſtum natum extiterit: ita ut populus ille verâ fide, ſincera charitate, fuerit prædıtus, ac ſanctis ritibus uſus ſit.

Not.4. De quæſtione ſic propoſitâ prodiere nuper libri quidam gallico idiomate conſcripti, in quibus aſſerebatur, 1. Sinarum gentem per duo circiter annorum millia ante Chriſtum natum, puram ac integrâm conſervaſſe unius ac veri Dei cognitionem, ab eâque toto eo tempore Deum verum eâ ratione adoratum fuiſſe, ut Chriſtianis & exemplo & inſtructioni eſse potuerit. Aſserebatur 2. eandem Synarum gentem uni ac vero Deo ſacrificaſse in templo omnium antiquiſſimo. Aſserebatur 3. per ampliſſimum illud temporis ſpatium apud Sinas fuiſse fideles verâ ſanctitate præditos, plenos Dei Spiritu, regularum puriſſimæ charitatis obſervantiſſimos: ita ut hominum illorum ſanctitatem, charitatem, Deus, etiam miraculis, confirmaverit. Aſserebatur 4. nulli cumulatiùs, quàm Sinarum genti, Deum beneficiorum ac gratiarum dona contuliſse.

Conclusio. Extra Abrahami poſteros nulla gens, nullus populus ante Chriſtum natum veram ac puram religionem profeſsus eſt.

Probatur 1. ex Scripturâ. Sacri Codices, cùm de gentibus quæ ante Chriſtum natum vixere, loquuntur, eas indefinitè, imò & univerſim idololatras appellant. Pſal. 95. *Omnes dii gentium dæmonia*. Pſal. 113. *Simulachra gentium, argentum & aurum*. Deuteronomii cap. 13. *Si tibi voluerit perſuadere frater tuus clam dicens: Eamus & ſerviamus diis alienis cunctarum in circuitu gentium, quæ juxta vel procul ſunt, ab initio uſque ad finem terræ; non acquieſcas ei*. Actor. 14. *In præteritis generationibus dimiſit omnes gentes ingredi vias ſuas*.

Iidem ſacri codices gentibus idololatris, aut ſolos Iſraelitas aut ſolos Chriſtianos opponunt. Ezechielis 25. *Hæc dicit Dominus Deus: Pro eo quod dixerunt Moab & Seir, ecce ſicut omnes gen-*

gentes domus Iudæ. 1. ad Corinth. 10. *Quæ immolant gentes, dæmoniis immolant & non Deo: nolo autem vos fieri ſocios dæmoniorum*. Ad Epheſ. 2. *Memores eſtote....... vos gentes in carne...... qui eratis in illo tempore ſine Chriſto, alienati à converſatione Iſrael, & hoſpites teſtamentorum, promiſſionis ſpem non habentes, & ſine Deo in hoc mundo*.

Eadem ſacra Scriptura æternam mortem minatur gentibus omnibus, quòd Deum ignorent. Pſalm. 78. *Effunde iram tuam in gentes quæ te non noverunt, & in regna quæ nomen tuum non invocaverunt*. Jeremiæ 10. *Effunde indignationem tuam ſuper gentes quæ te non cognoverunt*.

Ex iis autem locis ſic conficitur argumentum: Si præter Iſraelitas tempore Veteris Teſtamenti, ſi præter Chriſtianos tempore novi Teſtamenti extitiſſet gens aliqua, quæ verum Deum coluiſſet, immeritò ſacri codices ſolos Iſraëlitas, ſolos Chriſtianos idololatris oppoſuiſſent, immeritò eos dumtaxat excepiſſent ab idololatrarum numero: non fuiſſet enim ratio, cur iiſdem idololatris gentem eam, populum illum non oppoſuiſſent, apud quem fuiſſet ſincerus veri Dei cultus: atqui, &c. ergo, &c.

Iiſdem ſacris codicibus docemur, vocationem gentium ad fidem nonnullis Chriſti diſcipulis incredibilem initio viſam fuiſſe: *Et obſtupuerunt* (ait Lucas Actor. 10.) *ex circumciſione fideles qui venerant cum Petro: quia & in nationes gratia Spiritus ſancti effuſa eſt*. Cap. 11. *Cùm autem aſcendiſſet Petrus Ieroſolymam, diſceptabant adverſus illum, qui erant ex circumciſione, dicentes: Quare introiſti ad viros præputium habentes?* Petrus rem à ſe geſtam non confirmavit exemplo alicujus gentis quæ tunc Deum verum coleret, & in quam effuſus eſſet Spiritus ſanctus; ſed Dei revelatione ſibi in ſomno factâ, ac prodigiis quibus illud Deus ipſe confirmarat: Petro igitur cæteriſque Apoſtolis ignotum erat, aliquas, præter Judæos, gentes extitiſſe, quæ verum Deum ante Chriſtum natum

co-

coluiſſent, quæque fide & charitate præditæ fuiſſent; alioquin enim gentes eas opponere debuiſſent iis, quibus probatum non erat, quòd Petrus acceſſiſſet ad incircumciſos, eiſque Chriſtianam religionem annuntiaſſet.

Tantùm abeſt, ut Apoſtoli in ſui defenſionem protulerint exemplum alicujus gentis quæ extra populum Judaicum credidiſſet, quin econtrà affirmarint, vocationem gentium myſterium eſſe quod tunc primùm Apoſtolis revelatum ſit: *Quod* (inquit Paulus ad Epheſ. 3.) *aliis generationibus non eſt agnitum filiis hominum: ſicut nunc revelatum eſt ſanctis Apoſtolis ejus, & Prophetis in Spiritu: Gentes eſſe cohæredes & concorporales promiſſionis ejus in Chriſto Ieſu*. Nec id ſolùm, ſed præterea Actorum 15. expreſsè negatur, myſterium illud in aliquâ gente ante novi Teſtamenti tempora impletum fuiſſe; unde Paulus ad Rom. 7. docet, gentes quæ Chriſtianiſmo dederunt nomen, non habere propriam radicem, neque naturales ramos, ſed inſititias eſſe, eaſque beneficiis quæ olim Judæis promiſſa fuerant, à Chriſti Salvatoris tempore tanquam advenas & peregrinos uti.

Ex laudatis locis ſic arguitur. Si ante Chriſtum natum gens aliqua Deum verum coluiſſet, ſi apud aliquam vera fides, & ſincera charitas extitiſſent, vocatio gentium viſa non fuiſſet incredibilis primis Chriſti diſcipulis; eam Apoſtoli illius antiquæ gentis exemplo confirmaſſent; immeritò aſſeruiſſent, ſibi primùm revelatum fuiſſe myſterium de vocatione gentium; nec unquam dixiſſent, gentes non habere radicem, non eſſe naturales ramos: nimirùm habuiſſent radicem in populis, qui extra Judaicum vero ac ſincero cultu uni Deo ſerviiſſent: atqui, &c. ergo, &c.

Reſpondent adverſarii, gentes omnes, ipſos etiam Sinas, quingentis ante Chriſtum annis defeciſſe à ſincero Dei cultu, quem antea per annos bis mille integrum ſervaverant; ac proindè mirum non eſſe, quòd Apoſtoli, eorum exemplo

in confirmationem vocationis gentium uſi non ſint.

Sed frivola eſt ejuſmodi reſponſio. Nam 1. à temeritate excuſari non poteſt, cùm ſine ullâ prorsùs authoritate proferatur. 2. Qui Sinarum religionem accuratiùs rimati ſunt, ut Pater Longobadi, ex Sinarum hiſtoriis ac libris demonſtrant, veteres Sinas aut materiam primam coluiſſe, aut Manichæiſmo, quod poſteà prodiit, laboraſſe. 3. Illud annorum bis mille ſpatium, ipſum eſt tempus quo Prophetæ ſcribebant, omnes omninò gentes eſſe idololatras, unumque Judaicum populum, verum Deum colere. 4. Etſi detur, Sinas quingentis annis ante Chriſtum à verâ Dei religione defeciſſe, Apoſtoli ad confirmandam vocationem gentium uſi fuiſſent exemplo veterum illorum Sinarum, qui per annos bis mille Deo ſerviiſſent. 5. Univerſales ſunt ac indefinitæ Scripturarum quas laudavimus, ſententiæ; ſine ullâ igitur exceptione temporum intelligendæ ſunt.

Probatur iterum noſtra Concluſio ex Traditione. 1. Cùm pagani Chriſtianis objicerent noſtræ religionis novitatem, Patres, ut ſeſe eo argumento liberarent, nuſquam confugerunt ad gentem aliquam quæ extra Judaicam, Deum verum coluiſſet, ac futurum expectaſſet Meſſiam; ſed confugerunt ad unum Judaicum populum, ut videre eſt in primis noſtræ religionis apologiſtis. 2. Patres expreſsè aſſerunt, omnes populos, uno excepto Iſraelitico, ab unius Dei cultu deſeciſſe ut idola venerarentur: *Deſertæ enim omnes gentes* (ait Juſtinus in Apologiâ ad Antoninum Pium) *à Deo vero erant, quòd manuum operibus ſervirent.*

Lactant. lib. 4. Inſtit. c. 2. ſcribit, Pythagoram & Platonem apud nullam omninò gentem reperiſſe ſapientiã, quòd ad Judæos non acceſſiſſent, divinâ id impediente providentiâ: *Ne* (inquit) *ſcire poſſent veritatem, quia nondum fas erat alienigenis hominibus religionem veri Dei, juſtitiamque cognoſcere: Statuerat enim Deus, appropinquãte ultimo tẽpore*

ducem

ducem magnum cœlitùs mittere, qui eam perfido, ingratoque populo oblatam, exteris gentibus revelaret.

Euſebius lib.2. demonſtr.Euangel. demonſtratione 1. ſcribit, myſterium de benedictione gentium in ſemine Abrahæ ideò olim latuiſſe, quòd Abrahæ temporibus omnes gentes infando ſuperſtitionis errore tenerentur. S. Auguſtinus lib.16. de Civ. Dei, c.12. expreſsè aſſerit, poſt diluvium in unâ Tharæ domo veri Dei cultum permanſiſſe: *Proindè ſicut per aquarum diluvium una domus Noè remanſerat ad reparandum genus humanum, ſic in diluvio multarum ſuperſtitionum per univerſum mundum una remanſerat domus Tharę, in qua cuſtodita eſt plantatio Civitatis Dei.* Lib.18.cap.47. hæc ait: *Populus enim reverà, qui propriè Dei populus diceretur*, præter Judaicum, *nullus alius fuit.*

Chryſoſtomus in Pſalm.95.docet, tempore veteris Teſtamenti cantari non potuiſſe Canticum Domini in terrâ alienâ, hoc eſt, extra Judaicam.

Cyrillus lib. 3. in Julianum apoſtatam aſſerit Judæis ſolis datam eſſe legem, quòd aliæ omnes gentes eſſent idololatræ. Objicienti Juliano, cur Deus ad alios ab Hebræo populos, Prophetas non miſiſſet, non reſpondet, ad Sinas aut aliquam aliam gentem miſſos eſſe, ſed ad inſcrutabilia Dei judicia recurrit.

Auctor libri de vocatione gentium, lib.1. c.13. ſic loquitur: *Gentium non eſt prius facta vocatio.* Cap.21. ait: *Eſſe abſconditum, cur omnibus gentibus prætermiſſis, unum populum ſibi, quem ad veritatis cognitionem erudiret, excepit.* Lib. 2. cap.14. *Tam pauci fuerunt, ut vix cognoſcatur, an fuerint.* Vide ea loca, ac plura alia fuſiùs pertractata in libro qui nuper cum hâc ſuperſcriptione prodiit: *Tractatus dogmaticus de vocatione gentium.*

Objicies 1. Pſal. 104. Joſeph à Pharaone conſtitutus eſt, *ut erudiret principes ejus ſicut ſe ipſum & ſenes ejus prudentiam doceret.* Melchiſedech Abrahæ temporibus in urbe Salem Sacerdos erat Dei ſummi: ergo ſaltem urbs Salem Deum verum

colebat; Sybillæ de Chriſto prophetarunt. Euſebius libro 6. de præparatione Euangelicâ, ſcribit, Brachmanes extitiſſe ſuo tempore, qui *ſoli Deo* attendentes, rationis dictamen in ſuis moribus ſequerentur. *Apud Indos autem* (ait cap. 8.) *& Bactres multa millia hominum ſunt qui Brachmanes appellantur. Ii tam traditione Patrum, quàm legibus, nec ſimulachra colunt, nec animatum aliquid comedunt, vinum aut cerviſiam nunquam bibunt, ab omni malignitate abſunt, ſoli Deo attendentes.*

Reſp. ad 1. prudentiam quam ſenes ſuos Pharao doceri voluerat, fuiſſe politicam, quâ adversùs famem quæ vexarat Ægyptum, aliaque pericula quibus Joſeph conſuluerat, regnum ſuum tutaretur impoſterum.

Reſp. ad 2. ex Melchiſedecis ſacerdotio colligi quidē privatos quoſdā extra Abrahami poſteros verū Deum coluiſſe, ſed non aliquam gentem integram: nempè præterquā quòd Salem tunc temporis oppidum erat exiguum, Scriptura non dicit quòd totius oppidi Sacerdos eſſet, ſed Rex tātùm.

Reſp. ad 3. dato (quod tamen non pauci negant) Sybillas de Chriſto prophetaſſe, non ſequitur eas, aut eos quibus prophetabant, purum ac ſincerum cultum vero Deo exhibuiſſe; ſiquidem Prophetiæ donum cum impietate conjungi poteſt, ut patet in Balaam, Caiphâ, pluribuſque aliis: *Quapropter* (inquit Auguſtinus lib. 18. de Civ. Dei, cap. 47.) *quiſquis alienigena, id eſt, non ex Iſrael progenitus, nec ab illo populo in Canonem ſacrarum litterarum receptus, legitur aliquid prophetaſſe de Chriſto, ſi in noſtram notitiam venit aut venerit, ad cumulum à nobis commemorari poteſt; non quòd neceſſarius ſit, etiamſi deſit; ſed quia non incongruè creditur fuiſſe & in aliis gentibus homines, quibus hoc myſterium revelatum eſt, & qui hoc etiam prædicere impulſi ſunt, ſive participes ejuſdem gratiæ fuerint, ſive expertes; ſed per malos Angelos docti ſunt, quos etiam præſentem Chriſtum, quem Iudæi non agnoſcebant, ſcimus fuiſſe confeſſos.*

Reſp.

Reſp. ad 5. Brachmanes non unam gentem fuiſſe, ſed plurium gentium Philoſophos; ac proindè ex eorum exemplo non concluditur, integras nationes, ante Chriſtum natum, Deum verum coluiſſe. Prætereà eo tantùm ſenſu dicuntur non adoraſſe ſimulachra, quòd ſolem & lunam, aut quid aliud ſuis ſenſibus ſubjectum, immediatè, non autem in eorum ſimulachris adorarent. Nec id mirum eſt; quâ enim ratione ſimulachra lunæ, aut ſolis adoraſſent, qui nec ſculpendi, nec pingendi artem noverant? Scribit idem Euſebius lib. 9. Præpar. Euang. cap. 3. Numam Romanis prohibuiſſe, ne ullam imaginem Deo tribuerent: unde (ait) annis centum atque ſeptuaginta nullam imaginem, nec ſculptam, nec pictam, in templis Romanorum conſpici potuit. Nec obſtant hæ voces, *ſoli Deo attendentes*; ſignificant enim eos ad cultum inanis Dei quem colebant, attentos ſe præbuiſſe, ne quid agerent, quod ab eo caſtigari poſſet. Tandem cùm nec Dei ut authoris naturæ cognitio, nec opera externa ad rationis normam exacta ſine fide in Chriſtum, ſatis ſint ad pietatem, ex eo quòd nonnulli Philoſophi lumine naturali Deum cognoverint, colligi non poteſt, eos pium cultum Deo exhibuiſſe, eos verâ ac ſincerâ charitate fuiſſe præditos.

Iis quæ toto hoc in capite dicta ſunt, robur maximũ addi poteſt ex cenſurâ quam adversùs doctrinam noſtræ Concluſioni cõtrariam nuper tulit Facultas Theologica Pariſiẽſis: operæ pretium ducimus hìc eam lectorum oculis ſubjicere.

CENSURA

Facultatis Theologicæ Pariſienſis adversùs propoſitiones excerptas ex libris quorum hæc eſt ſuperſcriptio:

Nouveaux Memoires ſur l'Etat preſent de la Chine.
Hiſtoire de l'Edit de l'Empereur de la Chine.
Lettres des Ceremonies de la Chine.

CUM anno Domini 1700. die primâ Julii, in Comitiis ordinariis Sacræ Facultatis Theologiæ

logiæ Pariſienſis, habitis in Collegio Sorbonæ, poſt Miſſam de Spiritu ſancto ſolemniter, ut moris eſt, celebratam; S. M. N. Salomon Prioux Doctor ejuſdem Facultatis è Societate Sorbonicâ detuliſſet ad ſacram Facultatem quoſdam Libros vernaculo ſermone ſcriptos, & typis editos ſub his titulis: *Nouveaux Memoires ſur l'etat preſent de la Chine, imprimez à Paris, chez Iean Aniſſon, en 1696. & en 1697. Hiſtoire de l'Edit de l'Empereur de la Chine, imprimèe par le meme Iean Aniſſon, en 1698. Lettre ſur les ceremonies de la Chine, imprimée à Liege, chez Daniel Moumal, en* 1700. In quibus Libris quaſdam propoſitiones contineri contendebat, dictæ Facultatis cenſoriâ animadverſione dignas. Selecti ſunt ad poſtulationem S. M. N. Guilielmi le Bas ejuſdem Facultatis Syndici, octo Magiſtri, qui unà cum D. D. Decano & Syndico dictos Libros diligenter & accuratè legerent, expenderent, & de iis ad Facultatem referrent. Quod cùm illi in variis conſeſſibus privatis, in ædibus Sacræ Facultatis per dictum menſem habitis, præſtitiſſent; die ſecundâ menſis Auguſti ejuſdem anni, D.D. Deputatorum antiquior ea quæ fuerant per eoſdem D.D. Deputatos acta, retulit, exhibuitque propoſitiones quaſdam excerptas ex dictis Libris, quas SS. MM. NN. Deputati concordi conſenſu damnandas cenſuerunt; ſimulque cenſuræ notas, quibus eas eſſe configendas exiſtimarunt.

Quibus auditis, & eâ de re duobus comitiis, diebus ſcilicet 2. & 3. menſis Auguſti habitis, decrevit Sacra Facultas, typis mandandum eſſe Indiculum dictarum propoſitionum abſque cenſuræ notis, illumque ſingulis Magiſtris eſſe diſtribuendum. Et aſſignata ſunt comitia ad diem 17. ejuſdem menſis Auguſti, ut de iis deliberaret Sacra Facultas.

In quibus comitiis, auditis tum primùm quibuſdam è SS. MM. NN. Deputatis, & habitis triginta Congregationibus, in quibus centum ſexagin-

xaginta Magiſtri ſententiam dixerunt, die tandem 18. menſis Octobris ejuſdem anni prædictas propoſitiones damnandas cenſuit Sacra Facultas, & reverà, ac de facto damnavit in hunc modum.

I.

Le peuple de la Chine à conſervé prés de deux mil ans la connoiſſance du veritable Dieu, & l'a honoré d'une maniere, qui peut ſervir d'exemple & d'inſtruction même aux Chrétiens. *Memoires de la Chine, Tom. 2. p. 141. de la premiere Edition, & 114. de la troiſieme.*

CENSURA.

Hæc propoſitio eſt falſa, temeraria, ſcandaloſa, erronea, ſanctæ Religioni Chriſtianæ injurioſa.

II.

Si la Judée a eu l'avantage de conſacrer (un Temple à Dieu) plus riche & plus magnifique, ſanctifié même par la preſence, & par les prieres du Redempteur, ce ne'eſt pas une petite gloire à la Chine d'avoir ſacrifié au Createur dans le plus ancien Temple de l'Univers. *Ibid. p. 134. & 135. de la premiere Edition, & 109. de la troiſieme.*

CENSURA.

Hæc propoſitio eſt falſa, & temeraria.

III.

La Morales des Chinois parut auſſi pure que la Religion. *Lettre ſur les Ceremonies de la Chine, pag. 32.*

La Chine a pratiqué les maximes les plus pures de la Morale, tandis que l'Europe & preſque tout le reſte du monde, étoit dãs l'erreur & dans la corruption. *Memoires de la Chine, Tom. 2. p. 147. & 148 de la premiere Edition, & 118. 119. de la troiſieme.*

La connoiſſance du vray Dieu, qui avoit duré pluſieurs ſiecles aprés le regne de l'Empereur *Kam-Vam*, & même fort probablement longtemps aprés Confucius, ne ſe conſerva pas toujours dãs cette premiere pureté. L'idolatrie s'empara enfin des eſprits, & les mœurs devirent ſi cor-

ſi corrompues, que la Foy n'etant plus qu'une occaſion d'un plus grand mal, fut peu à peu ôtée (aux Chinois) par un juſte jugement de Dieu. *Ibid. pag.* 148. *de la premiere Edition*, & 120. *de la troiſieme*.

Outre le culte interieur qui étoit recommandé, on s'attachoit avec ſcrupule juſqu'aux moindres ceremonies exterieures. *Ibid. p.* 141. & 142. *de la premiere Edition*, & 114. *de la troiſieme*.

Tchoven Hio, cinquiéme Empereur de la Chine, nomma des Preſtres, ou Mandarins Eccleſiaſtiques en diverſes Provinces, pour préſider aux Sacrifices. *Ibid. p.* 135. *de la premiere Edition*, & 109. *de la troiſieme*.

Confucius dit à ſon fils: Les Saints ſe ſont d'abord appliquez aux choſes les plus aiſées. *Ibid. Tom.* 1. *p.* 431. *de la premiere Edition*, & 347. *de la troiſieme*.

Un Philoſophe du Pays luy dit un jour (à Cōfucius) vous qui eſtes le petit-fils d'un Saint. *Ibid. p.* 421. *de la premiere Edition*, & 339. *de la troiſieme*.

Confucius tâchoit en tout d'imiter ſon ayeul, qui vivoit pour lors à la Chine en odeur de Sainteté. *Ibid. p.* 406. *de la premiere Edition*, & 327. *de la troiſieme*.

Confucius étant mort, il fut pleuré de tout l'Empire, qui dés ce temps-là l'honora comme un Saint. *Ibid. p.* 418. *de la premiere Edition*, & 336. *de la troiſieme*.

Son humilité, & ſa modeſtie donneroient lieu de croire, que ce n'a pas eſté un pur Philoſophe formé par la raiſon, mais un Homme inſpiré de Dieu pour la reforme de ce nouveau monde. *Ib. p.* 416. *de la premiere Edition*, & 335. *de la troiſieme*.

On raconte dans l'hiſtoire, que l'Imperatrice femme de *Tino* Roy de la Chine étant ſterile, demanda à Dieu des enfans avec une ſi grande ferveur durant le temps du Sacrifice, qu'elle conçut peu de jours aprés, & accoucha dans la ſuite d'un fils celebre par quarante Empereurs conſecutifs

que ſa famille donna à la Chine. *Ib. Tom.* 2. *p.*135. *de la premiere Edition, & 109. de la troiſieme.*

Cete pieté du Prince toucha le Ciel, l'air ſe chargea de nuages, & une pluye univerſelle, qui tomba ſur l'heure, donna en ſon temps à tout l'Empire, une abondante recolte. *Ibid.p.*145. *de la premiere Edition, & 117. de la troiſieme.*

Vou-Vam, Fondateur de la troiſiéme Race, offroit luy-même des Sacrifices ſelon l'ancienne coutume; & ſon frere....... le voyant un jour en danger de mourir, ſe proſterna devant la Majeſté divine pour en obtenir la gueriſon..... Pour moy, Seigneur, ajoûta ce bon Prince, je ſuis peu utile en ce monde, s'il vous faut une victime, je vous offre de tout mon cœur ma vie en ſacrifice, pourvû que vous conſerviez mon Maiſtre, mon Roy, & mon Frere. L'hiſtoire aſſure qu'il fut exaucé, & qu'il mourut en effet aprés ſa priere.

Exemple qui prouve manifeſtement, que non-ſeulement l'eſprit de la Religion s'eſtoit conſervé parmi ces peuples (Chinois) mais qu'on y ſuivoit encore les maximes de la plus pure charité qui en fait la perfection, & le caractere. *Ib. p.*137. *&* 138. *de la premiere Edit. &* 111. *de la troiſieme.*

Ces peuples (Chinois) anciennement ſi ſages, ſi pleins de la connoiſſance, & ſi je l'oſe dire, de l'Eſprit de Dieu. *Ib. p.*173. *de la premiere Edition, &* 148. *de la troiſieme.*

CENSURA.

Doctrina his propoſitionibus contenta, nempè, *Moralis diſciplinæ puritatem, morum ſanctitatem, fidem, cultum Dei veri internum & externum, ſacerdotes, ſacrificia, ſanctos, ac homines inſpiratos à Deo, miracula, ſpiritum Religionis, puriſſimam charitatem, quæ Religionis eſt perfectio, & character, & ſi auſim dicere,* inquit Auctor, *Spiritum Dei, apud Sinas olim per duo annorum millia vel ampliùs permanſiſſe*; falſa eſt, temeraria, ſcandaloſa, impia, Verbo Dei contraria, hæretica, Chriſtianæ Fidei & Religionis everſi-

va, virtutem Paſſionis Chriſti & Crucis ejus evacuans.

I V.

Quoy-qu'il en ſoit, dans la ſage diſtribution des graces, que la Providence divine a faite parmi les nations de la terre, la Chine n'a pas ſujet de ſe plaindre, puiſqu'il n'y en a aucune qui ait eſté plus conſtamment favoriſée. *Memoires de la Chine, Tom. 2. p. 147. & 148. de la premiere Edition, & 119. de la troiſieme.*

C E N S U R A.

Hæc propoſitio falſa eſt, temeraria, erronea, & verbo Dei contraria.

Qu'au reſte il ne faloit pas que Sa Majeſté (Chinoiſe) regardât la Religion Chrètienne comme une Religion étrangere, puiſqu'elle eſtoit la même dans ſes principes, & dans ſes Points fondamentaux, que l'ancienne Religion dont les Sages & les premiers Empereurs de la Chine faiſojent profeſſion, adorant le même Dieu, que les Chrétiens adorent, & le reconnoiſſant auſſi bien qu'eux pour le Seigneur du ciel & de la terre. *Hiſtoire de l'Edit de l'Empereur de la Chine, Lib. II. p. 104.*

C E N S U R A.

Hæc propoſitio eſt falſa, temeraria, ſcandaloſa, & erronea.

Inſuper declarat ſacra Facultas, ſuæ mentis non eſſe probare cætera quæ in prædictis Libris continentur.

Actum in Sorboni, die 18. Octobris, & recognitum ac confirmatum die 19. ejuſdem menſis, anno Domini ſupra milleſimum ſeptingenteſimo.

Tomi quarti Inſtitutionum Theologicarum finis.

Digitized by Google

005678011